1497 - Valencia

BIBLIOTECA
Pere Marés Oriol

R. 478510

Poſtilla ſeu expoſitio lr̃alis ⁊ moralis Nicolai de Lira or. mi. ſup̱ ep̃las ⁊ euãgelia q̃dragesimalia cũ q̃õnib⁹ fris Antonij betontini eiuſdẽ ordinis.

BIBLIOTECA MARES

Eruditiſſimi ſacre pagine interp̄tis: Nicolai de lyra ex ordine minoꝝ ſup euāgelia quadrageſimalia poſtilla ſeu expoſitio litteralis ⁊ moralis icipit: Cui ⁊ fr̄is Antonij Bettontini eiuſdē ordinis q̄ōnes ꝓpulchre annectunt.

Dñica in .lxx. epiſtola Pauli ad corinthi. prima .ix. cap.

Fratres neſcitis[a] ꝙ hi q i ſtadio currunt omnes quidē currūt: ſed vn⁹ accipit[b] brauium[c]. Sic currite[c] vt cōprehēdatis[d]. Omnis aūt q in agone contendit[e] ab oib⁹ ſe abſtinet[f]. Et illi qdē[g] vt corruptibilē coronā accipiant: nos autez incorruptā. Ego igitur ſic curro[h] non quaſi in icertū[i] ſic pugno[k] nō quaſi aerem verberās[l]: ſed caſtigo corpus meū[m] ⁊ in ſeruitutem redigo[n]: ne forte cū alijs p̄dicauerim[o] ipſe reprobus efficiar[p]. Nolo eīz vos ignorare fratres[q] quoniam patres noſtri[r] oēs[s] ſub nube fuerūt[t]: ⁊ omnes mare trāſierūt[v]: ⁊ oēs in Moyſe[x] baptizati ſunt[y] in nube ⁊ in mari ⁊ oēs eandē eſcam[z] ſpiritualē māducauerunt ⁊ oēs eundē potū ſpiritualē biberūt[⁊]: bibebāt autē de ſpirituali[ꝯ] cōſequenti eos petra[ꝝ]: pe-

Expoſitio lr̄alis.

Fratres In hac parte Paulus apoſtolus inſtruit et adducit Corīthios ad perfectionem exēplo currentiū in ſtadio: ⁊ agonizantiū exercitio: qui oīa ſui curſus ⁊ agonis ipeditiua ſollicite deuitant ⁊ oīa ꝓmotiua diligenter ꝓcurant: vita vō p̄ſens ē quedā agonizatio cōtra iſultus tēptationuz ⁊ quidaz curſus ad beatitudinis brauium: dicit igitur a Neſcitis. q.d. ymo q2 hoc ē notoriū. b Sed vnus accipit brauiū. q.d. ita ⁊ pauci de multis accipiūt brauiū eterne felicitatis q fideliter ⁊ p̄ſeuerāter currūt per opa charitatis. Matthe. xx. Multi ſunt vocati pauci vō electi. ꝓpter qͦd cōcludit. c Sic currite. fidelitᷣ ⁊ p̄ſeuerāter. d Ut cōprehēdatis. brauiū eterne vite. Cōſequēter ponit exemplū de agonizātibus di. e Oīs qui in agone contendit. vt habeat victoriam. f Ab oībus ſe abſtinet. que ipediunt ipſam. g Et illi quidē vt corruptibilē. q.d. ſi faciunt hoc ꝓpter tp̄ale premiū: multo magis debemus hͦ facere ꝓpter eternū abſtinēdo ab oīb⁹ ipedimētis noſtre ſalutis ⁊ exercendo nos in oīb⁹ ꝓmotiuis: ideo ꝯcludit de ſeipſo h Ego igitᷣ ſic curro. ꝑ viā charitatis i Nō q̄ſi in incertū. q2 certus erat de ſua beatitudine futura ꝑ diuinā reuelationē. ij. ad Thimo. iiij. Repoſita ē mihi corona iuſticie k Sic pugno. contra tētationes. l Nō quaſi aerē verberās. nō inaniter ſicͭ ille q aerē ꝑcutit. m Sz caſtigo corp⁹ meū. reprimēdo carnis ſtimulū n Et in ſeruitutē redigo. ſ. rōnis recte cui vires ſenſitiue debēt obedire. o Ne forte cuz alijs p̄dicauerim. eos iducendo ad opa perfectionis p Ipe reprobus efficiar. p in cautelā meā cōtra tēptationē. lz. n. ſciret ſe de numero electoꝝ eſſe vt p̄dictū ē tñ non debebat omittē aliqd de ꝯtingentibus ad ſalutē cōſequēdā, q2 ſicut ſb dei p̄deſtinatione cadit talē eſſe ſaluandū . ita etiā cadūt media ꝑ que ꝯſequuturus ē ſalutē: vt qͦd ſit per opa taliū virtutū ⁊ huiuſmodi: ꝓpt qͦd di. ij. pe. j. cap. Satagite vt ꝑ bona opa certā vocationē veſtraz ⁊ electionē faciatis q Nolo. n. vos ignorare fratres. imo diligēter attēdere r Quoniaz p̄res noſtri. de egypto exeūtes. s Oēs. taz boni q̄z mali. t Sub nube fuerūt. eos ꝓtegente ꝯtra eſtū ꝑ diē. Exodi. xiij. ca. v Et omnes mare trāſierūt. Exo xiiij. ca. x Et omnes in moyſe. i. in ducatu moyſi. y Baptizati ſūt. figuraliter tñ: q2 trāſitus ille maris ⁊ ꝓtectio nubis figurauerūt ſacr̄m baptiſmale. z Et oēs eandē eſcā. ſ. Māna Exo. xvj. ca. que dicitᷣ ſpiritualis: q2 non virtute nature ſed diuine potentie fuit data. ⁊ q2 fuit figura ſacramenti euchariſtie ꝙ ſpiritualiter nutrit. ⁊ Et omnes eundem potum. ſpiritualem biberunt. ſ. aquam de petra adductā virtute diuina. Exo. xvij. ca. Ideo dicitur potus ſpiritualis cum dicitur. ꝯ Bibebant autem de ſpirituali. i. potum datum ſpirituali virtute. ꝝ Conſequēti eos petra. i. petra eoꝝ deſiderijs obſequēte

virtute:tñ hoc preſtante dicit̄:etiā ſpiritualis
qꝛ figurabat aquā gratie per xp̄m dandā.ideo
ſubdit. a Petra aūt erat xp̄s.ſ.figuratiue eo
modo loquendi cuius imago Herculis: her/
cules nominatur.

C Queſtio fr̄is
Antonij betōtini
ſup eandē eplām
Pauli apli. Caſti/
go corp⁹ meū ⁊c.
p̄me eplē Pau. ad
corin. ix. cap.
Sup q̄bus ver
bis mouetur talis
q̄ſtio. Utrū pec/
catum primorum
parentū fuerit ita
ḡuiſſimū: vt inde
ſecuta ſit deſtruc/
tio humane natu
re. Ad cuius dubi
tationis declara/
tionem. Notādū
eſt: ſm doctrinaz
doctoris nr̄i Petri de aq̄la ſup diſ.xxj. ſcd̄i li.
ſniaꝝ ar. vltimo Qd̄ lz peccatū illud ex ſe pec/
cato p̄mi angeli: maius vel grauius nō fuerit
Tum qꝛ p̄mū homo erat in carne mentali: Tū
qꝛ erat in voluntate vertibili: tū qꝛ peccauit in
tranſgreſſione excuſabili alio. ſ. ſuggerente: vt
ibidem beatus Bona. declarat. Tñ ex ſequella
peſſima ⁊ grauiſſima oīa peccata in grauitate
precellit. Et qꝛ in ſequentib⁹ hoc ꝑpono largi⁹
eſſe probanduz. Iſtud pro nunc ſcire ſufficiat.
Quia cū natura humana ab auctore bono con
dita bene fuerit: ipſa m ſolo peccato deprauatā
fuiſſe cognoſcimus. Uñ Hiero. ad metriadem
virginem ſcribens ait. q̄d iſtud obſecro eſt: qd̄
ad oē peccatū: aut erubeſcimus: aut timemus:
⁊ culpam facti nunc rubore vultus: nūc palore
mōſtramus ac trepidante aīo etiā in minimis
delictis teſtem refugimus: ꝯſcia remordemur
E diuerſo aūt modo boni leti ꝯſtantes in trepi
di ſumus idq̄z ſi occultū eſt palam etiā fieri vo
lum⁹ vbiq̄z teſtimoniū eſt ſibiipſi nā que hoc
ipſo declarat bonū ſuū: quo ei diſplicet: Hec il/
le. Sic enim mirabiliter ꝯditi ſum⁹ vt Grego.
ait. Ut rō aīam: ⁊ aīa poſſideat corpus: ſed pec
cato interueniente: ita caro mēti repugnat. Ut
apl̄s ad Roma. vij. cap. dicat. Uideo aliā legez
in membris meis repugnantē legi mētis mee
⁊ captiuantē me in lege peccati: que eſt ī mem
bris meis. Et ideo ꝯtra hanc legem carnis pec
cato introductam ait apoſtolus vbi ſupra. Ca/
ſtigo corpus meum ⁊c.

tra autez erat chriſtus[a]

Dñica i ſeptuageſima
euangeliū Mat. xx. ca.

In illo tp̄e
dixit ieſus
diſcipul' ſu
is parabo-
lam hanc.
Simile eſt regnuz celo
rum[b] homini patrifami
lias[c]: qui exijt[d] prio ma
ne conducere operari-
os in vineam ſuam. Cō
uentione autem facta[e]
cum operarijs ex dena
rio diurno miſit eos in
vineā ſuā. Et egreſſus
circa horā tertiā[f] vidit
alios ſtātes in foro oci-
oſos ⁊ dixit illis. Ite
⁊ vos ī vineā meā: ⁊ qd̄
iuſtū fuerit dabo vobis
Illi aūt abierūt. Iterū
aūt exijt circa ſextam ⁊
nonā horā[g]: ⁊ fecit ſilr.
Circa vndecimam vo
exijt[h]: et inuenit alios

Expoſitō lr̄alis.

Circa hoc
euāgeliuz
duo tāgūt̄ Primū
ē vocatio ad labo
rī exercitiū. Scd̄m
ad recipiendū p̄/
miū. Ibi cuz ſero
factū eē. C Circa
primū ergo dicit̄.
b Silē ē regnū
celoꝝ.i. ſtatus ec/
cleſie militantis.
c Homini patri
familias. Iſte eſt
deus pater qui ita
gubernat totū mū
dum ſicut paterfa
milias ſubditos ī
domo. d Qui exijt. Iſte exitus non eſt per
loci mutationē: ſz per ſue bonitatis diffuſionē ī
creatura ſubiecta: vineā. Iſta eſt vlis ecclīa: que
a p̄mo iuſto colligit̄ vſq̄z ad vltimū q ī fine mū
di naſciturus eſt dicit Greg⁹. Operarij autez
ſunt doctores ⁊ prelati a deo miſſi ad culturaz
huius vinee per p̄dicationē ⁊ doctrinā. Prio
ergo mane deus pater operarios ꝯduxit: qꝛ a
principio mūdi vſq̄z ad Noe aliquos ſanctos
patres ad eruditionē hominū miſit vz Adam
Seth ⁊ Enoch ⁊ alios iuſtos. e Cōuentiōe
aūt facta ⁊c. Cōuentio iſta ꝑmiſſio eſt vite etne
pro labore: que q̄dem vita eterna d̄r denarius
diurnus qui eſt equalis oīb⁹: qꝛ vita eterna ē
equalis oīb⁹: qꝛ apte finis. f Et egreſſus ci r
ca horā tertiā ⁊c. Hora tertia intelligit̄ mundi
diſcurſus a tp̄e Noe vſq̄z ad Abraam in quo
aliq ſancti ad eruditionē alioꝝ miſſi ſūt a deo
vt Noe Sem Eber Thare Abraam ⁊ ꝯſimiles
g Iteꝝ aūt exijt circa ſextā horā: ⁊ nonā. Ho
ra ſexta fuit ab Abraam vſq̄z ad Moyſen in q̄
miſſi ſunt abraā Iſaac ⁊ iacob ⁊ .xij. patriarche
Hora nona a Moyſe vſq̄z ad xp̄m: vt tp̄e legis
in q̄ ad eruditionē ppli miſſi ſūt moyſes aaron
Joſue iudices ⁊ reges ꝓphete ⁊ ſacerdotes.
h Circa vndecimā vo ⁊c. Undecima hora ē

ſtātes: ⁊ dic̄ illis. Quid
hic ſtatis tota die ocio-
ſi[a]: Dicunt ei[b]: quia
nemo nos conduxit:[c]
Dicit illis. Ite ⁊ vos
in vineam meam. Cuꝫ
ſero autem factū eſſet[d]
dicit dn̄s vinee[e] procu-
ratori ſuo[f]. Voca ope-
rarios ⁊ redde ill' mer-
cedem[g]: incipiens a no
uiſſimis[h] vſqꝫ ad p̄mos
Cum veniſſent ergo q
circa vndecimā horam
venerāt[i]: acceperūt ſin
gulos denarios[k]. Veni
entes aūt ⁊ primi[l]: arbi
trati ſunt qđ plus eēnt
accepturi[m]. Acceperūt
aūt ⁊ ipi ſingulos dena
rios[n]. Et accipientes
murmurabāt aduerſuſ
patremfamilias dicen
tes[o]. Hi nouiſſimi vna
hora fecerunt: ⁊ pares
nobis il'os feciſti: qui
portauimus pōdus di-
ei ⁊ eſtus.[p] At ille reſpō

telligit a tpe xp̄i vſqꝫ ad finē mūdi: in quo gen
tiles vocati ſunt p predicationē aploꝝ ⁊ alioꝝ
eccl'ie doctoꝝ: ⁊ ꝓpt̄ hoc dicit hic. a Quid
h̄ ſtatis tota die ocioſi? Quia a p̄ncipio mundi
vſqꝫ tunc laborare in bonis morib⁹ neglexerāt
q̄ſi tota die ocioſi
ſtabāt. b Dicūt
ei: quia nemo noſ
cōduxit. i. nullus
doctor nullus pro
pheta ad nos in/
ſtruendū venit: qꝛ
lex ⁊ ꝓphete filijs
iſrael dati fuerāt
vt illi ſpāli ſancti/
tate fulgerēt ex q/
bus xp̄s ſm carnē
erat naſciturus.
c Ite ⁊ vos ī vi
neaꝫ meā. iterpo/
nitur hic cōiūctio
copulatiua: qꝛ gē/
tiles iudeis adiū/
cti ſunt vt vna eccl'ia ex ambob⁹ fieret. d Cū
ſero aūt factū eſſet. Hic ponit vocatio ad reci/
piendū p̄miū. Sero aūt ab aliqbus hic dicitur
finis mūdi in quo vocabunt iuſti ad receptio/
nem premij vt habet infra. xxv. cap. Venite be
nedicti patris mei ⁊c̄. Sed illud qđ ſequit vꝫ
contradicere. ſ. qđ aliqui accipientes premiuꝫ
murmurabāt aduerſus patremfamilias: quia
nullus ī fine mūdi premiū eternū recepturus
murmurabit ꝯtra deū ſed erit ſuo p̄mio ꝯten/
tus. Ad qđ rn̄det beat⁹ Greg⁹. ꝙ iſta murmu/
ratio nō eſt aliud q̄ꝫ dilatio p̄mij quā ſuſtinue
runt patres ſancti in limbo vſqꝫ ad paſſionem
xp̄i. Sed hec rn̄ſio non videt cōueniens: quia
murmuratores hic dicūt neq̄ꝫ: qđ nō pōt dici
de ſanctis patribus in limbo exiſtentibus: ⁊ in
fine parabole ꝯcludit: multi ſunt vocati pauci
vero electi. Ex quo patet ꝙ iſta parabola non
ſolū ſe extēdit ad electos cuiuſmodi ſunt illi q
in fine mūdi recipient p̄miū: ⁊ ideo dicendum
ꝙ ſero hic accipit pro tpe gr̄e qđ incipit a xp̄o
Vn̄ Io. inis. j. dicit. Gratia et veritas p ieſum
xp̄m facta eſt. Et ideo dr̄ cū ſero aūt factū eēt. i.
cū tp̄s gr̄e aduenisſet. e Dicit dn̄s vinee. i.
deus pater. f Procuratori ſuo. i. hōi xp̄o: q
miſſus eſt ad ꝓcurationem ſalutis humane.
g Voca operarios ⁊ redde illis mercedem.
Illa merces bene intelligit gr̄a qꝛ eſt quedam
inchoatio glie: cū glia non ſit aliud q̄ꝫ gr̄a ꝯſu/
mata. h Incipiens a nouiſſimis: qꝛ in p̄mi
tiua eccl'ia gr̄a xp̄i data ē gentilib⁹ q vltimo ve
nerāt ad fidē iudeis ꝑ maiori pte in infidelita
te remanentibus.
Expoſitio lr̄alis
i Cū veniſſent ḡ
qui circa vndeci/
mā horā venerāt.
ideſt gentiles.
k Acceperūt ſin
gulos denarioſ. i.
donuꝫ gr̄e que eſt
quedā inchoāt et
arta glie. l Ve/
niētes aūt p̄mi. i.
iudei: qꝛ p̄ncipio
legis data: deo ſer
uierant. m Ar
bitrati ſunt quod
plus eēnt acceptu
ri: qꝛ in primitiua eccl'ia credebāt qđ plus de/
berent habere de xp̄i gr̄a: vnde reputabāt gen
tiles īdignos gr̄a dei ſm ꝙ dicit actuū. xj. ca.
vbi Petrus vidit lintheū ſubmiſſum de celo ī
quo erāt aīalia quadrupedia ⁊ ſerpentia ⁊ vo
latilia īmunda ſm legē: ⁊ dcm̄ eſt Petro. Oc/
cide ⁊ manduca: in quo ſignificabat: incorpo/
ratio gentiliū intra eccl'iam per fidē ⁊ gratiā:
ſicut pꝫ ex lr̄a ꝯſequēti: qꝛ ad cos miſſus ē Pe/
trus ad p̄dicandū Cornelio centurioni: ⁊ alijs
gētilib⁹ ꝓpter qđ Petro abominationē hn̄te
de manducatōe īmundoꝝ: ſm legem in quo ſi
gnificabat vt dcm̄ eſt: vocatio gentiliū ad fidē
dictū eſt ſibi a deo qđ de⁹ purificauit: tu ne cōe
dixeris. Et infra in eodem cap. Dixit Petrus
Cornelio ⁊ amicis ſuis: Vos ſcitis q̄m abomi/
natio ſit viro iudeo cōiungi: aut accedere ad
alienigenā: ſed mihi oſ̄dit deus neminē cōeꝫ
aut īmundū dicere hoīeꝫ. n Acceperūt aūt
⁊ ipſi ſingulos denarios. i. ꝯſimilē grām ſicut
⁊ gentiles: ⁊ non maiorē. Vn̄ actuū. x. cap. dr̄.
Qđ predicante Petro cecidit ſp̄us ſcūs ſuper
oēs qui audiebāt verbū vꝫ ſup Corneliū ⁊ ami
cos eius: qꝛ vt ibidē dr̄. Receperūt ſpm̄ ſcm̄ in
ſigno viſibili: ⁊ donū linguaꝝ ſicut acceperant
apl'i ⁊ alij diſcipuli qui erant iudei in die pen/
tecoſtes. o Et accipiētes murmurabāt ad/

aerſus patremfamilias dicentes. Hi nouiſſi/
mi ⁊c̄. qꝛ ad lr̃am i ꝑmitiua eccl̃ia ↄuerſi iudei
murmurauerunt de hoc ꝙ conſilis gr̃a fiebat
gentilibus ſicut ⁊ ipſis. Un̄ actuū. xj. cap. dicit.
Qđ cū Petrus rediſſet in ieruſalez baptizato
Cornelio ⁊ amici
eius diſceptabāt.
aduerſus illū qui
erāt ex circūciſio/
ne dicentes. Qua
re cōicaſti cū illis
qui hn̄t p̄putiuz
⁊ manducaſti cuz
illis. Et ibidez. vj.
cap. dr̄ in diebus
illis creſcente nu
mero diſcipulorū
factū eſt murmur
grecoꝝ aduerſus hebreos: eo qđ deſpicerent
in miſterio quotidiano vidue eoꝝ. a At il
le reſpondens. per diuinā reuelationē aplis fa
ctam. b Uni eoꝝ dixit. ſicut aūt aliqn̄ acci/
pit numerus determinatus pro in determina
to: ita etiam aliqn̄ ſumit vnitas pro numero ſi
cut ſupra dictū eſt: ꝙ Petrus loquebat pro oī
bus aplis: ita ſilr qđ hic dr̄ vni intelligit eē di/
ctum multitudini eoꝝ qui de gr̃a data gentili/
bus murmurabant ſeu admirabant: ⁊ hoc ſcm̄
eſt actuū. xj. cap. vbi Petrus rōnem reddidit
iudeis murmurantibꝰ de hoc ꝙ baptizauerat
Corneliū dicens: ꝙ ex diuina reuelatiōe fece/
rat: ⁊ qꝛ viderat ſpm̄ ſcm̄ deſcendentē ſup gen
tiles: ſicut ſup iudeos: vt habet ibidem: ſequit.
c Amice non facio tibi iniuriam: qꝛ iniuria
non habet locuz vbi eſt mere gr̃a: ⁊ ideo ſi det
gr̃am cuicūq3 voluerit nō faciet alicui iniuriā
d Nōne ex denario cōueniſti mecū. qꝛ ad h̄
aliquis venit ad fidem vt habeat gr̃az in p̄nti
⁊ gl̃iaz i futuro. e Tolle qđ tuū eſt ⁊ vade. i.
gr̃am quā meruiſti credendo legi ⁊ ꝓphetis
de xp̄o: qꝛ licet ꝑma gr̃a non cadat ſub merito:
augmentū tn̄ gr̃e cadit ſub merito: qđ quidem
augmentū datū eſt iudeis credentibꝰ in xp̄m.
f Uolo aūt ⁊ nouiſſimo huic dare ⁊c̄. i. genti
li vocato ab idolatria imediate ſicut iudeo vo
cato a legis obſeruātia. g Aut nō licet mihi
facere qđ volo. q. diceret ſic: quia dei voluntas
nullo modo pōt eſſe diſtorta. h An oculus
tuus neq3 eſt: qꝛ talis inuidia ⁊ iudiciū proce/
debat ex humano defectu. i Quia ego bo/

dens[a] vni eoruz dixit.[b] Amice nō facio tibi in/
iuriam.[c] Nonne ex de
nario conueniſti me/
cum?[d] Tolle quod tuū
eſt et vade.[e] Uolo autē
⁊ huic nouiſſimo dare[f]
ſicut ⁊ tibi: Aut nō licz
mihi quod volo face/
re[g]? An oculus tuus
neq3 eſt[h]: quia ego bo/
nus ſum[i]: Sic erunt no
uiſſimi primi[k]. et primi
nouiſſimi[l]. Multi eniz
ſunt vocati:[m] pauci ve
ro electi.[n]

nus ſum: ꝑ eſſentiam: ⁊ ideo nō poſſum male
agere. k Sic erunt nouiſſimi ꝑmi: qꝛ genti
les qui a iudeis erant quaſi viles reputati ſūt
conuerſi deuoti ad fidē xp̄i. l Et primi no/
uiſſimi: qꝛ iudei q fuerant ppl̄s peculiaris ip/
ſius dei ꝓpter in/
fidelitatem ſūt ab
eo deiecti: ⁊ hoc ē
quod ſubdit.
m Multi eni ſūt
vocati. ad fidē xp̄i
n Pauci vero
electi: qꝛ pauci de
iudeis cōparatiue
crediderūt i xp̄m
⁊ de credentibus
multi reuerſi ſūt
ab eccleſia: ⁊ ad/
huc reuertuntur ad vomitum.

Expoſitio moralis

MOraliter aūt pōt exponi parabola iſta
de vocatis ad gr̃az ſm̄ diuerſas etates
ita ꝙ hora ꝑma ſignificabat pueritiā:
Hora tertia Juuentutē: qꝛ ſicut tunc ſol incipit
aſcendere ⁊ calorem oſtēdere: ſic in iuuentute
calor naturalis in hoīe. Hora ſexta etatē virilē
qꝛ tunc homo eſt in ſtatu pfecto: ſicut ſol i celi
Medio. Hora nona ſenectutē. Jn qua calor na/
turalis incipit in hoīe refrigeſcere. Undecia
v̉o ſignificat ſeniū: qꝛ tunc homo eſt ꝓpe mor/
tis occaſuz. Uocant ergo operarij oībus iſtis
horis: qꝛ aliq vocant ad fidē ꝑ gr̃az operantē
in pueritia. Alij in iuuentute: ⁊ ſic de alijs eta/
tibus: ⁊ oēs hēbunt denariū diurnū: qꝛ quātū/
cūq3 hō tarde ad gr̃am vocet: dū tn̄ in ea pſeue
ret h3 gl̃iam eternā. Cōtingit etiā qñq3 qđ ille
qui vocat in ſenectute ↄſeqt tantā gr̃az ⁊ gl̃iaz
a deo: ſicut ille q in iuuentute vocat: Tū ex di/
uina liberalitate: Tū ex ipſius vocati feruenti
voluntate ⁊ opatiōe.

Seqt qđ fr̄is Antonij betontini ſup idē euā
geliū matthei. xx. ca. ibi. Multi ſūt vocati pau
ci vero electi.

SUper qbus verbis dubitatio talis mo
uet. Utrū ſi adeo pctm̄ humane nature
ↄtrariat: ⁊ adeo libertas eius ex ipſo
pctō debilitat: vt ex ſe hō dei mādata ſeruare
nō valeat: ⁊ v̉tutes ad bn̄ opandū: pctm̄ ipedi
at. Et breuiter ex ſnia bti Bona. Ric. atq3 do
ctoris ſbtilis ſup di. xxviij. ij. lib. ſniaꝝ rn̄deri

pōt. Qđ ꝑcepta diuina ſeruare ⁊ virtutes vel dona gratuita ad bñ oꝑanduꝫ exercere duplir pōt intelligi: vel ſm actu humanũ: vel ſm ꝑcipientis ⁊ dona gratuita dantis votũ. Et primo mō mãdata ſeruari: atqꝫ ad bñ oꝑandũ vͭtutes exerceri pñt. Tñ ñ meritorie. Nulla eniꝫ virtus: vel oꝑatio bona dici dꝫ: niſi ad finẽ vltimũ. i. ad dei fruitionẽ ſit ordinata. Act⁹ aũt human⁹ lꝫ ſm ſe moralis ⁊ bon⁹ poſſit eſſe ſicq̄dã oꝑatio multorũ pħoꝝ: nõ tñ ſiñ charitate meritorius atqꝫ ꝑfectus. Uñ ad Cor. xiij. cap. Paulus ait. Si diſtribuero in cibos pauperꝫ oẽs facultates meas: ⁊ ſi tradidero corpus meuꝫ ita vt ardeã: charitatẽ aũt non habeã nihil mihi ꝓdeſt. Hinc eſt qđ multi qbus grã ſolũ ineſt gratis data: bñ videnł oꝑari: ⁊ tñ meritũ inde nõ credunł acqrere: qꝛ oꝑa eoꝝ neſciũt vel nolũt ad finem debitũ ordinare. Uñ pħs in. vij. lib. phiſicoꝝ dixit. Uirtus eſt diſpoſitio ꝑfecti ad optimũ. Sed ſcđo mō. i. quantũ ad ꝑcipientis votũ: ſm. ſ. volũtatẽ dei q vult oĩa cũ charitate fieri: facultate arbitrij dñi mãdata hõ ſeruare nõ pōt: niſi ei grã gratũ faciens auxiliũ ꝑbeat. Idcirco ad Thimo. j. c. Pau. ait. Finis ꝑcepti eſt charitas. Et ad Ro. xiij. cap. dixit. Qui diligit ꝓximũ legẽ impleuit. Pctm̃ vͦ ꝯ charitatẽ faciens non tm̃ a preceptoꝝ obſeruatõe ⁊ a virtutũ exercitatiõe hoiem ⁊ ſuã ptãtem arbitrij retrahit: veꝝ etiã ad mala eligenda: q̄ſi ꝑ ꝯſuetudinẽ cogit. Hinc Hiero⁹ ad demetriadẽ vͥginem ſcribens ait. Neqꝫ vͦ alia nobis cã q̄ꝫ difficultatẽ bñ faciendi facit: q̄ꝫ longa ꝯſuetudo vitioꝝ que nos cuꝫ inficit a paruo paulatimqꝫ ꝑ multos corrũpit annos: ita vt poſtea obligatos ſibi ⁊ aſtrictos tenet: vt vim q̄dãmodo videaſ hřẽ nature. Idcirco cũ multi ſint xpiani ad ꝑceptoꝝ obſeruatõeꝫ ⁊ ad vͭtutũ exercitationeꝫ q vocanł: tñ pctõ detenti pauci ſunt q in numero electoꝝ reperianł. Hinc dñs dixit. Multi ſunt vocati. ⁊c̃.

Dñica i lx. Epl'a Pau. ad Cor. ij. xj. ca.

FRes libẽt[a] ſuffertis inſipientes: cũ ſitis ipſi ſapiẽtes[b] ſuſtinetis eni[c] ſi qs[d] vos in ſeruitutẽ redigit[e]: ſi qs deuorat:[f] ſi qs accipit[g]: ſi qs extollit:[h] ſi qs i faciem vos cedit.[i] Scdm ignobilitatẽ dico:[k] q̄ſi nos ĩfirmi fuerim⁹ i hac pte[l] iq̄ qs audet[m] i inſipiẽtia dico[n] audeo ⁊ ego[o]

a FRatres libenter. Hic oſtẽdit Apl's q̄ Corinthij debent ipm ſupportare. nã in hoc ſupportebãt falſos aplos: dicebant eni ſe eẽ iudeos natõe ⁊ de ſemine abraã deſcendiſſe: ⁊ ꝑ hoc volebant aliqua dicta ſua falſa hři ĩ reuerẽtia. Et ĩponebant mlta grauamina eis. Apl's aũt nullũ ꝓpł qđ magis debebat ſupportari in hoc ab his: ⁊ hoc ẽ qđ dicit. libenter eni ſuffertis inſipientes. i. falſos aplos ꝯ carne gliantes ⁊ malo mõ. b Cũ ſitis ipſi ſapientes. ironice logł. i. inſipientes. c Suſtinetis enim. i. patienter tolleratis. d Si qs pſeudo aploꝝ. e Uos i ſeruitut redigit: volebant eni eos ſubijcere ſeruituti legis dicẽtes eos debere ſeruare legalia cũ euãgelio. f Si qs deuorat: qꝛ de bonis Corinthioꝝ viuebãt laute. g Si qs accipit. bona vřa decipiẽdo vos falſis vbis. h Si qs extollił. qꝛ iactabãt ſe ſuꝑ Corinthios dicẽtes ſe filios Abrae. Corinthios aũt filios gẽtiliũ idolatrie deditoꝝ ⁊ in circũciſoꝝ. i Si qs in faciem vos cedit. i. in pñtia vřa cõtumelias vobis infert qđ faciebant pſeudo apli improꝑando eis ĩmediate dcã ⁊ ꝯſilia. iõ ſbdit. k Scđꝫ ignobilitatẽ dico. q̄ſi di. talia mala ſuſtinetis ab eis tãq̄ꝫ ignobiliores ipſis: nõ tñ a nobis: qꝛ nullũ tale intulim⁹ vobis. l Quaſi nos ĩfirmi fuerim⁹ ĩ hac pte. i. deficiẽtes ĩ illis de qb⁹ glianł falſi apli: qđ eſt falſuꝫ: vt pꝫ ex ꝑdictis: ⁊ magis ex ſequtib⁹ apparebit. m In quo qs audet. poſitis rõnib⁹ comendatõis ſue. Hic incipit ſe comẽdare. Et ꝑmo ſe pſeudo aplis adequãdo ſcđo ſe eis ꝑferẽdo: ibi vt min⁹ ſapiens. dic̃ ꝙ. m In quo qs. illoꝝ. n Audet ſeipſum comendare. o In inſipiẽtia. dico audeo ⁊ ego q. di. lꝫ ſit inſipientia ſeipm comẽdare illo mõ quo pſeudo apli ſe comẽdãt: tñ audeo hoc facẽ lꝫ aliter q̄ꝫ ipſi vt dcm̃ eſt. Et ideo aploꝝ comẽdatio nõ erat inſipientia ſm veritatẽ: lꝫ tñ ſm aliq̄ꝝ corinthioꝝ opinionẽ: non obſtãte tñ hac opiniõe: Apl's audebat ſe comẽdaꝛ falſis aplis ſe equãdo: vt ſic eoꝝ iactãtiã repelleret dicẽs

Expoſitio lr̃alis

a Hebrei ſunt.i.de lingua ⁊ natiõe hebraica gloriant̄ b Et ego.ſuȝ.ſ.ſicut ipſi. c Iſrae lite ſunt.i.glãt̄ qꝺ de patriarcha Jacob deſcẽ derũt. d Et ego.ſilr deſcendi. e Semen habrae ſunt:cuiꝰ ſemini facte ſunt ꝓmiſſiões. f Et ego ſũ.de eo dẽ ſemine.Et iõ ꝺ hoĩbus iſtis poſ ſũ gliariſicut ⁊ iſti g Miniſtri xpi ſunt:tñ ƀm appa rẽtiã. h Et ego. ſuȝ ƀm vitatis exi ſtentiaȝ. i Ut minus:Hic ꝯſeqn ter ſe pſert.Et pri mo quãtũ ad ma lu ppeſſa.ƀo quan tũ ad bñficia rece pta caplo ſeqnti. Prima ĩ duas:qꝛ pmo pſert ſe ĩ ma

hebrei ſũtᵃ ⁊ egoᵇ Iſrae lite ſũtᶜ: ⁊ egoᵈ ſemẽ a braeſũtᵉ:⁊ egoᶠ Miſtri xpi ſũtᵍ ⁊ egoʰ:vt minꝰⁱ ſapiẽs dico plꝰ egoᵏ. In laboribꝰ plimisˡ:in car ceribꝰ habũdãtiꝰᵐ:ĩ pla gis ſup̃ modũⁿ:ĩ morti bus freq̃nterᵒ. A iude is qnqesᵖ q̃dragenas vna m nꝰ accepi:tervir gis ceſus ſuȝᵠ:ſemel la pidatꝰ ſuȝʳ:ter naufra

lis que pertulit.ſcdo in his:que euaſit:ibi damaſci.Prima adhuc in tres:qꝛ pmo ſe pſert quãtũ ad mala ſibi illata.ƀo quãtũ ad volũtarie aſſũpta:ibi in itineribꝰ.tertio ꝯfirmat q̃dã di cta:ibi.Si gliari oportet.Circa pmum dicit.vt minus ſapiẽs dico.i. ſi videor vobis ĩſipiens me pſeudo Aplis adequãdo:ad h̃ videbor vob minꝰ ſapiẽs me eis pferẽdo. k Plus ego.i. cũ h̃ faciã:me oñdo miſtrũ xpi plus eẽ q̃ȝ ipſi: qꝛ plura mala paſſus ſuȝ pp miniſteriũ xpi.iõ ſbdit̄. l In laboribꝰ plimis:ex iudeoꝝ pſecu tiõe.ſ.plus fui q̃ȝ ipſi.Et ſic itelligit̄ de ſequẽti m In carceribꝰ abundãtiꝰ:ꝓ pdicatiõe euãge lij. n In plagis ſupra modũ.iter hoĩes cõ ſuetũ. o In mortibꝰ frequẽter.i.ĩ picul'mor tis:⁊ hec oĩa patẽt ex actibꝰ Aploꝝ.ꝯſequẽter explicat de plagis ſibi illatis dicẽs. p A iu deis qnqes ⁊c̃.Deutero.xxv.ca Cõmittit̄ iu dicibꝰ qꝺ ꝓ minoribꝰ culpis:ꝑ q̃bus mors nõ ẽ iferẽda:Imponãt plagas ⁊ vberã:ita tñ qꝺ q̃ dragenariũ nũeꝝ ictuũ nõ excedãt. Sapiẽtes vo iudeoꝝ ad ptẽdendũ pietatẽ ordinauerũt. qꝛ ꝺ illo nũero aliqd dimitteret̄.plus vel minꝰ ꝓut rõnabilr videret̄ rõne delicti vel ꝯditio nis vbandi:⁊ ſic de alijs circũſtãtijs:⁊ qꝛ Pau lus erat eis odioſus:ſbtrahebãt de dicto nũe ro minꝰ qꝺ poterãt.ſ.vnũ ictuȝ. q Ter vgis ceſus ſuȝ ⁊c̃.Actuũ.xvj.ca. r Semel lapida

tus ſuȝ.in ciuitate Lychaonia.actuũ.xiiij. cap. s Ter naufragiũ feci.i.paſſus fui:de hoc ſemel hẽtur actuũ.xxvij ca.⁊ de alijs tenẽdũ ẽ qꝺ nõ oĩa pauli picula ſcripta ſunt. t Nocte ⁊ die in pfundũ maris fui.i.ꝑ magnũ tps aduer ſas ptes terre ⁊ inſu las nauigãdo ꝓ p̃ dicatiõe euãgelij vt patȝ in actibus Aploꝝ in plibus locis.alij exponũt dicẽtes: qꝺ nau fragiũ paſſus ſub aq̃ ſtetit ꝑ diem ⁊ noctẽ diuina vtu te eum ꝓtegente. v In itineribus. Hic ꝯſequẽter oñ dit ꝓpoſitũ quan tũ ad mala volun tarie aſſũpta:⁊ p̃ mo ꝺ malis exſio

giũ feciˢ:nocte ⁊ die ĩ ꝑ fũdũ maris fuiᵗ. In iti neribꝰ ſepeᵛ:periculis fluiuȝˣ:picul' latronũʸ piculis ex genereᶻ:peri culis ex gentibusᵉ:pi culis in ciuitateᵉ:picu lis in ſolitudieᶻ:pericu lis in mariᵃ:periculis ĩ falſis fratribusᵇ. In la boreᶜ ⁊ erũnaᵈ:in vigi lijs multisᵉ:in fame et ſitiᶠ:in ieiunijs multis

ribꝰ.ƀo ꝺ itſoribus:ibi pter illa.Circa pmũ dr̃. v In itieribꝰ ſepe.ſ.fui ꝓ pdicatiõe euãgelij:⁊ ſic ĩtelligit̄ de ꝯſeqntibꝰ. x Periculis fluiuȝ inũdantiũ in hyeme:⁊ ſic ſunt magna picula in trãſitu eoꝝ. y Periculis latronũ:diabolo eos incitãte vt pdicationem eius impediret. z Periculis ex gñe.i. ex iudeis volentibus Paulũ occidere:vt pȝ ex actibꝰ Aploꝝ in plibꝰ locis. ⁊ Periculis ex gẽtibus.i.ex gẽtili bus mortẽ eiꝰ q̃rẽtibus:qꝛ ꝯ ydolatriã pdica bat:⁊ ſic nec ĩter ſuos:nec ĩter alienos ſecurus erat. ꝯ Periculis in ciuitate.cõmota ꝯ me: Ut pȝ actuũ.xviij.ca.de epheſo. ꝛ Pericul'ĩ ſolitudine:a beſtijs occurẽtibꝰ:vt pȝ de Uipa cũ mordẽte.Actuũ.xviij.ca. a Periculis in mari.ſ.a piratis:qꝛ picula ex mari ꝓueniẽtia ſu pra in naufragio expſſa ſunt. b Periculis in falſis fribꝰ:qꝺ ẽ piculoſius:qꝛ nulla peſtis effi catior ad nocendum q̃ȝ familiaris inimicus. c In labore.ſ.corpali opando ꝓprijs manibꝰ de nocte:vt libere poſſet pdicare de die.vñ dr̃ actuũ.xx.ca.Ad ea q̃ mihi opus erãt ⁊ ijs q me cũ ſunt miniſtrauerũt manꝰ iſte. d Et erũ na:qꝛ ẽ laſſitudo ⁊ defectus ꝯſequẽs ad laborẽ. e In vigilijs multis:vt vacarẽ labori manua li vt dictũ ẽ:⁊ aliqñ orõni f In fame ⁊ ſiti: nã aliqñ cibus ⁊ potꝰ deficiebãt:⁊ aliqñ a cibis bñtibꝰ abſtinebat ad domãdũ carnẽ pp alioꝝ

exemplū: iō ſeqtur in ieiunījs multis. a In frigore ⁊ nuditate: q: freqn̄t exponebaꝛ frigori. nec tn̄ hēbat ſufficiēs tegumētuȝ. b Pret illa. Hic oñdit ppoſitū quātū ad mala aſſūpta in iterioꝛ ib⁹ di. pter illa q̄ extriſecus ſunt. i. pter mala iā enūerata q̄ me affligūt īterius de qb⁹ ſbdiꝛ. c Inſtātia mea q̄tidiana ⁊c̄. Incūbebat. n. ſibi q̄tidie intēdere ſollicite regimini eccliaꝝ in magna afflictiōe mentis iō ſbdiꝛ. d Quiſ. in ecclia. q. d. i firmaꝛ in fide ⁊ morib⁹. e Et ego nō iſirmoꝛ. dolēs de malo ei⁹. q. d. nullus. f Quis ſcādalizaꝛ ruēs in pctm̄ exēplo alterius. g Et ego non vroꝛ: p paſſionē. q. d. Null⁹. h Si gl'iari. Hic ꝯſequēter ꝯfirmat quedā dicta p iuramētum di. Si gl'iari opȝ ⁊ accipiꝛ hic ſi p q: q: opȝ euȝ ſic facere ad repellendā iactantiā pſeudo apoſtoloꝝ vt pdictū ē. i Que infirmitatis mee ſūt gl'iaboꝛ. i. que ptinēt ad infirmitates: hoc dicit ꝯtra falſos aplōs q de nobilitate generis ⁊ ſilibus ad mūdanā gl'iam ptinētibus pncipalr gl'iabanꝛ ⁊ ꝯfirmat dictū iuramēto di. Deus ⁊ pr̄ dn̄i nr̄i ieſu xp̄i ſcit qđ nō mētioꝛ. k Damaſci. Hic ꝯſequēter mala que euaſit: ⁊ ħ quodā pticulari: dū pgeret Damaſcū ad pſequēdū xp̄ianos miraculoſe fuit ꝯuerſus: ⁊ ꝯfundebat iudeos qui habitabāt Damaſci: ppter qđ ſuaſerunt pposito ciuitatis vt caperet ⁊ occideret: vt hētur actuū. ix. cap̄. Et ħ eſt qđ dr̄. l Cuſtodiebat ciuitateſ Damaſcenoꝝ. i. cuſtodiri faciebat per hoīes armatos. m Ut me cōprehēderet. ⁊ traderet iudeis ad occidēdū. n Et p feneſtrā. ſ. domus adherētis muro ciuitatis. o In ſporta dimiſſus ſum. ſ. a xp̄ianis. p Et ſic effugi manus eius. Sȝ ex hoc videꝛ qđ non fuerit ſufficienter cōfiſus in dn̄o q poterat eū ꝓtegere. Dicendū qđ in periculo poſitus: non debet ad diuinū auxiliū confugere contēnendo humanū: q: hoc eſt tentare deū. Ideo debȝ vti auxilio humano quātuȝ pōt: ⁊ reſiduuȝ dimittere diuino qđ aplſ fecit in pposito.

in frigore ⁊ nuditate[a]: pter illa[b] q̄ extrinſecus ſunt iſtātia mea quottidiana[c]: ſollitudo oīum eccl'iarū: q[d] iſirmatur ⁊ ego nō iſirmoꝛ[e]: quis ſcādalizatur[f] ⁊ ego non vroꝛ[g]. Si gl'iari[h] opȝ: q̄ iſirmitatis mee ſūt gloriaboꝛ[i]: deus ⁊ pr̄ dn̄i nr̄i ieſu xp̄i ſcit q̄ ē bn̄dictus in ſecula: qđ nō mētioꝛ. Damaſci[k] ppoſitus gētis arethe regiſ cuſtodiebat ciuitates damaſcenoꝝ[l]: vt me cōphenderet[m]. Et p feneſtrā[n] i ſporta dimiſſus ſū[o] p muꝝ. Et ſic effugi man⁹ ei⁹[p]. Si gl'iari[q] oȝ

Queſtio.

Sed hic obījciꝛ: q: Ioā. x dr̄ Mercenarius ⁊ q ē paſtoꝛ vidit Lupū venientem ⁊ dimittit oues ⁊ fugit: ſic aūt videꝛ Aplſ feciſſe ergo ⁊c̄. Dicendū qđ aliqn̄ queriꝛ pſona plati tm̄: ⁊ tūc debet curā alteri cōmittere ⁊ ſe abſentare: maxime qn̄ ſuaꝛ ad maiora. Et ſic helias fugit Jeſabel. iij. Regū. xviij. ca. Et ſilr Paulus fugit hic manus ppoſiti: ⁊ de tali pſecutione dicit ſalua. Mat. x. ca. Cū aūt perſequentur vos in ciuitate vna fugite in aliā. Aliqn̄ vo queriꝛ grex cuȝ plato: ⁊ tunc platus debet ppo nere vtilitatem gregis ſaluti ſui corporis. In additionibus: expoſitio aliquoꝝ doctoꝝ circa dictuȝ cap̄. xj. Ubi diciꝛ in poſtilla. Cum ſitis ipſi ſapiētes ⁊c̄.

Additio.

Quod dr̄ cū ſitis ipſi ſapiētes. ſm̄ glo. non intelligiꝛ hyronice: ſȝ exponiꝛ. i. deberetis eſſe ſapiētes in eodē ca. vbi dr̄ in poſtillis. a iudeis qnqes vna minus accepi. Additio plage ſeu vbera que imponebanꝛ iudeis p tráſgreſſiōe pceptoꝝ legis ſemp erāt in numero q̄dragenario minus vna nec plus nec minus dabaꝛ alicui: vt hētur li. q dr̄ Machoch: qđ ꝯnat plagas: vn̄ Apls tanq̄ trāgreſſori legis ſicͭ ⁊ alijs trāſgreſſoribus equalē numeꝝ plagaꝝ imponebāt nō addēdo vl' minuēdo. Replica In ca. xj. De plagis Apli. dicit Poſtil. q cōmittebaꝛ iudicib⁹ numerus plagaꝝ ſic q q̄dragenariū numeꝝ nō excederent: vt hētur de vtero. xxv. ca. Burgenſis aūt allegat librū Machoch ad oppoſitū: q vult dimittē textū ſacre ſcripture ⁊ credere Burgenſi: ⁊ ſuo Machoch poterit: ego non.

¶ Sequitur. expoſitio lr̄alis caplo. xij.

q Si gl'iari. poſtq̄ꝫ Apls ptulit ſe pſeudo aplis malis ppeſſis. Hic ꝯſequēter pfert ſe eis in bonis a deo ſibi collatis. ¶ Et diuidiꝛ in duas ptes. Q: pmo ponit ſuā comēdationē. Scđo ſbdit excuſationē: Ibi faci⁹ ſuȝ inſcipiēs pma in

duas:q꞉ p̄mo declarat donū dei collate sibi grē
ꝓ remediū ꝯtra periculū ſupbie: Ibi ꝛ ne ma/
gnitudo. Prima in duas:q꞉ p̄mo ponit dei do
num: Secūdo de h̄ qualr̄ ſit gloriādū: ibi ꝓ hu/
iuſmōi gl'iabor. Prima adhuc in duas:q꞉ p̄mo
ponit donū in ge
nerali: Scd̄o ma/
gis in ſpāli: Ibi.
ſcio hoīem. Circa
p̄mū dicit. Si glo
riari oportet.i.q꞉
me gl'iari opꝫ me
cōmēdando rōne
p̄dicta ca.p̄ceden
ti. a Nō expe/
dit qdē.i.nō ē bonū comēdare ſeipſuꝫ abſolu
te:ſꝫ tm̄ in caſu neceſſitatis. In q̄ caſu erat apl's
vt ſupradictū ē. Jō ſbdit. b Veniā aūt.in co
mēdādo meip̄m. c Ad viſiōes ꝛ reuelatio/
nes dñi. Eſt aūt viſio qñ aliq̄ vident viſiōe cor
porali vel imaginaria.q꞉ tñ itellectus ē occul
tus. Reuelatio vo qñ taliū aperit itellectus ꝛ
iſta duo aliqñ ſeparant ſic Baldaſar vidit ma
nū ſcribētem Danielis.v.ca.ꝛ Pharao ſpicas
geñ.xlj.ca. Ille vigilās. Iſte dormiēs tñ nō in/
tellexerūt.ſꝫ Joſeph ꝛ Daniel q viſiōes expo/
ſuerāt:ꝛ iō iſti habuerūt viſiōes tm̄. Iſti vo re/
uelatiōes. Aliqñ aūt ꝯiūgunt qñ vtrūqꝫ fit. ſic
Daniel.vij.ca. Vidit q̄ttuor beſtias aſcēdētes
de mari ꝛ itellexit qd ſignificarent. Iterū ad/
uertēdū qd talia aliqñ fiūt ꝑ ſpm̄ malignū deo
ꝑmi tēte: Sicut fiebāt ꝓphetis Baal. ꝓphe/
tis aūt ſcis fiebāt ꝑ ſpm̄ ſcm̄. Paulo vo vtrūqꝫ
factū ē frequēter a ſpū diuino: Jō dicit ad viſio
nes q̄ ad p̄mū. Et reuelatiōes q̄ ad ſecūdū. dñi
q̄ ad tertiū. d Scio hoīez. Hic ꝯſequēter ex
plicat magis in ſpāli. Et p̄mo ponit tp̄s viſio/
nis: Scio hoīem in xp̄o.i.vnitum xp̄o ꝑ fidem
charitate formata: h̄ ſciebat de ſe de quo q̄ſi de
alio loq̄bat ꝑ reuelationē. e Ante ānos q̄tu
ordeci: Si qs ꝯſideret iueniet qd fuit circa p̄n/
cipiū ſue couerſiōis:q꞉ ꝯuerſus fuit eodē āno
q̄ paſſus fuit xp̄s: vel cito poſt circa finē Impij
Tyberij. Ceſaris: cui ſucceſſit Gaius impans q̄
tuor ānis poſt quē Claudius octo: cui ſucceſſit
Nero: cuius tp̄e paſſus fuit Apl's: ꝛ ſic iter Ty
beriū ꝛ Neronē fluxerūt.xij. āni ꝛ ſic duobus
ānis additis de tp̄e Tyberij q nō ſtatiꝫ motus
fuit poſt ꝯuerſionē Pauli:q꞉ impauit.xxiij. an
nis ꝛ ſic fuerūt.xiiij. āni. Jō ſatis ꝓbabilr̄ dicūt

nō expedit qdē:[a] veniā
aūt[b] ad viſiōes ꝛ reue-
lōes dñi.[c] Scio hoīez[d]
i xp̄o añ ānos q̄ttuor-
decim[e] ſiue in corpore
ſiue extra corp'[f] neſcio
de' ſcit: raptū huiuſce-
mōi:[g] vſqꝫ ad tertiū ce
lū[h]. Et ſcio huiuſcemōi
hoīez[i] ſiue i corpe ſiue
extra corp' neſcio de'
ſcit: qm̄ rapt' ē i ꝑadi-

aliq: qd hāc excellētē viſionē hūit in Damaſco
in illo triduo in q̄ nō vidit corpalr̄ nec mādu/
cauit neqꝫ bibit: cōmemorat Apl's h̄ tp̄s:q꞉ ſi
tm̄ placuit deo a p̄ncipio ꝯuerſiōis ſue: adhuc
erat magis placēs ei ꝑꝑ multa bona opa que fe
cerat interiꝫ: ꝛ h̄
totū ē ad ꝯfutatio
nē pſeudo Apl'oꝝ
ꝛ ad declaratiōeꝫ
fidei chriſtiane.
f Siue in corpe
ſiue extra corpus
ꝛc̄. Licet.n. Apl's
tūc ſciuerit ſe fuiſ
ſe in ſpiritu i celo
Empireo: ꝛ corp' ſuū in terra fuiſſe tñ neſcie/
bat vtrū tp̄e illius viſionis ſepata fuerit aīa a
corpe ꝑ mortē: ꝛ reunita fuiſſet diuinitus corpi
trāſeūte viſiōe: vel ſi ꝑ tūc fuiſſet vnita corpori
ſicut forma: tñ ab vſu ſenſuū ſepata. g Raptum
huiuſmōi: Raptus ꝓprie iportat quādā violē/
tiā alicuius rei ꝯ motū naturalē ſibi: qd pōt eē
dupliciter. Vno mō quātū ad terminū mot' vt ſi
lapis moueat ſurſuꝫ. Alio mō quātū ad modū
motus: vt ſi lapis ꝑ impulſuꝫ violentū feratur
deorſuꝫ velocius q̄ꝫ natus eſt moueri. Aīa vo
nata ē moueri in deū: tñ modus cū nālis ſꝫ ſta
tū vite p̄ntis ē qd in cognitionē diuinā aſcen/
dat ꝑ cognitionē ſenſibiliū: ꝛ ſic vtēs ſenſibus:
ꝛ iō qñ rapitur ad diuinoꝝ cognitionē a ſenſi
bus abſtracta: eſt ibi quidā raptus in quātum
h̄ fit p̄ter motū ſibi tñ nālē. Poſt reſurrectio/
nē vo qñ erit in corpe gl'ioſo opus intelligētie
nullo mō ipediēte: raptus nō hēbit locū. h Vſ
qꝫ ad tr̄iū celū.ſ. Empireuꝫ. i Et ſcio hmōi ho
minē. Dicūt aliq qd Apl's hic tāgit aliū raptū a
p̄mo dicētes qd bis fuit ſic raptus: Semel i p̄n
cipio ſue ꝯuerſiōis: ꝛ ad h̄ r̄ferūt qd dictū ē. Et
iterū ſemel qñ orās in tēplo factus fuit i ſtupo/
rē mētis: vt hētur actuū.xxij.ca. Et ꝑꝑ h̄ vt di/
cūt in hac viſiōe dr̄: Qd raptus ē in ꝑadiſuꝫ: in
p̄nti vo dr̄ ad tertiū diſtinguēdo hāc ab illa: ſꝫ
h̄ dictū nō ē viſile: nā illa viſio q̄ fuit in tēplo:
fuit iminēte iaꝫ apl'i captiōe ꝛ ductiōe apd Ro
mā. Ipe vo iaꝫ añ ſcripſerat ep'lāꝫ hāc A troa/
de. Vt pꝫ ꝑ Hieronymū in ꝓlogo hui' ep'le: ꝓ
pter qd dicēdū: qd nō loq̄t hic de alia viſiōe: ſꝫ
de eadē ꝓſequit: nec valet qd obijcit de ꝑadi/
ſo:q꞉ qd p̄us noīauit tertiū celuꝫ hic noīat pa/
diſuꝫ. Celū eni Empireū qd ē locus Beatoꝝ.

ſuꝫ: ⁊ audiuit arch na vba[a]: q̄ nõ lꝫ hoi loqui. Pro hmõi[b] gloriabor[c]: ꝓ me aũt nihil[d] gloriabor. niſi ĩ ĩfirmitatibus meis[e]. Nã ⁊ ſi voluero gl'iari[f]: nõ ero ĩſipiens[g] vita tẽ. n. dicã. pco aũt[h] ne qs me exiſtimet[i] ſupra id qd̄ videt in me[k]: aut audiuit aliquid ex me[l]. Et ne magnitudo[m] r̄uelatiõuꝫ extollat me[n] datus ẽ mihi ſtimulus[o] carnis mee[o]. Angelus ſathane[p]: q̄ me colaphizet. ꝓp qd̄[q] dñz rogaui vt diſcederet a me[r]: et

dr̄ tertiũ celũ reſpcũ celi criſtallini ⁊ ſiderei. et dr̄ Empireũ a pir qd̄ ẽ ignis: ꝑꝑ ſilitudinẽ claritatis. Dicit̄ et padiſus a ſuauitate dulcedinis q̄ ibi dr̄ ⁊ vtrũq3 exptus fuit Apl's ꝑꝑ qd̄ noiauit ipm ꝑmo tertiuꝫ celum ⁊ poſtea padiſum.

a Et audiuit archana vba: hic ponit̄ auditus ꝑ viſũ: ſicẽ aliqñ fit ecõuerſo in ſcriptura Exo. xx. ca. Ppl's videbat voces ⁊c̄. Uidit eni Paul⁹ tũc nudã diuinaꝫ eſſentiã: Sicut dicit Auguſtin⁹ ad Paulinũ de videdo deo: dr̄ et illa viſio hic audicio: q2 Paulus ibi fuit ĩſtruct⁹ de ſecretis diuinis q̄ ſũt incõphẽſibilia: ⁊ ꝑ ꝯñs inenarrabilia. Jõ ſbdit̄: ⁊ q̄ non nõ lꝫ hoi loq ⁊c̄. b Pro huiuſmõi. Hic ꝯñr oñdit Aplus qualiter de hmõi gl'iandũ. Circa qd̄ ſciẽdũ q̄ in homine duo ꝯſiderant̄. ſ. ipe hõ: ⁊ donũ dei: qd̄ ẽ in ipo. Si ergo glief̄ de dono dei. In quãtũ hꝫ illud a deo bona ẽ gl'iatio q2 gl'iat̄ in deo. Si autẽ gl'ietur de dono q̄ſi a ſe habito mala ẽ gl'iatio Jõ dicit. j. ad corin. iiij. ca. Quid aũt habes qd̄ nõ accepiſti. Si aũt accepiſti qd gl'iaris q̄ſi nõ acceperis: Jõ dicit Apl's. Pro hmõi. ſ. viſionibus ⁊ donis a deo mihi collatis. c Gl'iabor in dño. d Pro me aũt nihil. i. a me nullã habeo mãꝫ gl'iandi. e Niſi ĩ ĩfirmitatib⁹ meis i. a me tm̃ habeo ĩfirmitatem ⁊ defectũ. Oſee. xiij. cap. Perditio tua iirl' ex te ẽ. ex me tm̃mõ auxiliũ tuũ. f Nã ⁊ ſi voluero gl'iari. de donis a deo mihi collatis. g Nõ ero ĩſipiens: q2 nõ faciã hoc inaniter ⁊ ſine cã. h Parco aũt. i. pce me laudo. i Ne qs me exiſtimet: ſcꝫ gl'iari inaniter. k Supra id qd̄ videt in me. i. in ꝯuerſatiõe mea. l Aut audit aliqd ex me. i. ex doctrina mea: mlta. n. dona latebãt in Aplo q̄ nõ manifeſtabat niſi ꝓut ⁊ qñ ad dei gl'iaꝫ ⁊ fideliũ ſalutem expediebat. m Et ne magnitudo. poſita magnitudie collata ſibi gr̃e Hic ꝯſequent̄ declarat remediũ ſibi datũ ꝯ̄ piculũ ſupbie: ⁊ diuidit̄ in tres ptes: q2 ꝑmo ponit̄ remedij rõ. ſcdo ponit̄ amotõis petitio. ibi ꝑꝑ qd̄. tertio dñi rñſio ibi ⁊ dixit mihi. Circa ꝑmũ ſciẽdũ qd̄ ſicut Medicus corpalis ꝑmittit vl̄ ꝓcurat minorẽ leſionẽ: vt curet maiorẽ Ita deus aliqñ ꝑmittit ſcõs copalit̄ affligi vel tẽtari: Et aliqñ labi in pctã minora: vt a maioribus ꝓſeruent̄ q2 ſic hũilitati reccurrũt ad diuinum auxiliũ de ſe vel ſuis meritis nullaten⁹ ꝯfidentes. Supbia vo ẽ radix oiuꝫ maloꝝ Eccliaſtici. x. cap. Iniciũ ois pcti: ſupbia cui⁹ frequẽt̄ ẽ occaſio ſingularis excellẽtia et ĩ virtutib⁹: Sic aũt erat ĩ aplo. Tũ ꝑꝑ ſpãlẽ electionem. actuũ. ix. cap. Uas electiõis mihi eſt iſte. Tũ ꝑꝑ archanoꝝ dei cognitõeꝫ ĩ rapto vt dictũ ẽ. Tũ ꝑꝑ integritatẽ virginalẽ. j. ad corin. vij. ca. Uolo autẽ oẽs vos hoẽs ſicut meipm ⁊c̄. Et ꝑꝑ alia dona pl'a ꝑꝑ qd̄ dñs dedit ei remediũ ꝯ̄ eleuationẽ ſupbie de q̄ dicit. m Et ne magnitudo reuelationũ: diuinaꝝ. n Extollat me. ſupbiendo. o Datus ẽ mihi ſtimul⁹ carnis mee. vt ꝑ ĩfirmitatẽ corpis ꝯſeruet̄ hũilitas mẽtis: dr̄ eni ad l'ram qd̄ grauit̄ fuit vexatus illiaca paſſiõe: vel ſtimulus carnis dr̄ tẽtatio pcti carnalis q̄ fortius ꝯcupiſcẽtiã mouebat poſt reuelatões quã añ deo ꝑmittẽte: tñ ipaꝫ refrenabat cũ adiutorio diuine gr̃e. p Angelus ſathane qui me collaphizet. illã paſſionẽ illiacã ꝯcitando: vel carnis ꝯcupiſcẽtiã ſuis tẽptatiõib⁹ incẽdẽdo. q Propt̄ qd̄. Hic ꝯſequenter ponit̄ circa dictũ remediũ apli petitio. Circa qd̄ ſciẽdũ qd̄ ĩfirmus ignorãs medici ꝓceſſum qñ imponit ſibi mordax Plauſtrũ rogat Medicũ vt remoueat ipꝫ: quẽ tñ medicus nõ exaudit ad nutũ: lꝫ exaudiat ipſum ad bonũ ſuũ: ſciẽs ĩfirmitatem ſuã aliter non poſſe curari. Sic apoſtolus ſentiens paſſionẽ illiacaꝫ ſibi grauem: vel temptationẽ carnis ſibi piculoſam: petit a ſummo medico iſta remoueri. Et hoc ẽ qd̄ dicit: ꝓpter qd̄ ter dñm rogaui. i. pluries vel forte totiens petijt ⁊ nõ plus. r Ut diſcederet a me. affligẽs me corpalr̄ vel tentãs vt ꝓdictuꝫ ẽ. Et dixit. Hic ꝯſequẽter ponitur domini reſpõſio ⁊ diuiditur in duas partes. Quia primo ponitur: Domini reſpõſionis actus. Secundo eius effectus: ibi libenter igitur. Circa ꝑmuꝫ dicit.

dixit mihi[a]. Sufficit tibi gr̃a mea[b]. Nã v̄tus in īfirmitate ꝑficitur[c] Libenter igiť gl̃iabor ī īfirmitatibus: vt īhabitet in me virtus xp̄i[d].

a Dixit mihi. ſcꝫ dñs. b Sufficit tibi gr̃a mea. q. d. Non eſt tibi neceſſariũ vel vtile qđ a te diſcedat infirmitas corporalis vel ſm̃ alios temptatio carnalis: qꝛ gr̃a mea q̃ꝫ hñs eſt tibi ita vigoroſa vt abſqꝫ inpatiẽtia infirmitas tollerari poſſit ⁊ tẽptatõ ſuperari: vt ſic infirmitas: vel tẽptatõ tibi cedãt ad augmentũ meriti. Ideo ſubdiť. c Nam virtus in īfirmitate ꝑficiť qđ dupliciter põt intelligi. Uno modo materialiter inquantum infirmitas eſt materia virtutis exercende. ſ. humilitatis: vt dictum eſt ⁊ patientie ⁊ etiam temperãtie. debilitatis enim viribus per infirmitatem homo tẽperatior reddiť. Alio modo occaſionaliter. Nam infirmitas eſt occaſio perueniendi ad perfectionem: Inquantum homo propriam fragilitatem cognoſcẽs cautior reddiť ad precauendum ⁊ reſiſtendũ peccatis: ⁊ ꝑ cõſequẽs exercitatior in bonis: ⁊ ſic fortior efficitur: ꝓpť qđ ⁊ dñs. Philiſteos ⁊ aliquos alios in terra ꝓmiſſionis reliq̄t ad exercitium iſrł. d Libenter diciť. libenter igiť gl̃iabor in infirmitatibus meis vt inhabitet in me virt⁹ xp̄i: vt per hoc particeps efficiar virtutũ xp̄i ⁊ conformior ſibi.

Queſtio fratris Antonij betõtini ſup̄ eandem ep̄lam Pauli ſc̄õe ad Corin. xj. ca. ibi ſcꝫ

Suſtinetis enĩ ſi q̄s vos in ſeruitutem redigit Si q̄s deuorat: Si q̄s accipit: Si q̄s extollitur Si q̄s in faciẽ vos cedit: ſm̃ ignobilitatẽ dico. ¶ Super q̄bus verbis: Queriť vtrum in poteſtate hominũ ſit euitare peccata. Ad qđ breuiter. Ex ſn̄ia peritiſſimoꝝ viroꝝ dñi b̄ti Bonauenture. Ric: ⁊ doctoris ſubtilis rñdeť: qui ſup̄ di. xxviij. ſc̄di lib. ſn̄iaꝝ taliter inq̄ũt. Licet eq̄dem euitare peccata poſt caſum ſine gratia vis humana nõ valeat: tñ ante peccatum eam poſſe ſcientia iuſta ⁊ recta determinat. Cuius ſententie pars ꝑma probatur. Quia a peccato reſurgere eſt ad ea reſtitui que homo ꝑ ipſum peccatum amiſerat. Peccãdo q̄dem perdidit homo quãdam diuini luminis ſimilitudineꝫ: gratiamqꝫ ⁊ donorum gratuitorum multitudinem atqꝫ ad eternam vitam idoneitatem.

Hec nempe poſt amiſſioneꝫ ſine gratia gratũ faciente haberi non poſſunt: Propheta teſtante qui ait. Spiritus vadens ⁊ non rediẽs. Unde dominus ioãnis. v. cap. dixit. Sine me nihil poteſtis facere. Altera pars ſic approbatur: qꝛ voluntas humana originalis: eſt cauſa peccati: que quidem voluntas non eſt eius mali cauſa efficiens: ſꝫ deficiẽs: proinde Aug⁹ ait. Malum non habet cauſam efficientem: ſed deficientem. Et in. xiij. lib. de trinitate dicit. Mala voluntate: vel ſola quiſqꝫ efficitur Hieronimus quoqꝫ ad Demetriadem virginem ſcribens. multa ſuper hoc teſtimonia diĉ De quibus pauca ex breuitate ſubnectam. In geneſi inquit ipſe legim⁹ Simeon: ⁊ leui fratres conſumauerunt iniquitatem ſuam ex voluntate ſua. Ad Jeremiam dominus locut⁹ eſt propter qđ ipſi dimiſerunt vineam meã: quã dedi ante faciem eorum: ⁊ non exaudierũt vocem meam: ſed abierunt poſt voluntatem cordis ſui mali. At rurſus idem propheta ait. Et peccaſtis deo ⁊ non exaudiſtis vocem eius: et in legitimis: ⁊ in teſtimonijs eius ambulare noluiſtis. Per Iſaiam quoqꝫ dominus locut⁹ eſt. Si volueritis ⁊ audieritis me: que ſũt bona terre manducabitis. Si autem nolueritis neqꝫ audieritis me: gladius vos conſumet. Et rurſum omnes vos occiſiõe decideris quia vocaui vos ⁊ non audiſtis: locutus ſum ⁊ non neglexiſtis: ⁊ feciſtis malũ ante conſpectum meũ ⁊ que nolebam elegiſtis. Ipſe quoqꝫ in euãgelio ait. Jeruſalem ieruſalem que occidis prophetas ⁊ lapidas eos qui ad te miſſi ſunt. quotiens volui congregare filios tuos: quẽadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas: ⁊ noluiſti. Ubi velle videmus ⁊ nolle eligere: ⁊ refutare. Ibi non vis nature: ſed libertas intelligitur voluntatis. Plena ſunt vtriuſqꝫ teſtamenti volumina huiuſmodi teſtimonijs: quibus tam bonum ⁊ q̃ꝫ malum voluntariũ ſemper aſſeritur: que nos modo breuitatis cauſa omittemus: Et idcirco Paulus apoſtolus cõmonendo nos: imo potius redarguẽdo dicit Suſtinetis enim ſi quis vos in ſeruitutem redigit. ſ. effectiuum peccati: ⁊ alia que ſequũtur que fuerunt verba propoſita.

Dñica in .lx. euāgeliū Luc. viij. cap.

In illo tpe Cuz turba plima[a] conuenirent: ⁊ de ciuitatibus properarēt ad ieſuz: dixit per ſimilitudinē. Exijt q ſeminat ſemiare ſemē ſuū. Et dū ſeminat[b] aliud cecidit ſecus viā[c] ⁊ ↄculcatū ē: ⁊ volucres[d] celi comederunt illud[e]. Et aliud cecidit ſupra petrā[f]: ⁊ natū aruit: q2 nō habebat hūorez. Et aliud cecidit inter ſpinas[g]: ⁊ ſimul exorte ſpine ſuffocauerūt illud. Et aliud cecid't in terraz bonā[h] ⁊ ortum fecit fructum centuplum[i]. Hec dicēs clamabat. Qui habet aures audiendi[k] audiat. Interrogabant autem eum diſcipuli[l]

Expoſitio litteralis

a In illo tpe: Cū turba plurima. Hic deſcribitur ipſi⁹ xp̄i doctrina ſeu inſtructio. Et primo deſcribitur dicta inſtructio. Secundo inſtructiōis expoſitio: ibi interrogabāt aūt. Primo ergo ꝓponitur dicta inſtructio per ꝑabolā: que ponitur ēt Math. xiij. cap. d̄ ſemine proiecto ī terrā cuius q̄rta pars tm̄ fecit fructū. Et in hoc denotatur ꝓdicatio xp̄i q predicauit iudeis indifferenter bonis ⁊ malis ⁊ pauci Comparatiue ad eius ꝓdicationē crediderunt ꝑ maiori aūt parte in infidelitate remāſerunt: ⁊ hoc ē qd̄ dr̄. Exijt xp̄s. ſ. ſc̄m humanitatē. qui de vtero matris exijt in mūdum ad docendū: vel de loco arto vt de domo ad locū ſpacioſum: vt viſuz ē. Scd̄z tm̄ diuinitatem non potuit exire: nec de loco ad locū progredi q2 ſic eſt vbiqz. b Et dū ſeminat. i. doctrinam indifferenter ſpargit: Cōparatur aūt eius doctrina. Semini: q2 ſicut ſemen in terrā bonam proiectū reſurgit multiplicatum. Sic verbum diuinū in corde deuoto receptum facit multitudinem bonoruz operū. c Aliud cecidit ſecus viā. i. ſuper corda expoſita tēptationibus demonum: ⁊ per cōſequens contrita ⁊ conculcata ab eis per malū conſenſuz factū. d Et venerunt volucres. i. demones per peccatū. Supbie alta petentes: vn̄ de diabolo ſcribitur. Job. xlj. cap. ipſe eſt rex ſup omnes filios ſuperbie: Peccata. n. carnalia non poſſunt in demonibus eſſe e Et comederūt illud. i. fructum īpediuerunt. f Et aliud cecidit ſupra petraz. i. ſup corda humore fidei ⁊ deuotionis carentia. g Et aliud cecidit inter ſpinas. i. in corda ſollicitudinibus diuitiaꝝ lacerata: ⁊ iō ſollicitudo talis īpediuit fructū predicationis: vt. n. apparet ex decurſu vtriuſqz teſti iudei ſemp fuerunt auari: ⁊ oīno vitio cupiditatis fuerāt excecati: ⁊ ſemp elongati ab agnitione veritatis. Ex predictis pz qd̄ predicator verbi diuini non debet ceſſare a ꝓdicatione: lz videat paucos proficere: q2 tres huius ſeminis ptes dicunt̄ hic infructuoſe. Quarta aūt pars tm̄ fructū facere ⁊ tm̄ intelligit̄ ad lr̄am de predicatiōe xp̄i q eſt exemplū oīum ꝓdicatoꝝ: ⁊ iō licet auditores nō proficiāt. Predicator tm̄ faciens qd̄ in ſe eſt nō ꝑdit meritum ſuuz. h Et aliud cecidit ī terrā bonā. i. in corde fidele ⁊ deuoto. i Et ortum fecit fructū. Centupluz ⁊c̄. In hoc tangunt̄ tres gradus qui poſſunt ſignari in qualibet virtute: verbigrā in virtute caſtitatis. ꝑmus gradus eſt caſtitas cōiugalis: ꝑ quē gradū vitatur illicitus cōcubitus licito tm̄ cōcubitu retento in matrimoniali actu. Scd̄s gradus ē caſtitas vidualis. ꝑ quez euitat̄ de cetero oīs cōcubitus vt aius poſſit de cetero liberius deo ſeruire lz poſſit licite mr̄imoniū ↄtrahere. Tertius ē caſtitas virginalis qui ē ſuperior iſtis ꝑ quē oīs cōcubitus ſimpliciter euitat̄ vt mens ipſa tanq̄z ſpōſo ſuo ſoli deo ꝑ amorē copulet̄. ſc̄m qd̄ dr̄. j. corin. vij. ca. Uirgo cogitat q̄ dn̄i ſunt: vt ſit ſc̄ā corpe ⁊ ſpū: que aūt nupta eſt cogitat q̄ ſunt mūdi quō placeat viro ſil'r in virtute fortitudinis poſſūt tres gradus aſſignari. Primus gradus qn̄ ꝑꝑ bonū virtutis ſuſtinet cōſtanter detrimentuz i exterioribꝰ bonis: vt in poſſeſſiōibꝰ ⁊ ī diuitijs ⁊ hmōi. Scd̄s qn̄ ſuſtinet detrimētū ēt ꝓprij corpis vt flagellatiōis ⁊ hmōi. Tertius autem gdus ē qn̄ ꝑꝑ virtutē ↄtēnit ēt totā vitā ꝑ martyriū. Seqt̄. k Qui hz aures audiēdi ⁊c̄. ſc̄z Hieronymū. vbicūqz ponat̄ h̄ vbū deſignat̄ miſticꝰ ītellectꝰ: q2 ſb vbis ꝑabolicis aliꝰ ſenſus ē ꝑ ītellectū reqrēdꝰ. l Intrrogabāt āt eū diſcipli eiꝰ q̄ eēt h̄ ꝑabola. aduertēdū tm̄ qd̄ ſi q̄ſiert tūc cū eēt in actu ꝓdicādi: ſed poſtea qn̄ fuit in domo ſine turba: ſc̄m qd̄ hētur Mar. iiij. cap. Et cū eēt ſingularis īterrogauert̄ volētes ſcire

intellectuꝫ conuenienter petierunt ab eo qua
re locutus fuerat turbis ſic pabolice: vt oſten/
derent ſe nõ de ipſis ſolum: ſed etiam de aliȷs
ſollicitos eſſe. a Quibus ipſe dixit vobis
datuꝫ eſt noſce myſteriũ regni dei ꝛc̃. Apli.n.
erant quaſi fũda/
tores eccleſie poſt
xp̃m. Unde apoc.
xxj. cap. dr̃. Quod
murꝰ ciuitatis ha
bebat fundamẽta
xiȷ. ꝛ in ipſis. xiȷ.
nomĩa aplorum ꝛ
agni ſcripta ꝛ iõ
ad ipos pertine/
bat ſcir̃ ſecreta ec
cleſie de qbꝰ erãt
pceſſus ecclie a p
dicatione xp̃i vſ/
qꝫ ad finem mun/
di: q2 iſta erãt fu/
tura in diuina diſ
poſitione pordi/
nata: ꝛ iſtud voca
tur hic myſteriuꝫ
regni celoꝝ. i. ſe/
cretum eccleſie militantis. b Ceteris autẽ
in parabolis. i. vulgaribus turbis: vel ẽt pha/
riſeis incredulis nõ eſt conceſſum iſta intelli/
gere: ꝛ propter hoc loquebaƭ eis talia parabo/
lice. i. velate ꝛ myſtice. c Ut videtes xp̃i. ſ.
opa ꝛ miracula. d Non videãt. i. non itel/
ligũt ea diuinitus facta: q2 virtuti demonum
attribuebãt talia. e Et audientes. xp̃i. ſ. do
ctrinã ſanctã ꝛ bonã: ꝛ doctrine Moyſi ꝛ pro/
phetaꝝ cõſonã ꝛ ipſius pfectiuã nõ audiant a
ſentiẽdo: neqꝫ intelligũt intellectũ eius ſpũalẽ
qui principalioꝛ eſt capiendo.

Expoſitio moralis.

De morali expoſitiõe. Gregorius omel. viȷ
diciƭ hec lectio expoſitiõe nõ indiget ſed amo
nitiõe: quã. n. vitas p ſemetipãꝫ expoſuit. Hãc
exponere hũana fragilitas nõ pſumit. Exiȷt q
ſeminat: exponiƭ tñ moralr̃ ſic. Semẽ iſtud põt
dici elemoſyna de cuiꝰ ſeminatiõe dr̃. iȷ. coꝛ. ix.
cap. Qui pce ſeminat pce ꝛ metet ꝛc̃. Huiꝰ aũt
ſeminis cadit pars ſecus viã: ꝛ diabolus tollit
illud ꝛ hoc ẽ qñ recipiens elemoſynã cũ illici/
tis conſumit eã. Et aliud ſupra petrã: Quod fit
quando recipiens de beneficio nõ eſt gratus

eius: q̃ eẽt hec pabola.
Quibus ipſe dixit. Uo
bis datũ ẽ noſce myſte
riũ regni dei.[a] Ceteris
autẽ in parabolis:[b] vt
videntes[c] non videãt[d]
ꝛ audiẽtes[e] non intelli
gant. Eſt aũt hec para-
bola. Semẽ eſt verbuꝫ
dei. Quod aũt ſecus vi
am: hi ſunt qui audiũt:
deinde venit diabolus
ꝛ tollit verbũ de coꝛde
eoꝝ: ne credẽtes ſalui
fiãt. Nam qd̃ ſupra pe
trã: hi ſunt qui cum au
dierint: cũ gaudio ſuſci
piunt verbũ: ꝛ hi radi-
ces nõ habent: q2 ad tẽ
pus credunt ꝛ in tpe tẽ
ptatiõis recedũt. Qd̃
autẽ in ſpinis cecidit:
hi ſunt qui audierũt: ꝛ
a ſollicitudinibꝰ: ꝛ di-
uitiȷs ꝛ voluptatibꝰ vi-
te euntes ſuffocãtur: ꝛ
non referunt fructum.
Qd̃ autẽ cecidit in ter
rã bonã hi ſunt q in coꝛ
de bono ꝛ optimo audi
entes v̄bũ retinẽt ꝛ fru-
ctũ afferũt in patiẽtia.

homini neqꝫ deo. Et aliud in ſpinis per quos
ſignificanƭ ſollicitudines vite pñtis ꝛ p parte
ſunt bona eccleſie data clericis ꝛ religioſis q
de illis viuũt carnalr̃ ꝛ põpatice: ꝛ implicanƭ
ſecularibus negociȷs cũ tñ illa bona ſint data
ad ſeruiendũ deo
deuote: Et ad mi/
niſtrandũ paupe
ribus in ſua neceſ
ſitate. Et aliud ce/
cidit in terrã bo/
nam ꝛc̃. Iſte ſunt
elemoſyne rece/
pte ad victuꝫ ꝛ ve
ſtitum neceſſariũ
deo ſeruientiuꝫ ꝛ
intẽdentium ſtu/
dio ſacre ſcriptu/
re: ꝛ ſic pꝫ expoſi/
tio huiꝰ ſacri euã
geliȷ.

¶ Sequitur que
ſtio fratris Anto/
niȷ betontini ſup
idem euangeliuꝫ
Uobis datum eſt
ꝛc̃. Luce. viiȷ. cap. Sup quibus oriƭ talis q̃ſtio.

Utrum deus vult in mundo aliqua mala fie
ri. ¶ Ad qd̃ breuiter rñdetur. Ex ſnia docto/
ris noſtri Petri de aquila ſup di. xlv. primi li.
ſniaꝝ ſic dicentis. Quod malũ triplex ẽ. Natu
re videlicet quo qs naſcitur cecus vel claudus
Pene quo qs peccando: vel malũ agendo pu/
niƭ. Culpe quo malo oĩs peccatoꝛ a dño repꝛo/
baƭ. Iuxta que mala: triplici differẽtia diſtin/
cta tres ꝯcluſiões aſſignanƭ. ¶ Quaꝝ prima
talis ẽ. Quod deus nõ põt velle malũ ſub rõne
mali: Nã illud nõ põt eſſe volitum: qd̃ eſt extra
rõneꝫ formalẽ voluntatis obiecti: Obiectum
aũt cuiuſcũqꝫ voluntatis ẽ bonũ: ergo nihil qd̃
ẽ extra rõnem boni. i: nihil qd̃ non ẽ bonũ vo/
litum: ẽ a voluntate: ergo huiuſcemõi malũ ſub
rõne mali recte iudicaƭ. ¶ Alia preter hanc
ꝯcluſio talis ẽ. Qd̃ malũ nature ꝛ pene põt de/
us velle p accidens cũ ex eis qñqꝫ maius bo-
num vniuerſo pueniat ſicut in ceco nato pro/
batur. De quo vt Ioã. ix. cap. Scribitur ſalua/
toꝛ ait. Neqꝫ hic peccauit: neqꝫ parẽtes eiꝰ vt
Cecus naſcereƭ: ſed vt manifeſtẽtur opa dei in
illo. Quantũ v̄o ad malũ nature probaƭ: q2 ex

corruptione vnius: alterius gñatio prouenit. ¶ Ultima quidē circa hec: cōcluſio talis eſt. Quod malū culpe: neqꝫ per ſe: neqꝫ per accidens deus velle pōt. Qui.n. vult quouis modo malum culpe eius volūtas obliqua iudicatur: qꝺ ꝛ in deo eē nullomodo credēdū eſt. Sicut ꝛ magiſter primo ſniaꝝ xlvij. di. in lr̄a poſuit. Hꝫ Ugo ſingularis doctor. Deū velle malū culpe ꝑ accidēs: aſſerat eo qꝺ ad decēriaꝫ vniuerſi ait ipe tale malū eē cogſcit: qꝺ ei⁹ pace a mgr̄o negat. Moderni qꝫ dicūt. deū nolle q̄uiſmō cl̄pe malū niſi volūtate pmiſſa. Cū igit ſupius ex euāgelica lectiōe dicatur. Uob datū ē noſce myſteriū regni. Ceteris aūt in pabolis: Nō itelligit qꝺ dñs aplis optabat bonū: Scribis v̄o ꝛ phariſeis malum niſi p accidēs. Dicebat.n. pmo ſcis aplis. Uobis datū eſt noſce myſteriū regni dei.i. ſcripture. Regnuꝫ n. ſm dñꝫ Beltrādū in ſacris codicib⁹. q̄druplex inuenit ecclie. ſ. Scripture aīe ꝛ glie. Sꝫ hic regnū p ſcriptura accipit vt pꝫ: Quare vobis aplis vobis. ſ. caris. ſ. p itelligentiā. Unde eis Mat. v. ca. dñs dixit. Uos eſtis lux mūdi Caris p amiciā. Hinc ſilr ioānis. xvj. ca. dñs iqt. Uos aūt dixi amicos. Mūdis p inocētiaꝫ: Nā ibidē eis dixit. Uos mūdi eſtis. Firmis p patientiā: Qꝛ Luce. xxij. ca. xp̄s ait. Uos eſtis q pmāſiſtis mecū in tēptatiōib⁹ meis. Ceteris aūt in pabolis: q̄re? qꝛ ceteris ſ. caninos atqꝫ porcinos mores hn̄tib⁹ datū ē noſce vel ignorare myſteriū in pabolis regni dei: videlicet diē ſcripture: vt vidētes. i. videre ſe pſumētes vel vidētes. i. miracula oculis ꝯſpiciētes nō videāt. i. viſu iteriori nō pcipiāt. Uñ nulla eſt ꝯdictio qꝛ videre fert ad viſuꝫ exteriorē: nō videre aūt ad iteriorē: qꝺ de auditu ēt eodē mō itelligit: ꝛ h̄ nō fit qꝛ deus velit p talib⁹ maluꝫ p ſe ſed p accidēs vt dcm̄ ē: qꝛ agit h̄ iuſto iudicio: quo nō vlt idignis ſua cōicari ſecreta. Proinde Mat. vij. ca. dixit. Nolite ſanctū dare canibus: neqꝫ mittatis margaritas veſtras ante porcos: ne forte conculcent eas.

Expoſitio litteralis.

Dñica in .l. epiſtola Pauli apoſtoli prima ad corinthi. xiij. cap.

FRatres: Si linguis hominum loquar[a] et angelorum: [b] charitatem autem non habeam factus ſum velut es ſonans: aut cimbalū tinniēs[c] Et ſi habuero[d] prophetiam: et nouerim myſteria omia[e]

In hac pte apl̄s docet ꝛ oñdit de charitate: q̄ ē idē cū gr̄a gratū faciēte: vel iſepabilr̄ ei annexa: ꝛ diuidit i tres ptes. Qꝛ pmo oñdit eius excellētiā reſpectu donoꝝ: q̄ꝫtū ad ei⁹ nccitatē Scdo q̄ꝫtū ad ei⁹ vtilitatē: ibi charitas patiēs ē. Tertio q̄ꝫtū ad ei⁹ ſtabilitatē: ibi charitas nūq̄ꝫ excidit. Circa pmū oñdit qꝺ ſine charitate ñ valēt dōa q̄ ptinēt ad locutōꝫ Scdo qꝺ nec ea q̄ ptinēt ad cognitiōeꝫ: ibi ſi hūero Tertio qꝺ nec ea q̄ ptinēt ad opatōnē: ibi: ꝛ ſi diſtribuēo: ꝛ p hec tria dona itelligit alia. Dic igr̄. a Si liguis hoiuꝫ loq̄r. i. oīum hoiuꝫ p donū liguaꝝ. b Et āgeloꝝ. Circa qꝺ ſciēdū: ꝙ in āgel ē duplex cognitio: Una q̄ vidēt diuinā eſſētiā: ꝛ de illa vn⁹ nō docet aliū qꝛ oēs imediate vidēt eā. Alia v̄o cognitio ē i eis ꝺ alijs: ꝛ hec duplex. Una ē de miſterijs diuīe puidētie exeq̄ndis: ꝛ ꝺ his ſupiores loquūtur ꝛ docēt iſeriores ꝛ nō ecōuerſo. Alia ē ꝺ cōceptib⁹ pprijs: ꝛ ſic ēt iſeriores docēt ſupiores ꝛ loquūt eis. ſic ecōuerſo. Cōſiderādū ēt ꝙ in āgel ē aliqd nālr notū ab vno āgelo ordinat ad manifeſtādū alt̄i id qꝺ ē ſibi occultū tūc eſt āgelica locutio: q̄ qdē ordiatio ꝺpēdet ex volūtate āgli pponētis vel ordinantis: ꝛ ſic pōt loq vni ꝛ nō alt̄i: ptās igr̄ h̄ faciēdi dr̄ āgeli ligua p h̄ itelligit qꝺ donū locutiōis quātūcūqꝫ excellēs nō valet ſine charitate: iō ſbdit. c Factus ſuꝫ ſic es ſonās: aut cibalū tiniēs. Son⁹. n. taliū quātūcūqꝫ ſit diſcretus: nō tñ ē viu⁹: ſic aūt corpus viuit p aīam q̄ carent es ꝛ cibalū: Sic aīa ſpūalr viuit p charitatē: pp qꝺ oīs locutio q̄ ē ſine charitate mortua ē. Ex eo aūt qꝺ ē ꝯcauuꝫ ex vna pcuſiōe multiplicat ſonuꝫ: iō ſignificat eos q̄ vitatē mltiplicit ānūciāt adducēdo plures ſilitudines ꝛ eliciēdo multas ꝯcluſiones ꝛ hmōi. d Et ſi hūero h̄ ꝯñr oñdit de donis ptinētib⁹ ad cognitionē. di. Et ſi hūero pphiaꝫ p quā occulta diuinitus reuelant. ij. Petri. i. Nō volūtate hūana allata ē aliqñ pphia. Sed ſpū ſcō iſpirate locuti ſūt ſci dei hoīes. e Et ſi nouerīꝫ myſteria oīa. i. deitatis occulta q̄ ptinēt ad ſapiāꝫ. ꝯ. ij. cap. loqmur dei ſapiāꝫ i my

BIBLIOTECA MARÉS

⁊ omnez ſciam[a]: ⁊ ſi ha
buero oēm fidē[b]: ita vt
mōtes transferam[c] cha
ritatē aūt nō habuero
nihil ſū[d]. Et ſi diſtribu
ero[e] i cibos paupꝫ oēſ
facltates meas[f] ⁊ ſi tra
didero corp⁹ meū[g] ita
vt ardeā[h] charitatē aūt
nō hūero nihil mihi ꝓ
deſt[i]. Charitas patiēs
ē[k]: bēigna ē[l]. Charitas
nō emulatur[m]: nō agit
perperam[n] nō iflatur[o]:

ſterio que abſcondita eſt. a Et omnē ſciam:
ſiue diuinitus datam vt apl̄i habuerūt. ſiue hu
manitas acquiſitam. vt Phi. b Et ſi habue/
ro oēm fidem. perfectā. c Ita vt montes trāſ
feram. Queſtio. Ex hoc obÿciunt aliqui q̄ꝺ nul
li ſancti habuerūt
fidem perfectam:
qꝛ nō legitur ali/
quis eorum mon
tes traſtuliſſe: ſed
hoc non valet: qꝛ
manifeſtatio ſpūs
per miracula da/
tur ad vtilitatem
eccleſie: vt ſupra
dictum eſt: propt
q̄ꝺ ſancti fecerūt miracula prout vtilitati eccle
ſie cōpetebat. Et ſi cōpetens fuiſſet montes eq̄
tranſtuliſſent: qꝛ maiora fecerunt mortuos ſu
ſcitando. Cecos illuminādo: ⁊ huiuſmodi que
fieri nō poſſunt niſi virtute diuina: Tranſlatio
v̓o mōtium virtute demonum poſſet fieri ſi di
mitterentur proprie virtuti. d Charitatem
aūt nō habuero nihil ſum: quantuꝫ ad eſſe gr̄ie
Sciendum etiaꝫ q̄ꝺ apl̄s hic loquitur de ſapiē
tia ⁊ ſcia prout ſunt gratie gr̄atis date que ha/
beri poſſunt ſine charitate: Sic prophetia ⁊ fi
des: nō aūt prout ſapientia ⁊ ſcia cōputantur i/
ter ſeptem dona ſpūs ſancti que ſūt inſepara/
biliter charitati annexe. e Et ſi diſtribuero
Hic conſequenter idem facit de donis ꝑtinen
tibus ad operationes dicens: ⁊ ſi diſtribuero
.i. pluribus diuiſero: qꝛ pietas ad plura ſe extē
dit. f Omnes facultates meas. per hoc tan
gitur perfecta pietas. Math. xix. ca. Si vis ꝑ/
fectus eſſe vade ⁊ vende vniuerſa que habeſ ⁊
da pauperibus ⁊c̄. Inter opera virtutis que
ſunt ad proximum pro principali ponit opera
pietatis: qꝛ ſicut dicit̄. ÿ. ad Thimo. iiÿ. cap̄.
Pietas ad omnia vtilis eſt promiſſionem ha/
bens vite que nunc eſt: ⁊ future. g Et ſi tra/
didero corpus meum ⁊c̄. Inter omnia que ſu/
ſtinet homo propter deum martyrium eſt po
tiſſimum: ⁊ maxime quando quis offert ſe vo/
luntarie propter q̄ꝺ hoc exprimitur cum dr̄: ⁊
ſi tradidero corpus meum offerendo volūta/
rie propter xp̄m. h Ita vt ardeaꝫ. q̄ꝺ ē mar
tyrÿ genus accerbiſſimum. i Charitatem
aūt nō habuero nihil mihi prodeſt: ad conſe/
cutionem vite beate: qꝛ charitas dirigit op̄a
ad finem vltimum: propter q̄ꝺ ipſa ſublata deſi
ciunt ab illo fine. k Charitas patiens ē. Hic
cōſequenter oſtenditur eminentia charitatis
quantum ad vtilitatem qꝛ per ipſam implent
omnia virtutis op̄a. Et p̄mo hoc oſtenditur in
duobus actib⁹ ge/
neralib⁹ virtutis
cum dr̄. Charitas
patiēs eſt: omnis
eni actus virtutiſ
conſiſtit i hoc q̄ꝺ
aliquis bene ſuſti
net ſibi illata ma/
la: vel in hoc q̄ꝺ
bene operatur bo
na. Quantum ad
primum dr̄. Charitas patiens eſt. Quantuꝫ ad
ſcḋm. l Benigna eſt. i. facit patientem in ma/
lis tolerandis: ⁊ benignum in bonis operan/
dis: Benignitas. n. dicit̄ quaſi bona igneitas:
q̄ꝺ fit quando ex igne charitatis anim⁹ nobis
ſic liqueſcit q̄ꝺ bona habita non ſibi ſoli reti/
net: ſed ad alios oſtendit. m Non emulatur
Conſequenter explicat magis in ſpeciali ope/
ra virtutum que per charitatem efficiuntur.
Et diuiditur in duas partes: qꝛ primo oſten/
dit qualiter charitas facit vitare malum. Se/
cundo qualiter facit agere bonum: ibi congau
det. Circa primum ſciendum q̄ꝺ homo non
agit malum contra deum ſic q̄ꝺ ei noceat: ſed
ſibi ⁊ proximo bene nocet. Primo ergo oſten/
dit: q̄ꝺ charitas facit vitare malum contra pro
ximum ⁊ hoc maluꝫ vel ē in affectu vt quando
quis dolet de bonis proximi: ⁊ de malis eius
gaudet q̄ꝺ fit per inuidiam quā remouet cha/
ritas: qꝛ contrariatur ei directe: ideo dicit. Nō
emulatur ideſt non inuidet habet enim emu/
lari plures ſignificationes: ⁊ continentur in
hoc verſu Emulor iflatur amat inuidet ac imi
tatur. Uel malum contra proximum eſt in effe
ctu: ⁊ ſic dicitur de charitate. n Non agit ꝑ
peram. i. peruerſe. o Non inflatur. hic ſcḋo
oſtendit qualiter charitas facit vitare maluꝫ
hominis in ſeipſum. Primo qꝛ remouet in or
dinationem ſuperbie que eſt principium om/
nis mali dicēs. Nō inflatur: qꝛ charitas exclu
dit tumorem ſuperbie: Inflatus. n. habet ma/
gnitudinem apparentem: ſed non exiſtentem
ſic ſuperbus videtur ſibi magnus cū tn̄ non ſit
ſcḋm veritatem: ⁊ qm̄ ambitio eſt filia ſuperbie.

non eſt ambitioſa[a]: nō querit que ſua ſunt[b]. non irritatur:[c] non cogitat malum[d]: non gaudet ſuper iniquitate[e] congaudet autem veritati[f]: om̄ia ſuffert[g]: oīa credit:[h] om̄ia ſperat[i]: omnia ſuſtinet[k]. Charitas nunq̄ȝ excidit[l]: ſiue prophetie euacuabuntur[m]: ſiue lingue ceſſabunt[n]: ſiue ſcientia deſtruetur[o]. Ex pte eniȝ[p]

ideo conſequēter dicit de charitate. a Nō eſt ambitioſa.i.facit ambitionem vitare. Scđo quia remouet inordinationem cupiditatis:⁊ quātum ad hoc dicitur. b Non querit que ſua ſunt.repetendo ea cū ſcandalo.tertio q̄r remouet inordinationem ire. Ideo dicitur. c Nō irritatur.i.nō ꝓuocat ad iracundiam. Quarto remouet inordinationem elationis que eſt in mente. Ideo dicitur. d Non cogitat malum.i.non permittit hominem cogitare qualiter perficiet opere. e Non gaudet ſuper iniquitate.i. permittit peccare ex elatione:vel malitia que faciunt de malo gaudere.prouerbioꝝ.ij.ca. Letantur cum male fecerint:⁊ exultāt in rebꝰ peſſimis:de quibus facit charitas magis lugere. f Congaudet. Hic conſequenter oſtenditur qualiter charitas facit operari bonum. Et primo quo ad ꝓximum cū dicit. Cōgaudet autē veritati.ſ.ꝓximi:que triplex eſt.ſ.veritas vite doctrine:⁊ iuſtitie. g Omnia ſuffert:infirmitates ꝓximi charitatiue ſupportādo. Scđo facit opera bona erga deum: qđ fit per virtutes theologicas. Ideo dicitur. h Omnia credit:que tm̄ diuinitus a deo ſunt tradita aq̄ ſi poſſunt tradi falſa:cum ſit ṗma regula veritatis:credere vͦo omnia que traduntur ab homine leuitatis eſt. Unde ꝓuerb.xiiij.cap In nocens credit omni verbo. Ideo innocentia accipitur ibi pro defectu ſenſus. i Oīa ſperat: diuinitus ꝓmiſſa: ⁊ ne ſpes frangatur propter dilationem:ſubditur. k Omnia ſuſtinet.per longanimitatem patienter expectādo promiſſa. l Charitas nūq̄ȝ excidit. Hic conſequenter oſtendit excellentiaȝ charitatis reſpectu aliorum donorum quātum ad ꝑmanentiaȝ:⁊ diuiditur in duas partes: quia ṗmo proponit hanc permanentiam. Scđo probat eam ibi ex parte. ¶ Circa primum dicit. Charitas nūq̄ȝ excidit qđ aliqui male intelligētes dixerunt qđ charitas ſemel habita non poteſt amitti qđ eſt falſuȝ:q̄r dicit Apoc.ij ca. Charitatē tuam ṗmā reliqſti. Ideo ſic intelligit dcm̄ apli. l Charitas nūq̄ȝ excidit.i. charitate vtens.q̄r ſicut hn̄s charitatem non peccat nec auertitur a deo. Et hoc modo intelligit illđ.j Joannis.iij.ca. Oīs qui natus eſt ex deo non peccat.ſ.inquātū natus vel vtens gratia ī hac natiuitate data. Item dcā ſnīa illoꝝ non cōuenit intentioni apli: q non loqtur hic đ ceſſatione ſpūaliū donoꝝ ꝑ mortale pctm̄:ſed de ceſſatione donoꝝ pertinentiū ad hanc vitam per gliam ſupuenienteȝ:⁊ hͦ modo charitas non excidit:q̄r ſicut eſt in vita ſic ꝑmanebit in patria cū augmēto. m Siue prophetie euacuabunt. ꝓphetia eni reſpectu futuri eſt:ſtatus aūt patrie futuꝝ non expectabit:ſed erit ibi finale complementū omnium. ſic enim ꝓphia non hȝ ibi locū. Item q̄r ꝓphia eſt cognitio enigmatica que ceſſat ī patria vbi eſt clara cognitio. n Siue lingue ceſſabunt qđ non eſt intelligendum de corporalibus linguis:q̄r ſancti reſurgent in integritate corporis. Silr hec ceſſatio nō eſt intelliganda quātum ad vſum linguaꝝ:q̄r ibi erit laus vocalis: ſm̄ q̄ glo.ſup ps.cxlix. Exultationes dei in gutture eoꝝ. Sȝ intelligendū eſt de dono linguarum quo aliqui in primitiua ecclia linguis varijs loquebant. Actuū.ij.cap. propter illos q non intelligebant linguam natiuaȝ aploꝝ que tunc ceſſabunt:q̄r quilibet quācūq̄ȝ linguam intelliget ꝓpter qđ non erit neceſſariū loq varijs linguis. In ṗmo etiaȝ ſtatu gn̄is humani erat vnus ppl̄s:⁊ labiū vnum oīuȝ. Gen̄.xi.ca. Et multo magis videt q̄ ſic fiet in vltimo ſtatu cū ſuaſione oīum. o Siue ſcīa deſtruet.ſ. ſcia acqſita:non quo ad ſpēs intelligibiles vel quo ad habitū:ſed q̄ad actū qui mō eſt ꝑ ꝯuerſionē ad fantaſmata tali vͦ ꝯuerſione nō indiget aīa ſepata. p Ex pte. Hic ꝯn̄ter ꝓbāt propoſitū:ſcđo ꝯcludit intentū:ibi nūc aūt. ¶ Circa ṗmū facit talē rōnē dicēſ adueniēte ꝑfectōe tollit impſectio ei oppoſita:ſtatus aūt glie pfectiſſimus eſt:ergo aduenienie pfectōe tollunt dona hn̄tia impſectionē:vel ſimplr vel quātuȝ ad id qđ eſt impſectōis:oīa ſunt hmōi ꝓpt cha

ritatē q̄ ē idē cū grā gtū faciēte: vl̄ hꝫ eā inſepa
bilit̄ ānexā: g̊ i glīa tollūt̄ oīa ſimplr̄ vl̄ ſm qd.
In iſta rōne ſic ꝓcedit: qꝛ p̄mo ponit minorē
ſcōo maiorē cū ſua deductōe: ibi cū aūt venerit
Tertio minoris ꝓbatōnē: ibi videm⁹ nūc. Cir
ca p̄mū dic̄ p Ex
pte eniꝫ cognoſci
mus. i. impfecta ē
ſcia nr̄a que habe/
tur in via: ⁊ maxi/
me illa que eſt de
deo ad quē ſe hēt
itellectus nr̄ ſicut
oculus noctue ad
lucē ſol. Mat. ij. c
a Ex pte ꝓpheta
mus. i. ipfecta eſt
cognitō ꝓphetica
eo qd̄ eſt cognitio
enigmatica: ⁊ per iſta duo dona intelliguntur
alia impfecta excludendo. b Cū aūt. hic po
nit maiorē dicēs. Cū aūt venerit qd̄ pfectū ē. i.
ſtatus glīe q pfectiſſimus eſt. c Euacuabit̄
qd̄ ex pte eſt. i. iperfectū: qd̄ declarat per ſilē d̄
ſtatu puerili iperfecto: q ceſſat adueniente ſta/
tu virili perfecto dicens.

Sequit̄ expoſitio lr̄alis.

d Cum eēm paruulus loquebar vt paruulus.
ſcꝫ balbutiendo ⁊ impfecte. e Sapiebam vt
paruulus: approbando aliqua que magis erāt
reprobanda ⁊ ſilr̄ reprobando illa que magis
erāt approbanda. f Cogitabā vt paruulus.
ſcꝫ vana ⁊ inutilia. g Qn̄ aūt factus ſum vir
euacuaui que erant paruuli. i. predicta ⁊ ꝯſilia
pfectioni virili nō cōuenientia. h Uidem⁹
nūc. Hic ponit minoris ꝓbatiōnē. ſ. qd̄ alia do/
na charitate ſunt impfecta dicens. Uidemus
nunc per ſpeculū. Senſibile eni cognoſcit̄ tri/
pliciter. Uno mō p ſui pn̄tiaꝫ in ſenſu: ſicut lux
videt̄ que recipit̄ in oculo ꝓpter ſui diaphoni/
tatem. Alio mō nō per ſui pn̄tiam ſed p ſpēm i
ſenſu receptā: tn̄ imediate a ſenſibili deriuataꝫ
ſicut videt̄ color. Tertio mō p ſpēm non deri/
uatam imediate a ſenſibili in ſenſu ſed in alio:
ſicut videt̄ aliqd in ſpeculo: cōſilr̄ habetur de
deo triplex cognitio nālis: vno mō p eſſentiaꝫ
ſuam: que ſoli deo ꝯuenit. Alio mō p ſilitudinē
imediate a deo deriuatā in cognoſcente: ⁊ hec
cognitio conuenit angelo: cuius eſſentia eſt q̄/
dā dei ſilitudo: per quā nāliter cognoſcit deuꝫ
Tertio modo cognoſcit̄ a nobis quaſi i ſpeculo

cognoſcim⁹ ⁊ ex pte ꝓ
phetamus[a]. Cū āt vene
rit qd̄ pfectū ē[b]: euacu
abit̄ qd̄ ex pte eſt[c]. Cū
eēm paruul⁹ loquebar
ut puulus[d] ſapiebaꝫ vt
paruulus[e]: cogitabā vt
puulus[f]. Qn̄ aūt fact⁹
ſū vir: euacuaui q̄ erāt
puuli[g]. Uidem⁹ nunc[h]
p ſpeculū i enigmate[i]:
tūc aūt[k] facie ad facieꝫ[l].
Nūc cognoſco ex pte[m]
tūc aūt[n] cognoſcā ſicͤ et
cognit⁹ ſum. Nūc aūt[o]
manēt fides: ſpes: cha-
ritas[p] tria hec maior āt
horū ē charitas[q].

Dñica i qnquageſima
euāgeliū Luce. xviij.

iquātū p creaturas a nob̄ cognitas: ſicͤ p ſpecu
lū ducimur i dei cognitionē: ex ordie eni crea
turaꝝ ⁊ bonitate: venim⁹ i cognitōeꝫ ſapītie et
bonitatis diuine iō dic̄. h Uidem⁹ nūc: ſcꝫ
deū. i Per ſpeculū i enigmate: qꝛ h̄ ſilitudo
creaturaruꝫ adeo
obſcura ē ⁊ valde
impfecta: ⁊ p ꝯn̄s
nr̄a cognitio de
deo i via. k Tūc
aūt. i. in p̄ria.
l Facie ad faciē:
⁊ clare ⁊ nude vi/
debim⁹ diuinam
eēntiā. m Nūc
cognoſco deuꝫ ex
pte. i. obſcure ⁊ ip
fecte. n Tunc
aūt. ⁊c̄. ſicut ⁊ co/
gnitus ſum a deo. ſicut eni cognoſcit eſſentiaꝫ
nr̄am: Ita tunc cognoſcem⁹ ſuā: tn̄ ſicut nō im
portat equalitatē cognitiōis ſed ſilitudinē tm̄
longinquā. Si aūt ex his arguat̄ ꝙ charitas ſi
cut alia dona euacuat̄: qꝛ eſt impfecta. Dicēdū
ꝙ non valet: qꝛ qn̄ impfecti9 ꝯuenit alicui p ſe
tūc euacuat̄ adueniente pfectōe: ſi aūt inſit per
accidēs manet ſicut impfectio eſt: de rōne pue/
ritie: nō aūt de rōne humanitatis: ⁊ iō adueni/
ente ſtatu virili ceſſat pueritia: nō aūt humani
tas cui p accn̄s cōpetit impfectio inquātū. ſ. in
puero: impfectio v̊o p ſe reſpicit ſciam noſtraꝫ
⁊ ꝓphetiā vt predictū eſt: ꝓpter qd̄ euacuatur.
Charitati v̊o cōpetit impfectio p accn̄s. ſ. ꝓpt̄
ipfectionē cognitiōis adiūcte: charitati eni cō
petit p ſe in deū tēdere: ſed ꝙ nūc ipfecte tēdit
in eū: eſt p accn̄s ꝓpter cognitionis impfectio
nē vt predictū eſt: ꝓpter qd̄ mane adueniente
cognitōe pfecta. o Nūc aūt. Hic ꝯcludit cō/
cluſionē p̄ncipalr̄ intentā. ſ. ꝙ charitas excel/
lit oīa alia dona di. Nunc aūt: in tempore vie.
p Manēt fides ſpes: ⁊ charitas: tria hec. per
iſta fidē ſpem intelligunt̄ iſta dona de qb⁹ nō
expreſſe facit mentionē que ſunt euacuanda i
p̄ria. q Maior āt horꝫ ē charitas. fides eni
⁊ ſpes ſunt excellentiores ceteris donis euacu
andis: qꝛ ſunt v̊tutes theologice: q̄ dant̄ nobis
ad cōiungendū nos deo. Alia v̊o dona ſunt q̄/
dā diſpōnes nobis date vt reddamur bn̄ mobi
les a ſpiritu ſcō: ⁊ ſi ordinant̄ ad virtutes theo
logicas vt ad fines. Ex h̄ ſeqt̄ ꝙ ex q̄ charitas ē
maior fide ⁊ ſpe: ꝙ etiā ſit maior cetis donis:

qꝺ eni ē mai⁹ maiore ē mai⁹ miore i ca. xiij. vbi
ꝺr̄ i poſtil. ptās ğ hec faciēdi ꝺr̄ angeli lingua

Additio.

Cū locutio exterior p quaꝫ aliqs loqr̄ alr̄i fi
at p aliqꝺ ſenſibile ſignū: puta voce vel nutu: vl'
aliq̄ corpiſ mēbro
puta lingua vel ꝺi
gito: qꝺ āgeli s cō
petere nō pt: iō q
dā p h̄ q ꝺr̄ hic li
guis āgelloꝝ itel
ligūt liguā pſecto
rū hoiuꝫ. hoieſ. n.
pſecti qnqꝫ āgeli
ꝺicunr̄ in ſcriptu/
ra. Vn̄ ꝺicendū ꝺm Tho. pma pte. q. cvij. ar. j.
in corpe qōnis. Qꝺ lingua angeloꝝ nō ppe ſꝫ
methaphorice ꝺr̄ ipſa ptās āgeli q̄ ſuū ꝯceptū
alteri māifeſter In eodē ca. vbi ꝺr̄ in poſtilla.
Es aūt eo q ē planū ex vna pcuſſione reddit.

Additio.

Per h̄ qꝺ ꝺr̄. Velut es ſonās aut cimbalū ti/
mens. Intelligir̄ ꝺm glo. qꝺ iſta ſic ſonātia ſibi
nō pſunt: ſꝫ alios qnqꝫ ꝺelectāt in q̄ eſt apta cō
paratiōis ſilitudo: qr ſicut es ⁊ cimbalū cū pul
ſu aliq̄ nō p ſe reſonāt: ſic loquēs linguis: nō p
ſe ſed v̄tute ſpūs pfert ea qb⁹ audiētes mulceat
In eodē ca. vbi ꝺr̄ in poſtilla. Oīa ſuffert.

Additio.

Hoc qꝺ ꝺr̄. Oia ſuffert intelligir̄ ꝺm glo. p
veritate. in h̄ aūt q ꝺr̄: oīa credit: notanduꝫ q
nō ꝺic̄ oib⁹ credit: qr nō oib⁹: ſꝫ tm̄ ꝺeo firmir̄
credit.

Seqr̄ qꝺ fr̄is Antonij betontini ſup eandeꝫ
eplaꝫ pau. ad Corin. xiij. cap. Fr̄es ſi linguis
hominū loquar ⁊ angeloꝝ: Charitateꝫ aūt ⁊c̄.

In qb⁹ v̄bis orir̄ qō: q̄ talis eſt. ¶ Qꝺ illꝺ ē
q a tāta v̄tute: a tam ꝺono pfecto: tā inextima
bili bono me ſepat: ppr̄ qꝺ oē meritū mea opa
tio pdat? Cui rn̄der̄ ex ſn̄ia ꝺoctoris nr̄i Du/
randi pte. j. ſcꝺi lib. ꝺi. xvj. q. vlti. qꝺ eſt pctm̄.
Et aīa ꝺeuotiſſima ꝺic̄. Quid ğ faciem⁹: qm̄
Joānes. j. cap. ſue pme canonice ꝺic̄. Si ꝺixeri
mus q pctm̄ nō habemus: ipſi nos ſeducim⁹
⁊ veritas in nobis nō eſt. Cui ſimilr̄ rn̄der̄ q
pctm̄ triplici mō ꝺiuiꝺir̄. Eſt eni pctm̄ origina
le qꝺ nobiſcū a mr̄is ventre portam⁹. In hoc
qdē: qcūqꝫ exiſtit ſine charitate eſt: ⁊ cuiuſcūqꝫ
opatōis meritū q̄ꝫtū ad vitā etnā amittit. Pro
inde Joā. iij. ca. ſcribir̄. Niſi qs renat⁹ fuerit ex

In illo tpe Aſſumpſit ieſus ꝺuodecim ꝺiſcipulos ſu
os[a] ⁊ ait illis. Ecce aſcē
dimus ieroſolimā: ⁊ cō
ſumabunr̄ oia q̄ ſcripta
ſunt[b] per pphetas ꝺe fi
lio hois. Tradetur eni

aq̄ ⁊ ſpū ſctō non pōt itroīre regnū ꝺei. Eſt enī
pctm̄ actuale veniale h̄ qdē charitatē nō expel
lit: ſꝫ tn̄ male agit: ſꝫ i piculo ſe ponit q eū oīno
ꝯtēpnit Iccirco ꝺoctor egregi⁹ Aug. ait. Noli
te ꝯtēpnē vēialia: qr minima ſt: ſꝫ timete qr plu
ra: plerūqꝫ eni be
ſtie minute necāt
Nūqd minutiſſi/
ma ſūt grana are
ne: ſꝫ ſi arena āpli
us i naui mittar̄:
mergit illā vt pe/
reat q̄ꝫ miute gut
te pluuie: nonne
flumia iplēt ⁊ ꝺo
mos ꝺeiciūt: timēda ğ ē ruina mltituꝺis ⁊ ſi n̄
magnituꝺinis. Et Ambroſius i q̄dā ſermōe ꝺi
cit. Quid. n. ifeſt ad naufragiū: vtꝝ vno grādi
fluctu nauis opiar̄ ⁊ obruar̄ an paulati ſbrūpēs
aq̄ i ſentinā p negligētiū culpa ꝺerelicta atqꝫ
ꝯtēpta ipleat nauē: atqꝫ ſbmergat. Hoc qdē a
Gratiano ꝺ pe. ꝺi. j. cap. medicina nō. Eſt iſup
pctm̄ qꝺ eſt actuale mortale: ⁊ i h̄ qcūqꝫ cadit
⁊ ad medicinā ꝯtritōis ilico nō cucurrit cōpo
ſitio ꝯſitēdi: q̄ꝫ citi⁹ potit hita tpis oportunita
te ⁊ ſacerdotis copia: radicē ad vitā etnā merē
di q̄ charitas ē minime hēbit. Tū reſpcū ꝺigni
tatis: qr tal' ꝺm Aug. idign⁹ ē pane q̄ veſcir̄: Tū
reſpcū penalitatis: qr Sapi. xv. ca ſcribir̄. Ma
loꝝ amatores ꝺigni ſt morte. ſ. etna. Tū reſpcū
odibilitatis qr ꝺn̄s ait. Iniq̄s odio habui: nec
imerito igir̄ pctm̄ euitari toto conamine ꝺꝫ:
qꝺ tāta v̄tute puare hoies valet.

Expoſitio lr̄alis.

a Sūpſit ieſus. xij. In hac pte. Saluatō
iducit ꝺiſciplos ad martirij tolerātiā
exēplo ſui: qr i platis ꝺꝫ eſſe vigor ad
tolerādū martyriū ſi nece ſit p grege ſibi com/
miſſo: ⁊ h̄ ꝺocet p exēplū ſui: qr volūtarie venit
i ierl'em ad ſuſtinēdū mortē p ſalute mūdi: vn̄
btūs Greg⁹ exponēs illꝺ ioā. x. c. Ego ſū paſtor
bon⁹: ⁊ aiam meā pono p ouib⁹ meis ꝺic̄ ꝺe ſe
⁊ alijs platis. In h̄ oſn̄a ē nobis via quā ſequa
mur: ⁊ h̄ ē qꝺ ꝺicit hic. Ecce aſcēdim⁹ ieroſoli
mā: q̄ reſpcū toti⁹ ecclie pmiſſiōis in altū ſita ⁊
propr̄ h̄ veniētes illuc ab alijs ptib⁹ ibāt aſcen
ꝺēdo. b Cōſumabunr̄ oia q̄ ſcripta ſunt ⁊c̄.
Quia pphe ſcripſerūt ꝺe paſſiōe xpi futura: vt
pꝫ Iſa. liij. c. Et Dani. ix. ca. ⁊ i mltis alijs locis.

a Et ipſi nihil hoꝝ ītellexerūt. Tū q2 adhuc erant rudes ⁊ imꝑfecti: Tū q2 xp̄s frequenter eis parabalice loquebať: ⁊ ideo neſcierūt ſi tūc parabolice loquereť. tellectum: ⁊ cū audiſſet ⁊c̄. Talis enī cū audit ꝺ ſaluatoꝛe debet clamare per oꝛationē deuotaꝫ vt ab eo recipiat ſapientie lumē qui dat oībus affluenter ſaltem de neceſſarijs ad ſalutē.

Expoſitio lr̄alis.

b Factū eſt: poſt ꝗ̄ꝫ poſita eſt xp̄i īſtructio de tolerātia paſſionis. Hic ꝯ̄nter deſcribitur dicte doctrine cōfirmatio ꝑ op⁹ miraculoſum. ſꝫm ꝙ ſcribiť Mar. vlti. cap. Sermone cōfirmante ſequenti b⁹ ſignis: ⁊ pꝫ ſententia ex dictis Mat. xx. ⁊ Mar. x. hoc excepto ſactū eſt āt cū appꝛopinq̄ret xp̄s hierico. i. ꝓpe hierico adhuc exiſteret: q2 ſꝫm veritatē nō accedebat ad hierico: ſed inde recedebat vt pꝫ Mat. xx. cap. ⁊ Mar. x.

gentibus: ⁊ illudetur: ⁊ flagellabiť: ⁊ cōſpueť. Et poſtq̄ꝫ flagellauerit occidēt eū: ⁊ die tertia reſurget. Et ipſi nihil hoꝝū ītellexerūt[a]. Erat aūt verbū iſtud abſconditū ab eis: ⁊ non intelligebāt que dicebanť. Factū eſt[b] aūt cū appꝛopinquarēt hierico: Cecus q̄dam ſedebat ſec⁹ viam mēdicans: Et cū audiret turbā ꝑtereuntē interrogabat quid hoc eēt: Dixerūt aūt ei ꝙ ieſus nazarenus trāſiret. Et clamauit dicēſ Jeſu fili dauid miſerere mei. Et qui pꝛeibant increpabant eū vt taceret. Jpſo v̄o multo magis clamabat. Fili dauid miſerere mei. Stāſ aūt ieſus iuſſit illū adduci ad ſe. Et cū appꝛopinquaſſet interrogauit illū dicēs. Quid tibi vis faciā? Et ille dixit. Dn̄e vt videaꝫ. Et ieſus dixit ei. Reſpice fides tua te ſaluū fecit. Et cōfeſtim vidit: ⁊ ſequebať illū magnificāſ

Queſtio fratris Antonij betōtini ſuper euangeliuꝫ beati Luce. xxviij cap. Tradeť enī gentibus. ⁊c̄.

Jn q̄b⁹ verbis moueť talis q̄ſtio Utrū peccatū fuerit occaſio paſſionis xp̄i. Ad hoc bꝛeuiter rn̄detur Ex ſn̄ia doctoꝛum Alexan. ⁊ Joānis ſcoti. Qꝺ niſi malignitas pc̄ti fuiſſet: moꝛs xp̄i nullo mō ſecuta fuiſſet. ideo aiūt ꝑfati doctoꝛes: ꝙ neq3 ſine hoc: xp̄s vt redemptoꝛ incarnatus fuiſſet. Unde glo. ſuper epiſtola ad Thimo. ait. Nulla cauſa veniendi fuit in xp̄o domino noſtro: niſi peccatoꝛes ſaluos facere: ⁊ Hieronymus ſuper hoc in quodam ſermone ſic ait. Conſpui voluit: vt nos lauaret: velari voluit vt velamen culpe ⁊ ignominie a coꝛdibus noſtris auferret. Jn capite percuti: vt caput noſtrum. i. Adam ſanitati reſtitueret: colaphis cedi: ⁊ verbis derideri: vt nos ei manibus ⁊ labijs. i. verbis ⁊ operibus applaudamus. Qꝺ autem hec omnia domin⁹ paſſus ſit: vt nos redimeret a peccato oſtendit non ſolum. Apoſtolus ad Gala. iiij. cap. dicēs Miſit deus filium ſuum natum ex muliere factum ſub lege vt eos qui ſub lege erant redimeret. Sed ⁊ textus euangelicus hodiernus ı qui poſtq̄ꝫ domini paſſionem explicauit: illuminationem ceci ſubiunxit: per quod voluit denotare ꝙ niſi per cecum. i. pꝛopter peccatorem: paſſionem dominus voluit ſuſtinere. Jꝺ dicitur. Tradetur. ſ. xp̄s gentibus ad illudendum ⁊ omnia que ſequunť:

Expoſitio moꝛalis.

¶ Aſſumpſit ieſus. Moꝛalis expoſitio. Hieronymus. dn̄s crebꝛo de paſſione ſua diſcipulꝭ an̄ pꝛedixit ne cū veniret ꝑſecutio ⁊ crucis ignominia ſcādalizarenť: ⁊ tertia die reſurget. Criſoſtomus. Qui q̄dem grām dicit vt cū videreť triſtia reſurrectionē expectarent. Et ipſi nihil hoꝝ ītellexerūt: ꝑ hoc ſignificať qꝺ hoīes carnales aſpera nolūt audire: ſed ad delectabilia ſunt intenti. Factū eſt aūt cuꝫ appꝛopinquaret ieſus hierico: cecus q̄d. ı ſedebat ⁊c̄. Cecus iſte per quē miſtice ſignificať: pp̄ls gentilis: q erat excecatus ꝑ idolatriā: ⁊ adueniente ieſu ⁊ ei⁹ oculi mentales tāgente illuminatus eſt ꝑ fidē opa ſancta ſequens. Aliter exponiť. Jſte cecus dicebať Bartime⁹ ſedebat ⁊c̄. Bartimeus q̄ filius pinguedinis interpꝛetať: ſignificat hominem in delitijs carnalibus nutritum. Jdeo dicitur cecus. ſ. ſapīe luce pꝛiuatus: de qua dī Job. xxviij. cap. Qꝺ non inueniť in terra ſuauiter viuentiū: q2 delitie carnales hebetant in

Expoſitio litteralis euangelij.

a Cum ieiunatis. In hac parte excludit intentionē vaneglie ab operibus pe/nitentie dicens. Cū aūt ieiunatis no/lite fieri ſicͭ hipo/crite. dicit̄ enī hi/pocrita ab hipos qđ eſt ſub: ⁊ criſis aurꝝ: qꝛ ſb auro vl' ſub honeſtate ex/terioris ꝯuerſatōis hꝫ abſconditū plū/bum falſitatis. ſe/quit̄. b Triſtes Iſti enim oſtēdunt quādam faciei tri/ſtitiā vt ſimulent pnīe rigorē ideo ſubdit̄. c Exter/mināt. n. facies ⁊c̄. Exterminare enī ē extra terminos ponere: ⁊ ideo illi facieſ extermināt cū quādā triſtitiā extra moduꝫ ſoli/tum aliorꝝ demō/ſtrant: vt religioſi pre ceteris appareāt: vl' alit̄ ſicut fiunt qn̄qꝫ vnguenta ad decorandū faciē qbus vtunt̄ mulieres ad ſimulandū pulchritu/dinē: ita fiunt quedā vnguenta ad extermināt/dū predcō mō faciem. Et forte talibus vtebant̄ ad ſimulandū pnīam ſicut etiam trutanni tali/bus vtunt̄ ad extorquēdū pecuniā per queſtuꝫ ſubdit aūt debitū modū ieiunandi cum dicit.

d Tu aūt cū ieiunas vnge caput tuū. i. ſigna leticie pretende talibus enī vnguentis ⁊ lotio/ne corporis vtebant̄ iudei in diebus ſolēnibus ⁊ feſtiuis. e Ne videaris hoībus ieiunās. i. ad glīam hoīuꝫ querēdā. f Sed patri tuo. celeſti cuius glīam debes tm̄ querere in opibꝰ tuis. g Qui eſt in abſcondito: qꝛ deus in p̄/ſenti vita nō pōt videri a nobis lꝫ ſit pn̄s vbiqꝫ cetera patent.

h Nolite theſaurizare. Hic excludit ab affe/ctione hoīs pctm̄ auaritie. Et diuidit̄ in tres: ſꝫ tres electōes per quas excludit īmoderatā cō/gregationē diuitiarꝝ. Scđa ponit̄: ibi vbi the/ſaurus tuus. Tertia ibi. Nemo pōt duobꝰ dn̄is ſeruire. ¶ Prima rō accipit̄ ex defectu theſau/ri tp̄alis. Theſaurus enī nihil aliud eſt q̄ꝫ con/gregatio diuitiarꝝ. Congregant̄ aūt diuitie ꝓ/pter ſufficientiā vite hn̄dam ſed theſaurizatio indebita recte īducit ꝯtrariū: qꝛ reddit hoīeꝫ inſufficientiſſimū qꝛ talis theſauri/zatio eſt que fit ex auaritia ⁊ ex amo/re diuitiarꝝ in ſe. Ille aūt q ſic con/gregat diuitias n̄ audet eis vti: ſed iuxta eas ducit mi/ſerā vitā: ⁊ dimit/tit eas putrefieri. Et ideo dicit Hie/ronymus in eplā ad paulinum. anti/quū dcm̄ eſt: aua/ro deeſt tā qđ hēt q̄ꝫ qđ nō hꝫ. talem modū theſaurizā/di excludit ſalua/tor: cū dicit. Noli/te theſaurizare vo/bis theſauros in terris vbi erugo ⁊ tinea demolitur. i Erugo. eſt eris rubigo: ⁊ in hoc tangit̄ corruptio diuitiarꝝ artificialium vt auri ⁊ argenti: ⁊ ceterorꝝ metallorꝝ. k Et tinea. Hic tangit̄ corruptio diuitiarꝝ nālīū bla/di ⁊ vini ⁊ veſtimentorꝝ ⁊ cōſilium. l Et vbi fures effodiūt ⁊c̄. hoc dicit ꝓpter lapides pre/cioſos q lꝫ nō poſſint rubiginari: nec a vermi/bus corrodi: tm̄ pn̄t a latronibꝰ tolli. Ex p̄dictis pꝫ q̄ theſaurizatio q̄ fit ex cauſis honeſtis: nec eſt interdicta a ſaluatore tāq̄ꝫ illicita: vt qn̄ ali/qs theſaurizat ad bona opa facienda vt ē con/ſtructio ecclīarꝝ releuatio pauperꝝ ⁊ hmōi. vel propter rempublicam ſeruandam ⁊ cōſilia.

m Theſaurizate. Per hoc ꝯcludit excellētiſ/ſimū moduꝫ theſaurizandi: qn̄. ſ. bona tp̄alia ⁊ tranſitoria cōſumunt̄ in pios vſus: ⁊ ſic cōmu/tant̄ in bona ſpūalia ⁊ eterna: ⁊ p ꝯn̄s incorru/ptibilia: ⁊ hoc eſt theſaurizare in celo ⁊ pꝫ lra.

n Ubi eſt theſaurus tuus: hic ponit̄ ſcđa rō ad excludendū theſaurizationē inordinatam temporaliū ⁊ accipit̄ iſta rō ex quodam effectu malo ipſius q eſt excecatio mentis: ad talē enī

deum. Et omnis plebs vt vidit dedit laudē deo

Feria. iiij. Cinerū euā/gelīū Mat. vj. cap.

In illo tēpore dixit ieſus diſcipulis ſuis cū ieiuna/tis[a] nolite fieri ſicͭ hipo/criſtes triſtes[b]. Exter/minant enī facies[c] ſuas vt appareant hoībꝰ ie/iunantes: amē dico vo/bis: receperūt mercedē ſuā. Tu aūt cū ieiunas vnge caput tuū[d] ⁊ faciē tuaꝫ laua: ne videaris hoībus ieiunās[e]: ſꝫ pr̄i tuo[f]: qui eſt in abſcōdi/to[g]. Et pater tuus q vi/det in abſcondito red/det tibi. Nolite theſau/rizare[h] vobis theſauroſ in terra: vbi erugo[i] et tinea demolitur[k]: ⁊ vbi fures effodiūt ⁊ furāt̄[l] Theſaurizate āt vobis theſauros in celo[m] vbi nec erugo nec tinea de/molitur: ⁊ vbi fures nō effodiūt nec furantur. Ubi eſt theſaurus tu/us[n] ibi eſt ⁊ cor tuum.

theſaurizationē ſequit̄ totalis cōuerſio mentiſ
ad amorē diuitiaꝝ. Et hoc ē qđ dicit. In Ubi
eſt theſaurus tuus ⁊c̄. Ad cōuerſionē ſequitur
auerſio a deo: ⁊ qꝛ intellectus illuminatus per
ↄuerſionē ad deū. Jdeo ex tali auerſiōe obte/
nebratur.

Expoſitio mo/
ralis.

Cum aūt ieiu/
natis nolite fieri
ſicut hipocrite tri
ſtes: leo papa. Nō
ſunt caſta ieiunia
que non de rōne
ↄtinentie veniūt:
ſꝫ de arte fallacie
Tu aūt cū ieiunas
vnge caput tuū ⁊ faciem tuā laua: p caput xp̄s i
telligit̄: p faciem ꝓpria ↄſcia que lauanda eſt p
ↄfeſſionem xp̄s aūt vngendus deuotiōe. No/
lite theſaurizare vobis ⁊c̄. Rabbanus. erugo ſi
gnificat ſupbiam: que decorēꝫ virtutū obfuſcat
Tinea que latenter veſtes rodit inuidiaꝫ que
bonū ſtudiū lacerat. Fures ſunt heretici ⁊ de/
mones qui ſemp ſunt intenti nos bonis ſpiri/
tualibus ſpoliare.

Sequit̄ qđ fratris Antonij betontini Cum
ieiunatis nolite fieri ſicut hipocrite triſtes.
Matthei. vj. cap.

Sup quibus v̄bis merito querit̄. Utrū ſup/
bo ieiunāti valeat ieiuniū: ⁊ ſi ei in hoc peccato
vel altero exiſtenti ad bona ſpūalia tpalia ꝓſit

Ad qđ rn̄dendo aduertendū eſt hoīeꝫ i pec
cato mortali dupl̄r exiſtere poſſe. Siue illud
peccatū ſupbia ſit ſiue aliud. Aut eni ſic exiſtēſ
cōtritus eſt ⁊ cōfitendi ꝓpoſitum habet: ⁊ ſic
ieiunij vel alterius boni fructu non caret. Aut
de ſupbia vel alio malo: nullum dolorē ⁊ ſignū
penitentie retinet: ⁊ ſic ieiuniū quo ad culpe ſa
tiſfactionē ⁊ quo ad glie adeptionem ſibi mi/
nime valet. Quia vt doctor Ric. ſup di. xv. q̄rti
ſniaꝝ ait. Cum deus bonoꝝ noſtroꝝ nō egeat
ſi hoīem non amat: neqꝫ opa eis acceptat. Hic
Geñ. iiij. cap. ſcriptuꝫ eſt. Reſpexit domin⁹ ad
Abel ⁊ ꝑmū hoc fecit: Deinde ad munera eius
Scotus aūt q doctor ſubtilis eſt: ⁊ Landulph⁹
neapolitanus ſup di. xv. q̄rti ſniaꝝ. qōne. ij. di
cunt oppoſitū: Qđ valeat ſcꝫ qn̄ opa ſatiſfacto/

Feria. v. poſt diem ci-
nerum Euangelium.

In illo tē-
pore cum
introiſſet
ieſus ca-
pharna-
um[a] acceſſit ad eū Cen
turio[b] rogans eum et
dicens. Dn̄e puer me⁹
iacet in domo paraliti-
cus ⁊ male torquetur:
⁊ ait illi ieſus. Ego ve-
niam ⁊ curabo euꝫ. Et
reſpondens Centurio

ria res vel vires minuunt iterari non debent:
qꝛ qn̄qꝫ forte nō pn̄t. Ualet tn̄ ƀm oēs ieiuniū
factum in peccato mortali quo ad nouē. Prio
ad mandati cōpletionē: ad quā qs tenet̄: ſiue
qꝛ ecclia eū obligat: ſiue ↄfeſſor ſuus: dū id pro
penitentia ei in/
iungit. ad hūc ſen
ſum verba Pauli
ad Ephe. vj. ca. de
duci pn̄t qui ait.
Filij obedite parē
tibus veſtris: pr̄i
ſcꝫ ſpūali ⁊ ecclie.
Scđo ad gr̄e ipe/
trationem nam ſi
Raab meretrix vt
in. ij. ca. lib. Joſue
legit̄: ex ope pieta
tis tantā gr̄am apud hebreos inuenit: quanto
magis apud deū: q ad ſui honorē ieiuniū facit
⁊ non bona fortune: ſed bona nature in ieiuuio
fudit. Tertio ad pene tpalis diminutionē. vt
de Achab in. iij. regū legit̄. Qui cū excomina/
tionē Helie quā ſibi ex pte dn̄i fecerat veſtimē
ta ſcideret: ⁊ cilitio carnem ſuā opiret: ⁊ ieiunā
do in terra ⁊ in ſacco dormiret. Jllud qđ i. xxj.
cap. ſcribit̄ a dn̄o audiuit Helias ſibi eē dicen/
dū. Quia inqt humiliatus ē mei. cā Achab: nō
inducam malū in diebus ſuis: ſed in diebus fi/
lij ſui. Quarto ad pene infernalis minoratōeꝫ
Nota tn̄ ƀꝫ Ric. vbi ſup̄. Qđ ꝓpt̄ tale bonū nō
diminuit̄ pena q̄ peccatis iam factis debet̄: ſꝫ
qꝛ cauet a malis q tale bonū agit: q̄ſi non face/
ret grauius punit̄. Quinto ad bonoꝝ tpaliuꝫ
multiplicationē. Un̄ Greg⁹ omelia de diuite ⁊
Lazaro ſcribit. Niſi eni diues iſte aliqd boni
egiſſet: vn̄ in pn̄ti ſeculo renumerationē acce/
piſſet: nequaqꝫ ei Abraā diceret: Recepiſti bo/
na in vita tua: q̄ v̄ba de pe. di. iij. ca. Cauenduꝫ
a Gratiano notant̄. Sexto ad pnie ſumende
diſpōneꝫ. vn̄ Greg⁹ de hmōi pniam faciēte ait
Hortamur vt faciat: vt oīps deus: cor illius illu/
ſtret ad pniam. ſ. verā: vt de pe. di. v. ca. Falſas
i decretis hr̄. Septimo ad bonoꝝ aſſuefactio
nem. vn̄ Trenoꝝ. iij. ca. ſcribit̄ bonū eſt viro cū
portauerit iugū ab adoleſcentia ſua. Octauo
ad fame ↄſeruationē. Quia ꝓuerb. xxij. ca. legi
tur. Melius eſt nomē bonuꝫ q̄ꝫ diuitie multe.
Nono ⁊ vltimo ad ptāris diaboli minoratio
nē: ſicut in pleriſqꝫ locis. beati Franciſci. Anto

nĳ Bñdicti. Baſilĳ atq3 alioꝝ multoꝝ ſcõꝝ legiſ. Qđ igiſ reſtat niſi vt vitã eternã ieiunans acqrat quã ꝑfecto ꝑoſſidebit. Si nõ ſiẽ ſupbꝰ hipocrita ieiunabit. Hic dñs dic̃. Cũ ieiunatis nolite fieri ſicut hipocrite triſtes.

ait. Domine non ſum dignus[c]: vt intres ſub tectum meum: ſed tñ dic verbo ⁊ ſanabitur puer meus[d]. Nam et ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus habens ſub me milites[e]: ⁊ dico huic vade ⁊ vadit ⁊ alio veni ⁊ venit: ⁊ ſeruo meo fac hoc ⁊ facit[f]. Audiens autẽ Jeſus[g] miratus eſt[h]: ⁊ ſequentibus ſe[i] dixit. Amẽ dico vobis non inueni tã tam fidem in iſrael[k].

Expoſitio lr̃alis euangelĳ.

a Cum aũt introiſſ3 ieſus Capharnaũ. Hic põitur ſm miraculũ ſc3 cura paralitici ⁊ diuidiſ in duas ptes: q2 ꝑmo ðſcribiſ huiꝰ centurionis fides ⁊ deuotio. ſcđo ex hoc inferſ ꝯcluſio: ibi audiẽs aũt ieſus. ¶ Circa ꝑmũ aduertẽdũ ꝗ iſte centurio ad cuiꝰ ꝑces ſeruꝰ eius curatꝰ eſt: nõ erat iudeus: ſ3 gẽtilis ibi poſitꝰ a romanis ad cuſtodiã ꝑncipalis ciuitatis galilee. ſ. Capharnaũ: q2 tota illa ťra erat ſbdita romanis: ꝑpť qđ iudei corã Pilato dixerũt: nõ hẽmꝰ regẽ niſi Ceſarẽ. Et iõ q2 ieſus erat iudeus ipſe nõ venit ad eũ i ꝑſona ꝓꝑa: reputãs ſe idignũ ad h̵ iꝑtrãdũ. S3 miſit ad ieſũ principes iudeoꝝ: vt dĩ Luc̃. vĳ. ca. Ut ꝑ eos curationẽ ſui ſui facilïꝰ iꝑtraret: ⁊ q2 qđ ꝑ amicos facimꝰ q̃dãmõ ꝑ noſipſos facimꝰ: Jõ Mat. dic̃ eũ veniſſe ad ieſũ: nõ q2 i ꝑſona ꝓꝑa venerit: ſ3 ꝑ itermedios: ⁊ ſic ẽ itelligẽdũ: qđ dĩ h̵. b Acceſſit ad eũ centurio. ſ. ꝑ amicos. Dĩ aũt centurio: q2 hẽbat cẽtũ hoĩes i armis ſb ſe ad cuſtodiã illiꝰ ťre ne forte vellẽt ꝯ romanos rebellare. Jſte ğ Cẽturio auditis xꝑi miraculis firmiter credidit ꝗ poterat ſanare ſuũ eiꝰ: q erat ei valde carꝰ. Ut dĩ Luc̃. vĳ. ca. Jõ de eiꝰ ſanatiõe erat valde ſollicitꝰ. Jeſus aũt ſciẽs eiꝰ fidẽ ⁊ deuotionẽ rñdit ei ꝑ iternuntiũ. Ego veniã ⁊ curabo eũ. Cũ aũt eẽt i via miſit Cẽturio nũtios obviã ei: vt dic̃ Luc̃. dicẽtes ex ꝑte eiꝰ. c Dñe ñ ſum dignꝰ. Erat enĩ hõ gẽtilis cũ abhominabile erat iudeis comedere ⁊ bibere cũ gẽtilibꝰ ⁊ etiã domos eoꝝ itrare: vt h̵ĩ Acť. xĳ. ca. Et forte iſte q gẽtilis erat idola i domo ſua hẽbat. Et iõ ex hũilitate xꝑm ab igreſſu domꝰ ſue repellebat dicẽs. Dñe nõ ſum dignꝰ ⁊c̃. Et ex alťa ꝑte firmiť credebat ꝗ abñs ſolo v̊bo ſeruũ ſuũ curare poſſat: ꝑ qđ dixit. d Tñ dic v̊bo ⁊c̃. qđ probat ꝑ h̵ qđ ſbdiť. e Nã ⁊ ego hõ ſũ ⁊c̃. i. l3 habeã aliq̃s ſb me q mihi debeãt obedire tñ ſum ſubditꝰ maiori ꝑtãti: videl3 ꝑſidi ⁊ iꝑatori ⁊ tñ ſubditi obediũt mihi ad nutũ. f Et dico huic vade ⁊ vadit ⁊c̃. ⁊ ex h̵ itelligiť ſequẽs cõcluſio. ſ. hec ğ tu q nõ es ſbditus alicui ꝑtãti potes ꝑcipe infirmitati ⁊ eã eicere ⁊ ſic ſolo v̊bo ſeruũ meũ curare.

g Audiẽs autẽ Jeſus. Hic ex dictis iferť q̃dã ꝯcluſio: q2 ex fide huiꝰ gẽtilis ⁊ ĩfidelitate iudeoꝝ ꝯcludit ſaluatoꝛ vocatõez gentiũ ad fidẽ ⁊ reprobatõez iudeoꝝ. Et h̵ ẽ qđ dĩ. g Audiẽs ãt ieſus. ſ. v̊ba cẽturiõis expreſſiua tãte fidei. h Miratꝰ ẽ. S3 q̃riť quõ i xꝑo fuit admiratõ q̃ cõſurgit i hoĩe ex alicuiꝰ icogniti ⁊ iſoliti iſpectõe. Xꝑs aũt ab iſtãti ꝯceptõis plenꝰ fuit ſcia: nec aliq̃d de nouo cognouit. Jõ vĩ ꝗ in ipſo admiratio ſm rẽ nõ fuit: ſ3 tñ ſm apparẽtiã: q2 ad modũ admirãtis ſe habuit: vt dicunt aliq: nec fuit ibi falſitas: q2 hec fuit ad deſignãdu3 aliqđ veꝝ. ſ. fidẽ Cẽturionis ⁊ infidelitatẽ iudeoꝝ. S3 melius dĩ ꝗ fuit in ipſo vere admiratio ad oñdẽdũ veritatẽ humane nature in eo. Ad cuiꝰ euidentiã ſciendũ ꝗ i xꝑo poniť duplex ſcia. Una diuina q̃ ẽ eterna: ⁊ ſm hãc nõ põt eẽ admiratio: q2 nihil cognoſciť ab eo ð nouo. Alia humana vel creata: Et hec ẽ duplex. Una viſiõis reꝝ in v̊bo: q2 aĩa xꝑi ab iſtãti ꝯceptõis cognouit in v̊bo oĩa q̃ cognoſcit v̊bũ noticia viſiõis. Et hec ſt oĩa q̃ hñt eẽ ſm quãcũq3 dĩaz tꝑis: cuiuſmodi ſũt ꝑñtia ꝑterita ⁊ futura. Et ſm hanc ſciam i xꝑo nõ fuit admiratio ſic̃ nec inouatio. Alia ẽ ſcia in xꝑo q̃ cognoſcit i ꝓꝑo gñe: ⁊ hec ẽ duplex: Una habitualis: ⁊ i iſta nõ ẽ aliq̃ nouitas: q2 ab iſtãti ꝯceptõis fuit aĩa xꝑi ꝑfecte repleta hitꝰ oĩu3 ſciaꝝ. Alia expimẽtal: ſic̃ aliqs hñs hitũ ſcie ꝑ doctrinã: poſtea expiť ꝑ ituitionẽ i effectu: ⁊ iſto mõ i aĩa xꝑi erat aliqđ ð nouo cognitũ: ⁊ ſic ex iſpectõe illiꝰ h̵ mõ icogniti ꝑus poſſat i iꝑo admiratio ð nouo cauſari: ⁊ ſic factũ fuit i ꝓpoſito. Seq̃ť. i Et ſeq̃ntibꝰ ſe. i. diſcipu. ſu. dixit. k Nõ iueni tãtã fidẽ i iſrl̃. i. i

populo iudaico:qꝫ licet aliqui de iudeis firmiter crederent.ſ.diſciplis ſuis.Tamē pncipales illius populi nō crediderūt:⁊ multitudinē eiꝰ fide auerterunt:⁊ ideo ꝯcludit Saluator Amē idest fideliter. a Dico autē vobis:qꝫ multi ab oriente ⁊ occidente veniēt ⁊c̄. qꝫ multitudo gentiliū in diuerſis partibꝰ orbis exiſtentium per predicationē apoſtolorum conuerſa ē ad fidem.Et ſic pceperunt gratiā ⁊ gloriam. b Filij autem regni.i. Judei ex quibus xp̄s natus eſt ⁊ quibus pncipaliter miſſus eſt ad predicandū eis regni celeſtis Euangelium. c Eijcientur in tenebras exteriores:qꝫ repulerunt fidem xp̄i:⁊ ſic remanent in peccatis ſuis obſtinati:⁊ ſic eijcientur ad penas inferni: que dicuntur tenebre exteriores:quia tenebre prime ſunt tenebre culpe. Alie autem ſunt gehēne.

Queſtio.

Sed queritur quomodo ſint ibi tenebre:cū ibi ſit ignis:qui de natura ſua eſt lucidus?Dicendum quod ille ignis deſcribitur in medio terre ⁊ ideo fumoſus eſt ⁊ obſcurus. Item non lucet ad oſtendendū damnatis aliquid ad eorum conſolationem:ſed ad eorum deſolationē Ideo dicuntur ibi eſſe tenebre exteriores. Sequitur. d Ibi erit fletus:In fletu duo ſunt: ſcilicet triſticia animi ex qua procedit fletus: ⁊ ſm hoc fletus eſt in damnatis generaliter tā in demonibus q̄ȝ in hominibus. Aliud eſt ex parte corporis.ſ.lachrymarū reſolutio ⁊ turbatio cerebri ⁊ oculorum:⁊ iſta non poſſunt eē in ſpiritibus ſeparatis:ſed poſt reſurrectionē quantum ad aliquid erunt in hominibus dānatis: quia ibi erit predicta cerebri et oculorum turbatio: ſed non erit ibi lachrymarum fluxus a capite vel reſolutio: Quia ceſſante motu celi.ceſſabit omnis generatio ⁊ corruptio. Ex quo patet vlterius ꝙ ibi erit. e Stridor dentium: qꝫ non importat aliquā corruptionem:ſed tm̄ doloris oſtenſionē:ſeqt̄. f Et dixit ieſus ⁊c̄.ſ.perfecte ſic. g Fiat tibi.in ſanatione ſerui tui:vnde ſequitur. h Et

Dico autē vobis[a]: qđ multi ab oriente:⁊ occidente venient ⁊ recumbent cum abraam Iſaac ⁊ Jacob.in regno celorum. Filij autem regni[h] eijcientur in tenebras exteriores[c]. Ibi erit fletus[d] ⁊ ſtridor dētium[e].Et dixit ieſus cēturioni[f].Uade ⁊ ſicut credidiſti fiat tibi[g]. Et ſanatus eſt puer in illa hora.

ſanatus eſt puer in illa hora.

Expoſitio moralis.

Cum introiſſet capharnaū acceſſit ad eum Centurio ⁊c̄. Iſte gentilis erat in xp̄m tamen credebat:aliter euȝ pro ſanatione ſui pueri nō rogaſſet. Ideo p ipſuȝ primitie gētium ſignificant credentes in chriſtum ⁊ laborātes ad conuerſionem aliorum:De quibꝰ fuit Lucas euāgeliſta ⁊ Dionyſius ariopagita:⁊ alij plures: p hoc aūt ꝙ xp̄s ſb̄didit Nō inueni tantā fidē in iſrael:ſignificatur deuotio gentilium xp̄i fidem ⁊ obduratio iudeorum.

Queſtio fratris antonij betontini. Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum: Mathe.viij.cap. Ex quibus verbis oritur queſtio talis.

Utruȝ ſupbia ex ſua praua conditiōe:ſit grauiſſimum peccatorum. Cui petitioni ex ſententia ſancti Thome.ſcđa ſcđe.q.clxij.ar.vj.qđ ſic reſpondetur. Quia cum in alijs peccatis vel pter ignorantiam:aut propter infirmitatem ſiue propter deſiderium cuiuſcunqꝫ alterius boni a deo auertatur homo per ſuperbiam auerſionem habet ab ipſo. Et hoc qđ non vult per maliciam ſibi ⁊ eius regule ſubijci. Unde Bernardus ait. Omnia vitia fugiunt a deo:ſola ſuperbia ſe ſibi opponit. Et Jaco.iiij.ca.ſcribitur Superbis deus reſiſtit. Duobus enim modis deum per peccatum offendit:per conuerſionē ad cōmutabile bonum: qđ eſt velut materiale peccati.⁊ per auerſionem ab eo incōmutabili bono qđ eſt velut formalis ⁊ completiua cauſa delicti. Et licet ſuperbia non ſit grauiſſima p conuerſionem ad cōmutabile bonum: qꝫ celſitudo q̄ȝ iordinate ſuperbus appetit ex ſua ratione maximam repugnantiam non habet ad bonum virtutis: tamen ex auerſione: omnia alia peccata tranſcendit. Idcirco beatus Hieronymus in ſuo felici tranſitu dixit. Ubi eſt ſuperbia nihil peius:nonne omnia oriuntur mala ex ſuperbia:tanq̄ȝ ex vna radice: Cum enim diues factus fuerit homo:⁊ multiplicata fuerit

glozia domus eius nonne ſuperbit? Et cum ſu/
perbierit: nonne polluuntur vie eius in omni
tempoze? Et tunc in inſidijs cum diuitibus in
ocultis: cogitat vt interficiat innocentez. Ocu
li eius in pauperem reſpiciunt: ⁊ inſidiatur in
oculto: vt capiat
eum tanq̃ Leo in
cubili ſuo: dicens
in corde ſuo obli/
tus eſt deus: auer
tit faciem ſuaz ne
videat vſq̃ in fi/
nez. Qua ex re hu
milis Cẽturio ne
Jeſum offenderet
ne ſe ab eius pie/
tate auerteret ait
Domine non ſum
dignus: vt intres
ſub tectum meum
⁊c̃.

Feria. vj. poſt diem
Cinerum euangeliuz.

In illo tpe
dixit ieſus
diſcipulis
ſuis. Audi
ſtis[a] q2 di-
ctum eſt antiquis. Di-
liges proximum tuuz:
⁊ odio habebis inimi-
cum tuum. Ego autez
vobis dico. Diligite
inimicos veſtros[b] be-
nefacite[c] ijs qui oderũt
vos: ⁊ orate pro perſe
quentibus ⁊ calũnian
tibus vos[d]: vt ſitis filij
patris veſtri qui in ce-
lis eſt qui ſolem ſuum
oriri facit[e] ſuper bonos
⁊ malos: ⁊ pluit ſuper
iuſtos et iniuſtos. Si. n
diligitis eos q vos dili
gunt: quam mercedez
habebitis? Nõne et pu
blicani hoc faciunt? Et
ſi ſalutaueritis fratres
veſtros tantum: quid
amplius facietis? Nõ
ne et ethnici hoc faciũt
Eſtote ergo perfecti[f] ſi
cut ⁊ pater veſter[g] per-

Expoſitio litte
ralis.
a Audiſtis. Hic
ponit intellectum
precepti de dile/
ctione proximi ſuper qd̃ fundatur lex in quan
tũ ordinatur ad proximũ: q2 in precepto chari
tatis tota lex pendet ⁊ prophete. In hoc enim
precepto iudei errabant: Ex hoc enĩ qd̃ prece/
ptũ eſt Leui. xix. ca. Diliges amicũ tuũ ſicut te/
ipm: Arguebant contrario ſenſu: q̃ debebant
odire inimicũ: Sed hoc eſt falſuz: q2 omnis ho
mo ex charitate diligendus ẽ. In quantuz ad
ymaginẽ dei creatus ẽ: ⁊ capax ipſius per co/
gnitionẽ ⁊ amorẽ. Amicitia enĩ charitatis fun
datur ſuper cõicationez ſuperne beatitudinis
⁊ ideo omnis creatura intellectualis q̃ in actu
vel potentia eſt beata: eſt ex charitate diligen/
da. Mali aũt homines quãdiu ſunt in via: ſũt
in potentia veniendi ad beatitudinez. Et ideo
licet eorũ malitia ſit odienda: ipa aũt natura
poſſibilis beatificari eſt diligenda: ⁊ hoc ẽ qd̃
dicit Saluator. b Diligite inimicos veſtros.
bona. ſ. grẽ ⁊ glĩe eis optãdo alia võ nõ ſũt ĩ eis
optãda niſi in q̃dã gñalitate inquãtũ valẽt ad
eoꝝ ſalutẽ: qd̃ ſoli deo eſt notũ: q2 oĩbus apoſto
lis alijs põt homo bene vł male vti: ⁊ ideo cir/
ca hoc non eſt determinare aliquid petenduz.
ſequitur. c Benefacite. Benefacere eſt eſſe
ctus dilectionis: ⁊ ideo ſicut tenemur diligere
inimicos quantum ad bona gratie ⁊ glozie: ita
tenemur in effectu ſalutem eozum modo debi/
to ⁊ poſſibili procurare. d Et orare pro per
ſequentibus vos. optando eis. ſ. bona gratie ⁊
glozie: alia autem
bona in ſpãli opta
re vel facere non
eſt neceſſitatis: ſ3
ſuper erogatiõis
Ad predicta autẽ
facienda etiaz ini
micis: hortatur
nos exemplo dei.
e Qui ſolẽ ſuũ ori
ri facit ⁊c̃. Bene/
ficia enim cõmu-
nia non ſubtrahit
malis hominib9
qui tamen ei inq̃
tum in eis eſt ini/
micantur. Arguit
autem hoc exem/
plo gentilium in
fidelium qui ſuos
amicos diligunt
⁊ eis bene faciunt. Si ergo ſuper ipſo merce/
dem beatitudinis volumus habere: debemus
plus propter deum facere dilectionem etiam
ad inimicos extendendo modo predicto: ⁊ h̃
eſt qd̃ concludit in fine. f Eſtote ergo per
fecti. legem. ſ. euangelicam: que eſt lex amoris
cõſeruãdo vt ſitis perfecti. g Sicut ⁊ pater
veſter celeſtis ⁊c̃. qui beneficium largitur etiã
malis hominibus: ita q̃ propter eorum mali
ciam non deſerit beneficentiaz circa ipſos: ita
nec vos circa inimicos: modo tamen predicto
intelligendo: q2 aliquãdo eſt neceſſitatis: ⁊ ali
quando ſuper erogationis. Poſtq̃ Saluator
regulauit hominis operationem: hic regulat
ipſius affectionem excludẽdo ab operibus ei9
Jntentionez vane glorie. Et pmo dat intentio
nem ſuam in generali. Secundo applicat ma/
gis in ſpeciali: ibi Cum facis elemoſynam. Cir
ca pmam partem aduertendum: q̃ ſecundum
qd̃ dicit philoſophus. ij. ethi. Bonum contin/
git vno modo: malum autem omnifariam: q2
ad hoc q̃ actus humanus ſit bonus requirit
bonitas generis ⁊ circũſtantiarum: ſed reddi/
tur malus ex quolibet defectu iſtoꝝ: ⁊ ideo nõ

fectus. Attēdite[a] ne iuſticiam veſtram[b] faciatis coram hominibus[c]: vt videamini ab eis. Alioquin mercedē nō habebitis apud patrē veſtrum: qui in celis ē. Cū ergo[d] facis elemoſynam noli tuba canere ante te: ſicut hypocrite faciunt in ſynagogis ⁊ in vicis vt honorificentur ab hominibꝰ. Amen dico vobis[e]: receperunt mercedē ſuam[f]: te autē faciente[g] elemoſynam: neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua: vt ſit elemoſyna tua in abſcōdito. Et pr̄ tuus[h] q videt i abſcōdito[i] reddet tibi

ſufficit ꝙ actio ſit bona de genere ſed requiritur ꝙ fiat recta intentione: bonitas enim finis eſt circūſtantia principalis. Ideo opus quantūcūqȝ bonum in genere ſi fiat intentione vane glorie redditur malum: propter qḋ dicit Saluator: a Attendite .i. diligenter cōſiderate. b Ne iuſticiam veſtrā. i. opera bona de genere quecunqȝ fuerint illa: quia omnia continentur ſub iuſticia generaliter dicta. c Faciatis corā hominibꝰ ⁊c̄. gloriam. i. laudē humanam ex talibꝰ querendo: ꝑ hoc autem non prohibetur ꝙ opera bona fiant corā hominibus ad proximoꝝ edificationem ⁊ ad dei gloriā: qḋ eſt bonum ⁊ meritorium vt ſupra dictum eſt: ſꝫ qr hic loquitur in perfectis: qui de facili in vana gloriam efferuntur. ideo conſulit eorum bona opera occultanda. Supra aūt loquebat̄ prelatis qui ſunt in ſtatu perfectiōis: propter qḋ non eſt eſtimandū ꝙ de facili ferantur in vanā gloriā. Ideo dixit coꝝ opera in publico fienda ad alioꝝ edificationē. Sic luceat lux veſtra vt ſupra dictū eſt. Aliquid enim bene eſt cōſulēdū viris ꝑfectis de quoꝝ ſecuritate cōfidit̄ ꝙ nō ē cōſulēdū iꝑfectis ⁊ paruulis de quorū debilitate timetur. e Amen dico vobis. i. ⁊ firmiter ⁊ fideliter aſſero. f Receperunt mercedem ſuam: ex quo enī intentio fertur ad homines tm̄ non eſt adeo iuſte expectandū. d Cū ergo ⁊c̄. Applicat in ſpeciali: ⁊ excludit intentionem vane glorie ab operibus miſericordie dicens. Cum ergo facis elemoſynam noli tuba canere ante te hoc eſt ad laudem hominū manifeſtare. Ad cuius intellectū ſciendum ꝙ apud iudeos vtebātur tubis. ſicut apud catholicos Campanis: ⁊ ideo ſicut videmus ꝙ in aliquibus locis pulſatur campana pro elemoſyna accipienda: ita apud iudeos ⁊ ad hoc faciendū vtebantur tuba. ſed hypocrite nō faciebant hꝫ principaliter propter pauperū vocationem: ſꝫ magis ad propriam oſtentationem: vt patet in littera cū dicit. Ut honorificentur ⁊c̄. Rationē autem prohibitionis ſubdit. Amen dico vobꝫ. Modum autem conuenientem faciendi elemoſynam ſubdit: cum dicit. g Te autem faciente. Modus loquendi eſt vt quādo fit aliquid ſecrete per hoc inuenies ꝙ talia ſunt facienda propt̄ deum tantū: vnde ſꝫ ditur. h Et pater tuus. ſ. deus q eſt pater omniū per creationem: ⁊ iuſtorū per gratie adoptionem. i Qui videt i abſcondito. qr ipſe ſolus videt intētionem cordium reddet tibi.

Expoſitio moralis.

Diliges proximū tuū ⁊ odio habebis inimicū tuū. ſcḋm Auguſtinū. Inimicus iſte diabolus intelligendus eſt qui preciſus eſt totaliter a dei cōſortio ⁊ ſcōrum: homo viator quātūcūqȝ malus poteſt ad deū reuerti. Ideo diligendus eſt ex charitate ꝓpter qḋ ſubditur: Diligite inimicos veſtros ⁊c̄. ⁊ qm̄ valde difficile eſt in bonis operibus patēter factis vanāgloriā totaliter euitare: Iō ſubditur. Attendite ne iuſticiā veſtram faciatis corā hominibus ⁊c̄. Et illud qḋ ſequitur. Cum facis elemoſynā noli tuba canere an̄ te. Criſoſtomus: Si bonoꝝ que facis vis inſpectores habere: ecce habes nō ſolum Angelos ⁊ archangelos: ſed etiā deū vniuerſoꝝ.

Queſtio fratris Antonij betontini. Attēdite ne iuſticiā veſtrā ⁊c̄. Mathe. in. v. cap.

Pro quibus verbis merito queritur.

Utrum glīa boni operis poſſit haberi ſine peccato. Ad qḋ reſpōdetur ex ſententia ſancti Tho. ſcḋa ſcḋe. q. cxxxij. ar. j. ⁊. iij. Et durādi. iiij li. pmo parte ſcḋa. diſt. ij. Q appetitus glorie alicuius boni operis: nō eſt aliqd vitioſū: Nā glīa claritatē quādā ſignificat. Unde glīficari: Idē eſt qḋ clarificari. Claritas aūt vt Auguſtinus ſup Ioānē ait: Et decorē quēdam habet ⁊ manifeſtationē: ⁊ iō nomē glīe ꝓprie manifeſtationē iportat alicuiꝰ qḋ apud hoīes decorū ē: ſiue illud ſit bonū corꝑale ſiue ſpūale. Hinc Mat. v. ca. Scriptū ē Luceat lux vr̄a corā hoi-

bus vt videant vr̃a bona opa.pōt tñ appetitus
circa gliaꝫ tripliciter inordinari. Primo mō
ex pte rei de q̄ qs gliam querit:puta cū glia q̄ri
tur d̄ re fragili atq̄ꝫ turpi falſa ⁊ diuine reuerē
tie ꝯria. Sicut princeps Tiri q̄ſiuit cui Ezech.
xxviij.ca. dr̄. Ele/
uatū eſt cor tuū ⁊
dixiſti: Deꝰ ego ſū
ſic qdē q̄rētē gliā
Apoſt.ad cori.iiij.
ca.rep̄hēdit dicēſ
Quid hēs qḋ nō
accepiſti: ſi aūt ac/
cepiſti: qd gliaris
quaſi nō accepis.
Alio mō ex parte
eiꝰ a q̄ qs gliaꝫ q̄/
rit.puta hōis cuiꝰ
iudiciū nō ē certū
Illaꝫ de pleriſq̄ꝫ:
ſic gliaꝫ q̄rētibus.
Joānis.xij.ca. dr̄:
Dilexerūt magis
gliaꝫ hoīuꝫ:q̄ꝫ glo
riā dei. Ultio mō
ex pte finis: qm̄ q
gliaꝫ appetit nō ī
debitū finē ad ho
noreꝫ dei.ſ. gliari
nō p̄tendit. Idcir
co hieremi.ix.ca.
ſcribit. Nō glietꝰ
ſapiēs in ſapīa ſua
nec fortis in forti
tudine ſua: nec di
ues ī diuitijs ſuis
Sꝫ in h̄ glietur q
gliat ſcire ſe noſce
me. Et Hieronymus ad nepotianum ſcribens
ait: Caue ne hominem rumuſculos aucuperis
ne in offenſam dei populorum laudes com/
mutes: ſi adhuc inquit Apoſtolus hominibus
placerem chriſti ſeruus non eſſem: deſinit pla/
cere hominibus: qui xp̄i ſeruus factus eſt per
bonā ⁊ malā famā: a dextris ⁊ a ſiniſtris: chri/
ſti miles gradit: nec laude extollit: nec vitupa
tiōe frangit: nō diuitijs timet: nō ꝯtrahit pau/
ptate ⁊ leta ꝯtēnit ⁊ triſtitia: p diē ſol non vret
eū: neq̄ꝫ luna p noctē: Nolo te orare in angu/
lis platearū: ne rectū iter pctm̄ tuarum frāgat
aura popularis: nolo te dilatare fimbrias ⁊
oſtentui habere philateriaꝫ ⁊ cōſcientia repu/
gnāte phariſiaca ambitiōe circūdari. Hic de/
pendet euāgeliū inde crux ⁊ pphe. Fidelis me
cū lector intelligis qd taceā: ⁊ quid magis ta/
cendo loquit: tot regule: quot ſpecies gliarum
quāto meliꝰ erat
hoc nō corpe: ſed
in corde habere
fautorē nō aſpectꝰ
hoīum. Hinc dn̄s
ait: Attendite ne
iuſticiā veſtrā fa/
ciatis co. ho.

Sabbato poſt diem cinerum Euāg. Mat. vj.

In illo tpe Cum iero eſſet factū erat nauis in medio mari ⁊ ieſus ſolus ī terra. Et vidit diſcipulos ſuos laborantes in remigando. Erat eni vētus contrarius eis. ⁊ circa quartam vigiliaꝫ noctis venit ad eos ambulās ſupra mare: ⁊ volebat preterire eos[a] At illi vt viderunt eū ambulantem ſupra mare: putauerunt fantaſma eſſe: ⁊ exclamauerunt. Omnes enim eum viderunt: ⁊ conturbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis: ⁊ dixit illis Confidite. Ego ſuꝫ nolite timere. Et aſcendit ad illos in nauim: ⁊ ceſſauit ventus. Et plus magis intra ſe ſtupebant non enim intellexerūt de panibꝰ. Erat enim cor eorum obcecatum. Et cum tranſfretaſſent: peruenerunt ī terram geneſareth: et amplicuerunt. Cumq̄ꝫ egreſſi eſſent de nauī[b]: continuo cognouerūt eum. Et percurrentes vniuerſam regiōem illam[c]: ceperunt in grabatis eos qui ſe male habebant circūferre: vbi audiebant eum eē Et quocūq̄ꝫ introibat in vicos ⁊ in villas: aut in ciuitates in plateis ponebant infirmos: et deprecabantur euꝫ: vt vel fimbriam veſtimēti eius tangerent. Et quotquot tangebāt eū ſalui fiebant.

Expoſitio litteralis.

a Et volebat p̄terire eos: eo mō
ſicut poſt reſurre/
ctionē ſuā ambu/
lās cū duobus di
ſcipulis ſuis eun/
tibus ī emaus fin
xit ſe longius ire
vt habetur Luce.
vlt.ca. Nec tñ fuit
ibi aliq̄ duplicitaſ
ſeu falſitas: ſm̄ qḋ
dicit btūs Gregꝰ.
hoc.n.fecit vt ſic
oñderet eis exte/
rius q̄lis apḋ eos
erat in mētibꝰ eo/
rū interius. Erāt
n. dubij in fide re
ſurrectiōis xp̄i ⁊
tardi ad credēdū
vt ibidē dr̄. Et p/
pter hoc dubiū erāt aliquātulū elōgati a veri/
tate. Et iō appuit eis in pegrina effigie: ⁊ finxit
ſe lōgius ire: q: tales appitiōes fiunt cōit ſcḋm
diſpoſitionē interiorē ipoꝝ qbus fiūt ⁊ eodem
mō dr̄ hic qḋ volebat p̄terire eos: q: erāt pue
fidei: ſꝫ qꝛ dr̄ ī textu. q: putabāt fātaſma eē: ⁊
tñ iā viderāt tāta miracula eū feciſſe qꝛ crede
re debebāt ipꝫ ſup aq̄s poſſe ābulare. b Cū
q̄ꝫ egreſſi eēnt d̄ naui ꝯtiuo cõguerūt eū.ſ. illi
d̄ t̄ra Geneſareth. q p famā quā audierāt ⁊ mi
ricla q̄ aliq eoꝝ viderāt. cõguerūt qꝛ ille erat q
īfirmos curabat: ⁊ miracla alia faciebat. ⁊ io ſb
dit. c Et p currētes vniuerſā regionē illam.

Quia geraſeni miſerunt ꝑ ciuitates ad hoc ꝙ adducerent̃ infirmi ad pn̄tiam xp̄i vt fimbriā veſtimenti eius tangerent. iudei enim erant diſtincti ab alijs gentibus non ſolū in lege ſed etiā in habitu: qꝛ Numeri. xv. cap. precipit̃ ꝙ facerent fimbrias ī angulis palliorꝝ ⁊ talem habitum portabat xp̄s ſicut ⁊ legem ſeruauit: ⁊ ad tactuꝫ hmōi fimbriarꝝ curabāt̃ infirmi.

Expoſitio moralis eiuſdē euangelij.

Erat nauis in medio mari. Nauis eſt corpus humanū in quo ſm̄ platonicos aīa eſt ſicut nauta in naui que fluctibus paſſionū ire ⁊ cōcupiſcētie que ſunt in organis corporalibus frequent̃ impellit̃ ⁊ aliqn̄ periclitatur: nam motus paſſiōis aliqn̄ ſubuertit iudiciū rōnis. Sed quarta vigilia que terminat̃ in luce matutina xp̄s venit: qꝛ dum mens ad ſup̄ni luminis claritatem oculos erigit paſſionum impetus cōquieſcit ⁊ tūc fit applicatio ad terram Geneſereth ideſt generātis auram ꝑ quā ſignificat̃ ſpiritꝰ aure leuis: vbi eſt dn̄s. iij. Regū. xix. ⁊ ſanātur infirmi a languore peccati.

Queſtio fratris Antonij betontini. Cū eēt ſero factum. Erat nauis in medio mari. ⁊c̄. Matthei. vj. cap.

Sup̄ quibus querit̃ quid ſit vana gloria: et an ſit pc̄m̄ mortale. Ad qđ breuiter rn̄detur ex ſn̄ia durandi lib. j. parte. xiij. di. ij. Qđ vana gloria ſm̄ Hieronymū eſt inordinatus animi motus quo aliq̄s propriam deſiderat excellentiam vt alios honore precellat. Qui quidē appetitus ſi adeo inordinatur vt inde ꝯtemptꝰ dei vel ꝓximi ſequat̃ mortale peccatū ē. Unde Hieroꝰ ad Antonium monachum ſcribens ait Judaicus populus p̄mas ſibi cathedras ⁊ ſalutationes in foro vendicans deputato antea in ſtillā ſicule gentili populo ſuccedente deletus eſt. Contra ſophiſtas quoſqꝫ ſeculi: ⁊ ſapientes mundi piſcator mittitur: cuiꝰ rei cauſa ſcriptura ait. Superbis deus reſiſtit: humilibus autē dat gratiam. Uide frater quale malum ſit qđ aduerſarium habet deum ob qđ in euangelio phariſeus arrogans ſpernitur: ⁊ humilis publicanꝰ auditur hec ille. Ideoqꝫ dicere poſſumus ꝙ ventꝰ vane glorie nō modicū contrarius ē naui. i. xp̄iane religioni que ē ī medio mari. i. ī quaſſatione huiꝰ miſeri ſeculi vt dicunt verba ꝓpoſita. ſ. Cum eſſet ſero factum ⁊c̄.

Dn̄ica p̄ma in quadrageſima ep̄la Pauli ad Corinth. vj. cap.

FRēs hortamur vos ne ī vacuū grā dei recipiatis[a]. Ait. n.[b] tp̄e accepto[c] exaudiui te[d]. Et in die ſalutis[e] adiuui te[f]. Ecce nūc tēpus acceptabile[g]: ecce nunc dies ſalutis. Nemini dantes vllā offenſiōeꝫ[h] vt non vituperet̃ miniſteriū noſtrū[i]. Sed ī oībus[k] exhibeāꝰ noſmetipſos[l] ſicut dei miſtros In multa patientia[m]:

Expoſitio litteralis ep̄le Pauli.

APl's paulus in hac ep̄la ſūgit offō veri paſtoris aīarꝝ curā gerentis. cōmēdans miniſteriū noui teſtamēti: cōſequente. hortat̃ ad executionē debitā huius miniſterij: ⁊ diuidit̃ in duas ptes. in p̄ma hortat̃ in quodaꝫ generali. in ſc̄da explicat magis in ſpāli. Ibi in multa patientia. Circa p̄mū dicit hortant̃ ne inuacuū ⁊c̄. a Ne inuacuū dei grām recipiatis. que dat̃ ad bn̄viuendū in preſenti: ⁊ ad ꝯſequēdū gliam in futuro: ꝓpter qđ hunc effectū non conſequit̃ ſi inuacuū recipiatur. Sicut medicina ad quā ſanitas nō ſequit̃: ſed qꝛ poſſet aliq̄s dicere: recipe grām nō ē in mea ptāte. ideo ħ remouet oñdens ꝙ deus paratus eſt dare auc̄te ſcripture di. b At eniꝫ. ſcꝫ deus Iſai. xlix. cap. c Tp̄e accepto. i. tp̄e noue legis qđ eſt tp̄s grē. d Exaudiui te. qꝛ orōnes fideliū exaudibiles ſunt ꝑ xp̄m. e Et in die ſalutis. i. tp̄e xp̄i qui opatus eſt ſalutem ī medio terre. f Adiuui te. opa tua pficiendo ⁊ ad gliaꝫ pducēdo ad quā n̄ itrabat tp̄e veteris teſti. g Ecce nunc tp̄s acceptabile ⁊c̄. ħ dicit apl's applicādo auc̄teꝫ Iſai. ad xp̄i tp̄s: ⁊ pꝫ ex dicta ſn̄ia. i. h Nemini dātes vllā offēſionē. i. ſcādalū ex dictis vl factis minꝰ rectis. i Ut nō vitupet̃ miſteriū noſtꝝ: qꝛ mala ſbditorꝝ redūdāt ī vitupiū p̄latorꝝ. k Sꝫ ī oibꝰ. ſ. ptinētibꝰ ad ſalutē. l Exhibeamꝰ noſmetipſos: ſic dei miſtros: xp̄i xp̄o nos ꝯſtrū poſſumꝰ ꝯformādo m In multa patientia. Hic ꝯſequent̃ explicat

ſuaȝ exhortationem in ſpeciali ⁊ declarat qua/
liter ſit vtendum gratia collata in exteriori cō
uerſatione circa quod tria facit:ſƺ quod in tri
bus ſancta cōuerſatio conſiſtit. Primuȝ eſt tol
lerantia malorum. Scōm operatio bonorum
ibi i caſtitate. Ter
tium eſt operatio
iſtorum ⁊ illoruȝ:
ibi per arma iuſti
cie. Circa ꝑmum
ſciendum ꝙ i ma
lis pene tolleran
dis:ꝑmo patien-
tia eſt neceſſaria:
ideo dicit eniȝ in
multa patientia:
⁊ dicit multa pro/
pter multitudinē
malorum ſuper/
uenientiū. a In
tribulationibus:
ex aduerſariorum percuſſione: b In neceſſi
tatibus:ex defectu neceſſario vite. c In an/
guſtijs:ex euadendi difficultate ſeu impoſſibi
litate. d In plagis:nobis illatis i corpore.
e In carceribus:ne poſſemus ad predicandū
diſcurrere. f In ſeditionibus:contra nos
motis ab aduerſarijs veritatis. g In labori
bus operando ꝓprijs manibus quod fecit apo
ſtolus apud corinthios vt queſtum falſis apo
ſtolis precluderet. h In vigilijs:propter ī
ſtantiam orationis. i In ieiunijs:aliquan-
do voluntarie aſſumptis ad reflexionem car/
nis:⁊ aliorum edificationem: ⁊ aliquando ex
cibi defectibus patienter tolleratis. k In ca
ſtitate. hic conſequenter ponit ea que pertinēt
ad operationem bonorum:in: quibus primo
ſunt qui pertinent ad operationem cordis ⁊
quantum ad hoc dicit. In caſtitate: que di/
cit puritatem mentis redundantem in corpe.
l In ſcientia. quantum ad cognitionem diui
norum ⁊ humanorum ad ſalutem neceſſariuȝ.
m In longanimitate. patienter expectādo di\
uina promiſſa. n In ſuauitate:que facit ho/
minem dulcem ⁊ ſuauem proximo verbo ⁊ fa/
cto:ex gratie abundantia:ideo ſubdit. o In
ſpiritu ſancto in charitate non ficta. ꝯtra hy/
pocritas. p In verbo veritatis: Hic conſe/
quenter tangit perfectionem oris dicens. In
verbo veritatis:predicādo ⁊ cum omnibꝰ cō/
muniter loquendo:⁊ perfectionem operis.

in tribulationibus[a]: in
neceſſitatibus[b] in an-
guſtijs[c]: in plagis[d]: in
carceribus[e]:in ſeditio-
nibus[f]:in laboribus[g]:i
vigilijs[h]: in ieiunijs[i]: i
caſtitate[k]:in ſcientia[l]: i
longanimitate[m]:in ſua
uitate[n]:in ſpiritu ſctō:i
charitate nō ficta[o]:in v̄
bo v̄itatis[p]:ī v̄tute dī[q] ꝑ
arma iuſticie[r]:a dxtris
⁊ a ſiniſtris[s]: per glori-
am ⁊ ignobilitatem[t]:p
infamiam ⁊ bonam fa-
mam[v]. vt ſeductores[x] ⁊
veraces[y]. Sicut q igno
ti[ȝ]. ⁊ cogniti[⁊]. Quaſi
morientes[ꝯ]. ⁊ ecce viui
mus[ꝝ] vt caſtigati ⁊ non
mortificati[a]. Quaſi tri
ſtes ſꝑ aūt gaudētes[b].

q In virtute dei:opera meritoria faciendo:⁊
doctrinam miraculis confirmando. r Per
arma iuſticie a dextris. Hic conſequenter oſtē
dit qualiter vtendum ſit gratia diuitus colla/
ta in comparatione bonorum ⁊ malorum. i. in
ter huius mundi
proſpera ⁊ aduer
ſa non deuiare a
rectitudine: pro/
ſpera autem ⁊ ad
uerſa tria reſpici/
unt. ſ. ſuperbiā vi
te. Concupiſcenti
am carnis. ⁊ con/
cupiſcentiā oculo
rū: iō oſtendit ꝓ/
poſitū ꝑmo in pri
mo ſcdo. in ſcdo:
ibi quaſi morien/
tes. tertio in ter/
tio ibi qſi egētes.
Oīa iſta tñ pertinent ad veritatē iuſticie cōi/
ter accepte. ideo dicit. Per arma iuſticie a de
xtris. i. ne in proſperis per ſupbia eleuemur.
s Et a ſiniſtris:vt in aduerſis a v̄tute nō deij
ciamur:⁊ ſilr intelligendū eſt in ſequētibus cū
dr̄. t Per gliaȝ ⁊ ignobilitatē:aliqn̄ apli fuerīt
ab hoibꝰ reputati valde glioſi ſicut dr̄ act. xiiij.
cap̄. Qd licaoniſte paulo ⁊ barnabe volebant
tanq̄ȝ dijs ſacrificare. Et alibi in carcerati ſue/
runt vt viles ⁊ abiecti: ſicut pȝ ex eodem li.
v Per infamiā ⁊ bonā famā:qꝛ ab aliquibꝰ di
cebātur magi ⁊ deceptores: ⁊ ab alijs verita/
tis predicatores:⁊ ad idē pertinet qd ſubdit.
x Ut ſeductores. reputati ſumus:a multis.
y Et veraces. ab alijs. ȝ Sicut q ignoti. i. re
probati a malis. ⁊ Et cogniti. i. approbati
a bonis:⁊ tñ in iſtis ꝓſperis ⁊ aduerſis ſic apli
ſe hūerunt ꝙ nō recedebāt a virtute ꝑ ſuper
biā eleuati nec per puſilanimitatem deiecti.
ꝯ Quaſi morientes. hic cōſequēter ponit ea q̄
pertinēt ad cōcupiſcentiā carnis ⁊ ſunt tria. ꝑ
mū ē vita q̄ maxime ꝯcupiſcit:⁊ quātū ad hoc
dicit. Quaſi morientes:ꝑiculis mortis expoſiti
ꝝ Et ecce viuimꝰ. deo ꝑ fidē ⁊ grāȝ iuſtificati
ſƺ ē columitas vite ⁊ quātū ad h̄ dicit a Ut
caſtigati ⁊ nō mortificati. q. d. lȝ a deo ꝑ flagel/
la caſtigemur:tñ a morte ꝑ eū eripimur. tertiū
qd ꝯcupiſcit in vita pñti ē iocūditas ⁊ quātuȝ
ad h̄ dicit. ſ. b Quaſi triſtes ſemꝑ autē gau/
dentes. i. quāuis in his que ꝑtinēt ad carnem

patiemur afflictionem:tamen per ſpirituꝫ maiorẽꝫ ↄſequimur mentis ↄſolationẽ :ſm illud actuũ.v.ca. Ibant apli gaudẽtes a ↄſpectu ↄcilij:qm̃ digni habiti ſunt pro nomine ieſu cõtumeliã pati. hic ↄſequẽter ponit ea que ptinent ad cõcupiſcentiaꝫ oculoꝝ. a Sic egentes .i. victuꝫ ꝛ veſtituꝫ ab alijs mendicantes. b Multos auteꝫ locupletãtes.i.bona ſpũalia ipſius cõicantes q̃ tanto ſũt melioꝛa q̃ꝫto q̃ ſunt anime coꝛpalibus perferunt. c Tãq̃ꝫ nihil habẽtes :nã apli oĩa tpalia ꝑpter xp̃m dimiſerunt Mat.xix.cap̃. Ecce nos reliq̃mus oĩa ꝛ ſecuti ſumus te. d Et oĩa poſſidẽtes. qꝛ viuebant xp̃o:ꝛ non ſibi ipſis oĩa aũt erant xp̃o ſubiecta Mathe.vltimo ca. Data eſt mihi oĩs poteſtas in celo ꝛ in terra:ꝑpter qđ Apli reputabant oĩa ſubieta ſibi:in cuius ſignum inſenſibiles creature obediebãt eis ad nutũ. Notandũ aũt ꝙ Apoſtolus in ꝓmiſſis vario modo loquitur ponendo bonũ tempoꝛale contra ſpirituale:nam in tempoꝛalibus addit conditionalem.ſ.quaſi vel tanq̃ꝫ:vel ſicut:aut huiuſmodi.non aũt in ſpũalibus:qꝛ tempoꝛalia non habent rationem boni vel mali ſecundũ veritatem ſed tm̃ ſcđm hoĩum apparentiã ꝛ exiſtimationẽ:ſpũalia v̓o ſcđm veritatẽ.

Sicut egẽtes[a]: multos autem locupletantes[b]. Tanquã nihil habentes :ꝛ omnia poſſidentes[d].

Dñica prima in quadrageſima euangeliuꝫ Matthei.iiij.ca.

IN illo tẽpoꝛe. Ductus eſt ieſus in deſertum[e] a ſpũ:vt tẽtaret a diabolo. Et cũ ieiũaſſet[f] quadragita dieb[g] ꝛ q̃dragita noctib[9] poſtea eſurijt[h]. Et accedens tẽtatoꝛ[i]:dixit ei. Si filius[k]

Expoſitio litteralis

e IN illo tpe. Ductus eſt ieſus ĩ deſertũ Hic oſtendit Euangeliſta in chꝛiſto veritatem deitatis ꝛ humanitatis ex demonis temptatione :ꝛ ex ſanctoꝛum angeloꝛum adminiſtratione Et pꝛimo ponitur pꝛimum: ſecundo ſecundum.ibi tunc reliquit ꝛc̃. Pꝛima diuiditur in tres ſecundum triplicem temptationem:ꝛ triplicem chꝛiſti victoꝛiam: ſcđa ibi. Tunc aſſumpſit eũ: Tertia ibi iterum aſſumpſit eum. Pꝛima ergo temptatio fuit de carnis concupiſcentia. Accepit aũt temptatoꝛ occaſionẽ ꝓmo de h̓ tentãdi ex eſurie ipſius xp̃i poſt baptiſmũ eni xp̃i imediate:ductus ẽ a ſpũ .ſ.ſancto: qꝛ humanitas chꝛiſti erat oꝛganum diuinitatis:ꝛ ideo ad omnia agenda mouebatur inſtinctu ſpiritus ſancti. Hoc igitur motus iuit in deſertum locum.ſ.aptum oꝛationi:vt ibi ſpiritum in oꝛatiõe offerret pꝛo nobis deo patri. f Et cum ieiunaſſet. vt carnem innocẽteꝫ pꝛo nobis maceraret:ꝛ exemplũ fidelibus daret: ꝛ per hoc quod poſt baptiſmuꝫ talia egit: nobis oſtendit ꝙ qui inchoat nouã vitam debet ſeipſum offerre deo ꝑ ieiunium ꝛ oꝛatõnẽ ſequitur. g Quadraginta diebus:non vltra tranſit vt virtus diuinitatis diabolo celaretur. Qꝛ Moyſes ꝛ Helias ieiunauerunt tot diebus. h Poſtea eſurijt.per hoc in ſe ꝛ veritatem humane infirmitatis oſtendit ꝛ occaſionem tentatoꝛi dedit: ideo ſequitur. i Et accedens tentatoꝛ. Ad euidentiam huius tentationis aduertendum quod diabolus ſciebat pꝛedictum per pꝛophetas ꝙ chꝛiſtus futurus erat verus homo ꝛ verus deus vt habetur expꝛeſſe. Iſai.ix.ca. Paruulus natus eſt nobis:ꝛ filius datus eſt nobis: Ecce vera humanitas:ꝛ vocabitur nomen ei9 admirabilis conſiliarius:deus foꝛtis:pater futuri ſeculi:pꝛinceps pacis. Ecce manifeſta diuinitas eius.ꝛ in pluribus alijs locis idem expꝛimitur:quod omitto pꝛopter pꝛolixitatem ſimiliter ſciebat tempus natiuitatis xp̃i eſſe cõpletum. Tum pꝛopter ebdomadas Danielis: in quibus erat determinate pꝛefixus termin9 ſui aduentus:Tum pꝛopter tranſlationem regni iudeoꝝ ad Herodem alienigenam: pꝛout fuerat pꝛedictum per Jacob patriarchã. Gen̄. xlix.cap̃. Sed neſciebat certitudinaliter ꝙ ieſus nazarenus eſſet ipſe xp̃s de quo talia fuerant dicta. Uerũm ꝑꝑ eminentiam ſanctitatis ei9:ꝛ ꝑꝑ ↄplexionẽ tp̄is reſpectu xp̃i aduẽtus hẽbat quãdã cõiecturã: ꝙ ip̄e eẽt v̓e xp̃s: Et iõ ꝺ ḣ voluit expientiã accip̄e ꝑ tẽtationẽ:qꝛ tentare ẽ accip̄e expiẽtiã de aliq̃ qđ igꝛat ꝛ tẽdebat ẽt vlterius ꝑ hãc tẽtatõeꝫ iducẽ eũ ad pcũ ſi iueniret pur9 hõ. Sꝫ neutrũ obtinuit vt patebit. Dicit igit tentãdo. k Si filius dei es.ſ. carnalis ꝛ per ↄſequẽs ei equalis in poteſtate.

dei es dic vt lapides[a] iſti panes fiāt. Qui reſpondens dixit[b]. Scriptum eſt[c]. Non in ſolo pane viuit homo[d]. Sꝫ in omni verbo[e] quod ꝓcedit de oꝛe dei. Tunc aſſumpſit eum[f] diabolus in ſanctam ciuitatem: ⁊ ſtatuit eum ſupꝛa pinaculum templi[g] ⁊ dixit ei[h]. Si filius dei es mitte te deoꝛſuꝫ Scriptū ē eni[i]: q̄ angelis ſuis mādauit de te: ⁊ in māib⁹ tollēt te: ne forte offēdas ad lapidē pedē tuū. Ait illi ieſus[k] rurſum. Scriptū ē. Nō tentabis dn̄m deū tuū[l] Iterū aſſumpſit eū diabolus[m] i mōtē excelſuꝫ valde ⁊ oſ̄dit ei oīa regna mūdi[n] ⁊ gliā eoꝝ: ⁊ dixit illi. Hec oīa tibi dabo. ſi cadēs adoꝛaueris me[o]. Tūc dixi ei ieſus. Uade Sathana[p].

a Dic vt lapides ⁊c̄. Luce. iiij. cap. dr̄. Dic lapidi huic ⁊c̄. Et idē eſt qꝛ ſingulare includitur in plurali: ⁊ iō ſi demonſtrauit plures lapides neceſſario demonſtrauit ⁊ vnum. Uel aliter dicendū. qđ lucas accipit. Singulare pꝛo plurali Sicut accipitur Exo. viij. Ueīt muſca grauiſſima in domo Pharaōis i. multitudo muſcaꝝ. b Qui reſpōdēs dixit. Sic rn̄dit xp̄s ꝙ nec diuinitatē ei⁹ poterat perpendere nec ipſuꝫ ad gulā inducere dicens. c Scriptuꝫ ē. Deutero. viij. caplo. d Nō in ſolo pane viuit homo .ſ. coꝛpali. e Sꝫ in omni verbo ⁊c̄. qđ verificaſ nō ſolū de vita ſpūali: ſed ēt de coꝛpali: ſicut patet de Moyſe q̄ ieiunauit quadragita dieb⁹ ⁊ q̄draginta noctibus verbo dei ſpūaliter ⁊ coꝛpaliter ſuſtentatus. f Tunc aſſumpſit euꝫ. Hic ſcđo tētat eum de ſupbia ⁊ ad eundem finem ſicut pꝛius dicit ergo Matheus. Tūc aſſumpſit eum in ſanctā ciuitatem .i. hieruſalem que dicebatur ſancta: qꝛ diuino cultui deputata ꝓpt templū quod erat ibi: nec erat licitum in lege ſacrificare deo alibi. g Et ſtatuit eum ſupꝛa pinaculum templi. Iſtud pinaculum erat templi rectum: quod erat deſuper planum: ſicut fiebant tunc domus Paleſtinoꝝ: Erat enim intētio demonis illuc eū poꝛtantis: vt a populo ciuitatis ipſe ieſus quaſi volare videretur: ⁊ ſic in vanā gliam ferreſ: Sed diuina virtute fecit ꝙ nullus eum vidit: quia in poteſtate ei⁹ erat videri ⁊ non videri. h Et dixit ei. Si filius dei es mitte te deoꝛſum: quaſi di. virtute ꝓpꝛia potes ſine periculo: ⁊ ēt pꝛopter miniſterium angeloꝝ tibi ſeruientium. i Scriptum eſt eni de te. ſ. in pſal. Quia angelis ſuis mādauit de te ⁊c̄. k Ait illi ieſus: Sic reſpondet ei ꝑ ſcripturam quod totaliter euacuat eius tentationem. l Non temptabis ⁊c̄. Deutero. vj. cap. Tentare eniꝫ deuꝫ eſt querere experimētum de dei virtute abſqꝫ inevitabili neceſſitate ⁊ hoc eſt peccatum: qꝛ qn̄cūqꝫ homo aliquid quod poteſt facere ſm̄ viam humanaꝫ ad euadendum periculum non debet illud cōmittere querendo diuinum experimentum ⁊ pꝛopter hoc pꝛobatio ferri candentis ⁊ monomachie tanquā illicita pꝛohibētur in iure per hoc ⁊c̄. Reſpōdet ieſus diabolo tentanti ipſuꝫ: qꝛ cuꝫ poſſet de ꝑ inaculo templi deſcendere per viaꝫ humanam .ſ. per gradus ad hoc factoſ in templo: non debebat per aliuꝫ locum deſcēdere: qꝛ hoc eſſet deum tētare. m Iteruꝫ aſſumpſit eū diabolus. Hic tertio tentat eum de concupiſcentia oculoꝛum. ſeu auaritia: qꝛ poſuit euꝫ in mōtem excelſum quis autem fuit iſte mons nō nominatur nec multum refert ad pꝛopoſitum. n Et oſtendit ei regna omnia mundi. Nō ſic eſt intelligendum: ꝙ ex illo loco poſſent omnia regna: ⁊ omnes ciuitates determinate videri: ſed oſtendendo diuerſas partes oꝛbis dixit ei: Tale regnum eſt in tali ſitu: ⁊ tale in tali ⁊ narrando in bꝛeuibus magnitudinem ⁊ gloriam illoꝛum regnoꝝ: ⁊ ideo oſtenſio fuit magis ad auditum q̄ꝫ ad viſum. quo facto dixit ei o Hec omnia tibi dabo. Ex hoc loco ⁊ alijs ſimilibus dixerunt. Manichei: ꝙ diabolus eſt dominus illoꝛum coꝛpoꝛalium inferioꝛum ſicut factoꝛ ⁊ creatoꝛ eoꝛum ſed hoc patꝫ manifeſte falſum. Gen̄. ꝑmo vbi deſcribuntur facta a deo. Et ideo dicendum ꝙ diabolus mentiebatur, qꝛ mendax eſt: ⁊ pater mendatij: vt habetur ioānis. viij. cap. Creature eniꝫ coꝛpoꝛales non ſunt in poteſtate ipſius niſi quantum ſibi permittitur a deo. ſequitur. p Uade ſathana. Hic increpauit eum ⁊ non ſupꝛa ad oſtendendum: ꝙ pꝛopꝛias iniurias debet homo poꝛtare: ſed dei iniuriam nullo modo tolerare hoc autem maxime fit: qn̄ cultus debit⁹ deo

Impeditur diabolo:quod diabolus facere ſug- gerebat.Et ideo hanc veritatem per ſcriptu- ram confirmat deute.vj.cap. a Dominum deum tuum adorabis ⁊c̃.Adoratione.ſ. latrie que ſoli deo debetur:homines aũt veneratiõe dulie. b Tunc reliquit eum.Hic oſtenditur diuinitas ex miſterio ſãctorum angelorũ reliquerunt enim angeli ipſum ieſũ ad tempus vt diuitas eius diabolum magis la teret:⁊ conuenientius locuꝫ temptandi habe ret ⁊ vt victoria ipſius xp̃i excellẽtior appereret: ex hoc qđ ſolus ipſum deuinceret .Et ideo vi- cto temptatore ⁊ pre cõfuſiõe recedẽte. c Ac ceſſerunt angeli ⁊ miſtrabant ei.Sicut vero do mino proprij ſerui .Ex quo apparet diuinitas chriſti:q2 nulla natura eſt ſupra angelicam ni ſi diuina.

Scriptum eſt eni. Deum tuum adorabis[a]: ⁊ illi ſoli ſeruies. Tunc reliquit eum[b] diabolus ⁊ ecce angeli acceſſerunt et miniſtrabãt ei[c]

Expoſitio moralis eiuſdẽ euãge.

Ductus eſt ieſus in deſertum.Per hoc inſi nuatur q aggrediens deſertum pñie.fortius temptatur ab hoſte.eccliaſtici.ij.cap.Fili acce dens ad ſeruitutem dei:ſta in iuſticia ⁊ timore ⁊ prepara animam tuam ad temptationem.i. ad reſiſtendum temptationi que iminet tibi: illos eni deus fortius tẽptari permittit:quos fortiores eſſe cognoſcit.j.corin.x.cap. Fidelis autẽ deus eſt q non patietur vos tẽptari ſupra id qđ poteſtis:per hoc aũt qđ ieſus tẽptari vo luit triplici tẽptatione:oſtenditur qđ quãuis tẽptatio vel eſt a carne vel a mundo:vel ab ho ſte:diabolus tñ vtitur aliquãdo carne ⁊ mũdo tẽptationes eoꝝ accedẽdo.

¶ Queſtio fratris Antonij betontini ſup ĳdẽ euangeliũ.Non in ſolo pane viuit homo ⁊c̃. Matthei.iiij.cap.Super qbus verbis merito queritur.

Utrum guloſitas quelibet ieiuniũ frangat ⁊ deſtruat.Cui petitiõi ex ſnia doctoris noſtri Ri.ſuper di.xv.iiij.li.ſniaruꝫ articulo.vj. Re ſpõdetur ſic dicentis ieiuniũ qđ obſeruare po pulus xp̃ianus obligatur triplex eſt. Quorum pmũ dr̃ ieiuniũ cuiuſcũqꝫ ſeculi iniqtatis ⁊ ne qtie .Unde beatus Auguſtinus ſup ioãnem ⁊ notatur a Gratiano de ꝯſe.di.v.ca.Ieiuniũ ta liter inqt.ieiuniũ magnũ ⁊ generale ẽ abſtinẽ ab iniqtatibus ⁊ ab illicitis voluptatibus ſecu li:qđ eſt perfectuꝫ ieiuniũ.Nam vt Hiero. ait Tunc preclara eſt abſtinẽtia corporis:cum aĩus ieiunat a vitijs.Quid eni prodeſt corpus atte nuare abſtinetia:cum aĩus intumeſcit ſupbia. Unde Iſidorus ait.Qui a cibis abſtinẽt:⁊ ma la agunt demões imitantur : qbus eſca ſemp abeſt: ⁊ culpa ſemp adeſt. ideo dñs p iſai.lviij.cap. dicit. Nõ ne hoc eſt magis ieiuniũ qđ eligi. diſſolue colligationes i pie tatis.i.peccata quoꝝ velut a nulloꝝ catenaruꝫ vnum ad aliud trahit.Et q2 quot homo habet genera pctõrum:tot retinet eorum diuerſita tes faſciculoꝝ.ideo additur.Solue faſciculos deprimentes:⁊ q2 ſenſus iteriores ⁊ exteriores pctis cõfrãguntur:iccirco ſubinfertur.Dimit te eos q cõfracti ſunt liberos.h qppe ieiuniuꝫ: per qđlibet peccatum mortale frãgitur. Aliđ ieiunium dr̃ virtutis abſtinentie:de quo Hie ronymus ad Demetriadẽ virginẽ ait.Sint ti bi quottidiana ieiunia ⁊ refectio ſacietateꝫ fu giens:nihil pdeſt tibi biduo vel triduo tranſ miſſo vacuum portare ventrem:ſi pariter ob ſtruatur.Qđ dcm̃ in eadem di.decretoꝝ a gra tiano ponitur.Cõtradicunt huic ieiunio mul ta de quibus in ſermone quadrageſime Ber nardus ait.Si ſola gula peccauit:ſola ieiunet: ſi aũt peccauerunt cetera mẽbra cur non ieiu nent ⁊ ipa.Et ifra ſubdit. Ieiunet oculus a cu rioſis aſpectibus. Auris a fabulis ⁊ rumoribꝰ: Ieiunet ligua a detractione ⁊ murmuratione. Ieiunet manus a malis operibus:Ieiunet aĩa a vitijs.Cõtradicũt iſuper huic ieiunio multa alia de perfectiõe ſicut ad vxores accedere Te ſte Ambroſio dicẽte.Nullus oino i quadrage ſima vxori ſue ante octauas paſche iungatur. Hic pp̃heta Iohel.ij.ca.ait.Egrediatur ſpon ſus de cubili ſuo:⁊ ſpõſa de thalamo ſuo:lꝫ ipſi nullo modo duci h tpe poſſit.Sicut in ca.Ca pellanus.ex̃ de ferijs dr̃.Debita repetere ve natõibus itendere choreas agere:⁊ hmõi:que oia cã breuitatis omitto cũ de eis in opere de pñia latius ptractetur. Ultimũ ieiuniũ dr̃ ſã cte matris ecclie:qđ frãgitur nõ ſolũ per gulo ſitatẽ que peccatũ mortale in quãtuꝫ hoc ieiu nium includit illud:qđ eſt virtutis abſtinẽtie: Sed ẽt p guloſitatẽ:que eſt ꝯ ſtatutũ ecclie que

q̄nqꝫ modis opatur. De q̄bus Greg⁹ in expoſitione beati Job: ⁊ notaꝛ a Gratiano de conſe. di.v.ca. Quinqꝫ modis taliter inq̄t. Quinqꝫ modis nos gule vitiū tēptat. Aliq̄n nāqꝫ īdigētie tp̄a preuenit. Aliq̄n cibos lauciores querit. Aliq̄n que ſumenda ſunt procurari accurati⁹ expetit. Aliq̄n aūt ⁊ qualitas ciboꝝ ⁊ tēpus congruit: ſed ī ip̄a quātitate ſumēdi menſurā refectionis excedit. Non nūq̄ꝫ abiectus eſt qꝛ deſideraꝛ: ⁊ tn̄ ip̄ſo eſtu immenſi deſiderij deteri⁹ peccat. Et ex his colligi pōt: qꝛ i ieiunio ōis gula de pfectiōe vitāda eſt: lꝫ nō niſi mortalis de neceſſitate. Nā codice de legibus lege Nō dubiū. Diciꝛ. Nō dubiū eſt eni ī legē cōmittere: q verba legis amplexus ꝯtra legis nitiꝛ voluntatē. Igiꝛ ad tale vitiū euitandū in verbis iſtis dicitur. Non in ſolo pane: ideſt in quocūqꝫ cibo corporali viuit hō: ſꝫ ī oī v̄bo qd̄ procedit de ore dei.

¶ Alia qō eiuſdē frīs Antonij ſup idem euangeliū: Non in ſolo pane viuit hō ⁊c̄.

In q̄bus v̄bis queriꝛ. Utrū gula ſit grauiſſimū pctōꝝ: Ad cuius euidentiā ſciendū eſt ſm doctrinā ſancti Tho. ſa ſe. q. clxviij. ar. iij. Qd̄ peccatū vel grauitas peccati tripliciter ꝯſiderari pōt. Primo q̄dem ⁊ p̄ncipalr̄ ſm māꝫ in qua peccaꝛ ⁊ hmōi ꝯſideratiōe: pctā que fiunt circa res diuinas maxia reputanꝛ. Scd̄o nāqꝫ modo ex pte peccantis: ⁊ ſm hec aliqua pctā leuia ſunt. Ultimo ex parte effectus ꝯſequentis. licet igiꝛ pctm̄ gule non ſit maximū p̄mo mō: cū ſit circa ea que ad ſuſtentationē corporis ſpectare noſcunꝛ: neqꝫ ſcd̄o mō: qꝛ tūc magis alleuiat q̄ꝫ aggrauat. Tū ꝓpꝛ neceſſitateꝫ ciboꝝ: tū propter difficultatē diſcernēdi ⁊ mederandi id qd̄ in talibus cōuenit. tn̄ vltimo mō extimatur grauiſſimū cū ex ea occaſionē accipiāt diuerſa pctā. Hinc Criſoſto. ait. Adam in ꝯtinentia ventris: expulit a paradiſo. Diluuiū qd̄ fuit tp̄e Noe ip̄ſa facit. Et Hiero. lib. ij. cōtra Iouinianū ait. Porro ciboruꝫ auiditas qꝛ auaritie mater ſit: ⁊ animū q̄ſi q̄buſdā eū pedibus ī fra teneat qs ignorabiꝛ: ⁊ ꝓpter breuē generalem voluptatē terre luſtranꝛ ⁊ maria. Et vt mulſuꝫ vinū precioſuſqꝫ cibus fauces nr̄as trāſeat totius vite opere deſudamus. Et infra fruſtraqꝫ q̄dā ſimulāt ſalua fide ⁊ pudicitia ⁊ integritate mētis ſe abuti voluptatibus: cuꝫ ꝯ nām ſit corpora voluptatū: ſine voluptate ꝑfrui. Et apl̄s hoc ip̄m cauens dixerit. Que aūt eſt in delitijs viuēs mōrtua eſt.

Feria.ij.poſt primā dominicā quadrageſime euangeliū Mat.xxv.c.

In illo tēpore: Dixit Jeſus diſcipulis ſuis. Cum venerit fili⁹ hoīs[a] ī maieſtate ſua[b]: ⁊ omēs angeli ei⁹ cū eo[c]: tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſue[d]: ⁊ cōgregabunꝛ ante eū oēs gentes[e]: ⁊ ſeparabit eos ab inuicem[f]: ſicut paſtor ſegregat oues ab hedis[g]. Et ſtatuet q̄dem oues a dextris ſuis[h]. Hedos aūt a ſiniſtris[i].

Expoſitio lr̄alis euangelij.

a Cum aūt venerit fili⁹ hoīs. Hic ponūꝛ tertia parabola q̄ ꝑtinet ad actiuos: ad quos ꝑtinet ſe exercere in actibus miſericordie: p q̄ exercitio remunerabunꝛ: deſiſtentes aūt a talib⁹ ꝯdēnabunꝛ. Dicit ergo.

a Cū aūt venerit filius hoīs. lꝫ eni idem ſit filius dei ⁊ hoīs: facit tn̄ mentionē de filio hoīs qꝛ in forma humana veniet ad iudiciū. b In maieſtate ſua: qꝛ tunc apparebit in forma hoīs glioſa q in p̄mo aduētu apparuit in forma paſſibili ⁊ infirma. c Et oēs angeli eius cū eo. Tū ꝓpꝛ honorē iudicis: tū ꝓpꝛ executionē iudicij: qꝛ miniſterio ſanctoꝝ angeloꝝ deducenꝛ electi ad celū: p malos angelos reprobi trahētur ad infernū. d Tūc ſedebit ſup ſedē maieſtatis ſue. p h̄ ſignificat ptātem iudiciariā que data eſt xp̄o homini. e Et cōgregabunꝛ añ eū oēs gentes: qa nullus tunc poterit latere. f Et ſepabit eos ab inuicē: qꝛ iuſtitia cuiliber ⁊ malitia apparebit oībus manifeſte: ⁊ talis diſtinctio vocaꝛ ſepatio: ⁊ cū h̄ forte diſtinguenꝛ ſm ſitū. g Sicut paſtor ſegregat oues ab hedis: p oues intelligunꝛ iuſti ꝓpꝛ eoꝝ inocētiā: p hedos reprobi ꝓpꝛ eoꝝ neqtiam. hedus eni q̄n creſcit eſt aīal fetidū ⁊ luxurioſum: vn̄ ⁊ in lege hircus offerebaꝛ ꝓ pctō principis: vt h̄ꝛ Leuitici. iiij. ca. h Et ſtatuet q̄dē oues a dextris. i. ī potiorib⁹ bonis: qꝛ ſancti trāſferenꝛ ad gliaꝫ. i Hedos aūt a ſiniſtris: qꝛ mali dimittenꝛ ad penā: ⁊ qꝛ forte ſic erūt diſpoſiti ſm ſitū

Tunc dicet rex his qui
a dextris eius erunt.[a]
Uenite benedicti p̄ris
mei:poſſidete[b] paratū
vobis regnū a conſtitu
tione mundi.[c]Eſuriui[d]
eni ⁊ dediſtis mihi mā
ducare. Sitiui ⁊ dedi/
ſtis mihi bibere. Ho/
ſpes eram ⁊ collegiſtis
me. Nudus ⁊ operui/
ſtis me. Infirmus: ⁊ vi
ſitaſtis me. In carcere
eram: ⁊ veniſtis ad me

Tūc r̄ndebūt ei iuſti di
cētes: Dn̄e qn̄ te vidi/
m⁹ eſuriētez[e]: ⁊ pauim⁹
te: ⁊ ſitiētē ⁊ dedim⁹ tibi
potū. Qn̄ āt te vidim⁹
hoſpitē ⁊ collegim⁹ te:
aut nudū: ⁊ coopuim⁹
te Aut qn̄ te vidim⁹ in
firmū: aut in carcere: ⁊
venimus ad te? Et re/
ſpondēs rex dicet illis.
Amē dico vobis. Quā
diu feciſtis vni de his
fratrib⁹ meis: mihi fe.

in iudicio: q2 eſt locus honorabilior: ⁊ iō cōue/
nit electis. a Tunc dicet rex his q a dextris
eius erunt. Uenite benedicti p̄ris mei.i. a p̄re
meo. b Poſſidete.i.eternaliter tenete.
c Paratum vobis regnū a ꝯſtitutiōe mūdi:
q2 a pncipio mun
di factū eſt celum
empireū qd̄ eſt lo
cus beatorum.
d Eſuriui ⁊c̄. h̄
tangunt ſex opera
miſericordie que
ſunt neceſſaria ex
parte corporis: et
intelligit per hoc
Septimū qd̄ ē ſe/
pellire mortuos.
Sufficientia autē
iſtoꝝ hoc mō acci
pitur: q2 hō in vi/
ta p̄nti pmo indi/
get ex p̄te corpis
alimēto: ſine q̄ nō
pōt eſſe: ⁊ hoc ali/
mētū ē duplex. Unū ē calidū ⁊ ſiccū: Et h̄ vocat
cibus: ⁊ ſic vnum op⁹ miſericordie eſt paſcere
eſuriētē: vn̄ dicit ph̄s.ij.de aīa. Qd̄ eſuries eſt
appetitus calidi ⁊ ſicci. Et aliud eſt alimentuz
frigidū ⁊ humidum: ⁊ illud vocat potus. Et ſic
ſcd̄m opus miſericordie eſt potare ſitientez: ⁊
ſic dicit.ij.de aīa. ꝙ ſitis eſt appetitus frigidi
⁊ humidi. Scd̄o indiget tegumento ſine q̄ nō
pōt bene eſſe: vz indumento ⁊ domicilio: in q̄
poſſit requieſcere: ⁊ ſic eſt duplex op⁹ miſericor
die.ſ.veſtire nudū: ⁊ colligere vel recipere ho
ſpitem. Tertio indiget poſt vitam iſtam ſepul
tura ⁊ ſic ponit qntū opus miſericordie.ſ.ſepe
lire mortuos: iſta aūt qnq3 predicta ſunt oīb⁹
cōia: alia ſunt duo opa miſericordie que impē/
dunt alicui ex alio accidente ſupueniente vt ſi
aliqs incurrit infirmitatē vel capiat ab hoſti/
bus: ⁊ ſic accipiunt duo opa que ſunt viſitare i
firmū: ⁊ redimere captiuū: ⁊ in noīe redēptio/
nis intelligit omne beneficiū eis impenſum:
iſta aūt ſeptem opera miſericordie habentur i
vno verſu. Uiſito: poto: cibo: redimo: tego: colli
go: condo: ⁊ patet ſnīa ex predictis. Iſta autem
ſeptez impenſa xp̄i fidelibus, ppter xp̄m ibi re
putat totū factum: q2 fideles ſunt membra ei⁹:
⁊ ecōtrario fidelibus denegata: ſibi reputat de
negari: ppter qd̄ faciētibus opa miſericordie:
reddit vitam eternā: denegantibus aūt penaz
ex iſtis patet littera. e Dn̄e quādo te vidi/
mus eſurientem ⁊c̄. Non eſt queſtio procedēs
ex ignorātia: quia iuſti certitudinaliter cogno
ſcent ꝙ opa miſe/
ricordie facta mē
bris xp̄i: xp̄s ſibi
reputet fieri: ⁊ p
talibus ſe certitu/
dinaliter ſaluari:
Et ſimiliter mali
ſcient ſe dānari p
contrario. Sed ē
queſtio admira/
tionis pro magni
tudine gratie que
fiet electis ⁊ ma/
gnitudīe miſerie
que infligetur re/
probis. Cōſiderā/
dum etiam ꝙ hic
non fit mentio de
operibus miſeri/
cordie ex parte anime: quia illa pertinent pro/
maiori parte ad prelatos ad quos ptinent ali/
os inſtruere ⁊ dirigere in ſalutem: hic autem
agitur de iudicio circa ſtatum actiuorum: vt vi
ſum eſt: cetera patent ex dictis.

Expoſitio moralis eiuſdem euangelij.

Cum autem venerit filius hominis in ma/
ieſtate ſua. Hoc etiam poteſt exponi de aduen
tu xp̄i: ad iudicium particulare: ſicut eſt pars
precedens. Nam a tempore aſcenſionis ſedet
in maieſtate ad dexteram dei patris: ⁊ angeli
ſunt cum eo: omnes etiam gentes congregate
ſunt ante eum: quia nuda ⁊ aperta ſunt oculis
eius omnia. Hebr.iiij. ipſe etiaz ſegregat oues
ab hedis omnium merita ⁊ demerita diſcer/
nendo: ⁊ ponit bonos ad dexteram: dando eis
gratiam que eſt arra glorie: ⁊ per oppoſitū ma
los ad ſiniſtram arram glorie negando: ⁊ ſic
dicit bonis. Poſſidete paratum vobis regnū
ſm ꝙ dicit Luc.xvij. Regnum dei eſt itra nos
Eſuriui in membris meis deſiderantibus eu/
chariſtiam ⁊ dediſtis mihi: vos ſacerdotes be
ne miniſtrando. Sitiui potum ſapientie ſalu/
taris: ⁊ dediſtis mihi bibere: vos doctores

⁊ predicatores eccleſie. Hoſpes eram excluſus
a cōmunitate eccleſie: ⁊ collegiſtis me: vos pij
iudices abſoluentes me. Nudos operimento
virtutum ⁊ operuiſtis me: reducendo me ad
virtutis bonum. Infirmus: infirmitate paſſio/
nis inordinate: ⁊
viſitaſtis me: ſup/
portando charita
tiue. In carcē erā
ligatus praua cō/
ſuetudine ⁊ veni/
ſtis ad me: ſoluen
dum a tali ligami
ne. econuerſo vo
dicit malis. Eſuri
ui ⁊ non dediſtis
mihi manducare
Expoſitō patet ex
predictis per ne/
gationez collatio/
nis dictorum be/
neficiorum. Et ſi/
cut cōferentes di/
gni ſunt premia/
tione. Ita denegantes ⁊ dare potentes puni/
tione. Ideo cōcluditur in fine. Et ibūt hi ī ſup/
plicium eternum.

cistis. Tunc dicet ⁊ his
qui a ſiniſtris eius erūt
Diſcedite a me maledi
cti in ignē eternū: ꝗ pa
ratus eſt diabolo ⁊ an-
gelis eius. Eſuriui enī
⁊ nō dediſtis mihi mā-
ducare. Sitiui ⁊ nō de
diſtis mihi potum. Ho
ſpes eram: ⁊ non colle-
giſtis me: Nudus ⁊ nō
cooperuiſtis me: Infir
mus ⁊ in carcere: ⁊ nō
viſitaſtis me. Tunc re-
ſpondebūt ei ⁊ ipſi dicē
tes. Dn̄e qn̄ te vidim⁹
eſurientem ⁊c: aut ſitien-
tem: aut hoſpitem: aut
nudū: aut infirmū: aut
in carcere: ⁊ non mini-
ſtrauimus tibi? Tūc re
ſpondebit illis dicens.
Amē dico vobis q̄zdiu
non feciſtis vni de mi-
norib⁹ his: nec mihi fe-
ciſtis. Et ibunt hi ī ſup
plicium eternum: iuſti
autem in vitam eternā.

Queſtio fratris Antonij betontini ſup euā/
gelio Matthei. xxv. cap. Ite maledicti in ignē
eternum qui paratus eſt diabolo ⁊c̄.

In quib⁹ verbis queritur. Quare pena pra
uorum eternalis eſt: cum eorum culpa tempo/
raliter cōmiſſa ſit. Sed hec queſtio citius ſol
uitur: ſi diuine iuſtitie ratio equo animo pen/
ſatur. Nam ⁊ doctores ſancti qui hoc iuſta me
ditatione penſarunt tribus rationibus: vt de
reliquis taceam. Ad veritatem diuine iuſtitie
declarandam vſi ſunt. Quarum prima eſt. In
eodem ſtatu in quo homo moritur in eodem
punitur: ſed moriens peccatoris voluntas in
infinitum inuenitur mala. igitur ⁊ in infinituz
exiſtimatur puniēda: Dicitur enim in cap. Cū
voluntate: extra de ſn̄ia excōmunicatiōis. Uo/
luntas ⁊ propoſitum diſtingunt maleficium.
Hinc Eccleſi. xj. cap. ſcribitur. Si ceciderit ad
auſtrū per quē charitatis feruor deſignatur:
aut ad aquilonem per quē frigiditas peccato/
ris ad benefaciendum denotatur: in quocūqz
loco ceciderit ibi erit. Ceterum quanto mi/
nus bonum eſt ꝙ peccatores deo preferūt ſine
per qȯ quaſi deus ipſe deſeritur: tanto ei igno/
minia irrogatur. cum ergo omne qȯ eſt: vel eē
poteſt in infinitum minus deo ſit. infinitam in
iuriaz a creatura
creator accipit.
Hinc Hiere. ij. ca.
Conqueritur do/
minus dicēs. Me
dereliquerūt pec/
catores .ſ. fontem
aque viue: ⁊ fodi/
unt ſibi ciſternas
diſſipatas. Et licz
omnis compara/
tio abuſio ſit reſpe
ctu domini: tamē
ſm̄ humanuz mo/
dum loquendi nō
parum differunt.
Fons aque viue ꝗ
deus ē: quā ſama/
ritane promiſit di
cens. Qui biberit ex aqua quā dabo ei non ſi/
tiet in eternum. Joan. iiij. cap. Et ciſterne diſſi
pate per quas res create, intelligi poſſunt ad
quas deſerēdo creatorem peccatores conuer/
tunt. Ultima ratio ⁊ melior talis ſit Juſtus
iudex qui cognoſcit quo corde pctm̄ cōmittit:
non tn̄ minus opus malum in puniendo conſi
derat: q̄z mentē peccātis putemus qȯ diſcutiat
Quotiēſcūqz igitur in voluntate peccatū repe
rit totiēs eum punire diſponit: ⁊ ſi ſemp in vo/
luntate pctm̄ accedere inueniat ſemp oportet
vt eū puniri diffiniat: ⁊ q2 in culpa mortali de
ficiente mala volūtas ſemp adeſt: ꝙ ei ſemp ſit
pena neceſſariū eſt. Un̄ in. iiij. dialogoꝝ volu/
mine beatus Greg. petro dicēti ſibi: Scire ve/
lim quō iuſtū ſit: vt culpa q̄ cū fine ꝑpetrata eſt
ſine fine puniat: ptinus rn̄dit dicēs: hoc petre
recte diceret: ſi iuſtus iudex: non corda hoīuz:
ſed facta penſaret. iniqui enim ideo cū fine de
liquerūt: q2 cū fine vixerūt: nā voluiſſent vtiqz
ſine fine viuere: vt potuiſſent ſine fine peccare
Oſtendunt enī q2 in peccato: ſemp viuere cu/
piunt qui nūq̄z deſinunt peccare dum viuunt.
Ad magnam ergo iuſticiam iudicantis perti/
net: vt nunq̄z careant ſupplicio qui in hac vita
nunq̄z voluerunt carere peccato.

Feria .iij. poſt p̄mā dominicā quadrageſime euangeliū ſm̄ Matth. xxj. cap.

In illo tēpore: Cū intraſſet Jeſus hieroſolimam[a]: Cōmota eſt vniueſa ciuitas[b] dicēs. Quis eſt hic[c]? Populi aūt[d] dicebāt. Hic ē ieſus[e] a nazareth galilee. Et itrauit ieſus in templum dei[f]: ⁊ eiciebat oēs vendentes ⁊ emētes in tēplo: ⁊ menſas nūmulariorū: ⁊ cathedras vendētiū colūbas euertit.[g] Et dixit eis: ſcriptū eſt[h]. Domus mea domus orationis vocabit[b]. Vos āt feciſtis illā ſpeluncam

Expoſitio litteralis.

a Et cum intraſſet. Hic ponit iudeoꝝ indignatio: q2 p̄ncipes ſacerdotū ⁊ maiores indignabant de reuerentia xp̄o exhibita: ⁊ ideo dī. b Cōmota eſt vniuerſa ciuitas: q2 factum maioꝝ dī eē factū toti⁹ ciuitatis di/cens. c Quis ē hic: quaſi di. Iſte nō eſt talis ac tantus q talia debe/rent ſibi exhiberi d Ppli aūt. i. ſimplices ⁊ vulgares quaſi rōnē de contrario reddentes e Dicebāt: hic ē ieſus pp̄ha a nazareth galilee. Et vocant eū pp̄haꝫ nō quēcunqꝫ: ſed il/lum q dictus fuerat p moyſen pp̄ha. Deuter. xviij. cap. ⁊ replicat Act. vij. cap. Prophām ſuſcitabit deus de fribus vr̄is ⁊c̄. ⁊ iō merito dꝫ honorari. f Et intrauit. Hic ſcd̄o oñdit q in dei fuerūt ꝯtēptores diuine maieſtatis i facto patenti: ⁊ diuidit in duas: q2 p̄mo oñdit xp̄i diuinitas ex duplici facto. Scd̄o ſbiūgit iudeoꝝ impugnatio ibi. Videntes aūt p̄ncipes: p̄ma i duas ſm̄ duplex fcm̄ a xp̄o oñſum. Scd̄m ponitur ⁊ acceſſerūt ad eū. ¶ Ad euidentiā p̄mi cōſiderandū q p̄ncipes ſacerdotūq erāt auari p aſtutias diuerſas conabant excoriare vel ex/poliare pplm: igit q2 de longinqs ptibus aliq veniebāt in hirlm cā deuotōis: q2 nō erat eis licitū alibi ſacrificiū offerre: ⁊ nō poterāt ex tā longinquo aīalia adducere: ⁊ iō ſacerdotes ſtatuerant in tēplo aliquos de ſua familia q vendebāt in atrijs tēpli illa q̄ poterāt i tēplo offerri: ne venientes a longe haberēt excuſationem ceſſandi ab oblationibus: ſilr q2 aliq veniebāt ad tēplū q non hēbant pecuniā vñ poſſent aīa/lia offerenda emere: iō ſacerdotes ſtatuerant ibi nūmularios q ſb certa cautione pecuniam traderēt: ⁊ ſic nullus excuſaret qn poſſit ſacrificium offerre. lꝫ enī pro illa accomodatōe pecunie nō reciperēt pecuniā vltra ſortē recipiebāt tñ aliq̄ munera: vel exenia: ⁊ ſic pꝫ q peccabāt ex facto qd̄ erat illicitū. ſ. aliqd recipere vltra ſortē quātūcūqꝫ modicū: ⁊ ex loco q2 talia exercebant in locis orōni deputatis: ⁊ iō xp̄s talia tanq̄ꝫ illicita de tēplo eiecit: ⁊ i hoc ſe dn̄m templi oñdit: ⁊ hoc eſt qd̄ dī hic. f Et itrauit ie/ſus i templū dei. templū aūt aliqñ accipit pp̄e pro domo templi qd̄ diuidebatur i duas ptes: vna ps vocabat ſanctum vbi erat altare thimiamatis menſa: ⁊ cādelabrū. Alia pars erat ſanctuꝫ ſanctorū vbi erat archa teſtamenti ⁊ duo cherubin: illam ptē q̄ dicebat ſanctū intrabāt q̄/tidie ſacēdotes ad offerēdū incenſū: ⁊ nulli alij: itra ſāctū ſanctorū ſolus ſummus pontifex intrabat ⁊ ſemel in āno. Ali/qñ aūt accipit templū large quedā platea quadrata ante templū clauſa muro ⁊ dicebat atriū ſacerdotū: q2 ſb diuo erat altare holocauſtoꝝ: ⁊ illud intrabāt non ſolū ſacerdotes: ſed etiam leuite eos adiuuantes i excoriatōe hoſtiaruꝫ ⁊ ablutione ⁊ ꝯſilibus. Vulgares aūt hoīes illuc non itrabant: ſed ad hoſtium illius atrij aīalia viua offerebant ſacerdotibus: iſta aūt duo loca non itrauit xp̄s: q2 nō erat ſacerdos nec leuita ſed preter iſta duo loca erāt adhuc duo alia loca: vbi hoīes ſb diuo erāt i orōne: ⁊ in vno orabant viri ⁊ i alio mulieres: ⁊ iſta atria noīe tē/pli vocabant ſm̄ qd̄ ſcribit Act. iiij. cap. Petr⁹ ⁊ Joānes aſcendebāt i tēplū ad horam orōnis nonā: ⁊ de hoc dī hic: ⁊ intrauit ieſus in tēpluꝫ dei: ⁊ eiciebat oēs vendentes ⁊c̄.

Queſtio.

¶ Sed querit hic quō non reſtiterūt. Dicēdū q ex oculis ei⁹ ⁊ facie exibat fulgor trrens eos ita q nō audebāt reſiſtere: ſicut in voce ſua terruit eos q veniebāt ad capiendū eū: q2 cū au/dierūt ipm dicentē. Ego ſum: abierūt retrorſū ⁊ ceciderūt in terrā: vt hꝫ Joā. xviij. cap in voluntate enī xp̄i erat oñdere īfirmitatē aſſūptā ⁊ ſue diuinitatis v̄tutē. ſeqt. g Et dixit eis ſcriptū ē. Iſai. lvj. h Domus mea dom⁹ orōnis vocabit: vos feciſtis illam ſpeluncā latronum:

quia non curabant de cultu dei:ſed magis de/
coratione populi per aſtutias ſuas exquiſitas
vt viſum eſt. Spelunca autem latronum dicit̄
eſſe locus vbi ſpolia que rapiunt congregant̄:
⁊ hoc fecerunt ſacerdotes de templo vt viſū ē.
a Et acceſſerūt.
Hic ponit̄ ſm̄ fa/
ctū oſtēſum ſue di
uinitatis in cura/
tione infirmitatū
incurabilium: qḋ
non pōt fieri niſi
virtute diuina: et
hoc eſt qḋ dici ur
a Et acceſſerunt
ad eū: ceci ⁊ clau/
di. A p̄uatiōe eni
in habitum nō fit
regreſſus per na/
turam. b Et ſanauit eos: virtute ꝓpria quod
nō poterat facere v̄tus creata. c Uidentes
aūt p̄ncipes. Hic ꝯſequenter ponit̄ cōtra xp̄m
iudeoꝝ indignatio: ⁊ diuiditur ī duas partes:
quia p̄mo ex indignatiōe impugnauit eius fa/
mam: ⁊ ſcḋo eius doctrinam ibi ⁊ cū veniſſet ī
templum. Prima ī duas: qꝛ p̄mo ponit̄ iudeo
rum impugnatio. Scḋo ponit̄ xp̄i r̄nſio: ibi ie/
ſus aūt dixit eis. ¶ Circa p̄mū ſciendū q̄ p̄n
cipes ſacerdotū conceperāt rancorem ⁊ odiū
contra xp̄m ꝓpter hoc q̄ manifeſte reprehen/
debat auaritiā: ⁊ alia eoꝝ vitia: ⁊ videntes mi/
racula que fecit infirmos ſanando. d Et pue
ros clamantes in templo ⁊c̄. ipſum. ſ. eſſe xp̄m
verum. e Indignati ſunt. verūtn̄ qꝛ non au/
debant miracula manifeſte impugnare: iō ar/
guunt eum de applauſu p̄pli quē ſuſtinebat cir
ca ſe. f Et dixerunt ei audis qḋ iſti dicunt:
quaſi di. Si tu eſſes iuſtus ⁊ bonus: tu nō ſuſti
neres talem applauſum p̄pli. g Jeſus autez
dixit eis. Hic ponit̄ xp̄i r̄nſio: vbi xp̄s oſtendit
eos iuſte reprobādos a deo q̄ p̄mo facto: ſcḋo
euidenti ſigno ibi. Mane aūt reuertens. Jn p̄
ma ergo parte dī ſic. g Jeſus autē dixit eis.
quaſi di. bene ſcio q̄ iſti dicūt me xp̄m confitē/
do: ⁊ q̄ hoc debeam ſuſtinere pater: qꝛ hoc eſt
ex diuina preordinatione: ſm̄ q̄ ſcribit̄ ī pſal.
propter qḋ ſubdit. h Nūq̄ȝ legiſtiſ: quia ex
ore infantiū ⁊ lactentium pfeciſti laudem. q. d.
Uos qui eſtis legis periti deberetis ſcire hāc
ſcripturā: ⁊ per ꝯſequēs me non reprehendē.

i Et relictis illis: tanq̄ȝ excecatis per inuidiā
k Abijt foras extra ciuitatē ⁊ in hoc q̄ dimi
ſit eos corporaliter oſtēdit facto eos eſſe dimit
tendos a deo ſpiritualiter propter eorum ex/
cecationem.

latronū. Et acceſſerūt[a]
ad eum ceci ⁊ claudi in
templo ⁊ ſanauit eos[b].
Uidentes autez p̄nci
pes[c] ſacerdotum ⁊ ſcri
be miracula que fecit:
⁊ pueros clamātes ītē
plo[d] ⁊ dicentes. Oſana
filio dauid: indignati
ſunt[e] ⁊ dixerunt ei: Au
dis qḋ iſti dicunt[f]: Je/
ſus āt dixit eis[g]. Utiq̄ȝ
nunq̄ȝ legiſtis quia ex
ore infantium ⁊ lacten
tium perfeciſti laudez[h]
Et relictis illis[i] abijt fo
ras extra ciuitatem[k] in
bethaniam ibiq̄ȝ doce.

Expoſitio mo/
ral' ipſi⁹ euāgelij.

Et cū intraſſet
hieroſolimam cō
mota eſt vniuerſa
ciuitas dicens: qs
eſt hic. per hoc ſi/
gnicatum fuit q̄ ī
trante ieſu celeſtē
irlm angeli dictu
ri erāt. quis ē iſte
rex glie. Et intra/
uit ieſus in tēpluȝ
dei. Criſoſto. hoc erat ꝓpriuȝ boni filij intrare
domū patris. Et tu imitator xp̄i: factus cuȝ ali/
quā ciuitatē fueris ingreſſus p̄mū ad eccliam
curras. Et eiciebat oēs vendentes in templo.
Nam mercatores eici debent de eccl'ia. ⁊ men
ſas nūmularioꝝ. Criſoſto. Significās q̄ in tē/
plo dei non debent eē nūmi niſi ſp̄uales habē
tes imaginem dei. Et cathedras vendentium
columbas euertit. i. dignitates eccl'ie obtētas
ſimoniace. Domus mea domus oꝛonis voca/
bitur: ſed nunc domus diſſolutionis pōt voca/
ri: ⁊ domus cupiditatis: ideo ſubditur. Uos āt
feciſtis illam ſpeluncā latronū. Magni latro/
nes in ſpeluncis ſuis exiſtētes: qn̄ ſciunt aliq̄s
paꝝ habentes: tranſire non exeunt de ſpelun/
cis: ſed mittunt famulos ſuos ad illos ſpolian
dum. Sed qn̄ ſciunt hoīes tranſire multuȝ pe/
cunioſos currunt illuc de p̄mis ſic multi cano/
nici quando ſciunt magnū lucrum temporale
currunt ad eccl'iam: ſed quādo modicum eſt lu
crum remanent in domibus ſuis ⁊ recreatio/
nibus: ⁊ ad eccleſiam clericos ſuos mittunt. Et
acceſſerunt ad eum ceci ⁊ claudi ⁊c̄. Moralit̄
ceci ſunt ignorantes. Claudi v̄o rectitudinem
iuſtitie dimittentes: ⁊ iſti curantur aliquando
per pauperes predicatores xp̄i ſectatores per
eorum bona conſilia ⁊ hortamenta: de quo tn̄
aliquando mali ſacerdotes indignantur. con/
tra quos ſubditur. Nunquid legiſtis ⁊c̄. quaſi
dicat. Si ſacre ſcripture noticiam haberetis:
non indignaremini ſed gauderetis: ⁊ ita fit cō

muniter: qđ quando litterati non indignant
ſed gaudent quia per hoc impoſito ſibi onere
ſubleuātur: ⁊ relictis illis abijt ⁊c. Criſoſto. vt
ibi manerent corporaliter: vbi habitabant ſpi/
ritualiter.

Queſtio fratris Antonij betontini Matth.
xxj. cap. Intrauit ieſus in templum dei ⁊ eicie
bat omnes vendentes ⁊ ementes in templo.

Super quibus verbis queritur. Utrum ali/
quando licita ſit ipſa mercatio. Ad cuius eui/
dentiam aduertendum eſt ſm Alexan. de ales
ꝙ tria ſunt genera operuꝫ humanorum. Que/
dam enim ſunt que minime poſſunt eſſe mala
ſicut diligere deum ⁊ proximum. Quedā ſunt
que aliquo modo non poſſunt eſſe bona: cuiuſ/
modi ſunt blaſphemare deum: odire proximū
vſura: fornicatio ⁊ ſimilia. Quedam alia repe
rire contingit: que bona eſſe poſſunt ⁊ mala:
Sicut eſt elemoſynam dare: Jeiunare: eccleſi/
as viſitare: ⁊ alia his ſimilia. Inter que merca
tio numerari debet: que de ſe mala non eſt: ſed
aliquibus circūſtantijs deprauari poteſt. Uñ
Auguſtinus ait in lib. de queſtionibus noui et
veteris teſtamenti. Fornicari hominibus ſem
per non licet: negociari autem: aliquando licꝫ
aliquando non licet. ꝙ autem de ſe licita ſit.
Doctor ſubtilis magiſter Joannes ſcotus. q. ij.
ſuper diſtin. xv. iiij. lib. ſententiarum: oſtendit
ex manifeſtis neceſſitatibus: ⁊ comodis homi
num cōmunitati prouenientibus ex officio et
exercitio ipſo mercandi. Conſtat enim vni pa
trie: vel vrbi multa deficere que in altera ſup/
abundat: qui autem in colendis agris ⁊ in ce/
teris artibꝰ mechanicis occupātur: vel reipu/
blice regimini: aut iuſte militie operam pſtāt
ad res quibus egerint emendas ⁊ deferēdas:
comode ⁊ oportune ire non poſſunt: nec inſu/
per ad hoc omnes induſtriam ⁊ peritiam ha/
bent: qua ex re reipublice ſatis expedit: ꝙ huic
officio aliqui idonei mancipentur: quibꝰ vtiqꝫ
merito pro emolumento aliquid lucri debeť.
Unde Apoſtolus pma ad Corinthios. ix. cap.
dixit. Nemo militat ſuis ſtipendijs vnqꝫ. Et
quis reperi poſſet: qui ſine lucro huic operi in
ſeruire vellet. Cum Matth. x. cap. dicat. dñs.
Dignus eſt mercenarius mercede ſua. Proin

de oſtenditur negociationem eſſe licitā. Lege
nature: ſcripture: ⁊ gratie. Primo nāqꝫ oſten.
ditur lege nature: quia qđ reipublice vtiliter ⁊
peculialiter vtile eſt: quoquomodo fieri debet
imo non parum laudandi ſunt: qui ex hac in/
tentione huic operi inſeruire conātur: lꝫ inde
lucrari videantur cum induſtria: ſollicitudi/
nem: labores: pericula: hac pro re mercatores
exponant: dummodo diſcreta ſit quātitas lu/
cri. Scđo inde oſtenditur lege ſcripture: qa
negociatio in nullo loco reprobatur: imo de
ſe conceditur. Uñ in vltimo cap. ij. li. Neemie
dicitur. Qr negociatores in die ſabbati nō vē/
derent. Ex quo colligi poteſt: ꝙ alijs diebus
mercatores emere ⁊ vendere poterant. Et ſi ī
die ſabbati erat prohibita: hoc propter feſtum
erat in quo negociari non licet: non quia eſſet
de ſe mala. Tertio quoqꝫ negociationem eſſe
licitam oſtenditur lege gratie. Nam tempore
tali auctoritas vniuerſalis eccleſie mercatores
ſub congrua menſura lucrantes minime dam
nat: imo in cap. per veſtras: de donationibus
inter virum ⁊ vxorem: mercatores approba/
re videntur: quando dicit: pro vxoris cuiuſdaꝫ
cautela dotes reponi debere in manu merca/
toris. Sed contra predicta ſatis obſtare vi/
detur. Joānes criſoſtomus ſuper hoc euange/
lium dicens. Nullus chriſtianus debet eē mer
cator: aut ſi voluerit eſſe proiciatur de eccleſia
Et paulo poſt. Qui emit ⁊ vendit non poteſt eē
periurus. Ad qđ dicendum eſt. ꝙ Criſoſtomꝰ
ibi execratiue locutus eſt: pro eo qđ pauci ſunt
mercatores: qui in ſuis negociationibus iuſti/
tiam obſeruent: ⁊ a multis alijs vitijs ibi non
peccent: Aut abſqꝫ dubio: non eſt in hoc dicto
ſequendus cum nullam habeat pro ſe rationē
cogentem: aut ſcripture auctoritatem. Nam ex
euangelio huius diei non poteſt aliud colligi:
niſi ꝙ chriſtus innuit contra vendentes in tē/
plo qđ vtiqꝫ illud graue peccatum eſt. Aduer/
tendum tñ eſt ꝙ ſunt quedam negocia que vix
poſſunt abſqꝫ peccato fieri: ſicut beatus Grego
rius in omelia. xxiiij. dicit ⁊ notatur a Gratia/
no de peni. diſt. v. cap. Negotium. huiuſcemo
di ſm Durandum noſtrum ⁊ alios doctores:
ſeptem ſunt cura. ſ. rei familiaris. Militia: pro
curatio: adminiſtratio: aduocatio: qđ negotiū
ſm Hoſtienſem omnibus periculoſius eſt. Epi
ſcopatus officium quo nihil miſerabilius ⁊ pe
riculoſius eſt ſi perfunctorie: ideſt negligēter

res agatur vt patet.xl.diſtin. Decretorum cap. Ante omnia dicitur. que proprie ſunt v̄ba Auguſtini ad valerium: lꝫ hec vltima duo ſub procuratione ⁊ adminiſtratione valeant comprehendi. Septimum quoqꝫ negocium mercatio eſt. de qua Leo papa ſic inquit. Qualitas lucri negociantem: aut accuſat aut arguit: quia ⁊ honeſtus eſt queſtus ⁊ turpis. Uerum tamen penitenti vtilius ē diſpēdia pati: q̄ꝫ periculis negociationis aſtringi: q̄a difficile ē int̄ emētis vendētiſqꝫ commertium non interuenire peccatū quia lꝫ de ſe ſit bona: tamen ex aliq̄ circūſtantia de facili maculatur: ſic fuit mercatio iſtorum in templo vēdentium ⁊ ementium q̄ꝺ hoc omnino agere ī templo licitū nō erat. Quāobrem chriſtus de templo omnes eiecit ſicut dicunt verba iſta Intrauit ieſus in templum dei: ⁊ eijciebat omnes vēdentes ⁊ emētes in templo.

bat eos de regno dei.

Feria.iiij. poſt primam dn̄icam quadrageſime Matth.xij.cap.

In illo tp̄e Acceſſert ad ieſū ſcribe ⁊ phariſei dicētes Magiſter volumus a te ſignum videre[a] Qui reſpondēs ait illis. Generatio mala[b] ⁊ adultera[c] ſignum querit[d]: ⁊ ſignum non dabitur ei[e]: niſi ſignum Jone prophete[f]. Sicut enī fuit Jonas[g] in vētre ceti tribus diebus ⁊ trib⁹ noctibus: ſic erit filius hominis in corde terre tribus diebus ⁊ trib⁹ noctib⁹. Uiri niniuite ſurgent in iudicio cuꝫ generatōne iſta[h]: ⁊ condēnabunt eam: quia penitentiam egerunt in predicatione Jone. Et ecce plus q̄ꝫ Jonas hic Regina auſtri[i] ſurget ī iudicio[k] cum generatione iſta ⁊ condemnabit eam: quia venit a finibus terre[l] audire ſapiētiā Salomōis[m]. Et ecce plus q̄ꝫ Salomon hic[n]. Cū autē imūdus[o]

Expoſitio litteralis

a Magiſter volumus a te ſignum videre. non q̄dcūqꝫ ſed de celo. vt habet Luc. xj. cap. Qui reſpondens ait illis.

b Generatio mala: quia ex perſecutoribus prophetarum deſcenderant. c Et adultera: quia patres eorum idolatre fuerunt.

d Signum querit. de celo. e Et ſignū nō dabitur ei: de celeſtibus: quia ſunt indigni propter eorum curioſitatem ⁊ malitiam.

f Niſi ſignum Jone prophete. quaſi diceret terreni ſunt ⁊ infimi. Et ideo de terra ⁊ īfimis ſignum habebunt. Et hoc eſt q̄ꝺ ſubditur.

g Sicut enim fuit Jonas vt patet.

h Uiri niniuite ſurgēt in iudicio cū generatione iſta ⁊c̄. Hic exprimitur eorū condemnatio: q̄a gentiles peccatores egerunt penitentiā ad predicationes prophetarum: ⁊ phariſei obſtinati ſunt in predicatione xp̄i: qui tamē erat dominus prophetarum: ⁊ ideo ex facto illorum apparebit condēnatio iuſta iſtoꝝ. Et hoc eſt q̄ꝺ dicit. Niniuite viri ſurgent ī iudicio ⁊c̄. Hoc ē dictū ex facto eoꝝ apparebit iuſta cōdemnatio iſtorū ſequitur. i Regina auſtri. ideſt regina Sabba de qua habetur .iij. Regum.x.cap. Et dicitur hec Regina auſtri: quia regnum eius eſt in auſtrali parte reſpcū hieruſalem. k Surget in iudicio. hoc eſt ex facto ſuo oſtendetur iſtorum iuſta condēnatio.

l Quia venit a finibus terre. ideſt a longinquis partibus. m Audire ſapientiam Salomonis: quia non fuit ſolum niſi figura xp̄i.

n Et ecce plus q̄ꝫ Salomon hic. ideſt xp̄s preſentialiter poſitus cuius predicationem iudei contempſerunt.

o Cum autem immundus ſpiritus exierit. Hic ponitur eorum excecatio ⁊ poſſeſſio a diabolo: ad cuius euidentiam ſciendum: q̄ poteſtas diaboli fuit eiecta quodammodo a populo iudaico per legis dationem: que excludebat cultum demonum: et inducebat ad colendum vnum deum verum: Et ſic eiectus tranſijt ad poſſidendum plenius gentiles ſine lege: Et Prophetarum oraculis

viuentes:⁊ ideo eos tenebat in idolatria ſubiectos ſed adueniente xp̄i predicatione ⁊ apoſtolorum iudei pro maiori parte fuerunt increduli:gentiles autem deuote fidem xp̄i ⁊ apoſtolorum acceperunt:⁊ ſic diabolus eiectus ab eis per fidem xp̄i reuerſus ē ad poſſidendum populum iudaicum errore excecatum:⁊ ſic facta ſunt nouiſſima huius populi peiora prioribus:q2 ſtat9 populi iudaici : peior ē modo q̄ȝ fuerit a principio ante legem datam: hoc ē ergo quod dicit. a Cum immundus ſpiritus exierit ab homīe i.a populo iudaico viuente ſub lege nature: q2 eiectus eſt per ſuſceptioneꝫ legis moſaice. b Ambulat per loca arida i.corda gentilium. c Querens requiem.i. ipſis perpetuam manſionem. d Et non inuenit:q2 predicantibus apoſtolis inde eiectus fuit. e Tunc dicit reuertar in domum meaꝫ i.iudaicum populum. f Et veniens inuenit eam vacantem.i.fide ⁊ bonis operibus vacuam. g Scopis mundataꝫ.q2 populus iudaicus habebat quādam exteriorem imunditiaꝫ. h Et ornatam propter legis apparentiam. i Tunc vadit ⁊ aſſumit ſeptem ⁊c̄. per hoc ꝙ dicit ſeptem.alios intelligit vniuerſitatem viciorum hoc eſt dictum qđ ante legem datā fuerunt peccatis irretiti:⁊ a diabolo poſſeſſi ſed poſt aduentum xp̄i in peccato ſuo obſtinati ſūt peiores facti:q2 ex ingratitudine peccata eorū ſunt quaſi duplicata ⁊ hoc loquendo quaſi de vno homine dicit per ſimilitudinem intelligatur đ toto populo iudaico:patet per hoc quod dicit.Sic erit gn̄ationi huic peſſime. k Adhuc eo loquente. Hic vltimo ponitur confutatio inſidiantium ipſius infirmitati aſſumpte:⁊ hoc qđ ipſo predicante dixit ei quidaꝫ inſidiator. ꝙ mater ſua ⁊ fratres eius expectabāt euꝫ foris vt ſi propter hoc dimitteret predicatiōeꝫ argueret ipm̄ eſſe purum hominem motū propter affectionem carnalem. Sciendum tn̄ ꝙ hic dicuntur fratres cognati eius germani ſecūduꝫ morem ſcripture que freq̄nter nominat conſanguineos fratres ibi autem illum inſidiatorem confutauit oſtendens ꝙ ſpiritualis occupatio ē carnali affectioni ꝑponēda dicens. Que eſt mater mea quaſi dicat predicatio non eſt interrumpenda ſeu dimittenda. l Et extēdens manuꝫ:quaſi ad proteſtandū veritatē. m Ecce mater mea: q̄ſi dicat in tantum ē mihi aliquis propinquus. In quantum eſt ſpiritualibus acctibns intentus:vt patet.

ſpiritus exierit ab homine[a] ambulat per loca arida[b] querens requieꝫ[c]:⁊ nō inuenit.[d] Tūc dicit reuertar in domū meam[e]:vnde exiui. Et veniens inuenit eaꝫ vacantem[f] ſcopis mundatam[g] ⁊ ornataꝫ[h]. Tunc vadit ⁊ aſſumit ſepteꝫ[i] alios ſpiritus ſecuꝫ nequiores ſe:et intrantes habitant ibi. Et fiunt nouiſſima hominiſ illius peiora prioribus Sic erit generatiōi huic peſſime. Adhuc eo loquente[k] ad turbas: ecce mater eius ⁊ fratres ſtabant foris querentes loqui ei. Dixit autem ei quidam ecce mater tua ⁊ fratres tui foris ſtant querētes te At ipſe reſpōdens dicenti ſibi ait: Que eſt mater mea? ⁊ qui ſūt fratres mei? Et extendēs manuꝫ[l] in diſcipulos ſuos dixit Ecce mater mea[m] ⁊ fratres mei Quicunqꝫ eni fecerit voluntatem pr̄is mei qui in celis eſt ipſe frater meus ⁊ ſoror ⁊ mater eſt.

¶ Expoſitio moralis.

Generatio mala:⁊ adultera ⁊c̄.quia querunt ea que non ſunt ſcibilia:nec ad fideꝫ vel mores vtilia:⁊ ideo non dabitur ei ſignum niſi ſignuꝫ Jone prophete:quem deglutiuit cetus:⁊ ſic deglutit eos diabolus ⁊ deludit. Viri niniuite ꝑ niniuitas ſignificantur peccatores ad vocem predicatoris penitentiā agentes ⁊ per reginaꝫ auſtri ſimplices ſapientiam xp̄i deuote querentes quorum ſalus ſm̄ ſententiam ſaluatoris preponitur ſaluti eorum qui ſunt multum litterati de ſua tantum ſcientia preſumentes. Cum autē immundus ſpiritus exierit ⁊c̄. per iſtum ſignificatur peccator curatus per dei bonitateꝫ ſed propter ingratitudinem ſuam ſequentem dimittitur cadere in hypocriſis prauitatem ⁊ ſic fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribꝰ

q꞉ ſicut dicit hiero.ſimulata ſanctitas duplex
eſt iniquitas. Adhuc eo loquente ad turbas. Ec
ce mater eius ⁊c̄. per hoc autem quod ſaluator
a predicatione non deſtitit꞉propter aduentum
ſue matris ⁊ fratrum ſibi loqui volentium de/
clarauit manifeſte ꝙ opus dei preponendum
eſt negotijs familiarium perſonaruꝫ꞉ per hoc
autem qd̄ ſubditur. Quicūqꝫ fecerit voluntatē
patris mei ⁊c̄. Oſtendit ꝙ propinquitas cha
ritatis preponenda eſt propinquitati conſan/
guinitatis.

¶ Queſtio fratris Antonij betontini. Gene/
ratio mala ⁊ adultera ſignum querit ⁊c̄. Mat.
xij. cap̄.

Ex quibus verbis merito poteſt queri. Utꝝ
mercantie plꝰ valeant qꝫ poſſint licite vendi꞉
vel etiam minus emi. Pro cuius declaratione
interrogationis notandum ex doctrina docto
ris ſubtilis. q. ij. ſuper diſt. x. quarti li. ſententia
ruꝫ. Q꞉ valor quarūcūqꝫ reruꝫ dupliciter ſu/
mi poteſt. Naꝫ vnus naturalis꞉ Reliquus vſua
lis appellatur. Primus eſt ſcd̄ꝫ bonitatē natu/
re in re a domino create ⁊ hoc mō Mus꞉ for/
mica vel pulex pluſqꝫ panis extimatur꞉ cuꝫ illa
animaꝫ habeant꞉ Panis vero anima priuetur
Secundus vero qui dicitur vſualis in reſpectu
ad vſuꝫ noſtruꝫ ſumitur꞉ qm̄ quanto res vſibus
noſtris magis expediunt꞉ tanto amplius valēt
⁊ hoc modo illis. ſ. Muri formice vel pulici.
panem preferimus. Et q꞉ emendi vel venden
di actus ad humane vite vſus ordinātur. ideo
in eis valor venalium reruꝫ ſcd̄o modo ſumi/
tur ⁊ non primo modo. Scd̄o etiaꝫ notandum
eſt꞉ ꝙ hic valor vſualis in re venali triplici/
ter conſiderari poteſt. Primo reſpectu virtuo
ſitatis꞉ quando. ſ. res venalis virtuoſior eſt et
efficatior noſtris vtilitatibus꞉ Secundo reſpe/
ctu raritatis qn̄. ſ. res venales ex raritate꞉ ⁊ ue
niendi difficultate꞉ magis nobis neceſſarie ſūt
ſicut de frumento eſt tempore penurie꞉ qd̄ ma/
iori precio venditur꞉ qꝫ abundantie ⁊ fertilita
tis tempore. Inde eſt ꝙ magis extimatur
aurum vel balſamum qꝫ aqua terra vinum vel
oleum oliuarum꞉ Tertio reſpectu complacibili
tatis꞉ quandō ſcilicet res venalis magis eſt cō
placibilis voluntati noſtre꞉ quomodo appre/
ciatur equus ab armigero ⁊ ornamentuꝫ a mu
liere. Tertio adhuc notandum ꝙ penſatio
valoris vſualium rerum vix aut nunquā a no

bis fieri poteſt꞉ niſi per coniecturaleꝫ꞉ ⁊ proba/
bileꝫ opinioneꝫ. His viſis dicitur ad huius ge/
nerationis male queſituꝫ꞉ ꝙ res ſaluo meliori
iudicio non plus poſſunt licite vendi꞉ vel minꝰ
emi꞉ qꝫ valeant earum penſato valore ad vſum
noſtrum ⁊ ad probabile extimationis huma/
ne iudicium menſurato etiam valore rei infra
limites latitudinis competentis. que quidē la/
titudo iure꞉ conſuetudine꞉ ⁊ diſcretione īnote/
ſcē poteſt. Primo. n. iure ſic innoteſcit꞉ q꞉ ius
determinat quod quando emptor vel vēditor
vltra dimidiū iuſti precij defraudatur contra/
ctus ſit nullus꞉ ⁊ per iudices ſit irritandus. Ta
men ſcd̄m doctorem ſubtilem vbi ſupra. Si in/
fra illud notabilis fraus appareat꞉ eſt correſpō
dens reſtitutio facienda꞉ hoc quidem intelligi
debet꞉ ſi defraudatus exceſſum ignoraret꞉ Sci/
ens enim donare poteſt ⁊ in cōtractum cōſen/
tire꞉ ⁊ defraudatus putari non debet. Et licet
lex ciuilis dicat ꝙ contrahentes ſe inuiceꝫ de/
cipere poſſunt. Tamē in eccleſia in contracti/
bus꞉ dolum facere nō permittit꞉ Lex enim ciui
lis꞉ vt ſanctus Tho. dicit poplo data eſt in quo
ſunt multi a virtute deficientes ⁊ ea ſolum pro
hibet que humanuꝫ modum viuendi deſtrue/
re dinoſcunt. Et ideo dūtaxat꞉ magnos exceſ
ſus punit vt cum quis eſt deceptus vltra dimi/
dium꞉ Lex aūt diuina꞉ que non modo data eſt
populo ſed hominibu virtuoſis꞉ nihil impuni
tum relinquit꞉ ꝙ ſit virtute cōtrariuꝫ. Hinc eſt
quod ſecundū diuinam legem illicitum repu/
tatur꞉ ſi emendo vel vendēdo equalitas nō ſer
uatur꞉ licet parua additio꞉ vel diminutio precij
equalitate iuſticie tollere non videatur. Et de
hoc in decretis. x. q. ij. §. hoc ius plenius habe/
tur. gloſa enim ibi dicere videtur꞉ Q꞉ ſi in
venditione pluſqꝫ res valeat offerratur꞉ illud
eccleſia accipere non debꝫ. Inſuper in his no
tandum eſt. ꝙ ſi res minus iuſti precij. ſ. par/
te dimidia comparatur eſt in poteſtate empto
ris iuſtum ſupplere preciuꝫ vel a contractu re
cedere. Ut extra de emptione ⁊ venditione. in
ca. cum dilecti. plenius legitur. Secundo mo/
do ſcd̄m ſcotum vbi ſupra huiuſmodi latitudo
conſuetudine innoteſcit꞉ cui conſuetudini a le/
gibus aliquid de rigore dimittitur꞉ vt contra/
hentes ex conſuetudine valoris rerū mutuo ſi
bi remittere poſſit. Si tamē enormiter cōſue/
tudo nō deficit a iuſticia. Ttertio modo patet
diſcretione. ſ. ſcd̄m Thomā ſcd̄a ſcd̄e. q. lxxvij.

BIBLIOTECA
MARÉS

Carius vendere: ⁊ vilius emere eſt illicitum ⁊ iniuſtū: niſi res que venditur in detrimentum cederet venditoris: cuʒ ea nimis indigeat. Unde in tali caſu iuſtuʒ preciū eſt: ſi nō ſoluʒ inſpiciatur ad reʒ que vendit̄: ſed etiaʒ ad damnum qđ ex vēditione a vēdente recipit̄. Hinc licite rē pluſ q̄ʒ valeat vēditor nō emat qui vult emere. Sed hec gn̄atio mala auarorū mercatorum hac ſolēni reſponſiōe doctorū minime ꝯtenta: obijcit nōnullis rōnibus apparētibus ad q̄ petit ſigna ideſt reſpōſa: ſuas reſpōſiōes oīno frangētia. dicūt enī primo huius praue generationis filij: Nobis quidem licet rebus noſtris precium ſtatuere: ⁊ ſicut nullū ius nos cōpellit res noſtras vēdere: ita nec cōpellere debet preciū: nō ꝑ placitum noſtrum ipſis ſtatuere: qꝛ nullus emptor cōpellitur emere: Vulgariter enī dicit̄ tantū res valet quātuʒ vēdi poteſt. Quibus obijci poteſt breuiter: q̄ licet quis nō cogat̄ res ſuas vēdere: cogitur tamen in cōtractu vendēdi iuris ⁊ equitatis regulā debite obſeruare. Pro inde ſcđm Hoſtiē: licet aliq̄s cogi nō poſſit rē ſuā vēdere: vel alienā emere: Si tn̄ rem venalē expoſcit: ⁊ preciū offerat̄: ⁊ iuſte nō vult vendere: per iudicē cogi poteſt vt iuſto precio vēdat: qꝛ impoſitio ꝑcij: nō imponit̄ rei tanq̄ʒ ꝓprie: ſed ipſi quaſi in alterū cōmutande. Adhuc adultera gn̄atio peius infert dicēs: ergo tota cōmunitas vendentiū ⁊ emētiuʒ cōtra iuſticiā peccat: qꝛ ferē omnes vile emere: ⁊ care vēdere cupiunt. Cui dicitur qđ tm̄ cōmunitas auarorū ⁊ nō iuſtorum vile emere ⁊ care vēdere cupit. Fortius miſeri vlterius dicunt. Rebus vt dictū eſt pūctalis taxatio nō poteſt īponi: ergo ſcđm conſenſū vtriuſq̄ʒ partis licet rerū preciū extimari. His etiaʒ reſpōdetur: quod licet pūctalis taxatio rebus nō poſſit imponi: Nihilominus poteſt et debet illud ſub cōgruis limitibus menſurari: ſed qꝛ in his tribus ſignis. i. reſpōſiōibus auari cōtenti nō ſunt: ſed ſemꝑ vlterius ſigna querunt. Ideo eis bene dr̄. Generatio mala ⁊ adultera ⁊c̄. quaſi dicat hec praua gn̄atio: dictis ſacrorū doctorū acquieſcere nolūt: ſed vlterius ſigna ⁊ reſpōſa querunt ſed ſignū nō dabitur ei: niſi ſignū Jone prophete: qui typū oſtendit xp̄i reſurrectōnis qꝛ inde veniet ad iudicāduʒ ⁊ oēs viuos ⁊ mortuos: vbi de omni cōtractu vſurario rōneʒ reddere obligabitur: nec inuenient tunc argumēta ſophiſtica: quibus vſurā eiꝰ valeant defenſare. Quia ⁊ Bernardus ait Judex ille: non falletur verbis.

Feria quīta poſt primam dn̄icam quadrageſime.

Euangelium ſcđʒ Matheum .v. ca.

IN illo tp̄e Egreſſus ieſus receſſit[a] in partes tyri et ſydonis. Et ecce mulier chananea[b] a finibꝰ illis egreſſa[c] clamauit dicēs ei. Miſerere mei domine fili dauid[d]: filia mea male a demōio vexatur. Qui non reſpondit ei verbuʒ[e]. Et accedētes diſcipuli eiꝰ rogabant eum dicētes Dimitte eam: quia clamat poſt nos. Ipſe autem reſpōdens[f] ait. Nō ſū miſſus niſi ad oues[g]

Expoſitio litteralis.

a Et egreſſus ieſus inde receſſit ⁊c̄. Reprobato errore phariſeoꝝ: hic xp̄s trāſit ad gētiles: vt ex deuotiōe gentiliū: oſtendat̄ iuſta reprobatio iudeoꝝ. ⁊ hoc eſt quod dr̄. Et egreſſus ieſus inde receſſit in ptes tyri ⁊ ſidonis tyrus ⁊ Sidon ſunt quedā ciuitates ſite in terra ꝓmiſſionis prope montē libani: qꝛ filij iſrael nō potuerunt totaliter expellere gentiles de terra ſua. b Et ecce mulier chananea. ſ. natione. Chananei enī habitauerūt in terra ꝓmiſſiōis ante filios iſrael: nec potuerūt per eos totaliter extirpari: vnde iſta mulier ab illis qui remāſerant deſcēdebat: iſta aūt audiuerat miracla ⁊ famaʒ ieſu xp̄i: ⁊ ideo firmiter credebat qđ filiā ſuam ſanare poterat. c A finibus illis egreſſa. qꝛ xp̄m ſequebat̄ in via ad impetrandum ſue filie ſanationē. Marcus tn̄ dicit. vij. ca. quod venit ad ieſum intra domū: ⁊ hoc eſt verū ꝑmo: ſed qꝛ eam ibi nō exaudiuit ſequuta ē eū in itinere clamās. d Miſerere mei dn̄e fili dauid. Audiuerat enim xp̄m promiſſum iudeis deſcēdere de gn̄e dauid. e Qui nō reſpōdit ei verbū: nō ꝓpter indignationē: ſʒ vt ex pſeuerātia eius in ꝑce on̄deret̄ fides eius ⁊ deuotio diſcipulorū. f Et accedētes diſcipuli eiꝰ ⁊c̄. Mo

ti.n.erant ad hoc vidētes eius fidē ⁊ deuotio/
nem. f Ipſe aūt reſpōdit. Primo negatiue
tñ ſine īpropio dicēs. g Nō ſuꝫ miſſus ⁊c̄.q2
xp̄s erat p̄mo ⁊ p̄ncipaliter miſſus iudeis tāq̄ꝫ
apl̄s eoꝝ:⁊ ideo in ꝓpria pſona nō predicauit
niſi iudeis:nec fe/
cit miracula niſi ī
caſu ex aliqua ſpā
li cā:vt.ſ.oſtende/
ret eccliam in fide
gentiū ee̅ fundan
dā ſicut hētur hic
⁊ Ioānis .iiij.ca.
Ubi xp̄s predica/
uit ſamaritanis ꝯ
note eū recipiētī/
bus:poſt mortē āt
xp̄i fides p̄dicata
eſt publice gētilib⁹:⁊ h̄ ē qd̄ dicit apl̄s ad Ro/
ma.xv..ca. Dico āt xp̄ꝫ miſtrū fuiſſe circūciſio
nis i.aplm iudeoꝝ pp̄ veritatē dei ad cōfirmā
das ꝓmiſſiones patrū:q2 antiquis p̄ribus iu/
deoꝝ fuerat facta ꝓmiſſio de xp̄o: Sic̄ abrahe:
⁊ dauid:q2 tñ iudei ꝓ maiori pte fidē xp̄i repu
lerūt:⁊ gētiles eā ſuſceperūt. Iō apl̄s ſubdit ibi
dē Roma.xv.ca. Gētes aūt ſup mīa honorare
deū ⁊c̄. Seqꝛ. a At illa venit ⁊ adorauit eū.
adoratiōe latrie dicēs. b Dñe adiuua me. In
firmitatē.n.filie ſue reputabat ſuā:⁊ p ꝯñs ſana
tionē: c Qui rñdēs negatiue.ſ.⁊ cuꝫ īprope
rio ait. d Nō eſt bonū ſumere panem.i. do
ctrinā ⁊ miracula ꝓmiſſa iudeis:tanq̄ꝫ ſpūali/
bus filijs ꝓpter cultū vni⁹ dei. e Et mittere
canibus.i.dare gētilibus:q erāt dediti cultui
idoloꝝ:ſicut canes circa cadauera aīaliū defū
ctoꝝ. f At illa dixit ⁊c̄.i.⁊ bonum ē in caſu.
g Nā ⁊ catelli edunt ⁊c̄.q.d Sicut catelli ali/
qua modica:vtpote micas cadētes ne cibo cō/
ceſſo filijs pcipiūt:ita ēt gētiles debebāt aliqd
ſaltē modicū pcipe de bñficijs xp̄i:ex quo patet
q̄ nō ē ꝯtrarietas in v̄bo xp̄i cū dicit:nō ē bo/
nū ⁊c̄. v̄bū hui⁹ mulieris dicētis imo bonū ē:
q2 verbū xp̄i ē intelligēdū q̄ nō erat regulari
ter ⁊ vniuerſaliter bonū:cū xp̄s ee̅t apl̄s iudeo
rū vt dictū ē:Uerbū aūt hui⁹ mulieris intelli/
gendū ē in caſu pp̄ ex.ſ.petētis deuotioneꝫ:vt
oñderet ecclie gētium futuram fundationem.
h Tūc reſpōdēs ieſus ait:O mulier magna ē
fides tua:q̄ pꝫ ex v̄bo ⁊ fcō ſuo:q2 nō fuit retar
data a feruore petēdi. p̄mo pp̄ xp̄i taciturnitatē

que perierant domus
iſrael: At illa venit: et
adorauit eum dicens[a].
Domine adiuua me[b].
Qui reſpondens ait[c].
Non eſt bonum ſume
re panem[d] filiorum: ⁊
mittere canibus[e]. At il
la dixit[f]. Etiam domie
nam ⁊ catelli edunt[g] de
micis: que cadunt de
menſa dominoruꝫ ſuo
rum. Tunc reſpondēs
ieſus ait illi[h]. O muli
er: magna eſt fides tua
fiat tibi ſicut vis[i] Et ſa
nata eſt filia eius[k]: ex il
la hora.

Nec ſcdō pp̄ ei⁹ rñſionē negatiuā: Nec tertio
pp̄ īpropiū adiūctū rñſiōi negatiue:⁊ iō ſb̄dit.
i Fiat tibi ſicut vis.q.d. Fides tua:h̄ meretur:q̄
pꝫ ex facto:cū ſb̄ditur. k Et ſanata ē filia ei⁹.
h̄ patet ēt ex dictis: q̄ tarditas xp̄i ad exaudi
endū eius petitio
nē nō fuit ex īgrā
tia:vel voluntate
ſed vt ex pſeuerā
tia mlieris oñderet
fides ei⁹: ⁊ deuo
tio dignior exau/
ditione.

¶ Expoſitio mo/
ralis.

Et egreſſus iñ
ih̄s venit ī ptes ty
ri: p mulierēꝫ cha
naneā cui dr̄ a dño: O mlier mag̃ ē fides tua:
pōt rō ſupior ītelligi:q legib⁹ eťnis īſpiciēdis
⁊ ꝯſulēdis ītēdit:ſꝫ Aug.xij.li. De trinitate. p
filiā ei⁹ rō īferior:p demoniū āt ipa ſēſualitas:
q̄ ēt p ſpētē ſignificatur vt dic̄. Aug. ibidē: ſic igr̄
filia mlieris chanāee a dmōio vexatur:qñ p ſēſua
litatē īferior rō ad ꝯſēſū pctī mortal īpellitur:cu
ius ſanatio p mrēꝫ.i.ſupiorē rōnē a dño petitur.
Nā rō ſupior ſp ad optia depcatur:⁊ ſic̄ dñs diſtu
lit exaudire petitionē mlieris chananee vt ei⁹
fides clari⁹ appereret:ſic ⁊ dñs aliqñ dimittit ī/
pulſū rōnis īferioris p ſēſualitatē diuci⁹ ptra/
hi vt augeatur meritū tētati:pp̄ q̄ Paulo petētī
ſtimulū carnis a ſe auferri dixit dñs.ij.ad cori.
xij.ca. Uirtus in infirmitate perficitur.

¶ Queſtio fris antonij betontini. Miſerere
mei dñe fili dauid. Matthe.xv.ca.

In q̄b⁹ v̄bis q̄ritur. Utꝝ ſm valorē vtilitatis
emētiū poſſit p̄ciū ī mercātia taxari. Ad qd̄ bre
uiſſime dr̄ q̄ nō. Nā h̄ mō p̄ciū rei ī extiabile eēt
ſet cū cyph⁹ aq̄ hoī niſi aq̄ꝫ hēat morituro īfini
ti auri p̄cij apd̄ oēs vtētes rōnib⁹ eēt. Qd̄ eēt
p̄mo neq̄ſſimū. Tū q2 bonū ꝓpꝫ ꝓponētur bo
no cōi:ob qd̄ mercatio īſtituta ē. Tū q2 h̄ onus
īportabile putaretur. Tū q2 pp̄ h̄ on⁹ mod⁹ pie/
tatis euacuaretur. Scdō eēt iniuſtiſſimū: q2 cū iu/
ſticia obſuet ī ēptiōib⁹ ⁊ vēditiōib⁹:nālē ordi/
nē vtiliū reꝝ ſm cōeꝫ opie ⁊ iopie curſū. Mer
catoris īduſtriā:⁊ laborē ⁊ piculū:oīa iſta iuſtiſ
ſima:tal taxatio p̄cij reddēt īcōgruiſſima. Ter
tio īhōeſtiſſimū q2 nulla curialitas poſſꝫ eē int
amicū ⁊ amicū:int ſuū ⁊ dñm:int prēꝫ ⁊ filiuꝫ.

Et vt breuius loquar: ſi h̃ eſſet: omnis modus vendendi ⁊ emendi redderetur inconſonus ⁊ auaritie accomodatus. Ubi v̓o auaritia regnat quis dubitat quó nulla mercatio licita ſit. Et ideo mercator clamabit ad dñm ⁊ dicet miſerere mei dñe fili dauid: filia mea .i. conſcientie mea q̃ carior omni p̃mogenita eſſe debet: tali tentatione a demonio vexata: per tuam gr̃am liberari deſiderat.

Feria ſexta poſt primã dñicam .xl. euangeliũ ſm Joannem .v. cap.

In illo tẽpore: Erat dies feſtus iudeorũ[a] ⁊ aſcendit ieſus hieroſolymam.[b] Eſt autẽ hieroſolymis probatica piſcina[c] que cognominabaẜ hebraice bethſaida: quinqꝫ porticus habens[d]: ĩ his iacebat mltitudo magna languẽtium[e]: cecorum: claudorum: aridorum: expectãtium aque motum: angelus aũt dñi[f] ſm tempus deſcendebat in piſcina ⁊ mouebatur aqua[g]. Et q prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionẽ aq̃ ſanus fiebat[h] a quacũqꝫ ↄtinebaẜ ĩfirmitate.

Expoſitio litteralis euangelij.

Euangeliſta determinat ĩ h̃ euangelio de beneficioꝝ quantũ ad generationem ſpũalem conuenientium exhibitione. In generatione enim carnali filij habent a patre vitã nutrimentũ: ⁊ doctrinam. Ita eodem modo ẽ in generatione ſpũali. Ideo euangeliſta p̃mo deſcribit vite collationẽ: ſcd̓o ſpũaliũ nutritionem. ℂ Circa p̃mũ ſciendũ eſt ꝙ modus naturalis cognitionis humane eſt ex ſenſibilibꝰ ad intelligibilia deduci: q: omnis noſtra cognitõ oritur ex ſenſu: ⁊ ideo modus iſtius euange. vt frequenter eſt pretermittere ſignum ſenſibile conueniens ſequẽti doctrine. Et ideo in h̃ euãgelio oſtendiẜ ſignũ ſenſibile in xp̃o .ſ. potẽtia vite reparatiua: ⁊ h̃ dupl̓r. p̃mo ex miraculi opatione. Scd̓o ex eius impugnatõe: ibi erat autẽ ſabbatum. Prima in duas: q: p̃mo circũſtãtia miraculi p̃mittiẜ. Scd̓o actus miraculi deſcribiẜ: ibi. Erat ãt qdã. Circa p̃mũ poniẜ p̃mo circũſtãtia tp̃is cũ dĩ. a Erat dies feſtꝰ iudeoꝝ ſcꝫ feſtũ pentecoſtes. b Et aſcẽdit ieſus hieroſolimã. q: viri tenebanẜ eſſe ibi in illo feſto: q: ter in ãno tenebanẜ maſculi apparere corã dño .ſ. paſchate pentecoſtes: et feſto tabernaculoꝝ. Scd̓o deſcribiẜ cõditio loci cũ dicitur. c Eſt aũt hieroſolimis ꝓbatica piſcina: in q̃ aque pluuiales colligebanẜ: ⁊ ibi lauabanẜ hoſtie p̃mo: ⁊ poſtea in lateribus ĩ atrio ſacerdotum exiſtẽtibus idõ dicebaẜ illa piſcina ꝓbatica: a probaton ꝙ eſt ouis: ⁊ eſt nomẽ grecũ cuius ĩterp̃tationẽ ponit in hebraico dicẽs que cognominatur hebraice bethſaida .i. domus ouium. d Quinqꝫ porticus habẽs: vt ꝑ plura loca poſſent lauantes hoſtias deſcẽdere ad aquã. e In his ſcꝫ porticibus iacebat mltitudo lãguẽtiũ ⁊c̃. Et ſbdĩtur cã. f Angelus aũt dñi ſm tẽpus .i. in diuerſis temporibus interpollatõe tñ facta. g Deſcendebat ſm tp̃s in piſcinã ⁊ moueba̅ẜ aq̃. ex deſcenſu angeli. h Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motõẽ aque ſanus fiebat. cã aũt deſcẽſus angeli ⁊ huius miraculi aſſignaẜ a doctoribus dicentibus. Q: appropinquante euangelij veritate: dñs voluit figuram expreſſam baptiſmi ĩ hac piſcina oſtẽdere: que cõueniebat cũ baptiſmo ĩ mundando ⁊ ſanando virtute dei occulta ad motionẽ angeli. Sicut baptiſmus ſub ſenſibili elemento mũdat aĩam virtute occulta v̓bi ⁊ cum hoc aliquãdo ſanat corpus miraculoſe: verũtñ quia figura deficit a figurato ideo iſta piſcina non ſanabat niſi corpus: ⁊ vna vice tñ ⁊ non ſanabat niſi vnũ. Baptiſmus aũt pertingit ad aĩam ⁊ ſanat oẽs quotquot veniunt ad ip̃m niſi ponant impedimẽtum. Alij aũt dicũt ꝙ illa miracula ibi fiebant ꝓpter p̃ntiam ligni dominice crucis qd̓ ibi enatauit appropinquãte xp̃i paſſione. ⁊ ideo angelus illuc deſcendebat ꝓpter ligni reuerentiam: ⁊ enatauit tẽpore cõueniẽti per eius motionẽ: ꝑ hoc etiã oſtẽdebatur ꝙ natura humana a morbo peccati ꝑ lingnum dominice crucis erat ſananda. Qualiter autem lignum illuc dominice crucis ĩ loco illo fuerit poſitum diuerſimode dicitur. Dicitur enim in hiſtoria ſcolaſtica ꝙ regina Sabba vidit in domo ſaltus libani Salomonis quoddam lignum: de quo vidit in ſpiritu: ꝙ in illo pateretur ille propter quem deficeret regnum iſrael quod cum ſignificaſſet:

Erat autem quidam[a] hō ibi triginta ꝛ octo annos habens in infirmitate ſua. Hunc ergo cum vidiſſet ieſus iacētem ꝛ cognouiſſet[b]: qa iam multum temp⁹ haberet: dicit ei. Uis ſanus fieri[c]? Reſpōdit ei lāguidus[d] Domine hominem non habeo: vt cum turbata fuerit aq̄: mittat me in piſcinaz[e]. Dum eniz venio ego. alius ante me deſcendit[f]. Dixit ei ieſus ſurge[g] tolle grabatuz tuū[h] ꝛ ambula[i]. Et ſtatiz ſanus factus eſt homo[k]. Et ſuſtulit grabatuz ſuuz: ꝛ ambulat. Erat autē ſabbatum[l] i illa die. Dicebant ergo iudei illi qui ſanus fact⁹ fuerat[m]. Sabbatū eſt[n]: nō licet tibi tollere grabatum tuum. Reſpondit eis. Qui me ſanum fecit[o] ille mihi dixit. Tolle grabatum tuū: ꝛ ambula. Interrogauerūt ergo eum[p]. Quis ē ille

Salomoni ipſe volēs ſeruare durabilitatē regni fecit poni illō lignū in ꝓfundo terre iuxta tēplū vbi poſtea in ſupſicie terre facta ē illa piſcina: ꝛ iō poſtea ibi illud lignū appuit mō ꝓdicto. In qdā vō hyſtoria ſctē crucis dr̄: ꝙ Seth filius Ade: ex ꝓcepto patris: iuit ad padiſuz voluptatis: vñ eiectus fuerat: ꝛ petijt ab āgelo cuſtodiēte locū illū de oleo miē: q acceptis trib⁹ granis arboris ligni vetiti ōdit ea ſeth ꝛ ipſe plātauit ſupra ſepulchrū patris ſui Ade: ꝛ inde orte ſunt tres virgule: q̄ poſtea in vnā arborē ſūt cōiūcte poſtea tpe ſalomōis illa arbor fuit ſecta qꝛ videbaſ edificatiōi tēpli neceſſaria. Verūtñ qñ applicabaſ ad opus ſemp erat nimis curta vel nimis lōga: ꝛ iō tanꝙ inutilis ad hoc dimiſſa fuit iuxta tēplū in atrio qdā: hoīes aūt veniētes ad tēplū illi ligno ceperūt facē qndā reuerētiā iſtinctu diuino: de q̄ dolētes ſacerdotes fecerūt illud proici itra piſcinā: q erat ꝓpe tēplū: qō deſcēdēs ad fundū ibi diu latuit: poſtea vō iminēte paſſiōe appuit mō ꝓdicto hec aūt ſcripſi ſine aliq̄ aſſertiōe. a Erat aūt qdā Hic ꝯſeqnter actus ponit miraculi cū dr̄: Erat aūt qdā hō ibi trigita ꝛ octo ānos habēs i ifirmitate ſua: ex q̄ pꝫ: ꝙ diu punitus fuerat: illam eni ifirmitatē pp pctm̄ pcedēs icurrerat vt patebit ifra verūtñ qꝛ penā patiēter ſuſtinuerat: Jō dignū erat vt ei ſubueniret pp hoc ſequit. b Hūc cū vidiſſet ieſus iacētē ꝛ cognouiſſet: qꝛ tps multū haberet. ſ. in ifirmitate illa. c Dicit ei: vis ſanus fieri? nō petit qſi dubitās ō volūtate: ſed vt magis excitet eius deſideriū: qꝛ p h efficiſ dignior accipe dei donū. d Reſpōdit ei lāguidus: oñdēs ſuū deſideriū. e Domine hoīem nō habeo vt cū turbata fuerit aq̄ mittat me in piſcinā. q.d. multū deſidero: ſed nō habeo q portet me ꝛ ego ſum ita debilis: ꝙ nō poſſum ita cito venire ficut alij: vñ ſequitur f Dum eni venio ego alius añ me deſcēdit: h aūt dicebat: qꝛ videbat ieſuz fortē ꝛ aptū ad portandū eū ꝛ magnū reputaret ſi in hoc ei ſeruire vellet: ſed ſtatim cōtulit ei maius beneficiū videlicet ſanitatē pfectā vnde ſeq. g Dixit ei ieſus ſurge: reſtitut⁹ ſanitati. h Tolle grabatū tuū: reſtitutus pſtino vigori. i Et ambula. ad declarationez diuini miraculi. k Et ſtatiz ſanus factus ē homo: qꝛ diuina virtus infinita eſt: ꝛ operatur in inſtāti. Sanitas.n. q̄ virtute nature reſtituitur in tpe: ꝛ nō inſtanti acquiritur. l Erat autē ſabbatum. Hic cōſequēter ponit predicti miraculi accuſatio: ꝛ primo quantū ad ipſuz ſanatū. Secūdo quātū ad ipm medicū: ibi iterrogauerūt ergo. In pma parte dr̄ ſic. Erat aūt ſabbatū: in illa die in quo non erat licitū opera ſeruilia facere: ꝑpter qō ſeq. m Dicebāt ergo iudei illi q ſanus fact⁹ fuerat n Sabbatū ē. nō licet tibi tollere grabatū tuū. Iſti falſuz dicebāt: qꝛ opa corpalia que ſunt ad dei honorē bene poſſunt fieri in die ſabbati. ſicut ſacerdotes in templo corpaliter opabātur templū ornando: hoſtias imolando ꝛ lauādo ꝛ ꝯſimilia vt dr̄ Math.xij.ca. Portatio autē huius grabati erat ad magnificētiā diuini miraculi ſicut ꝛ modo illi q miraculoſe de carceribus vel huiuſmodi liberantur portant conpedes ſuos ad loca ſancta ad manifeſtationem ſue miraculoſe liberatiōis: tamē aliter ſe excuſat ille ſanatus dicēs. o Qui me ſanum fecit: ille mihi dixit tolle grabatū tuū ꝛ ambula: quaſi dicat ille q me diuina virtute ſanauit: eadē virtute ꝛ auctoritate mihi pcepit: ꝛ per ꝯñs teneor ſibi obedire: nec ſuz traſgreſſor. p Interrogauerūt ergo. Hic ponit accuſatio medici. Et pmo in gñali ante cognitionē determi/

homo qui dixit tibi: tolle grabatum tuum et ambula? Is autem qui ſanus fuerat effectus: neſciebat quis eſſet[a] Jeſus autem declinauit a turba conſtituta in loco[b]. Poſtea inuenit euꝫ ieſus in templo[c]: ⁊ dixit illi[d]. Ecce ſanus factus eſt: iam noli peccare: ne deteri⁹ tibi aliquid contingat.[e] Abijt ille homo ⁊ nunciauit iudeis[f]: quia ieſus eēt qui fecit eum ſanum.

tam de ipſo. Secundo in ſpeciali ipſo cognito: ibi poſtea qꝛ enim per ſanantem eum iſte ſanatus conuenienter ſe excuſabat. ideo querebāt de ipſo ſanante vt ipſum perſequerentur: ⁊ hoc eſt quod ſequitur. Interrogauerunt ergo euꝫ: quis eſt ille homo qui dixit tibi tolle grabatum tuum ⁊ ambula: quaſi dicerent malus homo eſt qui precepit talia. a Is autem qui ſanus fuerat effectus neſciebat quis eſſet: diu languidus iacuerat: ⁊ ſic facta xp̄i ⁊ eius famam ignorabat. b Jeſus autem declinauit a turba conſtituta in loco: dans exemplum aliquando fugiendi volentes calūniare: ⁊ nolens ſe iactari de operatione miraculi. c Poſtea. hic ponitur accuſatio medici in ſp̄ali habita cognitione de eo: ⁊ hoc eſt qđ dr̄. c Poſtea inuenit euꝫ ieſus in templo: qꝛ ad agendū gratias de ſanitate ſibi collata frequentabat templum quod ē locus orationis. d Et dixit ei: ecce ſanus factus es noli peccare: ex quo patet ꝙ infirmitas illa fuerat ſibi ꝓpter peccatum inflicta. e Ne deterius aliquid tibi contingat: in currēdo penā eternam: qꝛ in recidiuante fiunt nouiſſima peiora prioribus. f Abijt ille homo ⁊ nunciauit iudeis ⁊c̄. Dicunt aliqui ꝙ hoc fecit malitioſe: ſed hoc nō eſt verū: qꝛ illos quos dominus ſanauit corpore: ſanauit ⁊ mente: vnde de iſto dr̄ infra. vij. ca. Totum hominem ſaluum fecit in ſabbato: qđ ēt exp̄mitur hic ex verbo xp̄i cum dr̄: Jam noli peccare. q. d. precedēs peccatū eſt tibi dimiſſuꝫ. Et iō dicendū: ꝙ iſte ſanatus iuit bona intentione ad publicādū virtutē xp̄i. Illi aūt quibus hoc nūciauit fecerunt inde dānum ſuum ſicut ⁊ de alijs xp̄i virtutibus.

Expoſitio moralis.

Erat dies feſtus iudeoꝝ ⁊c̄. Sequit̄. Eſt aūt Hieroſolimis ꝓbatica piſcina. ſcđm doctores catholicos piſcina hec ſanās infirmitates inuiſibili virtute apparuit ante baptiſmum xp̄i: ad ſignificandum virtutem huius baptiſmi: ſicut dixi plenius in expoſitiōe litterali. Quinqꝫ porticus habens. i. aditus per quos ſignāt̄ur. Lex prophete ⁊ agiographa euangelium ⁊ apoſtolica doctrina. hec enim quinqꝫ mentionem faciunt de xp̄i baptiſmate: quaſi ad ipſum prebētes additum: Tria prima figuratiue. Alia duo exhibitiue. Per angelum deſcendentem: in piſcinam: Signat̄ xp̄s qui Iſai. ix. ca. ſm tranſlationeꝫ. lxx. dicitur magni cōſilij angelus: Ipſe vero deſcendens in iordane viꝫ regeneratiuam dedit aqs tactu ſue ſacratiſſime carnis: Sed quoniaꝫ diuina virtus nō eſt alligata ſacramentis. Ideo ad hoc ſignificandum iſte languidus qui dr̄ hic ſanatus non fuit ſanatus per deſcenſum in piſcinam: ſed per xp̄i ſermonem cum ei dixit. Surge tolle grabatum tuum ⁊c̄. Per hoc autem ꝙ vnus tantū ſanatus fuit de multitudine languidorum: Signat̄ ꝙ pauci ſaluantur de multitudine vocatorum. Per lectum autem in quo iacebat languidus ſignatur praua conſuetudo per quaꝫ homo iacet in peccato que tollitur per exercitium in opere bono ⁊ ideo ſubditur. Et ſuſtulit grabatum ſuū ⁊ ambulabat per virtutis exercitiū. propterea perſequebantur iudei xp̄m: opus enim bonum peruertentes in malum: Et adhuc multos habent ſequaces nuncios xp̄i propter opus confeſſionis ⁊ predicationis moleſtantes: Jeſus āt reſpōdit: Pr̄ me⁹ vſqꝫ mō opat̄ vbi xp̄s vnitatē operatiōis oſtendit: ⁊ nature in filio ⁊ in patre: ⁊ hoc ſatis diffuſe. nec occurit mihi moralitas hic ꝯueniens niſi ꝙ quilibet xp̄ianus qui dei filius eſt adoptiuus debꝫ vniri ſibi per charitatem mentis ⁊ conformitateꝫ operationis. ſm illud ad corinthi. vj. cap. Qui adheret deo: vnus ſp̄us eſt.

Queſtio fratris Antonij betontini. Surge tolle grabatuꝫ tuum ⁊ ambula. Jo. v. ca.

Super quibus verbis poteſt queri Utrum emens agrum vel vineam precio quo valeat: ſub tali conditione: ꝙ poſt quinqꝫ annos: ſiue quandocunqꝫ venditori placuerit: pro eodem precio illum ei reſtituat. Circa hunc caſum

dicendum eſt: ꝙ ſi emptoꝛ ſub emptionis nomine precium agri mutuare intendit ⁊ ex illo mutuo fructus annuos agri lucri facere vſura eſt: licet ab eccleſia ſcōm Archi. ex hoc condēnari non poſſit: ſed ſi hoc non facit in frauden licitus eſt contractus ſm eundez. huius quidez emptoꝛis intētio tribus ſignis quādo doloſa eſt comprehendi poteſt. Primum ſignum eſt ꝙ precium quod tunc datur reſpectu valoꝛis rei modicum extimatur Scdꝫ qñ vltra receptā ſūmā: in redditione aliquid ſoluitur: vt verbi gratia: Res vendita fuit. centum floꝛenis. In pacto ponitur ꝙ ſi vēditio reſcidatur. cxxx. floꝛeni ſoluentur. Tertium ſignum eſt quando ſolet emptoꝛ vſuras exercere: pꝛecipue in cōſimili contractu. hec tria ſigna ab ipſo ca. Ad noſtram. de emptioīne ⁊ venditione: ⁊ ab illo capitulo: Illo vos. extra de pignoꝛibus. extrahuntur. Quidam etiam addunt. vt Hoſtien. ⁊ Joannes andrea in nouella: quia quando fit contractus venditionis cum pacto de re vendendo infra decennium: ita tamen ꝙ ante quinquennium inſtrumentum venditionis nequaquam facere teneatur vſurarius eſt licet in foꝛo iudiciali: vt aliqui dicunt paucioꝛa ſigna requirantur. ex omnibus iſtis ſummarie perſtringimus: ꝙ ſi emptoꝛ intentione ſimplici aliquid emit: Juſtumqꝫ ſoluit pꝛecium: paratus ſemper reſtituere venditoꝛi: non eſt ibi vſura: In foꝛo autem conſcientie: ſtandum eſt in verbis confitentis ſi puram habuit voluntatem. Quia vt in ca. Cum voluntate. extra de ſententia excommunicationis dicitur voluntas ⁊ pꝛopoſitum diſtingunt maleficia. Ad hanc ſimplicem voluntatem inducit nos dominus dicens: quod Matthei. x. capitulo ſcriptum eſt. Eſtote pꝛudentes ſicut ſerpentes: ⁊ ſimplices ſicut columbe. Que verba quomodo intelligenda ſint Hieronym⁹ ad Paulinum ſic declarat: Habeto ſimplicitatez columbe: ne cuiqꝫ machineris dolos: ⁊ ſerpentis aſtutiam: ne alioꝛum ſupplanteris inſidijs non multum diſtat in vitio: vel decipere. ſ. aliquem emendo vel vendendo: vel decipi poſſe alteri. ſ. faciendi vſuram occaſionem donando hec verba. xvi. q. j. ca. Si cupis a Gratiano notantur. ⁊. vj. q. j. ca. Et merito. idē Eleuteri⁹ papa dicit habebant omnes inquit ſimplicitatez columbe: ne cuiqꝫ machinetur dolos in emendo. ſ. ⁊ vendendo: vel aliquid aliud faciendo: vt largius loquar ⁊ ſerpentis aſtutiam: ne alioꝛum ſupplantent inſidijs: hinc auaro mercatoꝛi qui xxxviij. annis in infirmitate iam ſterit auaritie dñs ait. Surge tolle grabatum tuum: grabatum dico penultima ſillaba pꝛoducta. i. capitis reclinatoꝛium: p qđ moꝛaliter: ⁊ ad noſtrum pꝛopoſitum intelligere poſſumus pꝛauitatem voluntatis: in qua velut in lecto caput eius: mercatoꝛis auari. ideſt mentis ratio recumbit egrota. Et ambula recta. ſ. intentione emendo ⁊ vendendo.

Sabbato poſt pꝛimā dñicā xl. Euangeliū ſecundū Matth. xvij. c. euāge. iſtud hēbit̄ et p ſcdā dñica. xl.

In illo tpe Aſſumpſit Jeſus Petrum ⁊ Jacobum: ⁊ Joannem fratrē eius.

¶ Expoſitio litteralis.

In hac parte euangeliſta confirmat fideles in eccleſia gentium fundata in fide: oſtendens eis: gloꝛiam future reſurrectionis: ⁊ diuiditur in tres: qꝛ pꝛimo ad declarationem future reſurrectionis deſcribitur xpi tranſfiguratio. Secundo ſubiungitur hui⁹ tranſfigurationis teſtificatio: ibi ⁊ ecce apparuerunt. Tertio circa hoc ponitur diſcipuloꝛuꝫ inſtructio: ibi ⁊ deſcendentibus illis: Circa xpi tranſfigurationem euangeliſta notat tria: Cōſoꝛtium: locum: ⁊ modum: Conſoꝛtium autem notatur cum dicitur.

a Aſſumpſit Petrum Jacobum ⁊ Joannem Iſti enim tres ſunt aſſumpti ad videndum gloriam future reſurrectionis: pꝛopter pꝛerogatiuam eminentie ſpecialis inter alios. Petrus enim pꝛopter feruoꝛem fidei erat inter alios pꝛincipalis. pꝛopter quod pꝛincipaliter date ſunt ei claues eccleſie: vt patet pꝛecedenti ca. Joannes autem excellebat in pꝛerogatiua virginitatis: pꝛopter quod erat iter alios xpo magis familiaris. Jacobus autem inter alios diſcipulos: pꝛimus ſuſtinuit martyrium pp xpm

vt habetur Actuum.xij.ca. Conſiderandum ta
men ꝙ beatus Ambroſius ſuper Lucam:⁊ Au
guſtinus ſuper epiſtolam ad gala. videntur di
cere ꝙ Jacobus iſte qui fuit in tranſfiguratiõe:
fuit ille Jacobus q̄ p̄rio errexit eccliam hiero/
ſolimitanam : ⁊ il
le non fuit frater
ioannis:⁊ fili⁹ ze/
bedei:ſed filius al
phei. Sed dicen/
dum ꝙ cum text⁹
expreſſe dicat fra
trem Joãnis :per
conſequens filiũ
zebedei. Q̄d Au-
guſtinus ⁊ Ambroſius. non loquunt̃ aſſerẽdo:
ſed magis opinionẽ aliorũ referẽdo : ſi tamen
loquerent̃ aſſertiue nõ eẽt curãdum de dictis
eoꝝ quãdo ſacra ſcriptura exp̄ſſe dicit contra/
rium ſicut hic. vñ Auguſtinus in epiſtola ad
Uincẽtium donatiſtã dicẽs de doctrina ſctõꝝ:
que ẽ extra ſcripturã canonicã:hoc genus ſcri
pturaꝝ ab illis que canonice nominant̃ diſtin
guẽdum ẽ:non enĩ ex eis:ita teſtimoniũ ꝓferẽ
dum vt contrariũ ſentire nõ liceat. maxĩe vbi
aliter ſenſerunt q̄ȝ veritas ſe habeat:nos in il/
lo genere ſumus:vt nõ dedignemur ẽt ab aplõ
dictum ſuſcipere:Si quid aliud ſapitis:deus il
lud reuelauit. Cõſequẽter euãgeliſta deſignat
locum diẽs. a Et duxit illos in montẽ excel/
ſum:ad deſignandum ꝙ illi ſunt apti ad cõtẽ/
plandum celeſtia:qui eminẽt in contẽplatiua
vita. ſb̄dit autem. b Seorſum :ad denotan/
dum ꝙ contemplatiui debẽt eẽ a tumultu ſecu
larium ſegregati. Cõſequenter deſcribit tranſ/
figurationis modũ dicens. c Et trãſfigura/
tus ẽ:non ꝙ mutauerit lineamẽta corpis:vel fi
guram:ſed ꝓpter claritatis vultus eius imen/
ſitatem:⁊ hoc eſt ꝙ ſubdit. d Et reſplenduit
facies eius ſicut ſol. Ad cuius euidẽtiam conſi/
derandum:ꝙ anima xp̄i a principio creatiõis
fuit glorioſa ꝓpter apertam viſionẽ:⁊ perfectã
fruitionem. verũtamẽ ex diuina diſpoſitione
fiebat vt glia anime non redundaret ad corp⁹
vt ſic corpus eẽt paſſibile ⁊ mortale adimplen/
dum precium redemptionis humane:⁊ eodeȝ
modo ex diuina ordinatione factum eſt vt glo
ria anime redundaret ad corpus in hora trãſ/
figurationis vt oſtenderetur diſcipulis gloria
future reſurrectionis:non tantũ anime ſed cor

**Et duxit illos in mon-
tem excelſum[a] ſeorſuȝ[b]
⁊ trãſfiguratus eſt[c] an
te eos. Et reſplẽduit fa
cies eius ſicut ſol[d] veſti
menta autem eius fa-
cta ſunt alba ſicut nix.
Et ecce[e] apparuerunt
illis Moyſes ⁊ Helias
cuȝ eo loquentes[f]. Re**

poris:vt ſic animarentur ad ſequendũ xp̄m in
accerbitate paſſionis ad q̄d eos inuitauerat in
alio euangelio:⁊ ſic patet ꝙ claritas illa i trãſ/
figuratione fuit claritas glorie quantũ ad eſſen
tiam:ſed non quantum ad modũ:q: fuit eiuſdẽ
rationis cum illa
claritate que eſt i
corporib⁹ glorio-
ſis : ſed nõ fuit ibi
per modum qua/
litatis permanen
tis:ſicut eſt in illis
ſed per modũ paſ
ſionis tranſeũtis
⁊ ideo illa claritas
nõ debet dici dos glorie: q: dos de ſua ratione
importat qualitatem permanentem:⁊ eſt ſimi
le de lumine eleuante aĩam pauli ad videndũ
in raptu diuinam eſſentiam fuit eiuſdem ratio
nis cum lumine eleuante animas beatorũ. Ue
rũtamen q: non fuit in paulo per modum qua
litatis permanentis:ſed per modum paſſiõis
tranſeuntis:ideo ex tali eleuatione ſiue viſiõe
non fuit paulus beatus:q: beatitudo importat
permanentiam. e Et ecce. Hic ponitur trãſ
figuratiõis teſtificatio. ⁊ p̄mo teſtificatio hũa/
na. ſcd̄o diuina:ibi adhuc eo loquente. Prima
in duas:q: p̄mo ponitur teſtificatio eminenti/
um virorum in veteri teſtamẽto. Scd̄o eminẽ
tium in nouo:ibi reſpondens aũt Petrus. Di/
cit ergo p̄mo:ꝙ Moyſes ⁊ Helias apparaue/
runt illis:hoc eſt ipſis diſcipulis. f Loquen
tes cum eo. de quo autẽ loquerẽtur. Luc. expri/
mit. ix. cap. dicens:ꝙ loquebantur cum ieſu de
exceſſu quem expleturus erat in hieruſalem:q
quidem exceſſus fuit in ſua paſſione in qua ſu/
ſtinuit dolorem exceſſiuum ⁊ ignominiam ex
ceſſiuam propter amorem exceſſiuum ad nos.
Ratio autem quare Moyſes ⁊ Helias magis
apparauerunt q̄ȝ alij fuit q: Moyſes erat le/
giſlator ⁊ Helias maximus emulator pro ho/
nore diuino:ſ̄m quod de deo ſcribitur. iij. Re/
gum:xix. cap. zelo zelatus ſum pro domino ex/
ercituũ:⁊ ideo per teſtimoniũ iſtorum apparu
it ꝙ xp̄s non erat diſſolutor legis vt impone/
bant ſibi iudei : ſȝ magis adimpletor: ſimiliter
nec blaſphemator diuini nominis:vt impone
bant ei iudei:q: dicebat ſe filium dei:ſȝ magis
confeſſor veritatis: Conſiderandum etiam ꝙ
Moyſes ⁊ Helias non fuerunt ibi ſ̄m apparẽ-

ſpondens autem Petrus[a] dixit ad ieſum. Domine bonum ē nos hic eſſe. Si vis faciamꝰ hic tria tabernacula[b] tibi vnum[c] Moyſi vnuʒ ⁊ Helie vnum. Adhuc eo loquente[d]. Ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de nube dicens. Hic eſt filiꝰ meꝰ dilectus[e] in q̄ mihi bn̄ complacui[f] ipſuʒ audite. Et audientes diſcipuli ceciderūt in faciem[g] ſuam: ⁊ timuerūt valdē. Et acceſſit ieſus[h] et tetigit eos[i]: dixitqꝫ eis. ſurgite ⁊ nolite timere. Leuantes auteʒ oculos neminem viderunt[k]: niſi ſolum ieſuʒ. Et deſcendentibus illis de monte[l]: precepit ieſus dicens. Nemini dixeritis viſionem donec filius hoīs a mortuis reſurgat.

tiam fantaſticam: ſed ſcd̄m veritatem: q: Helias fuit adductus ibi de loco quodaʒ eminēti ad quem fuerat raptus: vt habetur .iiij. Reguʒ .ij. ca. Et ſic apparuit ibi in anima ⁊ corpe. Moyſes autem fuit adductus ibi: de limbo ſanctoruʒ patrum: non quia ſurrexit ſed q: anima apparuit ibi ī quodam corpore ſibi adaptato: ſicut apparent angeli in corporibꝰ aſſumptis: per h̄ etiam oſtenditur q̄ chriſtuſ erat dominus vite ⁊ mortis: q: habebat teſtimonium ab Helia qui erat adhuc viuus: ⁊ a Moyſe qui iam fuerat mortuus. a Reſpondēs autē Petrus. hic ponitur teſtimonium apoſtolorum qui fuerunt eminentes in nouo teſtamēto. Ad cuius euidētiam q̄ beatitudo eſſentialiter conſiſtit in aſpectu claro ipſius diuinitatis: ⁊ perfecta eius fruitione. Accidentaliter autem conſiſtit in conſpectu humanitatis xp̄i ⁊ delectatione conſequēte per quam ſicut per inſtrumentum coniunctum diuinitati. Sunt ſancti adducti ad gloriaʒ. Iſti autem apoſtoli qui admiſſi fuerunt ad videndum transfigurationem xp̄i non viderunt ipſius diuinitatem: ſicut Paulus in raptu. Sed tantuʒ eius humanitateʒ in forma glorioſa: ⁊ tamen in eius aſpectu fuerunt ſic delectati: q̄ voluiſſent ibi perpetuo manere pp̄ qd̄ dixit Petrus. Domine bonū ē nos hic eē. b Faciamus hic tria tabernacula ad manendum hic .ſ. continue. c Tibi vnum. Non loquitur de tabernaculo faciendo pro ſe ⁊ ſocijs ſuis. q: volebat cum xp̄o eſſe in ſuo tabernaculo: ⁊ ſocij ſui cum alijs duobꝰ. Lucas autem dicit: q̄ loquebatur Petrus neſciēs quid diceret. Sicut enim ex magnitudine paſſionis vt timoris vel amoris aliquis prorūpit in aliqua verba ſine premeditatione: ita ſimiliter ex magnitudine deuotionis ⁊ delectatiōis experte dixit Petrus illa verba: que tamen nō erant rationabilia: quia in ſolo aſpectu humanitatis xp̄i non conſiſtit beatitudinis eſſentia: vt iam dictum eſt: ⁊ ideo illud non debet ſufficere ꝓ finali beatitudine. d Adhuc eo loq̄nte. Hic ponitur teſtificatio diuina: ſicut eniʒ in baptiſmo xp̄i: in q̄ conſiſtit regeneratio ⁊ principiū vite ſpiritualis apparuit tota trinitas: filiꝰ in carne: pater in voce: et ſpiritus ſanctus ī colūbe ſpecie: ita ſimiliter conueniens fuit q̄ appareret in transfiguratione: per quā oñſus eſt terminus: ſeu perfectio vite ſpiritualis: videlicet gloria future reſurrectionis: ⁊ ideo ſicut filiꝰ apparuit ibi ī carne decorata tamen claritate glorie ⁊ ſpiritus ſanctus in lucida nube per q̄ʒ ſignificata eſt plenitudo veritatis xp̄i. predicatione propter q̄ dictum eſt. ipſum audite: pater autem appaurit in voce dicens. e Hic eſt filius meus. ſciliceʒ naturalis: Alij autem ſunt adoptiui. f In q̄ mihi bene complacui .i. in quo diuinum bene placitum complebitur de redemptione mundi: ſequitur. g Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam. Hoc autem factum eſt ad declarationem humane fragilitatis iuxta excellentiam diuine maieſtatis. h Et acceſſit ieſus. ad conſolandum eos ſcilicet. i Et tetigit eos. familiariter ⁊ dulciter eos conſolando ſequitur. k Leuantes autem oculos ſuos neminem viderunt ⁊c̄. Quia Moyſes ⁊ Helias iam receſſerunt: reducti voluntate diuina ad loca vnde fuerant adducti. l Et deſcendentibus. Hic ponitur diſcipulorum inſtructio de viſione prehabita: q: precepit eis ieſus ne viſionem predictam alijs diuulgarent ante reſurrectionem ſuam ne alij audientes chriſtum eis apparuiſſe in forma glorioſa: ſcandeliʒarentur poſtea videntes ipſum pati tā ignominioſe ⁊c̄.

Sequitur expoſitio moralis.

Origines:ſex diebus factus eſt viſibilis mũ
dus igitur qui tranſcendit omnes res mundi
viſibiles poteſt excelſum montem aſcendere ⁊
reſpicere gl'iam verbi dei: Et ecce apparuerũt
eis Moyſes ⁊ Helias cum eo loquentes: Ori
genes: Siquis intelligit ſpũalem legem conue
nientem ſermonibus ieſu ⁊ in prophetis abſcõ
ditam dei ſapiam ille vidit Moyſen ⁊ Heliaꝫ
in gloria cum ieſu. Bonum ẽ nos hic eſſe. ſ. in
contemplatiõis dulcedine. Faciamus hic tria
tabernacula que contemplatiuus moraliter fa
cit quando legem ⁊ prophetas ⁊ euangelium
practice legendo diſponit. ſ. corde credendo:
ore cõfitendo: ⁊ opere adimplendo. Et ecce nu
bes lucida. i. cognitio vera: deo ſubditur. Hic
eſt filius meus dilectus ⁊c. Et ceciderunt diſci
puli in faciem ſuam ⁊c. Nam ſic illuminati ve
nerant. dei maieſtatem nemini dixeritis viſio
nem ⁊c. qꝛ diuina myſteria non ſunt ſemꝑ. ſed
loco ⁊ tempore debitis publicanda.

¶ Queſtio fratris Antonij betontini ſuper
euangelium. Si vis faciamus hic tria taberna
cula. Matthei. xvij. cap.

Utrum alie circunſtantie negociationẽ: vel
mercantiam impediẽtes inueniant͂. Ad qꝺ bre
uiter reſpõdetur: ex multoꝝ ſnĩa. Qꝛ licet pro/
prie ⁊ ſtricte loquendo alie circunſtantie non
inueniant͂ preter infraſcriptas: in queſtione ſu
per eplãm eiuſdem dominice. que mercantiã
habeant impedire. Tamen large loquendo de
ipſius mercantie circunſtantijs tres alie aſſi/
gnari poſſunt. Quarum prima dicitur iniqua
ſeparatio: quia pleriqꝫ ſunt. qui negociationi
nimium intendentes ſine vxoribus longam
moram in longinquis partibus trahunt: tales
autem quantis carnalitatibus ⁊ ſpurcitijs tam
cum fidelibus q̃ꝫ infidelibus inquinentur. quis
exprimere poſſet: Et qꝺ deterius eſt frequentiꝰ
quoqꝫ vxoribus violandi ſacrum matrimoniũ
cauſas multiplices preſtant: qꝛ vt in. c. preſen/
tia. extra de ſponſalibus dĩ. Mulieres ſepius
pro iuuenili etate: ſeu fragilitate carnali neque
unt continere petentes alijs copulari. Naꝫ vt
magiſter ſententiarum diſtin. xxvj. cap. primo
quarti voluminis ait: Qð etiam ponitur a gra
tiano. xxvij. q. ij. ca. j. §. j. Matrimonium eſt vi
ri ⁊ mulieris coniunctio: indiuiduam vite con
ſuetudinem retinens. Quia vt Matth. xix. ca.
legitur. Cum pharisei tentantes dominum pe
tiſſent ab eo dicentes. ſi licet homini dimitte/
re vxorem ſuam. Poſt alia verba audierunt:
quos deus coniunxit homo non ſeparet. Hac
enim intentione ſm Goffredum tranenſeꝫ: vir
⁊ mulier mr̃imonio iungi debẽt: vt ſimul ꝑpe/
tuo maneãt: q̃ꝫuis poſt ꝯtũ mr̃imoniũ: añ car
nalẽ copulã poſſit alter iuito altero religioneꝫ
itrare: tñ poſt cõſumationẽ non niſi volẽte: vñ
Alex. papa priori ⁊ fribus ſancti Joannis ſicut
extra de ꝯuerſione ꝯiugatoꝝ ca. vxoratus ha/
betur ſic ait. Uxoratus ſine licentia vxoris iter
vos nullatenus recipiat͂. Scða diuinoꝝ ſacra/
mentorũ ⁊ officiorũ omiſſio. Multi enĩ iter ĩ/
fideles long ĩ trahẽtes moram: vel ẽt iter fide/
les exiſtentes tantũ tp̃alibus lucris inhiant vt
abſqꝫ ꝯfeſſiõe ⁊ cõione: ⁊ aliquo ſigno xp̃ianita
tis tanq̃ꝫ aĩalia viuant. Proinde. lxxx. diſt. de/
cretoꝝ in. c. qm̃ nõ cognoui. Augu. ait. Merito
dictum eſt negocium: qꝛ negat ociũ: qꝺ malum
eſt: cum non querat verã q̃etem que eſt deus:
Et eccli. xxvij. ca. ſcribitur. Difficile exuitur ne/
gocians a negligentia. ſ. diuinoꝝ ⁊ non iuſtifi/
cabit͂ caupo a peccato labioꝝ. Tertia quidẽ dĩ
vltra ſortẽ reꝝ vſuraria receptio: qꝛ vt Ambro
ſius ait: ⁊ Gratianus. xxiiij. q. iij. ca. pleriqꝫ. Et
ãnotauit q̃ðcũqꝫ ſorti accidit: que ſors ſm legi
ſtas eſt debita quãtitas mutuate rei in materia
occurrẽte vſura ẽ. Unde dñs Hoſti. clarius vſu
rã diffiniens ait. Uſura ẽ cuiuſcũqꝫ ſolutionis
rei mutuate acceptio ipſius rei vſus gratia pa/
ctione iterpoſita: vel hac intentiõe habita in ꝯ
ctu: vel exactione habitũ ex ꝑmo facto: Et lꝫ do
ctor irrefragabilis Alex. de ales dicat in. iij. vo
lumine ſũme. Qð hec vſuraria receptio reruꝫ
vltra ſortẽ fieri poſſit. dũtaxat in illis q̃ mutuã/
tur ſub certo numero ſicut pecunia: Et ſb̃ certo
põdere: ſicut aurũ ⁊ argentũ ⁊ ſilia. Et ſub certa
mẽſura: ſic granũ vinũ ⁊ oleũ ⁊ huiuſmõi alia.
qꝛ in his tm̃ eſt determinatus valor ab arte vl̃
a nã. Ab arte vt in illis que nũerant͂. A nã vt ĩ
illis q̃ mẽſurant͂: ⁊ ponderant͂: ⁊ ſi vltra talẽ va
loris determinationẽ vel artis inueniunt͂ ẽ ꝑꝑ
idigẽtiã nr̃am: nõ ꝑꝑ ipſoꝝ variationẽ in valo
re: Tñ largiꝰ loq volẽtes in ꝑñtiaꝝ in oĩ re ne
gociali eã locamus. Hinc Hieronymꝰ ſuꝑ Eze
chi. li. vj. Qð dictũ. xiiij. q. iij. ca. Putãt in ðcre
to deſcribit͂ ſic. Putãt qdã vſuras tm̃ eẽ in pe/
cunia: qꝺ ꝓuidẽs diuia ſcriptura oĩs rei aufert
ſupabũdãtiã: q̃cqd illud ẽ ſi ab eo qui dederit
plus accepit. vt pluſq̃ꝫ dediſti nõ recipias. Pro

his tribꝰ circūſtātijs in pñti dicere poſſumus. Faciamꝰ hic tria tabernacula.i.faciamꝰ in fine tractatus negociatiōis mētionē de tribꝰ circū ſtantijs:licet non proprijs ad rem hanc.tamen ſatis pertinentibus. Quarum vna deteſtatur per xp̄m ſponſam ſuam eccleſiam di lectam non relin/ quentem. Altera per moyſez legis officia diligen/ tem. Ultima per Heliam: non ſolū vſuram: ſed etiaz cūcta temporalia omnino ſpernētē.

Dñica ſcd̄a in .iiij. Epi. Pauli ad Theſa loni.iiij.cap̄.

Fratres ro gamꝰ vos ꝛ offeramꝰ[a] i domino ie ſu:vt quem moduz[b] accepiſtis a no bis quomō vos opor teat ambulare[c] ꝛ place re deo[d]. Sic ābuletis[e]: vt abundetis magis. Scitis enim[f] que prece pta dederim vobis[g] p̄ dominum ieſum. Hec eſt enim voluntas dei[h] ſanctificatio veſtra[i]:vt abſtineatis[k] vos a for nicatione:vt ſciat vnuſ quiſqz veſtrum ſuum vas[l] poſſidere[m]:in ſan ctificatione ꝛ honore[n] non in paſſione deſide rij[o]:ſicut ꝛ gentes[p] que ignorant deum:ꝛ ne qſ ſupergrediatur[q]: neqz circunueniat[r] in nego cio fratrem ſuum:quo niaz vindex eſt dominꝰ[s] de his omnibus: ſicut prediximus vobis[t]: et teſtificati ſumus[v]. Nō enim vocauit nos[x] de us in imundiciaz:ſed i ſanctificatiōez[y]:in chri ſto ieſu domīo noſtro.

Expoſitio litte/ralis eplē Pauli.

Hic Paulꝰ apls red/ dit theſa/ lonicenſes doci/ les eos de moribꝰ informando: ꝛ de defectibus corri/ gendo:licet enim cōitas eoꝝ eēt ſan cta tamen ibi erāt aliqui de fratribus corrigēdi ꝛ ſpecialiter hac epiſtola corrigit de duobus:que patebunt pro ſequendo. Circa primum ſciendū ꝙ gentiles reputabant fornicationem ſimplicem eſſe lici/ tam:ꝛ ideo propter conſuetudinem priſtinam aliqui de gentilitate conuerſi erant adhuc for/ nicari:propter ꝙ apoſtolus corrigit hoc viciū ad virtutem oppoſitam inducendo dicens.
a Decetero ergo fratres rogamus vos ꝛ obſe cramus.ideſt per ſacram rez adiuramus ꝙ de bet plus vos mouere:q̄z ſimplex deprecatio no ſtra. b Ut quemadmodum ꝛc̄.verbo ꝛ exē/ plo. c Quomodo oporteat vos ambulare:i via morum. d Et placere deo:caſte ꝛ mūde viuendo. e Sic ꝛ ambuletis ꝛc̄.in his ſemp proficiendo. f Scitis enim.i.ſcire debetis. g Que precepta dederim vobis.ideſt de mā/ dato ipſius:cui ſimpliciter eſt obediendum. h Hec eſt enim voluntas dei:ꝛ eius mandato expreſſa. i Sanctificatio veſtra.i. emunda/ tio a carnalibus peccatis. k Ut abſtineatis tanq̄z a deo prohibita:ad eam enim ſequit̄ in certitudo prolis ex vago concubitu que eſt di recte cōtra bonum humane nature:P̄r̄ eni de bet filijs nutrimētum ꝛ documētū:aliter nō poſ ſunt bñ ſtare:nul/ lus autem ſolicitꝰ ē de talibus circa prolē ſibi incertā l Ut ſciat vnuſqſ/ qz vas ſuum.i.cor pus ꝓpriuz quod vas dī eo ꝙ in ipſo for mato per naturā: aīa deo infundi/ tur per creationē m Poſſidere p/ manēte. n In ſanctificatōe ꝛ ho nore.corpus eniz in fornicatiōe de/ ditum de honora tur q: beſtiale effi cit̄.pſal.xlviij. hō cuz in honore eēt nō intellexit. Ubi dī in poſtilla.ꝛ ſci at vnuſqſqz vas ſu um poſſidere:ſecū dū pōt exponi ali ter.ſ.ꝙ nō ſolum ab illicito quis abſtineat:ſed ſciat vnuſqſqz ſuum vas poſſidere.i.vxorē ſuaz in ſanctificatiōe.ſ.vt nō turpiter abutendo eaz poſſideat. o Nō in paſſiōe deſiderij.i.nō ſe/ quēdo paſſionem cōcupiſcētie venereorum q̄ eſt nimis vehemēs. p Sicut ꝛ gētes:ſupple ſequūtur eam credētes fornicationē ſimplicez eē licitaz. q Et ne quis.hic icipit pars ſcd̄a in q̄ corrigit cupiditatis vitiū iducēs ad oppo ſitū. Et p̄mo ponit hāc inductionē.ſcd̄o quādā excuſatōz ibi ꝺ charitate. Circa p̄mū dic̄. Et ne qs ſupgrediat̄:opp̄mēdo primū ab eo extorq̄at iiuſte poſſeſſionē ſuā vel rē aliā. r Neqz circū/ uēiat.ipz decipiēdo vl illaq̄ando debitis p vſu ras.vl p mercatiōes malas ꝛ cōſilia. s Qm̄ videx ē dñs.ꝯuit p̄uiēdo. t Sic̄ p̄dixim9 vob: apō vos exñtes. v Et teſtificati ſumꝰ.i.p teſtio niū ſcripturā oñdimꝰ. x Nō.n.vocauit nos ꝛc̄.i.vt ſuiamꝰ imūditie pc̄ti cuiuſcūqz. y Sz in ſanctificationē.i.vt viuamus ſancte.

¶ Queſtio fratris Antonij betontini ſup eandem epl'am pauli apli. Ne qs ſupergrediatur. neqꝫ circūueniat in negocio fratrem ⁊c.

Ex quibus verbis merito talis queſtio queritur. Utrum liceat aliqua lege in emēdo ⁊ vēdendo decipe ꝓximum. Ad ꝙ breuiter reſpōdeſ ꝙ non. Nam vt in pͥma diſt. decreti. a gratiano notatur ab origine mūdi vſqꝫ ad etatez trina lege humanuꝫ genus gubernatū eſt. nature: ſcripture: ⁊ gratie: ideo quidem lege nature non lꝫ: quāuis .n. ante lapſum pͥmi parentis in ſtatu .ſ. innocentie oia omnibus cōia erant: vt .xij. q. j. ca. dilectiſſimis. Clemēs papa dicit cōis inquit vſus oium que ſunt in hoc mundo: oibus hoibus eſſe debuit. Quia ẜm ſniam doctoris ſubtilis ſuper diſt. xv. iiij. libri ſniarum. q. ij. Uſus rex ſcd̄m rectam rōnez ſic hominibus competē debꝫ ſicut ad pacificaꝫ conſolationē ⁊ neceſſariam ſuſtentationem cōgruere neceſſe eſt: in ſtatu autez innocētie cōis vſus ſine diffinitione dn̄orum ad vtrūqꝫ iſtorum amplius valuiſſet: qꝫ nullus tunc occupaſſet: ꝙ alteri neceſſarium extitiſſet: tamē vt idez ſūmus pontifex in eodem cap. intulit per iniquitatem .i. per ſollicitudinem ẜm glo. que naturali equitati contraria eſt. Hoc alius dixit eſſe ſuum: alius iſtud: ⁊ ſic inter immortales facta eſt diuiſio que iure humano .ſ. imperatorum poſt lapſum primorum parentum: propter tria rationabiliter factum. Ad concludendum .ſ. negligentiam: eo ꝙ agri vel terre in ſolitudinem verterentur: qꝫ ſi agri eſſent cōmunes: cōmune etiam eſſet colere ⁊ ſeminare: ſed patenti experimento cernimus ꝙ de cōmunibus nulli vel modici curāt: ⁊ ideo neceſſaria hominum ſuſtētatio cito deficeret. Ad excludendam inſuper inimicitiam: qꝫ eſſet efficax cauſa ꝙ pax nunqꝫ inter homines haberetur. Nam ſepe contingeret ꝙ eadem re eodem equo: eadem domo: eodem agro: plures vellēt inſimul vti: ⁊ ſic magis cupidus plura ſuper alios occuparet. Sicut de Nembroth Gene. x. ca. legitur vbi dicitur. Cepit Nembroth eſſe robuſtus venator .i. hominum oppreſſor ⁊ extinctor ẜm glo. Ad excludendam etiaꝫ malitiaꝫ eo ꝙ taliter via fraudibus aperiretur. Nam tunc malitioſi puniri non poſſent. qꝫ alienum non acciperent: ſed illa quibus ſibi viderentur indigere protinus allegarent. Et propter hec omnia a ſcdo polliti. Ariſto. Socra. ⁊ Pla. redarguit de communi vſu omniuꝫ rerum. Ex quibus liquet: ꝙ lege nature: nō liceat emēdo ⁊ vendendo ꝓximum decipere. Secūdo preterea non licet lege ſcripture hinc Leuit. xix. ca. Dominus dixit: Nō decipiat vnuſquiſqꝫ proximū ſuum. Ultimo ne longior fiam non licet lege gratie. Cum Matthe. xxij. cap. Dominus dicat Diliges proximum tuum ſicut te ipſum: ⁊ pau. ad Romanos. xiij. cap. dicit. Qui diligit proximum legem impleuit. Quāobrem ex ſentētia doctoris ſubtilis habetur: ꝙ ſaltem tria requiruntur ad hoc vt non ſit aliqua circumuentio in emptione ⁊ venditione. Primo vt non ſit error in ſubſtantia: vt videlꝫ detur auricalcū pro auro: nec vinum limphatum pro puro. Secundo vt non ſit error in qualitate vt .ſ. non detur res corrupta pro ſana. Tertio vt non ſit error ī quantitate ſiue res menſuretur per pondus ſiue per alium modum.

Dn̄ica ſecūda in .xl. euangelium ſcd̄ꝫ Matthe. xvij. cap. ſ. Aſſumpſit ieſus petrum: ⁊ iacobum ⁊ iohannez fratrem eius. Require ante .ſ. in ſabbato ⁊c.

Feria ſcd̄a poſt ſecūdam dn̄icam .xl. euangelium ſcd̄m ioannem viij. cap.

In illo tempore. Dixit ieſus tur-

¶ Expoſitio litteralis.

Hic euangeliſta docꝫ: ꝙ peccātores obſtinati nō audiētes chriſtū nō poſſūt ſequi chriſtum: ſed in tenebris manent. Et diuiditur in duas: qꝫ primo oſtendit eos quibus loquebatur habere huius lucis defectum. ſecundo ſubdit huius defectus remedium ibi dicebant ergo. Circa primum ſciendum: ꝙ recedente ſole viſibili de noſtro hemiſperio cauſantur ibi tenebre: ita ſimiliter xp̄o qui eſt ſol iuſticie ex hoc mundo per mortem recedente iudei pro maiori parte ſunt obtenebrati tenebris infidelitatis: ⁊ in eis obſtinati: ⁊ hoc iuſto iudicio dei qꝫ viderant ſigna in vita eius ⁊ in morte: propter ꝙ gentiles legis ⁊ prophetarum notitiam nō

habentes crediderūt chriſto ſimiliter patet de illo Centurione qui viſis ſignis in morte xp̄i dixit. Vere filius dei erat iſte. vt habet Matthei xxvij.cap. ⁊ ideo iudei qui nō ſolum per miracula viſa: ſed ēt pro oracula prophetaruꝫ predicta poterāt eū cognoſcere verꝫ xp̄z ⁊ per ꝯſequēs merito ſunt a deo dimiſſi: ꝓpter eoruꝫ ingratitudineꝫ: ⁊ ſic excecati totaliter ꝑ obſtinatōeꝫ: ⁊ hoc ē ꝙ dr̄. Dixit ergo eis ieſus. a Ego vado .. ad patrē per morteꝫ ſcd'm humanitatē a quo tamē nō receſſit ſcd'm diuinitatē. b Et queritis. ſ. perſequendo me in mēbris meis: q2 poſt mortem xp̄i: iudei pſequuti ſunt apl'os: ⁊ alios xp̄i fideles vſqꝫ ad mortē vt pꝫ act. viij. cap. c Et in pctō veſtro moriemini. i. propt' pctm̄ veſtrū: q2 ꝓpter perſequtionē xp̄i ⁊ aploꝝ ciuitas hier'lm deſtructa ē. ⁊ tēplū combuſtum: ⁊ populus occiſus ab exercitu romano: vt fuerat a xp̄o p̄dictum expſſius. Luce. xix. cap. ⁊. xiij. hieruſalē hierlm que occidis ꝓphetas ⁊c̄. d Quo ego vado vos nō poteſtis venire. ſ. ad gl'iam patris veſtra īfidelitate hoc impediēte. e Dicebāt ergo. hic cōſequenter ieſus docet remediū ⁊ diuidit' in duas partes: q2 p̄mo huiuſmodi remediū ꝓponit. ſcd'o eius efficaciam oſtendit ibi. Dicebāt ergo. Circa p̄mum ſciēdum ꝙ hoc remediū cōſiſtit inveniēdo ad xp̄m per fidē: qui ē vera lux. ideo diuiditur in duas: q2 p̄mo remediū huius fidei oſtēditur. ſcd'o ad credēdū eos īducit ibi: dicebāt ergo iudei. Prima ī duas: q2 p̄mo ponitur iudeorū interrogatio. ſcd'o ſubditur xp̄i r'nſio in qua dat remediū p̄dictū ibi: ⁊ dicebat. Circa p̄muꝫ ſciēdum ꝙ audierāt iudei xp̄m volūtarie moriturū: vt habetur ꝑ illud iſai. liij. ca. Tradidit in mortē aīam ſuam: que ſcriptura ⁊ totum caplm exponitur de xp̄o ab antiqs doctoribꝰ hebreorū. ⁊ iō iudei deriſorie querebāt de ieſu quē reputabāt falſuꝫ xp̄m. f Nūqd īterficiet ſemetipſum: q2 dixit: quo ego vado vos non poteſtis venire: ſi eni ſerioſe loquerētur de ipletiōe huius prophie dicerēt ſic: Nūqd ex ſimplici volūtate ſepabit' aīa a corpe: qd' pꝫ ex eo ꝙ ſubdit': q̄ ego vado vos nō poteſtis venire. Ipſi eni poterāt ſeipſos īterficē ꝫ nō poterāt aiam ſuā ꝓ volūtate ſua tradere. Sicut fuit ꝓphatū de xp̄o ꝑ Jſaiā. Et in ieſu fuit adimpletum.

bis iudeorum. Ego vado[a] ⁊ queritis me[b]: ⁊ in peccato veſtro moriemini[c]: ⁊ quo ego vado vos non poteſtis venire[d]. Dicebant ergo iudei: Nunquid interficiet ſemetipſum[f]? quia dicit quo ego vado vos non poteſtis venire? Et dicebat eis[g]. Vos deorſum eſtis[h]: ego de ſupernis ſum[i]. Vos de hoc mundo eſtis[k]. ego non ſum de hoc mundo[l]. Dixi ergo vobis: q2 moriemini in peccatis veſtris[m]. Si eni nō credideritis[n]: q2 ego ſuꝫ[o]: moriemi in pctō vr̄o[p].

g Et dicebat. Hic ponit' xp̄i r'nſio: in q̄ dat' p̄dicti vbi intellectus dicens. h Vos deorſum eſtis. i. de maſſa corrupta pōdere originalis pctī: ⁊ iō habetis debitū mortis: ⁊ neceſſitatē moriēdi: ꝓpt' ꝙ ſepatio anime a corpe nō ſubiacet ſimplici vr̄e volūtati. i Ego de ſupnis ſum: q2 ſcd'm deitatē habꝫ eandē naturā cū p̄re ſcd'm hūanitatē aīa ē a deo īmediate: ⁊ corpus formatū ſpūs ſcti virtute ⁊ pp hoc hēbat plenū dn̄ium ſup corpus ſuū ſepando aiam ab ipſo ⁊ reuniendo: ſcd'm ꝙ dicit infra cap. x. Poteſtatem habeo ponēdi animam meam: ⁊ poteſtatem habeo iterum ſumēdi eam: iō ſequitur. k Vos de hoc mundo eſtis: corpore ⁊ affectu. l Ego non ſum de hoc mundo: q2 ſcd'm ꝙ deꝰ precedit mundum vt cauſa effectum nec ē ps vniuerſi: ſcd'm autem humanitatem: propt' virtutem formatiuam: eodem modo ē dicēdum: q2 illa virtus fuit virtus ſpūs ſancti: quantū autem ad animam ⁊ corpus bene ē pars vniuerſi: ⁊ ſic ē de mundo quantū ad ſubſtantiā: nō autē quo ad peccati deordinationē: q̄ de ordinato nomine mundi in ſacra ſcriptura frequēter deſignat': vt pꝫ Joānis p̄mo ca. Et hoc modo iudei erāt de mūdo ꝓpter īfidelitatis pctm̄: propter hoc ſubdit. m Dixi ergo vobis q2 moriemini in pctīs vr̄is: ſupra dixerat in pctō veſtro in ſingulari: q2 p̄ncipale pctm̄ eoꝝ erat pſequtio xp̄i: ſed ad hoc ſequebant' multa alia pctā ꝓpter hoc replicauit hic in plali in pctīs vr̄is. Et ꝯſequēter oñdit remediuꝫ contra iſta mala dicēs. n Si eni nō credideritis: fide formata charitate. o Quia ego ſum vobis. in lege ⁊ prophetis promiſſus. p Moriemini in peccato veſtro.

a Dicebãt ergo. Q̃ñ ſo remedio euadēde mor
tis: ꝙ per fidē xp̄i. Hic conſequēter inducit eoſ
ad credēdum ſibi. Circa ꝙ premittit iudeorũ
interrogatio dicens. b Tu quis es. q. d. Q̃n
de nobis ꝙ tu ſis talis ⁊ tantus ꝙ debebat cre/
di tibi c Dixit
eis ieſus: proban/
do ꝙ debeat cre/
di: ꝑ h̄ qđ eſt oĩuꝫ
creaturarũ princi
pium primuꝫ. ⁊ ꝑ
cõſequens veritaſ
p̄ma infallibil: ⁊ h̄
eſt ꝙ ſubdit.
d Principiũ qui
⁊ loquor vobis: ⁊
q: eſt p̄mũ oĩum
rerũ p̄cipiũ: oĩa
reducit in ſeipſuꝫ
cum ſit finis om/
nium. iõ ꝯſequen
ter oſtendit: ꝙ ad ipſum pertinet oĩum iudici/
um: per ꝙ oĩa reducuntur in ip̄m ⁊ hoc eſt ꝙ
dicit. e Multa habeo de vobis loq ⁊ iudica
re nõ dicit vobis: ad vtilitatē veſtrã: ſed de vo/
bis. ſ. ad malum veſtrũ: ꝙ erit in iudicio futu/
ro. f Sed q miſit me: verax ē: q: adimple/
uit promiſſum de p̄ma promiſſiõe filij: que nõ
eſt ad cõdēnandum vel iudicandũ mũdum. ſꝫ
magis ad ſaluandũ per doctrinã. ideo ſequit.
g Et ego que audiui ab eo hec loquor ĩ mũdo
Dixit enĩ ſe audire a patre. q: in quantuꝫ deus
habet ſciam a patre: tamē tandē cum ipſo: ſicut
⁊ eſſentiam. ſed in quantũ homo habet ſciaꝫ in
fuſam ab eo. h Et non cognouerunt. q: p̄reꝫ
eius dicebat, deum. Hoc tradidit euangeli/
ſta: vt oſtēderet cecitatē eoꝝ: Uerũtñ quia mul
ti iudeoꝝ in morte xp̄i crediderũt vidētes mi/
racula que acciderãt in morte eius vt habetur
Luc. xxiij. ca. Siliter ad predicationē ap̄lorum
multi iudeoꝝ crediderũt poſt mortē xp̄i: vt ha
betur actuũ. ij. cap̄. ideo ſubdit. Dixit ergo eis
ieſus. i Cum exaltaueritis filiũ hoĩs. ſ. ĩ cru
ce in qua fuit extēſus in aere ⁊ per ꝙ exaltatus
a p̄re ſcd̄m ꝙ dī ad philip. ij. ca. humiliauit ſe/
metipſum factus obediēs vſqꝫ ad mortē: mor/
tē aũt crucis: ꝑꝑ ꝙ deus exaltauit illũ. k Tũc
cognoſcetis: q: ego ſum. ſ. vere xp̄s: vtitur aũt
tali mõ loquēdi: vt reducat eis ad memoriam
illud. Exo. iij. ca. Ego ſum q ſum. l Et a me

Dicebant ergo[a] ei: Tu quis es[b]? Dixit ieſus[c] Principium qui ⁊ loquor vobis[d]. Multa q dem habeo de vobis loqui ⁊ iudicare[e]. Sed qui miſit me verax eſt[f] Et ego q̃ audiui ab eo[g] hec loquor mundo. Et non cognouerunt[h]: q: patreꝫ eius dicebat deum. Dixit ergo eis ieſus[i]. Cum exaltaueritis filium hominis[k]: tunc cognoſcetis[l]: quia ego ſum ⁊ a me ipſo facio nihil[m]: ſed ſicut docuit me pater: hec loquor. Et qui me miſit mecum eſt[n] ⁊ nõ reliq̄t me ſoluꝫ quia ego que placita ſunt ei[o]: facio ſē

ipſo facio nihil: q: ſcd̄m ꝙ deus habꝫ totã vir/
tutē operatiuã a patre ſꝫ eãdem: ſicut dictũ eſt
de ſcĩa ſcd̄m ꝙ homo illa natura ē organũ diui
nitatis cõiunctũ. ideo nihil poterat op̄ari niſi
ſcd̄m morē: ⁊ regulationē ipſius dei. iõ ſequit.
m Sꝫ ſicut docu
it me pater hec lo
quor ⁊ q miſit me
mecũ eſt: q: ſcd̄m
deitatē pater ē in
filio ⁊ econuerſo:
ſcd̄m humanitatē
v̄o ipſa deitas eſt
in hoĩe xp̄o ſpali
mõ: per taleꝫ ſcili
cet vnionē: ꝑ quē
modũ nõ eſt in ali
quo alio. n Et
nõ reliquit me ſo/
lum: q: filius ſcd̄ꝫ
ꝙ deus nõ põt ſe/
pari a patre: ſcd̄m v̄o ꝙ homo põt ſeparari de
potētia abſoluta: ſed de potentia ordinata: na/
tura aſſumpta nunq̄ꝫ dimittetur: q: ꝙ ſemel aſ/
ſumpſit nunq̄ꝫ deponet: vt dicit Damaſcenus.
o Q: ego que placita ſunt ei facio ſemper: in/
quãtũ enĩ deus idem vult ⁊ facit ꝙ pater: quia
eoꝝ ē vna volũtas ⁊ op̄atio in quãtũ v̄o homo
ei⁹ volũtas ⁊ op̄atio regulant̄ abſqꝫ aliqua obli
quatione a regula diuine voluntatis: vt patet
ex predictis.

¶ Expoſitio moralis.

Dixit ergo eis ieſus: Cũ exaltaueritis filium
hoĩs. ſ. ĩ cruce. Tē cog̃ſcetis q: ego ſuꝫ ⁊c̄. poſt
aũt mortē xp̄i ⁊ ei⁹ aſcēſionē vna die p̄dicante
Petro crediderũt ſimul ⁊ ſemel de iudeis q̃nqꝫ
milia. Et altera die tria milia: vt hētur actu. ij.
⁊. iiij. ca. Sic ēt eſt iter hoĩes ꝙ valor hoĩs pl⁹
appet ⁊ cõmendatur poſt eius mortē q̄ꝫ an̄.

¶ Queſtio fratris Antonij betontini. In pctõ vr̄o moriemini. Joãnis. viij. cap̄.

In qb⁹ v̄bis merito q̄rit̄. Utrũ oĩs malitia
ꝯfundit̄ aliquotiens rõne v̄itatis aut corrigit̄
nunq̄ꝫ: maxie eoꝝ qui ꝑpoſito malo: ⁊ nõ igno
rãtia peccãt: hinc Joã. criſo. Ecce enĩ iniq vſu/
rarij: poſtq̄ꝫ audierũt vſuraꝫ oĩ lege deteſtari.
Nũqd cõpũxit eos timor pctĩ? Nũqd cõpeſcu
it eos vel liberalitatis ꝯſideratio. Sed quid?
Aiunt dicētes: nihil niſi pcm̄ lege ꝓhiberi de/
bet. Sed qd vtilitatē ꝓprimo ꝯfert: culpa nõ eē

videt̄:Cōſtat enī ꝙ res que mutuo dat̄ aliquā cōmoditatē ⁊ vtilitatē cōfert illi cui preſtatur: ergo ſcđm equitatē pōt hm̄ōi cōmoditas extimari ꝑcio:⁊ merito cōpenſari: Sed merito his iniquis rn̄deri pōt:ꝙ res mutuata nō confert ei cui facta eſt mutuatio vtilitatē aliquā a rei cōſumptiōe differētem niſi eēt ex induſtria recipientis mutuū q̄ mutuantis ꝓpria nō vꝫ eſſe.⁊ iō nō eſt vēdibilis alio precio mutuanti rei. Ad cuius euidētiā ſciendū ē:ꝙ quedā res:quarū vſus ē ipſaꝝ reꝝ cōſumptio:ſicut vinū ad potū eo vtēdo cōſumimus. In quibus vſus rei a re ipſa ſeorſum cōputari nō debet. ſꝫ cuicūqꝫ vnū ipſoꝝ cōcedit̄ neceſſe ē vt alterū concedat̄ vnde in iſtis ꝑ mutuū trāſfert dn̄ium:Si quis igit̄ ſeorſuꝫ vellet vēdere vinū ⁊ ſeorſum vſum eius bis idē vēdere dinoſcit̄ ⁊ vēdēdo ꝙ non ē ꝯ iuſticiā peccat. Quedā vō res ſunt quarum vſus nō eſt ipſaꝝ ꝯſumptio:ſicut vſus domus ⁊ inhabitatio:⁊ nō diſſipatio:in qbus ſeorſuꝫ pōt vtrūqꝫ cōcedi. puta cum qs cōcedit alteri vſuꝫ domus retento ſibi dn̄io vel ecōtra. Et ꝑꝑ hoc ꝓ vſu domus licite pōt recipi preciū. Res igit̄ que mutuo dant̄ in qbus cōmitti pōt vſura ſūt de numero eaꝝ reꝝ quaꝝ vſus eſt ipſaꝝ ꝯſumptio ſicut ſunt que mutuant̄ ſub certo nūero:vt pecunia ⁊ ſub certo pōdere:vt aurū ⁊ argētum ⁊ ſub certa mēſura vt granū vinū ⁊ oleū: qꝛ in his ſcđm doctorē irrefragabilem impoſitū eſt ꝑcium a natura ꝑter illa que nūerant̄ quib⁹ ab arte preciū impoſitū ē. ⁊ iō pro vſu taliū reruꝫ illicitū ē accipe preciū:ꝙ dꝛ vſura: Sufficit enī accipe equiualēs illius rei que mutuat̄ que oīa talia noīe pecunie itelligi pn̄t. De qua exo. xxij. cap. dꝛ: Si pecuniā mutu.i.ſ. dederis pplō meo paupi q habitat tecū nō vrgebis eū. q̄ſi exactor nec vſuris opprimes:ſꝫ de oī re vltra ſortē accipe pctm̄ ē. ideo Ambroſius li. de dauid. Et eſca vſura ē. Et veſtis vſura ē:⁊ qđcūqꝫ ſorti accidit vſura ē:ꝙ velis ei nomē iponas vſura ē. Unde ꝯtrium defendentibus dꝛ: i pctō vr̄o moriemini

per.

Feria tertia poſt ſecundā dn̄icam .xl. euāgelium ſcđm Matth. xxiij. cap.

In illo tēpore. Locutus ē ieſus ad turbas: ⁊ ad diſcipulos ſuos dicēs. Super cathedrā[a] moyſi ſederunt ſcribi ⁊ phariſei[b] Omnia ergo quecūqꝫ dixerit vobis ſeruate ⁊ facite[c] ſcđm vero opera eorum nolite facere[d]. Dicunt enim: ⁊ non faciunt. Alligāt n. onera grauia ⁊ iportabilia[e]: ⁊ iponūt i hūeros hominū: digito āt

Expoſitio litteras

a Super cathedrā Moyſi ⁊c. hic oñditur iudeos eē iuſte reprobatos qꝛ fuerūt fictores bonitatis. Et diuidit̄ in duas ptes qꝛ ſaluator p̄mo ponit in hac lectiōe hui⁹ fictionis motiuū. ſcđo h̄ motiuum excludit a diſciplis ſuis ibi. Uos autem. Motiuum aūt fuit ſupbia Phariſeoꝝ ⁊ legis pitorum ⁊ hec ſupbia oñdit̄ ex tribus p̄mo ex abuſu ſue ptātis. ſcđo ex ſimulatiōe ſctitatis ibi. Oīa ergo. tertio ex ābitiōe dignitatis ibi. Amāt aūt primos recubitus. Circa p̄mū ꝯſiderādū ꝙ a tpe Moyſi fuerūt ꝯſtituti a deo .lxx. ſenes etate ⁊ ſcia ꝓuecti:q cū Moyſe haberēt curā ppli:⁊ dicebātur iudices ordinarij qꝛ ad ipſos fiebat recurſus in dubijs cāis:magne ēt cāe nō tractabant̄ ſine eis:⁊ iſtud fuit obſeruatū apud iudeos q̄ꝫ diu fuerūt in ꝓtāte:⁊ h̄ eſt ꝙ dicit hic ſaluator. Sup cathedram Moyſi.i. auctoritate iudicandi pplm̄. b Sederūt ſcribe ⁊ phariſei:qꝛ illi q videbant̄ eē magis in pplo periti ad h̄ eligebant̄. c Oīa ergo q̄ dixerit vobis facite:qꝛ ꝓlatis ēt malis ē obediēdū niſi in his q̄ ſūt manifeſte ꝯ deū:⁊ ſunt habēdi in reuerētia q̄ꝫ diu tollerant̄ in officio ſuo:ꝙ pꝫ ꝑ exēplū Dauid q venerabat̄ Saulē regē ſꝫ ſciret cū eē malum ⁊ a deo reprobatū. d Opera aūt eoꝝ nolite facere qꝛ nō ſunt imitādi in malis imo tantū in bonis. e Alligant enim onera grauia ⁊ inportabilia ⁊c. qꝛ ſupra legis precepta cōſtituerant multa ex ſuis traditionib⁹:ſicut pꝫ. ca. xv. que erant ſbditis grauia ⁊ iportabilia. f Digito aūt ſuo nolunt ea mouere.i. modicū conatū ad agēdū talia nolunt apponere. Ex h̄ patet ꝙ ille qui ꝯſtituit legē aliquā:ſꝫ non ſit ſubdit⁹ legi quantum ad hoc ꝙ puniat̄ ꝑ hominē ſi ꝯtrium faciat tn̄ obligatus ē ad legē iplendā:⁊ grauius punietur a deo ſi ꝯtrium fecerit:quia tranſgreſſio eius grauior ē ꝑꝑ ſcandalū:ꝑꝑ ꝙ dicit

BIBLIOTECA MARÉS

ſapiēs: patere legē: quā ipſe tuleris. ⁊ extra de ꝯſtitutiōibus. ca. cū oēs d'. Qd̓ quiſq; iure in altero ſtatuit ipſe eodē iure vti d3: p3 ēt ex ꝑdi ctis ꝙ illi qui ſtatū eccleſie in generali ſeu ali quem ſtatum ecclie in ſpāli onerāt grauib⁹ ſta tutis ſine magna ⁊ euidenti neceſſi tate abutūf ſua po teſtate ſicut facie/ bāt phariſei ⁊ ſcri be. vñ dicit Augu ſtinus ad inqſitio nes iānuarij loq̄ns de religione xp̄iana: ipſam religio/ nem noſtra3: quā d is no ter ieſus xp̄s in pauciſſimis ſacroꝝ celebrationibus vo luit eſſe liberam: quidā ſeruilibus p̄mūt one ribus adeo vt tollerabilior ſit cōditio iudeoꝝ: qui nō humanis preſumptiōibus: ſed diuinis ſubijciuntur inſtitutis. a Omnia ⁊c̄. Hic oſtenditur ſuperbia phariſeorum ex ſimu latione ſanctitatis: q2 hoc faciebant vt eſſent i reuerentia ⁊ honore in populo ⁊ hoc eſt ꝙ di/ cit. Omnia vero opera ſua faciunt: vt videanf ab hominibus. i. propter gloriam humanam: q2 videri in bonis propter gloriam diuinam non eſt malum: ſed magis meritorium: vt di/ ctum. v. ca. b Dilatant philateria ſua. Phila teria ſm qd̓ dicit Hieronymus. Erant queda3 charte in quibus ſcribebatur dechalogus man datorum: ⁊ ponebatur illa charta in capite ad modum corone per hoc ſignificabatur ꝙ debe bant legem in memoriam habere ſm ꝙ dici/ tur Deutero. vi. cap̄. Dicebantur enim philate ria a philare ꝙ eſt ſeruare: ⁊ tora ꝙ eſt lex: q2 erant quedam ſigna ſeruande legis: Phariſei igitur vt viderentur preceteris religioſi facie/ bant ſibi philateria: magis lata: ⁊ ſcribebant in eis dechalogum degroſſiori littera: ⁊ eade3 ra tione faciebāt ſimbrias maiores in pallijs ſuis Que autem eſſent iſte ſimbrie tangitur. ix. ca. ſuper illud verbum tetigit ſimbriam veſtimen ti eius: ꝙ ſic etiam hic declaratur: tetigit ſim/ briam: Xp̄s enim portabat veſtimentum ſuum ad modum iudeorum. Ad cuius euidentiam ſciendum: ꝙ populus iudaicus de quo xp̄s erat naſciturus ſcd̓m carnem debebat pollere qua/ dam ſanctitate ſpeciali pre alijs populis: ⁊ ab

ſuo nolunt ea mouere. Omnia enim opa ſua faciunt[a]: vt videantur ab hominibus. Dila/ tāt eni philateria ſua[b] ⁊ magnificant fimbri/ as. Amāt āt primos re cubitus in cenis: ⁊ pri/ mas cathedras in ſyna gogis[c]: ⁊ ſalutatiōes i foro: ⁊ vocari ab homi nibus rabbi[e]. Vos au tē nolite vocari rabbi. Un⁹ ē n. magiſter vr̄[f].

eis diſtingui ⁊ ideo data eſt eis circunciſio vt quoddam ſignum diſtinctiuu3 in carne: Simi liter data eſt eis lex: vt haberet quēdam ſpecia lem modum viuendi. Similiter preceptū fuit eis in habitu diſtingui: vt patet nūi. xv. cap̄. lo/ quere filijs iſrael: faciant ſibi ſimbri as: ꝑ quatuor an/ gulos palliorū po nentes in eis vit/ tas hiacintinas. Uitte eni3 hiacinti ne que erant cele/ ſtis coloris: deſi/ gnabant ꝙ debe/ bant habere ꝯuer ſationem eminen tem preceteris: ſm ꝙ Paulus dicit ad philip. iij. cap̄. Noſtra autem conuerſatio in celis eſt: Unde ſequitur ibidem numeri. xv. cap̄. vt re/ cordentur mandatorum dei: ⁊ ſint ſancti domi no deo ſuo: talem ergo veſtem portabant pha/ riſei: in qua magnificabant ſimbrias: ꝙ eſt i an gulo pallij. c Amāt aūt. Hic conſequenter oſtenditur ſuperbia eorum ex ambitiōe digni tatis cum dicit. Amant autem primos recubi/ tus in cenis: ⁊ hoc duplici de cauſa. Primo ra/ tione gule: q2 ibi ponuntur fercula meliora: ⁊ ratione ſuperbie: q2 ille eſt locus honorabilior d Et primas cathedras in ſynagogis: vbi cō/ ueniebant homines ad audiendum verbū dei ⁊ ſalutationes in foro. i. in loco patenti. e Et vocari ab hominibus rabbi. Deſiderare enim ſcientiam ⁊ actum docendi nō eſt malum: ſed meritorium: ſed deſiderare nomen tantu3 hoc eſt malum ⁊ ſuperbie peccatum. Si tamen de/ ſideretur nomen ⁊ auctoritas magiſtri: ad hoc ꝙ ſciētia iam habita aliquis melius poſſet vti nō eſt malum: ſed eſt bonum: q2 bonus doctor debet ea querere que faciunt ad efficatiam ſue doctrine verūtamen q2 homo nō eſt magiſter p̄cipalis: ſed ſolu3 deus: ideo dicit. f Un⁹ eſt enim magiſter veſter: q2 ſolus deus poteſt interius docere intellectum illuminando: ſeu poteſt ſpeciem intelligibilem infundēdo ho/ mo autem docet tantum exterius aliqua ꝓpo/ nēdo ex qb⁹ formāf fātaſmata ōbita: a qb⁹ itel lectus agēs facilius abſtrahit ſpē3 itelligibilē ſicut in ſanatiōe hominis nā tm̄ p̄cipaliter. Medicus aut aliq̄ admīſtrat ex qb⁹ nā iuuaf.

a Omnes autem vos fratres eſtis.quia filij dei per creationem ⁊ adoptionem gratie.
b Et patreȝ nolite vocare ⁊c̃.lȝ enim aliquis poſſit vocari pater in terra ratione generationis:doctrine:ſiue etatis.Tñ ſolus deus ē pater principalis: quia ab eo ſolum habemus animam intelectiuā que ē forma hominis: pater eſt ille qui dat formam. c Nec vocemini magr̃i ⁊c̃. ſicut iam ſupra expoſitum eſt.
d Qui maior ē veſtrū. ideſt vult eſſe ſm veritatem. e Erit miniſter veſter.i. paratus ad officia humilitatis:ſm decentiam ſui ſtatus:propter hoc papa vocat ſe ſeruus ſeruorum dei. f Qui auteȝ ſe exaltat:in preſenti per ſuperbiam. g Humiliabitur. in futuro per gehenne penam.

re naſcitur ꝙ eã exterminat:ſicut in ligno vermis:⁊ in veſtimento tinea. Unde ſacerdotum miniſterium qui poſiti ſunt ad edificationem ſanctitatis corrumpere diabolus nititur ⁊ hoc ipſum bonū:dū ꝓpter homines ſic fiat malum

Omnes autem vos fratres eſtis[a]. Et patrē nolite vocare[b] vobis ſup terram. Unus eſt enim pater veſter: qui in celis eſt. Nec vocemini magiſtri[c]: qꝛ magiſter veſter vnus eſt chriſtus Qui maior eſt veſtruȝ[d] erit miniſter veſter[e]. Qui autem ſe exaltauerit[f] humiliabitur[g]: Et qui ſe humiliat exaltabitur.

Amāt primos recubit⁹ in cenis ⁊c̃. Iſta recipere cuȝ exhibentur ordinate non eſt malū ſed ipſa cōcupiſcē Et patrem nolite vobis vocare ſup terram:non excludit exhibitionem honoris debiti:ſȝ indebiti.ſ.vt propter adulationem vel aliquid hmōi nō fiat.

Expoſitio moralis eiuſdem euangelij.

Tunc locutus eſt ieſus ad turbas ⁊c̃. Omia ergo quecūqȝ dixerit vobis ſeruate ⁊ facite:ſȝ aūt opera eorūȝ nolite facere. Hoc generaliter intelligendum eſt de omnibus bene docentibus ⁊ male viuentibus. Nam eorum doctrina debet acceptari: et vita repudiari. Alligāt enī onera grauia ⁊c̃. Hieronymus hoc generaliter dicitur aduerſus omnes magiſtros qui grandia iubent:⁊ mīora non faciunt. Criſoſto. Tales autem ſunt qui graue pondus venientib⁹ ad penitentiam imponunt: ⁊ ſic dum preſens pena fugitur:contēnitur futura. Si enim faſcē ſuper humeros adoleſcentis quā nō pōt portare poſueris:neceſſe habet vt aut faſcem reijciat:aut vt ſub onere cōfringatur. Sic ⁊ homini cui graue pondus penitentie imponis neceſſe eſt vt aut penitentiam reijciat:aut ſuſcipiēs dū ferre nō poteſt ſcandalizatus amplius peccet. Deinde ſi erramus modicam penitentiaȝ imponendo:nonne melius eſt ꝓpter miſericordiam reddere rationem qȝ ꝓpter crudelitatē vbi paterfamilias largus eſt diſpenſator non debet eſſe tenax. Omnia vō opera ſua faciunt vt videant ab hominib⁹ ⁊c̃. Criſoſto. In omni

Queſtio fratris Antonij betontini:ſm vero opera eoꝝ nolite facere. Matth.xxiij. cap
Super quibus verbis queri poteſt. Utrum ſimonia ſit hereſis. Ad quod breuiter rñdet ſm ſententiaȝ ſancti Thome ſuper diſtin.xxv. iiij.lib ſententiarum.⁊ etiā ſa ſe.q.centeſſima Atqȝ ſm doctorem noſtrum Alex.Et Durādū parte.iiij.ij.lib.diſtin.xj. Q. lȝ proprie ⁊ per ſe loquendo:Simonia hereſis non iudicetur cū aliquā falſam opinionem in fide nō habeat tñ omnes ſimoniaci ꝓpter ſimilitudinem actus: heretici nuncupantur:quia ita operantur ac ſi extimarēt donum ſpiritus ſancti pecunia poſſideri:que extimatio eſſet heretica. Uñ Greg. in regiſtro dicit. Cum omnis auaritia ſit idolorum cultus quiſqs hanc eccleſiaſticis dignitatibus dandis:non precauet vulgariter infidelitatis perditioni ſubiacebit: etiam ſi teneret fidem quā negligit videatur. Et.j.q.j. cap. Eos.ſic habet. Tolerabilior eſt macedonij et eorum qui circa ipſum ſunt ſpiritus ſancti impugnatoꝝ impia hereſis qȝ ſimonia. Illi enim heretici creaturam ⁊ ſeruum:patris ⁊ filij: ſpiritum ſanctum fatentur delirando. Sed iſti ſimoniaci eundem ſpiritum ſanctum efficiunt ſeruum. Et in eodem loco decretorum.q.vltīa cap. patet.ſic ſcribitur. Patet ſimoniacos velut primos ⁊ precipuos hereticos ab oībus fidelib⁹ eſſe reſpuendos. Et infra. Oia enī crimina ad cōparationeȝ ſimoniace hereſis: quaſi pro nihilo reputantur. Uñ dñs noſter phariſeos

qui ſuper cathedram moyſi ſedebant ſimoniacos eſſe conſiderans: Ait oibus chꝛiſtianis ſm opera coꝛum nolite facere.

Feria.iiij.poſt ſecundã dñicam quadrageſime euãgelium ſcðm Matheum.xx.cap.

In illo tpe Aſcendẽs ieſus[a] hieroſolimaꝫ: aſſũpſit duodecim diſcipulos ſuos ſecreto[b]: ⁊ ait illis. Ecce aſcendim⁹ hieroſolimã ⁊ filius hominis tradet principibus ſacerdotũ ⁊ ſcribis[c]: ⁊ condemnabunt eum moꝛte[d]: ⁊ tradent eum gentibus[e] ad illudendũ ⁊ flagellãdũ ⁊ crucifigendum[f]: ⁊ tertia die reſurget[g]. Tũc[h] acceſſit[i] ad eum mater filioꝛum zebedei cum filijs ſuis[k]: adoꝛãs ⁊ petens aliqd ab eo[l]. Qui dixit ei[m]. Quid vis? Ait illi[n]. Dic vt ſedeãt hi duo filij mei: vn⁹ ad dexteram tuã ⁊ vn⁹ ad ſiniſtraꝫ tuam in regno tuo. Reſpondens autẽ ieſus. Neſcitis qd peta

Expoſitio litteralis

Et aſcendens ieſus. Hic ſaluatoꝛ oñdit: ꝙ in pꝛelatis debet eſſe vigoꝛ ad tolerandum martyrium ſi neceſſe ſit ꝓ cõmiſſo ſibi grege. Et hoc docet ꝑ exemplũ ſui: qui voluntarie venit in hieruſalem ad ſuſtinendum moꝛtem pꝛo ſalute mũdi. Vñ beat⁹ Gregoꝛius expones illud Joãnis.x.ca. Ego ſũ paſtoꝛ bonus ⁊ animã meã pono pꝛo ouibus meis: dicit de ſe ⁊ alijs pꝛelatis. In hoc oſtenſa eſt nobis via quã ſequamur: ⁊ hoc eſt qð dicit. a Et aſcẽdẽs Jeſus hieroſolimã: i. que reſpectu totius terre pꝛomiſſionis eſt in alto ſita: ⁊ propter hoc venientes illuc ab alijs partibus ibãt aſcendẽdo b Aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos ſecreto. ⁊ h̄ duplici de cauſa. Una ẽ quia ſecretũ myſterium ſue paſſionis futurũ volebat aplis cõiter pꝛe alijs reuelare: ne videntes eum poſtea moꝛi ignominioſe ſcandalizarent̃. Scða eſt qꝛ ſecreta myſteria ſunt tm̃ maioꝛibus reuelanda ⁊ detegenda. Cuiuſmodi erant apoſtoli. ſequit̃ c Filius hois tradetur ꝑncipibus ſacerdotũ ⁊ ſcribis. i. legis peritis: qꝛ eis per iudam fuit traditus ⁊ venditus. d Et cõdẽnabũt eum moꝛte: quia ipſi iudicauerunt eum eſſe reum moꝛtis lꝫ non haberent poteſtatem interficiẽdi: quia iudicium ſanguinis erat eis ablatum a romanis qui dominabantur eis: ideo ſequit̃ e Et tradent eum gentibus. videlicet Pillato pꝛeſidi ⁊ ſuis militibus ad perficiendũ illð qð non poterant: videlꝫ xp̄i moꝛtem. Et hoc ẽ qð ſubditur. f Ad illudendũ ⁊ flagellãdũ ⁊ crucifigẽdum. Iſta enim tria inflicta ſũt xp̄o per oꝛdinem vt videbitur infra. g Et tertia die reſurget. Hoc autem ſubdit xp̄s: ne apli ei⁹ moꝛte audita pꝛe triſtitia abſoꝛberentur.

h Tunc acceſſit. Hic oſtendit tertio ꝙ ꝑlatis debet eẽ tenoꝛ humilitatis: quia nõ debent appetere pꝛeeſſe. Et diuidit̃ in duas ptes: quia pꝛimo ponit̃ hui⁹ documenti occaſio. Scðo ſubiũgit̃ humilitatis iſtructio. ibi ieſus autẽ vocauit. Circa pꝛimum aduertẽduꝫ ꝙ iudei exiſtimabant xp̄m per pꝛophetas pꝛomiſſuꝫ regnaturum tempoꝛaliter in ierl̃m qꝛ ſcripturas ð regno xp̄i carnalit̃ intelligebant: ⁊ iõ regnum ablatum ab eis per romanos credebant ſibi reſtituendum per chꝛiſtuꝫ: pꝛopter qð apl̃i dicebant xp̄o Actuũ. j. Dñe ſi i tpe hoc reſtitues regnũ iſrl̃. Et hoc mõ Jacob⁹ ⁊ Joannes filij zebedei ⁊ mater eoꝝ audientes xp̄m poſt moꝛtem tertia die reſurrecturuꝫ crediderunt ipſum imediate poſt reſurrectioneꝫ regnaturum in ierl̃m tempoꝛaliter. Et iõ cupientes ei eſſe collaterales pꝛeceteris: qꝛ erant eius cognati germani infoꝛmauerũt matrem ſuam de petitione ſequenti: ⁊ hoc eſt qð dı̄̆ h.

h Tunc. audita reſurrectione xp̄i futura.

i Acceſſit ad eum. ideſt ad xp̄m. k Mat̃ filioꝛum zebedei cuꝫ filijs ſuis. conſcijs de petitione matris. l Adoꝛans ⁊ petens aliquid ab eo: non petijt ꝑmo in ſpeciali ⁊ determinate: ſed tm̃ in generali: vt cõceſſione facta in generali ꝑmo minus poſſet poſtea denegari ſibi in ſpeciali. m Qui dixit ei quid vis. Non petijt vt inſcius: ſed vt petitio ſua poſtea efficacius oſtendat̃ irrationabilis. n Ait illi. dic vt ſedeant hi duo filij mei ⁊c. i. ſint tibi collaterales ⁊ maioꝛes poſt te in regno tuo. qð qdeꝫ regnum tuũ credebant tꝑale: vt dictum ẽ: nec

tis[a]. Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum[b]? Dicunt ei. Poſſumus[c]. Ait illis[d]. Calicem quidē meū bibetis ſedere aūt ad dexterā meā ⁊ ad ſiniſtrā[e] nō eſt meum dare vobis. Sed quibus paratum eſt a patre meo[f]. Et audientes decē[g] indignati ſunt de duob⁹ fratribus[h]. Jeſus autē vocauit eoſ ad ſe[i]: ⁊ ait[k]

Scitis qꝛ pꝛincipes gētium dñantur eoꝝ: ⁊ q maioꝛes ſunt poteſtate exercent inter eos: non ita erit inter vos. Sꝫ quicūqꝫ voluerit īter vos maioꝛ fieri ſit veſter[l] miniſter. Et q voluerit inter vos eſſe pꝛimus: erit veſter ſeruus. Sicut filius hoīs nō venit miniſtrari ſed miniſtrare: ⁊ dare animā ſuā in redēptionē ꝓ multis.

eſt mirum ſi talia apłi credebant ⁊ appetebant qꝛ adhuc carnales erant: ⁊ nondū illuminati perfecte: nec ꝯfirmati per gr̄am ſpiritus ſancti a Reſpondens autē ieſus dixit. Neſcitis qd petatis: Reſpndit filijs ⁊ matri: qꝛ ſciebat ipā miſſam a filijs: ⁊ informatam de petitione facienda ꝑ eis. b Poteſtis bibere calicē quē ego bibiturus ſū idest ſuſtinē moꝛtē ignominioſā ⁊ crudelē: quam ego paſſus ſum: et per quā debeo venire ad regnū: nō tpale vt creditis: ſed eternum. c Dicūt ei poſſumus. loquūt ſicut inexperti ꝓpe fragilitatis: qđ patuit per effectum: qꝛ in paſſione xpi fugierunt pꝛe timoꝛe moꝛtis. d Ait illis: Calicē qdē meū bibetis: qꝛ Jacobus ꝓpter xp̄m ab herode eſt occiſus: vt habet Act.xij.cap. Et Joannes in dolium feruentis olei ꝓpter xp̄m miſſus eſt. ⁊ ſic patet qđ habuit pꝛomptā voluntatē moꝛiēdi pꝛopter xp̄m: fuit etiam miſſus in exilium ꝓpter ip̄m. Exiliū aūt eſt quedam moꝛs ciuilis: e Sedere autē ad dexteram meā: vel ad ſiniſtrā non eſt meū dare vobis: in illo ſupple ſtatu ī quo eſtis. i. nō dū humiliaſtis adhuc carnalibus. f Sꝫ qb⁹ paratū ē a pr̄e meo. i. vere hūilib⁹ ⁊ ſp̄ualia ſapientibus. g Et audientes decē. ſ. apoſtoli h Indignati ſunt de duobus fratribus. aliquid humanum paſſi: quia adhuc erant carnales ſicut ⁊ illi: ⁊ ideo indignati ſunt ꝙ excellentiam ſuper alios habere voluerunt. i Jeſus autem. Hic conſequenter inſtruit diſcipulos ſuos de humilitate ex pꝛehabita occaſione: vt ambitionem Jacobi ⁊ Joannis repꝛimeret: ⁊ indignationem alioꝛum ſedaret. k Et ait Scitis quia pꝛincipes gentiū. quaſi dicat. maioꝛitas in regno meo non eodem modo acquiritur: ſicut in regno terreno: quia in regno terreno acquiritur per ambitionem ⁊ poteſtatē Sed in regno meo contrario modo acquirit. videlicet per humilitatem pꝛopter quod dicit l Quicūqꝫ voluerit inter vos maioꝛ fieri. ſit veſter miniſter. i. ſe exerceat in obſequijs humilitatis: ⁊ quia in moꝛalibus: magis mouent facta qꝫ verba. Jdeo inducit ſuiipſius exemplū dicens. Sicut filius hominis nō venit miniſtrari: ſꝫ miniſtrare ⁊c.

Expoſitio moralis.

Et aſcendēs ieſus hieroſolimā Hieronym⁹. Dominus crebꝛo de paſſione ſua diſcipulis ante pꝛedixit: ne cum veniret perſecutio et crucis ignominia ſcandalizarentur: ⁊ tertia die reſurget. Criſoſto. Qđ quidem huius gratia dicit: vt cum viderent triſtia reſurrectionem expectarent. Tunc acceſſit ad eum mater filioꝛum zebedei: per iſtos qui per matrem petierunt a chꝛiſto pꝛe ceteris diſcipulis honoꝛari: eo ꝙ erant eius conſanguinei: ſignificantur ambitioſi: qui habentes pꝛelatum conſanguineum volunt per hoc in eccleſia pꝛe ceteris pꝛomoueri: quibus bene reſpondetur: neſcitis qd petatis: nam honoꝛes eccleſie: non ſunt diſpēſandi ex pꝛopinquitate ſanguinis. Sed ex idoneitate perſonarum ratione ſcientie ⁊ virtutis: iō ſubditur: Poteſtis bibere calicem ⁊c. idest ſuſtinere martyrium ꝓpter deum: ⁊ audientes decē indignati ſunt de duobus fratribus. Criſoſtomus. Sicut duo carnaliter petierunt: ita ⁊ decem carnaliter contriſtati ſunt: nam velle ſuper omnes eſſe vituperabile eſt non ſuſtinē alterum ſuper ſe nimis eſt glorioſum non ita erit inter vos ⁊c. Criſoſto. Pꝛincipes mundi ſunt vt dominentur minoꝛibus: ⁊ eos ſubijciāt ſeruituti. pꝛincipes autem eccleſie ſiunt vt ſeruiant minoꝛibus ſuis ⁊ miniſtrent eis quecunqꝫ a chꝛiſto receperūt: ⁊ ſuas vtilitates negligāt ⁊ illoꝛum pꝛocurent ⁊ moꝛi non recuſent pꝛo ſalute inferioꝛum. Sequit queſtio.

o

Queſtio fratris Antonij betontinij. Filius hois traditur ⁊c̄. Marth. xx. cap.

Ex quibus verbis queritur. Utrum auaritia ſit maximū peccatoꝝ. Et breuiter reſpondēdo. Ratōe: aucto. ⁊ exēplo. ps dubitatiōis affirmatiua tenetur.

¶ Prio eni auaritiam eſſe oium peccatorum maximū qđ ſāct⁹ Tho. ſa ſe. q. cxviij. ſic ratiōe demōſtrat omne peccatuȝ ex hoc ipſo qđ malū eſt in quadam corruptione: ſeu ꝑuaricatione alicuiuſ boni conſiſtit: ſed in quantum volūtariuȝ eſt aliquod apparens bonuȝ: et inordinatione appetitus elegit. Dupliciter ergo ordo peccatorum poteſt conſiderari. vno modo ex parte boni quod per peccatum contemnitur vel corrumpitur: qđ quāto magis eſt: tanto graui⁹ offenditur: quia graue peccatum eſt cōtra res exteriores. Auaritia grauius contra hominuȝ cordis malitia: grauiſſimū contra deum ſuperbia. Alio modo ex parte boni qđ per peccatuȝ eligitur: cui appetitus human⁹ inordinate ſb/ditur: qđ quando minus eſt: tanto peccatū grauius atq3 deformius extimatur. Et quia inter omnia bona cōmutabilia minora ſunt iſta temporalia circa que magis precipue conſiſtit auaricia: ideo huius reſpectu oibus peccatis grauior eſt auaritia. Q2 ſcđo grauior ſit hoc pctm̄ auctoritate ꝓbatur Eccleaſtici enim. x. ca. ſcribitur. Auaro nihil eſt ſceleſtius: ⁊ infra. Nihil eſt iniquius q̄3 amare pecuniaȝ. Hic eni ⁊ aiaȝ ſuam venalem habet: qm̄ in vita ſua proiecit i/tima ſua. Et Hieronymus ad Heliodorum ait Apoſtoli diſce ſententiam qui ait. Hoc eni ſcitote intelligentes: quia omnis fornicator: aut imundus: aut fraudator: aut maledicus: aut auarus ꝙ eſt idolorum ſeruitus non habet hereditatem in regno xpi ⁊ dei. Et quāq3 generaliter aduerſus deum ſapiat qcquid diaboli eſt: ⁊ ꝙ diaboli eſt idolatria ſit: cui idola omnia mancipātur: tn̄ in alio loco peciallr nominatimq3 determinat dicens. Mortificate membra veſtra que ſunt ſuper terram: deponentes fornicationem: imundiciam: concupiſcentiam malam: ⁊ cupiditateȝ: ⁊ auaritiā: que ſunt idoloꝝ ſeruit⁹ ꝓpt̄: que venit ira dei i filios diffidentie. Quis igit̄ negabit auaritiā oium pctōꝝ eſſe gruiſſimā: q̄ idolatria ꝓprie iudicat̄. Ad h̄ etiā euangelice lectiōis hodierne iducit exēplū: qđ eā auaritiā oñdit oiuȝ pctōꝝ eē grauiſſimā: qm̄ ꝑ eā fili⁹ hois a iuda tradit̄ ꝓncipib⁹ ſacerdotū: ⁊ ſcribis ſic̄ dī Mat. xx. ca. Fili⁹ hois tradit̄ ꝓncipib⁹ ſacerdotū.

Feria qnta poſt ſcđam dñicam quadrageſime euangelium ſm̄ Lucā. xvj. cap.

In illo tēpore: Dixit ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc. Homo quidam[a] erat diues[b]: ⁊ induebat̄ purpura ⁊ byſſo[c]: ⁊ epulabatur quottidie ſplēdide[d]. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus[e] qui iacebat ad ianuam eius[f] vlceribus plenus: cupiens ſaturari de micis[g] que cadebant de menſa diuitis[h] et nemo illi dabat[i]. Sed et canes veniebant ⁊ lingebant vlcera eius[k].

Expoſitio litteralis.

Homo qdā erat diues. Hic iducit euāgeliſta: exēplū ad ꝓuocandū hoies ad opa mīe ex diuite dānato ꝓpt̄ defectuȝ pietatis ⁊ mīe. Et nō dī h̄ ꝙ ſit parabola: q2 ſm̄ doctores eſt narratio rei geſte. Dicit ergo.

a Hō qdā ſm̄ ꝙ dic̄ Greg. nō exꝓmit̄ nomē eius: q2 nō erat a deo cognit⁹ ꝑ approbatōeȝ ſ3 ꝙ dic̄ ſaluator reprobatis Mat. xxv. ca. Nūq̄3 noui vos. Diſcedite a me ⁊c̄. b Erat diues: ecce ſuꝑfluitas in cenſu. c Qui iduebat̄ purpura: ecce exceſſus i veſtitu. d Et epulabat̄ q̄t tidie ſplēdide. excedēs inuictu. e Et erat qdā mēdic⁹ noie lazarus. exꝓmit̄ āt ei⁹ nomē quia erat deo cognit⁹: ꝑ approbatōeȝ: ſic̄ ⁊ moyſi dixit Exo. xxiij. ca. Noui te ex noie: ⁊ ex h̄ dic̄ Ambroſius. Hic ꝙ ē magis narratio q̄3 parabola. f Qui iacebat ad ianuā ei⁹ vlcerib⁹ plen⁹: vt ex vicinitate magis appareret duritia diuitis ⁊ ꝓbaret̄ patiētia paupis. g Cupiēs ſaturari de micis: nō dic̄ de ꝑcioſis. h Que cadebāt đ mēſa diuitis: i q̄ appet maxia duritia eo qđ perire ꝑmittebat̄: vn̄ paup poſſat ſblenari. i Et nemo illi dabat: q2 tali dño talis familia etiā cōformabat̄ i mētis duritia. k S3 canes veniebāt: ⁊ lingebāt vlcera ei⁹: ecce brutalis pietas i lingēdo vlcera paupis arguit duritiā diuitis: q2 curialiores erāt canes paupi q̄3 cor dis.

Factum eſt autē vt mo
reretur mendicus[a] et
portaretur ab angelis[b]
in ſinum Abrae. Mor
tuus eſt autez ⁊ diues[c]
⁊ ſepultus eſt in infer-
no[d]. Eleuans autē ocu-
los ſuos cum eſſet i tor
mentis[e] vidit Abraam
a longe[f]: ⁊ lazarum in
ſinu ei⁹. Et ipſe clamās
dixit. Pater Abraā mi
ſerere mei:[g] ⁊ mitte La
zarum[h] vt intingat ex-
tremum digiti ſui in a-
quā: vt refrigeret lin-
guam meam[i]: quia cru
cior in hac flāma. Et di
xit illi Abraam: Fili re
cordare quia recepiſti
bona in vita tua[k]: ⁊ la-
zar⁹ ſimilit̄ mala. Nūc
autem hic conſolatur[l]:
tu vero cruciaris[m]. Et
in his oībus inter nos
⁊ vos[n] chaos magnuz
firmatum eſt: vt hi qui
volunt hinc trāſire[o] ad

a Factum eſt autem vt moreretur mēdicus.
In patientia que opus perfectum habet ꝓbat̄.
b Et portaret̄ ab angelis ⁊c̄. i. ad limbuz ſan/
ctoꝝ patrum: vbi deſcendebāt iuſti morientes
anteq̄ȝ impedimentū generale glīe p̄ paſſionē
xp̄i eſſet āmotuz.
c Mortuus eſt
autem ⁊ diues. q̄ꝛ
diuitie nō poſſunt
a morte ſaluare.
d Et ſepultus ē i
inferno. ſ. dānato
rum: q̄ꝛ erat dia-
boli parrochian⁹
ei p̄mitias reddēſ
bona tp̄alia in illi
citis conſumēdo:
⁊ horis eis audiē
do cantilenis diſ/
ſolutis ⁊ maliſ ver
bis intendendo.
e Eleuans aūt
oculos ſuos cum
eſſet in tormentis: q̄ꝛ eius oculi aperti erant p̄
penam: qui ante fuerant clauſi per culpam.
f Uidit Abraam a longe: q̄ꝛ multum etiā an̄
apertionē ianue celeſtis diſtabat ſtatus electo/
rum: a ſtatu reprobatoꝝ intantū ꝙ impoſſibil̄
erat tranſitus ab vno in alium: vt dicitur infra
Ex hoc aūt loco dicit Gregorius ſuper Lucā.
⁊ ponitur. iiij. ſententiaꝝ in fine ꝙ infideles in
imo. i. in inferno poſiti ante diem iudicij fide/
les ſuper ſe in requiem attendunt: quorū gau/
dia poſt contemplari non poſſunt. qualiter āt
intelligendum ſit dictum beati Gregorij. Ma
iorum diſcritioni ⁊ iudicio dimitto. Sed qđ
damnati vſq̄ȝ in diem iudicij videant gloriam
beatorum: vt videntur verba ſonare non habe
tur ex hoc loco ſufficiens argumentum: q̄ꝛ ſal/
uator narrauit hic rem geſtam vt predictū eſt
⁊ per conſequens factam ante chriſti paſſionē
Ex quo ſequitur ꝙ Abraam ⁊ Lazarus nondū
erant in gloria celeſti: ſed in limbo ſanctorum
patrum g Pater Abraam. hunc falſo vocat
eum ⁊ pro nihilo patrez quē in operibus miſe
ricordie noluit imitari. Unde ſaluator Joānis
viij. c. dic̄ iudeis. Uos ex p̄re diabolo eſtis ⁊c̄.
h Mitte Lazarum irrationabiliter petijt il/
lum ad ſe iuuandū mitti: cui micas panis nolu
it mittere eſurienti. i Ut refrigeret linguā
meam ibi: plus cruciabitur: quia per eam plus
peccauerat ſ̄m duo officia nature in quib⁹ lin
gua deſeruit ſcȝ guſtu ⁊ loquele: vt habetur. ij.
de anima. qđ autem per linguam in officio gu
ſtus peccaſſet patet per illud quod ſup̄ dictum
eſt. Epulabat̄ quo
tidie ſplendide: ſi
militer in officio
loquele: quia int̄
epulas ſplēdidas
maxime relaxa//
tur lingua ad lo//
quendum inepta
Notandum tamē
hic ꝙ lingua ⁊ di/
gitus metaphori/
ce dicuntur ī ani
mabus ſeparatis:
quales erant ani/
me lazari ⁊ diui//
tis: Sicut in deo
qui ſp̄us eſt: Ma/
nus dicitur virt⁹
eius operatiua: ⁊ ſimiliter in lazaro hic per di
gitum intelligitur virtus eius auxiliatiua: per
linguam diuitis virtus conceptus mentis ex/
preſſiua. k Fili recordare quia recepiſti bo
na in vita tua: hoc dicitur ſibi ad augmentum
ſue pene: quia maximum infortunij genus eſt
fuiſſe felicem: vt dicit Boetius p̄mo de conſo/
latione. l Nunc autem hic conſolatur. ꝓpt̄
ſcȝ meritum patientie. m Tu vero crucia//
ris. propter defectum miſericordie.
n Et in his omnibus inter nos ⁊ vos: chaos
magnum firmatum eſt. ideſt diſtantia magna
meritorum ⁊ ſtatuum firmata eſt rigore iuſti/
tie diuine vt impoſſibilis ſit tranſitus ab vno
ſtatu in alio: ideo ſubditur. o Ut hi qui vo
lunt hic tranſire ⁊c̄. quia anime ſeparate ſunt
extra ſtatum meriti: ꝙ aūt damnati vellent ve
nire ad locum electorum ſi eſſet poſſibile non
eſt dubium. Sed de electis ꝙ vellent ire ad lo
cum damnatorum videtur falſum. Ad quod
dicendum ꝙ non vellent ire illuc ad manēdū:
vellent tamen ire illuc ſi eſſet poſſibile ad pro
pinquos ſuos liberandum. Iſtud tamen velle
intelligitur ſ̄m voluntatem naturalem: nō aūt
ſ̄m voluntatem deliberatiuam in qua confor/
matur ſimpliciter diuine iuſtitie.
Sequitur: Factū eſt aūt.

a Rogo ergo te pater vt mittas eum in do/mum patris mei. Dixit hec nō charitate duc⁹ cum illam non haberet: ſed timore ſerui ne in ipſorum conſortio eius pena augeretur: qꝛ fuerat eis occaſio peccandi: tum ratione diuitiaꝝ quas eis dimiſe/rat ad vſum: tum exemplo male vi/te qȝ eis dederat ad ſequendum.
b Et ait illi ha/bēt Moyſen: qui docuit moralia a/gendo. c Et ꝓ/phetas: qui docue runt miſtica ⁊ cre denda. Et iſta ſuf/ficiunt ad ſalutem Ideo ſequitur.
d Audiant illos.

vos. nō poſſint neqꝫ inde huc tranſmeare. Et ait. Rogo ergo te pater vt mittas eum i domū patris mei[a]. Habeo enī qnqꝫ fratres vt teſtef illis: ne ⁊ ipſi veniant in locum hunc tormentorum. Et ait illi Abraā[b] habent Moyſen ⁊ prophetas[c] audiant illos[d]. At ille dixit: Non pater Abraam[e]: ſed ſi quiſ ex mortuis ierit ad eos penitētiam agent. Ait autem illi. Si moyſen ⁊ prophetas[f] non audiūt neqꝫ ſi quis ex mortuis reſurrexerit credēt.

Ex hoc patet ꝙ iſte diues ⁊ amici eius erāt de gente iudeoꝝ: qꝛ gētiles non hēbant doctrinā Moyſi ⁊ prophetarum. e Nō pater Abraā ſed ſi quis ex mortuis ⁊c̄. Moti ex nuntio: ſic mirabiliter eis apparente. f Si moyſen ⁊ prophetas non audiunt ⁊c̄. Hoc patuit per effectum: quia Lazaro reſurgenti: ⁊ chriſto te/ſtimonium perhibenti non crediderūt: ſꝫ ma/gis interficere eum voluerunt: vt habetur Jo. xij. cap. Similiter nec chriſto reſurgenti: ſꝫ magis ſuaſerunt falſo ipſum non ſurrexiſſe. Et corpus eius a diſcipulis ſuis furatum fuiſſe. vt ha/betur Matth. vltimo.

Expoſitio moralis

Homo quidam erat diues ⁊c̄. Hoc expoſui litteraliter de diuitijs fortune: quia ſm docto/res catholicos non ponitur hic parabola: ſed narratur res geſta: Nunc autē exponi poteſt de diuitijs nature ꝑdictis: ⁊ quia cōmuniter eſt etiam diues in temporalibus ⁊ ſuperbus. Ideo ſubditur. Qui iduebatur purpura ⁊ byſ/ſo ⁊c̄. Ecce pompa veſtium: ⁊ epulabatur quot/tidie ſplendide per exceſſum victualiū. Et erat quidam mendicus per quem ſignificaſ homo ſimplex ⁊ ignarus indigens conſilio eius. Vl/ceribus plenus. ideſt penitens de ſuis facino/ribus qȝ ſignificatur per vlcera in quibus pu/tredo erumpit ad exteriora. Cupiens ſaturari de micis. ideſt de conſilij ſui verbis: que procedunt ex ſcientia ſicut mice de menſa. Et nemo illi dabat: quia talis contemnit pauperes: et eos alloqui dedignatur. Sꝫ ⁊ canes veniebāt ⁊ lingebant vlcera eius. per canes lupos a gregibus arcentes ſignificantur predicatores ⁊ confeſſores qui debent tales dulciter conſolari. Factum ē āt vt moreretur mēdicus ⁊c̄. quia frequenter contigit ꝙ ſimplices ⁊ ignari ſaluātur. Et homines aſtuti ⁊ litterati damnantur Unde Auguſtin⁹ de Paulo ſimpli/ce dixit. Simplices ⁊ illitterati rapiunt celum ⁊ nos cum litteris noſtris trahimur ad infer/num. Pater Abraam miſerere mei ⁊c̄. ꝑ hoc ſignificatur ꝙ damnati vellent ſi fieri poſſet a beatis adiuuari. Sed hoc impeditur per dei ſententiam que dicit. hic magnum chaos im/poſſibile pertranſiri firmatum eſt.

Queſtio fratris Antonij betontini. Homo quidam erat diues: qui induebatur purpura ⁊ byſſo. ⁊c̄. Luce. xvj. cap.

Et quibus verbis merito queritur. Utrum homo diuitias ⁊ temporalia bona poſſit appetere ſine peccato. Ad qȝ Alexan. irrefragabilis doctor in. ij. parte ſumme. q. clvij. taliter inquit. Qꝛ quicūqꝫ diuitias ac cūcta temporalia bona appetit triplici intentione: ac conſideratione poteſt appetere. Primo intentione vel conſideratione neceſſitatis: qued ⁊ laudatum eſt exemplo Salomonis qui prouerb. xxx. cap. domino dixit. Mendicitatem ⁊ diuitias ne dederis mihi: tribue tm̄ victui meo neceſſaria ne forte ſaciatus illiciar ad negandum ⁊ dicā: quis eſt dominus: ⁊ egeſtate compulſus furer: ⁊ periurem nomen dei mei. Licet quidem ſanctus Tho. ait ſa ſe. q. lxxxiij. arti. vj. Tempora/lia deſiderare: qꝫuis non principaliter: vt i eis finem conſtituamus: ſed ſicut quedam adminicula quibus ad tendendum in beatitudinē adiuuamur inquātum. ſ. per ea vita corporalis ſu

ſtentatur:⁊ inquãtum nobis ad actus virtutū organice deſeruiunt. Ut dicit philoſophus.j. ethicorum vnde Auguſtinus dicit. Ad ſufficientiam vite:non indecenter vult quiſquis ea cuncta habere ⁊c. Scđo intentione:vel conſideratiõe anxie ſuperfluitatis: qđ ⁊ malum eſt. Quia teſte Hieronymo ad Demetriadē: Diuitiarum amor inſaciabilis eſt:expleri neſcit bonorum cupido celerem res habiture finem ſine fine q̃rentur. Hec q̃dē anxietas habendi ſuperflua: non hominem beatum ſed calamitoſū facit. vnde Seneca ad Lucillum ait. Calamitoſus ẽ animus futuri anxi⁹ cañ miſerias miſer. vnde Dantes cantico.vij.pme Comedie dicit Uirgiliū auaritie ſic dixiſſe. Puoi ſi riuolſe ad quella enfiata labra. Et diſſe tace maledetto lupo. Conſuma dentro te colla tua rabia. Tertio intentione:vel conſideratione voluptatis: qđ ⁊ peius eſt quia peccato auaritie adduntur peccata gule ⁊ luxurie:ſicut in diuite epulone conſpicitur:qui propter diuitias plen⁹ voluptatibus legitur in verbis iſtis. Homo quidam erat diues qui induebatur purpura ⁊ byſſo: et epulabatur quotidie ſplendide.

Feria ſexta poſt ſcđam dominicam quadrageſime. Euangelium ſm mattheum.xxj.cap.

In illo tēpore: Dixit Jeſus diſcipulis ſuis ⁊ turbis iudeorū parabolā hanc: homo quidam erat paterfamilias[a] qui plantauit vineam[b]: ⁊ ſepem circundedit ei[c]. Et fodit in ea torcular[d]: ⁊ edificauit in medio ei⁹ turrim[e]: ⁊ locauit eā agricolis[f]: ⁊ peregre profectus eſt[g]. Cum autē tempus fructuum appropinq̃ſſet[h] miſit ſeruos ſuos[i] ad agricolas[k] vt acciperēt fruct⁹ ei⁹[l]. Et agricole apprehenſis ſeruis eius[m]: Alium ceciderunt[n]: Alium occiderunt[o]: Alium vero lapidauerūt[p].

Expoſitio litteralis

Euangeliſta adducit parabolā:⁊ conſequenter oſtendit qualiter ipſi impugnauerunt chriſtum legiſlatorē:⁊ diuiditur in duas: quia primo ad oſtendendum propoſitum proponit quandam parabolam. Scđo ↄfirmat ſuū ꝓpoſitū p ſcripturā:ibi dic illis ieſus:nūq̃d legiſtis. Circa pmū dicit ſic. a Homo erat paterfamilias ⁊c. Iſte homo deus eſt rationibus predictus:qui dicitur paterfamilias:quia ſic gubernat totam creaturā ſicut paterfamilias gubernat ſubditos in domo. b Qui plantauit vineam: domum.ſ. iſrael. ſm q̄ dicitur Iſai.v.ca. Uineā dñi exercituum dom⁹ iſrl' eſt. c Et ſepē circundedit ei.ſcz clauſuram legis ⁊ mandatorum. d Et fodit in ea torcular. dãdo doctrinam prophetarum in qua exprimitur:⁊ magiſ declaratur virtus legis. e Et edificauit turrim.ſ. templū in Jeruſalem: qđ erat edificatū ad modum turris: vnde templū dicitur turris. Michee.iiij.capi.. Et tu turris nebuloſa ⁊c. f Et locauit eam agricolis: vʒ ſacerdotibus:⁊ principibus qui habent officiū ſeruandi cultū diuinum:⁊ iuſtitiam in hoib⁹. g Et peregre profectus eſt. non q̄ mutet locum cū ſit vbiq̃ preſens Sed q̄ dimittit homines agere ſm libertatem arbitrij. ſm q̄ dicit Eccleſiaſtes.xv.cap. Deus ab initio conſtituit hominem ⁊ reliquit eum in manu conſilij ſui. h Cū autem tempus fructuū appropinquaſſet:quia poſt legem ſuſceptam debebant facere fructum bonorum operum. i Miſit ſeruos ſuos.i. primos prophetas. k Ad agricolas.ideſt ad reges ⁊ ſacerdotes principalit ⁊ ad alios eis ſibi electos ↄſequent. l Ut acciperēt fruct⁹. per pdicationē ſuā eos ad fructū bonoꝝ opeꝝ reducēdo. m Et agricole apphēſis ſ̄uis: q̄ reges mlti ⁊ ſacerdotes ꝓphas ſibi miſſos a dño turpiter cõphēdert ⁊ icarcerauerūt ac occidert: ⁊ h̄ ē qđ ſbdit. n Aliū ceciderūt ſic iſaiā q ſerrat⁹ fuit cū ſerra ex pcepto manaſſe regl iuda. o Aliū occidert: ſic amos quē ozias vecte p tpa tráſfixit. p Aliū lapidauerunt vtʒ zachariam quē Joas rex iuda lapidare iuſſit inter templum ⁊ altare.

Iterum miſit alios ſer-
uos plures priorībus[a]:
⁊ fecerūt illi ſimiliter[b].
Nouiſſime autem mi-
ſit ad eos filium ſuum[c]
dicens. Uerebunt̄ for-
te filium meum[d]. Agri
cole autem[e] videntes fi
lium[f] dixerunt itra ſe[g].
Hic ē heres: vinite oc-
cidamus eum ⁊ habe-
bim⁹ hereditatē eius[h].
Et apprehenſum eum
eiecerunt extra vineā
⁊ occiderunt.[i] Cum er-
go venerit dn̄s vinee:
qd faciet agricol' illis[k]
Aiunt illi. Malos ma-
le perdet[l]: ⁊ vineā ſuā
locabit alijs agricolis[m]
qui reddent ei fructū
temporibus ſuis[n]. Di
cit illis ieſus[o]. Nūq̄ȝ le
giſtis in ſcripturis[p]. La
pidem quē reprobaue-
runt edificantes[q] hic fa
ctus eſt i caput anguli
A dn̄o factū eſt iſtud[r]
⁊ eſt mirabile in oculis
noſtris. iō dico vobis[s]

a Iterum miſit alios ſeruos plures priorib⁹ multiplicando.ſ. pphās ad ppli correctionem
b Et fecerunt illis ſimi liter eos.ſ. occidendo intantū ꝙ impleuerunt ierl'm ſanguine pphāꝝ vſq; ad os: vt dicitur .iiij. Regum.xxj.cap.
c Nouiſſime āt miſit ad eos filiū ſuum: pro nobis i carnatum dicēs.
d Uerebuntur forte filium meū. hoc non dicit̄ ꝙ deus ignoraret cō tēptum: quā iudei facturi erant xp̄o: ſed per hoc exprimitur qd deberet fieri: ac ſi diceret.
d Uerebuntur filium meum.i. in reuerentia habere deberent.
e Agricole autē ideſt ſacerdoteſ ⁊ legiſperiti.
f Uidentes filium. ideſt dn̄m ieſum chriſtum opera diuinitatis facientem: ⁊ omnia que predicta erāt de ipſo adimplentē.
g Dixerunt intra ſe. hic eſt heres. quia de ipſo veram noticiam habuerūt vt iam dicetur.
h Uenite occidamus eum: ⁊ habebimus hereditatem eius. ꝓpter hoc tractauerūt de morte eius: ne occaſione xp̄i venirent romani ⁊ auferent eis locum ⁊ gentem: vt habetur Joan. xj.cap. Et ſic occiderūt eum vt pacifice poſſiderent ciuitatem ⁊ templum. Contrarium autē accidit eis: quia per hoc in vindictam mortis xp̄i locum ⁊ gentē perdiderūt: q2 per Titū ⁊ Ueſpaſianum deſtructa eſt ciuitas ⁊ templū ⁊ populus occiſus ⁊ captiuatus.
i Et apprehenſum eum eiecerunt extra vineam ⁊ occiderunt: q2 xp̄s extra ciuitatem ierl'm crucifix⁹ ē.
k Cū ergo venerit dn̄s venee: qd faciet agricolis illis. venit dn̄s ad iudicandū ⁊ vindicādum illud factū qn̄ ex eius ordinatione venit contra eos exercitus Romanorum.
l Aiunt illi malos male perdet ⁊c̄. Lucas vō iſta verba refert quaſi a xp̄o dicta ⁊ ſacerdotes dixerūt ꝯtrarium abſit: vt habetur Luc̄.xx.ca. Dicendū ꝙ non eſt cōtradictio: q2 in turba illa erāt aliqui: qui conſentiebant doctrine chriſti ⁊ illi dixerunt. Malos male perdet. vt hic dicit Mattheus. ⁊ hanc reſponſionem quaſi approbando tanq̄ȝ veram xp̄s repetit: vt dicit Lucas ⁊ tunc cōſequēter ſacerdotes videntes qđ erat dictum contra eos dixerūt abſit. malos autem dn̄s perdidit qn̄ ciuitatem ⁊ tēplū per Romanos deſtruxit. ſequitur.
m Et vineā ſuam locabit alijs agricolis. q2 xp̄s eccleſiam ſuam regendā tradidit apoſtolis ⁊ alijs diſcipulis.
n Qui reddunt ei fructū temporibus ſuis: q2 ad predicationem eoꝝ crediderunt multe gētes.
o Dicit illis ieſus. hic confirmat parabolam ſuam per ſacram ſcripturam.
p Nunq̄ȝ legiſtis i ſcripturis.i. in pſalmis: q̄ſi dicat: vos qui eſtis legiſperiti deberetis hoc ſcire.
q Lapidē quē reprobauerūt edificantes ⁊c̄. Ad litteram dicitur de edificatione templi Salomonis: q quidem lapis pluries oblat⁹ eſt in edificatiōe ⁊ q2 non poterat conueniēter collocari. Ideo pluries reiectus eſt quaſi reprobatus ab edificantibus. vltimo autem poſitus eſt in cōſummatione anguli: vbi coniungebant̄ parietes templi: ⁊ de illo ſcribitur in pſal.
r A dn̄o factū eſt iſtud. q2 illud non fuit a caſu ſed ex diuina preordinatione: q2 lapis iſte figurabat chriſtū qui multotiens ⁊ multipliciter reprobatus eſt a principibus ſacerdotum: ⁊ tn̄ factus eſt in caput anguli coniungens iudeos ⁊ gentiles q̄ſi duos parietes in vnam eccl'iam: qđ autē xp̄s dicatur lapis: in ſcriptura habet̄ Danie. ij. ca. Lapis qui percuſſerat ſtatuam: fact⁹ eſt mons magnus: ⁊ impleuit vniuerſam terram: ꝙ etiā ſit lapis angularis habet̄ Iſai.xxviij. Ecce ego mittam in fundamentis ſyon lapidem angularem probatum precioſum ⁊c̄. ⁊ ex auctoritate concluditur reprobatio iudeorum.
s Ideo dico vobis: quia chriſtum reprobatis. ſequitur.

quia auferetur a vobis regnum dei[a]: ⁊ dabitur genti facienti fructus eius[b]. Et qui ceciderit ſuper lapidē iſtū[c] cōfringetur ſuper quē vero ceciderit: conteret eum[d]. Et cum audiſſent principes ſacerdotum[e] ⁊ phariſei parabolas eius: cognouerunt ꝙ de ipſis diceret. ⁊ q̄rentes eum tenere[f]: timuerunt turbas[g]: quoniam ſicut prophetam eum habebant.

a Auferetur a vobis regnum dei. i. regimen eccleſie. b Et dabitur genti ⁊c̄. i. apoſtolis ⁊ eorum ſucceſſoribus. c Et qui ceciderit ſuper lapidem ⁊c̄. Ille autem cadit ſup̱ lapidem qui credens peccat per lubricitatem carnis ſeu alijs peccatis: ⁊ iſte confringetur: ſed non cōminuit: q̄ nō peccat tam grauiter ſicut ille q peccat peccato infidelitatis. d Sup̱ quē vero ceciderit cōteret eum: ſup̱ illū vō cadit lapis in quo inuenit peccatum infidelitatis: ⁊ iſte conteritur: q̄ ex pondere diuini iudicij grauiſſime punitur. e Et cum audiſſent principes ſacerdotum. Hic ponit concluſio huius capli: vbi oſtenditur obſtinatio ſacerdotū: q̄ audientes doctrinam eius nō fuerūt ꝯtriti: ſed magis ad occidendum eum incitati.

f Et querentes eum tenere. ſ. ad occidendum

g Timuerūt turbas: ex quo patet ꝙ ſolo timore retracti fuerunt ab eius morte.

Queſtio.

¶ Occaſione dictoꝝ in hoc capitulo queritur Utrum iudei cognouerunt ieſum nazarenum eſſe xp̄m ſibi promiſſum: ⁊ arguit p̄mo ꝙ non per illud qđ dicit. j. Corinth. ij. Si enī cognouiſſent nunq̄ dn̄m glorie crucifixiſſent. Item Act. iij cap. dicit petrus loquens iudeis. Scio fratres ꝙ per ignorantiam feciſtis: ſicut ⁊ p̄ncipes veſtri. Item Luc. xxiij. cap. dicebat ieſus in cruce. Pater dimitte illis q̄ neſciunt quid faciunt. In contrarium arguitur: per illud qđ habetur Joānis. xv. cap. Nunc aūt viderunt ⁊ oderunt me ⁊ patrem meū: qđ autem videtur manifeſte cognoſcitur. Itē ſuper illud qđ dcm̄ eſt in preſenti cap. Agricole videntes filiū dixerunt intra ſe: hic eſt heres. dicit Hieronym⁹ Manifeſte probat dn̄s his verbis iudeorum principes non per ignorantiam: ſed p̱ inuidiā dei filium crucifixiſſe. Reſpondeo dicendū ꝙ populo iudeoꝝ aliqui erant maiores ſcientes ſcripturas legis ⁊ prophetaꝝ. Aliqui autē minores ſicut laici ⁊ vulgares tm̄ modo ſcientes illud qđ eſt de neceſſitate ſalutis: vt p̄cepta decalogi ⁊ huiuſmodi que debent ſciri ab oībus ſed ſubtilitatem ſcripturaꝝ ⁊ dicta prophetaꝝ ignorantes. Item ꝙ xp̄s erat verus homo ꝓpheta ſanctus ⁊ deus in vnitate ſuppoſiti. Dicunt ergo aliqui ⁊ bene quātum ad hoc ꝙ minores ppl̄i iudeorum nō cognouerunt ieſuȝ eē xp̄m nec quātū ad diuinitatē: nec quātuȝ ad humanitatem quia lȝ cognoſcerent deū eē hoīeȝ veꝝ: tm̄ nō cognoſcebant illū eē hominem ſeu ꝓphaȝ qui erat a deo ꝓmiſſus ſicut xp̄s: cuius ratio eſt quia ignorabant ſcripturas que loquunt de xp̄i diuinitate ⁊ illas que loquunt de determinatiōe tp̄is: ⁊ de ſignis ſui aduent⁹ ſed maiores cognouerunt eum eſſe veꝝ ꝓphaȝ a deo ꝓmiſſum ⁊ miſſum: q̄ ſciebāt ſcripturas loquentes de tp̄e ſui aduentus: ⁊ de ſignis que omnia videbant in eo impleri: nō tm̄ vt iſti dicunt cognouerunt ipſum eſſe deum: ⁊ ſm̄ hoc loquitur Apoſtolus in auctoritate preallegata qđ ſi cognouiſſent nunq̄ dn̄m glorie crucifixiſſent: quaſi diceret nunq̄ cognouerunt eius diuinitatem: ſed hoc non videt conuenient dcm̄ q̄ ſicut ſcripture determinate loquuntur de tēpore ſui aduentus. Danie. ix. cap. In ebdomadibus illis abbreuiatis. Et de ſignis ſui aduent⁹ ſicut eſt tranſlatio regni: vt habetur Gen̄. xlix. cap. Et modus eius adueniendi in paupertate ⁊ humilitate: vt habetur Zacha. ix. ca. Ita expreſſe vel expreſſius loquunt ſcripture prophetaꝝ de eius diuinitate. Jeremie. xxiij. cap. Ecce dies veniunt dicit dn̄s: ⁊ ſuſcitabo v̄bum bonum qđ locutus ſum ad domum iſrael ⁊ iuda: in diebus illis ⁊ germinare faciam Dauid germen iuſtum ⁊ faciet iudicium ⁊ iuſticiam ī terram: ⁊ hoc eſt nomen qđ vocabunt eū dn̄s iuſtus noſter. In hebraico enī vbi habetur hic dn̄s ponit nomen dn̄i tetragramaton qđ nullo modo pōt dici de aliquo niſi de deo vero: cum ergo iſta auctoritas ſm̄ omnes doctores etiaȝ hebraicos expoſita ſit de xp̄o: ſequit ipſum eſſe veꝝ deū. Itē Iſai. ix. ca. dr̄. Paruulus natus eſt nobis: ſequit ⁊ fact⁹ eſt p̄ncipatus ſup̱ humeꝝ

eius ⁊ vocabitur nomē eius admirabilis: cōſi/
liarius: deus fortis: pater futuri ſeculi: pnceps
pacis: Que etiam auctoritas ītelligitur de xp̄o
⁊ in ea fit expreſſa mentio de eius diuinitate
ſicꝰ de humanitate ſm hebraicos. Et multe alie
auctoritates cōſimiles poſſunt ad hoc induci:
ſed ꝑpter prolixitatem omitto: ⁊ ideo dicendū
ſicut maiores populi iudeoꝝ habuerunt noti/
tiam de tempore ⁊ ſignis ſui aduentus: ita no/
titiam per ſcripturas habuerūt q̄ȝtum ad eiꝰ
diuinitatem. Conſiderādum tamen ꝙ aliquid
cognoſcitur in habitu: cuius tñ cognitio actua/
lis impeditur ꝑpter aliquā paſſionē vel habi/
tum impedientem ſicut dicit philoſophus. vij.
ethicoꝝ quod incōtinens differt ab intēperato
ꝑ hoc ꝙ hȝ extimationem verā non ſolū in vni
uerſali quā etiā habet intēperatus vt quod for
nicari eſt malum. Tum nō peccet per ignoran/
tiam: ſed etiam hȝ extimationē ȝ veram in par/
ticulari. Et ꝑ hoc incōtinens differt ab intem/
perato. Et tamen adueniente paſſione corrūpi/
tur extimatio vera particularis: q2 paſſione vi
cente iudicat nunc fornicandum: ita ꝙ paſſio ī
pedit actualem conſiderationem verāȝ in par
ticulari: ⁊ ſi paſſio ſemꝑ duraret ſemper ſic iu/
dicaret. Eodē modo dicendum eſt ꝙ iudei ha
buerunt veram extimationem de xp̄o: ⁊ in ha/
bitu ⁊ in actu in principio: ſed quando incepit
contra eos predicare: excitati fuerunt cōtra cū
paſſionibꝰ: ire rancoris: ⁊ inuidie q̄bus paſſio/
nibus impediebantur ab actuali conſideratio/
ne veritatis ꝓhabite de xp̄o. Ideo machinati
ſunt in eius morteȝ: ſicut ⁊ incōtinens propter
paſſionem cōcupiſcibilis eligit fornicari: quod
tamen alias refugeret. Conſiderādum tamē ꝙ
illa notitia quā habuerunt de xp̄o per ſcriptu/
ras ꝓphetarum: nō erat certa certitudine eui/
dentie: tum q2 talis certitudo ſolum habetur ꝑ
demonſtrationē vel ſenſum: tum q2 prophetie
poſſūt aliquando varie exponi: ⁊ ideo erat ma
gis notitia probabilis ⁊ veriſimilis cōiecture:
vel ſm alios erat ibi certitudo adherētie que
tamen poteſt impediri in actu modo predicto.
Per dicta poſſunt ſolui argumenta ad vtrāq̄ȝ
partem: q2 illa argumenta que probant ꝙ ha/
buerunt notitiaȝ de xp̄o: intelligēda ſunt de no
titia habituali predicto modo. Alie aūt auctori
tates que dicūt contrarium loquūtur de actua
li cognitiōe applicante ad opus q̄ fuit impedi/
ta ꝑpter paſſionē inuidie ⁊ rancoris vt dcm̄ ē.

Expoſitio moralis eiuſdem euāgelij. Homo
erat pater familias qui plantauit vineam ⁊c̄.
Scōm ſenſum allegoricum: homo iſte xp̄s eſt:
qui plantauit eccleſiā de ſuo latere formata: ⁊
ſepem circūdedit ei. i. doctrinam euangelicam
⁊ fodit in ea torcular. i. martirum patientiam
qua roborata eſt eccleſia: ⁊ edificauit turrim. i.
contemplationē confeſſoꝝ ⁊ doctoꝝ: ⁊ locauit
eaȝ agricolis. Raba. Moraliter hec vinea cui/
cūq̄ȝ locatur cum baptiſmi myſterium ſibi datˀ
vt bene operando in ea exerceatur: mittitˀ ſer/
uus vnus alter tertius cum lex ꝓ ꝓpheta legi
tur ſed miſſus ceditur eijcitur cum ſermo con/
temnitur: vel quod peius eſt blaſphematˀ: here
dem vō q̄ȝtum in ſe eſt occidit q̄ filium dei cō/
culcauerit: ⁊ ſpiritui gratie contumeliā fecerit
perdito malo cultore vinea alteri datur cum
donum gratie qȯ ſuperbus ſpreuerit: humilis
accipit. Et cum audiſſent princcipes ſacerdo/
tum. Criſoſtomus hec eſt differentia omnium
bonoꝝ ⁊ maloꝝ: Bonus enim cōprehenſus in
peccato gemit. Malus aūt fremit: non q2 pec/
cauit: ſed q2 comprehēſus eſt in peccato.

Queſtio fratris antonij betontini. Hic ē he
res venite occidamus eum ⁊c̄. Mat. xxj. cap.

Ex q̄bus verbis merito queritur. Utrū aua/
ritia ſit cā inuidie ad qȯ breuiter rn̄detur ex
ſacroꝝ theologoꝝ ſn̄ia qȯ ſic. vn̄ ꝓuerb. xxviij.
ca. ſcribitˀ. vir qui feſtinat ditari alijs inuidet.
⁊ Greg. vir iuſtus ꝑ hoc qȯ in terris nihil ap/
paret alienis fetibus inuidere neſcit. tāto eniȝ
q̄ſq̄ȝ plus inuidet alijs bona ꝓſentia: q̄ȝto minꝰ
ip̄e contēpſerit ea. ⁊ Alanus de cōplanctu nāe
dicit: ſiq̄s in torrēte diuitiarū natat: in hūc oēs
ſuarū detractionū aceruos expēdit inuidia: dif
ficile. n. imo impoſſibile ē cū auarus quēuiam
aut diuitijs aut alijs rebꝰ in q̄bus oībus ē inui
dia magnū ⁊ potentē viderit ip̄m: illi nō inui/
dere. Hinc beatus hieronymus ī fine vite bea
ti Malchi taliter inq̄t. Semꝑ virtutes inſeq̄/
tur inuidia: feriūtq̄ȝ ſummos fulgura montes.
Nec mirū ſi hoc de oībus loquor: cū ⁊ dn̄s no/
ſter phariſeoruȝ zelo ſit crucifixus ⁊ oēs ſancti
emulos habuerint. Sȝ vt clariꝰ pateat qȯ aua/
ritia ſit efficax cā ⁊ q̄ſi totalis īuidie īducuntˀ v̄
ba euāgelij hodierni. h̄ eſt hēs ⁊c̄. In q̄bꝰ ver/
bis denotatˀ ꝙ agricole q̄bus locauerat vineaȝ
quā plātauerat. i. iudei q̄bus dn̄s dederat legē
tēporalia dona ſicut auari timentes amittere.
vn̄ Ioānes. xj. ca. Dicebāt q̄d facimus q2 h̄ hō

multa ſigna facit:ſi dimittimus eū ſic venient romani ⁊ tollēt locū noſtrū ⁊ gentē:Et ex h̄ inuidētes ipſi dn̄o trucidati p̄mo p̄ribus ⁊ ꝓphetis:q2 ab eis fruct⁹ boni opis reqrebāt dixerūt ad inuicē. Hic ē hēs ieſum oſtēdētes. venite occidamus eum ⁊c̄.

Sabbato poſt ſcd̄az dominicā quadrageſime. Euageliuz ſm̄ Lucam. xv.cap.

In illo tp̄e Dixit ieſus diſcipl'is ſuis parabolam hanc. Homo quidam[a] habuit duos filios[b]: ⁊ dixit adoleſcētior[c] ex illis patri. Pater da mihi portionem ſubſtantie que me cōtingit. Et diuiſit illis ſubſtātiam[d]. Et nō poſt multos dies cōgre

Expoſitio lr̄alis.

Hic deſcribit̄ p̄ euāgeliſtā peccatoꝝ cōuerſio ad iuſtitiā ⁊ qualiter ſunt benigne ſuſcipiēdi vt patet per parabolam.

a Homo qdā. h̄ ponitur parabola de ſilio ꝓdigo: p quē deſignat̄ ꝑpl's gētilis q erat ſubditus peccatis: vl' ēt qcūq3 peccatoꝛ ſingularis. Dicit ergo. a Homo qdā. ideſt ip̄e deus ꝓ nobis humanatus. b habuit duos filios. i. duos populos. ſ. iudaicū ⁊ gentilez: vel duos filios. i. iuſtos ⁊ peccatores:q2 peccatores ſunt filij dei inq̄ztum ſunt ad eius imaginē:l3 nō ſint filij dei p gratiā c Et dixit adoleſcētioꝛ. i. gētilis populus:vn̄ ⁊ populus iudaicus vocat̄ filius dei p̄mogenitus iſrael. vl' peccatoꝛ q dicitur iuuenis moribus:⁊ ideo dr̄ adoleſcētioꝛ filius. d Et diuiſit illis ſubſtantiā q2 dona dei oībus largiunt̄ l3 diuerſimode.

e Adoleſcentioꝛ filius peregre ꝓfectus eſt:p multiplicationem peccatoꝝ elongādo ſe a deo patre ⁊ a celeſti ciuitate. f Et ibi diſſipauit ſubſtantiā ſuā:q2 p peccata mortalia tollunt̄ bona gratie:⁊ peioꝛant̄ bona nature. g Viuendo luxurioſe. Luxuria ſpirituali q̄ eſt ydolatra q̄ztum ad gentilē populū:⁊ luxuria coꝛpoꝛali nō ſolum q̄ztum ad gētilem ſed ēt q̄ztum ad peccatoꝛē infoꝛmē fidē habentem.

Expoſitio litteralis.

h Facta eſt fames valida:p defectum verbi diuini ⁊ ſacre ſcripture:quia gētilibus nō ē data lex vetus:neq3 oꝛacula ꝓphetarum: ſ3 illud pſal.xlvij. Nō fecit taliter omni nationi:⁊ iudicia ſua non manifeſtauit eis. peccatoꝛibus etiā iudeis in tali ſtatu lex ⁊ pꝛophete non valebāt ad ſalutē. ideo ſubditur.

gatis omnib⁹ adoleſcētioꝛ filius peregre pꝛofectus eſt[e] in regionem longinquam:⁊ ibi diſſipauit ſubſtantiam ſuaz[f] viuendo luxurioſe.[g] Et poſtq̄z oīa cōſumaſſet:facta eſt fames valida[h] i regione illa:⁊ ip̄e cepit egere[i]. Et abijt et adheſit vni ciuiū regionis illius[k]:et miſit illuz in villā ſuam[l]:vt paſceret poꝛcos[m]. et cupiebat implere ventrē ſuū[n] de ſiliqs q̄s poꝛci māducabāt:⁊ nemo illi dabat[o]. in ſe āt reuerſus dixit[p].

i Et ipſe cepit egere:ſpiritualib⁹ bonis. k Et adheſit vni ciuium regionis illi⁹. ſ. diabolo:qui eſt ciuis in regione vmbꝛe moꝛtis. l Et miſit illum in villam ſuaz:ideſt occupauit eum circa cupiditatem mundanam: cuius ville diabolus dicit̄ dominus. Joānis. xiiij. cap. Venit p̄nceps mundi hui⁹:⁊ in me non hab3 quicq̄z. m Vt paſceret poꝛcos. i. vicia que fetida ſunt ⁊ immunda. vnde pꝛima Thimo. vj. cap. Radix omnium maloꝛum ē cupiditas:quia ſicut radix miniſtrat nutrimentum omnibus arboꝛis ramis:ſic abundatia tēpoꝛaliu3 circa quam verſatur humana cupiditas adminiſtrat materiam ⁊ fomentum omnibus vicijs.

n Et cupiebat implere ventrem ſuum ⁊c̄. Quia intentus congregationi tempoꝛalium querit in talibus ſufficientiam:intendens eam habere per talia: ſed non aſſequitur intentum:quia talia non minuunt cupiditatem: ſed magis eam augent:q̄zto enim aliquis plus habet de bonis tempoꝛalibus:tanto plus ad habenda maioꝛa anhelat:ſ3 qđ dicit beat⁹ Greg. ⁊ hoc de communi curſu accidere videmus:et ideo bene ſubditur. o Et nemo illi dabat: quia non aſſequitur quod intendebat:⁊ q2 conſideratio huius defectus inducit aliquando ad penitentiam: ideo ſubditur. p In ſe autem reuerſus dixit. Homo enim peccando extra ſe egreditur:quia limites recte rationis tranſgreditur ⁊ ideo penitendo ad ſe reuertitur.

Quanti mercenarij[a] in domo patris mei[b] abūdant panibus[c]; ego aūt hic fame pereo[d]? Surgam[e] ⁊ ibo ad patrē meum[f]: ⁊ dicaʒ ei[g]: Pater pecaui in celum ⁊ corā te: iam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut vnum de mercenarijs tuis. Et ſurgēs venit ad patrem ſuum. Cum autem adhuc longe eſſet[h]: vidit illum pater ipſius[i]: ⁊ miſericordia motus eſt. Et accurrens cecidit ſuper collū eius ⁊ oſculatus eſt eū. Dixitqꝫ ei filius. Pater peccaui in celum ⁊ corā te iam non ſum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad ſeruos ſuos[k] Cito proferte ſtolaʒ primam[l] ⁊ induite illum: ⁊ date ānuluʒ in manu eius[m]: ⁊ calciamēta in pedibus eius.[n] Et adducite vituluʒ ſaginatum[o] ⁊ occidite: et manducemus ⁊ epulemur[p]: quia hic filius meus mortuus erat[q] ⁊ reuixit[r] perierat ⁊ inuentus eſt Et ceperunt epulari. Erat autem filius eius ſenior in agro[s]: ⁊ cū veniret[t] ⁊ appropinquaret domui audiuit ſimphoniam[v]: ⁊ choruʒ: ⁊ vocauit vnum de ſeruis[x] ⁊ interrogauit quid hec eſſent Iſqꝫ dixit illi: Frater tuus venit: ⁊ occidit pater tuus vitulum ſaginatum: quia ſaluum illum recepit. Indignatus eſt autem: ⁊ nolebat introire[y]. Pater ergo illius egreſſus ce-

a Quanti mercēnarij.i.ſeruientes pro mercede eterna. b In domo patris mei.i. in eccleſia ſeu congregatione iuſtoꝝ c Abundāt panibus.ſ.pane ſacre ſcripture ꝑ eruditionem ⁊ pane euchariſtie per ſacramēti receptioneʒ.

d Ego auteʒ hic fame pereo: quia ſi ad populū gentilē referatur hoc dictū patet quod ei talia nō adminiſtrātur: ſi autem ad catholicum peccatorem: patet quod talia non proficiunt homini quamdiu manet in mortali peccato.

e Surgam.ꝑ infidelitatis vel peccati derelictionē.

f Et ibo ad patreʒ meū.per vite meliorationem.

g Et dicā ei.pater ⁊c. per veram fidei cōfeſſionem quātum ad populum gentilem: ſecundum illud ad roma.x.c. Corde creditur ad iuſticiam: ore autē confeſſio fit ad ſaluteʒ quātum ad catholicum peccatoreʒ ꝑ integram peccatorum cōtritiōem ⁊ puram ꝯfeſſionem. h Cum aūt adhuc lōge eſſet.i.motus ad penitenduʒ: non tamen perfecte contritus ad quā requiritur gratia diuina preueniens: ideo ſubditur. i vidit illum pater ipſius.oculo clementie ſequitur. k Dixit autem pater ad ſeruos ſuos.ideſt ad apoſtolos ⁊ eccleſie miniſtros quibus precepit predicare non ſolum iudeis: ſed etiam gentilibus ⁊ etiam nō ſolum iuſtis ſed etiam peccatoribus.

l Cito proferte ſtolam primā.i.proferendā innocentiam ⁊ reſtituendam nunciate vere cōuerſis ⁊ penitentibus. m Et date ānulum in manu eius.i.predicate dandum ānulum fidei per charitatem operantis. n Et calciamenta in pedibus.i.ſanctoꝝ precedētium exēpla: quia calciamenta fiūt de pellibus animalium mortuoꝝ. o Et adducite vitulū ſaginatū.i.ſacramentum euchariſtie fidelibus adminiſtrate: in quo immolatur xps qui eſt vitulus ſaginatus propter gratie pinguedinē. p Et manducemus: quia in primitiua eccleſia non ſolū miniſtri eccleſie ſumebāt hoc ſacramentum: ſed etiā totus populus quotidie: vt habetur Act. ij.ca. Et adhuc ſemel in āno quilibet xpianus tenetur refici hoc ſacro: reficitur etiam quotidie: quia ſacerdotes nō ſolū ſumūt hoc ſacramentum pro ſe ſed etiam pro populo. q Quia filius meus hic mortuus erat.morte culpe. r Et reuixit.vita gratie. ſ Erat aūt filius eius ſenior in agro: quia iudaicus populus in cultu vnius dei occupatus.

t Et cū veniret ⁊ appropinquaret domui.ſ.eccleſie.

v Audiuit ſimphoniā ⁊ choꝝ: quia cū ſpūs ſanctus deſcēdiſſet ſup apoſtolos alioſqꝫ diſcipulos in die pētecoſtes ceperūt laudare deū varijs liguis: vt habetur Act.ij.c. Et tūc iudei qui erāt in ierlm audiētes voces eoꝝ admirati ſunt ⁊ inceperūt querere vnde eēt tāta gratia ⁊ exultatio: vnde ſubditur. x Et vocauit vnū de ſeruis: ⁊ interrogauit quid hec eēnt: quia petrus pro alijs rndit oſtēdēs quod erat ex dono ſpūs ſancti quod iuſtificat veniētes ad fidē catholicā ſiue ſint iudei ſiue ſint gētiles: vnde ⁊ ſilius gratia ſpūs ſancti data fuit gētilibus credētibus ſicut ⁊ diſcipulis xpi in die pētecoſtes data fuerat: vt habetur Act.x.ca. de Cornelio ⁊ alijs gētilibus qui erāt cū eo. y Et indignatus nolebat introire quia iudei etiā ad fidē ꝯuerſi fuerāt admirati quod gētiles quos prius deſperauerāt equarentur eis in gratia dei vt habetur Act.x.ca. vnde cū petrus rediſſet ierlm illi

quí erãt ꝯuerſi ad fidẽ catholicaꝫ de iudaiſmo
diſceptabant aduerſus illum eo qꝺ cõmunica/
uerat cũ illis vt habeť Actuũ.xj.ca. a Pater ẽ
illius egreſſus cepit rogare:qꝛ deus ꝑ apoſto/
los ⁊ ꝑ Paulũ ſpecialiter oſtẽdit rõnabiliter ⁊
ꝑ ſcripturaſ.quod
erãt gẽtiles non
contẽnẽdi ſꝫ gau/
dẽter ad cõionẽꝫ
fideliũ recipiẽdi.
b Ecce tot annis
ſeruio tibi. ſub le/
ge Moyſi.
c Et nunq̃ꝫ mã/
datum tuũ preter
iui.ſcilicet mãda/
tum de cultu vniꝰ
dei:lꝫ enim multi
de iudeis fuerunt
idolatre:tamẽ aliqui ſemꝑ remãſerunt in fide
⁊ cultu vnius dei ⁊ illi poſſunt dici populus iu
daicus:ſicut ⁊ frequẽter ꝑs noĩatur noĩe totiꝰ.
d Et nũq̃ꝫ dediſti mihi hedũ:qꝛ toto tꝑe legiſ
moſayce nunq̃ꝫ tantũ bñficium datũ fuit popu/
lo iudaico q̃ꝫtum datũ eſt tẽpore euãgelij gẽti/
li populo ad fidẽ ꝯuerſo:Jdeo omnia bñficia il
lius tꝑis modica ſunt ⁊ quaſi nulliꝰ reputatio/
nis reſpectu bñficioꝝ noue legis. e Fili tu
ſemꝑ mecum es:qꝛ ſemꝑ aliq de iudeis adhe/
ſerũt deo ꝑ fidem. Et multi ex eo receperunt fi
dem catholicam q ſunt participes bñficioꝝ no
ue legis. Jdeo ſubdiť. f Et oĩa mea tua ſũt:
Cetera patẽt ex ꝑdictis. Si aũt referatur iſta
parabola ad iuſtum ⁊ peccatorẽ reuertentẽ:ſic
filius ſenior exiſtẽs in agro eſt hõ a iuuẽtute in
opibus virtuoſis exercitatus. Junior aũt filius
eſt peccator penitẽs:q diu male vixit:⁊ aliquã
do datur ſibi a deo maior gratia ⁊ ꝑ ꝯſequens
maior gloria q̃ꝫ illi qui bñ vixit a iuuẽtute:ſicut
pꝫ de ſancto Bonifacio martyre nõ pontifice:
q inuẽtus in ſtupro penituit:⁊ paſſus ẽ ſub dyo
cletiano:cuius feſtũ colit eccl̃ia romana ſecũdo
idus maij de quo iuſti aliquãdo admiranť:que
qdem admiratio põt dici q̃dam indignatio i
q̃ꝫtum talis nõ videť dignus tãto bono:ſed de
us pater pacificat hanc indignationẽ quando
oſtẽdit ꝑ eruditionẽ vel inſpirationem qꝺ hoc
non prouenit ex parte peccatoris penitẽtis:ſed
ex infinita bonitate dei conferentis ſm ſua ve
ra iudicia facultatẽ humanaꝫ omnino tranſcẽ/

pit rogare[a] eum. At ille
reſpondens dixit patri
ſuo. Ecce tot annis ſer/
uio tibi[b]: ⁊ mandatum
tuum nunq̃ꝫ preteriui[c]:
⁊ nũq̃ꝫ dediſti mihi he/
dum[d] vt cũ amicis me/
is epularer:ſꝫ poſtq̃ꝫ fi/
lius tuus hic qui deuo/
rauit ſubſtantiam ſuaꝫ
cũ meretricibus venit:
occidiſti illi vitulum ſa
ginatum. At ipſe dixit
illi. Fili tu ſemper me/
cum es[e]: ⁊ omnia mea
tua ſunt[f]. Epulari au/
tem et gaudere oporte/
bat: quia frater tuus
mortuus erat ⁊ reuixit:
perierat ⁊ inuentus eſt.

dentia. Et ad hanc intentionem poteſt de faci/
li littera applicari.

Expoſitio moralis.

Homo qdaꝫ habuit duos filios. homo ille xp̃s
eſt eius autẽ filij ſunt omnes chriſtiani per eiꝰ
baptiſmum rege/
nerati:quorum ta
mẽ aliq ſunt iuſti
⁊ aliqui peccato/
res: Et dixit adole
ſcẽtior:per queꝫ ſi
gnificatur quilibꝫ
peccator qꝛ iuue/
nis eſt moribus.
Pať da mihi por/
tionem ſubſtantie
ꝑ hoc ſignificatur
q peccator rece/
dit a dei patris le
ge:vt agat ꝑ libito volũtatis ſue. Et diuiſit illis
ſubſtantiam:qꝛ deus ꝑmittit quẽlibet agere ſꝫ
arbitrij libertatem. Adoleſcentior filius pere/
gre ꝓfectus eſt:ꝑ multiplicationẽ peccati elon
gans ſe a patria celeſti. Jdeo ſubdiť. Et ibi diſſi
pauit ſubſtãtiam ſuam.ſ.bona gratuita ꝑdẽdo
⁊ naturalia peiorãdo:⁊ poſtq̃ꝫ conſumaſſet oĩa
facta eſt fames valida in regione illa: Nam in
regione peccati fit magnus defectus pabuli di
uini. Et cepit egere: Nã exiſtẽs in peccato mor
tali fit egens omni bono ſpirituali. Et adheſit
vni ciuiũ regionis illius.i.diabolo q ciuis ẽ in
regione vmbre mortis. Et miſit illũ in villã ſu/
am.i.in peccatoꝝ ſocietateꝫ in qua dominatur
ſicut in ꝓpria villa. Ut paſceret porcos.i.immun
ditie peccata. ⁊ cupiebat implere ventrẽ de ci/
bo porcoruꝫ:q eſt carnalitas:⁊ nemo illi dabat:
qꝛ nullus vtens rõne concedit carnaliter viue
re. Jn ſe aũt reuerſus.i.ad ꝓpriam conſciẽtiam
ꝑ rõnis dictamẽ a qua receſſerat ſequendo ſen
ſualitatem:dixit. Quanti mercẽnarij.i.deo ſer
uientes:abũdant panibꝰ: verbi diuini ⁊ eucha
riſtie ſacramẽti. Ego aũt hic fame pereo:ꝑuatꝰ
omni bono. Surgam de luto culpe:⁊ ibo ad pa
trem ꝑ conatum operãdi bene ⁊ dicam ei. Pa
ter peccaui:recognoſcendo culpam ⁊ petendo
veniam. Cum aũt adhuc longe eẽt attritus et
nõ ꝑfecte ꝯtritus ad qꝺ reqritur gratia dei ꝑ/
ueniẽs ideo ſubditur. Vidit illũ pater ipſiꝰ ocu/
lo clementie:⁊ accurrens cecidit ſuꝑ colluꝫ eiꝰ
⁊ oſculatꝰ ẽ eũ in ſignũ recõciliationis ꝑfecte.

Dñica tertia. xl. epla pauli ad epheſeoſ. v. ca.

FRẽs eſtote imitatores dei ſicut filij chariſſimi[a]: ⁊ ambulate in dilectione[b]. Sicut ⁊ chriſtus dilexit nos[c]: ⁊ tradidit ſemetipſum pro nobis[d] oblationem et hoſtiam

⁊ dixit ad ſeruos ſuos. i. eccleſie miniſtros quibus xp̄s precepit benigne recipe penitentes ⁊ confitentes. Cito pferte ſtolam pmam adminiſtrando ſibi eccleſie ſacramenta vt ſic prius ſpiritualiter adornetur. ⁊ adducite vitulum ſaginatuȝ ideſt eucharistie ſacramentū chriſtum continẽſ imolatum. Et epulemur: quia peccator vere penitens de peccatiſ ad mẽſam chriſti recipitur cum aliis chriſtianis. Erat autẽ filius eius ſenior in agro: per quem ſignificatur chriſtianus perſeuerans in iuſtitia remiſſe tamen operando: ⁊ talis aliquando miratur q deus magis reſpicit peccatorem conuerſum: dando ei virtutem fortius operandi ſicut dedit ſancto Bonifacio martyri: ⁊ talis admiratio indignatio dici poteſt large loquẽdo: quia parabola que eſt quedam ſimilitudo non ſemper currit omnimodo. Pater autem amouet hanc admirationem ſeu indignationem quando deus per ſe vel per alium oſtendit iuſto: qđ quicquid operatur iuſte fit. lȝ hominibus aliquando videatur aliter.

Queſtio fratris Antonij betontini. Fili tu ſemp mecū es: ⁊ oīa mea tua ſunt. Luce. xv. cap.

¶ Super quibus merito eſt dubitandū. Quomodo iuſtus frater receptioni alterius fratris peccatoris inuideat. Hoc eteniȝ mouit Damaſum papam qui beato hieronymo ait. Si autẽ vt ais de iuſto ⁊ peccatore voluerimus eſſe parabolam: iuſto non poterit conuenire vt de ſalute alterius ⁊ fratris maxime cōtriſtetur. Si enim inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum: ⁊ imitantur eum qui ſunt ex parte eius: nunq̄ȝ perſone iuſti tam innanis inuidia poterit coaptari vt foris ſteterit ⁊ clementiſſimo patri rigidus obſtiterit: ſoluſq̄ȝ liuore cruciatus letitie domus intereſſe noluerit. Cui beatus hieronymus reſpondit dicens. Videamꝰ quomodo ſuper ſancto generaliter ⁊ peccatore parabola iſta poſſit intelligi ⁊ de ceteris: quin iuſto ꝯueniat non ambigimus. Illud eſt in quo legentis ſcrupulus commouetur: Cum iuſtꝰ ſaluti peccatoris inuideat: ⁊ intantum iracundia repleatur: vt nec fratris miſericordia: nec patris precibus: nec totius domus iocūditatis frueretur. Ad quod breuiter reſpondemus. omnem iſtius mundi iniuſtitiam ad dei comparationem non eſſe iuſtitiam. Quomodo enim ex peccatis ieruſalem: ſodoma iuſtificatur: nō quo ipſa ſit iuſta: ſed q̄ maioribꝰ delictis fiant minora delicta: ita ⁊ hominū vniuerſa iuſtitia n̄ eſt deo collata iuſtitia. Deniq̄ȝ paulus q dixerat quotquot ergo perfecti hoc ſapiamus: in alio loco confitetur ⁊ clamitat. O profundū diuitiarum ſapientie ⁊ ſcientie dei: q̄ȝ inſcrutabilia ſunt iudicia eius: ⁊ inueſtigabiles vie eiꝰ: ⁊ alibi: Ex parte cognoſcimus: ⁊ ex parte ꝓphetamus ⁊ nunc per ſpeculum videmus in enigmate. Et ad romanos: miſer ego homo: qs me liberabit de corpore mortis huius. Ex quibus omnibus edocemur dei ſolius perfectam eē iuſtitiam: qui ſolem ſuum oriri facit: ſuper iuſtos ⁊ iniuſtos: dat pluuiam ſerotinam ⁊ matutinaȝ merentibus pariter ⁊ non merentibus qui de vicis angulis ⁊ plateis inuitat ad nuptias. Et deintus quoſdam iam quaſi ſecuros expellit foras. Et ouem que ad exemplum filij penitentis ipa redire non poterat: vel nolebat: querit ⁊ inuenit: ⁊ inuentum ſuis humeris reportat: multum enim errando laborauerat. Ut autem doceamur in ſanctos quoq̄ȝ cadere poſſe inuidiā ⁊ ſoli deo puram clementiāȝ derelinqui. Filiorum zebedei conſideremus exemplum ꝓ quibus cū mater mota pietatiſ affectu nimis grandia poſtulaſſet reliqui decem indignati ſunt.

Expoſitio litteralis.

APoſtolus paulus in hac lectione huiꝰ epiſtole iſtruit epheſios in bonis moribus exēplo. ⁊ primo proponit exēplū imitabile dicēs. a Eſtote imitatores dei ſicut filij kariſſimi q̄ſi dicat alr̄ eſſetis filij d̄generes ⁊ ꝑ ꝯñs a deo reprobādi. b Et ambulate: ꝯñter īducit ipos ad imitādū xp̄m q ē exēplar verum: ⁊ pmo in feruore charitatis: Scđo in decore ſcitatis ibi fornicatio. Circa pmū dicit. b Ambulate ī dilectōe. pcedēdo ꝑ bōa opa ad augmētū charitat. c Sicꝰ ⁊ xp̄s dilexit nos: li ſicꝰ ī ipo rat eq̄litatē ſȝ q̄ſdā ꝯformitatē. d Et

tradidit ſemetipſum pro nobis: quaſi dicat ita debemus in neceſſitate ꝓ ſalute fratrū animas ponere. a Oblationem ⁊ hoſtiam deo. in cruce. b In odorem ſuauitatis: fuit enim il la oblatio deo accepriſſima quia ꝓceſſit ex ma/ xima charitate.

deo[g] in odorem ſuauitatis[b]. Fornicatio[c] autem ⁊ omnis imūditia[d]: aut auaritia[e]: nec nominet in vobis[f] ſicut decet ſā ctos[g]: aut turpitudo[h]. aut ſtultiloquium[i]: aut ſcurilitas[k] que ad rē nō ptinet[l]: ſed magis gra tiarum actio[m] Hoc aūt ſcitote intelligētes[n]: qꝛ omnis fornicator aut i mundus: aut auarus: qđ eſt ydoloꝝ[o] ſeruitus non habet hereditatem in regno chriſti et dei. Nemo vos ſeducat in anib[9] verbis[p]: propter hec enim[q] venit ira dei[r] in filios diffidētie[s]. nolite ergo eff ci ꝑticipes eoꝝ[t]. Eratis enim aliqñ tenebre[v] nunc autem lux in domino[x] vt filij lucis ambulate[y]. fructus eni lucis[z] eſt in omni boni tate[⁊] ⁊ iuſtitia[ꝯ] ⁊ veri tate[ꝩ].

c Fornicatio: h conſequenter idu cit ad imitandum chriſti munditiā: Secundo circa h remouet errorem ibi: nemo vos ſedu cat. Circa primum dicit. Fornicatio autem que eſt con cubitus ſoluti cum ſoluta. d Et oīs immunditia: vt ꝑ hoc includantur omnia ad vicium luxurie pertinētia e Aut auaritia: i. imoderata con/ cupiſcentia pecu/ nie: vnde dicitur auarus quaſi eris auidus.
f Nec nominetur in vobis. i. ſic a talibus ſitiſ elongati ꝙ non poſſitis in aliquo notari.
g Sicut decet ſanctos. i. chriſtianos qui dicū tur ſancti quaſi ſanguine tincti quia chriſti ſan/ guine redempti. h Aut turpitudo. in diſſo luto geſtu. i Aut ſtultiloqꝫ. in turpi affatu.
k Aut ſcurilitas: ideſt iocularitas. l Que ad rem nōn pertinet. i. nihil valet. ſꝫ magis no cet: ſi enim dicatur verbum iocoſum ꝓpter cau ſam aliquam recreationis honeſtam: non no/ cet ſed magis valet ad recreationem ſpirituū: vnde ⁊. iiij. ethico. Circa hoc ponitur a philo/ ſopho quedam virtus que dicitur Eutropolia: qua aliquis ſcit conuertere dicta vel facta ad ſo latium honeſtum. m Sed magis gratiarū actio: deo ⁊ hominibus de beneficijs acceptis. Conſequenter predictorum viciorū ponit apo ſtolus cauſam dicens. n Hoc enim ſcitote intelligētes. ⁊ patet littera: hoc excepto ſcilicet.
o Aut auarus qđ eſt ydolorum. non proprie ſed ſimilitudinarie quia de cenſu facit deum ſu um ipſum ceteris preponendo. p Nemo. h conſequenter remouet errorem: dixerunt enim aliqui ꝙ prouidentia non ſe extendat ad actus humanos: in quorum perſona dicitur iob. xxij cap. Circa cardines celi perābulat nec noſtra conſiderat: ⁊ per conſequens nō punit facta ho minum nec remunerat: hunc errorem remouet dicens. p Nemo vos ſeducat inanibus ver bis: dicere enim ꝙ prouidētia dei nō ſe extēdat ad act[9] humanos eſt mul tum inane: quia ſe queretur ipꝫ mul/ ta ignorare q̄ ſci/ mus nos: quod eſt inconueniēs ſicut arguit phs primo de anima: contra Empedoclem.
q Propter hec enim: quia aliqui credebant deum fa cta hominum nō punire nec remu/ nerare. r Ve/ nit ira dei. i. eius vindicta.
s In filios diffidentie: ideſt ſuper illos qui diffidebant de diuina remuneratione vt dictū eſt: ⁊ tales videntur fuiſſe illi qui perierunt in diluuio. t Nolite ergo effici participes co rū in culpa ne ſitis ſocij in pena.
v Eratis enim aliquando tenebre: ideſt inuo luti ignorantia tempore gentilitatis: ⁊ dicit te/ nebras in abſtracto ad deſignandum magnitu dinem erroris ſicut de homine multum largo dicitur quod eſt ipſa largitas. quaſi dicat apo/ ſtolus non eſt mirum: ſi tunc eratis inuoluti enormibus peccatis.
x Nunc autem: ideſt poſt conuerſionem ve/ ſtram ad chriſtum eſtis.
x Lux in domino. per claritatem gratie ⁊ no titie: ideo concludit.
y Ut filij lucis ambulate: procedendo de vir tute in virtutem.
z Fructus enim lucis: id eſt eius opus.
⁊ Eſt in omni bonitate: quo ad ſeipſum.
ꝯ Et iuſtitia. quo ad proximum.
ꝩ Et veritate: quoad deum: fideliter ei ſer uiendo.

Sequitur queſtio.

¶ Questio fratris Antonij betontini sup epistolam beati pauli ad ephesios. Ambulate i dilectione: sicut ⁊ xps dilexit nos ⁊c̃. Pauli apostoli ad ephe. v. cap.

In quibus verbis queritur. Qd vitiū qd ve peccatum huic dilectioni magis resistere videatur. Ad qd breuiter respondetur: secundum doctrinā sancti Thome scda secunde. q. lxxiij. ar. iij. Et doctorē nr̄ꝫ durāduꝫ pte tertia primi li. disti. prima. q. vij. Qd peccata que committuntur in proximum pensanda sunt secundum nocumenta que proximo inferuntur. Qꝛ ex hoc habent rationem culpe. Tanto enim nocumento grauius est: quanto maius bonum ex eo demitur. Bonum autem hominis triplex ē Anime. s. corporis. et exteriorum rerum. Bonum anime qd est maximuꝫ nisi occasionaliter ter ab aliquo tolli non potest. Puta malam persuasionem: que necessitatem non videtur iferre: sed alia duo bona possunt. s. corporis et rerꝫ exteriorum violenter auferri. Sed qꝛ ab alio bonum corporis bono rerum exteriorum preeminet grauiora peccata sunt. quibus infertur nocumentum corpori qꝫ ea quibus infertur nocumentum exterioribus rebus: vnde inter cetera peccata que cōmittuntur in proximum homicidium grauius est per qd vita proximi tollitur: que actu existit: consequenter autem adulterium: ꝙ est ꝯ debitum ordinem generatiōis humane per quā est introitus ad vitaꝫ. Consequenter autem sunt exteriora bona inter que fama preeminet diuicijs eo ꝙ propinqor est spiritualibus bonis. vnde prouerb. xxij. ca. scribit Melius ē nomē bonū qꝫ diuitie multe: Hec autem fama: per detractionem proprie denigratur: vnde detractio secundum genus suum furto ⁊ alijs peccatis que erga res exteriores cōmittuntur grauior est. Quadere. vj. q. j. cap. Deteriores habetur. Deteriores sūt qui doctorum vel bonorum: vt in ca. Ex merito ponitur vitam moresqꝫ corrumpunt his qui substantias aliorū prediaqꝫ diripiūt: Ipsi eni ea que extra nos sunt: licet nostra sint auferunt nostri qꝫ detractores ⁊ nostrorum corruptores morum sicut qui aduersus nos armantur proprie nosipsos decipiunt. Et ideo iuste in fames sunt: ⁊ merito ab ecclesia exteriores sūt. ⁊ in ca. Summa dicitur. sūma iniqtas est fratres detrahere ⁊ accusare. vnde scriptum est: omnis qui detrahit fri suo homicida est ⁊ omnis homicida nō habet parteꝫ in regno xpi ⁊ dei.

Dñica tertia quadragesime. Euangeliuꝫ secundum Lucaꝫ. xj. ca.

In illo tēpore. Erat iesus eijciens[a] demonium: ⁊ illud erat mutum. Et cū eiecisset demonium locutus est mutus: ⁊ admirate sūt turbe. Quidam autem ex eis dixerunt in belzebub principe demoniorꝫ[b] eijcit demonia. Et alij tentā-

¶ Expositio litteralis.

a Erat iesus eijciens. Hic describitur confutatio emulorum de praua affectione facta christi peruerse deprauando. Et p̄mo describitur eorum emulatio. Secundo eorum confutatio: ibi. Ipse autem vt vidit. Circa primum sciendum ꝙ homines emulantes ⁊ pharisei adducunt hominem mutum demonium habentem dicitur autem demonium mutum non formaliter sed effectiue tantum: Ad cuius intellectum consideranduꝫ ꝙ natura corporalis obedit spirituali ad motum localeꝫ: voces autem significatiue formantur per motum lingue ⁊ labiorum ⁊ aliorum instrumentorum naturaliuꝫ: ⁊ ideo qꝛ demon pro voluntate sua potest ista localiter mouere: potest per linguaꝫ hominis diuersa formare verba. Et sic arreptitij aliquando loquuntur ydioma eis ignotum sicut purus laicus latinum: ⁊ hoc est manifestū signum ꝙ sic loquens sit demoniacus: qꝛ talis loquutio non potest procedere nisi ab aliquo intellectu. ⁊ ideo cum non procedat ab intellectu hominis tale ydioma ignorantis: sequitur ꝙ procedat ab intellectu angeli vel demonis linguā sic mouentis: ⁊ sicut demon potest mouere linguam ad loquendum ydioma incognitum ita potest impedire linguam ne moueatur ad loquendum ydioma cognitum ⁊ sic reddit hominem mutum. Et admirate sunt turbe: qꝛ admiratio consurgit ex inspectione rei insolite ꝙ fuit in proposito. b Quidam autē ex eis dicebant in belzebub principe demoniorum. Circa quod sciendum ꝙ odium ⁊ inuidia faciunt

tes ſignuz de celo que-
rebant ab eo. Ipſe au-
tem vt vidit[a] cogitatio
nes eorū dixit eis. Om
ne regnum in ſeipſuz[b]
diuiſum diſſolabitur:
⁊ domus ſupra domuz
cadet. Si autez ⁊ ſatha
nas in ſeipſum diuiſus
eſt quomodo ſtabit re-
gnum ipſius quia dici
tis in belzebub eijcere
me demonia? Si autē
ego in belzebub eijci o
demonia fili veſtri[c] in
quo eijciunt? Ideo ipſi
iudices veſtri erunt[d].
Porro ſi in digito dei
eijcio demōia[e] pfecto p
uenit in vos regnum

interpretari facta in deteriorem partem ⁊ per
uerti iudicia: phariſei autem odiebant chriſtū
qa acriter arguebat eorum vitia: vt patet per
euangelij decurſum: ⁊ ideo miraculis a chriſto
factis virtute diuina dupliciter detrahebant
vno modo illa eē
acta arte magica
⁊ eodez modo eie
ctionem demonū
factaz per chriſtū
dicebant fieri vir
tute cuiuſdam ſu/
perioris demōis
cui inferiores obe
diebant ad nutuz
de corporibus ex
eundo: ſicut enim
in angelis ſunt or
dines qm̄ alij ſūt
alijs ſupiores ſic i
demonibus cum in eis remanſerint naturalia
integra ſm Dionyſium. Dicebant enim phari
ſei ꝙ chriſtus habebat aliquem demonem ſu/
periorez quem vocabant beelzebub ſibi familia
rem ⁊ priuatum ⁊ ſic demones inferiores de
corporibus obſeſſis eijciebat per illuz. Sz iſtud
rationabiliter reprobatur a chriſto in hac le/
ctione euangelica: hec etiā omnia patent Ma
thei. ix. ⁊ xij. ca. Alio modo detrahebant mira
culis chriſti reputando illa parua eo ꝙ erant
circa īferiora cōiter: vtpote circa ſanitates cor
porum ⁊ huiuſmodi: ⁊ ideo querebant ab eo ſi/
gna fieri circa corpora celeſtia: ſicut tempore
Joſue ſol ſtetit immobilis ad ſpaciū vni⁹ diei:
vt hētur Joſue. x. ca. Et tpe ezechie retroceſſit
ſol decē gradibus vt hētur Iſai. xxxviij. Et hoc
notat cū dr. Et alij tētātes. a Ipſe aūt vt vi/
dit: Hic ɔſequēter deſcribit ɔfutatio malignā
tiū pdictoꝝ ⁊ pmo illoꝝ q ope xpi demoni at/
tribuebāt ⁊ diuidit in duas: qꝛ pmo confutant
v̄bo xpi eoꝝ malitiā arguētis: ſcdo v̄bo mulie/
ris deuote virtutē xpi cōfitētis: ibi. Factū ē aūt
Sentētia aūt pme ptis hec ē. Quidam .ſ. phari
ſei audiētes turbas .ſ. cōfitētes ipſum eē xpm p
pter euidentiam facti. Dixerūt: hic non eijcit
demōes niſi in beelzebub pncipe demoniorū:
qꝛ enī factū mirabile negare nō poterāt: iō mo
dū faciēdi calūniabant dicētes ipm p aliquem
demonē ſupiorē ſibi familiarē ⁊ puatuz eijcere
demones inferiores de corpibus obſeſſorū ſi/
cut ſupra dictū ē. Ipſe aūt vt vidit cogitatiōes
dixit eis. Hic ponit calūnie ɔfutatio oñdēs ꝙ
miracula q̄ faciebat nō poterāt attribui ſpiri/
tui maligno. Et diuidit in duas: qꝛ pmo oñdit
ppoſitū p rōnē: ſcdo iſtoꝝ calūniantiū excecatō
nē: ibi. Cū ſūt inmū
dus. Primū oñdit
q̄ttuor rōnib⁹ Pri
ma rō talis ē: qꝛ ſi
p demonē aliqu
eijciebat alios ſeq
tur ꝙ diuiſio erat
īter eos: ⁊ ſic non
poſſz ſtare diu po
teſtas diaboli: ⁊ ex
h ſequit aduētus
xpi p quē ptās de
monis erat auſe/
rēda: ⁊ hoc ē ꝙ dr
b Oē regnū in ſe
ipm ⁊c. pz lra. Scda rō ponit ibi. i. ſi aūt ego in
beelzebub eijcio demōia: qꝛ nō ſolū xps eijcie/
bat demones: ſz ēt diſcipli xpi in noīe ei⁹: ⁊ nō
ſolū modo diſcipuli: ſz ēt aliq iudei qui nō erāt
xpi diſcipuli ſcdm ꝙ dr Marci. ix. ca. Uidim⁹
quēdā in noīe tuo eijciētē demonia q nō ſequit
nos. Nō poterāt aūt iudei dicē ꝙ apli facerent
miracula v̄tute magica cū eēnt ſimplices ⁊ il/
litterati. Et ſi dicētur de aplis ꝙ xps docuit eos
artē magicā: tñ nō poterat dici d eis q nō erāt
eius diſcipli. Cū ergo eijcerēt demones in no/
mine xpi vt dictū ē: nec poterat h attribui ſpūi
maligno vt viſuz ē: Silr nec p ɔñs eiectio de/
monū facta p xpm ⁊ h ē, ꝙ dr. c Si aūt ego
i beelzebub eijcio demonia filij veſtri. i. apli q
erāt de ſemine iudeoꝝ vel alij iudei q nō ſeque
bant xpm in quo eijciūt. q. d. Cū nō poſſitis hec
attribuere niſi v̄tuti diuine p ɔñs nec eiectio fa
cta p me vt pz ex dictis. d Ideo ipi iudices
vrī erūt: de aplis pz ꝙ erūt iudices. i. aſſeſſores
xpi in iudicio: vt hētur Mathei. xix. cap. Cum
venerit filius hois in ſede maieſtatis ſue ſede/
bitis ⁊ vos ſup ſedes duodeci iudicātes duode
cim tribus iſrl. Si aūt accipit p iudeis non ſe/
quētibus xpm q tñ eijciebāt demones in noīe
eius: ſic dicunt iudices alioꝝ nō credētiū quia
ex facto eoꝝ. Alij oñdētur cōdēnabiles: qꝛ non
crediderunt in xpm cuius deitas declarata fu
it p miracula in virtute eius facta. e Porro
ſi in digito dei eijcio demonia: ſicut concluſum

ē ex predictis. a Profecto prouenit in vos
regnū dei.i.xp̄s cuius regnū erat a deo ꝓmiſ/
ſum Iſai.ix.Et regni eius nō erit finis ⁊ iſtud
regnū expectabāt iudei:tñ in hoc erāt decepti
q: credebāt iſtud regnū tpale:quē errorem ex/
cludit xp̄s dicens
ioannis.xviij ca.
Regnum meum
nō eſt de hoc mū/
do.Hic ponit̄ ter
tia ratio oſtēdens
xp̄m non virtute
demonis eijcere
demonia cum di/
citur. Cum fortis
armatus.i. diabo
lus cuſtodit atriū
ſuum.i.hominem
peccatorem i quo
habitat vt in do/
mo. In pace ſunt
omnia q: non eſt
poteſtas maior ſu
per terram vt ſcri
bitur Job.xlj.ca. Non eſt poteſtas ſuper terrā
que ei comparetur. Atrium autem eius eſt ho
mo obſeſſus in quo habitat ſicut in domo.
b Si autem fortior illo ſuperueniens vicerit
eum vniuerſa arma eius aufert, in quibus con
fidebat ⁊ ſpolia eius diſtribuet. c Uniuerſa
arma eius.ſ.diaboli ſunt peccatores qui a xp̄o
dirripiuntur quando de poteſtate demonis ꝑ
ipſum eripiuntur. Ex quo concluditur ꝙ ipſe
ſit vere xp̄s:q: in aduentu xp̄i poteſtas demo/
nis erat diminuenda ⁊ arcenda. Quartam ra/
tionem ponit ibi. d Qui non eſt mecum: ⁊
talis eſt voluntas eius qui obedit alicui ⁊ ē cō/
formis voluntatis illius cui obedit ſaltem in fa
cto:⁊ iō ſi xp̄s in virtute demonis faceret mira
cula ſequeretur ꝙ xp̄s ⁊ demon eſſent concor/
des in factis. Hoc autem patet falſum: q: facta
xp̄i ⁊ doctrina erant ad retrahendū homines
a peccatis. Facta autē demonis ſunt ad diſtra
hendum hoīes per peccatum. Ex quo ſequitur
ꝙ xp̄s homo non operabat̄ in virtute demōis
⁊ hoc eſt qđ dicit. Qui non eſt mecum.ſ. ꝑ con
cordiam in facto ⁊ voluntate. e Aduerſum
me eſt:⁊ huiuſmodi eſt diabolus vt patet ex di
ctis. f Et qui non colligit mecum.ſ. fideles
ad vnitatem fidei reducendo. g Diſpargit

dei[a]. Cū fortis armat⁹ cuſtodit atrium ſuū in pace ſunt omnia que poſſidet. Si autem fortior illo ſuperueniens vicerit eum[b]: vniuerſa arma eius[c] aufert in quibus confidebat: et ſpolia eius diſtribuet: qui non eſt mecū[d]: aduerſū me eſt:[e] ⁊ qui nō colligit mecum[f] diſpargit[g]. Cum in mundus[h] ſpiritus exierit ab homine: ambulat per loca arida[i] ⁊ in aquoſa q̄rens requiem ⁊ non inueniens[k] dicit Reuertar in domum meam[l] vnde exiui. Et cum venerit inuenit eam vacātem[m] ſcopis mundatā ⁊ ornatam: ⁊ tunc vadit ⁊ aſſumit[n] ſecum ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe ⁊ ingreſſi habitant ibi. Et fiunt nouiſſima hominis illius

hic eſt diabolus qui diuerſas ſectas ⁊ hereſes
⁊ ſciſmata quantum poteſt introducit. h Cū
autem immundus:hic ponitur eorum exceca/
tio ⁊ poſſeſſio a diabolo: Ad cuius euidentiam
ſciendum ꝙ poteſtas diaboli fuit eiecta quodā
modo a populo iu
daico ꝑ legis da/
tionem que exclu
debat cultum de/
monum ⁊ induce
bat ad colendum
vnum deum verū:
⁊ ſic eiectus tran/
ſijt ad poſſidendū
plenius gentiles
ſine lege ⁊ ꝓphe/
tarū oraculis viuē
tes:⁊ ideo eos te/
nebat i ydolatria
ſubiectos:ſed ad/
ueniente xp̄i pre/
dicatione ⁊ apl'oꝝ
iudei pro maiori
parte fuerunt icre
duli gentiles autem deuote fidem xp̄i ⁊ apoſto
lorum acceperunt:⁊ ſic diabolus eiectus ab eis
per fidem xp̄i reuerſus eſt ad poſſidendum po
pulum iudaicum errore excecatum: ⁊ ſic facta
ſunt nouiſſima huius populi iudaici peiora po
ribus q: ſtatus populi peior eſt modo q̄ȝ fuerit
a principio ante legem datam: hoc eſt ergo ꝙ
dicit. Cum autem immundus ſp̄us exierit ab ho/
mine.i.a populo iudaico viuēte ſub lege natu/
re q: eiectus eſt per ſuſceptionem legis moſai
ce. i Ambulat per loca arida.i.in ipſis per
petuam manſionē. k Et non inueniens:q:
predicantibus apoſtolis inde eiectus fuit.
l Dicit Reuertar in domum meam.i.iudaicū
populum. m Et veniens inuenit eam va/
cantem.i.fide ⁊ bonis operibus vacuam. ſco/
pis mundatam:q: populus iudaicus habebat
quandam exteriorem munditiam ⁊ ornatū ꝓ
pter legis apparentiam. n Tunc vadit ⁊ aſ
ſumit ⁊c̄.per hoc ꝙ dicit ſeptem alios intelli/
git vniuerſitatem vitiorum hoc eſt dictum ꝙ
ante legem datam fuerunt peccatis irretiti ⁊ a
diabolo poſſeſſi ſed poſt aduentum xp̄i in pec/
cato ſuo obſtinati ſunt peiores facti:q: ex ingra
titudine peccata eorum ſunt quaſi duplicata ⁊
hoc loquendo quaſi de vno homine dicit per

ſimilitudinem intelligatur de toto populo iu/
daico. a Factum eſt autem: Hic ponitur cō/
futatio predictorum verbo mulieris virtutem
xp̄i confitentis cum dicitur. Factum eſt autem
cum hec diceret. ſ. xp̄s reſpondēs blaſphemijs
iudeoꝝ. b Ex
tollens vocem. id
eſt ex corde ⁊ con
ſtanter alte profe/
rens laudem xp̄i
contra vituperiū
iudeoꝝ. c Que
dam mulier iſta a
ſanctis doctoribꝰ
dicitur fuiſſe Sā/
cta Marcella fa-
mula beate Marte ſororis Lazari. d Bea/
tus vēter qui te portauit. matrē beatificat ⁊ lau
dat ex filio ⁊ nō ecōuerſo: q: ab illo puenit gr̄a
⁊ gl̄ia principalr̄ rōne deitas: ⁊ inſtr̄alr̄ rōne
hūanitatis: q: hūanitas xp̄i ē organū ꝯiunctū
ipſius deitati. e At ille dixit: Commendan/
do fidem ⁊ conſtantiam mulieris ⁊ aliorꝫ cō/
ſimilium. f Quinimo beati qui audiunt:
Iſtud quinimo non dicitur aduerſatiue ſꝫ con
comitatiue: quaſi dicat non ſolum illa que me
portauit beata eſt: ſed etiam qui audiunt v̄bum
dei corde credētes ⁊ opere adimplētes: vnde
dicit beatus Auguſtinus libro de virginitate:
ꝙ beata Maria felicius cōcepit deum mēte p
fidē q̄ꝫ corpore per carnis aſſumptionē.

peiora prioribus. Factum eſt autem[a] cum
hec diceret. extollens
vocem[b] quedam muli-
er[c] de turba dixit illi.
Beatus venter qui te
portauit[d]: ⁊ vbera que
ſuxiſti. At ille dixit[e].
Quinimo. Beati qui
audiunt verbuꝫ dei[f] ⁊
cuſtodiunt illud.

ℭ Expoſitio moralis.

Et erat ieſus eyciēs demonium ⁊ illud erat
mutum .ſ. effectiue tantum eo ꝙ obſeſſum ab
eo fecerat mutum. Hoc autem fit ſpiritualiter
quando gratiam habēs predicandi vel eccle/
ſiam officiandi ceſſat ab iſtis inſtigante diabo
lo quaſi mutus: ſed cum gratia dei viſitatur ey
citur demon ⁊ os eius ad predicandum ⁊ ad
laudandum deum aperitur per illos autē qui
dicebant i/ beelzebub ⁊c̄. ſignificant̄ maledicti
qui peruertunt aliorum bona. Et alij tētantes
ſignum de celo querebant: p iſtos ſignificantur
doctores ⁊ ſtudētes nimis curioſe ſcrutantes
diuina propter ꝙ opprimuntur a gloria. Oē
regnum: p q̊d ſignificatur omnis congregatio
carēs concordia in qua ſunt duo Sathane quo
rum quilibꝫ nititur partē ſuam augmētare vt
ſic poſſit alteri p̄ualere. Cum fortis armatus:
hoc litteraliter exponitur de diabolo: Morali
ter poteſt exponi de peccatore obſtinato q defendit peccatum ſuum contra reprehendētem
ſicut Saul contra Samuelem primi Regū. xix
cap. Sꝫ aliquando talis dei adiutorio vincitur
q: aufert arma ſua. i. rōnes quibus defēdit pec
cata. Et ſpolia di/
ſtribuit quādo eiꝰ
acꝰ ⁊ membra ad
bonum conuertit
Cum immundus
ſpiritus exierit ab
homine. i. peccati
carnalis appetitꝰ
qui exit per virtu
tem penitētie. am
bulat per loca ari
da. ideſt per corda humane molliciei carētia:
in quibus fornicationis ſpiritus requiem non
inuenit: Et tunc ad priſtinum locum reddit qn̄
penitens patitur reſiduum. Et tunc fiunt eius
nouiſſima peiora prioribus q: propter ingra/
titudinem doni penitentie precedentis aggra
uatur peccatum. Extollens vocem quedā mu/
lier: per quaꝫ ſignificatur quelibet perſona bea
te virgini deuota. At ille dixit quinimo ⁊c̄. p/
pter que ſignificauit xp̄s beatam virginem ſe
concepiſſe felicius per fidem ⁊ deuotioneꝫ ſpi
ritualiter q̄ꝫ corporaliter ⁊ hoc dicit Auguſti/
nus in libro de virginitate.

ℭ Queſtio fratris Antonij betontini. In beel
zebub principe demoniorum eijcit demonia.
Luce. xj. ca.

In quibꝰ v̄bis querit̄. Utrū detractio ſp̄ialevi
ciū appellet̄. Alexāder nr̄ antiquꝰ in ſc̄do ſuo
volumine ait. Q: lꝫ ipſa inuidie filia ſit: tn̄ ē ita
piculoſa ꝙ ea ferre totū genus humanū picli/
tat̄. Unde gloſa ſuper illud prouerbi. xxiiij. ca.
Cum detractoribus ne cōmiſcearis taliter in-
quit. Hoc ſpecialiter vitio piclitat̄ ferre totum
genus humanū: ⁊ hoc iō dicit: tū q: pauci p viā
ſalutis ambulāt: tum q: pauci vel nulli ſunt qui
non aliquando ex animi leuitate aliqd dicāt:
vnde in aliquo vel leuiter fama alterius mino
ratur. Idcirco Hieronymus ait. Raro iueniē
ꝙ aliquis ita irreprehenſibilē velit exhibē vi/
tam ſuam vt non libenter reprehēdat alienaꝫ.
vnde ⁊ iudei quāuis legem ſe obſeruare oñde
rent: quāuis ſtupenda ⁊ ſupernaturam miracu
la xp̄i viderēt: tn̄ ſibi detrahēdo dicebant. In
beelzebub principe demoniorum ⁊c̄.

Feria ſcd̄a poſt tertiam dominicam.xl.

Euangelium ſm̄ lucam.iiij.cap.

In illo tēpore dixerunt phariſei ad ieſuꝫ Quāta audiuimꝰ facta in capharnaū: fac ⁊ hic in patria tua: Ait autem. Amen dico vobis qꝛ nemo ꝓpheta acceptus ē in patria ſua. In veritate dico vobis[a]. Multe vidue erant in diebus Helie i iſrael: quando clauſuꝫ eſt celuꝫ[a] annis tribus: ⁊ menſibus ſex: cum facta eſſet fames magna in oī terra. ⁊ ad nullā illarum miſſus ē helias[b]

Expoſitio litteralis.

Hic euangeliſta adducit rōnem phariſeoꝝ contra xp̄m a minoꝛi ad maiꝰ dicens: ſicut feciſti miracula in capharnaum ⁊ non tm̄ ibi ſed alibi fac ⁊ hic in patria tua ⁊ adducunt ſimilitudinē in hoc cap. Medice cura teipm̄: ſicut enī medicus verus citius ⁊ libentius ſeipum curat ⁊ alios ad ſe ptinentes q̄ȝ extraneos: ita dicebant ei. Si tu faceres vera miracula citius faceres ea inter ꝓpinquos tuos ⁊ in ciuitate tua q̄ȝ inter extraneos: ſed ipe cōſequēter reſpondit. Quia non dimittebat inter eos facere miracula ex impotētia vel falſitate aliqua ſed ex eoꝛuꝫ malicia: ⁊ ad hoc inducit ſacre ſcripture exēpla cū ſubditur. In veritate dico vobis. a Multe vidue erāt in diebus Helie in iſrael qn̄ clauſuꝫ eſt celum oꝛonibus helie vt habetur tertio regū.xviij.cap Ubi iſta hyſtoꝛia diffuſe tractatur que hic ꝓ declaratione maioꝛi ponitur: quoniā Achab filius Amei fecerat malum in cōſpectu domini ſup omnes reges q fuerant ante eum: Ideo deus duxit in terram illam ſterilitatem. ⁊ hoc Helias teſbites nunciat. Dixit helias teſbites ad achab viuit dominus deꝰ iſrael in cuius ꝯſpectu ſto: ſi erit annis his ros ⁊ pluuia niſi iuxta oꝛis mei verba ⁊ factum eſt verbuꝫ dn̄i ad eum dicens. ſ. ad heliam. Recede hinc ⁊ vade contra oꝛientē abſcōdere in toꝛrente carith q eſt contra ioꝛdanem ⁊ ibi de toꝛrēte bibes coruiſq; precepi vt paſcant te ibi. Abijt ergo ⁊ fecit iuxta verbum domini. Cūq; abijſſet ſedit in toꝛrente carith: q eſt contra ioꝛdanem. Coꝛui quoq; deferebant ei panem ⁊ carnes mane ſimiliter panem ⁊ carnes veſperi ⁊ bibebat de toꝛrente. Poſt dies autem aliquot ſiccatus eſt toꝛrens: non enim pluerat ſuper terram. Factꝰ eſt ergo ſermo domini ad heliam dicēs. Surge ⁊ vade in ſareptam ſidonioꝝ: ⁊ manebis ibi precepi enī ibi mulieri vidue vt paſcat te: Surrexit ⁊ abijt in ſareptam ſidonioꝝ. Cum veniſſet ad poꝛtam ciuitatis apparuit ei mulier vidua colligens ligna ⁊ vocauit eā dixitq; ei. Da mihi paululum aque in vaſe vt bibam. Cunq; iſta pgēt vt afferret: clamauit poſt tergū dicēs. Affer mihi obſecro ⁊ buccellā panis ī manu tua q reſpondit: Viuit dn̄s deus tuus: qꝛ nō habeo panē niſi q̄ȝtū pugillus capere pōt farine in hidria: ⁊ paululū olei in lechito. En colligo duo ligna vt igrediar ⁊ faciam illud mihi ⁊ filio meo vt comedamus ⁊ moriamur. Ad quā helias ait. Noli timē: ſed vade ⁊ fac ſicut dixiſti. Uerūtn̄ mihi pmuꝫ fac de ipa farinula ſubcinericiū panem paruulū: ⁊ affer ad me: tibi autēꝫ ⁊ filio tuo facies poſtea. Hoc aūt dicit dn̄s deus iſrl̄: Hidria farine non deficiet: nec lechitꝰ olei minuet̄ vſq; in diē in q̄ dn̄s daturus ē pluuiā ſup faciē terre q abijt ⁊ fecit iux̄ verbū helie. Et comedit ipe ⁊ illa ⁊ domus eiꝰ. Et ex illa die hidria farine nō defecit: ⁊ lechitꝰ olei nō ē iminutꝰ iux̄ verbū dn̄i qḋ locutus fuerat ī manu helie. Factū ē aūt poſt v̄ba hec: egrotauit filiꝰ mlieris mr̄is familias ⁊ erat langoꝛ foꝛtiſſimꝰ: ita vt nō remaneret ī eo halitus dixit ergo ad heliā: qd mihi ⁊ tibi vir dei ingreſſus es ad me ⁊ rememoꝛarent̄ iniqtates mee ⁊ iterficeres filiū meū ⁊ ait ad euꝫ helias. da mihi filiū tuū: Tulitq; eū ḋ ſinu eiꝰ ⁊ poꝛtauit in cenaculū vbi ipe manebat: ⁊ poſuit ſup lectū ſuū: ⁊ clamauit ad dn̄ꝫ ⁊ dixit. Dn̄e deꝰ meꝰ ēt ne viduā apud quā ego vtcūq; ſuſtētoꝛ affixiſti vt iterficeres filiū eiꝰ: ⁊ expādit ſe atq; mēſus ē ſup pueꝝ tribꝰ vicibꝰ ⁊ clamauit ad dn̄m ⁊ ait: dn̄e deꝰ meꝰ reuertat̄ obſecro aīa pueri hꝰ ī viſcera eiꝰ: ⁊ exaudiuit dn̄s vocē helie: ⁊ reuerſa ē aīa pueri intra eū ⁊ reuixit. Tulitq; helias pueꝝ ⁊ ḋpoſuit eū ḋ cenaculo in īferioꝛē domū ⁊ tradidit mr̄i ſue: ⁊ ait illi: En viuit filiꝰ tuꝰ. Dixitq; mlier ad heliā. Nūc ī iſto cognoui qm̄ vir dei es tu ⁊ verbum dn̄i in oꝛe tuo verum eſt.

b Et ad nullam illarum miſſus eſt helias: qa non erant ita deuote ſicut illa mulier gentilis

niſi in Sareptam Si-
donie ad mulierem vi
duam. Et multi lepꝛoſi
erant in iſrael[a] ſub Eli.
ſeo ꝓpheta: ⁊ nemo eo
rum mundatus eſt niſi
Naaman ſirus[b]: Et re
pleti ſunt om̄s in ſyna-
goga ira[c]: hec audien-
tes. Et ſurrexerunt: et
eiecerunt eum extra ci
uitatem[d]: ⁊ duxerunt il
lum vſqꝫ ad ſupercili-
um montis: ſuper queꝫ
ciuitas eorum erat edi
ficata: vt pꝛecipitarent
eum: Ipſe autē trāſiēs
per mediū illoꝝ ibat[e].

gentilis Sareptana. Et qꝛ Helias perſequtio/
nem patiebatur in terra iſrael que debuiſſet ſi/
bi eſſe grata. a Et multi lepꝛoſi erant in iſra
el: ⁊ nemo illoꝛum mundatus eſt: pꝛopter eoꝝ
ingratitudinem erga deum: qꝛ regnum iſrael
declinauerat ad
idolatriam colen
do vitulos aureo
quos fecerat Hie/
roboam. b Ni
ſi Naaman ſirus:
cuius hyſtoꝛia po
nitur .iiij. Regum
v.cap̄. Et hoc pꝛo
declaratiōe textꝰ
euangelij apponi
tur que talis eſt.
Naaman pꝛīceps
militie regis ſirie
erat vir magnus apud dñm ſuum ⁊ honoꝛatus
per illum enim dedit dominus ſalutem ſirie:
Erat autem vir foꝛtis: ⁊ diues ſed lepꝛoſus: poꝛ
ro de ſiria egreſſi fuerant latrūculi: ⁊ captiuaꝫ
duxerant de terra iſrael puellam paruulā: que
erat in obſequio vxoꝛis. Naaman: que ait ad
dñam ſuam vtinā fuiſſet dñs meus ad pꝛophe
tam qui eſt in Samaria: pꝛofecto curaſſet eum
a lepꝛa quā habꝫ. Ingreſſus ē itaqꝫ Naamā ad
dñm ſuum: ⁊ nunciauit ei dicens. Sic ⁊ ſic locu
ta eſt puella de terra iſrael. Dixitqꝫ ei Rex ſirie
Uade ⁊ mittā litteras ad regē iſrael: q̄ cū pꝛo/
fectus eēt ⁊ tuliſſet ſecum decē talēta argenti ⁊
ſex milia aureos ⁊ decē mutatoꝛia veſtiū: detu/
lit lr̄as ad regē iſrael in hec verba. Cū accepis
ep̄lam hanc: ſcito q̄ miſerim ad te Naamā ſer
uum meum vt cures eū a lepꝛa ſua. Cūqꝫ legiſ/
ſet Rex iſrael lr̄as ſcidit veſtimēta ⁊ ait. Nun/
quid deus ego ſum vt occidere poſſim ⁊ viuifi
care qꝛ iſte miſit ad me vt curem homineꝫ a le
pꝛa ſua? Animaduertite ⁊ videte occaſioneꝫ q̄t
querat aduerſum me. Qđ cum audiſſet heliſeꝰ
vir dei: ſcidiſſe videlicet regē iſrael veſtimēta
ſua: miſit ad eum dicens: Quare ſcidiſti veſti/
menta tua? Ueniat ad me ⁊ ſciat eſſe pꝛophetā
in iſrael. Uenit ergo Naaman cum eq̄s curri/
bus ſuis ⁊ ſtetit ad hoſtium domus heliſei mi/
ſitqꝫ ad eum heliſeus nuncium dicens. Uade ⁊
lauare ſepties in ioꝛdane ⁊ recipiet ſanitatem
caro tua atqꝫ mundaberis. Iratuˢ Naamā re/
cedebat dicens. Putabam q̄ egrederet̄ ad me ⁊
ſtans inuocaret nomē domini dei ſui: ⁊ tange/
ret manu ſua locū lepꝛe ⁊ curaret me. Nūquid
non melioꝛes ſunt abana ⁊ pharfar fluuij da/
maſci oibꝰ aq̄s iſrl̄ vt lauarer in eis ⁊ mūder?
Cum ergo vertiſſet ſe ⁊ abiret indignans acceſ
ſerunt ad euꝫ ſer/
ui ſui: ⁊ loquuti ſt̄
ei. Pater ⁊ ſi rem
grandem dixiſſet
tibi pꝛopheta cer
te facē debueras:
quanto magis qꝛ
nūc dixit tibi laua
re ⁊ mundaberis.
Deſcēdit ⁊ lauit ſe
pties in ioꝛdane
iuxta ſermonē vi
ri dei: ⁊ reſtituta
ē caro eius ſic ca
ro pueri puuli ⁊ mūdatꝰ ē. Reuerſuſqꝫ ad viꝝ
dei cū vniuerſo comitatu ſuo: venit ⁊ ſtetit co/
rā eo ⁊ ait. Uere ſcio q̄ non ſit alius deꝰ in vni
uerſa terra niſi tantū in iſrael. Obſecro itaqꝫ
vt accipias bn̄dictionē a ſeruo tuo. At ille rn̄/
dit viuit dñs ante quē ſto: qꝛ non accipiam. Cū
qꝫ vim faceret: penitus non acquieuit: Dixitqꝫ
Naaman: vt vis. Sed obſecro concede mihi
ſeruo tuo vt tollam onus duoꝛum burdonum
de terra: Non enim faciet vltra ſeruus tuꝰ ho
locauſtum aut victimam dijs alienis niſi dño:
hoc autem ſolum eſt de quo depꝛeceris domi/
num pꝛo ſeruo tuo: quando ingredit̄ dñs me/
us templum Remmon vt adoꝛet. ⁊ illo innitē
te ſup manū meā: ſi adoꝛauero in templo Rem
mon: adoꝛante eo in eodem loco: vt ignoſcat
mihi dñs ſeruo tuo pꝛo hac re: Qui dixit ei: va
de in pace. Abijt ergo ab eo electo tempoꝛe ⁊c̄.
Ubi deſcribitur bonitas eius ante curationem
cum dicitur per illum enim dedit deus ſa/
lutem ſirie: ⁊ poſt curationem: fuit adhuc me
lioꝛ ⁊ valde gratus deo ⁊ Heliſo vt habetur ibi
dem. c Et repleti ſunt omnes in ſynagoga
ira: qꝛ pꝛeponebat eis gentiles quos abhomi/
nabantur ſicut canes. d Et eiecerunt illum
extra ciuitatem: tanq̄ꝫ dignum moꝛte vt illum
interficerent vt patet in littera. e Ipſe autē
tranſiens per medium illoꝛum ibat virtute di
uinitatis: q̄ poterat ſe ſic ſeruare illeſum quan
do volebat. Dicit autem Beda: q̄ cum domi/
nus de manibus eoꝛum lapſus de vertice mō/

tis deſcenderet: ꝛ ſub rupe laterevellet: ubito
ad tacitum dominice veſtis ſaxum illud ſub
terfugit: ꝛ inſtar cere ſolutum quendam ſinuꝫ
effecit. ideſt concauitatem in quo dominicuꝫ
corpus reciperetur: in quo loco omnia linia/
menta ꝛ ruge ve/
ſtis q̃ veſtigia pe
dum in rupe ap/
parent adhuc ſi/
cut teſtantur qui
viderunt.

Feria tertia poſt ter
tiam dñicam.xl. Euan
gelium ſcđꝫ Matthe/
um.xviij.cap.

In illo tempore
Reſpiciens ie/
ſus in diſcipulos ſu/
os dixit Simoni petro
Si peccauerit[a] in te fra
ter tuus vade ꝛ corripe
eum inter te et ipſum
ſolum[b]. Si te audierit

¶ Expoſitio mo/
ralis.

Et repleti ſunt
omnes in ſynagoga ira ꝛc̈. Per iſtos ſignificā
tur illi qui predicatores veritatis perſequun/
tur eo ꝙ dicunt eis diſplicentia. Ipſe auteꝫ trā
ſiens per medium illorum ibat. non percutiēs
illos: aut impellens nec aliquo modo ſe vindi/
cans. in hoc docens predicatores euangelij: vt
non querāt vindictam de iniurijs factis ſibi.

¶ Queſtio fratris Antonij betontini. Ipſe au
tem tranſiens ꝑ mediū illoꝝ ibat. Luce.iiij.ca.

In quibus verbis queritur. Utrum non reſi
ſtere detractionibus ſit mortale peccatum. Ad
ꝙ irrefragrabilis doctor Alex de ales ait. Qꝛ
ſi quis detractoribus non reſiſteret cum debe/
ret hoc eſt: aut ratione officij: aut ratione im/
minentis periculi: aut ratione timoris huma/
ni: propter que contra dei precepta face/
re non licet: mortaliter deum offenderet ſi fa/
ceret. Unde apoca.xxi.cap. ſcribitur Timi/
dis erit pars in ſtagno ardenti igne: ꝛ ſulphu
re: Uerum ſi quis hoc ex rationabili cauſa per
ageret: minime mortaliter peccaret: quia teſte
Hieronymo. Fruſtra niti ꝛ nihil aliud q̄ꝫ odi/
um quereret: extreme dementie eſt. ꝛ.xxiiij.q.
iij.cap. Non in perpetuum ſcribitur. Et ſunt v̄
ba rabani de preſſuris eccleſiaſticis: qui taliter
inquit: Multi ſacerdotum culpa zelo dei perſe
qui ſe profitentur: ſed dum indiſcrete hoc agi/
tur: ſacrilegij facinus incurrunt: ꝛ dum preci
pites: quaſi ad emendandum ruunt: ipſi quoqꝫ/
multo magis deterius cadunt. Idcirco domi/
nus audiens ciues ſuos Nazareth: ex inuidia
habitatoribus facta in capharnaum detrahen
tes atqꝫ dicentes: Quanta audiuimus facta in
capharnaum: fac hic ꝛ in patria tua: ſuiſqꝫ iu/
ſtis reſponſionibus non modo eſſe conuictos
ſed ira turbatos: ꝛ ad ſui necem eſſe diſpoſitos
donare volens nobis exemplum fugiendi de/
tractores atqꝫ ma
leficos: tranſiens
per medium illo/
rum ibat. ideſt ab
ſcondit ſe. In quo
ſm Criſoſtomuꝫ:
Et que ſunt huma
nitatis: ꝛ que ſunt
diuinitatis oſten
dit. Stare eniꝫ in
medio inſidianti
um: ꝛ non apprehendi diuinitatis eminētiaꝫ
oſtendebat. Abſcondi vero diſpenſationis ap/
parebat miniſterium.

¶ Expoſitio litteralis.

a Si peccauerit: hic conſequenter oſten/
dit ꝙ debemus eſſe benefici proxi/
mo ex parte anime in effectu: ꝛ hoc du
pliciter. Primo defectus eorum charitatiue
corrigendo offenſam miſericorditer remitten/
do: Ibi iterum dico vobis. Ad primū euidenti
am notandum ꝙ duplex eſt correctio: vna que
eſt ad peccantis punitionem propter cōſerua/
tionem iuſticie: ꝛ iſta non ordinatur ſemꝑ ad
correctionem delinquentis: qꝛ aliquando ſibi
infligitur pena mortis: ꝛ ideo principaliter ē
ad conſeruationem iuſticie ꝛ ad terroreꝫ alio
rum: ꝛ talis correctio non pertinet ad ſingula/
res perſonas ſed ad iudicem ad quem pertiet
conſeruare iuſticiam inter homines: ꝛ per ħ
talis correctio que ordinatur ad fratris peccā
tis emendationem: ꝛ ideo hec eſt actus chari/
tatis ꝛ pertinet ad omnes: qꝛ ſicut dicitur in
eccleſiaſtico vnicuiqꝫ mandauit deus de pro/
ximo: ꝛ ideo ſicut quilibet tenetur defectus eiꝯ
charitatiue ad emendationem eius corrigere:
ſi tamen probabiliter credat ꝙ ex ſua correctio
ne debeat ſe emendare: ꝛ de tali correctione lo
quitur hic ſaluator non de prima que eſt actus
iuſticie. Tangit autem debitum modum huiꝯ
correctionis dicens. b Si autem peccaue/
rit in te frater tuus: ꝛ intelligitur iſtud in te
dupliciter: vel qꝛ te ſolum leſit: vel qꝛ te ſolo ſci

ente peccauit:Si enim alios lederet vel coꝛam
alijs peccaret: Tunc non haberet locum illud
ꝙ ſubditur. b Uade ⁊ coꝛꝛipe ipſuꝫ inter te
⁊ ipſum ſolum:qui a peccata publica ſunt in pu
blico arguenda:ſecundum ꝙ dicitur prime ad
Thimotheum.v.
cap. Peccantem
coꝛam omnibꝰ ar
gue: vt ceteri ti-
moꝛem habeant:
ſed quando ſunt ſe
creta tunc habꝫ lo
cum coꝛꝛectio fra
terna que eſt actꝰ
charitatis:que de
bet fieri ꝓmo in ſe
creto cuius eſt. ſi/
cut enim medicꝰ
coꝛpoꝛalis ſi debi
to modo ꝓcedat
nititur inducere
ſanitatem cum mi
noꝛi diſpēdio coꝛ
poꝛis:vt ſine mēbꝛi abſciſione:⁊ ſi nō poſſit tūc
abſcindit membꝛum minus nobile vt conſer/
uetur magis nobile vel totum coꝛpus: ſic ille q
fratrem peccantem occulte coꝛꝛipit charitati/
ue debet tentare ſi poſſit fratrem emendare
abſqꝫ detrimento ſue fame: qꝛ fama computa/
tur inter maioꝛa bona hominis citra virtutes
⁊ ideo coꝛꝛigens fratrem debet quantum po/
teſt conſeruare eius famam. Alia cauſa eſt qꝛ
amiſſa fama vel leſa efficitur homo inuerecū/
dus:⁊ per conſequens minus a peccato retra/
hitur qꝫ prius:Eſt ergo debitus proceſſus ī coꝛ
rectione charitatiua vt homo coꝛꝛigat fratreꝫ
ſuum inter ſe ⁊ ipſum ſolum vt ſic poſſit eū ſal/
uare cum omnimoda integritate ſue fame:⁊ hꝫ
eſt ꝙ ſequitur. c Si te audierit lucratus eris
fratrem tuum:cum.ſcilicet cum integritate fa/
me ad ſalutem reducendo. d Si autem te
non audierit:qꝛ enim fama minus bonum qꝫ
bona ſit vita. ſi nō poſſit ſeruari bona vita fra/
tris ſine detrimento ſue fame: tunc proceden/
dum eſt ad ſalutem bone vite cum aliquali le/
ſione ſue fame:⁊ ideo adducendus eſt vnus ali
us vel duo ad ſciendum.ſ.fratris delictuꝫ ⁊ vt
coꝛam eis arguatur:⁊ ſi ſe non coꝛꝛexerit tunc
ſimpliciter contēnenda eſt eius fama vt con/
ſeruetur bona vita vel ſaltem oꝛdo iuſticie ad

lucratus eris fratrem
tuum[c]. Si autem te nō
audierit[d]: adhibe tecū
adhuc vnum vel duos
vt in oꝛe duoꝛum vel
trium teſtium ſtet om-
ne verbum. Quod ſi
non audierit[e] eos: dic
eccleſie[f]. Si autem ec-
cleſiam non audierit[g]:
ſit tibi ſicut ethnicus ⁊
publicanus[h]. Amen[i] di
co vobis[k]: quecunqꝫ li-
gaueritis ſuper terrā
erunt ligata ⁊ in celo:⁊
quecunqꝫ ſolueritis ſu
per terram erunt ſolu-
ta ⁊ in celo. Iterum di
co vobis[l]: qꝛ ſi duo ex
vobis conſenſerint[m] ſu
ꝑ terraꝫ de omni re qꝫ
cūqꝫ petierit fiet illis a
pr̄e meo q ī celis ē. vbi
enī ſūt duo vel tres cō
gregati[n] ī noīe meo: ibi
ſum in medio eoꝛum[o].

terroꝛeꝫ alioꝛum:⁊ hoc ē ꝙ ſequitur. e Qđ
ſi eos non audierit:ſe coꝛꝛigendo. f Dic ec/
cleſie.ideſt prelato per denunciationem publi
cam:⁊ tunc ſunt teſtes inducendi ad facti pro/
bationem qui prius fuerint inducti ad fratris
ſecretam coꝛꝛectiō
nem. g Si aūt
eccleſiam non au/
dierit:preceptum
prelati contēnen/
do. h Sit tibi
ſicut ethnicꝰ ⁊ pu/
blicanus.i.ſepare
tur ab alijs fideli/
bus per excōmu/
nicationem ⁊ cen
ſuram eccleſiaſti-
cam ⁊ ꝙ talia poſ
ſint prelati eccle/
ſie ferre ſubditur.
i Amen.i. fideli/
ter. k Dico vo/
bis quecūqꝫ ligat
ueritis: quia deus talem punitionem appro/
bat:ſi iudicium eccleſie non erat. Conſideran/
dum tamen circa predicta ꝙ ſi peccatum occul
tum fratris fuerit in preiudicium communita
tis:vt ſi aliquis tractaret ſecrete cum aliquibꝰ
ciuibus qualiter ciuitas eſſet hoſtibus traden
da:vel ſi aliquis hereticus in ſecreto coꝛrum/
peret fideles:tunc ſecreta coꝛꝛectio vel admo/
nitio non eſſet expectanda:ſed ſtatim eſſet pre
lato denunciandum qui poſſet tal periculo ꝓ/
cauere. Et idem iudicium de conſimilibus caſi
bus eſt habendum. l Iteruꝫ dico vobis. Hic
conſequenter oſtendit ꝙ non ſolum debemus
fratrem coꝛꝛipere ſed etiam offenſam nobis il
latam remittere:Et diuiditur in duas partes
quia primo facit ꝙ dictum ē:ſecundo oſtendit
quotiens ſit offenſa fratris remittenda ibi:tūc
accedens. dicit igitur primo. m Si duo ex
vobis conſenſerint:in animo.ſ.offenſam ſibi in
uicem remittendo.i. de omni re quācunqꝫ pe/
tierint fiet illis:qꝛ oꝛatio non eſt accepta coꝛaꝫ
deo ſi teneat odiū ꝯ frēm in aīo ꝓpter ꝙ ſſbdit.
n Ubi enī ſunt duo vel tres ꝯgregati.i.chari/
tate vniti. o In medio eoꝝ ſū:acqeſcēdo bo
ne volūtati ⁊ petitiōi eoꝝ ūdē:dū tñ illa oꝛo ha/
beat ꝯditiōes cōueniētes q̄ ad hoc reqrunt.ſ.
ꝙ aliqs oꝛet pro ſe pie ⁊ pſeuerāter:his enī cō/

currētibus ſemper oratio exauditur. Et ſi ali/quando differtur tamen tempore competenti impletur ſicut habetur ca. vij. Aduertendū3 tamen ꝙ licet offenſa ſit ſemper remittenda non tamen iniuria: Si enim ex remiſſione iniurie ⁊ pene debite ſeq̄retur pronitas in eo cui remittitur ad facilius peccā/dum: non eſſet bonum ei remittere ſimiliter ſi ex tali remiſſione eēt ſcādalum aliorum ⁊ omiſſio iuſticie ⁊ in conſimilibus caſibus.

Tunc accedens ad eū3 Petrus[a] dixit. Domine quotiens peccauerit in me frater me⁹ dimittam ei vſq3 ſepties Dixit illi ieſus[b]. Non dico tibi vſq3 ſepties ſ3 vſq3 ſeptuagies ſepties

a Tunc accedens ad eum petrus. hic oſtendit quotiens ſit fratri remittendum. Circa q̄d aduertendum ꝙ ſicut frequenter dictum eſt Pe/trus tanq̄3 p̄ncipalis aliquando loquebatur ꝑ ſe ⁊ pro alijs: ⁊ ideo audito ſaluatore ꝙ offenſa fratris peccantis eſſet remittenda: ⁊ hoc petijt ſi ſufficeret ad ſalutem dimittere ſepties.

b Dicit illi ieſus non dico tibi vſq3 ſepties: ⁊ ponitur numerus hic determinatus pro indeterminato: ac ſi diceret totiens quotiens: vt di/cit Augiſtinus.

Expoſitio moralis.

Si autē peccauerit in te frater tuus. i. te ſciēte. vnde Auguſtinus. quid eſt in te peccauit niſi tu ſcis q2 peccauit vade ⁊ corripe eum inter te ⁊ ipſum ſolum. Hieronimus corripiendus enī eſt ſeorſum frater ne ſi ſemel verecundiā amiſ/ſerit permaneat in peccato. Si te audierit lu/cratus eris fratrem tuum. per ſalutem eni alterius nobis quoq3 acquiritur ſalus: ſi aute3 non audierit adhibe tecum vnum vel duos: glo. vt ſi dixerit non eſſe peccatum probent illud eſſe peccatum. Q̄d ſi non audierit eos dic eccleſie. Criſoſto. ideſt his qui eccleſie preſident. Si autem eccleſiam non audierit ſit tibi ſicut ethni/cus ⁊ publicanus. Auguſtinus. i. gentilis ⁊ pa/ganus in numero fratrum non computādus. Amen dico vobis quecū q3 ligaueritis ⁊c. Au/guſtinus de verbis domini in monte. Cepiſti habere fratrem tuum tanq̄3 ethnicum ⁊ publicanum liga illum in terra: ſed vt iuſte liges cū vide: nam iniuſta vincula diſrumpit iuſticia. Iterum dico vobis q2 ſi duo ex vobis cōſenſe/rint: ſubintelligendum eſt ſi petierint pie perſeueranter ⁊ pro ſe. Domine quotiens peccabit in me frater meus: ſubditur vſq3 ſeptuagies ſepties. i. quadringentis nonaginta vicibus: vel vt dicit Auguſtinus. Omnino quotienſcunq3 peccauerit ignoſcas.

¶ Queſtio fratris Antonij betonti/ Qui eccleſiam nō audierit ſit tibi ſi/cut ethnicus ⁊ publicanus Matth. xviij. ccp.

Super quibus verbis queritur. Utrum ſine peccato vnus homo poſſit iudicare ⁊ condēnare aliu3 hominē. Ad ꝙ breuiter reſpondetur ſcđm Aſtexanum ī ſumma ſua libro p̄mo titulo. xxxviij. Q2 vnus homo iudicet aliu3 hominem tripliciter pōt intelligi. Uno modo extenſo vocabulo iudicā/di ad arguere: corripere: ⁊ monere: ⁊ hoc circū ſtātijs obſeruatis fieri poteſt ſine peccato. Nā arguere proprie ſuperiorum eſt reſpectu infe/riorum. Unde apoſtolus ad Thimo. iij. ca. Argue: obſecra: increpa: Sed modum reprehēſionis in ſcđo ca. Explicat dicens. Hec loquere ⁊ exhortare: ⁊ argue cum omni imperio. verum corripe eſt reſpectu parium. Idcirco in euangelio hodierno dr̄. Si peccauerit in te frater tuus vade ⁊ corripe eum inter te ⁊ ipſum ſolū. Monere v̄o eſt inferiorum reſpectu ſuperio/rum: vnde Bernardus ad Eugeniu3. Mōneo te non arguo. Alio quidem modo vnum hominem alium iudicare intelligi poteſt temerarie ꝙ vniuerſaliter interdicitur: vt. ij. q. j. ca. p̄mo ſuper omnia ſcribitur. [P]rimo ſuper omnia diligenter inquirite vt cum iuſticia ⁊ charitate diffinitatis neminem condēnetis ante verū ⁊ iuſtum iudicium: nullum iudicetis ſuſpitionis arbitrio: ſed primum probate ⁊ poſtea charitatiuam proferte ſniam: ⁊ ꝙ vobis non vultis fieri: alteri facere nolite. Et ſi ſuſpitionibus quis temptatur. Cu3 propheta pſal. cxviij. Clamare deb3 ad dominum dicens. Amputa obprobriū meum ꝙ ſuſpicatus ſum: q2 Paulus prima ad corin. iiij. ca. dicit: Nolite ante tempus iudica/re. i. ante vniuerſale iudicium ꝙ filio dei pro/prie reſeruatur. Ultimo vnum hominem aliū iudicare intelligi poteſt ſcđm ordinem eccleſie que dupliciter hominem iudicat iudicio. ſ. di/

ſcretionis ꝙ in manifeſtis ⁊ certis: cuicūqꝫ cõceditur eo modo quo ſuperius dictum eſt. Et iudicio correptionis qḋ prelatis ſolum competere dinoſcitur. Quod glo. ſuꝑ illo verbo pauli prime ad Corin.v.cap. Qui frater nominat̃ ⁊c̃. tangit dicẽs: hoc inquit apoſtolus dicendo ꝙ noluit hominem ab homine iudicari ex argumento ſuſpitionis vel ex ordinario vſurpato qꝫ iudicio: ſed potius ſm legeꝫ dei ⁊ ordinem eccl̃ie. Cui īobediẽs mortaliter peccat ſm verba matthei.xviij.ca. Si eccl̃iam ñ audierit: ſit tibi ſic ethnicus ⁊ publicanus. Qr talis ſm doctorẽ noſtrum Landulphum excommunicatus eſt: ⁊ excommunicatio nõ eſt infligenda ſm Ricar. ⁊ doctorem ſubtilem niſi ꝓ peccato mortali et multum enormi: quia igitur omne iudiciuꝫ rectum vel recte factum ſm hic dicta bonum eſt preter iudicium temerariū: patet quia ſic vnuſquiſqꝫ ordine poſito alium iudicare valet preterq̃ꝫ iudicio temerario quod ex inuidia procedit ſicut ipſa detractio.

Expoſitio litteralis.

Hic ponitur vera ꝓmulgatio legis euãgelice a Mattheo ad gentiles reprobando iudeorum expoſitionẽ falſam legis: ⁊ diuiditur in tres: quia ꝑmo arguit iudeos de eo quod dictum eſt. ſecundo de apparẽti ſanctitate: ibi hypocrite. tertio de vana ſuperſtitione: ibi: Audite ⁊ intelligite. Prima in duas quia primo ponitur iudeoruꝫ maligna interrogatio ad chriſti deprehenſionem. Secundo ponitur eius reſponſio vera ad eorum confutationem ibi: Ipe autem reſpondens. Ad euidentiam prime partis aduertendum ꝙ a tempore moyſi de voluntate dei conſtituti ſunt ſeptuaginta ſenes etate ⁊ moribus maturi ⁊ ſciẽtia prediti ad regimen ipſius populi: ⁊ moyſes erat ſuper eos: Ita ꝙ in vniuerſo erant ſeptuaginta vnum vt habetur numeri.xj.ca. Et ex illo tempore ſtatutum eſt ꝙ tot eſſent ad regimẽ

Feria.iiij. poſt tertiã dominicam q̃drageſime. Euangelium ſm Mattheum.xv.cap.

In illo tempore acceſſerunt ad ieſum ſcribe ⁊ phariſei[a] dicẽtes. Quare diſcipli tui trãſgrediuntur traditiões ſeniorum? Non eniꝫ lauant manus ſuas cum panẽ manducant. Ipe autem[a] reſpondens ait illis. Quare ⁊ vos trãſgredimini mandatum dei[b] propter traditionẽ veſtraꝫ? Nam deus dixit[c]. Honora patrem tuum[d] ⁊ matrem tuam: ⁊

populi ordinati: ⁊ iſti dicebantur iudices ordinarij quia per impoſitionem manus inſtituebãtur vt habetur in gloſis hebraicis in multis locis: ⁊ ibi reſidebant in hieruſalem: ⁊ ad eos fiebat recurſus de ciuitatibꝰ in ambiguis ⁊ difficilibus: ⁊ eorum determinatio habebatur pro lege firma quam nõ licebat tranſgredi: vt habetur deuterono.xxviij.c. Iſti etiam ſtatuebant aliqua que pertinebãt ad regimẽ populi ⁊ in ſtatutis eorum erãt aliqua que cadebant ſb precepto tanq̃ꝫ neceſſitatis: ⁊ aliq̃ ſb monitiõe tanq̃ꝫ eiuſdẽ decentie ⁊ honeſtatis. De talibus auteꝫ erat iſtud ſtatutum quod hic tangitur videlicet ꝙ accedentes ad menſam prius lauarent manus ſuas: Uerumtamen phariſei ⁊ ſcribe intellectum huius mandati volebant trahere ad quandam falſitatem videlicet ꝙ per hoc acquireretur quedam munditia ſpiritualis: mouebantur auteꝫ ad hoc quia in lege alique immũditie per corporales ablutiones dicebant̃ emũdari: ⁊ quia diſcipuli chriſti aliqua que nõ erãt neceſſaria: ſed magis cuiuſdam ſuperſtitionis inquantum intellectus ſic trahebatur non obſeruabant. Chriſtum in diſcipulis ſuis arguebant tanq̃ꝫ contemptorem doctrine ſeniorum: vt ſic redderent eum populo odioſum.

a Ipſe autem: Hic ponitur chriſti reſponſio vera ad ipſorum confutationeꝫ dicens.

b Quare ⁊ vos tranſgredimini mandatum dei: non reſpondet dicendo ꝙ lotio manuum que faciebat ad honeſtatem eſſet mala: vel ꝙ apoſtoli ipſam omittendo bene facerent vt facit ad honeſtatem. Licet benefacerent omittẽdo propter ſuperſtitionem: Sed quaſi clauum clauo retondendo dicit eos deficere: quia faciebant tranſgredi mandatū domini propter mãdatum hominum: quod probat dicens.

c Nam deus dixit. Exodi xx.cap.

d Honora patrem tuum: Honor iſte non ſolūmodo intelligitur reuerentia: ſed ⁊ admini

BIBLIOTECA MARES

ſtratio neceſſariorum. Hanc autem excludebāt
per ſuam doctrinam falſam: qꝛ ſacerdotes qui
erant cupidi vt bona que eſſent adminiſtrāda
parentibus conuerterentur in lucra eoꝝ dice/
bant q̄ melius eſſet illa deo offerre. Tum quia
ē pater p̄ncipalis
⁊ ſpiritualis. Tū
quia lʒ per talem
oblationem parē/
tes ſuſtinerent de
trimentum corpo
rale conſequeban
tur tamen bonum
ſpirituale: inq̄ʒtuʒ
illud quod erat in
eorum neceſſita//
tem conuertendū
deo offerebatur: ⁊
ex h̄ ſequebat̄ q̄ p̄ceptū de honore parētū inq̄ʒ
tū intelligit̄ in hoc adminiſtratio neceſſarioꝝ
euacuabatur per talem expoſitionem falſam: ⁊
hoc eſt quod dicit Saluator. a Vos aūt di
citis falſum. ſ. exponendo mandatum dei.
b Quicunqʒ dixerit patri vel matri munus
quodcūqʒ ex me eſt: deo conſecratum ſcilicet ⁊
oblatum. c Tibi p̄derit. magis ſupple q̄ʒ ſi
expenderes in neceſſitates tuas ⁊ eſt conſtru
ctio defectiua: ⁊ eſt ſenſus: quicūqʒ dixerit ⁊c̄. i.
licite ⁊ bene poteſt dicere quod dictum eſt: ⁊ i/
plenit preceptum diuinum: ⁊ eſt dignus vita
eterna: quod eſt falſum quia ſm̄ veritatem eſt
tranſgreſſor p̄cepti: ⁊ hoc eſt quod ſubditur.
d Et non honorificabit patreʒ ⁊c̄. Illud quod
erat ſibi debitum ſubtrahendo. e Et irritū
feciſtis: vos ſacerdotes ⁊ phariſei.
f Mandatum dei ⁊c̄. Ad maioreʒ intellectū
conſiderandum q̄ pater per ſe tenetur p̄uide/
re filijs: q̄ eſt cauſa eorum q̄ʒtum ad eſſe: ⁊ ideo
debet eis nutrimentum ⁊ documentum: Filiuſ
autem tenetur p̄uidere parentibus de neceſſa/
rijs p̄ accidens ſcilicet ſi indigeat ⁊ ipe ſit po/
tens. Et ideo ſi pater iam in neceſſitateʒ occur/
rerit: bona de quibus filius poteſt ſibi admini/
ſtrare iam ſunt ſibi debita: de alieno auteʒ nul/
lus poteſt deo ſacrificiū facere: ⁊ ideo talia deo
offerre non eſt licitum quia hoc eſt tranſgredi
preceptum de honore parentum: ſecus autem
eſſet: ſi filius bona ſua deo vouiſſet vel cōſecraſ/
ſet anteq̄ʒ parentes eſſent in neceſſitate poſiti:

qui maledixerit p̄ri vel
matri morte moriatur.
Vos aūt dicitis[a]. Qui
cunqʒ dixerit patri vel
matri munus quodcū
qʒ eſt ex me[b] tibi prode
rit[c]: ⁊ nō honorificabit
patrem[d] ſuum aut ma
trem ſuam: et irritum
feciſtis[e] mādatum dei[f]
p̄pt̄ traditionē veſtrā.

Sequitur alia
pars textus

quia tunc non eſſet licitum de eis p̄uidere pa/
rentibus: quia ſi eſſet deo votum factum de ali/
quo imolatitio: non poſſet immutari. Si auteʒ
de aliquo non immolatitio non poterat muta/
ri niſi per redemptionem. Ex dictis patet falſi/
tas illius opinio/
nis que dicit: q̄ fi/
li⁹ poſt p̄feſſionē
factam in religio/
ne tenet̄ exir̄ clau
ſtrum p̄pter neceſ
ſitatem parentuʒ:
etiam contra vo/
luntatem ſui ſupe/
rioris: quia per ta
lem p̄feſſionem ē
deo iam conſecra
tus: ⁊ ideo p̄pter
neceſſitatē parētū non debet cōtra votū tale fa
cere: hoc etiaʒ patet alia ratione: quia filius cū
venerit ad etatem adultam ſicut poteſt inuitis
parentibus licite matrimonium contrahere:
vel ad ſacerdotium p̄moueri: ita etiaʒ religio/
nem ingredi ceſſante tunc neceſſitate parentū
ſed per ſacerdotium excuſatur de hoc quod nō
tenetur ſubuenire patri per vſum armorum ſi
ab hoſtibus inuadatur: quia iam non ſibi licitū
eſt pugnare corporaliter: ſimiliter per matri/
monium excuſatur: quod non tenetur manere
cum patre: quia eſt obligatus vxori: ergo mul/
to fortius p̄ profeſſionem factam in religione
excuſatur a ſubueniendo parentib⁹ niſi ſm̄ mo
dum conuenientem ſue regule: ⁊ per conſequēs
non debet propter hoc contra votum obedien
tie facere: immo eſſet inobediens hoc faciēdo
per hoc patet ſolutio cuiuſdam rationis: que ſo
let ad oppoſitum induci que talis eſt. votuʒ fa/
ctum de his que ſunt ſuper erogationis non p̄/
iudicat illis que ſunt de neceſſitate precepti cū
preceptum implere ſit neceſſitatis: vouere au/
tem talia non: ſed votum religionis eſt de his
que ſunt ſuper erogationis. ſubuenire auteʒ pa
rentibus in neceſſitate eſt de neceſſitate prece/
pti: ergo per votum religionis per profeſſionē
ſolēnizatum non abſoluitur aliquis quin tene/
atur adminiſtrare parentibus: ſicut ante: ergo
per conſequens tenetur exire clauſtrum pro/
pter neceſſitatem parentum: etiam contra vo/
luntatem ſuperiorum. Dicendum q̄ per profeſ

ſionem non abſoluitur a precepto:bene tamen abſoluitur aliquo modo implendi preceptum: quia preceptum de honore parentum eſt affir/matiuum:⁊ ideo non obligat ad ſemper ſed ꝓ loco ⁊ tempore ⁊ alijs debitis circūſtātijs que aliquando variantur ſm̃ conditio/nem ipſiꝰ implentis ꝑceptum: quia aliqs modus ſub/ueniēdi patri effi/citur inconueniēs ⁊ illicitꝰ ipſi filio per aſſumptionē alicuius ſtatꝰ lici/ti:immo etiam ꝑ/fecti:ſicut ſubueni re patri per ōſen/ſionem armorum efficitur illicitum per ſacerdotij ſtatum:tenetur tamen ei ſubue/nire alijs modis ſuo ſtatui conuenientibꝰ ita eodem modo poſt votum obedientie ſubueni re patri ꝯ voluntatē ſuperioris efficit̃ illicitū ipſi religioſo:tenetur tamen ei ſubuenire mo/dis conuenientibus profeſſioni ſue.

Hypocrite[a] bene prophetauit de vobis yſa/ias dicēſ. Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum longe eſt a me. Sine cauſa[b] autē colunt me[c] docētes doctrina et mandata hominum[d]. Et conuocatis ad ſe turbis[e] dixit eis. Audite[f] ⁊ intelligite[g]. Non quod intrat in os[h] coinquinat hominem[i]. ſed quod procedit ex ore[k] hoc coinquinat hominem[l].

Sequitur alia pars textus

a Hypocrite. hic redarguit ſaluator iudeos de falſa ſanctitatis ſimulatione:quia ad hoc ꝙ eſſent in reuerentia populi oſtendebant ſancti tatem in verbis: ⁊ in exteriori conuerſatione: cum tamen corrupti eſſent intentione:ſicut fuerat ꝓphetatum per Iſaiam.xxix.cap.lꝫ ſub alijs verbis ponatur ꝗ̄ hic:ſententia tamen eſt ea/dem:ſequitur. b Sine cauſa: ideſt fruſtra.

c Colunt me. Sicut enim medicina dicitur ſine cauſa vel fruſtra propinari:que non confert ſanitatem:ſic cultus diuinus qui non ducit ad veram felicitatem ſequitur.

d Docentes doctrinas ⁊ mandata hominū: qua propter ſuam auaritiam docebant trāſgredi mandata dei propter traditionem ſuam:vt viſum eſt in falſa expoſitione precepti de honore parentum:⁊ hoc etiam faciebant ꝓpter ſuā ſuperbiam:vt propter doctrine auctoritatē populus deferret eis maiorem reuerētiam. Audite ⁊ ītelligite.hic ſaluator arguit iudeos de va/na ſuperſtitione:⁊ diuiditur in duas partes:quia ꝑmo facit quod dictum eſt in generali. ſecūdo magis explicat intentionem ſuam in particu-lari ibi reſpondēs autem petrus. Prima in duas quia ꝑmo in generali ponit ſuum documentum:ſecundo ex hoc ſubiungit phariſeorū ſcandalum ibi tunc accedentes. Circa ꝑmū aduertendum ꝙ ſicut dictum eſt lotio manuum ante commeſtionē vel cibariorum ad poſitionem faciebat ad ꝗ̄dam hone/ſtatem ⁊ mundi/ciam corporalem ⁊ in hoc erat bo/num.ſed ſi omitteretur dicere ꝙ ex hoc incurreretur immunditia ſpiritualis. hoc eſt fal/ſum ⁊ ſuperſtitio/ſum: quia īmunditia ſpūalis ꝓuenit ab īteriori delectatione ⁊ ꝯſenſu mentis:nō ab ipſis rebꝰ corporalibus ⁊ hoc ē qđ dicitur hic.

e Et conuocatis ad ſe turbis:reuocando eos a falſa doctrina eorum dixit eis.

f Audite.aure corporis.

g Et intelligite.aure mentis.

h Non quod intrat in os.i.cibus corporalis

i Coinquinat hominem.ſpiritualiter ſcilicet niſi inꝗ̄tum per delectationem male afficitur ad cibum.

k Sed quod procedit ex ore.i.verba que ſūt malicie interioris ſignificatiua.

l Hoc coinquinat hominem. conſiderandū ꝙ chriſtus hic non dicit contra legem.lꝫ enim aliqui cibi in lege reputarentur immundi: vt caro porcina ⁊ huiuſmodi. Hoc tamen nō erat ſm̃ eorum naturam: quia omnis creatura dei bona eſt:primo ad Thimo.iiij cap. Unde geñ. primo vidit deus cuncta que fecerat: ⁊ erant valde bona:dicitur autem porcus immundus ⁊ agnus mundus:vt dicit Auguſtinus contra fauſtum:quia per animalia immunda ſm̃ legē ſignificantur quedam vicia que ſunt euitanda. ⁊ ideo quia lex euangelica que ſpiritualis eſt īchoata fuit per chriſtū: Ideo ⁊ illa obſeruatio figuralis ciborum non erat ampliꝰ obſeruāda.

Expoſitio litteralis ſuper textu:Tunc accedētes diſcipli

Tunc accedentes diſci puli eius[a] dixerunt ei. Scis qꝛ phariſei audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? At ille reſpondens ait. Omnis plantatio[b] quā non plātauit pater meus celeſtis eradicabit[c]. Sinite illos[d]: ceci ſunt[e] ꝛ duces cecorum[f]. Cecus autez ſi ceco ducatum preſtet: ambo in foueam cadunt. Reſpondens autez petrus[g] dixit ei. Ediſſere nobis[h] parabolā iſtaꝫ[i]. At ille dixit[k]. Adhuc et vos ſine ītellectu eſtis? Non intelligitis: quia omne[l] qꝺ intrat in os in vētrē vadit ꝛ in ſeceſſū emittitur[m]. Que autez ꝓcedunt de ore[n]: de corde exeūt[o]: ꝛ ea coinquinant hominez[p]. De corde enim exeunt cogitationes male[q]: homicidia[r] adulteria: fornicationes: furta: falſa teſtimōia: blaſphemie. hec ſunt que coinqnant hominem[s]. Non lotis aūt manibus[t] manducare non coinquinat hoīez.

a Tunc accedentes diſcipuli eius. Hic ex doctrina xp̄i ponitur phariſeoꝝ ſcandalizatio: qꝛ per doctrinam xp̄i videbant eoꝝ ſimulationes ꝛ doctrinam reprobatam: ꝛ ideo non poterant reſiſtere ꝑ rationem vel ꝑ ſcripturam: ideo ex inuidia mouebantur contra xp̄z ad mouendum ſeditionem. Et qꝛ veritas vite iuſtitie et doctrine non eſt dimittenda ꝓpter ſcandalum alioꝝ: qꝛ tale ſcandalum ꝓcedit ex malitia ipſius ſcandalizati: vnde dicit beatus Gregorius. ſi de veritate ſcandalum oritur rectiuſ oriri permittitur: q̄ꝫ qꝺ veritas relinquatur: Ideo ſequit. b Omnis plantatio .i. doctrina ab homine inuenta que non eſt legi ipſius dei conſona. c Eradicabitur: qꝛ nō hꝫ firmum fundamentum ꝛ radicem. d Sinite illos .i. doctrinā in eorum cecitate. e Ceci ſunt .i. carentes vero intellectu legis. f Et duces cecoꝝ: qꝛ alios excecāt ſuo errore: ꝛ ducunt eos ad precipitiū. g Reſpondēs aūt Petrus: Hic aperitur ꝑdicte doctrine xp̄i ītellectus magis in ſpeciali: qꝛ petrus ꝓ ſe et ꝓ alijs queſiuit intellectum dicens. h Ediſſere nobis .i. expone. i Parabolā iſtaꝫ .i. ſententiam occultam. k At ille dixit. Adhuc ꝛ vos ſine intellectu eſtis: quaſi dicat tam diu audiſtis doctrinam meam: quod ſtatiꝫ deberetis intelligere ea que dicta ſunt. Unde ſequitur. l Non intelligitis: qꝛ omne ꝛc. Iſtud eſt veꝝ ꝑ ſinodochē qꝛ aliqua pars de omni qꝺ intrat in os. m In ſeceſſum emittitur: qꝛ in omni cibo q̄ſtumcūq; puro eſt aliqd īpuritatis ꝛ a natura expellitur tanq̄ꝫ ſuperfluū: ꝛ aliquid retinetur tanq̄ꝫ ad nutritionem neceſſariū: ꝛ neutrum iſtoꝝ coinqnat hoīem ſpūaliter loqndo. n Que autez ꝓcedunt de ore .vt verba. o De corde exeunt: qꝛ ſunt conceptus mētis ſignificatiua. p Et ea coinqnant hoīem: qꝛ ſunt male cogitationis ſignificatiua: ꝛ hoc ē qꝺ ſeqtur. q De corde .n. exeūt cogitatōes male ꝛ ꝑ ꝯſequens. r Homicidia .i. ꝯſilia ꝛ colloquia ad ꝑpetrādū huiuſmodi vicia q̄ hic tāguntur ꝛ ꝯſimilia. s Hec coinquinant hoīem: ſpiritualiter. t Non lotis aūt manibus ꝛc. imūdicia ſpirituali.

¶ Expō moralis Tunc acceſſerunt ad eum ꝛc. ꝑ ſcribas et phariſeos multū ſollicitos ꝺ mūdicia exteriori ꝛ modicum de interiori ſignificant hypocrite falſe: arguentes freqnter alios de modicis cum tn̄ ſint infecti granibus peccatiſ ꝓpter qꝺ eis dicitur ſupra Math. vij. ca. Quomodo dicis fratri tuo: frater ſine vt eijciam feſtucam de oculo tuo: ꝛ ecce trabs ē in oculo tuo. Quare ꝛ vos trāſgredimini mandatum dei. Simile fit hodie in multis locis in quibus maior ſollicitudo habetur circa cuſtodiaꝫ mandatoꝝ hominum q̄ꝫ circa cuſtodiaꝫ diuinoꝝ ꝑceptoꝝ: qꝛ grauius ſatis punitur trāſgrediēs mandatū ꝑncipis vel ꝑlati qꝺ tn̄ frequenter nō eſt malū niſi qꝛ ꝓhibitum: q̄ꝫ tranſgrediens dei mandatū qꝺ de ſe ſemꝑ eſt illicitū ꝑplꝰ hic labijs me honorat: hoc pōt dici de doctoribus ꝛ ꝑdicatoribus q docent bene ꝛ viuūt male. Cetera ſunt ita moralia qꝺ nō indigent alia moralitate. Qꝺ fratris Antonij betontini.

¶ Acceſſerunt ad ieſum ſcribe ꝛ phariſei dicētes. Quare diſcipuli tui trāſgrediunt traditiones ſenioꝝ. Nō enim lauāt manus ſuas cū panem manducant. Mathe. xv. cap.

¶ In qbus verbis oritur qꝺ. Utrum ꝑ leui cā mali que apparēt in operatione alicuiꝰ poſſit fieri malū iudiciū ſine peccato mortali. Ad quod breuiter rn̄detur ſm doctrinā dn̄i Alex. ꝺ ales in ſuo ſcḋo volumine. ꝛ ēt ſm quod habetur ex

vltima glo. ſuper ca. Si quis de gradu. extra de purgatōe canonica. Quod ꝑ leui cauſa ſine magno ⁊ letali crimine nemo iudicare temerarie poteſt. Leuis enī cauſa mali eſt vt predicta gl. dicit quando ſunt plura ſigna boni ⁊ pauca mali: Sicut cum mulier vel iuuenis quidam dei verbum attēte ⁊ deuote frequentant. Itē cū homo peccator lꝫ ſceleribus oli fuerit multis inuolutus predicationē frequentat ⁊ eam audit attente atqꝫ deuote. Ceterum cū homo clare fame viteqꝫ bone et conuerſatiōis honeſte in loco ſatis honeſto ⁊ tempore non incongruo cum muliere deuota turpi ⁊ egrota quandoqꝫ verſatur. In his vtiqꝫ malum iudicare falſū ⁊ temerarium iudicium eſt. Iccirco in regiſtro grego. ait. Graue eſt ſatis ⁊ indecēs vt in re dubia certa dicatur ſententia. ⁊ Bernar. ſuꝑ Canti. ſermone. xij. dicit. Si is qui de clauſtro ē cōuerſatur in populo interdum minus diſcrete: minuſue circūſpecte ſeſe agere deprehenderit. verbi gratia: in verbo: in cibo: in ſomno: in riſu in ira: in iudicio: non ad iudicandum confeſtī ꝯſiliat ſed meminerit ſcriptū. Melior eſt iniquitas viri q̄ bene faciens mulier: Nam tu quidem in tui cuſtodia vigilans bene facis. ſꝫ qui iuuat multos ⁊ melius facit ⁊ virilius. quod ſi implere non ſufficit abſqꝫ aliqua iniq̄tate. Idē abſqꝫ quadam inequalitate vite ⁊ conuerſationis ſue. Memento quia charitas operit multitudinem peccatorum. hec ille. Nam qui tales iudicant ſimiles ſimie eſſe noſcūtur: que granatum pomum comedere cupit: ſed quia corticē ſentit amarum illud citiſſime proicit. Proinde Iſidorus in ſinonimis ait. Nullum iudices ſuſpitionis arbitrio ante ꝓba: ⁊ ſic iudica: non. n. qui accuſatur ſed qui conuincitur reus eſt. Sic vtiqꝫ iudicauit phariſeus vt Luc. vij. ca. ſcribit Ipſum dominum qui ſe tangi a magdalena ꝑmiſit: ſic etiam iudicatus eſt dominus: quando cum muliere Samaritana loquebatur. vt. iiij. ca. ſui libri Ioannis ait ſic inſuper cum ſcribe ⁊ phariſei iudicauerunt: quia diſcipuli ſui manꝰ non lauabant cum panem manducabant dicentes. Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſenioꝝ nō n. lauāt manꝰ ⁊c̄.

Feria quinta poſt tertiam dn̄icā quadrageſime. Euangelium ſm̄ Lucā. iiij. cap.

In illo tempore. Surgens ieſus de ſynagoga[a] itroiuit in domū ſimonis[b]. Socrus autem ſimonis tenebatur magnis febribus[c]. Et rogauerunt illum ꝑ ea. Et ſtans ſuꝑ illam imperauit febri: ⁊ dimiſit illam. Et continuo ſurgēs miniſtrabat illis. Cum ſol autē occidiſſet[d]: omnes q habebant infirmos variis langoribus ducebāt illos ad ieſum. At ille ſingulis manus imponēs

Expoſitio lr̃alis.

Hic ponit̄ ſcdꝫ miraculū ꝑ xp̄ꝫ operatū: ⁊ diuidit̄ i duas ptes. In p̄ncipalē ⁊ incidētalē. Scd̄a ibi: Cum autem ſol occidiſſet. Circa primum ſciendum ꝙ ſinagoga erat locꝰ vbi conueniebant legis periti ⁊ cōmunis populus ad audiendum doctrinā legis: marie diebꝰ ſabbatoꝝ in qbꝰ diuinis erat vacandū. Jō tali loco ⁊ tp̄e fuerat docebat eos xp̄s: q2 erāt ꝯueniētia doctrīe eiꝰ. Sciēdū ſcd̄o: ꝙ cū xp̄s doceret in ſinagoga iudeos erat ibi hō in ſpū imūdo: hoc ē obſeſſus a demone ⁊ exclamauit dolēs de xp̄i doctrina q̄ erat aīarū ſalus ⁊ medicina quē obſeſſum liberauit in ſinagoga: ⁊ poſt liberationem ipſius obſeſſi liberauit ſocrum ſimonis febricitantem: qd̄ fuit ſecūdum miraculum. ⁊ hoc eſt quod dicit.

a Surgens ieſus de ſinagoga. ſ. poſt p̄dicationem ⁊ eius confirmationem per expulſionem demonis. b Introiuit in domū Simonis: vt ibi acciperet refectionem poſt laborem.

c Socrus autem ſimonis tenebatur magnis febribus. lꝫ enim virtute nature febris poſſit curari: non tamen in inſtanti. Chriſtus autem ſanauit eam hic ſubito ⁊ ita perfecte ꝙ illa mlier miniſtrabat eis. Ex quo oſtenditur iſta curatio miraculoſa ad diſcipulorum confirmationem.

d Cum ſol autem occidiſſet: hic ponitur pars incidentalis: Occaſione enim huius ſanatiōis illi qui habebant infirmos variis langoribus adduxerunt eos ad xp̄m querentes remediū: ⁊ hoc eſt quod dicitur. d Cum ſol autem occidiſſet. Dicit autē Theophi. Expoſitor: quod ita tarde adduxerunt eos ad chriſtum: quia il/

la dies erat dies ſabbati:que finiebatur in ve/
ſpere illius diei. a Curabat eos.i.omnes q
fuerunt ibi adducti erã ⁊ muti:vel curabat eos
i.plures de adductis quoꝝ fides ⁊ deuotio cu/
rationem merebantur. b Exibant autẽ de
monia .i. oĩa vel
plura eodẽ modo
exponẽdo a multi
clamantia ⁊ dicẽ/
tia q: tu es filiꝰ dei
q: xp̃s ad ſalutem
hoiuz miſſus:ꝑ ꝓ
phetias.n.de xp̃o
dictas q̃ ↄtermia/
uerant tp̃s locũ ⁊
modũ veniẽdi ipi
us xp̃i ſm qḋ ple/
nius declaratuz ẽ
in qõne de aduẽtu
meſſie cõpletas in eo ⁊ ꝑ alias circũſtãtias iu/
dei ſciebãt ip̃m eẽ xp̃m in lege ꝓmiſſum vt pȝ
hic ꝑ textum euãgelicũ:⁊ ẽt Marc.p̃mo.vbi p̃
cepit xp̃s demoni dicẽs. Obmuteſce.veruȝ tñ
neſciebãt ip̃m eẽ deũ:nec ꝑ temptationẽ xp̃i in
deſerto diabolus potuit ſcire de xp̃o vtrum eẽt
dei filius ꝑ naturã habẽs eãdem naturã nume
ro cũ patre:ſȝ ad hũc finẽ tripliciter eũ tẽptaue
rit vt dcm̃ fuit pleniꝰ. Math.iiij.ca.Si eni coi/
gnouiſſent demones ip̃m eẽ deũ nunq̃ȝ iduxi
ſent iudeos ad ip̃m crucifigendũ ſm qḋ dꝛ pri
me Corin.ij.ca.Si cognouiſſent:nunq̃ȝ:glie do
minũ crucifixiſſent.Aliq aũt doctores dicũt ꝙ
nõ ſolũ nõ cognouerũt demones ip̃m eſſe deũ
vt dcm̃ eſt:ſed nec ẽt cognouerũt certitudinali
ter ip̃m eſſe xp̃m in lege ꝓmiſſum ſȝ tm̃ hoc co/
gnouerũt quadã ↄiectura multũ ꝓbabili que i
hoc loco ⁊ aliis locis euãgelii pluribꝰ noĩe ſcie
exp̃mitur:ſȝ p̃mum dictũ magis videꝛ ↄſonum
textui ⁊ dictis ſanctoꝝ. c Nõ ſinebat ea loq
Cõpellebat.n.xp̃s demones ad tacẽdũ de ipſo:
ne veris falſa miſcerẽt.⁊ ne videreꝛ querere te
ſtimoniũ ab ipſis:maxime q: phariſei dicebãt
ip̃m in belzebub p̃ncipe demonioꝝ eiicere de/
monia vt habeꝛ Math.xij.vbi dictũ phẽoꝝ ple
nius excludiꝛ vt patuit ſup̃ ꝑ expoſitionẽ ibidẽ.
d Facta aũt die egreſſus ibat in deſertum lo
cum. In hoc dans exemplũ vt p̃dicatoꝛ ⁊ mira/
biliũ diuinoꝝ operatoꝛ debeat fugere ppl̃i ap/
plauſum:pȝ littera euange.de ſe.

Expoſitio moralis.

curabat eos[a]. Exibant
autem demonia[b] a mul
tis clamantia ⁊ dicẽtia:
q: tu es filiꝰ dei:⁊ incre
pans nõ ſinebat ea loq[c]
q: ſciebãt ip̃m eẽ xp̃m.
Facta aũt die egreſſus
ibat in deſertũ locum[d]:
⁊ turbe regrebãt eũ: et
venerũt vſq; ad ip̃m et
detinebãt illũ ne diſce
deret ab eis. Quibꝰ ille
ait. Quia ⁊ aliis ciuita
tibus opȝ me euãgeliza
re regnũ dei:q: ad hoc
miſſus ſum. Et erat pre
dicans in ſinagogis ga
lilee.

Socrus aũt ſimonis teneba꜀ magnis febribus
ꝑ quã ſignifica꜀ pſonã iracũdie caloꝛe aut ↄcu/
piſcẽtie laboꝛans:ſup̃ quã ſtat Jeſus cum iſtas
paſſiones mitigat:⁊ tũc ei ↄuote miniſtrat. Cũ
aũt ſol occidiſſet:ꝑ hoc ſignificauit ꝙ paſſio ſua
in qua iuſtitie ſol
occidit: futura e/
rat medicina oĩs
ſp̃ualis infirmita/
tis. Facta autẽ die
egreſſus ibat in ↄ
ſertũ locũ:dans in
hoc exẽplũ p̃dica/
toꝛibus reuerten
di ad ſolitudinem
ↄtẽplationis poſt
laboꝛẽ p̃dicatiõis
⁊ vt grãs deo agãt
de ꝓfectu preteri/
to ⁊ ſe diſponant pro futuro.

Queſtio fratris Antonii betontini. Exibant
aũt ↄmonia a multis clamãtia ⁊c̃. Luce.iiij.ca.
¶ Super qbus queriꝛ. Utrũ dolo loquẽs atq;
ignoꝛãter ↄtra ꝓximuȝ temerarie iudicet. Ad
qḋ breuiter rñdetur ꝙ ſic. Nã iudex ꝓpꝛie do/
lo vel impꝛudẽtia ↄ quẽ ſñiaȝ ferens ſm Ray.
in titulo ↄ raptoꝛibꝰ:⁊ Hoſti.in ſũma:⁊ aſtexa.
li.p̃mo titulo.xxxviij. Teneꝛ leſo ad omne iter
eſſe:vbi nõ poſſet induci ille ꝓ quo ſñiam tulit
ad integrã reſtitutionẽ:⁊ h̃ maxime dꝛ in iudi
cio ↄſciẽtie. Qꝛ võ graue ſit vel odio vel ami/
citia:vel munere:vel metu:vel quolibet mõ iu/
diciũ ꝑuertere. Augu. Teſtaꝛ dicẽs: qcũq; aut
ↄſanguinitate:aut amicitia:vel hoſtili odio: vl̃
inimicitiis in iudicando duciꝛ:ꝑuertit iudiciũ
xp̃i q eſt iuſtitia ⁊ fructũ illiꝰ vertit in dãnatio/
nis amaritudinẽ. vñ fit ꝙ ſi qſpiaȝ dolo ⁊ igno
rãtia loquaꝛ:ſȝ verũ atq; bonũ dicat ⁊ illi de q̃
fatur minime noceat:nihilominꝰ temerarie iu
dicat. Jccirco.xj.q.iij. notaꝛ qḋ Aug.de ſermo
ne dñi in monte ait. Temerariũ inqͣt iudicium
plerũq; nihil nocet ei de quo temerarie iudica
tur. ei aũt q temere iudicat:ip̃a temeritas ne/
ceſſe ẽ vt noceat. Et q: demonia q̃ xp̃i p̃cepto a
multis exibãt dolo atq; ignoꝛãter clamabãt: tu
es filiꝰ dei:dolo q: verbo laudabãt ⁊ facto ↄtra
dicebãt:⁊ offm̃ aplicum ſm Criſo.vſurpabãt: ⁊
myſterium xp̃i lingua feda publicabãt: ignoꝛã
ter q: ſm Bedã ſuſpicabanꝛ eũ eẽ xp̃m: ⁊.ij.q.
j.ca.p̃mo ſup̃ oĩa. Nulluȝ iudicetis ſuſpitionis

arbitrio. Jō ipē xp̄s increpās nō ſinebat ea loq

Feria.vj.pꝰ dñicā ter-
tiā q̄dragesime Euāge
liū ſm Joannē.iiij.ca.
In illo tem
pore. Uēit
iesus in ci-
uitatē Sa-
marie[a] que
dicit Sichar:iuxta p̄di
um qd̄ dedit iacob[b] io-
seph filio ſuo. Erat aūt
ibi fons iacob.[c] Jesus
aūt fatigatus ex itine-
reꝰ: ſedebat ſic ſup fon-
tē[e]. Hora autem erat
q̄ſi ſexta.[f] Uenit mlier[g]

Expoſitio litteralis.

IN hac lectione euāgelica d̄terminat Jo
annes de deriuatione effectus grē q̄ztū
ad gentiles:ꝛ qꝛ xp̄i doctrina d̄riuata ē ad cre
dētes p eiꝰ doctrinā
ꝛ p miracula vt hī
marci vltio. ſermo
nem cōfirmāte ſe/
quētibꝰ ſignis. Et
ideo agiſ h̄ de de
riuatione eiꝰ p do
ctrinā p̄mo ſcd̄o p
miraculū ibi i du/
os dies. p̄ma diui
diſ i tres. qꝛ p̄mo
poniſ doctrīe xp̄i
opoztunitas. ſecundo ipſius qualitas: ibi ve/
nit mulier. tertio ꝯſequēs vtilitas:ibi:reliqt er
go hydriā. Primū oñdiſ ex eiꝰ acceſſu:ibi venit
ergo. Circa qd̄ ſciendū q xp̄o baptizato p̄mo:ꝛ
diſciplis eiꝰ ꝯſīter vt pꝫ ex dictis in h̄ ca. Pha
riſei cōmoti fuerūt ꝯ eū inuidia:ꝛ iō volēs dare
paciētie exēplū: Inde receſſit ꝛ occaſione docē
di gētileſ adyt. Phariſei.n. ex inuidia pſecuti ſſ
Joānē ꝛ p̄curauerūt eū mitti in carcerē: p̄pter
qd̄ dꝛ Math.xvij. de Joāne. Helias iā venit ꝛ
fecerūt in eū quecūqꝫ voluerūt. Eodē mō xp̄m
pſequebanſ ꝛ eiꝰ mortē tādē p̄curauerūt. Reli/
qt igiſ iudeā:qꝛ pſequebanſ eiꝰ doctrinā. q̄q̄
ieſus nō baptizaret tūc lꝫ p̄mo baptizaſſet vt di
ctū ē. ſꝫ diſcipli eiꝰ. In hoc.n. dedit xp̄s exēpluꝫ
p̄latis eccl̄ie cōmittēde in q̄ pn̄t fieri ꝯmodi p
iferiores vt ipſi liberiꝰ poſſint i altioribꝰ exerce
ri. Eodē mō dꝛ de ap̄lis relinq̄ntibꝰ iudeā p̄pꝫ
eoꝝ icredulitatē. Actuū.xiij.ca. Uobis oporte/
bat p̄mū loq verbū dei:ſꝫ qꝛ repuliſtis illud ꝛ i
dignos vos iudicaſtis eterne vite:ecce ꝯuerti/
mur ad gētes: ſic.n. p̄cepit nobis deꝰ. Uenit ḡ
h̄ oñdiſ ꝯueniētia doctrine xp̄i ꝛ opoztunitas
docēdi ex acceſſu ꝛc̄. Pro itelligētia huiꝰ ē ad/
uertēdū q xp̄s trāſiēs de iudea in galileā erat
trāſiturus p gētiles:q in regno decē tribuū ha
bitabāt q tranſlati fuerāt a rege aſſyrioꝝ illuc.
Captiuitatis īde decē tribubꝰ ſic̄ habeſ.iiij. Re
gū.xvij.ca. Cōueniebāt tn̄ cū iudeis aliqualr̄:qꝛ
cū p̄mo fuerūt trāſlati in terrā decē tribuū: do
minuſ miſit leones eos deuorātes:ꝛ iō rex aſſi
rioꝝ habito ꝯſilio ſup h̄ miſit vnū de ſacerdoti
bus captiuis q doceret eos colere dn̄m. Ueruꝫ
tn̄ cū h̄ colebāt ydola:vt ibidem dꝛ:nec recipie
bāt hoēs libros veteris teſtamēti.ſꝫ tn̄ q̄nqꝫ li/
bros moyſi:ꝛ ſic partim erāt gētiles ꝛ partim
iudei. Xp̄s aūt veniēs de iudea i galileā, hēbat
trāſire p medium ſamariā. Erat igiſ ſamaria ci
uitaſ gentiliū:vñ itelligendum ſcd̄o q tota iſta
regio dicebaſ Sa
maria a noīe ciui/
tati metropolis q̄
antiqtꝰ dicebaſ ſa
maria q̄uis.n. tūc
eēt d̄ſtructa tn̄ no
mē remanſerat in
fra. a Uenit ḡ h̄
poniſ opoztunitaſ
docēdi ex acceſſu:
quia acceſſit ad lo
cum delectabileꝫ
ꝛ q̄etū ꝛ doctrine aptū. Tū pp amenitatē loci:
Tū pp fontis ibidē exīſtis p̄prietatē:q ſignifi/
cat doctrinā xp̄i ꝛ grām ſm qd̄ dꝛ Iſai.xij. ca.
Haurietis aq̄s i gaudiū de fontibꝰ Saluatoris
ꝛc̄. ꝛ h̄ ē qd̄ dꝛ. a Uenit ḡ in ciuitatē ſamarie q̄
dꝛ Sichar: Antiqtus dicebaſ ſichē:vt habetur
geñ.xxxiij.ca. b Iux̄ p̄diū qd̄ dedit iacob io/
ſeph filio ſuo: Jacob.n. veniens de meſopotha
mia emit agrū ab emor p̄ncipe ciuitatis ſychē
ꝛ ibi habitauit ad tp̄s iux̄ vrbē:vt ibidē dꝛ:ſed
pp raptū Dine filie ſue occiſi ſūt habitatores il/
lius ciuitatis a filijs iacob ꝛ ſic ceſſit in poſſeſ/
ſionē eiꝰ ꝛ illū locū d̄dit iacob moriēs filio ſuo
ioſeph vt habeſ gen.xlviij.ca. c Erat aūt ibi
fons iacob.i. puteus quē ipē foderat q̄n ibi ha/
bitauit. d Jeſus aūt fatigatꝰ ex itinē:ex q̄ appa
ret v̄itas hūane nāe ex īfirmitate. e Sedebat
ſic ſup fontē. pp loci aptitudinem ad q̄eſcēdū ꝛ
docēdū. f Hora aūt erat q̄ſi ſexta. h̄ idē dꝛ ad
oñdendū cā fatigatiōis:qꝛ p magnū tp̄s ambu
lauerat p̄dicādo. g Uenit mlier:poſita opoꝛ
tunitate docēdi. Hic ꝯſīter poniſ:q̄litas doctrī
ne:ꝛ diuidiſ i duas p̄tes:qꝛ p̄mo poniſ in docē
do ꝯueniēs igreſſus:ſcd̄o d̄bitꝰ p̄ceſſus ibi rn̄/
dit ieſus. Cōueniēs igreſſus fuit p h̄ qd̄ xp̄s pe
tijt a mliere potū corp̄alē volēs ſibi reddē po/
tū ſp̄ūalē:qꝛ modus iſtructōis hūane ē q a ſen
ſibilibꝰ ad itelligibilia d̄ducaſ ꝛ h̄ ē qd̄ ſubdiſ.
g Uenit mlier d̄ ſamaria haurire aquā. ſa ma
ria h̄ nō ē nomē ciuitatis ſꝫ gētis vl' regiōis:qꝛ
illa mlier fuit d̄ ciuitate ſichē q̄ tc̄ erat metropoꝫ
ſamaritanoꝝ:vt dꝛ Joſe.xj. antiqta. ſamaria.n.
erat d̄ſtructa ꝛ r̄dificata:tn̄ noīe mutato eiꝰ: qꝛ
tc̄ ſebaſte dicebaſ vt hꝫ.xiij.li. antiq.

de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jeſus. da mihi bibere[a] Diſcipuli autem eius abierant in ciuitatem[b] vt cibos emerent[c]. Dicit ergo mulier illa Samaritana[d]: Quomodo tu iudeus cum ſis bibere a me poſcis[e]: que ſuꝫ mulier Samaritana? Nō enim coutuntur iudei Samaritanis[f]. Reſpondit Jeſus[g] ⁊ dixit ei. Si ſcires donum dei: ⁊ quis eſt qui dicit tibi da mihi biberē[h]: tu forſitan[i] petiſſes ab eo[k] ⁊ dediſſet tibi aquam viuam[l]. Dicit ei mulier[m]. Domine neqꝫ in quo hauri as habes: ⁊ puteus altus eſt. Unde ergo habes aquam viuam[n]? Nunqu id tu maioꝛ es patre noſtro Jacob[o]: qui dedit nobis hunc puteum[p]: ipſe ex eo bibit: et filij eius: ⁊ pecoꝛa ei⁹? Reſpōdit ieſus[q] ⁊ dixit ei. Omnis qui biberit ex hac aqua ſitiet iteruꝫ[r]. Qui autem biberit ex aqua quam[s] ego dabo ei: non ſitiet in eternū[t]

a Dicit ei ieſus da mihi bibere: cauſa quare petijt a muliere ſubdit̄. b Diſcipuli.n. eius abierunt in ciuitatē: ⁊ ideo nō fuerāt pn̄tes ad dandū ſibi potū. c Ut cibos emerent: qꝛ ſup fontē comedē volebāt ſicut paupes nec ad magna hoſpitia ī villam declinabant. d Dicit ei mulier illa ſamaritana q̄ mō cū tu iude⁹ ſis cognouit.n. p habitū quē ipſe poꝛtabat eū eē iudeū: qꝛ ſicut erāt diſtincti ab alijs in cultu dei ⁊ in coꝛpali circūciſiōe. ita etiāz veſte: ppter qd̄ nūeri.xv ca. pcipitur qd̄ habeāt fimbꝛias per angulos palioꝝ. e Bibere a me poſcis ⁊c̄. de h̄ ēt mirabatur: cuius cā ſubditur. f Nō.n. coutunt̄ iudei ſamaritanis: lꝫ.n. eēt iudeis pceptū ne iūgerent fedus ⁊ amicitias cū alijs natiōibus: tamē ſpālr̄ abhoīnabant̄ Samaritanos: Tū quia terrā eoꝝ p pte occupauerāt: Tū qꝛ multas moleſtias eis fecerāt in reedificatōe tēpli ⁊ ciuitatis: vt pꝫ ca.j. Eſdre. g Rn̄dit ieſus. hic conſequēter ponit̄ debitus pceſſus in docendo: qꝛ pmo docet xp̄s verbis. ſcd̄o ſignis: ibi. Dicit ei ieſus vade: pma in duas: qꝛ pmo pponit intentum: ſcd̄o remouet mulieris falſuꝫ itellectū: ibi. Rn̄dit ieſus. Habita igitur occaſione loquēdi de aqua ſpūali ex verbis mulieris. Rn̄dit ih̄s ⁊ dixit ei. Si ſcires donū dei. i. gr̄am ſpūs ſācti in quo dono alia donant̄. h Et q̄s eſt qui dicit tibi da mihi bibere: qꝛ potēs ē ⁊ patus gr̄aꝫ ſpūs ſcti dare oib⁹ petētib⁹ eā fideliter ⁊ deuote. i Tu foꝛſitan: h̄ dicit pp liberi arbitrij v̄tibilitatē. k Petiſſes ab eo: qꝛ gr̄a nō datur adultis de cōi lege ſine motu pꝓpꝛio in deū. l Et dediſſꝫ tibi aquā viuā. i. ſp̄s ſci gr̄aꝫ qꝛ eſtu ꝯcupiſcētie refrigerat: ⁊ p deuotionē humectat. Di͂ ḡ aq̄ viua ad ſilitudinē aq̄ in coꝛpalibus vbi dn̄r aq̄ viue q̄ ꝯtinuanat̄ pncipio ſue ſcaturiginis. Aq̄ aūt moꝛtue dn̄r ille q̄ ſūt collecte in lacub⁹ ⁊ ciſternis: gr̄a aūt ſp̄s ſcti cū ipſo ꝯiguat̄: qꝛ gr̄a nō ē in aīa. niſi ſp̄s ſcūs ſpāli mō hītet in ipſa ⁊ qꝛ mulier erat aſſueta coꝛpalib⁹ ītellexit v̄bū xp̄i de aq̄ coꝛpali. iō ſequitur. m Dicit ei mlier. Dn̄e neqꝫ ī q̄ hauriās hēs: ⁊ puteuſ alt⁹ ē. q.d. nō potes mihi dare aq̄ꝫ viuā d̄ iſto puteo qꝛ nō hēs inſtrm ad hauriēdū: ⁊ puteꝰ ē ita pfūdus q̄ nō poſſes attingē manu. n Unḡ hēs aq̄ꝫ viuā. q.d. nō potes mihi dare niſi tu facēs h̄ miraculoſe: q̄ nō vr̄: qꝛ tunc tu eſſes maioꝛ pr̄iarcha iacob: qd̄ nō vr̄: ⁊ h̄ ē qd̄ dr̄. o Nūqd tu maioꝛ es patre nr̄o Jacob q̄ fuit ꝯtēt⁹ aq̄ hui⁹ putei. iō ſeq̄t̄. p Qui dedit nob̄ puteū: Jnq̄ꝫtū fodit ipꝫ vt pdictū ē: qd̄ nō feciſſet ſi aq̄ꝫ viuā p volūtate ſua aliūde hr̄e potuiſſet. Et bibit ex eo ⁊ filij ei⁹ ⁊ pecoꝛa ei⁹. q Rn̄dit ih̄s. hic remouet falſuꝫ itellectū hui⁹ mlieris oñdēs q̄ nō loq̄bat̄ de aq̄ mālī ſꝫ ſpūali ⁊ h̄ ē qd̄ dr̄. Rn̄dit ih̄s ⁊c̄. Ex aq̄ hac. ſ. mālī de q̄ tu itelligis r Sitiet iteꝝ: qꝛ nō ſedat ſitī niſi ad tp̄s. s Qui aūt biberit ex aq̄ ⁊c̄. i. gr̄a ſp̄s ſci. t Non ſitiet in eternū. Sed ꝯ h̄ vr̄ illud eccliaſtici. xxiiij. cap. Qui bibūt me adhuc ſitiēt: vbi loq̄t̄ de aq̄ ſapie. Dicēdū qd̄ ſitis vno modo accipit̄ p deſiderio alteri⁹ rei nō habite: ⁊ ſic oīs res tpālis adepta magis gn̄at ſitiꝫ q̄ꝫ tollat: qꝛ cupiditatē augmētat: Silr̄ aq̄ coꝛpalis: qꝛ nō habꝫ effectū niſi ad tp̄s: opꝫ iterū q̄ alia aq̄ numero ſumat̄ ad ſedādū ſitim ⁊ ſic fit interruptio. Alio mō accipit̄ ſitis pro deſiderio eiuſdē rei habite ad habēdaꝫ eam pfectius ⁊ ſic habētes deū p gr̄am ſitiunt habere ipm p gl̄iaꝫ ⁊ hoc mō loquit̄ auctoꝛitas eccli. pallegata. Tertio mō accipit̄ ſitis p exclu

Sed aqua quā ego dabo ei: fiet in eo fons aque ſalientis in vitam eternaʒ[a]: Dicit ad euʒ mulier. Domine da mihi hanc aquam[b]: vt non ſitiam[c]: neqꝫ veniam huc haurire. Dicit ei ieſus[d]. Uade voca virum tuum ⁊ veni huc[e].

Reſpōdit mulier et dixit[f]. Non habeo viruʒ. Dixit ei Jeſus[g]: bene dixiſti: quia non habeo virum. Quinqꝫ enim viros habuiſti[h]: ⁊ hunc quē hēs nō ē tuus vir[i]. Hoc vere dixiſti[k]. Dicit ei mlier[l]. Domie vt video[m] ꝓpheta es tu[n]

ſione faſtidij a declaratione dabita: ⁊ ſic dicuntur. Beati deū ſitire: Cū ergo dr̄ hic. Nō ſitiet in eternū: intelligiť de ſiti pmo modo dicta: qꝛ habēs grām dei habet deum: ⁊ ideo non deſiderat aliqd ꝙ non habet. ſed deſiderat eum ꝙ habet habere perfectiuſ. Jdeo ſequitur. a Sʒ aqua ⁊c̄. fons aque ſaliē tis in vitam eternam: qꝛ p gratiaʒ ſpiritus ſanctus i habitat mentem: qui ē origo gratie facientis hominē ſalire in vitā eternam. Naturale ē enim ꝙ aqua tantum aſcendere poteſt: quantū deſcē dit: ⁊ ideo ſicut aq̈ grē a deo in nos deriuať: ita p ipſam anima ad deum eleuatur: qꝛ per ipſam conſors diuine nature efficitur: vt dr̄ ſcd̄a Petri pmo ca. Magna ⁊ pcioſa dona donauit vobis vt per hoc efficiamini diuine conſortes nature. b Dicit ad eū mulier: da mihi hāc aq̄ʒ quāuis enī ad plenū nō intelligeret verba xp̄i tamen audiens huius aque bonitateʒ: petit eā ⁊ ſubdit cauſam. c Ut non ſitiam neqꝫ veniam huc haurire vt liberer a ſitis ardore: ⁊ a labore veniendi huc hauriendi ⁊ deportandi.
d Dicit ei ieſus: qꝛ adhuc non poterat capere hec mulier verba chriſti: Jdeo conſequenter ꝓcedit ad ſigna ⁊ diuiditur in duas: qꝛ primo inſtruit eam per reuelationem ſecreti. ſecundo ꝑ ſolutionem dubij: ibi dixit ei mulier: Secretuʒ autem illud erat. qꝛ mulier adulterum tenebat qui tamen ab omnibus hominibus loci illius tenebatur eſſe maritus eius: ⁊ ideo per hoc ꝙ xp̄s hoc ſecretum mulieri dixit oſtendit ſe ſcire peccata occulta ⁊ hoc eſt qd̄ dr̄. d Dicit ei ieſus. Uade ⁊ voca virum tuum. ſ. putatiuum. e Et veni huc: hoc non dixit ieſus ad hoc vt illa mulier eum adduceret ad ſe. ſed vt ex reſpō ſione eius conuenientius ipſaʒ argueret ſecretuʒ reuelando: vnde ſequitur. f Reſpondit mulier ⁊ dixit non habeo virm. ſ. legitimum.
g Dicit ei Jeſus. exponendo eius dictuʒ: bene dixiſti qꝛ non habeo vir ⁊ ſubditur. h Quiqꝫ enim viros habuiſti. i. legitimos. i Et hunc quem habes: non eſt tuus vir ſecundum veritatem. ideo ſequitur: k Hoc vere dixiſti quaſi dicat illud qd̄ alias finxiſti eum eſſe virū tuum mendaciuʒ eſt l Dicit ei mulier. hic conſequenter inſtruit eam per ſolutionem dubij: ⁊ diuiditur in duas: qꝛ primo ponitur ipſius ieſu inſtructio: ſcd̄o mulieris reſponſio: ibi: dicit ei mulier ſcio: Circa primam partem ſciēdum ꝙ mulier ꝑcepit eum eſſe ꝓphetam ex hoc ꝙ eius ſecretum cognouerat. Jō conuertit ſe ad interrogandum eū de quodam dubio: ꝙ inter iudeos ⁊ ſamaritanos vertebatur. Et diuiditur in duas: qꝛ primo ponitur mulieris interrogatio. ſcd̄o xp̄i reſponſio: ibi dicit ei ieſus: Circa primum ſciendum. ꝙ iudei reuertētes d̄ captiuitate Babylonica noluerunt ſamaritanos aſſociari ſibi in edificatione templi: vt habetur Eſdre. ca. iiij. ⁊ ideo fecerunt ſibi locum ad orationis diuine in monte gariſim: vt dicunt aliqui. Joſephus auteʒ aſſignat aliam rōnem dicens. Quod quidam iudeus nomine Manaſes accepit filiam principis ſamaritanorum: ⁊ qꝛ apud iudeos ſummū ſacerdotium erat valde honorificum: rogauit ſocerum ſuum vt faceret ſibi templum in gariſiʒ: vt ibi ſacerdotio fungeretur: vt habetur. xj. antiqtatū. Samaritani igť dicebāt qꝛ locꝰ iſte magis erat conueniens orōni q̄ʒ templum hieroſolymitanum. iudei autem contrarium dicebant. Et erant rōnes ad vtranqꝫ parteʒ: ⁊ iō mulier voluit audire a ieſu circa hec ſuam ſententiā. ⁊ hoc eſt qd̄ diciť. l Dicit ei mulier domine vt. m Uideo per effectum. ſ. per reuelationeʒ ſecreti. n Qꝛ propheta es tu. Jnſtrue igitur me de loco orōnis debite: ⁊ arguit ꝙ locus gariſim ſit conuenientior per hoc qd̄ antiqui patres veteris teſtamenti ibi adorauerunt qꝛ filij iſrael ingrediendo terram ꝓmiſſionis in loco illo benedixerunt deum: vt habetur deutero. xxvij. ca. Similiter Jacob patriarcha ⁊ filij eius prope illum locuʒ manſerunt

vt ſupra dcm̄ eſt:⁊ ideo in illo loco oꝛones ⁊ ſa/
crificia fecerunt:qꝛ ante edificationē templi iu
dei in montib⁹ adoꝛabāt ⁊ ſacrificabāt vt pꝫ de
Abꝛaam geñ.xxviij.ca.⁊ de Salomone.iij.Re
gū.cap.iij.⁊ in alijs multis:⁊ ideo ꝓbabile eſt
ꝙ iacob ⁊ filij ei⁹ i
monte gariſiꝫ ado
rauerūt:⁊ hoc eſt
quod dicit.
a Patres noſtri
⁊c̄.Uocabant enī
ſamaritani patreſ
veteris teſtamēti
pīes ſuos qꝛ rece/
perūt qnqꝫ libꝛos
Moyſi:⁊ in parte
erāt iudei vt dcm̄
eſt. b Et vos.ſ.iu
dei. c Dicitiſ.ecō
trario. d Quia
ieroſolymis ⁊c̄. ꝗ
ſi dicat nō videtur
ꝯueniēs illud quod dicitur rōne ꝑdicta.ſciēdū
tn̄ ꝙ locus ꝯuenientioꝛ erat in hieruſalē:quia
erat a deo electus.vt cēt locuſ adoꝛationis ⁊ ſa
crificij vt habeſ ſcdo para.vj.ca. e Dicit ei
ieſus.hic ponit xp̄i rn̄ſio.Mulier.n.deuote pe
tierat eum:qꝛ cognoſcens eū ꝓphetam nō con
uertit ſe ad querendū de curioſitatib⁹ vt de euē
tu futuroꝝ.⁊ ꝯſimilibus.ſꝫ de modo colendi de
um:ideo inſtruit eā dicens. f Mulier cre/
de mihi:qꝛ adiſcentē opꝫ credere.hie.viij.ca.
⁊ Eſai.vij.cap.Niſi credideritis nō intelligetiſ
ſm̄ tranſlationē.lxx. g Ueniet hoꝛa.ſ.tem/
pus publicationis euāgelij. h Quādo ne/
qꝫ in monte hoc:qꝛ cultus gentiliū tūc ceſſauit:
qm̄ templū diuina diſpoſitione deſtructū ē.xlij
anno poſt paſſionem xp̄i vt ſic deuotio ppli cur
reret ad xp̄m:⁊ ex gentilib⁹ ⁊ iudeis fieret vn⁹
populus xp̄ianus ſubtracto eo ꝙ impediebat
hāc conuērionem ex vtraqꝫ parte:qꝛ ydolatria
gētilium erat abhominabilis iudeis ⁊ onus ce
rimonialiū legalium erat iportabile gētibus:⁊
ideo ꝑ xp̄m vtrūqꝫ eſt amotum ꝑ publicationē
euāgelij:ideo ex iudeis ⁊ gētibus:factus ē vn⁹
populus xp̄ianus:⁊ ſic pꝫ ꝙ xp̄s eam inſtruxit:
de vero cultu diuino in ꝓximo futuro:qꝛ ydola
tria gentiliū ⁊ cerimonie iudeoꝝ conuertende
erant in ſpūalē nove legis cultū diuinū.Uerū
tamē qꝛ ante publicationē euangelij cultus iu/

Patres noſtri in monte[a] hoc adoꝛauerunt: et vos[b] dicitis[c] qꝛ hieroſolimis[d] eſt locus vbi adorare oꝫ. Dicit ei ieſus[e]. Mulier crede mihi[f] qꝛ veniet hoꝛa[g] quādo neqꝫ in mōte hoc[h] neqꝫ ieroſolymis adoꝛabitis patrem. Uos adoꝛatis qꝺ neſcitis[i]: nos adoramus[j] quod[k] ſcimus: qꝛ ſalus ex iudeis eſt[l]: Sed venit hoꝛa[m]: ⁊ nūc eſt[n] quando veri adoratores adoꝛabunt patrē ī ſpiritu ⁊ veritate[o] Nā ⁊ pater[p] tales querit ꝗ adoꝛent eum. Spiritus eſt deus ⁊ eos qui adorant eum in ſpiritu et veritate opoꝛtet adorare[q]. Dicit ei mlier: ſcio quia meſſias venit[r]: ꝗ

deoꝝ erat licitus ⁊ bonus:nō ſic aūt cultus gen
tiliū ideo ſubdit ſaluatoꝛ. i Uos adoꝛatis
qꝺ neſcitis:attribuere.n.deo illud qꝺ ſibi non
cōuenit:vt qꝺ ſit coꝛpoꝛeus vel aliqd huiuſmo
di eſt ipm̄ neſcire.Hoc aūt faciebāt gentiles ⁊
maxime iſti ſama
ritani.Judei vero
habebāt verā co/
gnitionē de deo.
vt dı̄ pſal.lxxv.no
tus in iudea deuſ
ideo ſequitur.
k Nos adoꝛam⁹
qꝺ ſcimus:⁊ qꝛ ve
ra cognitio dei ꝑ
legem ⁊ ꝓphetas
erat ꝯceſſa populo
iudaico:ſic ⁊ aliis
bn̄ficia ſpūalia di/
uina ꝓpter hoc ꝙ
xp̄s erat naſcitur⁹
ex eis:ideo ſubdit
l Quia ſalus ex iudeis eſt.i.ſaluatoꝛ ex eis ex
pectatur:⁊ qꝛ ꝑ ipm̄ ſaluatoꝛem cultus cerimo
nialis legis ꝯuertēdus erat in ſpūalem ritum
noue legis vt dictum eſt:ideo ſequitur.
m Sed venit hoꝛa ⁊ nūc eſt:qꝛ a tp̄e ꝑdicatio/
nis xp̄i incepit publicatio euāgelij ꝑ quā itro/
ductus eſt verus ⁊ ꝑfectus diuin⁹ cult⁹:vn̄ ſeqt
n Quādo veri adoꝛatores ⁊c̄.ꝑ hoc excludū
tur figurales cerimonie legis.
o Et veritate.ꝑ hoc excluditur falſitas q̄ erat
in cultu gentilium:qꝛ vtrūqꝫ amotū eſt ꝑ xp̄m:
⁊ ꝙ talis cultus noue legis ſit deo accepı⁹ oſten
ditur diuina acceptione cū ſubditur.
p Nā ⁊ pater querit tales ꝗ adoꝛēt eū ex aſſi
milatiōe ad eū ꝗ eſt ſpūalis natura:ideo ei ma/
gis ꝯfoꝛmantur ꝑ ſpūalia q̄ꝫ coꝛpoꝛalia:⁊ hoc ē
qꝺ dı̄. q Spūs ē deus ⁊ eos ꝗ adoꝛāt eū i ſpū
⁊ veritate opꝫ adoꝛare:qꝛ oīo eſt aſcēſus mētis
in deū:⁊ iō reqrit ꝯfoꝛmitatē ad ipm̄ ſm̄ qꝺ ē
poſſibile. r Dic̄ ei mlier.hic mulieris ponit
rn̄ſio.Erat.n.opinio nō ſolū apud iudeos:ſꝫ et
apud ſamaritanos:ꝙ in aduētu meſſie inſtrue
rentur ꝑfecte de oībus ꝑtinentib⁹ ad ſalutē. Et
iō mulier nō capiēs ad plenū verba xp̄i.Dic̄ ſe
⁊ alios tp̄e meſſie de his ad plenū iſtrui.Et h̄ ē
qꝺ dı̄. r Dicit ei mlier:ſcio qꝛ meſſias venit.
i.in ꝓximo venturus eſt.ſicut.n.dcm̄ eſt:ſamari
tani receperūt qnqꝫ libꝛos moyſi:Et geñ.xlix.

dicitur chriſtus[a]. Cũ ergo venerit[b]: ille annunciabit nobis omnia: dicit ei ieſus: Ego ſum q loquor tecum[c]. Et continuo[d] venerũt diſcipuli eius ⁊ mirabantur q2 cum muliere loquebatur. Nemo tamẽ dixit[e] quid queris? aut quid loqueris cum ea? Reliquit ergo mulier[f] ydriã ſuam: ⁊ abijt in ciuitatẽ Et illis hominibus dixit[g]. Uenite ⁊ videte hominem[h] qui dixit mihi omnia quecunq3 feci. Nunquid ipſe eſt xp̃s[i] Exierũt[k] ergo de ciuitate et veniebant ad eu3. Inter ea[l] rogabant eũ diſcipuli[m] eius dicentes. Rabbi manduca. ille autem dixit eis.[n]

cap̃. Daꝝ ſignũ de aduẽtu xp̃i.ſ.trãſlatio iudeorum regni cũ dr̃. Nõ auferetur ſceptru3 de iuda: ⁊ dux de femore ei⁹ donec veniat q mittendus eſt. Ipſi aũt videbãt hoc eẽ cõpletum tp̃e herodis regis ſub quo natus eſt xp̃s: ⁊ iõ apud eos erat fama cõis ꝙ xp̃s erat de proximo vẽturus: ⁊ iõ ſic loquebaꝝ mlier q2 ex fama cõi audierat eſſe.

a Qui dicitur xp̃s ſ. vnct⁹: q2 xp̃s expectabaꝝ rex ⁊ ſacerdos: ⁊ vtrunq3 offiñ p vnctionez accipiebatur.

b Cũ ergo venerit ille annũciabit nobis oĩa: ad ſalute3 neceſſaria que nũc ſunt oculta: ſequitur: ieſus vidẽs eius deuotionem ꝯuenienter ei ſe reuelat dicẽs. c Ego ſum q loquor tecũ: quaſi dicat modo eſt tp̃s veritatis reuelãde

d Et continuo. hic ponitur fruct⁹ conſequẽs ex doctrina chriſti: q2 hec mulier edocta a chriſto ſtatim iuit ad ciuitatem ⁊ adduxit ad ieſum populi multitudinem ad credendum parata3. Diuiditur ergo in duas: quia primo poniꝝ mulieris receſſus: ſecudo ex hoc ſequẽs populi acceſſus: ibi exierũt. Receſſit igitur mulier a chriſto quia ceſſauit loqui cum ea venientibus diſcipulis de ciuitate: ⁊ hoc eſt quod dicitur.

d Et continuo venerunt diſcipuli eius ⁊ mirabantur quia cum muliere loquebatur: non ppter ſuſpitionem aliquam: ſed miru3 erat ꝙ tãtus doctor alloquebatur vnam ſolam muliere3 pauperculam ⁊ gentilem: quia videbaꝝ eis parua: aut nulla vtilitas cum tamen eſſet magna: vt patebit ex ſequentibus.

e Nemo tamen dixit ⁊c̃. Scientes ꝙ eius locutio cum muliere non fuit inutilis ⁊ vacua: q̃3 uis hoc non viderent ꝙ patet ex ſequenti effectu: quia mulier edocta a chriſto ex feruore denunciandi quod audierat.

f Reliquit ergo hydriam ſuã mulier: ⁊ abijt in ciuitatem: quia oblita aque neceſſarie ad vitam corporalem cucurrit ad denũciandũ aquã ſapientie: que eſt neceſſaria ad vitam ſpiritualem. Unde ſequitur. g Et dicit illis hominibus. i. omnibus exiſtentibus in ciuitate.

h Uenite ⁊ videte hominem ⁊c̃. ex quo patet eius deuotio: quia non veretur fateri turpitudinem ſuam vt eos adducat ad chriſti predicationem. i Nunquid ipe eſt chriſtus: quaſi dicat: ſic videtur per effectum. k Exieꝝt. hic conſequenter ponitur populi acceſſus ad chriſtu3 Et diuidiꝝ in tres Primo quia euangeliſta incipit deſcribere hunc acceſſum. Secundo interponit inſtructione3 diſcipulorum: ibi interea. Tertio reuertitur ad ppoſitum: ibi ex ciuitate autem: Circa pmu3 ſciendum ꝙ ſamaritani erant in ſuſpenſo ð aduentu chriſti de primo: Tum ppter impletionẽ temporis vt dictum eſt: Tum ppter pdicationẽ ioannis predicantis chriſti aduentum de proximo: cuius predicatio tũc erat famoſa ideo facilius crediderunt verbo mulieris: ⁊ hoc ẽ qð dicitur. k Exierunt de ciuitate ⁊ venerũt ad eum: vt preſentialiter audirent eum.

l Interea. hic ponitur diſcipuloꝝ informatio: quia chriſtus videbat multitudinem gentium diſpoſitam ad credendum: ideo volebat excitare diſcipulos ad predicandum. Excitat autem eos dupliciter. pmo propter ſalutem proximi. Secundo propter remunerationem premij ibi ⁊ qui metit. Circa pmum oſtendit chriſtus: ꝙ homo debet eſſe magis ſollicitus de ſalute ſpirituali ſui proximi: q̃3 de ppria neceſſitate corporali: quia cum eẽt tempus comedendi: voluit tamen differre: vt intẽderet predicationi dans exemplum alijs ſimiliter faciẽdi: ⁊ hoc eſt quod diciꝝ. l Interea. i. anteq̃3 puenissẽt ſamaritani ad eũ. m Rogabãt eũ diſcipli ⁊c̃. Rabbi mãduca: q2 iã erat hora ſexta vt pdictũ ẽ ⁊ erat ſup fontẽ vbi erat loc⁹ apt⁹ ad comedẽdũ. n Ille aũt dixit eis: habita eni3 occaſione ex cibo corporali: incipit loqui de cibo ſpirituali. ſ. de conuerſione ſamaritanoꝝ: qui per eius predicatione3 ſunt ei incorporati. vnde ſubdiꝝ

a Ego cibum habeo manducare: quē vos neſcitis: quaſi dicat alius cibus plus me delectat. b Dicebant ergo diſcipuli ei⁹ ad inuicē: Nunquid aliquis attulit ei mādučare. Intellexerāt enim verbum iſtud de cibo corporali ⁊ ſciebāt ꝙ nihil portaue/rat in via comeſtibile: ideo q̄rebant ſi habebat aliūde. ideo chriſt⁹ exponit ſe dicens. c Meus cib⁹ eſt vt faciam voluntatem eius qui miſit me vt pficiā opus eius: in gentilium conuerſione: quia ſm quod dicitur prime Thimo. ij. Uult omnes homines ſaluos fieri ⁊ ad agnitionem veritatis venire: Et qd inſtat tempus hoc faciendi dicens.

Ego cibum habeo mā/ducare[a]: quem vos neſcitis. Dicebāt ergo diſcipuli eius ad inuicez[b] Nunquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis ieſus. meus cibus ē vt faciam voluntatem eius qui miſit me vt p/ficiam opus eius[c]. Nonne vos dicitis qd adhuc quattuor mēſes ſūt[d]: ⁊ meſſis venit? Ecce dico vobis[e]: leuate oculos veſtros ⁊ vide/te regiones: q̄ albe ſūt iam ad meſſem. Et qui metit mercedē accipit[f] ⁊ congregat fructum[g] in vitam eternaz[h]: vt q ſeminat[i] ſimul gaudeat ⁊ qui metit. In hoc enī eſt verbum verum[k]: qa alius eſt qui ſeminat[l]: ⁊ alius eſt qui metit[m]. Ego miſi vos metere[n]: qd vos non laboraſtis[o] Alij autē laborauerūt ⁊ vos i labores eo⁊ itroi/ſtis[p]. Ex ciuitate[q] āt illa

d Nōne vos dicitis ꝙ adhuc quattuor mēſes ſunt: quaſi dicat lꝫ tempus meſſis corporalis adhuc diſtet per tres menſes: tamen tēpus meſſis ſpiritualis iam inſtat. dicitur autē meſſis collectio frugum: ⁊ ad ſimilitudinem ei⁹ huiuſmodi meſſis ſpiritualiter dicit vocatio hominum ad fidem per quam congregant in domini horreum: vnde ſequitur.

e Ecce dico vobis. leuate oculos veſtros ⁊c. hoc dicebat propter ſamaritanos veniētes ad ipſum diſpoſitos ad credendum.

f Et qui metit: hic hortat diſcipulos ad opus predicationis ex merito ſequētis premij: ſicut enim ſamaritani iam erant diſpoſiti ad credē/dum p p̄dicationem chriſti: ſicut etiam xp̄s videbat multitudinem gentium p totum mundū cito congregandam in horreum eccleſie p p̄dicationem apoſtolo⁊ ex qua p̄dicatione meruerunt p̄mium vite eterne: ⁊ hoc eſt quod dicit.

f Et q metit mercedem accipit: in p̄ſenti eni vita p̄ma meſſis eſt p quam homines adducūtur ad fidem: ⁊ in hac meſſe meſſores fuerunt apoſtoli: vltima vō meſſis erit in iudicio qñ fideles colligent intra horreum glie: ⁊ tunc meſſores erunt angeli vt habet matth. xiij. ca. ⁊ iō ſeqtur. g Et ꝯgregat fructum. i. multitudinem fideliū reponēdā. h In vitam eternā q̄ pacto iudicio reponētur in horreo glie per miniſterium angelo⁊ vt dcm̄ eſt. Et q̄ locutus eſt de meſſe ſpūali per ſimilitudinez meſſis corporalis ideo oñdit in quo eſt ſimile ⁊ in quo ē diſſilē. Ad cuius itellectū ſciēdū ꝙ apud iudeos erat puerbiū d hoc: ꝙ qñ aliquis laborabat multū in re aliqua ⁊ ali⁹ reportabat fructū dicebat puerbialiter. vn⁹ ſeminat: ali⁹ metit quaſi dicat vnus laborat: ⁊ ali⁹ colligit ⁊ ſic aliquādo contingit de meſſe corporali q̄ aliquando ab vno ſeminatur ⁊ ab eius hoſte irruēte colligitur. De meſſe vō ſpirituali ſic eſt ꝙ alij ſeminauerunt: ⁊ alij meſſuerunt: q̄ patriarche ⁊ pphete antiqui ſeminauerunt prima ſemina fidei: ſed apoſtoli meſſuerunt inq̄ztum populuz ad perfectionem fidei reduxerunt: verum tamen vtriqꝫ reportant gaudium: q̄ tam prophete antiqui q̄z apoſtoli propter meritum laboris ſui recepti ſunt ad celeſte gaudium: ⁊ in hoc non tenetur puerbium de meſſe corporali de qua non gaudet ſeminans ſi ab alio metatur ⁊ hoc eſt quod dicitur. i Ut ⁊ qui ſeminat ſimul gaudeat: ⁊ qui metit. ſ. prophete ⁊ apoſtoli.

k In hoc enim eſt verbum verum. i. puerbiū cōe ꝓ tāto hꝫ locum in ꝓpoſito. l Quia ali⁹ ē q ſeminat. ſ. patriarche ⁊ pphete. m Et ali⁹ ē q metit. ſ. apli: iō ſeqtur. n Ego miſſi vos metē. i. ad pfectionē fidei adducē. o Quo vos ñ laboraſtis. pphe. n. ⁊ p̄iarche ñ mltū laborauerūt i dnūciādo aduētū xp̄i ⁊ arguēdo īfidelitatē ppli ⁊ iō ſeqt. p Alij laborauerūt ⁊ vos i labōes eo⁊ itroiſtis: q̄ ꝓphetias ab alijs p̄nūciatas ꝯpletas p̄dicabitis. q Ex citate ſup euāgeliſta īchoauerat acceſſū ſamaritano⁊ ad xp̄z: ſꝫ iterpoſuit in

in foꝛnicationem diſcipuloꝛuꝫ: Jdeo hic reuertitur ad propoſitum oſtendens ꝙ eoꝛum acceſſus fuit valde vtilis: qꝛ per veram fidem cōuerſi ſunt ad deuꝫ: ⁊ hoc ē, qꝺ dr̄. Ex ciuitate autem illa que dicitur Sichar vel ſichen vt dictum ē.

multi crediderunt in eum Samaritanoꝛum propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis[a]: quia dixit mihi omnia quecunqꝫ feci. Cum veniſſent ergo ad illum [b] Samaritani rogauerunt illuꝫ vt ibi maneret. Et manſit ibi duos dies[c]: ⁊ multo plures crediderunt in eum[d]: propter ſermonem eius: ⁊ mulieri dicebant[e]. Quia non iam propter tuam loquelā credimus. Ipſi enim audiuimus[f] ⁊ ſcimus[g]: quia hic eſt vere ſaluatoꝛ mundi[h].

a Multi crediderunt in euꝫ Samaritanoꝛum ꝓpter verbum mulieris teſtimoniū perhibentis ⁊c. iſtud teſtimoniuꝫ videbatur efficax ex duobus: qꝛ primo dicebat cōtra honoꝛeꝫ ſuū ex ʒelo veritatis. ſcđo oſtendebat ſe ſcire talia que nō poterant ſciri via humana: verūtamē qꝛ hoc teſtimonium non fuit niſi quedam perſuaſio ad credēdum: qꝛ perfectio fidei ipſoꝝ facta eſt per xp̄m: Jdeo ſequit̄. b Cum veniſſent ergo ad ipſum. qꝛ accepta fide per eius doctrinam deſiderabant infoꝛmari amplius ad ſuam confirmationē. c Et manſit ibi duos dies: acquieſcens petitioni eoꝝ que erat honeſta ⁊ deuota. d Et multo plures crediderunt in euꝫ q̄ꝫ a principio. e Et mulieri dicebant: qꝛ iam non propter loquelam tuam credimus: qꝛ licet ex doctrina alicui⁹ aliquis inducatur ad credendum tamē fides nititur diuine veritati ſcđm ſe. Jō ſeq̄t. f Ipſi. n. audiuimus: ad ipſo qui eſt de⁹ ⁊ homo. g Et ſcimus: firmiter credēdo: qꝛ in fide maioꝛ ē certitudo adherētie q̄ꝫ in ſcia: quāuis non ſit tāta certitudo euidētie: qꝛ nō ſufficit coꝛde credere ſed opꝫ oꝛe confiteri fidē ſcđm qꝺ dr̄ ad roma. x. ca. ideo fidē ſuā cōfitentur dicendo. h Qꝛ hic eſt vere ſaluatoꝛ mundi: in quo tria cōfitētur de xp̄o. ſ. eius eminentiam ſingularem: hic eſt. efficaciam ſalutarem: vere ſaluatoꝛ. influentiam gn̄alem: ibi mundi ⁊c.

¶ Expoſitio moꝛalis.

Jeſus aūt fatigatus ex itinere ſedebat ſuper fontē: hoꝛa erat quaſi ſexta. Jſta fatigatio fuit ſignū paſſionis xp̄i future tali hoꝛa. Venit mulier de ſamaria haurire aquā ꝑ hanc mulierē q̄

gētilis erat pōt intelligi vniuerſitas ſtudētiuꝫ in doctrina gētiliū. Dicit ei ieſus. da mihi bibē ꝑ qꝺ ſignificat̄ ꝙ intēdebat aliquos peritos in doctrina gētiliū ſibi incoꝛpare ꝑ fidē. ſ. Dionyſiū ⁊ Auguſtinū ⁊ Ambroſiū. Quomodo tu cuꝫ iude⁹ ſis bibere a me poſcis: h̄ admiratiue dr̄ qꝛ qñ tales ſicut Dionyſius ⁊ ceteri ad fideꝫ ꝯuertebantur Alij de gētilitate mirabant̄: Reſpōdit ieſus ⁊ dixit ſi ſcires donū dei ⁊c. ac ſi dicat: O tu gētilitas ſi ſcires dei grām tibi ꝯcedendā tu nō mirareris: ſꝫ eā peteres ꝓcib⁹ deuotis: ⁊ hec gētilitas ignoꝛātia magis deſignat̄ cū ſb̄dit̄. Vñ ergo habes aquā viuaꝫ: qꝛ gētilitas ignoꝛabat xp̄i potētiā. Oīs q biberit ex aqua hac. i. gētiliū doctrina: ſitiet iterum Nā ꝓhi de felicitate loquētes nō attigerūt ad aliqꝺ ꝙ eēt hūani deſiderij q̄etatiuū ꝙ tñ ē de rōne felicitatis: Illi v̄o q magis appꝛopiquauerūt v̄itati poſuerūt felicitatē hoīs in ſpeculatione ꝑme cāe: que tñ ſpeculatio ē ꝑ creaturas de qua certū ē ꝑ expientiā ꝙ hoīs deſiderium nō q̄etat. Qui aūt biberit ex aqua quā ego dabo ei nō ſitiet in eternū: qꝛ doctrina euāgelica felicitatē ꝑfectā q̄ ꝯſiſtit in viſione dei oñdit: ⁊ grā que dat̄ credētibus euāgelio ad illā ꝑducit iō ſeq̄t. Sꝫ aqua quā ego dabo ei fiet in eo fons aque ſaliētis in vitā eternā. Dicit ei mlier. Dñe da mihi hāc aquā ⁊c. Nā gētilitas audita ꝑdicatōe aploꝝ ⁊ alioꝝ diſcipuloꝝ deuote recepit fidē xp̄i. Dicit ei ieſus. Uoca virū tuū ꝑ queꝫ ſignificat̄ itellectus q ad capiēdū xp̄i doctrinaꝫ ē applicādus. Dñe vt video ꝓph̄a es tu: patres nr̄i ⁊c. ꝑ hoc eni ꝙ hec mulier q̄ſiuit a xp̄o debitū ad oꝛonis modū ſignificat̄ ꝙ gētiles vni⁹ v̄i dei cultū receperūt: ⁊ ydolatriā abiecerūt. Et ꝯtinuo venerūt diſcipuli ei⁹ ⁊ mirabant̄ ꝙ cū muliere loquebat̄: ꝑ hoc ſignificata fuit admiratio iudeoꝝ in ꝯuerſione gētiliū. Sicut habetur act. x. ca. qꝺ iudei q erāt cuꝫ Petro fuerūt admirati qñ viderūt grām ſpūs ſcti dari Coꝛnelio ⁊ alijs gētilibus exñtibus cū eo. Reliquit

ergo hidriam ſuaꝫ mulier ⁊ abijt in ciuitatem ⁊c̈. p qđ ſignatur ꝙ multi doctoꝛes gētiliū reliquerūt doctrinā cōſuetā ꝓpter euāgeliū: ⁊ diſcurrerūt ad docendū alios ⁊ fecerūt fructum magnū ꝙ ſignificat per hoc qđ dr̄. Et exierūt de ciuitate ⁊ veniebant ad eū. i. ibm Interea rogabāt eū diſcipuli eiꝰ dicētes Rabbi manduca. ⁊c̈. p hoc aūt ꝙ diſtulit refectōnē coꝛpis accipe q̄uis iaꝫ eēt hoꝛa ſexta: ⁊ ipſe ēt eēt fatigatus ex itinere: volēs pꝛius intēdere cōuerſiōi Samaritanoꝛū oñdit verbo ⁊ facto quātū pdicatoꝛ euāgelij debꝫ eē ſollicitus de ſalute hoīum: ⁊ poſtponere oē aliud negociū. Ex ciuitate aūt illa multi crediderūt ⁊c̈. qui lꝫ excitati fuerunt p mulieris verbū tñ magis crediderūt p xp̄m: iō ſequit iam nō ꝓpter loquelā tuā credimus ⁊c̈. p qđ ſignatur ꝙ lꝫ doctrina philoſophica fidei nr̄e ſit in pluribus accōmoda: tñ nō credimus pp illā: ſed pp ſacrā ſcripturam ⁊ potiſſime pꝛopter xp̄i doctrinam.

¶ Queſtio fratris Antonij betontini. Jeſus āt fatigatus ex itinē ſedebat ſup fōtē. Joā. xiiij. ca.

Sup quibꝰ vbis oꝛitur qō. Utrū ocioſitas ſit pctm̄: vel qñqꝫ ſit licita. Ad qđ bꝛeuiter rñdet. Ex intentiōe doctoꝛis irrefragabilis Alexā. de ales: ⁊ ſm Alexanū li. ij. ti. xx. arti. ij. Qđ ocioſitas multipliciter dici pōt vno mō dr̄ ocioſitas vel ocium ſm Gꝛego. qđ caret rōne iuſte neceſſitatis: vel intuitiōe pietatis: ⁊ ſic ē pctm̄: vel diſpoſitio ad ipſuꝫ iuxta quē ſenſuꝫ: dñs Matth. xij. ca. ait. De oī verbo ocioſo qđ loquti fuerint hoīes reddēt rōnē in die iudicij. Alio quidem mō dr̄ ocioſitas ab eis que ſūt ꝓpꝛie actiue vite vacati ſm illud Luce. x. cap. qđ ſcribit. Maria optimā partē elegit que non auferet ab ea. qđ ociū dr̄ contēplatiōis ⁊ appellat bonū ꝙ ſit iuſta de cā. Tertio mō dr̄ ocioſitas indifferēs ſꝫ qđ vacare is que ꝓpꝛie ſunt actiue vite fieri poteſt bono vel malo fine. Quando vo malo fine fit: ⁊ ē impꝛoba volūtas qeſcēdi ab ope iuſte neceſſitatis: vel pie vtilitatis pctm̄ eſt: ⁊ ſi ē infra deū veniale tenet: Si aūt a dño ꝓpoꝛtionetur ⁊ ſibi ex ocio derogat: vel ꝯ debitā charitatem ꝓximi ꝓliat eſt pctm̄ moꝛtale: que qdē ocioſitas Accidia dici pōt: ad quā expellēdaꝫ ſcripturarū exēpla nos ꝓuocāt. Uñ Hierony. Ad ruſticū mōachū taliter inqt. Facito aliqd operis: vt ſemp te diabolus inueniat occupatū. Sic apli habentes ptātem de euāgelio viuē laboꝛabāt manibus ſuis: ne quē grauarēt: ⁊ alijs tribuebant refrigeria: p quoꝝ ſpiritalibus debebāt metere tempalia Cur tu in vſus tuos ſucceſſura nō pparesː vel fiſcellā texe iunco vel caniſtrū lētis plecte vimibꝰ ſerat humꝰ areole equo limite diuidant: in qbus cū olerū iacta ta fuerint ſeīa vel plāte p oꝛdinē poſite: Ducantur irrigue aque vt pulcherrimoꝝ verſuū expectatoꝛ aſſiſtas. Ecce ſupcilio cliuoſi tramitis vndā. Elicit: illa cadēs raucum p leuia murmur. Saxa ciet ſchatebꝛiſqꝫ arētia tētat arua. Jnſerātur infructuoſe arboꝛes: vel gēmis: vel furculiſ vt puo poſt tpe laboꝛis tui: dulcia poma decerpas. Apū fabꝛica aluearia ad q̄s mittūt te Salomonis ꝓuerbia. Et monaſterioꝝ oꝛdinē ⁊ regiā diſciplinā in puis diſce coꝛpibꝰ: texant piſcibꝰ: Scribant vt libꝛi: vt ⁊ manꝰ opent cibo: ⁊ aīus lectiōe ſaturet: i deſiderijs. ē ois ocioſus Egyptioꝝ monaſteria hūc moꝛē tenēt: vt nullū abſqꝫ opis laboꝛe ſuſcipiāt: non tā pp victus neceſſaria: q̄ꝫ pp aīe ſalutē ne vaget pnicioſis cogitatiōibus meis: ⁊ iſtar foꝛnicātis hierlm oī trāſeūti: diuaricet pedes ſuos. hec ille. Dñs q̄ꝫ ac ſaluatoꝛ nr̄ vſqꝫ ad ſextā fatigatus hoꝛā lꝫ ſedeat ſup fontē: tñ itēdit Samaritāe ſaluti ⁊c̈.

Sabbato poſt tertiam dominicam quadrageſime Euangelium ſecunduꝫ Joannē viij. cap.

In illo tpe Perrexit ieſus ī mōtē oliuetiᵃ: et diluculo

¶ Expoſitio litteralis.

In hac lectiōe euāgelica: oſtēdit Joannes euāgeliſta doctrinā xp̄i ieſu ī quātum ē illuminatiue virtutis p xp̄m docētē: Et diuidit in duas: qꝛ pmo ponit doctrināvitatis: ſcđo ꝯfutatio falſitatis: ibi. Adducūt āt Circa pmū ſciēdū ꝙ debitus modus docēdi vitatē fidei ē pmo haurire in oꝛone: poſtea effundere pplo in pdicatiōe: Et iō xp̄s volēs dare exemplū pdicatoꝛibꝰ eccliē aliqñ añ pdicationeꝫ ſequeſtrabat ſe in oꝛone ⁊ h̄ ē qđ dr̄. a Jeſus aūt pꝛexit in montē oliueti. cā oꝛādi qꝛ domus

iterum venit in tēplū[a]. Et omnis populus[b] venit ad eum: ⁊ ſedēs docebat eos. Adducūt autem ſcribe[c] ⁊ phariſei[d] mulierem in adulterio deprehenſam[e] ⁊ ſtatuerunt eaꝫ in medio ⁊ dixerūt ei. Magiſter hec mulier[f] mō depħēſa ē ī adulterio[g]. In lege aūt Moyſes mādauit nob lapidare[h] hmōi. Tu ergo qd dicis?[i] hoc auteꝫ dicebant tentantes eū vt poſſent accuſare eū. Jeſus autem inclinās[k] ſe deorſum digito ſcribebat in terra. Cuꝫ autem perſeuerarent interrogantes eum erexit ſe[l] ⁊ dixit eis. Qui ſine peccato[m] eſt veſtruꝫ primus in illam lapidē mittat. Et iterum ſe inclinans[n] ſcribebat ī terra: Audientes autem hec: vnus poſt vnū exibāt[o] īcipiētes a ſenioribus ⁊ remāſit ieſus[p] ſolus ⁊ mlier ī medio ſtans. Erigens[q] auteꝫ ſe ieſus

Marte in qua hoſpitabaꝛ erat prope montem
illū. a Et diluculo iterū venit in templū: ad
oſtendendum in eo zelū aīarum. b Et oīs po/
pulus: docebat eos de ſalute aīarum. Quid au/
tem tūc dixerit ꝑtermittit euangeliſta: qꝛ ꝑnci
paliter intēdebat
deſcribere illa ex
quib⁹ eius deitas
manifeſtabatur:
Ex quib⁹ diſcēſio
iudeoꝝ ꝯ eū orie/
batur. c Addu
cunt aūt: Hic coſe
quēter poniꝛ cōfu
tatio falſitatis: et
diuiditur in duas
ꝑtes: qꝛ ꝑmo poni
tur iudeoꝝ mali/
gna interrogatio
ſcd̄o ſubiungiꝛ xp̄i
benigna rn̄ſio: ibi
Jeſus autem incli
nans. In ꝑma er/
go ꝑte dr̄. Addu/
cunt autē ſcribe. i.
Illi q hēbant no/
titiam ſcripturaꝝ. d Et phariſei: q videban
tur ꝑ alijs religioſi. e Mulierē in adulterio
depħenſam. Si queraꝛ quare nō adduxerunt
adulterū eius cum ſcd̄m legē eēt eadem pena
plectēdus. Pōt dici ꝙ ꝑ hoc voluerunt poneꝛ
ſuſpitionē in corde populi ꝙ fuiſſꝫ aliquis di/
ſcipulus ei⁹: ⁊ iō non adduxiſſent eū ad eius iu
dicium. Uel aliter forte adulter erat diues: ⁊ iō
pro ꝑcio ipſum liberauerūt: proponunt ergo q̄
ſtionē brigoſam: qꝛ rn̄ſio ad quālibet partē vi/
debaꝛ eē contra xp̄m: vnde dr̄. f Magiſter
hec mulier: in quo allegant preſentiam ꝑſone ⁊
p̄n̄tiam facti cum ſubditur. g Modo depre
henſa eſt in adulterio. ⁊ arguunt grauitatē cri
minis ex grauitate pene ꝑ legē inflicte cum dr̄.
h In lege autem moyſes mādauit nobis hu/
iuſmodi lapidare Leuit. xx. ca. i Tu ergo qd
dicis? ⁊ ſubditur cā q̄ōnis: hoc aūt dicebāt ten/
tātes eū: ad capiendū ip̄m ex rn̄ſione vt poſſēt
accuſare eū. Uidebāt. n. tantā eius manſuetudi
nem ⁊ mīam ꝙ probabiliter credebāt eū iudi/
care ipſam dimitti: ⁊ ſic accuſareꝛ ab eis vt trāſ
greſſor legis: propter qđ reduxerunt legem ad
memoriā ne poſſet excuſari ꝑ legis obliuionē.

Si autem ecōtrario diceret eam lapidandam:
videbatur dicē ꝯ alia ſua dicta ⁊ facta que erāt
de pietate ⁊ miſericordia. k Jeſus aūt: Hic
poniꝛ xp̄i benigna rn̄ſio ⁊ diuidiꝛ in duo. quia
ꝑmo oſtēditur: ꝙ in ſua rn̄ſione iuſticiā tenuit:
ſcd̄o ꝙ a miſicor/
dia nō declinauit
⁊ ꝑ hoc vtrāqꝫ eo
rum cauillationeꝫ
euitauit. Scd̄a ibi
Erigēs aūt. Circa
ꝑmū ſciendūꝫ ꝙ
ſuam ſn̄iam ſcd̄m
modum iudicialē
primo ſcripſit po/
ſtea protulit: ⁊ h̄ ē
qđ dr̄. Jeſus auteꝫ
inclinans ſe deor/
ſum digito ſcribe
bat in terram. Il/
lud qđ poſtea pro
tulit ad maiorem
certitudinem.
l Cum auteꝫ per
ſeuerarent inter/
rogantes eū ere/
xit ſe ad eorum importunitatem reprimendā.
m Et dixit: quis ſine peccato ⁊c̄. quaſi dicat pu
niatur peccatrix ſed non a peccatoribus: imple
atur lex quā allegatis ſed nō a tranſgreſſorib⁹
legis. In inſerendo enim penam iuſtam debꝫ
obſeruari debitus modus.
n Et iterum ſe inclinans: Dicunt aliqui ꝙ ſcri
bebat ideꝫ qđ prius: ad oſtendēdum maiorem
firmitatem ſententie. Alij dicunt ⁊ melius vt
videtur ꝙ ſcribebat eorum peccata vt eos oſt/
deret ineptos ad accuſationem huius femine:
ideo ſequitur. o Unus poſt vnum exibant:
qꝛ grauioribus criminibus irretiti erant. Sꝫ
ſi queratur quomodo ſcribebat: Dicendum ꝙ
non ſcribebat per ſingula ſed diuina virtute po
tuit facere ꝙ in aliqua figura ab eo protracta
quilibet eorum videret ſua propria peccata ⁊
non alia: nec ab alijs videbantur.
p Et remanſit ſolus ieſus: non eſt intelligen/
dum ꝙ xp̄s remanſit ſolus ſimpliciter cum il/
la muliere: qꝛ remanſerunt cum eo diſcipuli
⁊ multitudo populi: ſed remanſit ſolus a ſuis
calumniatoribus.
q Erigens. poſito rigore iuſticie hic chriſtus

ſpſuʒ temperat dulcore miſericordie: ⁊ hoc eſt qḋ dicitur. Erigens autem ſe ieſus: confutatis calumniantibus. a Dixit ei: Mulier vbi ſūt qui te accuſabant. in quo examinatur de accuſatione: ⁊ conſequēter de condēnatione: nemo te condēnauit: ⁊ ſubditur mulieris reſponſio. b Nemo domine: q̄ꝛ receſſerant vt viſuʒ eſt: ſubditur chriſti abſolutio. c Dixit autem ieſus: nec ego te condēnabo: quia veni peccatores ſaluare: ⁊ non condēnare. d Uade. abſoluta a culpa ⁊ a pena. e Et iam amplius noli peccare ſaluando enim naturam damnat culpam. Circa hoc ſciendum ꝙ hoc factum xp̄i non eſt detrahendum ad conſequentiam imo debent ſacerdotes in foro penitentiali imponere penitentiam ſcd̄m conditionem peccantis: ⁊ peccati: q̄ꝛ non habent talem poteſtatem dimittendi: poterat etiam xp̄s illi mulieri tantā contritionem dare ꝙ ſufficeret ad delectionem illiꝰ culpe ⁊ pene: ⁊ illam contritionem cognoſcere non ſic aūt aliꝰ ſacerdos qui non nouit cor: nec videt: q̄ꝛ homo videt ea que patent vt habetur primi. Regum. xvj. cap̄.

dixit ei[a]. Mulier vbi ſunt qui te accuſabant. Nemo te condēnauit. Que dixit: nemo domine[b]. Dixit autem ieſus[c]. Nec ego te condēnabo. Uade[d]. ⁊ iam amplius noli peccare[e]

Expoſitio moralis.

Perrexit ieſus in montem oliueti ⁊c̄. ſequiẗ adducunt aūt ſcribe ⁊ phariſei mulierē: p̄ mulierē iſtaʒ ī adulterio deprehēſam ſignificatur quelibet pſona xp̄o per fidē deſpōſata ſcd̄m illḋ corin. xj. ca. Deſpōdi eni vos vni viro virginē caſtā exhibere xp̄o ſed poſtea p̄ mortale peccatum cū diabolo adulterata: p̄ ſcribas ⁊ phariſeos demones ſignificanẗ: dicunẗ hic ſcribe quoniam noſtra peccata retinent memoriter tāq̄ʒ firmiter ſcriptū: ⁊ phariſei. i. diuiſi recte dicuntur: nam a xp̄o ⁊ ſctōꝝ conſortio ſeparantur. Hi mulierem ad iudicium adducunt q̄ꝛ damnationem hominum ſollicite querunt: ſed quia dominus non vult mortem peccatoris ſed vt magis conuertatur ⁊ viuat Ezech. xviij. cap̄. ideo dicit ei. Uade ⁊ amplius noli peccare quia ſibi ſufficit vera penitentia de preteritis ⁊ cautella contra reſiduum pro futuris.

Queſtio fratris Antonij betontini. Magiſter hec mulier modo deprehēſa eſt in adulterio ⁊c̄. Joannis. viij. cap̄.

Super quibus v̇bis mouetur queſtio. Utrū viro liceat p̄pter adulterium vxorē occidere. Ad qḋ breuiter reſpōdetur ſcd̄m doctrinā domini Bonauē. Ricar. ⁊ aliorum theologorum diſtin. xxxvij. quarti lib. ſniaruʒ. Qḋ virum vxorem adulteram interficere tripliciter poteſt intelligi. Aut ex auctoritate propria: aut ex lege eccleſiaſtica: aut ex lege ciuili ⁊ hūana. Auctoritate p̄pria nulli licet propter adulterium vxorem occidere: Unde magiſter ſniarum diſtinc. ſupra notata inquit. Quicūq̄ʒ propriam abſq̄ʒ lege ⁊ ſine cauſa ſcilicet iudiciali. ideſt aſq̄ʒ iudicio et certa probatione vxorem interfecerit aliamq̄ʒ duxerit: depoſitis armis publicam agat penitētiam. Et hec verba notantur. xxxiij. q. ij. cap̄. interfectores. Et licet in principio capituli dicatur interfectores ſuarum coniugum ſine iudicio cum non addis adulterarū vel aliquid huiuſmodi: quid aliud habendi ſunt q̄ʒ homicide In quibus verbis dici videtur ꝙ ſi quiſpiam vxorem adulteram interfecerit abſq̄ʒ iudicio non reputatur homicida: tamen ibi quando dicitur. Cum non addis adulteraruʒ ſupplendū eſt maxime ſm̄ glo. q̄ꝛ grauiores ſunt homicide qui ſine cauſa vxores ſuas interficiunt. Lege inſuper eccleſiaſtica non licet q̄ꝛ eodem loco magiſter ait. Eccleſiaſtica diſciplina ſpirituali gladio non materiali criminoſos feriri iubet Et infra ibidem dicitur. Sed ſctā dei eccleſia nunq̄ʒ mundanis conſtringitur legibus: gladium non habet niſi ſpūalem. Lege autem ciuili ⁊ humana cum. ſ. vir procurat a iudice vt vxor ſua occidatur adultera licitum eſt amore iuſticie nō vindicte libidine: ⁊ hoc modo lex Moyſi Leui. xx. cap̄. dixit. Si mechatus quis fuerit cum vxore alterius ⁊ adulterium perpetrauerit cū ꝯiuge p̄ximi ſui morte moriaẗ ⁊ mechus ⁊ adultera. qua lege ſcribe ⁊ phariſei dicebāt domino. magiſter hec mulier modo ⁊c̄.

Dominica.iiij.in quadrageſima. Ep̄la pauli ad gala.iiij.cap.

Fratres. Scriptum eſt[a] q̄m abraā duos filios hūit[b]: vnū de ancilla[c] ꝛ vnum de libera[d]. Sed q de ancilla ſm carnem natus eſt[e]: qui autem de libera p repromiſſionem[f]: q̄ ſūt p allegoriā dicta. Hec enim ſunt duo teſtamē ta[g]: vnum qdem ī monte ſyna[h] in ſeruitutē generans[i] q̄ eſt agar[k]. Syna enim mons eſt ī arabia[l]: q coniunctus eſt ei q̄ nūc eſt q̄ hieruſalē: ꝛ ſeruit cum filijs ſuis[m]. Illa autem q̄ ſurſuz eſt[n] hieruſalem[o] libera ē[p]: q̄ eſt mater noſtra[q]: Scriptum eſt enim[r]. Letare ſterilis que non paris[s]: erumpe[t] ꝛ clama[v] q̄ non parturis: q multi filij deſerte[x]: magis q̄z eius q̄ habet virum[y]. Nos autez fratres ſm iſaac[z] p̄miſſiōis filij ſumus[ꝛ].

Expoſitio litteralis.

In hac lectione epiſtole apoſtolus declarat ceſſionem legalium p ſimilitudinem pc ſtq̄z per rationem oſtendit: et accipitur de ſcriptura Gen̄.xvj.ꝛ.xxj.cap. Et p̄mo ponit figura. ſecundo ad ꝑpoſitum adaptatur ibi Nos aūt ſm Iſaac. Circa p̄mū dic̄ ſic a Scriptum eſt i.in locis p̄allegatis. b Quoniaz Abraam duos filios habuit: pluresſ autem habuit de cethura vt pz gen̄.xxv.cap. Sz iſtos duos hic tm̄ exprimit apoſtolus qa de illis magis loquitur ſcriptura: ꝛ quia faciunt ad ꝑpoſitum. non autē alij. c Unuz de ancilla.ſ. iſmaelē. d Et vnum de libera.ſ. Iſaac. Sciendum tamen ꝙ agar mater iſmaelis fuit vxor Abrae vt dictum eſt. Gen̄.xvj.cap. quia tamen ſara erat vxor eius p̄ncipalis: ideo hec agar retinuit nomen ancille.

e Sed qui de ancilla ſm carnem natus eſt.i. p modum naturalem. f Qui autem de libera.p repromiſſionem.ſ dei adiuuantis naturā. q ſara erat ſterilis ꝛ cum hoc tranſierat in ea tempus cōcipiendi quādo cōcepit Iſaac. Erat enim tunc nonagenaria. Gen̄.xvij.ca. que ſunt p allegoriam dicta: hz eniz ſacra ſcriptura quadruplicem ſenſum.ſ. hyſtoricū q p voces ſignificatur: ꝛ myſticum q p rem ſignificatam intelligitur ꝛ hic eſt triplex.ſ. moralis quando itelligitur qd agendum ſit: Allegoricus quādo deſignatur qd credendum: Anagogicus quando ſignatur quid in patria ſperandum: ꝛ hec poſſūt videri in hoc noie hieruſalē qd̄ in ſenſu litterali ſignificat ciuitatem iudee Metropoli: in morali animam fidelem. In allegorico eccliaz militantem ꝛ in anagogico eccliam triūphantem: vnde verſus: Littera geſta docet: quid credas allegoria. Moralis quid agas quo tēdas anagogia: g Hec enim ſunt duo teſtamēta: ſm ſenſum allegoricum. h Unum qdez in monte ſyna: q vetus teſtamentum fuit ibi datū a deo cuius in hoc fuit abraam figura. i In ſeruitute generās.i. ſubijciens hoīes ſeruituti legaliuz qd̄ fuit onus importabile vt pz Gala.iij cap. k Que eſt agar.ſ. ſignificatiue: fuit enim figura ſeruitutis legalis. l Syna.n. mons ē in arabia. i.lz ſyna ſm litteralem ſenſum multū diſtet a hieruſalez tm̄ coniunctus ē ei ſm ſenſum allegoricum: q ſeruitus legis p montē ſyna ſignificata tūc vigebat in ieruſalem: vbi erat templum in quo offerebātur ſacrificia: ꝛ exercebantur legalia: nondum enim erat deſtructū p romanos q deſtructio illa fuit poſt paſſionē apoſtoli qui paſſus fuit ſub Nerone. Tēplū vo fuit d̄ſtructū poſtea Ueſpaſiani tp̄e. m Et ſeruit cū filijs ſuis.i. cū iudeis in ſuitutē legis. n Illa āt q̄ ſurſū ē.ſ. ecclia q̄ ē. o Hierlz allegorice q̄ dr̄ ſurſū q p̄dicat ꝛ pmittit bona celeſtia. p Libera ē. a ſuitute legis. q Que ē mr̄ nr̄a.p baptiſmuz n.ſumꝰ regn̄ati ex ea. r Scriptū ē.n. iſai.liiij. ca. De hac gn̄atione ſcd̄a. s Letare ſterilis q̄ nō paris.i. de gētibꝰ ecclia collecta q̄ tpe veteris teſti erat ſterilis ab opibꝰ boniſ. t Erūpe.i laudē dinā. v Et clama: corde: ꝛ ore p grāꝝ actōz x Quia multi filij deſerte.i. gētilitatis ad fidē xp̄i ꝯuerſe q̄ ante erat a deo deſerta ꝑpter eius ydolatria. y Magis q̄z eiꝰ q̄ hz virū.i. ſynagoge q̄ in monte ſynai deſponſata fuit deo ī legis ſuſceptione. z Nos: Hic ꝯſequēter magis adaptatur figura ad propoſitū cū dicitur. Nos autem.ſ. chriſtiani.

ꝛ Scd̄m iſaac.i. ad ſimilitudinem eius.

ꝛ Promiſſionis filij ſumus.i. geniti per gratiam non per naturam ſicut iſmael.

Sed quomodo tunc is qui ƀm carnem[a] natus fuerat: perſequebatur eum quia ƀm ſpiritum[b] ita ⁊ nūc[c]. Sed quid dicit ſcriptura[d]? Eice ancillam[e] ⁊ filiū ei9. Non enim heres erit filius ancille cum filio libere. Itaqꝫ fratres nō ſum9 ancille filij[g]: ſed libere[f] qua libertate chriſtus nos liberauit[h].

a Sed quomodo. tunc is qui ƀm carnē. ideſt Iſmael. b Perſequebatur eum qui ƀm ſpiritum. ſ. Iſaac qui natus erat ƀm promiſſionez diuinam ſpiritus enim eſt de9 Ioannis. iiij. ca. b Perſequebatur. de hac perſecutione dictū eſt. Geñ. xxj. ca. qđ ƀm expoſitores catholicos fuit cor/poralis. nam Iſ/mael qui erat ma/ior corpore ⁊ for/tior Iſaac ſub ſpe/cie ludi. illudebat ei malitioſe: ƀz ve ro hebreos fuit ſpi ritualis quia idu/cebat Iſaac ad ali/qua que ſapiebant ydolatriam. Dictio eniz he/braica ibidem poſita eſt equiuoca ad ludum ⁊ ad ydolatriam: ⁊ dictum apoſtoli videtur eſſe magis conſonum ſecunde expoſitioni cum ſubditur. c Ita ⁊ nunc: quia pſeudo apoſtoli ſuadebant galathis iudaizare quod eſt ſimile ipſi ydolatrie poſt euangelium publicatum: d Sed quid dicit ſcriptura. Geñ. xxj. cap. e Eice ancillā. ⁊ ſic factum eſt ad litteram de Agar ⁊ Iſmaele filio eius: per quod figuratum fuit ꝙ legalis obſeruantia cum obſeruatoribus ſuis ꝯſortio fideliū erat in aduētu a chriſti abij ciēda: iō ꝯcludit apl's. f Itaqꝫ frēs non ſum9 ancille filij. i. ſeruituti legalium ſubiecti. g Sed libere. i. militātis eccleſie a talibus li/berate. h Qua libertate chriſtus nos liberauit qui per ſuam benedictam paſſionez legalia euacuauit.

¶ Queſtio fratris Antonij betontini. Letare ſterilis que non paris erumpe ⁊ clama que nō parturis. Ad Gal'. iiij. cap. ¶ Super quib9 verbis inſurgit dubitatio. Que ſunt illa que ſunt oportuna cuilibet predicatori. Ad quod breui/ter reſpondetur ex ſententia doctoris irrefra/gabilis. Alex. in tertij voluminis ſui in fine. Et quorundam aliorū. ꝙ predicator quilibet tria precipue in ſe habere debet. Primo vt ſit inte/rius charitate ardens apoſtolo. prima ad Co/rinth. xiij. cap teſtante qui ait. Si linguis ho/minum loquar ⁊ angelorum: charitatem autez non habeā: factus ſum velut es ſonans aut cimbalum tinniēs. Ex hoc igitur charitatis zelo tenetur dicere omnino veritatem ⁊ vicia populo nunciare. Aliter ſi ex rationabili' cauſa non tacet: coram deo ⁊ populo rationem obligabi/bitur reddere quia Bernar. teſte. Nō licet tacere cui ex officio incumbit peccantes arguere Iccirco Paulus apoſtolus prime ad Corinth. ix. cap. ait de ſe / ipo. Ve mihi ſi nō euangelizauero. Nam cū predica/toris culpa ⁊ ſuo i ſano ſilētio anime proximi ſanguine ꝓcioſo redempte: periclitātur ab eo teſtante propheta veritatem requi/rat dñs. ſecūdo autem vt ſit exterius vita lucens: quia vt beatus Grego. in ſermone de virginibus ait. Cuius vita deſpicitur reſtat vt eius predicatio contem/natur. Unde hiero. inquit ad Nepotianū. non confundant opera ſermonem tuum: ne cum in eccleſia loqueris tacitus quilibet reſpondeat: cur ergo hec dicis que ipe non facis. Ex quo ſequitur ꝙ ſermo predicatoris debet eſſe hone/ſtus vt prudenter caſte ⁊ ſobrie verba propo/nat prudenter: ne quod ignoratur manifeſtum faciat. Caſte: quia multa non poſſunt caſte fieri: que poſſunt caſte dici: Sobrie: ne quid ampli9: vel minus dicat: ꝙ̄z neceſſitas vrgeat ne videlicet damnum vel immediate ſcandalum oriat̄: ſicut ad Roma. xij. cap. ſcriptum eſt. Non plus ſapere inquit apoſtolus ꝙ̄z oportet ſapere ſed ſapere ad ſobrietatem. hoc autem predicator fa/ciliter faciet ſi vitam bonam ⁊ honeſtaz ducet. Tertio vt ſit ad actum predicandi competens: in quo multa ſunt attendenda. Primo locus: quia in eccleſia: vel in alio loco honeſto ⁊ publico predicare debet: non autem in priuatis do/mibus: ⁊ per occulta conuenticula: ne hereſis ſuſpitio naſcatur: vt in decretis. xxx. diſt. cap. ſi quis. ⁊ maxime. x. cap. ſcribitur. Quod in aure audiſtis predicate ſuper tecta. Secundo tem/pus Greg. xij. cap. paſtoralis ait. Sicut incauta locutio in errorem protrahit: ita indiſcretum ſilentium eos qui erudiri poterant in errore derelinquit. Tertio qualitas dicendorum vt. ſ. predicator vtilia doceat: iuxta illud iſai. xlviij. cap. Ego dominus docens te vtilia. Quarto officiū vt dereliquis breuitatis cauſa taceam. Nam

lxxxvj. diſt. decretorum. cap. Facientis dicitur Facientis procul dubio culpam: habet qui quod poteſt corrigere negligit emendare. Et infra: Negligere cum poſſis perturbare peruerſos: nihil aliud eſt quam fauere nec caret ſcrupulo con ceſſionis occulte: qd manifeſto faci nori deſinit obuia re. Cũ igitur hec omnia conſidero quamquam nimia chari/ tate non ardeam: nec vita tali quali debeo viuam: ta// men cogor officio cogor vtilitate di/ cendi: cogor ⁊ tẽ// pore licet honeſta te ⁊ verecundia te near vt vobis aliquid hodie tangam: quatenus auditis veſtris iniquitatibus a nobilitatibus ve ſtris ⁊ vltra ſi fieri poteſt extirpetur cauſa tan/ te malignitatis abhominationis ⁊ iniquitatis Unde vas electionis Paulus apoſtolus hodie clamat ⁊ dicit. Letare ſterilis que nõ paris ⁊c.

Dominica quarta in quadrageſima. Euangeliũ ſecundum ioannem. vj. cap.

In illo tempore. Abiit ieſus tranſ mare galilee[a] quod ẽ tyberiadis: ⁊ ſequebatur eum multitudo magna[c]: quia videbant ſigna que faciebat ſuper his qui infirmabãtur[d]. Subiit ergo in montez ieſus[e]. ⁊ ibi ſedebat cuz diſcipulis ſuis[f]. Erat autem proximũ paſcha dies feſtus iudeoruz[g].

Expoſitio litteralis.

In hac lectione euangelica tangit ioan nes ſecretarius ieſu chriſti de nutrimẽ to corporali correſpondente nutrimen to ſpirituali: ⁊ ponitur ſignum ſenſibile de col/ latione cibi corporalis: vt per hoc inducamur ad intellectum cibi ſpiritualis: ⁊ diuidit in tres quia primo ponitur miraculi tempus ⁊ locus: ſecundo miraculi actus: ibi. Cũ ſubleuaſſet. ter/ tio conſequens fructus: ibi Illi ergo homines. In prima parte dicit ſic.

a Abiit ieſus tranſ mare galilee: Iudei enim querebant eum interficere ⁊ non erat tempus adhuc paſſionis ſue: ideo recedendo dedit exẽ plum cedendi ad tẽpus malicie humane oſten dens quod aliquando licitum ſit chriſti fidelibus fugere in perſecutione. b Quod eſt tyberia dis: illud enim mare eſt quidam lacus magnus per quem tranſit iordanis fluuius ſed vocatur mare ſecundum modum loquendi hebraicum: in quo congregatio aquarum vocatur mare ſecundum illud Gen. primo cap. Congregationeſque aquarũ vo cauit maria. Uocatur autem mare galilee a pro/ uincia iuxta quã tranſit: ⁊ vocatur mare tybe// riadis ex nomine ciuitatis edificata in littore: que antiquitus geneſareth dicebatur: ſed ab he/ rode tetrarcha fuit reedificata ⁊ ampliata: ⁊ ty berias vocata in honorez tyberii Ceſaris: Uo/ catur etiam mare illud aliis nominibus: vt de/ claraui ſuper Mathe. ⁊ ideo illa dimitto.

c Et ſequebatur eũ multitudo ma/ gna: Quidam ex deuotiõe ab eo cu rati: quidam mali tioſe volentes eũ capere ĩ ſermone: vt phariſei: ⁊ qui/ dam ex deſiderio adiſcendi: ⁊ alii ex curioſitate volen/ tes miracula que fa/ ciebat videre: idẽ ſubdit. d Quia videbant ſigna que faciebat ſuper his qui infir// mabantur: hoc additur ad oſtẽdendũ quod fiebãt virtute diuina: Magicis enim artibus bene fi unt aliqua curioſa ⁊ inutilia: ſicut quod ſtatue lo// quantur ⁊ conſimilia: ſed ſanitates que fiunt ad reducendum homines in deum fiunt tãtũmo/ do virtute diuina vt habetur in itineratiõe cle mentis. e Subiit ergo in montem: quia erat locus deuotionis: ⁊ doctrine aptus idẽ ſequitur f Et ibi ſedebat cũ diſcipulis ſuis docens eos ⁊ ſic patet locus in quo factũ eſt miraculum ſe/ quens: tẽpus autem in quo factum eſt deſcribi tur cũ dicitur. g Erat autẽ proximũ paſcha di es feſtus iudeorum. Iſtud eſt feſtum paſchale de quo iſte euãgeliſta facit mentionẽ: ⁊ in iſto pa/ ſchate nõ fuit ieſus in hierlm: quamuis enim xps legẽ ſeruauerit: tamen in hac ſolennitate non fuit: quia illi qui habebãt inimicitias capitales erãt ex/ cuſati a precepto legis qua precipit. Omne maſcu linũ apparere corã dño in ſolẽnitate paſchali: ſic autẽ erat de xpo: quia iudei querebãt eũ interfi/ cere. Preterea xps ſic ſeruãdo legem oñdit ſe eẽ verũ hominem de filiis iſrael ſecundum carnez ſic aliquando pretermittendo obſeruationem eius oſtendebat ſe eẽ dominũ ſupra legẽ. a Cum ſubleuaſſet. Hic ponitur miraculi actus ⁊ diui/ ditur in tres: quia primo premittitur miraculi ne ceſſitas. ſecũdo ſcribitur eius qualitas ibi: Di/ xit ergo ieſus. tertio oſtendit eius veritas: ibi vt autem impleti ſunt. Primum enim oſtendi tur tripliciter: ſcilicet ex populi multitudine cũ

Cum ſubleuaſſet ergo oculos ieſus:⁊ vidiſſet q: multitudo maxima venit ad eum: dixit ad philippum. Unde emẽmus panes[a]:vt manducent hi. Hoc autem dicebat temptans eum[b]. Ipſe eniꝫ ſciebat quid eſſet facturus[c] Reſpondit ei philippus[d]. Ducentoꝝ denarioꝛum panes nõ ſufficiunt eis vt vnuſqſ᷑qꝫ modicuꝫ qd accipiat[e]. Dicit ei vnus ex diſcipulis eius: Andreas frater Simonis petri[f]. Eſt puer vn⁹ hic q habet qnqꝫ panes oꝛdeaceos ⁊ duos piſces[g] Sed hec qd inter tãtos Dixit ei ieſus[h]: Facite homines diſcumbere[i]. Erat autem fenuꝫ multum ĩ loco[k]. Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi qnqꝫ milia[l]. Accepit ergo ieſuſ panes[m] ⁊ cum gratias egiſſꝫ diſtribuit diſcũbẽtibus[n].

dicitur.i.cum ſubleuaſſet ergo oculos ieſus et vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eum tantum enim deſiderabant audire chꝛiſtuꝫ qđ omiſerant apoꝛtare ſecum alimentum:pꝛopter quod neceſſarium erat fieri miraculum. Oſtẽditur etiaꝫ hec neceſſitas ex đfectu pecunie cũ ſubdit

a Unde emem⁹ panes vt manducent hi: non petit ignoꝛans qđ deficeret pꝛecium eis ſꝫ vt ex reſponſione philippi appareret certius miraculum:vnde ſb̄ditur.

b Hoc auteꝫ dicebat temptãs eũ: vt per hoc defect⁹ pecunie alijs oſtẽderetur:ſicut geñ.xxij.cap̄. Temptauit deus Abꝛaaꝫ: vt eius obedientia alijs manifeſtaretur non ſibi:pꝛopter quod ſequitur.

c Ipe enim ſciebat quid eſſet facturus: q: inq̃ꝫtum homo habuit plenitudinem ſciẽtie a pꝛincipio conceptionis ⁊ inq̃ꝫtum deus omnia nouit ab eterno. d Reſpondit philippus ducentoꝛum denarioꝛum panes non ſufficiũt eis: quaſi dicat pauperes ſumus ⁊ tantam pecuniã habere non poſſumus:⁊ ſi haberemus non ſufficeret ꝓ eoꝝ refectione:⁊ ideo ſequitur.

e Ut vnuſquiſqꝫ modicum quid accipiat:iſte enim philippus adhuc rudis exiſtens nõ aſpiciebat ad eius virtutem qua de aqua vinum fecerat:nec ad alia ſigna que frequenter fecerat: oſtenditur conſequẽter miraculi neceſſitas ex cibi paucitate. f Dicit ei vnus ex diſciplis eius Andreas frater ſimonis petri: Hic videtur melius diſpoſitus q̃ꝫ philippus:quia in reſponſione ſua videtur habere reſpectũ ad multiplicationem panum cõmodo quo factum eſt per Eliſeum.iiij.Regum.iiij.cap̄.vnde ſubdit.

g Eſt puer vnus hic qui habet quinqꝫ panes oꝛdeaceos:⁊ duos piſces.ſed hec quid ſunt inter tantos?quaſi dicat etiam ſi multiplicarent eo modo quo factum eſt per Heliſeum: qui de viginti panibus multiplicatis non ſaciauit niſi centuꝫ viros:in iſta magna multitudine hoc eſſet valde modicum.

h Dicit ergo ieſus.oſtenſa miraculi neceſſitate:hic conſequenter deſcribitur eius qualitas per multiplicationem panum virtute chꝛiſti:⁊ hoc eſt quod dicitur.

i Facite homines diſcumbere.i.oꝛdiate ſedere ad comedendum.

k Erat autem fenum multum ĩ loco: hoc interponitur ad oſtendendum ꝙ locus erat aptus ad ſedendũ

l Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quiqꝫ milia: ſm̄ modũ hebraicum ſoli viri numerantur a viginti annis ⁊ ſupꝛa vt habet Numeri ꝑmo. Mulieres autem ⁊ paruuli hic tacentur.

m Accepit ergo ieſus panes.quia in manib⁹ ſuis multiplicati ſunt. De modo hui⁹ multiplicationis habetur Matthei.xiiij.cap̄.qui etiaꝫ hic adducitur. De modo auteꝫ huius multiplicationis eſt dubitatio inter doctoꝛes:quia non determinatur in littera. Dicunt enim aliqui ꝙ hoc fuit ſine additione alicuius materie: ſicut de coſta Ade foꝛmatum eſt coꝛpus mulieris:ſicut enim deus poteſt de nihilo aliquid facere: ita modicum coꝛpus in magnum cõuertere ſine adiectione materie. Alij autem dicũt ꝙ hoc fuit per conuerſioneꝫ alicuius materie pꝛeexiſtentis vt aeris vel huiuſmodi in ſubſtãtias panis ⁊ piſcis ⁊ hoc videtur Auguſtinus ſentire ſuper Joannem.vj.dicens. Inde multiplicauit quinqꝫ panes:vnde ex paucis granis creat ſegetes. Certum eſt enim ꝙ ſegetes creantur ex conuerſione materie pꝛeexiſtentis in ſegetem. Sciendum tamen ꝙ chꝛiſtus nõ creauit paneſ de nouo:ſed pꝛeexiſtentes multiplicauit vt miraculum eſſet magis notuꝫ:quia talis multiplicatio eſt magis perceptibilis q̃ꝫ creatio.

n Et cum gratias egiſſet diſtribuit diſcumbẽ

tibus. idest ꝑ apoſtolos diſtribui ꝑcepit. Sciendum eſt ēt ꝙ xp̄s aliquando fecit miracula imperādo vt oſtēderet ſe facere illa virtute ꝓpria aliquādo aūt orando vt hic cū dr̄ gratias egiſſꝫ vt oſtenderet ꝙ talia non fiebāt ab eo ꝑ demones magica arte: vt phariſei dicebant. a Ut autē īpleti: hic oſtēdit miraculi veritas: Si enim multiplicatio illa fuiſſet tātum ſcḋm apparentiā hoīes non fuiſſent inde ſaciati: nec remāſiſſēt ibi reliq̄ ſenſibiles: Ideo ad maiorēʒ declarationēʒ miraculi ⁊ eiꝰ publicationē ſubdit. b Dixit colligite fragmēta ne pereāt: qꝛ ꝑ fragmēta portata aliis q̄ nō fuerant ibi multiplicatū eſt miraculum ⁊ approbatū: qꝛ vere ⁊ nō fictitie reficiebant. c Collegerūt ergo. xij. cophinos fragmentoꝝ: nō a caſu ſed ex diuina diſpoſitiōe impleti ſunt. xij. cophini ſcḋm numerū. xij. apoſtolorum: vt ⁊ ꝑ hoc deſignaretur ꝙ fragmēta verboꝝ xp̄i ꝑ apoſtolos ꝑ mundū publicarent. Sꝫ ſi queratur vnde habuerūt illos cophinos ī monte. Pōt dici ꝙ acceperunt in aliqua villa ꝓpinqua: vel ꝙ fuerūt ibi portati vt venderētur multitudini veniēti. Uel pōt dici ꝙ nō fuerāt ibi cophini ſed tm̄ collegerūt de fragmētis ꝙ. xij. cophini potuiſſent impleri: vt bñ alibi inuenitur talis modus loquēdi. d Ex qnqꝫ panibus. hoc ēt facit ad euidētiam miraculi: qꝛ plus remanſit q̄ꝫ a ꝓncipio fuit. e Illi ergo. hic ponitur miraculi fructus q̄ oſtenditur in fidei cōfeſſione cū dr̄ hic eſt vere ꝓpheta. Circa qḋ ſciēdum ꝙ xp̄s erat ꝓmiſſus in lege tanq̄ꝫ ꝓpheta ceteris excellētior vt habet Deutero. xviij. cap. Prophetam ſuſcitabit: ꝓpter qḋ viſo miraculo ꝓdicto populus cōfeſſus eſt illum eē de quo loquitur ꝓdicta ſcriptura: ⁊ ſic confitebātur eum eſſe verum chriſtum: ⁊ hoc eſt qḋ dicitur.

e Illi ergo homines ⁊c. fecerat ſignum alias nō auditum: qꝛ illa multiplicatio q̄ facta fuit ꝑ Eliſeum fuit multum deficiens ab iſta vt pꝫ ꝑ ꝓdicta. f Dicebāt ⁊c. vēturus eſt in mundū ad ip̄m ſaluādum. ſic autem non venerunt alij ꝓphete: ſed ſolū ad denūciādū iſtius aduentū.

Similiter ex piſcibꝰ q̄ꝫtum volebant. Ut autē impleti ſunt[a] dixit diſcipulis ſuis. Colligite q̄ ſuperauerant fragmēta ne pereant[b]. Collegerunt ergo ⁊ īpleuerunt xij. cophinos fragmentorum[c]: ex quinqꝫ panibus[d] ordeaceis ⁊ duobꝰ piſcibus que ſuperfuerunt is qui māducauerant. Illi ergo hoīes[e] cum vidiſſent ꝙ ieſus fecerat ſignū dicebāt[f]. Quia hic eſt vere propheta: qui venturus ē in mundum.

Expoſitio moralis.

Abijt ieſus trās mare galilee ⁊c. ⁊ ſequebatur eum multitudo magna. qꝛ adhuc populares et pedeſtres magis vadūt ad ſermones ⁊ ad dei deuotiones q̄ꝫ diuites ⁊ equites. facite homines diſcūbere. Theophi. quieſcere facit xp̄s diſcipulos ſuos vt diſcāt prepoſiti ꝙ q̄ laborant in opere ⁊ ſermone req̄em ꝓmerentur et ꝙ nō debent continue laborare. vnde ememꝰ panes vt manducent hi. Beda miſtice declinata dic turbas ſaluator reficit. qꝛ cum ſol iuſtitie ꝓ nobis occubuit a ſpirituali inedia ſumus ſaluati. Prouocat apoſtolos ad fractionem panis inſinuās ꝙ quottidie per eos ſint corda noſtra paſcenda eorum. ſ. litteris ⁊ exemplis ꝑ quinqꝫ panes intelliguntur quinqꝫ libri Moyſi: ⁊ per duos piſces ꝓphete ⁊ pſalmi figurantur. Duodecim cophini ſūt. xij fructus ſpiritus ſancti: quibus reficimur in eucharistie ſacramento.

Alia expoſitio moralis.

Subijt ergo ieſus in montem: Mons iſte ſignificat montem Caluarie in quo dedit nobis nutrimētuꝫ ſalutis ſicut in hoc monte ſaluator pauit multitudinē copioſam: ita ⁊ ibi nobis cōtulit gratiam ſufficientē vt dicunt theologi in tertio. Eſt puer vnus hic. Puer idem eſt ꝙ purus ⁊ mūdus ab omni malicia quo ſignificatur xp̄s qui fuit purus ab omni peccato: Habet qnqꝫ panes ſicut in hoc puero in monte ſunt reperti qnqꝫ panes: ſic in xp̄o in monte caluarie ſunt reperte qnqꝫ plage: ⁊ ſicut in hoc puero erant duo piſces: ſic in xp̄o due nature. ſ. humana ⁊ diuina: His enim ſaturauit. ideſt ſaluos fecit aſcēdentes in montem. i. volentes aſcēdere in celū. Cetera patent in alia morali expoſitione: excepto ꝙ non ſuperauerunt de piſcibus ex hoc qa eorum que ſemel aſſumpſit nihil vnq̄ꝫ dimiſit: qꝛ verus deus ⁊ verus homo regnat in celis.

¶ Queſtio eiuſdem Nicolai de lyra.

Ad maiorem euidentiam eoꝝ que dicta ſūt

hic ⁊ alibi de miraculis chriſti: queritur vtruꝫ
Chriſtus fecerit miracula ſola diuina virtute:
⁊ arguitur primo ꝙ ſic. Dicit enim Leo papa in
epiſtola ad Flauianuꝫ: Cum in chriſto ſint due
nature: vna earuꝫ eſt: ſcilicet diuina que fulget
miraculis: Altera ſcilicet humana que ſuccum/
bit iniurijs: ergo ſicut ſe habet humana natura
ad ſuccumbendum iniurijs: ſic ſe habet diuina
ad agendum in operibus miraculoſis: ſed ſola
natura humana iniurijs ſuccumbit: quia talia
pati repugnat deitati: ergo ſola natura diuina
agit in operibus miraculoſis. Et confirmaſ au/
ctoritate pſal. cxxxv. ſ. qui facit mirabilia ma//
gna ſolus. ergo ſola diuinitas eſt principium
agendi miracula. Item opera miraculoſa ex/
cedunt totam virtutem nature create: natura
autem humana in chriſto creata eſt: ergo vt
videtur in nullo attingit opera miraculoſa. Cō
tra quia chriſtus per tactum corporis ſanabat
miraculoſe vt dicitur de muliere patiente flu/
xum ſanguinis. Matth. vj. cap. Quotquot autē
tangebant eum ſalui fiebant. Si ergo talis acꝰ
nihil ageret in ſanatione predicta fruſtra adhi
beretur: quod non conuenit ipſi chriſto. ſcilicet
aliquid fruſtra agere: ergo ille tactus aliquid
faciebat: ⁊ certum eſt ꝙ pertinebat ad huma/
nitatem: ergo ⁊c̄. Reſpondeo. In hac queſtio//
ne ſic eſt procedendum: quia primo videnduꝫ
eſt qualiter viri ſancti viui vel defuncti quoruꝫ
miracula ſcripta ſunt in illis operati fuerunt.
Secundo qualiter Chriſtus inquantuꝫ homo
operatus fuerit. Circa primum aliquid eſt cer/
tum. videlicet ꝙ miracula non poſſunt fieri ali
qua virtute tanq̄ꝫ principaliter agente niſi vir
tute diuina: quia ſicut dictum eſt operatio mi//
raculoſa excedit totam facultatem virtutis cre
ate: ſimiliter certum eſt ꝙ ſancti viri ad mira/
cula pn̄t opari meritorie: qꝛ freq̄nter exptum ē
miracula facta fuiſſe a deo ad p̄ces ſanctoꝝ. Sꝫ
dubium eſt vtrum viri ſancti in miraculis ali/
quando operati ſunt per aliquam virtutem in
eis exiſtentem: non quia illa ſit principalis ra/
tio agendi: ſed tantuꝫ inſtrumentalis: vt ſic de
us tanq̄ꝫ principaliter agens fecerit miracula
per ſanctos tanq̄ꝫ per quedam inſtrumēta. Et
hanc queſtioneꝫ relinquit Auguſtinus. xxij. li.
De ciuitate dei inſolutam: vbi enarratis mul/
tis miraculis martyrum dicit ſic. Siue enim
deus per ſeipſum miro modo quo res tempo/
rales operatur eternus: ſiue per ſuos mini/
ſtros iſta faciat: ⁊ eadem ipaqꝫ per miniſtros
facit: ſiue quedam faciat etiam per martirum
ſpiritus: ſiue per homines adhuc in corpore
conſtitutos: ſiue deus iſta per angelos quibus
inuiſibiliter: immutabiliter: incorporaliter: im
perat operetur: vt que per martyres fieri di/
cuntur eis orationibus tantuꝫ impetrantibus
non etiam operantibus fiant: ſiue alia iſtis: ſi/
ue alia illis modis: qui nullo modo compre//
hendi a mortalibus poſſunt: et tamen atteſta/
tur fides hec in qua carnis reſurrectio predi/
catur. Beatus tamen Gregorius hanc que//
ſtionem determinare videtur in ſecundo libro
Dialogorum. Ubi dicit ſic. Qui deuota mente
deo adhereat cum res non neceſſitas expoſcit
exhibere ſigna modo vtroqꝫ ſolēt vt mira que/
qꝫ aliquando ex prece faciant: aliquando ex po
teſtate conceſſa illis a deo: ⁊ hoc probat conſe/
quenter ratione ⁊ exemplo. Ratio autem ta//
lis eſt: Cui conceditur illud qđ eſt maius non
eſt mirum ſi aliquando concedatur ꝙ eſt mi//
nus ſed maior eſt poteſtas filios dei fieri etiam
per adoptionem cum hoc ſolum ſanctis conce/
datur: qꝫ miracula operari ꝙ etiam aliquando
malis conceditur: vt habetur Matthe. vij. ca.
Sed primum conceditur hominibus ſanctis
ſm̄ ꝙ dicitur Joannis primo. Quotquot au/
tem receperunt eum dedit eis poteſtatem fili/
os dei fieri. Item probat hoc exemplo: quia
Petrus ſuſcitauit thabitham orando vt habe/
tur Actuum. ix. capitulo. Annaniam vero ⁊ ſa/
phiram morti tradidit ſubito abſqꝫ oratione:
ſed ſolum culpam eorum increpando. Actuum
v. capitulo. Et ſic videtur illud factum feciſſe
ex aliqua poteſtate ſibi conceſſa a deo tanq̄ꝫ in/
ſtrumentum diuine iuſticie. Item ad hoc vi//
detur facere ꝙ gratia dei diuiditur per gratiā
gratis datam: ⁊ per gratiam gratum facien/
tem: ⁊ licet aliquando ab aliquibus dictum fue
rit ꝙ gratia gratum faciens nihil ponit in ani
ma: tamen gratia gratis data ab omnibus cō/
ceditur ꝙ aliquid ponit in anima: ⁊ hoc patet
manifeſte de gratijs gratis datis que vocātur
ſermo ſapientie ⁊ ſermo ſciētie. Prima Corin.
xij. capitulo. Quia ſignificant quaſdam eminē/
tes cognitiones diuinorum ⁊ humanoruꝫ que
ponunt aliquid in anima: ſimiliter fides: pro
phetia: genera linguarum: ⁊ interpretatio ſer

monum: Et eadem ratione videtur ꝙ gratia
ſanitatum ⁊ operatio virtutum. ideſt miracu/
loꝛum que ponuntur gratie gratis date dicant
aliquam virtutem in animam exiſtentem. Di/
cunt tamen aliqui ꝙ iſta virtus operantis mi/
racula non eſt aliqua virtus manſiua per mo/
dum paſſionis tranſeuntis ſicut ⁊ pꝛophetia:
pꝛopter qđ tales non poſſunt facere miracula:
quotienſcunqꝫ volunt nec pꝛophetare. Sed qc
quid de concluſione: ratio tamen non valet:
quia ſicut dictum eſt talis virtus operandi mi
racula non eſt pꝛincipalis: ſed tantum inſtru/
mentalis. Inſtrumentum autem operari non
poteſt q̃ꝫuis ſit perfectum per foꝛmam ſuam ni
ſi moueatur actualiter per manum artificis: ſi
cut patet ꝙ ſecuris non poteſt ſecare niſi per
manum artificis moueatur. Et ideo dato ꝙ ta
lis virtus ſit manſiua: non poteſt tamen opera
ri ad miracula abſqꝫ motione diuine virtutis
pꝛincipaliter agentis: Si tamen talis virtus
ſit manſiua vel per modum paſſionis tranſeun
tis ſolum: ſicut eſt motio inſtrumenti cum mo/
uetur ab agente pꝛincipali: nihil dico modo.
Item ad concluſionem inducitur illud quod a
ſanctis ⁊ doctoꝛibus catholicis dicit̄ de ſacra/
mētis noue legis. videlicet ꝙ efficiūt quod fi/
gurant: ita ꝙ tanq̃ꝫ quedam inſtrumenta diui
ne miſericoꝛdie agunt ad inductionem gratie
ipſam inſtrumentaliter attingendo: vel ſalteꝫ
aliquam diſpoſitionem ad ipſam vt caractereꝫ
vel aliquid ſimile coꝛreſpondens in ſacramen
tis que non impꝛimunt characterem: ita ꝙ in
ſacramentis eſt aliqua virtus ad efficiendum
modo pꝛedicto: Et tamen ſacramenta conſi/
ſtunt in quibuſdam rebus ſenſibilibus: ⁊ ideo
multo foꝛtius videtur ꝙ in animabus ſancto/
rum viroꝛum defunctoꝛum vel viuentium poſ
ſit poni aliqua virtus diuinitus eis conceſſa in
operibus miraculoſis per modum pꝛedictuꝫ.
Ex dictis patet quid dicendum ſit de humani/
tate chꝛiſti que eſt oꝛganum ſeu inſtrumentuꝫ
coniuuctum ipſius deitatis: ſicut manus eſt in
ſtrumentum artificis: homines autem alij q̃ꝫ/
tumcunqꝫ ſancti non ſunt ſic coniuncti: ⁊ ideo
ſunt quaſi quedam inſtrumenta deitatis ſepa/
rata: ⁊ adhuc plus ſeparata ſunt eccleſie ſacra/
menta: inſtrumentum autem coniunctum ma
gis participat efficatiam agentis pꝛincipalis
q̃ꝫ ſeparatum: ⁊ ideo talis virtus operandi mi
racula efficatioꝛ inuenitur in humanitate chꝛi
ſti q̃ꝫ in quibuſcunqꝫ alijs. His dictis poteſt
reſponderi ad argumenta. Ad pꝛimum dicen
dum ꝙ ſimile tenet quantum ad hoc: ꝙ ſicut
humanitas in chꝛiſto fuit ratio patiēdi: ſic dei
tas eſt ratio ⁊ pꝛincipium faciendi miracula
pꝛincipaliter: non tamen tenet quantum ad ſe
cundum: quia non repugnat humanitati chꝛi
ſti operari ad miracula per modum inſtrumē
ti: repugnat autem deitati qualitercunqꝫ pati:
Uerumtamen ratione identitatis ſuppoſiti
idiomata communicantur: quia ſicut hec eſt
vera deus paſſus eſt: ita hec eſt vera demon/
ſtrato chꝛiſto. iſte puer creauit ſtellas. Ad il/
lud quod inducitur de pſal. Dic ꝙ li ſolus non
excludit humanitatem tanq̃ꝫ inſtrumentaliter
agentem: ſed tanq̃ꝫ pͥncipaliter: ⁊ ſic intelligen
dum eſt reſpectu alioꝛum ſanctoꝛum: ꝙ ſolus
deus facit miracula ſcilicet tanq̃ꝫ pꝛincipale
agens. Ad ſecundum dicendum ꝙ inſtrumen
tum in virtute pꝛincipalis agentis bene attin/
git ad aliquid quod excedit facultatem pꝛopꝛi
am conuenientem ei ſm̄ ſe: ſicut caloꝛ natura/
lis in virtute anime generat carnem vt habe/
tur ſecundo de anima. Argumenta autem in
contrarium concludunt tantum ꝙ humanitas
chꝛiſti agebat ad miracula ſicut agens inſtru/
mentale ⁊ ſecundarium ꝙ conceditur ⁊c̄.

Sequitur euangelium
ferie ſecunde.

Expoſitio litteralis.

QUoniam ſm ſniam philoſophi.iiij.methaphiſice.ad ipm eē ſeqtur ipm opari cum omnia ſint ꝺterminata ꝓprio opere: Jdeo hic euãgeliſta declarat diuinitatē xp̄i in opere.ſ.ꝑ opera diuina ⁊ miraculoſa que ſunt diuine virtutis manifeſtatiua qꝛ trãſcendũt virtutem totius nature create: vt patet in preſenti euangelio.

a Prope erat. Ponit̄ ergo h̄ occaſio ꝓnunciandi ſuam reſurrectionem futurã: q̄ non poſſet fieri niſi virtute diuina: qm̄ a ꝓuatione ad habitum impoſſibilis ē regreſſus ſm naturam: Hec aũt ꝓnunciatio ſue future reſurrectionis fiebat qꝛ aſcendēs ieſus hieruſalē eiecit de templo vēdentes ⁊ emētes: quod videbatur ꝑtinere ad ꝑſonam ſuꝑ populũ auctoritatē habentē: Et ideo huiꝰ auctoritatis petierũt iudei ſignum. Et hoc occaſio fuit ꝓdicendi ſignũ ſue reſurrectionis: ⁊ hoc eſt qđ dicitur.

a Prope erat paſcha iudeoꝝ in tribus enim ſolēnitatibus in anno tenebant̄ ꝯuenire in hieruſalem.ſ.in ſolēnitate paſce: pentecoſtes: ⁊ tabernaculoꝝ vt habet̄ Exo.xxiij cap. Verũ tamē de feſto tabernaculoꝝ ⁊ pētecoſtes aliqñ diſpēſabatur cũ illis q̄ erant a remotis: nō tñ de ſolēnitate paſchali. Chriſtus aũt vſqꝫ ad paſſionem ſuã voluit legem obſeruare: ⁊ ꝑ conſequēs in ſolēnitate paſchali hieruſalē aſcendere ⁊ hoc eſt qđ ſubditur. b Et aſcēdit Jeſus hieroſolimã Ex hoc cōfutatur error Manichei: q̄ dicit vetꝰ teſtamētũ a diabolo eſſe datuꝫ: qꝛ xp̄s nullo modo obſeruaſſet ipm. c Et inuenit in templo. noīe templi nō accipit̄ hic ipa domus dñi in q̄ erat altare thimiamatis: ⁊ candelabrũ nec atrium ſacerdotuꝫ in quo erat altare holocauſtoꝝ: ſed quoddã atrium vbi homines orabant ⁊ doctores etiã docebãt ibidē ⁊ ēt ibi vendebant̄ ea que in tēplo offerebant̄: ⁊ hoc eſt qđ dicit̄.

Feria.ij. poſt quartam dominicam. Euãgeliũ ſm Joannem.ij.cap.

In illo tempore. Prope erat[a] paſcha iudeorum ⁊ aſcēdit ieſus hieroſolimã[b]. Et inuenit in templo[c] vendentes oues ⁊ boues ⁊ columbas[d]: ⁊ numularios ſedentes[e]: Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis[f]: omnes eiecit de tēplo. Oues quoqꝫ ⁊ boues ⁊ numularioꝝ effudit es et menſas ſubuertit: et his qui columbas vendebant dixit. Auferte iſta hic: ⁊ nolite facere domum patris mei domum negociatōis. Recordati vero ſunt diſcipuli eius[g] quia ſcriptuꝫ eſt: zelus domus tue comedit me[h]. Responde-

d Vendētes oues ⁊ boues ⁊ colũbas: ⁊ qꝛ talia nō poterãt de longinquo adduci: ideo ſacerdotes cupiditate ducti ſtatuerãt homīes talia ibi vēdentes vt veniētes de longinquo nō haberēt excuſationem de oblationibus dimittendis. Aliq etiã eoꝝ non habebãt pecuniã: Jdeo ſacerdotes ſtatuerunt ibi campſores qui ſb̄ cautione tradebãt pecuniaꝫ ⁊ cũ hoc vltra ſortē aliqua munuſcula recipiebant nō tñ pecuniam ne arguerentur manifeſte facere contra legem. Deutero.xxiij.ca. vbi dicitur. Non dabiſ fratri tuo ad vſuraꝫ pecuniã. ⁊ hoc eſt qđ dicitur e Et nũmularios ſedētes. qꝛ hoc erat illicitũ ꝓpter cupiditatē ſacerdotum q̄ diuerſis adinuētionibus depauperabãt populum: vt pꝫ ex ꝓdictis: ⁊ qꝛ fraus ⁊ tumultus ſolent annecti mercationi q̄ ꝯtrariatur orationi: ideo ſeqtur. f Et cũ feciſſet q̄ſi flagellum ⁊c̄. ⁊ patet littera vſqꝫ ibi.

g Recordati v̄o ſunt diſcipuli eius qꝛ ſcriptũ eſt pſalmo.lxviij.de xp̄o. h Zelus domꝰ tue comedit me. Ex facto enim xp̄i recordati ſunt ſcripture illius ⁊ impletionis eiꝰ de xp̄o. Queritur hic quare nō reſiſtebant ei cum ipſi eēnt multi: ⁊ ipe ſolus ⁊ parũ adhuc reputatus. Dicēdum ꝙ diuina virtus in illo facto opabatur que apparebat in effectu cũ volebat ſicut infra. Joãnis.xviij.cap. Solo verbo ꝓſtrauit eos qui volebãt eũ capere. corpus enim xp̄i erat inſtrumentũ diuinitati ꝯiunctũ. Et iō ex oculis eiꝰ quedã fulgor exibat virtute diuina eos deterrens: ita ꝙ reſiſtere nō audebãt ſicut in paſſione vox illa q̄ erat diuinitatis quodãmodo inſtrm̄ proſtrauit magnã multitudinē armatoꝝ. Solet ēt queri ab aliqbus: quomodo fecit flagellũ de funiculis qꝛ nō vēdebant̄ ibi funiculi: ſꝫ ſolũ illa q̄ debebãt in tēplo offerri. Et dicũt aliq ꝙ ipſe xp̄s vtebat̄ funiculo ꝓ cingulo: ⁊ illũ funiculum accepit de quo erat ꝓcinctus: ⁊ ipꝫ duplicando

ſecit quaſi flagellum:q̄3uis hoc nō habeaꝑ expꝭ
ſe in textu tñ ꝓbabiliter pōt credi:q2 nō omnia
ſcripta ſunt vt dicitur in fine huius euangelij.
a Reſponderunt ergo.hic poniꝑ ſue reſurre/
ctionis ꝑnunciatio:q2 occaſione huius facti pe
tierūt ab eo ſignū
ipſi iudei dicētes.
b Quod ſignu3
oſtēdis nobis qa
hec facis:Quāuiſ
enim factū eēt bo
num de ſe tamen
nō pertinebat ad
quēlibet hoc face/
re:ſed ſolū ad eu3
qui haberet aucto
ritatem corrigēdi
exceſſus ſacerdotum:qꝺ nō conueniebat alicui
de cōi populo:cū ſacerdotes eēnt in illo populo
ſupiores:ſ3 ꝓphete mittebanꝑ ad hꝰ ſpecialiter a
deo ⁊ ideo petierūt ſignū miſſionis ſue:⁊ ipe ꝺ
dit eis ſignū poteſtatis diuine in ſuſcitatiōe ſui
corporis ꝓpria virtute ⁊ hoc eſt qꝺ dicitur.
c Rñdit ieſus ⁊ dixit eis:ſoluite tēplum hoc:
Nō eſt verbū inductiuū ad hoc faciēdū cū ſue/
rit ſimplr malum ex parte iudeoꝝ:ad malū aūt
xp̄s nō poterat inducere:ſed eſt verbū denun/
ciatiuū eius ꝙ erat ꝑ ipos faciendū:quaſi dicat
ſoluite templū.i.ſoluetis:q2 in paſſione xp̄i ani
ma fuit ſoluta a corpore:⁊ ſanguis a carne:⁊ cō
tinuitas membroꝝ in cōfixione clauoꝝ ⁊ lācee.
d Et in tribꝰ diebꝰ excitabo illud nō dicit poſt
tres dies:q2 xp̄s nō fuit mortuus tribꝰ diebꝰ cō
plete. e Dixerūt ergo.hic poniꝑ ſue ꝑnūcia
tionis interꝑtatio:⁊ diuidiꝑ in duo:q2 ꝑmo po
nitur interꝑtatio iudeoꝝ falſa:ſecūdo interꝑta
tio euāgeliſte:ibi:Ille aūt.Circa ꝑmum ſciēdū
ꝙ iudei petierūt a xp̄o ſignū nō ad credēdū: et
venerādū:ſ3 magis ad deridendū ⁊ ipugnādū
qꝺ p3 ex hoc ꝙ ſtati3 impugnauerūt dictū ſuū:
⁊ iō nō fuerūt digni vt ꝑdiceret eis reſurrectō
nem corporis ſui manifeſte ſed occulte vocans
corpus ſuū tēplū:⁊ iō voluerūt arguere dictu3
ſuū ꝑ materiale templū:⁊ hoc eſt qꝺ dicitur.
e Dixerūt ergo iudei q̄draginta ſex ānis edi
ficatum ē tēplū hoc ⁊c̄. Hoc dicūt deridēdo q̄ſi
eēt ei ipoſſibile multo plus deriſiſſent ſi reſur/
rectione3 corporis ſui ꝑdixiſſet manifeſte:qa
difficilius ē reſuſcitare mortuū q̄3 edificare ta/
le templū.Sciendū ēt ꝙ nō loquūtur hic de tē
plo facto ꝑ Salomonē:q2 illud fuit edificatum
in ſeptem annis vt habetur.iij. Regum.vj. ca.
⁊ ꝑterea q2 fuit ꝑ Nabuchodonoſor deſtructū.
iiij. Regum vltimo ca.ſed loquūtur de tēplo re
edificato poſt captiuitatem babilonicam. Ī pri
mo eni3 anno Ci/
ri regis perſarum
in quo data eſt po
pulo licētia rede/
undi ⁊ templū re/
edificandi vſq3 ad
ſextū annu3 Darij
ſub quo conſuma/
tum eſt templum
illud: fluxerunt q̄
draginta ſex anni
q2 iudei impedie
bantur a nationibus in circuitu eoꝝ exiſtenti/
bus in edificatione tēpli:iſte numerus patet ꝑ
hoc q2 Cirus regnauit.xxx.annis.Cambiſes fi
lius eius poſt eum.x.q2 nō computatur tempuſ
quo regnauit cum patre:poſt eum regnauerūt
ſucceſſiue duo Magi:ſed tempus eoꝝ dimittiꝑ
q2 regnauerunt tm̄ ſeptem menſibus:quibꝰ ſuc
ceſſit Darius in cuius ſexto anno cōſumatū eſt
templi opus:⁊ ideo de iſto templo loquebatur
q2 illud ſtabat in eoꝝ ꝑſentia:⁊ illud oſtēdebaꝑ
vt patet in littera. Hec aūt.xlvj.annorum acce/
ptio accipiꝑ ſm expoſitores latinos ⁊ grecos:
ſm hebreos oportet aliter accipere ſicut dixi i
ꝑncipio libri Eſdre. ⁊.ix.ca.Danielis:tñ de ve
rificatione huius dicti.xlvj.annis edificatū eſt
templum hoc nō ē multu3 curandū:q2 nō ē ver
bum xp̄i nec euangeliſte niſi tm̄ referēdo:ſ3 eſt
verbum iudeoꝝ deridendo xp̄m vt dcm̄ eſt cō
tra quem multa falſa dixerūt vt ifra refert euā
geliſta. f Ille aūt.hic ponitur interpreta/
tio vera:q2 loquebatur de corpore ſuo nomine
templi:quia humanitas chriſti erat ſpirituale
habitaculum ipſius dei:⁊ hoc eſt qꝺ dicit euan
geliſta.Ille autem dicebat de templo corporis
ſui. Hanc autem interꝑtationem non cognoue
runt tunc apoſtoli:qꝺ patet ex hoc ꝙ poſtea pe
trus audiens ab eo eius paſſionem futura3 vo
luit eam impedire. Matth.xvj.cap.S3 poſt re
ſurrectionem chriſti hāc interpretationem in
tellexerunt quando aperuit illis ſenſum vt in/
telligerent ſcripturas Luce vltimo cap. ⁊ hoc
eſt qꝺ dicitur. g Cum ergo reſurrexiſſet a
mortuis recordati ſūt ⁊c̄.ſ.itelligēdo de corpo/

runt ergo iudei[a] ⁊ dixe
rūt ei:quod ſignū oſtē
dis nobiſ q2 hec facis[b]?
Reſpōdit ieſus ⁊ dixit
eis[c] Soluite tēplū hoc:
⁊ i tribꝰ diebꝰ excitabo
illud[d]. Dixerunt ergo
iudei[e].quadraginta et
ſex annis edificatu3 eſt
tēplu3 hoc:⁊ tu in tribꝰ
diebꝰ excitabis illꝺ? Il
le aūt dicebat[f] de tēplo
corporis ſui.Cum ergo
reſurrexiſſ3 a mortuis[g]

re ſuo. a Et crediderūt ſcripture.ſ.ꝓpheta
rum loquentium de chriſti reſurrectione futu/
ra,tertia die. Oſee.vj.cap.Uiuificabit nos poſt
duos dies ꝛ in die tertia ſuſcitabit nos hoc di/
xit propheta quia reſurrectio chriſti fuit cau/
ſa reſurrectionis
noſtre.Et Jone ſe
cundo dicitur:qa
Jonas fuit tribus
diebus ꝛ tribꝰ no/
ctibus in vētre ce
ti in figura ipſius
chriſti.
b Et ſermoni quē
dixit ieſus qꝛ tunc
perceperunt im/
pletionem verbi
illius.
c Cum autē eēt.

recordati ſunt diſcipuli
eius:qꝛ hoc dicebat dei
corpore ſuo. ꝛ credide-
runt ſcripture[a] ꝛ ſermo
ni quem dixit ieſus[b].
Cum autez eſſet[c] hiero-
ſolymis in paſcha i die
feſto:multi crediderūt
in nomine eius[d]:viden
tes ſigna eius que faci-
ebat[e]:Jpſe autem ieſus
non credebat ſemetip-
ſum eis[f]:eo qđ ipſe no
ſcet omnes[g]: ꝛ qꝛ opus
ei non erat[h]:vt quis te-
ſtimonium perhiberet
de homine[i].Jpſe enim
ſciebat qd eēt in hoīe[k].

f Jpe autem ieſus non credebat ſemetipſum
eis:altiora myſteria.ſ.fidei reuelando ꝛ ſubdi
tur cā. g Eo ꝙ ipe noſcet omnes.ſ.iſtorum in
perfectionem ꝛ illorum fictionem. Modus ꝑ
quem cognoſcebat hic oſtenditur.
h Et quia opus
ei non erat:ideſt
neceſſe. i Ut qs
teſtimonium per/
hiberet de homi/
ne.i.vt mentem ꝛ
ſtatum cuiuſlibet
hominis cogno/
ſceret per informa/
tionem alteriꝰ:qa
hoc ſciebat perfe/
cte per ſemetipſm:
ꝓpter hoc ſeqtur.
k Jpſe enim ſcie
bat quid eſſet in homine.i.in mente ꝛ ſtatu cu/
iuſlibet hominis.Et ex hoc euangeliſta oſten/
dit ipſum eſſe deum cuius ꝓprium eſt ſcire ſe/
creta cordium.

Hic vltimo ponitur fructus denunciationis et
predicationis chriſti:quia chriſtus exiſtēs hie
roſolimis in feſto paſchali populum docuit et
multa miracula fecit ad confirmationez ſue do
ctrine: ex quibus multi fuerunt moti ad credē
dum: ꝛ hoc eſt ꝙ dicitur.
c Cum autem eſſet hieroſolymis in paſcha i
die feſto.non accipitur hic dies pro vna die na
turali:vel artificiali tm̄:ſed pro toto tempore ſo
lennitatis paſce que durabat per ſeptem dies
continuos. d Multi crediderunt in nomi
ne eius:credentes ꝙ ipe eſſet vere chriſtus.
e Uidentes ſigna que faciebat:Sicut eniz ſuf
ficienter oſtenditur veritas ſubiacens facultati
naturali intellectus quando reducitur ad ꝑma
ꝑncipia per ſe nota:ita veritas excedens facul/
tatem intellectus qualis erat iſta quando con/
firmatur per opera diuina: quia certum eſt ꝙ
deus non poteſt eſſe teſtis falſitatis:ꝛ ideo quā
do ad confirmationem alicuius doctrine indu
citur opus diuinum ſufficienter oſtenditur ꝙ
dictum eſt in illa eſſe verum.Uerūtamen quia
in illis credentibus aliqui erant adhuc imper
fecti: ꝛ aliqui iungebantur eis qui erant tantū
modo ficti:Jdeo chriſtus adhuc non reuelabat
eis altiora myſteria catholice fidei:quia ficti in
digni erant audire:ꝛ imperfecti adhuc non po
terant capere: propter quod etiam ipſis apo/
ſtolis dixit ieſus Joannis.xvj.cap.Multa ha/
beo vobis dicere ſed non poteſtis portare mo/
do: ꝛ hoc eſt ꝙ dicitur.

Expoſitio moralis.

Et prope erat paſcha iudeorum ꝛc̄.ſequitur
ꝛ inuenit in templo vendentes oues ꝛc̄.p oues
intelliguntur hypocrite qui mentem lupinam
habent ſub ouila pelle:per boues qui ſunt labo/
rioſi ſignificantur illi qui magnos labores ſu/
ſtinent pro principibus ꝛ prelatis vt per hoc ꝓ
moueantur in eccleſia:licet inſufficientes ſint ꝛ
indigni. Per vendentes columbas: ſimonia/
ce promoti:omnes iſtos eiecit de templo chri/
ſtus.Significans ꝙ ſunt excluſi de templo glo
rie ſancto dei.Soluite templum hoc ꝛc̄. ꝙ in/
telligitur litteraliter de ſolutione corporis xp̄i
per mortem:vt dicitur in littera: per quod ſi/
gnificatum fuit: ꝙ iudei poſt aſcenſionem chri
ſti conarentur ſoluere corpus eius myſticum:
ſed in tribus diebus fuit ſuſcitatum per quos
dies ſignificantur doctrine miracula: ꝛ exem/
pla vite in apoſtolis aliiſqꝫ diſcipulis per hec
eccleſiam illuminantibus:ſicut ſol ꝛ luna. Jpſe
autem ieſus non credebat ſemetipſuz eis.ideſt
non reuelabat altiora myſteria eis ſm̄ ſenſum
litteralem quia aliqui erant imperfecti non po
tentes capere ea:ꝛ aliqui ficti querentes ea de/
ridere: ꝛ in hoc inſtruit predicatores euange
lij: vt non predicent ſimplicibus alta:ſed craſ
ſa ꝛ capibilia quia ſunt nutriendi lacte ꝛ non ſo

lido cibo: nec fictis fidei ſecreta myſteria ne ꝺrideāt ipa propter qꝺ dicit Saluator Matth. vij.cap. Nolite ſanctum dare canibus neqꝫ mittatis margaritas ante porcos: ne forte conculcent eas pedibus ſuis.

Queſtio fratris Antonij betōtini.

Zelus domus tue comedit me. Joānis primo caplō. ¶ Super quibus verbis querit vtrū homo quandoqꝫ poſſit turbari ⁊ iraſci ſine peccato.

Feria tertia poſt quartam dominicam quadrageſime. Euangeliū ſm Joannem. vij. cap.

In illo tempore. Jam die feſto [a] mediante: Aſcendit

Ad quod breuiter ex ſententia dicitur durādi Aſtexani ⁊ Alexandri de ales in ſecundo volumine: ꝙ triplici modo hominē iraſci ſiue turbari quandoqꝫ contingit. Uno modo ratione nature ſicut pleriſqꝫ ſepius euenire ſolet: qui ꝓpter inclinationem nature ad paſſionem iraſcibilitatis ſubito conturbantur: Hec quidem ira ſi vltra ꝑmos motus procedere non cognoſcitur: nullius culpe a doctoribus extimatur. Nā philoſophus teſte. Primi motus nō ſunt in poteſtate noſtra. Alio modo ratione vindicte offenſionis humane que illis euenire contingit: qui propter aliquam offenſionem humanam ꝓpriam vel alienam ſe vindicari ex indignatione appetunt: cum ex iniuria accenſo ſanguine circa cor iraſcuntur ⁊ conturbantur. Et hi quidem ſi vindicta leui vindicari ſe vellent venialiter tantūmodo peccarent. Unde glo. ſuper illud pſal. Iraſcimini ⁊ nolite peccare: dicit: Uenialis eſt ira que non perducit ad effectum. i. ad graue proximi nocumentū. Ultimo modo hominem iraſci ⁊ conturbari contingit ratiōe vindicte offenſionis diuine: ſicut iratꝰ ē Moyſes contra ydolatras: vt Exo. xxxij. cap. legitur. Et Helias contra ſacerdotes Baal: vt in tertij voluminis Regum. xviij. cap. ſcribitur. Et hec ira que proprie vocatur ira per zelum cum virtus ſit nō prohibetur: ſi rationis ordine procedere cognoſcatur. ſcilicet vt nemo ad vindictā procedat: niſi ſit talis ꝙ iniuriā dei vindicare ex officio ſibi contingat. Nam. xxxiij. q. ij. In hoc cap. ſiue dicitur. Pena nulli inferenda eſt niſi per iudicem: In duobus primis locis ira ex impacientia cognoſcitur procedere. In vltimo ex zelo ⁊ diuine charitatis amore. Uñ Gregorius in quinto lib. taliter inquit. Alia eſt ira quam in patientia excitat: Alia quā zelus format: Illa ex vicio: hec ex virtute generatur: Ira per vicium oculos mentis excecat: Ira per zelū turbat: Inde āt mēs turbaſ ne videat: Inde ꝓficit vt ad videndum verius clareſcat: ſicut infirmāti oculo cum colirium ī mittitur lux ꝑmitus negatur. Sed ide eam poſt paululum veraciter reſpicit: vnde hanc ad tempus ſalubriter amittit: Hanc igitur iram per zelum chriſtus dominus noſter habuit hodie: quando facto flagello de funiculis: emētes ⁊ vendentes eiecit de templo: cum de eo ſcriptum eſſet. zelus domus tue comedit me.

Expoſitio litteralis.

In hac lectione euangeliſta agit de origine chriſti doctrine manifeſtando eā quare ſicut predictum eſt: pater debet filijs nutrimentum ⁊ documentū. Primo igitur de manifeſta origine doctrine chriſti ponitur ſua occaſio. Secundo de origine doctrine chriſti ſua naturalis manifeſtatio: Secunda ibi: Reſpondens ieſus mea doctrina ⁊c. Circa primum eſt ſciendum ꝙ locus aptus ad predictam manifeſtationem erat ciuitas hieroſolimitana: vbi ad diem feſtum veniebat populus. Et ideo ad manifeſtationem talem aſcendit hieruſalem.

a Jam die feſto. Hic ponitur occaſio manifeſtationis que eſt admiratio turbe in doctrina chriſti. Et ideo debuit oſtendere vnde originaretur excellentia ſue doctrine: ⁊ hoc ē qꝺ dicit.

a Jam autem die feſto mediante: Dies feſtus hic dicitur totum tempus illius ſolennitatis: que durabat per ſeptem dies: ⁊ ſic medium huius feſti erat in quarto die ⁊ tunc.

Jeſus in templū: ⁊ docebat[a]. Et mirabantur iudei[b] dicentes. Quomodo hic litteras ſcit cum non didicerit? Reſpōdit eis ieſus ⁊ dixit[c] Mea doctrina non eſt mea[d]: ſed eius qui miſit me[e]. Si quis voluerit voluntatem eius facere[f] cognoſcet de doctrina mea[g]: vtrum ex deo ſit[h]. an ego a meipſo loquar[i]. Qui a ſemet ipſo loquitur[k]: gloriam propriam querit[l]. Qui autem querit gloriam eius[m] qui miſſit me: hic verax eſt[n]. Et iniuſtitia in illo non eſt[o].

a Aſcendit ieſus in templum ⁊ docebat: quia ibi eſt locus aptus ⁊ cōmunis ſane doctrine.
b Et mirabantur. iudei ꝓpter rem inſolitam: credebant enim ipm eſſe filium Joſeph: ⁊ ꝑ cōſequens occupatum in labore corporali: ſciebāt etiam ipſum non eē exercitatum in ſtudio ⁊ tamen videbant eum excellentiſſime docentem legis ⁊ ꝓphetarum teſtimonia ꝑferentē: ⁊ ideo merito mirabant̄: vnde tanta excellētia doctrine originabatur ⁊ hoc ē qđ dicit̄: quomodo hic litteras ſcit cum nō didicerit.
c Reſpondit ieſus. hic conſequenter exprimitur origo illi⁹ doctrine: ⁊ diuiditur in duas: qꝛ ꝑmo oſtendit doctrine ſue originem: ſecūdo inuitat ad ipſam: ibi: nouiſſimo autem. prima in duas qꝛ ꝑmo oſtenditur origo doctrine: ſecundo origo docentis: ibi dicebant ergo. prima in tres: quia ꝑmo ꝓponit intentum: ⁊ ſecundo ꝓbat ꝓpoſitum: ibi: ſi quis voluerit: ⁊ tertio concludit: ibi: nolite iudicare: In ꝑma ergo parte ꝓponit ꝙ doctrina ſua eſt a patre originaliter dicens. d Mea doctrina non eſt mea: quaſi dicat iſta doctrina que eſt mea approbatiue ⁊ ſubiectiue non ē mea ꝑ exercitium acquiſitiōis humane. e Sed eius q miſit me. i. data eſt mihi a patre: qꝛ filius ſcḋm naturam diuinam: lꝫ habeat eādem ſcientiam cum patre: tamen hꝫ eam ab ipo vt ſupius frequēter dictum eſt ſcḋm vero naturam humanam habet aliam ſciētiam ſ. creatam: non tamen habet eam per exercitiū acquiſitum: ſed ab inſtanti conceptiōis infuſaꝫ: ⁊ ſic ſoluta eſt queſtio qua querebāt: quomodo hic litteras ſcit cum non didicerit? Alio modo exponit Auguſtinus dicens: Qđ filius eſt verbum patris: ⁊ quia verbum alicuius idem ē ꝙ doctrina ſua: Jdeo ſequitur ꝙ filius ſit doctrina patris: Filius igitur eſt doctrina per idēptitatem: non tamen per originem: quia a ſe non originatur: ſed a patre. Eſt igitur ſenſus ſcḋꝫ Auguſtinum: Mea doctrina non eſt mea: quaſi dicat. Ego qui ſum doctrina patris non ſum a me ipſo ſed a patre: Expoſitio tamen prima magis concordat littere.
f Si quis. hic conſequenter probat propoſitum. ſcilicet ꝙ ſua doctrina ſit a patre ſibi data: ⁊ diuiditur in duas: quia primo inducit ſuam probationem. ſecundo remouet quādam obiectionem ibi: Nonne moyſes: Prima in duas: ſcḋm duas ꝓbationes quas inducit: ſecunda ibi quia a ſemetipo ꝑma probatio procedit ex aliorūꝫ iudicio. Amor enim ⁊ odium multum peruertunt iudicium recte rationis ⁊ ideo mouet eos vt amoueant odium ꝙ contra ipſum conceperant: ⁊ tunc poterunt manifeſte iudicare ꝙ eius doctrina ſit a deo patre eam per miracula teſtificante: quia non poteſt eſſe teſtis falſitatis vt ſupra dictum eſt: ⁊ hoc ē quod dicitur.
f Si quis voluerit voluntatem eius facere. ſcilicet patris celeſtis peruerſam affectionem a ſe abijciendo.
g Cognoſcet. id eſt vere poterit iudicare quia paratus ſum eius iudicio committere.
h Utrum ex deo ſit an ego a meipſo loquar: non eſt per hoc intelligendū ꝙ filius in aliquo poſſit a patre diſcordare: qꝛ hoc ē ipoſſibile: ſed loqtur eis ſcḋm eoꝝ opinionem: qꝛ reputabāt eū purum hominem quare dicit. i An ego a meipo loquar: gliam humanaꝫ falſo querendo vt vos exiſtimatis. k Qui a ſemetipſo. Hic ꝯñter ꝓbat ꝓpoſituꝫ ꝓprio facto: qꝛ in doctrina ſua querebat gloriam patris celeſtis: ⁊ ſic pꝫ ꝙ illa doctrina erat a deo. Omne enim qđ eſt ad dei gliam ordinatū ab ipo eſt ⁊ hꝫ eſt qđ dicitur
k Qui a ſemetipo loqtur. falſa de ſe fingēdo
l Gliam ꝓpriam querit: qꝛ ſupbia excitat illū ad ſic loquendū. m Qui aūt querit gloriam eius q miſſit illum. i. dei patris. n Hic verax ē: in doctrina. o Et iniuſtitia in illo nō eſt: qꝛ irrephenſibilis ē in vita: Sic aūt faciebat xp̄s quia ſtatum paupertatis ⁊ abiectionis elegit: ⁊ gloriam dei in omnibus queſiuit.

Nonne moyſes[a] dedit vobis legeʒ: ꝛ nemo ex vobis facⁱ legē[b]? Quid me queritis interfice-re[c]? Rn̄dit turba[d] ꝛ dixit: Demoniuʒ habes[e] Quis te querit interficere? Rn̄dit Jeſus[f] ꝛ dixit eis. Unum opus feci[g]: ꝛ omnes miramini[h] ꝓpterea moyſes dedit vobis circūciſioneʒ[i] non q2 ex moyſe eſt[k]: ſʒ ex patribus[l] ꝛ in ſabba-to circūcidit hominē[m] Si circūciſionem[n] acci-pit homo i ſabbato: vt nō ſoluatur lex moyſi mihi idignamini[o] quia totum hoīem ſanum feci i ſabbato: Nolite iudicare[p] ſm faciem: ſʒ iuſtuʒ iudiciū iudicate[q]: Diceban: ergo qdaʒ[r]

a Nonne Moyſes. Hic remouet quandam obiectionē q̄ poſſet fieri in ↄtrariū: q2 poſſent dicere ꝛ d̄ facto dicebāt ꝙ doctrina nō ē a deo q2 legē dei datam moyſi nō cuſtodis violādo ſabbatum. hoc enim ei imponebāt. Hanc autē obiectionem re/mouet dupliciter Scd̄o ibi rn̄dit ie ſus. Primo igitur remouet obiectionem predictam ꝑ hoc dato ꝙ eſſet tranſgreſſor legiſ non tn̄ habebāt titulū arguendi ip/ſum cum eēnt trāſgreſſores legiſ maniſeſte in maiori/bus: Et hoc eſt qd̄ dicitur. a Nō/ne moyſes dedit vobis legem. q.d. vos eſtis obligati ad eius obſeruationem ma/gis q̄ʒ ego: quia ſm veritatē non erat obligatꝰ b Et nemo ex vobis facit legem. qd̄ ꝓbat per effectum dicens. c Quid queritis me interficere? lex enim ꝓhibet interfectionem inno/centis: ꝛ q2 nō poterant rōnabiliter rn̄dere cō uerterunt ſe ad conuitia. vnde ſequitur.
d Rn̄dit turba. ideſt hoīes turbati.
e Demonium habes. qd̄ patet maniſeſte fal/ſum: q2 demonia expellebat. qs te querit iter/ficere? q.d. nos non q̄rimus: ꝛ in hoc mentiuntur ſicut ꝛ in ꝑmo: q2 q̄rebant mortem eius: vt patet in ꝑncipio huius f Rn̄dit Jeſus. Hic alio modo excludit obiectionem predictā oſtēdens eam falſam: ex hoc enim dicebant eū trāſgreſſoreʒ legis qd̄ languidū ſanauerat die ſab/bati: vt patet Joh. v. cap. ꝛ tn̄ in hoc nō fuit trāſgreſſor. Et hoc idem oſtendiꝭ alio modo. ſ. per circūciſionem quā licite accipit homo i ſabba/to: ꝛ hoc eſt qd̄ diciꝭ. f Rn̄dit Jeſus ꝛ dixit eis: reprimendo eoꝝ maliciam. g Unū opꝰ feci. ſ. notū vobis. h Et oēs miramini. i. turbamini: quaſi dicat quātum turbaremini: ſi videretis omnia facta mea male interꝑtātes ea.
i Propterea moyſes dedit vobis circūciſio/nem. in legem eam ſcribendo. k Non quia ex moyſe eſt. ſ. primo. l Sed ex patribus. q2 data eſt tempore Abrae: vt patet Gen̄. xvij. ca. ꝛ ſic patet ꝙ circūciſio eſt maioris auctoritatis quia data eſt ipſi Abrae: qui erat pater princi-palis populi. m Et in ſabbato circūciditis hominē: abſq3 legis tranſgreſſione: qa ꝑceptū eſt ꝙ octaua die circūcidaꝭ puer: ꝛ ideo ſi octaua dies ſit i ſabba/to circūcidiꝭ puer nec aliq̄ trāſgreſ/ſio reputaꝭ. ex q̄ arguit ſaluator.
n Si circūciſio/nem accipit hō in ſabbato vt nō ſol/uatur lex Moyſi: vt patet per ꝑdcā o Mihi idignamini. qa totū ho/minem ſanuʒ feci in ſabbato. q.d. q̄ eſt valde irratio/nabile: qa magis licita eſt ꝛ melior ſanatio hominis in anima ꝛ corpore q̄ʒ ſit ipſa circūciſio ꝛ magis ad dei gloriaʒ. p Nolite iudicare. Hic ex predictis concludit intentū. ſ. ꝙ eius doctrina ſit a deo ſi recte conſideretur: ꝛ hoc eſt qd̄ diciꝭ. p Nolite iudicare ſm fa/ciem. i. attendentes ad id qd̄ non pertinet ad rem: qd̄ ſit quando amor vel odiū attendiꝭ ꝑꝑꝭ qd̄ aliter q̄ʒ ſm veritatem iudicatur. q Sʒ iuſtum iudicium iudicate. i. de doctrina mea ꝛ de factis meis iudicate. ſm naturam rei in ſe ꝛ tunc inuenietis qd̄ eſt a deo ſm veritatem.
r Dicebant ergo. Declarata origine doctrine Hic oſtenditur origo doctoris: ꝛ diuiditur in duas: qa ꝑmo circa hoc ponitur populi dubitatio. ſcd̄o xp̄i ſolutō: ibi clamabat ergo. ¶ Circa primū ſciendū ꝙ multi de populo ſciebant ꝑn/cipes querere mortem xp̄i: ꝛ ideo cū vidiſſent eum in palam docentem ꝛ principes arguen/tem ꝛ ipſos non contradicere: crediderūt for/tius ipſum eſſe xp̄m trahentes argumentū ex facto principum: qa non capiebant eum cuʒ tn̄ prius ad mortem quererent eum: quaſi ipſi de nouo haberent noticiam ꝙ ipſe eſſet vere xp̄s eis promiſſus: ꝛ ideo ab eius perſecutione ceſ/ſaſſent: ꝛ hoc eſt qd̄ dicitur.
r Dicebant ergo quidam ex hieroſolimis. Iſti enim melius ſciebant malicias principuʒ q̄ʒ alij: quia manebant cum eis in ciuitate.

a Nonne hic eſt quem querunt iudei interficere?toto conatu ſuo.
b Ecce palam loquitur:⁊ contra eos vt patet per predicta.q: dixit nemo ex vobis facit legē.
c Et nihil ei dicunt.i.ipſum non capiunt:quia bene aliqua verba ei dicebant:vt patet ex predictis.
d Nunquid vere cognouerunt: quaſi dicat videtꝙ ſic eo ꝙ deſiſtunt ab eius perſecutione: verum tamen quia nō habebant certitudinem:ſed tm̄ opinionem. Ideo etiaꝫ arguebant ad contrarium dicentes
e Sed huuc ſcimus vnde ſit.quia patriam ⁊ genus eius cognoſcebāt.
f Chriſtus autem cum venerit nemo ſcit.i.nemo ſciet. g Unde ſit:Iſtud autem accipiebant ex ſcriptura Iſai.liij.ca.que ad litteram intelligitur de chriſto:Generationem eius quis ennarabit.Et Iſai.xlv.Uere tu es deus abſconditus ſaluator iſrael.
h Clamabat.Poſita dubitatione populi circa originem chriſti.Hic ponitur predicte dubitationis ſolutio:⁊ diuiditur in duas:quia pmo d̄claratur chriſti origo:ſecūdo ex hoc oritur turbe diuiſio.ibi:Querebant.In prima ergo parte dicitur ſic. h Clamabat ergo ieſus:in quo oſtenditur magnitudo ſui effectus ad noſtram informationem. i In templo docens: vt omnes poſſent eum audire.
k Et dicens: eorum dubitationi reſpondēdo
l Et me ſcitis:quantum ad humanitatem patriam ⁊ genus cognoſcendo:ſed quantuꝫ ad diuinitatem me neſcitis.Ideo ſequitur.
m Et a meipſo non veni:ſed a patre quē ignoratis. n Sꝫ eſt verus qui me miſit: quia in hoc impletur promiſſum de filij miſſione.
o Quem vos neſcitis:quia deuꝫ nemo vidit vnq̄:vt patet primo capitulo.⁊ proinde me nō cognoſcitis:cum ſim eius filius naturalis equalis ei in natura deitatis.

ex hieroſolymis. Nonne hic eſt: queꝫ querūt iudei interficere[a]:Ecce palam loquitur[b]:et nihil ei dicunt[c]. Nūquid vere cognouerunt principes[d] quia hic eſt chriſtus.ſed hūc ſcimus vnde ſit[e].Chriſtus autem cum venerit:nemo ſcit[f] vnde ſit[g].Clamabat ergo ieſus[h] in templo docens[i] ⁊ dicens[k].Et me ſcitis[l]:⁊ vnde ſim ſcitis ⁊ a meipſo non veni[m]:ſꝫ eſt verus qui miſit me[n] quē vos neſcitis[o].Ego ſcio eum[p].Et ſi dixero quia neſcio eum.Ero ſimilis vobis mendax.ſed ſcio eū quia ab ipſo ſū:⁊ ipſe me miſit[q].Querebant ergo eum apprehendere[r]:⁊ nemo miſit in illum manus[s]: quia nondum venerat hora eius[t].De turba aūt mlti crediderunt in euꝫ[v].

p Ego ſcio eum:quia inq̄ꝫtum deus filius habet eandem ſcientiam cum patre:⁊ ſic eum cōprehendit ſm etiam ꝙ homo cum clare videt a principio licet non comprehendat:⁊ cauſa huius notitie ſubditur:cum dicitur.
q Quia ab ipſo ſum ⁊ ipſe me miſit.per hoc eniꝫ ꝙ procedit a patre ī natura diuina habet ſcientiam primam que eſt ſcientia comprehenſionis:per hoc auteꝫ ꝙ miſſus in natura humana ad ſalutem mundi: habet in natura humana plenitudinem gratie ⁊ ſciētie que poteſt ī natura creata recipi.
r Querebāt ergo:Hic cōſequenter ponitur populi diuiſio:ſequēs ad reſponſioneꝫ chriſti:quia ea audita maligni exarſerūt in malicia:⁊ boni fuerunt in fide ſoli dati:⁊ hoc ē qd̄ dicitur. r Querebant ergo eum apprehendere:ad occidendum malignantes.
s Et nemo miſit in illum manus:quia nō poterant explere maliciam in effectu niſi q̄ꝫtum ꝑmittebat:ideo ſequitur. t Quia nondū venerat hora ei.9i.ab eo ordinata de captiōe ſua.
v De turba autem multi crediderunt in eum propter eius doctrinam ⁊ miracula.

Expoſitio moralis.

¶ Quarta die feſtiuitatiſ que erat media eo ꝙ ſeptem diebus durabat feſtum. Aſcendit ieſus in templum ⁊ docebat populum qui diebus preteritis intentus fuerat ſacrificijs ⁊ oblationib9 conſuetis:⁊ per hoc docuit predicatores euangelij vt ſm ſapientis verba.Tempus tacendi cōſiderent ⁊ tempus loquendi:

Queſtio fratris Antonij betōtini.Quid me queritis interficere.Joannis.vij.capitulo.

¶ Ex quibus verbis queritur.Quotuplex eſt: vel poteſt eſſe homicidium.Ad quod ex epiſtola Clementis reſpondetur:que de penitent.di.prima.cap homicidiorꝫ:notatur:vbi dicitur: Homicidiorum vero tria genera eſſe dicebat

beatus petrus ⁊ penam eorum parilem fore dicebat. ſicut enim homicidas interfectores fratrum: ita ⁊ detractores eorum eoſqꝫ audientes: homicidas eſſe manifeſtabat: q2 ⁊ qui occidit ⁊ qui odit fratrem ſuu.: ⁊ qui ei detrahit pariter homicide eſſe demonſtranf. Ex his verbis clare comprehẽditur: ꝙ homicidiorũ aliud eſt operis: qđ interfectores hominuꝫ operantur: Aliud oris ⁊ aliđ cordis ⁊ de quolibet iſtorum in preſentiarum minime dicẽdum eſſe cõſtituo: ſed tm̃ de homicidio operis ꝓpter concordiaꝫ lectionis euangelice in q̃ ꝯtinet ꝙ iudei querebãt interficere xp̄m vñ dicebat eis quid me queritis interficere.

Feria.iiij.poſt quartaꝫ dñicam quage. Euãgeliũ ſm Joãnem.ix. ca.

In illo tempore preteriẽs ieſus[a] vidit hominem cecuꝫ a natiuitate[b]. Et interrogauerũt eũ diſcipuli ei⁹ Rabbi quis peccauit[c]: hic aut parentes eius. vt cecus naſceref? Reſpõdit ieſus[d]. Neqꝫ hic peccauit neqꝫ parenteſ eius[e]: ſed vt manifeſtentur opa dei in illo[f]. Me oportet operari[g] opera eius qui miſit me[h] donec dies ẽ[i]. Venit nox quando nemo põt opari[k]. Quam diu in mundo ſum[l]: lux ſum mũdi.

Expoſitio litteralis.

Preteriens ieſus: poſtq̃ꝫ xp̄s oſtendit ſe habere virtutẽ illuminatiuam verbo. Hic conſequẽter hoc oſtẽdit ſenſibili ſigno: ⁊ diuidif in tres: q2 p̄mo ponitur quedam miraculi p̄facio: ſecundo miraculi opatio: ibi: ⁊ cum hec dixiſſet. Tertio miraculi facti examinatio: ibi: Jtaqꝫ vicini. Precedẽtia miraculum ſunt duo. Scđm ponitur: ibi reſpondit ieſus. Primum quod fuit p̄cedẽs ip̄m miraculum et eius occaſio fuit diſcipuloꝝ interrogatio de ceco nato: ⁊ hoc eſt quod dicitur.

a Et p̄teriens ieſus: in exitu templi de quo dictum eſt: in fine precedentis capituli.

b Vidit hominez cecum a natiuitate: quia ibi ſedebat mendicans elemoſynam ab ingrediẽtibus templum ⁊ diligenter intuitus eſt eum ieſus: vt dicit Criſoſto. quaſi vellet aliquid agere circa eum: ⁊ ideo diſcipuli moti ſunt ad querendum de cauſa cecitatis eius dicentes.

c Rabbi quis peccauit: Ex hoc enim ꝙ ſupra dominus ſanando languidum dixerat: Jaꝫ noli amplius peccare ne deterius tibi contingat oſtendens ꝙ peccatum fuerat cauſa illius langoris: vt ibi dictum fuit: ideo apoſtoli cum ſimiliter crediderunt de iſto ceco nato: qđ peccatũ ipſius vel parẽtum eẽt cauſa huius cecitatis.

d Reſpondit ieſus. hic ponitur ſecundum p̄ambulum ad miraculum. ſ. chriſti reſponſio: ex qua oſtendit ꝙ cecitas contingit: vt virtus diuina in eius ſanatione declararetur: ⁊ hoc ẽ qđ dicitur.

e Neqꝫ hic peccauit: neqꝫ parentes eius vt cec⁹ naſceretur. Non negat ſimpl'r ipſum peccaſſe vel parẽtes eius. ſed ſoluꝫ illud de quo interrogatur: quaſi dicat: nec peccato ꝓprio cecus natus eſt: quia ante natiuitatẽ peccare nõ potuit: in quo apparet queſtio: apoſtolorum ridiculoſa q̃ꝫtum ad hanc partem: nec mirum: quia adhuc rudes erant ante receptionem ſancti ſpiritus: neqꝫ peccato parentum contigit. lꝫ eniꝫ parentes pro peccatis ſuis: aliquando puniantur in filijs monſtruoſis inquantum talia monſtra ex diuina iuſtitia naſcuntur: tamen frequenti⁹ fit ſine peccato ſcilicet propter indiſpoſitioneꝫ materie vel debilitate virtutis que eſt in ſemine: verumtamen q̃ꝫuis talia ſint a caſu reſpectu nature create: ſunt tamen ordinata reſpectu diuine prouidentie: ⁊ aliquando ordinantur ad declarationem diuine virtutis in operibus miraculoſis ⁊ ſic erat de iſto: iõ ſeqf.

f Sꝫ vt manifeſtenf opa dei in illo: in ei⁹ mirabili illuminatiõe vñ ſubdif.

g Me opꝫ opari. Jſtud nõ ip̄ortat coactionẽ volũtati in xp̄o ſꝫ imobilitatẽ ei⁹ a diuina ordinatiõe.

h Opa ei⁹ q miſit me. ſ. p̄ris: ꝗ dixit q2 miracla ip̄a fiebãt v̄tute diuina: ⁊ hũanitas xp̄i opabaf inſtr̄alr.

i Donec dies ẽ i. q̃ꝫdiu ſũ p̄n̄tialr ſup terrã i hũanitate aſſũpta: ſic. n. p̄n̄tia ſolis ſup terrã fac̃ diẽ: ſic p̄n̄tia xp̄i q eſt ſol iuſtitie in hũanitate aſſũpta fecit q̃ꝫdam diẽ gr̃e ſpũalẽ: q̃ dies durauit a xp̄i natiuitate vſqꝫ ad ei⁹ aſcẽſionẽ. lꝫ poſtea ꝑmãſerit nobiſcũ ſacr̄alr vſqꝫ ad mũdi finẽ: ⁊ tũc.

k Venit nox qñ nẽo p̄t opari: q2 p⁹ iudiciũ null⁹ poterit mẽri. vl' a cl'pa ad gr̃aꝫ reuerti.

l Quãdiu ſũ i mũdo lux ſũ mũdi: ip̄ꝫ doctrina ⁊ miraclis illuſtrãdo

Hec cum dixiſſet[a]: expuit in terraꝫ ⁊ fecit lutuꝫ ex ſputo[b]: ⁊ liniuit lutū ſuper oculoſ eius[c] ⁊ dixit ei. Uade ⁊ lauare in natatoria ſyloe[d] qđ itepꝛetatur miſſus[e] Abijt ergo[f]: ⁊ lauit et venit videns[g]: Itaqꝫ vicini[h] ⁊ qui viderant eū prius qꝛ mendicꝰ erat: dicebant: Nonne hic ē qui ſedebat ⁊ mendicabat[i]? Alij dicebāt quia hic eſt. Alij aūt[k] neq̄q̄ꝫ[l] Sed ſimilis eius eſt[m]. Ille vō dicebat qꝛ ego ſum[n]. Dicebāt ergo ei. Quomodo aperti ſūt tibi oculi? Rñdit: Ille homo qui dicit ieſus[o] lutuꝫ fecit: ⁊ vnxit oculos meos[p] ⁊ dixit mihi Uade ad natatoria ſyloe: ⁊ laua. Et abij: ⁊ laui: ⁊ vidi. Dixerunt ergo ei. Ubi eſt ille[q]. Ait neſcio. Adducūt[r] eum

a Hec cum dixiſſet. Hic conſequenter ponit miraculi operatio: in qua duo exprimunt que in miraculis diuinis requirunt. ſ. dei potentia operans ⁊ ſanati fides: ⁊ obedientia diſponēs ⁊ hoc eſt qđ dicit. a Hec cū dixiſſet expuit i terram. ſaliua eni fluit a capite: ⁊ iō ꝑ hāc expuitiōem oſtendit ꝙ virtus ſanatiua quodam modo erat ab eiꝰ humanitate iquā tum eſt organum diuinitatis: ꝓpter hoc dicitur Luč. vj. cap. Uirtus de illo exibat et ſanabat omnes. b Et fecit lutum ex ſputo. vt oſtēderet ſe eſſe illuꝫ qui formauit primum hominē de limo. c Et liniuit ſuper oculos eius. inter corpora animalium: nobiliꝰ eſt corpus humanū: ⁊ in corpore humano caput eſt pars nobilior: ⁊ in capite oculus: ⁊ ideo ex formatione partis nobilioris reperte in corporalibus oſtendit xp̄s ſe eē formatorē corpis. d Et dixit ei. Uade ⁊ lauare ī natatoria ſyloe. hoc dixit vt cecus tranſeundo ſic per ciuitateꝫ linitus luto a multis videretur: ⁊ ꝑ ꝯſequēs miraculum magis diuulgaretur ⁊ confirmaret. e Qđ interpretatur miſſus. hoc addit euāgeliſta volens interpretari nomen hebraicuꝫ ad deſignandum myſterium xp̄i miſſi ad ſaluteꝫ hominum. f Abijt ergo. in quo patet fides ceci. g Et lauit ⁊ venit videns. non virtute luti: alioqn vidiſſet ſtatim cum impoſitum fuiſſet: ⁊ iterum hoc patet: quia nō vidit donec lutum amotum fuerit: nec virtute aque: quia homines ibi frequenter ſe lauabant: ⁊ idem cecꝰ alias de illa ſe lauerat: quia cōmunis erat: et tm̄ virtutem illuminatiuam nullus ibi expertꝰ fuerat: ⁊ ſic patet ꝙ illuminatio illa diuina virtute facta eſt. h Itaqꝫ vicini. Hic ꝯſequēter ponitur miraculi facti examinatio. Et primo a turbis. Scđo a phariſeis: ibi. adducunt autem In prima examinatione fit inquiſitio de tribꝰ primo de ipſo illuminato vtrum eſſet ille qui prius dicebatur cecus natus: ⁊ hoc eſt qđ dicit. h Itaqꝫ vicini ⁊ qui viderant eum prius frequenter. cuius cauſa ſubditur: qꝛ mendicꝰ erat ⁊ ſic ſuam cecitateꝫ frequenter eis expoſuerat elemoſinā petēdo. i Dicebāt nonne hic ē q ſedebat ⁊ mendicabat: q̄ſi dicat ſic pro certo: qꝛ dictū eorum erat firmū propter experientiam frequenter. k Alij autem: volētes impugnare facta xp̄i dicebāt. l Nequaq̄ꝫ. ſuple eſt ille cecꝰ natus. m Sed ſimilis eius eſt: ex viſu eni fit hō maxime cognoſcibil ⁊ iō reſtitutio viſus ita mutauerat vultuꝫ eius quod vix poterat recognoſci niſi a valde expertis quales erant vicini qui frequenter eum viderāt. n Ille vō dicebat quia ego ſum. ⁊ in hoc excludit alioꝝ dubium ⁊ ſicut gratus cognoſcit diuinum beneficiū: ſed ꝯſequenter querunt de modo illuminationis dicētes quomodo aperti ſunt tibi oculi? o Rñdit ille homo q dicit Jeſus: lꝫ eni ipſum alias non vidiſſet cuꝫ eſſet cecus: tm̄ frequēter audierat nomen eius ⁊ ꝑ vocē ipſuꝫ cognoſcebat. p Lutum fecit ⁊ vnxit oculos meos. aſſerit tm̄ illud qđ fiebat. ſenſerat eni lutum poſitum ſuꝑ oculos ſuos ꝑ tactū: ⁊ cum eēt in loco ſicco in quo non erat lutū ꝑ hoc ſciuit ꝙ xp̄s illud lutū fecerat: ſed vtrū feciſſet cū ſputo vel aqua hoc non cognouit: ⁊ ideo repetendo non dicit lutum ex ſputo ſed tm̄ fecit lutum ⁊c̄. Queſito de modo illuminationis queritur tertio de ipſo illuminante dicētes. q Ubi ē ille? Ait neſcio. qꝛ anteq̄ꝫ eſſet reuerſus de natatorijs ſyloe videns Jeſus a loco illo declinauerat. r Adducunt poſita examinatione miraculi coram turbis. Hic conſequenter ponit examinatio eius coram phariſeis: ⁊ diuiditur in duas: q: ꝑmo examinant miraculum. Scđo inducunt illuminatum ad veritatem neganduꝫ ibi. Uocauerunt rurſum. Prima in duas: quia

ad phariſeos q cecꝰ fuerat[a]. Erat aũt ſabbatũ[b] quando lutum fecit ieſus et apuit oculos eiꝰ Iteruȝ ergo interrogabant eum phariſei: quomodo vidiſſet[c]. Ille autem dixit eis[d]. Lutum poſuit mihi ſuper oculos: ⁊ laui: ⁊ video. Dicebant ergo ex phariſeis quidam[e]. Non ẽ hic homo a deo[f]: qui ſabbatum non cuſtodit. Alij autem[g] dicebant. Quomodo poteſt homo peccator: hec ſigna facere[h]. Et ſciſma erat iter eos[i] Dicũt ergo ceco iterũ. Tu qd dicis de eo qui aperuit oculos tuos[k]? Ille autez dixit quia ꝓpheta eſt[l]. Nõ crediderũt[m] ergo iudei de illo quia cecus fuiſſet: ⁊ vidiſſȝ: donec vocauerũt parentes eius qui viderat ⁊ interrogauerunt eos dicentes. Hic eſt filius veſter[n]: quem vos

quia primo ponitur illuminati interrogatio. Secundo ex hoc audientium diuerſa opinio: ibi: Dicebant ergo. In pͥma ergo parte dicitur ſic. a Adducunt autem ad phariſeos qui cecus fuerat: h̄ fecerũt malignãtes ꝯ ipm̄ volẽtes oſ̄dere ꝙ feciſſȝ ꝯ legẽ: ꝓpter quod ſubdit euãgeliſta. b Erat autẽ ſabbatum ⁊c̄. Phariſei.n. arguebãt eũ d̾ violatiõe ſabbati c Iterum interrogabant euȝ phariſei quomodo vidiſſet. Sciendum ꝙ interrogauerũt eum ordinate de tribus predictis ĩ pͥma examinatione: ſed euangeliſta breuiter hoc repetit. d Ille autẽ dixit ⁊c̄. Reſpondendo ſicut pͥus. e Dicebant. hic ponitur diuerſitas opinionũ ſequentium ex eius reſponſione: quia quidam ex phariſeis arguebant chriſtum de violatione ſabbati in hoc facto dicentes. f Non eſt hic homo a deo: qui ſabbatum non cuſtodit ipſi falſum dicebant: quia opera corporalia ad dei magnificentiam ordinata licite fiebant in ſabbato ſicut dictum eſt ſupra.v.cap. g Alij autem. econuerſo volentes factuȝ chriſti excuſare ⁊ magnificare. h Dicebant. quomodo poteſt homo peccator hec ſigna facere: q̄ſi dicat nullo modo. Sed contrarium videtur. Math.vij.capitulo. Ubi dicitur de malis hominibus. Domine nonne in nomine tuo demonia eiecimus ⁊ virtutes multas fecimus: ſequitur. non cognoui vos. Diſcedite a me operarij iniquitatis ⁊c̄. Dicendum ꝙ miraculum eſt opus excedens omnem virtutem creatam: ⁊ per conſequens fit a ſolo deo: talia autem fiunt ab ipſo ad teſtificandum aliquid: quod eſt ſupra humanam cognitioneȝ ⁊ hoc ẽ dupliciter. Uno modo ad teſtificanduȝ veritatem alicuius doctrine exiſtẽtis ſuper facultatem intellectus noſtri: ⁊ tunc oportet ꝙ illa doctrina ſit vera: cum deus non ſit teſtis falſitatis: tamen non oportet ꝙ ille qui docet doctrinam illam ſit bonus: quia miraculuȝ illud non fit ad teſtificandum eius bonitatem: ſed doctrine veritatẽ: et hoc modo aliquãdo per malos homĩes predicantes fidem catholicam facta ſũt miracula ad confirmationeȝ fidei catholice: ⁊ ſic intelligitur illud verbum Math. preallegatum. Alio modo fiunt miracula ad teſtificandum de bonitate ipſius docentis: ⁊ tunc oportet ꝙ bonitas ſit in illo: aliter deus eſſet teſtis falſitatis: ⁊ h̄ modo fiebant miracula chriſti ſicut dictum fuit ſupra. quinto capitulo. Opera que ego facio teſtimonium perhibent de me. Et hoc modo iſti loquebantur dicentes: quomodo poteſt homo peccator ⁊c̄. i Et ſciſma erat inter eos propter quod requiritur ſententia illius illuminati cum dicitur. k Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos: Illud queſitum non fuit ab illis qui impugnabant facta chriſti. quia probabile erat ꝙ reſponderet pro ſuo illuminatore: ſed ab alijs: et ſubditur eius reſponſio cum dicitur. l Ille autem dixit quia propheta eſt: non eſt intelligendum ꝙ confiteretur eum eſſe ꝓphetam communiter dictum. ſicut fuit Iſaias vel hyeremias: ſed prophetam antonomatice dictum qui erat promiſſus ad ſalutem hominum ſm̄ quod dicitur. Deutero.xviij.cap. Prophetã ſuſcitabit vobis deus ⁊c̄. ſic ꝯfeſſus ẽ ipſum eẽ verũ xpm̄. m Nõ crediderũt. h̄ ponit̄ inqſitio miraculi p parẽtes ceci ⁊ h̄ ex dĩna ordinatiõe factũ ẽ ad maiorẽ fidei ⁊ miracli d̾claratione: Interrogauerũt ḡ parẽtes de tribꝰ pͥmo de pſona filij cum di. n Hic ẽ filius veſter: itel/

dicitis: quia cecus natus eſt[a]. Quomodo ergo nunc videt? Reſpóderunt ei parentes eiꝰ: ⁊ dixerunt. Scimus q́a hic eſt filius noſter: et quia cecus natus eſt[b]. Quomodo autem nūc videat neſcimus: aut quis eius aperuit oculos: nos neſcimus. Ipſum interrogate: etatē habet[c]. Ip̄e de ſe loquatur[d]. Hec dixerunt parentes eius[e]: quia timebant iudeos. Iam eniȝ conſpirauerant iudei[f]. vt ſi quis eum confiteretur eſſe chriſtū: extra ſinagogam fieret. Propterea parētes eius dixerunt: quia etatē habet ipſum interrogate.

Vocauerunt[g] ergo rurſum hominem qui fuerat cecus: ⁊ dixerunt ei Da gloriam deo. Nos ſcimꝰ[h]: quia hic homo peccator ē. Dixit ergo eis ille. Si peccator eſt[i] neſcio. Unum ſcio[k]: q́a cum eſſeȝ cecus modo video. Dixerunt ergo illi. quid fecit tibi: quomodo aperuit tibi oculos. Reſpondit eis. Dixi vobis iam ⁊ audiſtis Quid iterum vultis audire? Nunquid ⁊ vos vultis diſcipli eius fieri? Maledixerūt ergo ei[l]: ⁊ dixerūt[m]. Tu diſcipulus illius ſis: nos autem moyſi diſcipuli ſumus[n]. Nos ſcimus q́a moyſi loquutꝰ eſt deus[o].

ligitur interrogatiue. Scd̄o de modo naſcēdi:
cū ſubdiſ. a Quē vos dicitis: qꝛ natus eſt ce/
cus. i. fingitis qͥ̄uis forte nō ſit ita: Hec dicebāt
vt inducerēt eos ad negandū: qꝛ parētes ſolēt
occultare monſtruoſitatē filioꝝ quam trahūt a
natiuitate: qꝛ talis
mōſtruoſitas ma/
gis ꝯuertiſ in ꝯfu
ſionem parentum
q̄ȝ ſi poſt natiuita/
tē eēt ꝯtracta per
pueri ꝯfectū. Ter/
tio ſi natus ſit ce/
cus: querūt de mo
do vidēdi dicētes
quomodo ḡ nunc
videt: ſubditur pa
rentū reſponſio: ⁊
de duobꝰ p̄mis re
ſponderūt aſſerti
ue dicētes.
b Scimus qꝛ h̄
eſt filiꝰ noſter ⁊ qꝛ
cecus natꝰ eſt: ma/
gis volunt ꝯfiteri
turpitudinē ſuam
q̄ȝ dicere falſitatē
De tertio autē re/
mittunt ad filium
nō audētes verita
tē dicere: ⁊ cā iſra
poniſ: ⁊ hoc ē qd̄
dꝛ. c Ip̄m inter
rogate. etatē hȝ: q̄
ſi dicāt meliꝰ pōt veritateȝ dicere. d Ip̄e de
ſe loquaſ. i. in cauſa ſua vt dictū ſuū nobis nō im
puteur: cuius cām ſubdit euāgeliſta.
e Hec dixerūt parētes eius: qm̄ timebant iu/
deos qꝛ erāt p̄ncipales in pplo. f Iam eniȝ
⁊c. extra ſinagogā fieri. i. extra ſocietatē iudeo/
rum tanq̄ȝ excōicatus ⁊ reprobatuſ qd̄ apud iu
deos erat maximum opprobrium.
g Vocauerūt. Hic induciſ illuminatus ad ne
gandū facti veritatē. Et diuidiſ in tres: qꝛ p̄mo
poniſ dicta inductio. Scd̄a iniuſta ꝯdēnatio:
ibi: maledixerūt. Tertio eiꝰ a xp̄o receptio: ibi:
audiuit. Circa p̄mum ſciendū ꝙ phariſei vidē/
tes ꝙ factū negari nō poterat: ideo voluerunt
decipere ip̄m illuminatū ⁊ hoc eſt quod diciſ.
g Vocauerūt ergo ⁊c. Da gl'iam deo. i. cōfite/
re veritatē. volebāt. n. eum īducere ad dicēduȝ
ꝙ illuminatus fuiſſet magica arte: ideo ſubdiſ.
h Nos ſcimus qꝛ hic homo peccator eſt: qua/
ſi dicat diuina virtute nō fecit: ⁊ ſubdiſ ipſiꝰ illu
minati ꝯſtantia: qꝛ inter aduerſarios exiſtens
fortius q̄ȝ ante ve
ritatem ꝯfiteſ di/
cens. i Si pec/
cator eſt neſcio: h̄
nō dicit dubitans
de xp̄i ſanctitate:
ſed irridēdo eoꝝ
maliciaȝ: quaſi di/
cat vos dicitis: qꝛ
ſcitis eum eē pec/
catorē: ⁊ ego nō di
co hoc: imo ꝯ̄rium
qd̄ p̄bat ꝯſequēter
per factum.
k Unū ſcio. qꝛ cū
cecus eēm mō vi/
deo: Et ex hoc ma
nifeſte arguit eiuſ
ſanctitateȝ qꝛ tale
factū excedit oīno
facultatē totius na
ture create: ⁊ ꝑ cō
ſequēs nō ſit a ma
gica arte: ſȝ a deo
ſolo qui non facit
aliq̄d ad teſtimo/
niuȝ bonitatis ali
cuius niſi in veri/
tate ſit ſanctus ce/
tera patent. l Maledixerunt. hic ponitur
eius iniuſta condemnatio cum dicitur.
l Maledixerunt ei: ſ̄m ſuam reputationem
tamen ſ̄m veritatem erat magis benedictio.
Unde Auguſtinus Utinā ſuper me veniat iſta
maledictio. m Et dixerunt. tu diſcipulus illi
us ſis. i. illius malefici: ⁊ tranſgreſſoris.
n Nos aūt moyſi diſcipuli ſumus hoc erat ve
rum tantūmodo noie. non autem re. qꝛ veri di
ſcipuli moyſi ſunt: q eius opera imitātur: ⁊ eiꝰ
ſcripturas pie interpretantur. Iſti autem fa/
ciebant contrarium propter quod ſaluator di/
xit eis. v. cap. Si crederetis moyſi crederetis
forſitan ⁊ mihi. o Nos ſcimus quia moyſi
loqutus eſt deus: in hoc verum dicunt: quia h̄
expreſſe in ſacraſcriptura continetur.

Hunc aūt neſcimus vnde ſit[a]. Reſpōdit ille homo ⁊ dixit eis. In hoc eniʒ mirabile eſt[b]: quia vos neſcitis vnde ſit: ⁊ aperuit oculos meos. Scimus autēʒ qḋ peccatores deus nō audit[c] ſʒ ſi quis dei cultor eſt[d] ⁊ voluntatem eiꝰ facit[e]: hunc exaudit[f]. A ſeculo non eſt auditum[g]: qꝛ aperuit quis oculos ceci nati. niſi eſſet hic a deo[h]: non poterat facere quicq̄ʒ[i]. Reſponderunt ⁊ dixerunt ei: In peccatis natꝰ es totus[k] ⁊ tu doces nos[l]? Et eiecerunt eum foras[m]. Audiuit ieſus[n] qꝛ eiecerunt eum foras: ⁊ cum inueniſſet euʒ[o] dixit ei[p] Tu credis in filiū dei? Reſpondit ille ⁊ dixit. Quis ē domine vt credam in eum[q]? Et dixit ei ieſus[r]. Et vidiſti euʒ ⁊ qui loquitur tecū ipe ē[s]. At ille ait. Credo domine[t]. Et procidēs adorauit eum[v].

a Hunc aūt neſcimus vnde ſit.i.nulliꝰ auctoritatis ip̄m reputamus nec a deo miſſum: non enim ſimpliciter loquēdo neſciebāt vnde eſſet qꝛ patriā ⁊ genus eiꝰ cognoſcebāt. vnde ſupra dictū eſt.vij.cap̄.hunc ſcimus vnde ſit.ſʒ iſte illuminatus eorum maliciam ⁊ falſitatem ꝯfutat dicēs. b In hoc eni mirabile eſt ⁊c̄. Iſta eniʒ mirabilia dicuntur que ſunt incōſueta. Conſuetū aūt erat iudeis ſigna q̄rere. vt habetur p̄me Corin. primo cap̄. Iudei enim ſigna petunt ⁊ manifeſti ſignis credere: ſicut pʒ ḋ moyſe faciente ſigna coraʒ populo ꝓpt̄ qḋ ei crediderūt. vt habet̄ exo. iiij.cap̄. Et ideo icōſuetuʒ erat ⁊ mirabile ꝙ non credebāt xp̄o faciēte ſignū magnū in illuminatione huius ceci: qꝛ nec moyſes vel alius ꝓpheta ſimile fecerat. ideo ſubditur. c Scimus quia peccatores deus nō audit: faciēdo miracula ad teſtimonium bonitatis eoꝝ vt pʒ ex predictis. d Sed ſi qs dei cultor eſt p̱ actum latrie debitum. e Et volūtatem eius facit .p̱ impletionem mandatoꝝ. f Hūc exaudit faciēdo miracula ad declarationem ſue bonitatis. g A ſeculo non eſt auditū: qꝛ qs aperuit oculos ceci nati. hoc enim nō inuenitur in tota ſerie veteris teſtamēti: ⁊ ideo ꝯcludit ꝓpoſitum. h Niſi eſſet hic: a deo ſpecialiter miſſus. i Nō poterat facere quicq̄ʒ: de talibus facultatem nature excedentibus: ⁊ qꝛ mali hoīes ⁊ obſtinati nō recipiūt ꝑſuaſionem: ideo ex veritate oſtenſa reddunt ei vituperationeʒ dicentes. k In peccatis natus es totus.ſ.in anima ⁊ corpore vt pʒ in cecitate. l Et tu doces nos: q̄ſi dicat nō decet: ſʒ hoc ē falſum: qꝛ veritas a quocunq̄ʒ dicat̄ recipiēda eſt. m Et eiecerūt eū foras.i.a ſocietate alioꝝ hominū excōicauerūt. n Audiuit ieſus. Hic ponit̄ eiecti receptio: ⁊ diuiditur in duas: qꝛ p̄mo ponitur eiꝰ in fide inſtructio. Scḋo fidei ſue cōmēdatio ibi: Dixit ieſus: in p̄ma ergo parte dicitur ſic. n Audiuit ieſus qꝛ eiecerūt eum foras: lʒ oīa nouerit anteq̄ʒ fierent: tñ hec audiuit auditu corporali. o Et cū inueniſſet eum: non a caſu factum ē: ſʒ ex ſua volūtate ⁊ ordinatione. p Dixit ei: credis in filiū dei i.paratꝰ es credere in filiū dei qui apuit tibi oculos: et ille ſicut valde paratꝰ: ad hoc reſpondet. q Quis eſt dn̄e vt credam in eū.nō.n.cognoſcebat ieſum in facie: qꝛ illū alias n̄ viderat vt ſup̄ dictū ē: ſʒ eū deſiderabat videre: ⁊ iō dignum erat vt ei veritas reuelaret̄ ideo ſequitur. r Et dixit ei ih̄s. ⁊ vidiſti eū: nūc in preſenti. s Et q loq̄tur tecū ipe ē. ⁊ ſtatim ipe credidit ⁊ fidē ſuā ore ꝯfeſſus ē dicēs. t Credo dn̄e: ⁊ ope. v Et ꝓcidens adorauit eum adoratiōe latrie credens eum deum ⁊ hominem.

Expoſitio moralis.

Et p̄teriēs ieſus vidit hoīem cecū a natiuitate. Miſtice cecus naſcit̄ oīs habēs peccatū originale: qꝛ p̄uatus ē dei viſione: Hanc tñ p̄uationē nō facit eiꝰ actuale peccatū: qḋ adhuc nō hʒ. nec ēt parētū ſuoꝝ imediatoꝝ. iō ſubdit̄. Neq̄ʒ h̄ peccauit neq̄ʒ parētes eiꝰ vt cecus naſceret̄: ſʒ vt manifeſtent̄ op̄a dei in illo: ſic.n.p̱miſſus ē naſci iſte cecꝰ vt illuminaret̄ xp̄i miraculo: ⁊ ſic̄ emūdatio peccati originalis ē opꝰ diuine v̄tuti Cuiꝰ modus ſignificat̄ cū dr̄ ⁊ fec lutū ex ſputo: ⁊c̄.p̱ qḋ ſignificatur cathecismꝰ p̄cedens baptiſmū de quo ſubdit̄ vade ⁊ lauare in natatoria ſyloe.i.xp̄i miſſi a p̄re p̱ ſalute mūdi. Abijt ḡ ⁊ venit vidēs per illuminationem fidei datam virtute baptiſmi. Ille autem dicebat quia ego ſum per hoc oſtendēs ꝙ quilibet tenetur recognoſcere gratāter ⁊ conſtanter b̄n̄ficium diuinum.

Adducunt eum ad phariſeos: qui interpretantur diuiſi: propter quod per ipſos heretici ſignificantur qui ſunt ab eccleſia diuiſi: quorum aliqui cerimonias legis obſeruant ſcilicet Nazarei ⁊ iſti ſignificantur per illos qui dicebant de chriſto: Non ē hic homo a deo: q ſabbatum non cuſtodit. Alij vero dicunt hominem naſci ſine originali peccato. ſcilicet Pellagiani: ⁊ iſti ſignificantur per illos: de quib⁹ ſubditur. Non crediderūt ergo iudei de illo ꝙ cecus eſſet: ideſt natus in originali peccato: per parentes autē ceci qui de modo ſue illuminationis non reſponderunt timore ducti ſignificantur fideles infirmi: qui tempore perſecutionis fidem non audent confiteri: per cecum vero confidenter veritatem confitentem ſignificantur in fide firmi conſtanter veritatem fidei confitentes: Et eiecerunt eum foras: ſed chriſtus ſuſcepit eum benigne: ⁊ per hoc ſignificatur ꝙ abiecti de ſocietate malorūʒ propter chriſtum ab eo recipiuntur gratioſe ſicut dicit Mattheus qnto capitulo. Beati eſtis cum maledixerint vobis ⁊c. ⁊ eiecerint nomen veſtrum tanqʒ malum ꝓpter nomen meū ⁊c.

Queſtio fratris Antonij betontini. Maledixerunt ei ⁊ dixerūt tu diſcipulus illius ſis: nos autem Moyſi diſcipuli ſumus. Joan. ix. caplo. ¶ Super quibus verbis mouetur queſtio que talis eſt. Utrum ip̄a blaſphemia ſit maximum peccatorum Et certe ſm mentem doctoris irrefragabilis Alexandri in ſecūdo volumine. Seraphiciqʒ beati bonauen. ſuper diſt. xliij. ſecundi libri magiſtri ſententiarum atqʒ Aſtexani libro ſecundo titulo. lx. Blaſphemia omnia in grauitate ⁊ nequitia peccata precellit: cum ⁊ infidelitas ſit radix tante malitie: ad quam infidelitatem ip̄a blaſphemia pertinet: Quantū enim putandum eſt ꝙ offendant qui contra cognitā veritatem voluntate peruerſa blaſphemant ꝑfecto apoſtolus ad heb. x. cap. d. voluntarie eni peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis: iam non relinquitur hoſtia: pro peccatis terribilis autem quedaʒ expectatio iudicij ⁊ ignis emulatio que conſumptura eſt aduerſarios: ⁊ infra. Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia: qui filium dei conculcauerit ⁊ ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit: in quo ſanctificatus ē: ⁊ ſpiritui gratie contumeliam fecerit. Sic et hi maledicti iudei fecerūt: qui ceco iam ⁊ poſtmodū illuminato credēti maledicebāt ⁊ potius Moyſi: qui quāꝗ̄ ſanct⁹ pura ⁊ ſimplex erat creatura quem chriſto creatori virtutem ⁊ doctrinam ſanctam tribuebant. Jccirco blaſphemantes maledixerunt ei ſcilicet ceco ⁊ dixerūt Tu diſcipulus illius ſis: Nos autem diſcipuli Moyſi ſumus.

Feria quīta poſt quartam dñicam. xl. Euāgelium ſm Lucaʒ. vij. ca.

In illo tempore: Jbat ieſus in ciuitatē q̄ vocat̄ naym[a] ⁊ ibant cum illo diſcipuli eius[b]: ⁊ turba copioſa. Cum autem appropinquaret porte ciuitatis: ecce defunctus efferebatur[c] filius vnicus matris ſue. Et hec vidua erat: et turba ciuitatis multa cum illa. Quaʒ cum vidiſſet dominus: miſericordia motus ſuper eam[d] dixit illi. Noli flere[e]. Et acceſſit et tetigit loculum[f].

Expoſitio litteralis.

In hac lectione euangeliſta lucas oſtendit per ſignum ſenſibile confirmationem inſtructionis chriſti per ſuſcitationem filij vnici vidue. dicit ergo.

a Jbat ieſus in ciuitate que vocatur Naym: ciuitas parua eſt in galilea prope montem thabor. b Et ibant cum eo diſcipuli eius ⁊ turba copioſa: hoc factum eſt vt euidentius eēt miraculum coram multis factum.

c Ecce defunctus efferebatur ad ſepeliendūʒ Antiquitus loca ſepulture erant extra ciuitates: ne ex cadaueribus inficerentur habitatores ciuitatum. d Miſericordia motus ſuper eam: tum quia erat vidua: tum quia nō habebat alium filium a quo poſſet in ſenectute ſuſtentari. e Noli flere: quaſi dicat cito conſolata eris.

f Et acceſſit ⁊ tetigit loculum. ideſt pheretrū. Ad hoc enim tetigit vt oſtenderet corpus ſuuʒ diuinitati vnitum: erat inſtrumentum diuinitatis etiam in miraculis faciendis.

a Et cepit loq: vt manifeſte appareret q' erat vere ſuſcitatus: ⁊ non apparenter tm̄. Unde de ſimone mago legitur: q apparenter reſuſcitauit quendam mortuum: qui tamen loqui nõ poterat: per quod apparet illam reſurrectionem fuiſſe tm̄ apparenter. b Quia propheta magnus ſurrexit in nobis. i. ille magnus ꝓpheta de quo dicitur deutero. xviij. ca. prophetã ſuſcitabo eis d medio fratrum ſuorũ ⁊c. qd intelligitur d xpo in lege ⁊ ꝓphetis ꝓmiſſo: ⁊ ideo ſubditur. c Et quia deus viſitauit plebem ſuam: mittendo eis ſaluatorem.

Hi autẽ qui portabãt ſteterunt. Et ait adoleſcens: tibi dico ſurge. ⁊ reſedit qui erat mortuus. ⁊ cepit loqui[a]. Et dedit illum matri ſue. Accepit autem omnes timor: et magnificabant deum dicentes. Quia ꝓpheta magnus ſurrexit in nobis[b]: ⁊ q2 deus viſitauit plebẽ ſuam[c].

Expoſitio moralis.

Ecce defunctus efferebatur: per iſtũ defunctũ ſignificatur mortuus per mortale peccatũ: eius mater eſt eccleſia: portatores hui' funeris: ſũt facto vel verbo fouẽtes hoiem i peccatis. Porta per quam fertur mortuus eſt exterior ſenſus peccati manifeſtatiuus. Iſai. iij. cap. Peccatuz ſuum quaſi ſodoma predicauerunt nec abſconderunt: talis autem mortuus per peccatũ mortale ſuſcitat miſericorditer a deo p̄ p̄ces ecclie.

Queſtio fratris Antonij betontini. Ecce defunct' efferebat fili' vnicus mr̃is ſue. luce. vij. c. ¶ Ex iſtis verbis non deſino mirari q̃z plures eẽ quos puto egrotos hoc mortali' blaſphemie vicio: quia plures eius venenoſis poculis corrumpuntur cum in hoc ſcelere illud p̄s xiij. videatur impletum: Omnes declinauerũt ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum: nõ eſt vſq3 ad vnum. Quia ſepulchrum patens eſt guttur eorum linguis ſuis doloſe agebant: venenum aſpidum ſub labijs eorum. Quorum os maledictione ⁊ amaritudine plenum eſt. Ex q̄bus prophete verbis cuidã tacite queſtioni' reſponderi poteſt. Nam ⁊ doctores ⁊ patres querere ſolent. An omnis maledictio vel blaſphemia ſit mortale peccatum. Inter maledictionẽ enim ⁊ blaſphemiã ſm̄ quorũdam vulgaria: vt in Tuſcia nulla differentia eſt: ſicut etiã p̄ cap. Statuimus. extra de maledicis confirmat. Et ad hoc breuiter reſpondetur ex ſententia beati Tho. ſecũda ſecũde. q. lxxvj. Et doctoris nr̃i Bernardi qd non eſt dubitandum blaſphemiã vel maledictionem eſſe mortale peccatum ⁊ maximum omnium peccatorũ. Quis enim dubitat peccare mortaliter: illum. ſ. qui contra charitatem deo vel ꝓximo maledicit. Unde Pau. p̄me ad corin. vj. ca. dicit: Neq3 maledici neq3 rapaces regnum dei poſſidebũt. Et de blaſphemis ꝓprie ſm̄ vocabulum leuit. xxiiij. cap. ſcribitur. Qui blaſphemauerit nomẽ domini morte moriat: Neq3 mors danda eſt alicui: niſi ꝓ peccato mortali. Hoc euenire tamen quandoq3 cõtingit ex triplici ratione blaſphemiam vel maledictionem non eſſe ita graue vel mortale peccatum. Primo ratiõe paruitatis vt quando alteri qd modici' mali aliquis imprecatur. Secundo ratione leuitatis. quando. ſ. ex ludo talia verba ⁊ non ex malicia vel ex conſuetudine mala loquẽdi profert. Tertio ratione ſurreptionis vt quãdo. ſ. aliquis in non imaginata verba ꝓrumpit non conſiderans verborum ſignificationẽ: q2 peccata oris maxime ex affectu pẽſantur: vnde in cap. cum ex voluntate. extra de ſen. excõ. dicitur: voluntas ⁊ ꝓpoſitũ diſtinguũt maleficia. ⁊ doctor Ambroſius dulcis epiſtola paradiſi i libro de officijs ait. Iugum ſit verbis tuis ⁊ ſtatera atq3 menſura vt ſit grauitas in ſenſu: in ſermone pondus: atq3 in verbis modus. Primo dicit venenum aſpidum ſub labijs eorum. ⁊ deinceps adiungit. Quorum os maledictione et amaritudine plenum eſt: quia primo eſt mala intentio. Secundo eſt vel ſit praua locutio: Iuxta illud Ugonis libro ſecundo de anima. Uanus ſermo: vane conſcientie ẽ index: mores hominis lingua pandit: ⁊ qualis ſermo oſtẽditur talis animus approbatur: q2 ex abundãtia cordis os loquitur. Qua ex re adoleſcẽs iſte de quo euangelica lectio loquitur ꝑus in domo defunctus eſt: quia blaſphemus qui per ipſum ſignificatur prius in mente per malam cogitationẽ moritur: poſtea ad portam ciuitatis pro ſepultura effertur: quia poſt malam ⁊ venenoſam cogitationẽ blaſphemãdo ⁊ maledicẽdo ꝓloquit.

Sequitur feria. vj. Euangelium.

Feria.vj. poſt quartā dominicam.xl. Euāgelium ſcḋm Joānem.xj.c.

In illo tempore. Erat quidā languēs[a] lazarus[b] a bethania[c]: de caſtello marie ⁊ marthe ſororū eiꝰ[d] maria autem erat q̄ vnxit dominum vnguento[e]: ⁊ exterſit pedes eiꝰ capillis ſuis: cuius frater lazarus infirmabatur. miſerunt ergo[f] ſorores eius ad eum dicētes[g]. Domine ecce quē amas infirmatur. Audiens autē ieſus dixit eis[h]. Infirmitas hec nō eſt ad mortē ſed ꝓ gloria dei[i]: vt glorificetur filius dei per eam. Diligebat autē ieſus martham ⁊ ſororem eiꝰ mariam ⁊ lazarum[k]. Ut ergo audiuit q: īfirmabatur[l]. tūc q̄dē māſit ī eodē loco duobꝰ diebus[m]

Expoſitio litteralis.

a Erat q̄dam languens: Hic euangeliſta oſtendit in xp̄o virtutem viuificatiuā ſenſibili ſigno in mortuo virtute eiꝰ reſuſcitato ⁊ diuiditur in tres: q: p̄mo deſcribit infirmitatē lazari incurabilem: Secundo eius mortē indubitabilē: ibi: vt ergo audiuit. Tertio eius ſuſcitationem mirabilē: ibi: ieſus aūt vt vidit. Prima ī duas: q: p̄mo eius infirmitas deſcribit. Secundo xp̄o nūciatur ibi: miſerūt ergo. In p̄ma parte dicit ſic. a Erat aūt q̄dā languēs: ex quo pꝫ incurabilitas īfirmitatis via nature infirmitas eni: curabilis nō dicitur ꝓprie languor. b Lazarus. ſ. nomē. c A bethania: nomen ē ville in q̄ erat īfirmꝰ. d De caſtello marie ⁊ marthe ſororū eius: q: in p̄dicta villa erat illud caſtrum in quo manebāt iſte domine cū lazaro eorū fratre. Et q: multe mulieres vocabant noīe marie: iō ad diſtinguēdum iſtā ab aliīs ſubdit. e Maria autē erat que vnxit dn̄m vnguento. Utrum aūt maria hec fuerit illa peccatrix de qua ſcribit luc. vij. que lauit pedes domini ⁊ vnxit vnguento. Sancti varie loquuntur. Hiero. aūt ⁊ Criſo. dicūt iſtā fuiſſe aliā vō illa dicitur peccatrix: hec ſancta ⁊ honeſta. Et ꝓpter hoc nomē illiuſ luce vij ca. tacet. Iſtius aūt nomē exprimit. Et tunc dicunt iſti ꝙ ambe mulieres fecerūt ſimile. Sꝫ illa fecit hoc ex peccatorū ſuorū cōpūctione. iſta aūt ex xp̄i deuotione. Greg. ⁊ Aug. de conſenſu euāgeliſtarū dicunt ꝯtrium. Dicit tn̄ Auguſtinꝰ ꝙ iſta maria vnxit bis dn̄m ex hoc loco, ſumēs argumētum: q: hic dr̄ ꝙ vnxit loquēdo de p̄terito: ⁊ ſequēti cap̄. ſimiliter dixit ꝙ vnxit caput domini. Dicit igitur ꝙ p̄ma vnctio fuit ex contritione quā lucas narrat diffuſe: ⁊ hic breuiter repetit. Secunda aūt fuit ex deuotione q̄ ſeq̄nti cap̄. deſcribit. Conſuetudo ēt eccleſie tenet ꝙ eadē mulier fuit de qua narrat lucas tacito eiꝰ noīe: ⁊ que hic dicitur ſoror lazari: nec mirū q: officium eccliaſticū a ſancto Gregorio ordinatum eſt q̄ fuit huius opinionis. f Miſerūt. hic conſequenter infirmitas lazari xp̄o nūciat ꝑ internūcium. et hoc eſt q̄d dicitur Miſerūt ergo ſorores curationē fratris deſiderantes. g Ad eum dicētes: Dn̄e ecce quē amas īfirmat non dicit veni: q: amanti ſufficit neceſſitatē nunciare amici. h Audiens aūt ieſus dixit eis. ſ. rn̄dēdo per nunciū. i Infirmitas hec nō ē ad mortē: nō ē ꝑ h̄ intelligendū ꝙ lazarus nō fuerit mortuus vt dixerūt aliqui q: h̄ eēt ꝯſtruere veritatē euāgelij. Cū īfra eodē cap̄. dicat ſaluator: lazarus mortuꝰ ē: ſꝫ ꝑ tāto dr̄: hec īfirmitas nō ē ad mortē q: nō tendebat ad mortē ibi ſiſtēdo: ſꝫ ꝓpter reſurrectionē ſequētē vt īde glorificaret deus ꝑ oſtēſionē ſue virtutis ⁊ in xp̄o declararet virtꝰ deitatis: iō ſeq̄tur: ſꝫ ꝓ glia dei vt glorificet filiꝰ dei ꝑ eam. k Diligebat aūt ieſus marthā: h̄ addit ad oſtendendū q̄re nō oportuit ꝙ martha ⁊ maria irēt ad ip̄m ꝑſonaliter: ſicut fecit regulus de q̄ ſup̄ dcm̄ ē. iiij. ca. Quia xp̄s erat familiaris lazaro ⁊ eiꝰ ſororibꝰ: ⁊ ibi freq̄nter hoſpitabat. l Ut ḡ audiuit. hic ꝯñter deſcribit mors lazari: ⁊ diuidit in duas: q: p̄mo deſcribit huiꝰ mortis expectatio. Scḋo expectate denūciatio: ibi: Deinde poſt hec. Circa p̄mū ſciēdū ꝙ xp̄s audita īfirmitate lazari nō ſtatī iuit ad eū ne a iudeis eiꝰ miracula īpugnātibꝰ: ⁊ virtute demonū ea īponētibus poſſet dici ꝙ illa īfirmitas ⁊ mors ſequēs fuiſſet tm̄ ſꝫ apparētiā ⁊ illuſionē factā a xp̄o ꝑ artē magicam ⁊ hoc eſt quod dr̄. l Ut ḡ audiuit q: īfirmabat tūc māſit in eodē loco trās iordanē. m Duobꝰ diebꝰ: expectādo mortē lazari ſic ꝙ eſſet q̄driduanꝰ anteq̄ꝫ illuc veniret ad maiorem miraculi certitudinem.

Deīde poſt hec[a] dixit diſcipulis ſuis[b]. Eamus i iudeam iterum. Dicūt ei diſcipuli[c]. Rabi nūc querebāt te iudei lapidare[d]: ꝛ iterum vadis illuc? Reſpondit ieſus[e] Nonne duodecim hore ſunt diei[f]? Si qs ambulauerit in die[g] nō offendit[h]: quia lucem huius mūdi videt[i]. Si autem ambulauerit in nocte[k] offendit[l]: qꝛ lux nō ē in eo[m]. Hec ait[n] ꝛ poſt hec dicit eis. Lazarus amicus noſter dormit[o] ſed vado vt a ſomno excitem eum[p]. Dixerūt ergo diſcipuli eius[q] domine ſi dormit: ſaluus erit Dixerat autem ieſus de morte eius[r]: illi aūt putauerūt qꝛ de dormitione ſomni diceret[s]. Tūc ergo[t] dixit eis ieſus manifeſte. Lazarus mortuus ē: ꝛ gaudeo[v] ꝓpter vos[x] vt credatis qm̄ nō eraʒ ibi. Sed eamus ad euʒ.

a Deinde poſt hec. hic conſequēter ponitur mortis lazari denunciatio: in qua denunciatione ſaluator ſic ꝓcedit: quia p̄mo ꝓpoſitum eundi in iudeam predicit. Secundo cauſam ſubiūgit: ibi hec ait. Tertio ad locum peruenit: ibi venit itaqꝫ ieſus. In prima ergo parte dicitur ſic. a Deinde poſt hec. ſ. expectationem morti lazari predictam. b Dicit diſcipulis ſuis. Eamus in iudeam iterū hoc autem ꝑdixit eis preter conſuetudinem: quia ſciebat eos inde terreri: vt minus iacula ſentirent q̄ ꝓuidenſ. c Dicunt ei diſcipuli: timentes in iudeam reuerti. d Rabi nūc querebant te iudei lapidare. hoc habitum eſt cap̄. ꝓcedenti: ꝛ tu iterum vadis illuc. quaſi dicat nō eſt tibi nec nobis ſecurum. e Reſpondit ieſus: aſſecurādo. f Nōne duodecim hore diei ſunt: quaſi dicat ſi voluntatem habebant tunc me lapidandi modo tamen non facient: qꝛ mutato tempore poteſt voluntas mutari. Erat enī ꝓuerbium apud iudeos ꝛ adhuc eſt apud nos ꝙ loquendo de mutatione prepoſiti dicitur. Duodecim hore ſunt diei. ꝛ ideo ſaluator vſus fuit tali modo loquendi: ꝛ oſtendit vlterius ꝙ deberent eſſe ſecuri dicens. g Si quis ambulat in die. i. ſancte ꝛ iuſte. vel aliter in die. i. mecum qui ſum lux mundi faciens diem diuine gratie. h Nō offendit. i. ſecurus debet eſſe. i Quia lucem huius mūdi videt. i. me ipſum qui poſſem eum ſaluare: vel aliter luceʒ i. iuſtitiam ad quam attendit. k Si autem ambulauerit in nocte. i. ſine ꝑſentia mea vel ſine iuſtitia. l Offendit. i. ſuſtinere debet penam offenſe debitā. m Quia lux non eſt in eo. i. iuſtitia vł ego q ſum lux quaſi dicat xp̄s q̄ʒ diu vobiſcuʒ ſum ꝑſentialiter nō debetis timere iudeos: qꝛ etiam in captione ſua ſuos ſaluagit diſcipulos dicens. Sinite hos abire vt habetur infra. xviij. cap̄ ſed poſt mortem meā periculum erit vobis inter iudeos ambulare.

n Hec ait: hic conſequenter exponit cauſam quare volebat ire in iudeam. ſ. ꝓpter lazari ſuſcitationeʒ. ꝛ diuiditur in duas: quia primo denunciat morteʒ lazari tamē occulte Secundo exp̄mit eam manifeſte ibi Tūc ergo ait. Circa primuʒ dicitur ſic. n Hec. q̄ immediate predicta ſūt. o Et poſt hec illis dixit lazarus amicus noſter dormit. mortem eius vocat dormitionē qꝛ cito erat ſurrecturus. p Sed vado vt a ſomno excitem euʒ: quia tam facile imo facilius ē xp̄o ſuſcitare mortuū q̄ʒ alteri dormientē: hāc cām ſui itineris dixit ad aſſecurādū diſcipulos: q̄ſi dicat nō debetis timē qꝛ nō vado ad diſputādū cū iudeis ſicut añ. ſʒ ad lazarū ſuſcitādū. q Dixerūt ḡ diſcipuli eiꝰ: dn̄e ſi dormit ſaluus erit. q̄ſi dicāt: ex q̊ dormit ſignū ē ſue curatiōis nō ē neceſſe ꝙ vadas illuc Nondū. n. erāt plene aſſecurati ꝑ v̄ba xp̄i: Nec mirū qꝛ adhuc erāt īfirmi ꝛ īperfecti. r Dixerat aūt ih̄s d̄ morte eiꝰ eā exp̄mēs ꝑ dormitōeʒ rōne ꝑdicta. s Illi āt putauerūt qꝛ d̄ dormitione ſomni dicēt. Sʒ videſ mirabile ꝙ intellexiſſent xp̄m velle ire tā longā viā ad excitāduʒ hoīeʒ d̄ ſomno. Dicēdū ꝙ adhuc rudes erāt et ī timore poſiti vt pʒ ex ꝑdictis: ꝛ iō male capiebāt v̄ba xp̄i. Uł dicēdū ꝙ xp̄s ꝯſueuerat eis pabolice loq̄: ꝛ iō neſciebāt qd ꝑ excitationē a ſōno ītelligerēt ſuſpicātes ne forte pabolice loq̄reſ. t Tūc ḡ: h̄ ꝯñter exp̄mit mortē lazari manifeſte dicēs. v Lazarꝰ mortuꝰ ē ꝛ gaudeo: nō d̄ eiꝰ morte abſolute. x Sʒ ꝑꝑ vos. vt videntes eiꝰ reſuſcitatōeʒ in fide ꝯfirmemini: vł ſic ꝛ gaudeo. ſ. qꝛ nō erā ibi: non ꝓpter me ſʒ ꝓpter vos: qꝛ ex p̄ñtia mea mors eius fuiſſet īpedita: cum mors h̄re locū nō debeat vbi ē vita: ꝛ ꝑ ꝯñs eiꝰ reſuſcitatio nō eēt que tñ eſt vtilis vobis.

Dixit ergo thomas q dicitur didimus[a] ad cõdiſcipulos. Eamus et nos ⁊ moriamur cũ eo[b] Venit itaqꝫ ieſus[c] ⁊ inuenit eum quattuor dies iam in monumento habentem Erat autez[d] bethania iuxta hieroſolimam quaſi ſtadijs qndecim. Multi autem ex iudeis venerant ad martham ⁊ mariam vt conſolarent eas de fratre ſuo[e] martha ergo[f] vt audiuit qꝛ ieſus venit. occurrit illi[g]. maria aũt domi ſedebat[h]. dixit ergo martha ad ieſũ. dñe ſi fuiſſes hic[i] frat me[9] nõ fuiſſet mortuus. Sed ⁊ nũc ſcio qꝛ quecũqꝫ popoſceris[k] a deo: dabit tibi de[9]. Dixit ei ieſus[l] Reſurget frater tuus[m] dicit ei martha[n]. Scio quia reſurget in reſurrectõe in nouiſſimo die Dixit ei ieſus[o]. Ego ſũ reſurrectio[p] ⁊ vita[q]: qui credit in me[r] etiã ſi mortuus fuerit[s] viuet[t]. Et omnis qui viuit ⁊ credit in me[v] nõ morietur ĩ eternuz[x]. Credis hoc[y] Ait illi vtiqꝫ domine[z].

a Dixit ergo thomas qui dicitur didimus.i. dubius. b Ad condiſcipulos ſuos.eamus ⁊ nos ⁊ moriamur cuz eo.iſte erat magis timidus q̃z alij: quaſi dicat exponamus nos periculo: vel ſm alios dicebat hoc ex magna dilectione: quaſi dicat melius eſt nobis cuz illo mori q̃z ſine illo viuere.

c Venit itaqꝫ ieſus: hic conſequenter agit̃ de aduentu chriſti ad lazarum: ⁊ diuiditur ĩ duas: quia primo agitur de eiuſ peruentione. ſecundo de eius ſuſceptiõe ibi: Martha ergo In pˀma ergo parte dicitur ſic.

c Venit ieſus: ⁊ inuenit eum quattuor dies ⁊c. quattuor dicit ad certitudinem mortis: quia lz ſint alique infirmitates latẽtes quibus aliquibus videtur mortuus ad tempus: hoc tamen non durat ꝑ quattuor dies: dicit etiam in monumento.ſ. in terra recluſus: quia dato ꝙ fuiſſet ibi poſitus viuus: nihilominus fuiſſet in tãto tempore mortuus.

d Erat autem ⁊c. quaſi ſtadijs quindeciz: que valent leucham excepto vno ſtadio.

e Multi autem ex iudeis venerant vt conſolarentur eas de fratre ſuo: tum qꝛ erãt nobiles domine: tum quia locus erat ſatis prope vt pꝫ ex dictis. f Martha ergo. hic agit̃ de xp̃i ſuſceptione: ⁊ primo quo ad marthã. Secundo quo ad mariam: ibi ⁊ cum hec dixiſſet. Prima in duas: qꝛ pˀmo chriſtus a martha deuote ſuſcipitur: Secũdo fratris ſuſcitatio ei promittitur: ibi: Dixit illi ieſus. In pˀma parte dicitur ſic.

f Martha ergo vt audiuit quia venit ieſus ip̃a enim habebat curam domus: ⁊ ideo primo aduentus chriſti ei nunciatus eſt per aliquem: qui aduẽtũ xp̃i preuenerat. g Occurrit illi reuerenter ⁊ deuote. h Maria aũt domi ſedebat: cum iudeis qui venerant ad eas.

i Dixit ergo martha ad ieſum: Domine ſi fuiſſes hic ⁊c. ex quo apparet ꝙ credebat ipſuz poſſe pſeruare fratrem ſuum a morte: tamen imperfecte credebat qꝛ videtur inuere ꝙ non poteſt xp̃s tm̃ abſẽs q̃ztũ pˀſens k Sz et nũc ſcio qꝛ quecũqꝫ popoſceris videtur ꝑ hoc ꝙ nõ fuiſſet edocta plene de ei⁹ deitate: qꝛ nõ dixiſſet quecũqꝫ popoſceris: ſz dixiſſet quecunqꝫ iuſſeris fient.

l Dixit illi ieſus: hic ſuſcitatio fratris ſui ei ꝓmittit̃ cũ dr̃. m Reſurget frater tu⁹. Sz illa intellexit hoc de reſurrectiõe futura: ideo ſubdit̃. n Dic̃ ei martha: Scio qa reſurget ⁊c. Ex quo patz ꝙ erat de ſecta phariſeoꝝ q̃ztuz ad hᷓ ꝙ cõfitetur reſurrectionẽ futurã nõ de ſecta ſaduceoꝝ q hoc negant. o Dicit ei ieſus: explicans intẽtionez ſuã de reſurrectione fratris ſui ꝓpinqua.

p Ego ſũ reſurrectio.ſ. cauſaliter: Tũ qꝛ reſurrectio xp̃i ẽ cã noſtre reſurrectionis: Tũ qa reſurrectio gñalis futura fiet virtute xp̃i vocãtis mortuos ad iudiciũ. q Et vita: ꝑ eſſentiã: ꝓpter qꝺ ſum cã vite oĩbus viuẽtib⁹ ⁊ poſſum dare vitã mortuis: qꝛ ꝙ eſt tale ꝑ eſſentiã ẽ cã omnium alioꝝ q̃ ſunt ꝑ participationẽ. vt habetur ſcd̃o metha. r Qui credit ĩ me: ſic̃ pˀdeſtinat⁹. s Etiã ſi mortuus fuerit: ꝑ lapſum in peccatũ mortale. t Viuet. finaliter vita gratie.

v Et oĩs q viuit ⁊ credit in me: fide formata. x Non morieẗ in eternum.i. morte eterna lz moriatur morte tẽporali ad ſoluẽdũ debitũ nature. y Credis hoc: nõ petit hoc quaſi ignorãs ſz querẽs ei⁹ ꝯfeſſionẽ ad meritũ qꝛ ore fit ꝯfeſſio ad ſalutẽ vt habet̃ roma.x.ca. z Ait illi vtiqꝫ dñe qꝛ ꝑ xp̃i verba erat inſtructa in fide

plenius ꝙ̃ ante qḋ pꝫ ex eius ſequēti ꝯfeſſione in qua ṗmo exprimitur ipſius xp̄i dignitas ſa/ cerdotalis:⁊ regia cum dicitur. a Ego cre/ didi quia tu es xp̄s.i.vnctus:vnctio autem de/ bebatur regibus ⁊ ſacerdotib⁹.Secūdo chriſti diuinitas cum dī. b Fili⁹ dei.ſ. na/ turalis.Tertio in carnationis veri tas cum ſubditur. c Qui in hūc mū dū veniſti:nō ꝑ lo ci mutationē:ſꝫ ꝑ carnis aſſūptionē d Et cū hec dixiſ ſet:hic agiť ḋ ſuſce ptiōe xp̄i:quo ad mariā qꝛ martha a xp̄o edocta ſtatī. e Abijt ⁊ voca/ uit mariā ſororeꝫ ſuaꝫ vt audiret bo nos rumores quos ipa a chriſto audi erat. f Silētio propter iudeos ꝑ ſentes quorum ali qui contra chriſtū machinabātur di cēs. g Magiſter adeſt ⁊ vocat te:ſꝫ non ſit ſupra expſſum ꝙ xp̄s vocaret mariam:tamen hoc eſt credendum qa non eſt probabile ꝙ martha in hoc mētiretur: Sed propter breuitateꝫ euangeliſta illud omi/ ſit:qꝛ ſufficit ex verbo marthe hoc exprimere. h Illa autem vt audiuit ſurrexit cito. ⁊ venit ad eum ex magna deuotione. i Nondum enim venerat ieſus in caſtellum:oſtendens ꝙ ad miracula facienda non ſe ingerebat:⁊ vt ex aduentu iudeorum cum maria ad ipſuꝫ magis celebre notorium eſſet miraculum. k Judei ergo.patet littera vſqꝫ ibi dicentes. l Quia vadit ad monumentum vt ploret ibi.credebāt enim eam eſſe ſubito motā ex compaſſione fra/ tris ſui:quia non audierant verbum marthe vt dictuꝫ eſt. m Maria ⁊c̄.Cecidit ad pedes eius.qḋ nō fecerat martha.Ex quo patet ꝙ ma ria magis amabat ieſum ⁊ reuerebatur. n Et dixit ei:domine ſi fuiſſes hic ⁊c̄. ⁊ poniť ſicut ſupra. o Jeſus ergo.hic conſequenter

Ego credidi[a]: quia tu es chriſtus filius dei viui[b]: qui in hunc mūdū veniſti[c]. Et cum hec dixiſſet[d] abijt et vocauit mariam ſororem ſuam[e] ſilētio dicens[f]. Magiſter adeſt ⁊ vocat te[g]. Illa autem vt audiuit ſurrexit cito[h]: et venit ad eum. Nondum enī venerat ieſus in caſtellum[i]: ſed erat adhuc in loco vbi occurrerat ei martha. Judei ergo[k] q erāt cum ea in domo et conſolabantur eam cū vidiſſent mariam quia cito ſurrexit ⁊ exijt. ſe-

quti ſunt eam dicentes quia vadit ad monumē tum ⁊ ploret ibi[l]. maria ergo cum veniſſet vbi ieſus erat[m]: Videns eū cecidit ad pedes eius: ⁊ dixit ei[n]. Domine ſi fuiſſes hic non eēt mortuus frater me⁹. Jeſus ergo[o] vt vidit eam plorantem ⁊ iudeos q venerant cum ea plorantes: infremuit ſpiritu[p]: ⁊ turbauit ſeipſum ⁊ dixit. Ubi poſuiſtis eum? Dicunt ei. Domine veni ⁊ vide. ⁊ lachrimatus eſt ieſus[q]. Dixerunt ergo iudei[r]. Ecce quomō

agiť de lazari ſuſcitatione:⁊ diuidiť in duas:qꝛ ṗmo poniť ſuſcitatiōis actus. Scḋo ſequēs effe ctus:ibi multi ḡ ex iudeis. Prima in tres:qꝛ ṗ/ mo ḋſcribiť affectio xp̄i ad lazarū:Scḋo ſequeť ide murmuratio iudeoꝝ:ibi dixerūt ḡ. Tertio xp̄s ſuſcitat mortuum:ibi ieſus ḡ rurſū. Affectio xp̄i ad lazarū oſtenditur ṗmo ex ſigno cum dī. o Jh̄s ḡ vt vidit eā plorātē:⁊ iudeos q venerāt cū ea plorantes:ex morte amici. p Infremuit ſpiritu ⁊ turbauit ſe/ ipſum:fremit⁹ conſurgit ex indignatione:iſte eniꝫ xp̄i fremitus procedebat ex indignatione eius ꝯ̄ diabolū: ꝑ cui⁹ ſuggeſtionē mors itrauit ī mūdū que erat cito ḋ bellaturus:turba/ tio autem illa pro/ cedebat ex com/ paſſione lazari et ſororum ei⁹. Sciendum tñ ꝙ iſte paſſiones ⁊ ꝯſiľes nō erāt in xp̄o vicioſe:ſꝫ magis virtuoſe qꝛ nō erāt ṗuenientes iudiciū rōnis:ſꝫ magis ſe quētes:⁊ ꝑ ipm excitate:ſic̄ dicit ph̄s.iiij.ethi. ꝙ paſſio ire excitata ꝑ virtutē fortitudinis ad/ iuuat ad actū ei⁹ forti⁹ exequēdū. Scḋo oſtēdiť affectio xp̄i ex verbo cū dicit:vbi poſuiſtis eū ⁊c̄. Tertio ex facto cū ſubdiť. q Et lachrymatus ē ieſus:ex pietate vidēs locū ſepulture:ꝑ h̄ ēt oſtē dit veritatē humane nature:paris.n.ꝑiculi eſt diſcredere verā humanitatē in xp̄o ſicut ⁊ dei/ tatē. Et iō vbi xp̄s oñdit ſuā deitatē adiūgebat aliqua ad declarādū ſuā humanitatē ⁊ ecōuer ſo:⁊ pꝫ in ei⁹ natiuitate qñ iacēs in ꝑſepio vt hō infirm⁹ ſtellā fecit radiare in celo vt deus:Silr in paſſione qñ ipſo moriēte ex natura paſſibili ſol obſcurat⁹ eſt inuiſibili virtute dei:⁊ h̄ ſilr in ſuſcitatiōe lazari quatriduani qḋ erat maxime virtutis:turbatus eſt ⁊ fleuit ad declarādū ve/ ritatē humanitatis. r Dixerūt.hic ex affe/

amabant eũ[a]. Quidã autem ex ipſis dixerũt. Non poterat hic q aperuit oculos ceci nati facere[a] vt hic non moreretur? Jeſus ergo[b] rurſũ fremens in ſemetipo venit ad monumentum[c]. Erat autem ſpelũcha[d]: ⁊ lapis ſuperpoſitus ei. Ait ieſus[e]. Tollite lapidem[f]. Dicit ei martha ſoror eius qui mortuus fuerat. Domine iam fetet: quadriduan⁹ ẽ enĩ

Dicit ei ieſus[g]: Nonne dixi tibi quoniã ſi crediderís videbis gloriã dei[h]. Tulerunt ergo lapidem[i]. Jeſus autem[k] eleuatis ſurſum oculis dixit. Pater grãs ago tibi[l] quoniã audiſti me. Ego autem ſciebam qꝛ ſemper me audis[m]. Sꝫ propter populum q circũſtat dixi[n]: vt credant quia tu me miſiſti. Hec cum dixiſſet: voce magna clamauit[o]: Lazare

ctu xpi oſtẽdit ſeqnẽs murmuratio: Judei enĩ viderũt xpꝫ triſtari ⁊ ꝑ ɔ̃ns arguebãt ꝙ mors illa ꝯ̃ voluntatẽ xpi ſimplr accidiſſet. Quia triſtitia eſt de hijs q nobis nolẽtib⁹ acciderũt: vt dicit Auguſtinus. xiiij. de ciuitate dei: ⁊ ꝑ cõſequẽs ɔcludebãt ꝙ non potuiſſet liberare lazarũ a morte: ⁊ hoc ẽ qḋ dr̃.

a Dixerũt ergo iudei: ecce quomõ amabat eũ: qꝛ videbãt euidens ſignũ inuentes ꝑ h̄ ꝙ libẽter ſi poſſet ꝓſeruaſſet eum a morte: ⁊ ex h̄ vlterius miraculũ de ceco natũ illumĩatovolebãt anihilare: ⁊ in aliũ retorquere dicentes.

a Nõ poterat h̄ q aperuit oclos ceci nati facere vt h̄ nõ moreret: q̃ſi dicãt: ex quo nõ pọt hoc nec illud potuit nec fecit. Jſti nõ expectabãt ſufficiẽter: ſꝫ iudicabãt ante tp̄s: qꝛ xp̄s plus fecit. plus. n. eſt mortuũ ſuſcitare: q̃ꝫ mortẽ infirmãtis ĩpedire.

b Jeſus ꝑ̃. hic ɔ̃nter ponit lazari ſuſcitatio. ⁊ ponunt h̄ qnqꝫ ꝑ ordinẽ faciẽtia ad miraculi certitudinẽ ⁊ magnificentiã: partes patebũt ꝓſequẽdo. Primũ ẽ deſcriptio ſepulchri qḋ erat ſpelũca cauata in rupe magna ⁊ ꝓfunda: ita ꝙ poterãt poni plura ibi corpora. ſ. corpa eoꝝ q fuerũt eiuſdeꝫ parẽtele. Uñ frequẽter dr̃ in libro regum. Sepultus ẽ in ſepulchro patrũ ſuoꝝ: Sic igit erat factũ ſepulchrum lazari: ⁊ deſuꝑ grandi lapide claudebat: ex quo pꝫ vera mors lazari qꝛ ſi fuiſſet ibi poſitus viuus ⁊ ſan⁹ īfra quadriduũ fuiſſet mortuus ex loci corruptione: ⁊ hoc ẽ qḋ dr̃.

b Jeſus ergo rurſum fremẽs in ſemetipo: indignatus ꝯ̃ maliciam iudeoꝝ de factis ſuis iniq murmurãtiũ: ⁊ talis ĩdignatio ẽ virtuoſa: qꝛ ſicut ad virtuoſum ꝑtinet applaudere bono ita ex oppoſito ⁊ indignari contra malum.

c Uenit ad monumẽtũ: dr̃ enĩ ſepultura monumẽtũ q̃ſi monẽs mentẽ qꝛ monet viuẽtes vt ꝓcogitent mortẽ.

d Erat. n. ſpelunca ⁊c. mõ ꝑdicto facta.

e Ait ih̄s. h̄ ponit ſcḋm. ſ. lapidis amotio cũ dr̃.

f Tollite lapidẽ ⁊c. Dñe iã fetet: q̃ſi dicat: lꝫ aliqñ ſuſcitati ſint mortui recẽter: tñ qꝛ i. ĩ q̃driduan⁹ ex fetore ſolut⁹ reſuſcitetur nõ ẽ ſic auditũ. ⁊ h̄ verbũ videt ꝓceſſiſſe ex amiratione marthe. ⁊ ei⁹ ignorantia qꝛ eiuſdẽ ṽtutĩ ẽ ſuſcitare mortuũ vtroqꝫ mõ ioãnes iõ ſeqtur.

g Dic̃ ei ih̄s: corrigendo ei⁹ dictũ.

h Nonne dixi tibi: qm̃ ſi crediderĩ videbis gl̃iaꝫ dei. i. glioſaꝫ ei⁹ virtutẽ ĩ ſuſcitatiõe fratris tui.

i Tulerũt ꝑ̃ lapidẽ. ad ꝓceptũ xpi.

k Jh̄s aũt. hic ponitur tertiũ. ſ. xpi orõ in lazari ſuſcitatiõe qḋ fac̃ ad ḋclarationeꝫ miraculi: qꝛ iudei xp̄o ĩponebãt qḋ faciebat miracula ṽtute demonis: qḋ oſtẽdit falſũ: ꝑ h̄ qḋ faciẽdo orat deũ: ⁊ hoc ẽ qḋ dr̃.

k Jh̄s aũt eleuatis ſurſũ oclis: vt oñderet nobis formã orãdi q̃ ẽ ꝑ eleuationẽ mẽtis ĩ deũ.

l Dixit pr̃: grãs tibi ago ⁊c. Deus aũt pr̃ celeſtis magnificẽtiſſim⁹ ẽ. Et iõ ex graꝝ actõe de ꝓteritis ad ꝓſtãda bñficia ſeqntia ꝓuocat: h̄ n. ẽ ꝓprium magnifici vt habet. iiij. Ethi.

m Ego ſciebã ⁊c. in his. n. q̃ xp̄s abſolute volebat ḋliberatiua volũtate ɔformabat diuĩe volũtati: ⁊ ſic exaudiebat. Sciẽdũ tñ ꝙ orare pr̃eꝫ ɔuenit xp̄o rõne hũanitatis in q̃ ẽ minor pr̃e: ñ aũt rõne diuinitatis in q̃ ẽ ei eq̃lis.

n Sꝫ ꝑpt pplm̃ q circũſtat ⁊c. Multi. n. ex iudeis dicebãt ꝙ belzebub faciebat ſigna qḋ remouet ɔformãdo volũtatẽ ſuã cũ volũtate diuina.

o Hec cũ dixiſſet: h̄ ponit q̃rtũ. ſ. lazari vocatio: cũ dicit.

o Hec cũ dixiſſet voce magna clamauit. Lazare veni foras: h̄ fec̃ ad declarationẽ miraculi qꝛ ſi dixiſſet in ſcilẽtio poſſent dicẽ aduerſarij ꝙ ṽba magica dixiſſet vl̄ īterpoſuiſſet. ꝑ h̄ ẽt tollitur error eoꝝ q dicebãt aĩas ḋfunctoꝝ latitare in ſepulchris: ⁊ iõ clamauit ih̄s voce magna in ſuſcitatiõe lazari q̃ſi aĩam reuocans a lõgin/

quo.ſ.ab īferno:vt ad corpus rediret.
a Et ſtatim:hic ponit̄ q̄ntum.ſ.lazari ſuſcita/
tio cum dī. a Et ſtatim ꝓdijt q fuerat mor/
tuus qr virtus diuina operabatur in inſtanti.
b Ligatus manus ꝛ pedes inſtitis:ꝛ facies ei⁹
ſudario erat liga/
ta.hic delarat̄ vir
tus diuina nō ſolū
ſuſcitādo mortuū:
ſed etiam faciens
exire ligatum:per
hoc etiaꝫ apparet
certitudo miracu
li inq̄ꝫtuꝫ exiuit la
zarus eo mō quo
fuerat ſepl̄chro po
ſitus. c Dixit eiſ
ieſus:ſoluite eum:
hoc p̄cepit alijs lꝫ
poſſet facere p ſe/
ipm̄:vt accedētes de ꝓpe ꝛ tangentes ex viſu ꝛ
tactu eſſent teſtes miraculi efficaciores ſicut ſu
pra dcm̄ eſt de amotione lapidis. d Et fini/
te abire:vt oſtendatur vere ſuſcitatus ꝛ nō fan/
taſtice p opera vite cuiuſmodi eſt ambulatio ꝛ
comeſtio ꝛ ꝯſimilia. Ideo dicit̄ in ſequēti cap̄.
ꝙ lazarus erat vnus de diſcumbentibus.
e Multi ergo:hic ponitur ſuſcitationis effe/
ctus:ex hoc ꝙ viſo p̄dicto miraculo multi eoꝝ
crediderunt xp̄o:nec mirum qr illud ſignū fuit,
diuine virtutis manifeſte oſtenſiuū:que nō po
teſt adeſſe ad teſtificandum aliquod falſum: et
hoc ē quod dicitur. Multi ḡ ex iudeis ꝛc̄.pꝫ.

Expoſitio moralis.

Erat q̄dam languens:p hunc lazarū languē
tem poteſt ſignificari quilibet patiens grauem
tēptationem.p eius ſorores ſignificantur per/
ſone pro eius alleuiatione deuote chriſtum de
precantes:que non ſemper exaudiuntur ſed ta
lis patiens aliquando per actum peccati mor/
talis mori permittitur ab eo qui eſt tante boni
tatis ꝛ potētie ꝙ ſcit ꝛ poteſt bona de malis eli
cere. Per ieſum autem qui ſalus interpretatur
predicator vel confeſſor ſalutem animarum ſi/
tiens ſignificatur:qui peccatorem nō ſolū, mor
tuum reperit per culpam ſed etiam aliquando
fetentem per infamiam ꝛ ſepultum ſub lapide
per obſtinationem:ꝛ tamen deo principaliter
operante ſic per bonam intentionem reducit
eum ad vitam gratie:quod non ſolum tollit̄ ob

veni foras. Et ſtatiꝫ[a] ꝓ
dijt q fuerat defūctus:
ligatus manus ꝛ pedeſ
inſtitis ꝛ facies illi⁹ ſu/
dario erat ligata[b]. Di-
xit ei ieſus[c]. Soluite eū
ꝛ ſinite abire[d]. Multi er
go[e] ex iudeis qui vene
rant ad mariam ꝛ mar
tham:ꝛ viderāt que fe
cit ieſus crediderūt ī eū.

Sabbato poſt quartaꝫ
dominicam quadrage
ſime. Euangelium ſm̄
Joannem.viij.cap̄.

In illo tem
pore. Dice
bat Jeſus
turbis iu-
deoꝝ. Ego

ſtinatio ꝛ mors culpe ſed etiam infamie fetor
ꝛ ſuauis odor redditur bone fame.

Queſtio fratris Antonij betōtini. Fetet qua
driduanus eſt Joannis.xj.ca. ¶ Ex quib⁹ ver
bis a doctoribus ꝛ patribus queritur:qđ iſtoꝝ
duorum peccatoꝝ
grauius eſſe d̄cer
nitur:homicidiuꝫ
an blaſphemia. Et
profecto ſicut teſti
mōijs fide dignis
approbatur:mul/
to grauius multo
q̄ꝫ horribilius ipo
homicidio pecca/
tuꝫ blaſphemie re
tinetur. vnde ſan/
ctus Thomas ſe/
cūda ſecūde.q.iiij
ſup hec talem rō/
nem aſſignat. Illud peccatum in ſe graui⁹ atqꝫ
horribilius eſt:qđ directe deum offendit ꝛ per
ponderat eo ꝙ non directe in deum ſed in pro
ximum nocumentum ꝛ offenſionem intēdit:cū
autem blaſphemia offendat ꝓprie deum ꝛ ho/
micidium ꝓximuꝫ:ſequitur valde bene ꝙ blaſ.
phemia ſit grauior ꝛ horribilior q̄ꝫ ipm̄ homi
cidium. Alex.quoqꝫ doctor irrefragabilis ī ſuo
ſecundo dicit. Peccatum blaſphemie eſt cōtra
p̄ceptum p̄me tabule:peccatum homicidij ē cō
tra p̄ceptum ſecunde tabule. Sed maius pecca
tum eſt ꝙ cōmittitur contra p̄mam tabulaꝫ q̄ꝫ
ſecundam:ergo maius peccatū eſt blaſphemia
q̄ꝫ homicidium. Alia ratio reddi poteſt q2 ho
micidium quandoqꝫ licet ſicut iudici occidere
delinquentem: Blaſphemare autem nunq̄ꝫ li/
cet. Ultima ratio redditur qr ſalteꝫ ſpirit⁹ blaſ/
phemie eſt peccatum in ſpiritum ſanctum:ho/
micidium v̄o non. His quattuor rationibus
mota hec deuotiſſima femina martha ait ad ie
ſum fetet.ſ.ſua horribili ꝯditione blaſphemās.
quadriduanus eſt enim quia his quattuor ra
tionibus peior eſt homicida.

Expoſitio litteralis.

EUangeliſta.hic deſcribit doctrinā ipſi
us chriſti q̄ꝫtum ad virtutem illumina
tiuam.ꝛ diuiditur in duas:quia primo
preponitur intentum. Secundo ꝓbatur ibi. Di
xerūt ergo phariſei. Circa p̄mū tria ponunt̄: p̄
mū eſt ipſius xp̄i ſpeciale ꝓuilegiuꝫ cum dicit.

ſum lux mundi[a]. Qui ſequitur me[b] nõ ambulat in tenebris[c]: ſed habebit lumen vite[d]: Dixerũt ergo ei phariſei[e]. Tu de te ipſo teſtimonium ꝑhibes: teſtimoniũ tuũ non eſt verũ[f]. Reſpõdit ieſus ⁊ dixit[g] eis Et ſi ego teſtimoniũ ꝑhibeo de meipſo verũ eſt teſtimonium meum quia ſcio vnde veni ⁊ quo vado[h]. Vos autem neſcitis vñ venio aut quo vado[i]. Vos ſm carnem iudicatis[k] ego non iudico quenq̃[l]. Et ſi ego iudico iudicium meũ verum[m] eſt: quia ſolus nõ ſũ[n]: ſ; ego ⁊ q miſit me pater[o]. Et in lege veſtra ſcriptũ eſt[p]: q: duoꝝ hominũ teſtioniũ veꝝ ẽ[q].

a Ego ſũ lux mũdi: alij.n. nõ ſunt lux: ſ; ab hac luce illuminati vt dicet poſtea: Nõ tñ ſic eſt itelligendũ ꝙ xp̃s ſit ſol iſte viſibilis ſicut itelligebãt Manichei. Lux.n. magis ꝓprie dr̃ in ſpũalibus q̃ in corporalibꝰ: q: lux hꝫ rõnem mani feſtatiui: qḋ ꝓpriei hꝫ locum in cognitione itellectiua q̃ ſũmũ tenet gradũ ⁊ idõ ipſe deus ſolꝰ ẽ lux ꝑ eſſentiã q: ab ipſo oĩs notitia d'riuat. Scḋo ꝓponit huiꝰ lucis bñficium cum dicitur b Qui ſeqtur me ꝑ fidẽ formatam. c Nõ ambulat i tenebris ignorantie ⁊ culpe: ⁊ ꝑ ꝯſequẽs nõ veniet ad tenebras gehẽne: q̃ ſunt terminus ꝑdictarũ tenebrarũ ꝓpter hoc Matth. viij. cap. Dicunt tenebre exteriores ideſt vltime: ꝑ xp̃m enĩ facta ẽ veritas ꝯ tenebras ignorãtie ⁊ grã ꝯ tenebras culpe: ⁊ glĩa dabit ab eo cõtra tenebras gehẽne. Tertio ꝓponit huiꝰ lucis fructus cum dr̃. d Sꝫ habebit lumẽ vite. q: ꝑ irradiationẽ huiꝰ lucis eleuabit itellectus ad vidẽdũ deũ clare ⁊ ꝑ ꝯſequẽs affectꝰ ad fruẽdũ ipſm ꝑfecte in qbꝰ ꝯſiſtit vita eterna. e Dixerũt ergo: hic ꝓbat ꝓpoſitũ ⁊ diuidit in duas: q: p̃mo ponitur iudeoꝝ obiectio. Scḋo xp̄i r̃nſio ex q̃ oſtẽditur ꝓpoſitũ: ibi: r̃ndit ieſus. Obiectio aũt eorũ ꝓcedit nõ ex parte dicti q: erat veriſſimũ: ſ; ex parte dicẽtis: ⁊ h̄ ẽ qḋ dr̃. e Dixerũt ergo phariſei. Tu de te ipſo teſtimoniũ ꝑhibes.

f Teſtimoniũ tuũ nõ ẽ verũ.i. habens firmitatem dato ꝙ eſſet veꝝ in ſe: q: nullus põt ferre teſtimonium de ſe ipſo. g Reſpondit ieſus: h̄ ponitur xp̄i reſponſio ⁊ excludit eoꝝ obiectionem dupliciter: p̃mo oſtendendo ꝙ cõſequentia nõ tenet. Secũdo ꝙ antecedens ẽ falſũ: ibi vos ſm carnem. Circa p̃mum ſciendũ ꝙ teſtimonium hꝫ firmitatẽ ⁊ veritatẽ ex certitudine cognitionis: ⁊ ideo hominis teſtimoniũ de ſe nõ eſt firmum: q: ⁊ ſi ſe cognoſcat tamen freq̃nter inordinate afficitur ad ſeipſm: deus autem ꝑfecte ſe ⁊ alios cognoſcit: ⁊ nõ poteſt eſſe diſtortio in eius affectu: ꝓpter quod teſtimoniũ dei de ſe ipſo firmum eſt: Teſtimonium autẽ hominis de deo eſt inualidum ꝓpter defectũ cognitionis: xp̃s autem erat homo ⁊ deus nec poterat eſſe defectus cognitionis vel inordinatio affectiõis in diuina natura vel humana ꝓpter quod eius teſtimoniũ d' ſeipſo erat firmũ magis q̃ quodcũ q; aliud teſtimonium: ⁊ ſic pꝫ defectus conſequentie ⁊ hoc eſt quod dr̃. g Reſpondit ieſus ⁊ dixit: ſi ego teſtimonium ꝑhibeo ⁊c̃. ſubdit cauſa ideſt. h Quia ſcio vnde veni aut quo vado. ideſt ꝑfecte cognoſco patrem a quo exiui in mundũ ⁊ ad quẽ reuertar ⁊ ſic patet ꝓbatio ꝓpoſiti.ſ. ꝙ chriſtus ſit lux ꝑ eſſentiam quia verbum eſt a patre ꝓgrediẽs: ſicut lux a luce. i Vos autem neſcitis vñ venio aut quo vado: q: eius diuinitatẽ ignorabãt k Vos autem ſm carnem. hic oſtendit chriſtus antecedens eoꝝ eſſe falſum ⁊ diuiditur in duas: q: p̃mo ponitur chriſti ꝓbatio. Secundo remouetur eorum obiectio: ibi: dicebant ergo. Antecedens eorum erat ꝙ xp̃s eſſet ſolus q de ſe teſtimonium perhiberet ⁊ hoc eſt falſum: q a filius dei non poteſt eſſe ſine patre ⁊ ſpiritu ſãcto: q concorditer dant teſtimoniũ cum eo: vt dicitur p̃me. Joannis. v. capitulo. Tres ſunt q teſtimonium dant in celo ⁊c̃. Tamẽ non fit hic mentio niſi de patre: ⁊ hoc eſt quod dicitur.

k Vos ſm carnem iudicatis.ſ. me eſſe ſolum hominem. l Ego non iudico quenq̃.i. per exteriora ſicut vos: q: deus intuetur cor.

m Et ſi ego iudico: iudiciũ meũ verũ eſt.i. firmum. n Quia nõ ſum ſolus vt ſupponitis q: non poteſt eſſe ſolitudo in diuinis: cum vna ꝑſona ſit in alia ⁊ econuerſo: ideo ſubditur.

o Sed ego ⁊ qui miſit me pater ⁊c̃. ex hoc arguit ad ꝓpoſitũ dicẽs. p Et in lege veſtra ſcriptũ eſt. Deutero. xix. ca. q Quia duoꝝ hoĩm teſtimoniũ verum eſt.i. debet reputari verum

quia q̃uis duo homines poſſũt mentiri ſimul: tamen non contingit defacili. a Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo. ecce vna perſona. b Et teſtimonium perhibet d̃ me qui miſit me pater: ecce alia: argumentum eſt a minori: Si enim duorum hominuꝫ teſtimonium ē firmum qui habent cognitionem paruam: ⁊ poſſũt habere affectionem diſtortam: multo fortius teſtimonium patris ⁊ filij in diuinis: vbi non poteſt eſſe talis d̃fectus debet primum reputari.

Ego ſum q teſtimoniũ perhibeo de meipſo[a]: ⁊ teſtimonium ꝑhibet de me qui miſit me pater[b]. Dicebãt ergo ei[c]. Ubi eſt pater tuus[d]? Reſpõdit ieſus[e]: neqꝫ me ſcitis[f] neqꝫ patrem meuꝫ[g] Si me ſciretis[h]: forſitã ⁊ patrem meũ ſciretis. Hec verba loquutus ē ieſus ĩ gazophilatio[i] docens in templo. Et nemo apprehendit eum: quia nondum venerat hora eius[k].

c Dicebant ergo. hic remouetur iudeorum obiectio: audientes enim ꝙ allegabat patrem ſuum in teſtimonium: ſtatiꝫ obiecerunt. d Ubi eſt pater tuus: quaſi dicat non eſt talis ac tantus ꝙ in hoc ſit ei credendũ Credebant enim eum eſſe hominem purum filium Joſeph. Et ideo de ipſo deriſorie querebãt
e Reſpondit ieſus: obiectionem excludendo.
f Neqꝫ me ſcitis: ſm deitatem.
g Neqꝫ patrem meum. per conſequens: quia cognito vno correlatiuorum cognoſcitur ⁊ reliquum: ideo ſubditur. h Si me ſciretis. lꝫ enim iudei haberent maiorem notitiam q̃ꝫ gẽtiles: ſꝫ quod dicitur. pſ. lxxv. Notus in iudea deus. tamen non cognoſcebant eum quantum ad myſterium trinitatis: quia non erat adhuc plene reuelatum. i Hec verba loqutus eſt ieſus in gazophilatio. ideſt in loco vbi ponebãtur oblationes pro edificijs templi: Hoc auteꝫ addidit euangeliſta: ad oſtendendum ꝙ ieſus erat in loco vbi poterat faciliter capi ab eis: q querebant euꝫ occidere niſi fuiſſent repreſſi diuina virtute: ideo ſequitur. Et nemo apprehendit eum. k Quia nondum venerat hora eius. ideſt ab eo preordinata: quia quando voluit captus eſt ⁊ non ante.

Expoſitio moralis ſup̱ euangelium iſtud nõ habetur. Queſtio fratris Antonij betontini.

Tu de teipſo teſtimonium perhibes teſtimonium tuum non eſt verum. Joãnis. viij. caplõ.

¶ Super quibus verbis queritur. Contra qđ legis preceptum maliciã ſuam blaſphemia dirigit? Ad quod irrefragabilis doctor Alexander de ales in ſecundo ſuo volumine inquit.

Peccatum blaſphemie contra illud p̄me tabule eſſe preceptum. Nõ aſſumes nomen dei tui in vanum: quod Exo. xx. capitulo denotaꝛ. Profecto nomen dei ĩ vanum aſſumere: ē diuine maieſtati derogare: aut ſibi et ſeruis ſuis cõtumeliam inferendo: aut a ſe: aut a ſeruis ſuis debita ⁊ conuẽientia denegando: qđ proprie diffinitõ blaſphemie eſt. Propterea Ambroſiꝰ ait. Blaſphemia eſt cum deo attribuitur quod ei non cõuenit: vel cum ab eo remouetur: quod ei ꝯuenit: que duo ſimul phariſei fecerunt quãdo dixerunt. Tu de te ipſo teſtimonium perhibes. teſtimoniuꝫ tuum non eſt verum. Hic quidem p̄mo denegant ſibi ꝙ ex ratione iam conuenit: licet enim Codice de teſtibus lege omnibus: dicatur: ꝙ in cauſa propria nemo poteſt eẽ teſtis: tamen quia Jeſus purus homo non erat ⁊ ſibimetipſi vt homo teſtimonium non reddebat: verum de ſe poterat teſtimonium perhibere. Unde Auguſtinus ait. Uerum eſt teſtimonium lucis: ſiue ſe oſtẽdit ſiue aliud: Secũdo phariſei blaſphemantes chriſto domino attribuũt ꝙ eius maieſtati non conuenit dicentes. Teſtimnnium tuum non eſt verum: ⁊ proculdubio falſe dicebant: immo forte mendaciter: quia bene fortaſſe ſciebant omnia fuiſſe in eo: que ad ydoneum teſtimonium requiruntur. Tria enĩ ſunt que teſtis debet habere ſm theologos.

Primo in intellectu veritas: quia ſicut cecus non poteſt de coloribus iudicare: ſic, qui ignorat non poteſt teſtimonium perhibere. Secundo in affectu bonitas: quoniam ſm Sapienteꝫ in ethicis qualis eſt vnuſquiſqꝫ talia loquitur. Amantes inquit ipſe ⁊ odientes non pariter iudicamus. Tertio in affatu pluralitas: nam cõmuniter vni teſti ſm iura non adhibetur fides ſicut digeſtis de teſtibus lege vbi numerus. et iiij. q. iij. Js item in criminali deſcribitur. Chriſtus igitur qui erat ſumma veritas ⁊ ſapientia ipſo dicente hodie: ſcio vnde venio: ⁊ ſumma

BIBLIOTECA MARES

bonitas ⁊ clemētia ipo etiam addente. Ego nō iudico quēq̄ȝ. ſ. malo ⁊ falſo iudicio: vt vos facitis. ⁊ ſumma potentia qꝛ neqȝ ſolus: ſed vna cū patre ipo etiam cōfirmante q ait. Ego ſolus nō ſum: ſed ego ⁊ qui miſit me pater. Uerum ꝑfecto teſtimoniuȝ ꝑhibeo: lȝ omnia ꝑter illa reperirentur in eo: ⁊ multo his plura: q̄ a peritis in iure deſcribuntur. Dicūt eni iſti ꝙ he ꝯditiōes requiruntur in teſte. Cōditio ſexus: etas: diſcretio: fama. Et fortuna fides in teſtibꝰ iſta requires.

Dominica de paſſione Epiſtola Pauli ad hebreos. ix. capitulo.

FRrés: xp̄s aſſiſtēsᵃ pōtifex futurorū bonorum: pamplius ⁊ perfectiꝰ tabernaculum non manu factum. i. non huius creationis. Neqȝ per ſāguinem hyrcorum: aut vitulorum: ſed per proprium ſanguinē introiuit ſemel in ſancta: eterna redemptione iuēta.

Expoſitio litteralis.

HIc apoſtolus oſtendit de tabernaculo moyſi inq̄ȝtuȝ fuit figura noue legis: circa quod apoſtolus duo facit: qꝛ ꝑmo declarat ꝑpoſitum: ſecūdo ꝓbat quoddam ſuppoſitum: ibi: ſi enim ſanguis: Circa ꝑmum qnqȝ tāgit ꝑmo dignitatem loci: qꝛ illa pars tabernaculi que figurabat nouū teſtamentum vocabaṫ ſanctū ſanctoꝝ. Secūdo dignitateȝ miniſtri: qꝛ ſolus ſūmus pontifex illuc intrabat. Tertio modum intrādi: qꝛ cum ſanguine intrabat. Quarto tempus intrandi: qꝛ tm̄ ſemel in anno. Quīto ad q̄d intrabat. ſ. ad placandū ſibi deū ⁊ populo: ⁊ iſta ſignificant ea que ſunt in nouo teſtamēto: qꝛ xp̄s q eſt ſummus pontifex intrauit celum: quod deſignabatur ꝑ ſanctum ſanctoꝝ: vt ſupra dictū ē: ⁊ ꝑ ꝓprium ſanguinem ad placandum nobis patrem: ⁊ hoc eſt quod dicitur.

a Chriſtus aſſiſtens. Sciendum tamen ꝙ in hoc cap̄. conſtructio eſt multum ſuſpenſiua: ⁊ iō vt clarius ⁊ breuius ꝓcedam: ego ponam lr̃am non ſm̄ ꝙ iacet in libro. ſed ſm̄ ordinem ſerie.

a Chriſtus aūt aſſiſtens. hic tāgitur dignitas miniſtri noui teſtamenti: qꝛ xp̄s eſt nomen ſuppoſiti exiſtētis in natura duplici. ſ. diuina ⁊ humana. Pontifex. hic tangitur nomē officij: qa xp̄s eſt ꝑnceps alioꝝ paſtoꝝ: ſm̄ quod dicit̄ prima Petri. v. cap̄. Cum apparuerit ꝑnceps paſtorum ⁊c̄. Aſſiſtens. i. ſemꝑ paratus ad ſuū officium. ſ. ad interpellādum patrem ꝓ nobis: ⁊ ad auxilianduȝ nos contra impugnationē hoſtis:

introiuit ſemel in ſancta. i. in celum vt patebit infra: quod q̄dem celum eſt tabernaculum ꝑ amplius. i. valde amplum ꝓpter imenſitatem bonorum celeſtium: ⁊ ꝑfectius q̄ȝ fuit tabernaculum moyſi: quod fuit mobile ⁊ portabile de loco ad locuȝ. Iſtud eſt imobile ⁊ eternuȝ: ſm̄ quod per Iſai fuit ꝑdictum xxxiij. ca. Oculi tui videbunt hieruſalem ciuitatē opulentam tabernaculuȝ quod nequaq̄ȝ tranſferri non poterit: ibi enim loq̄tur de hieruſalem celeſti: non manu factum. i. non per hominē: ſicut fuit tabernaculum moyſi ꝑ manū Bezeleel. Unde conſiderandū eſt ꝙ tabernaculum moyſi ſic erat diſpoſitum: parietes eniȝ erant de quibuſdam aſſeribus coopertis auro. Tectū vō tabernaculi erat quedā cortina quattuor coloribꝰ ꝯpicta. Altitudo tabernaculi erat decem cubitoꝝ: ⁊ latitudo deceȝ: longitudo vō eius. xxx. ⁊ erāt quedā cortina interiꝰ diuidēs longitudinē in partes inequales: qꝛ ex vna parte cortine erant decem cubiti tm̄: ⁊ dicebaṫ illa pars tabernaculi ſanctum ſanctoꝝ: In alta eniȝ parte erant. xx. cubiti: ⁊ dicebatur illa pars ſancta abſolute: vel etiam ſanctum: ⁊ ſic diſtinguebātur due partes tabernaculi ſicut in eccleſijs noſtris chorus ⁊ nauis: niſi ꝙ oppoſito modo erant ſite: qꝛ chorus in eccleſijs noſtris eſt verſus oriētem: in tabernaculo vō moyſi: ſanctum ſanctoꝝ erat verſus occidentem. Ulterius conſiderandum ꝙ in ſanctum ſanctoꝝ erant tria: Archa teſtamenti: Duo cherubin: ⁊ ꝓpitiatoriū. Apoſtolus addit quartum. ſ. ꝙ ibi erat turribulum quod exponunt aliqui dicentes ꝙ per hoc intelligi debet altare incenſi: ſed hoc pȝ falſum ꝑ textum Exo. vltimo ca. vbi dicitur. Altare incenſi erat in alia parte tabernaculi: Hoc etiam dicunt Joſephus ⁊ hieronymus. Et ideo dicendum ꝙ ꝑ turribulū nō intelligitur aliud niſi ꝙ erat ibi incēſorium in quo ſummus ſacerdos intrans ſanctum ſanctoꝝ ponebat incēſum vt nebula inde ꝯſurgens impediret alioꝝ conſpectū q erant in alia parte tabernaculi ne viderēt ea

que erant intra ſanctum ſanctoꝝ: Similiter in alia parte tabernaculi que dicebaꝫ ſancta erant tria: Menſa ꝓpoſitionis in latere aquilonari: ⁊ candelabrum aureum in latere auſtrali. ⁊ altare Thimiamatis in medio contra diuidentē ſanctum: Et ſanctum ſanctorum. Predictoꝝ autem aſſignaꝫ duplex ratio vna litteralis ⁊ alia myſtica: Litteralis eſt iſta. Tabernaculum enim iſtud erat ordinatum ad cultum veri dei creatoris totius mundi in quo ſunt due partes: vna nobis inuiſibilis videlicet iſtud quod eſt vltra Celum ſidereum vbi erat habitatio ſpiritualiū ſubſtantiarum ⁊ hoc figurabatur ꝑ illam partē tabernaculi que dicebatur ſanctum ſanctorum: in qua erant Cherubin repreſentantia angelicam naturam: ⁊ archa teſtamenti clauſa ad deſignandum ꝙ rationes eorum que fiunt in hoc ſeculo viſibili continentur clauſe ⁊ nobis occulte in illo ſeculo ſuperiori ſicut ratiões effectuū in cauſis: ⁊ artificiatorum in artifice continentur quodāmodo clauſe. Et hoc ꝑ tria in archa contenta. ſcilicet tabulas que repreſentant ſapientiam qua diriguntur res humane: Et virga Aaron qua deſignatur poteſtas regiminis: per quam coercentur homines a malis: Et manna per quod deſignatur vita humana: Per propiciatorium vero qđ erat quaſi locus dei: ⁊ quia inde reſpondebat ſummo ſacerdoti: per hoc deſignatur ipſe deus glorioſus ⁊ ſublimis preſidēs omnibus creaturis: ⁊ ſic poſtq̄ꝫ per ſanctuꝫ ſanctorum deſignantur ea que ſunt ſupra celum ſidereum nobis inuiſibilia. Sic per aliam partē tabernaculi que dicebatur ſanctum abſolute deſignabatur alia pars mundi: Per tectum autē tabernaculi in quo erat quedam cortina varijs coloribus diſtincta: deſignabaꝫ celum ſydereū varijs ſtellis ornatum. Per candelabrum autē in quo erant ſeptem lucerne deſignabantur orbes ſeptem planetarum: ⁊ propter hoc erat poſitum in parte auſtrali: quia curſus planetaruꝫ in Emyſperio noſtro ſemper eſt ad auſtrum.

Per menſam vero vbi erant panes ſuppoſiti deſignabantur elementa: ex quibus conſtituitur ⁊ nutritur hominum vita: quia ex eiſdem ſumꝰ ⁊ per eadem nutrimur vt dicitur ſecūdo de generatione: Deſignabat etiam illa menſa: ꝙ illi q in altari deſeruiebant creatori vniuerſe creature de altario debent viuere. Ratio autem allegorica predictorum eſt: quia per illam partē tabernaculi que dicebatur ſancta deſignabatur vetus teſtamentum in quo veritas diuinorum erat latens ſub velaminibus figurarum: ſicut aſpectus eorum qui erant intra ſanctum ſanctorum ⁊ erat intercluſus per cortinam mediam inter vtranq̄ꝫ tabernaculi partem: vt dictum ē per illam: vnde per tabernaculi partem que dicebatur ſanctum ſanctorum in qua erant illa q̄ repreſentabant ſpiritualia ⁊ diuina vt dictum eſt: ſignificabatur nouum teſtamentum in quo reuelata eſt veritas diuinorum: propter quod in paſſione domini in qua conſumatum eſt nouum teſtamentum: ſciſſa fuit illa cortina que ꝓhibebat aſpectum eorum que erāt intra ſanctū ſanctorum: vt habetur Luc. xxiij capitulo. Hanc autem expoſitionem ſecundam ꝓſequitur apoſtolus. ⁊ hoc eſt quod ſubdit apoſtolus exponendo verbum predictum. ideſt non huiꝰ creationis ideſt humane factionis. Tangit etiam tempus intrandi: ibi ſemel: quia totum tempus non eſt niſi vnus annus reſpectu pontificatus chriſti: ⁊ ideo ex quo ſemel itrauit ſemper eſt ibi: tangitur etiam modus intrādi cum dicitur. Neq̄ꝫ per ſanguinem hyrcorum aut vitulorum: ſicut intrabat pontifex veteris legis: ſed per proprium ſanguinem: qui pro nobis fuit effuſus in cruce. Tangitur etiam ad quid intrauit cum dicitur: eterna redemptione inuenta: quia per hoc habemus eternam redemptionem per modum conuenientiſſimum a chriſto inuentum inquantuꝫ ſatiſfecit: quia poterat in q̄ꝫtum deus. Et ſoluit qui debebat inq̄ꝫtum homo. Si enim ſanguis. hic probat quoddam ſuppoſitum circa vltimum dictum. ſcilicet ꝙ ſanguis chriſti fuit efficax ad noſtram redemptionem eternam: ⁊ facit talem rationem: ſanguis chriſti ex vnione ad ſuppoſitum diuinum habet virtutem maiorem ad emundationem anime q̄ꝫ ſanguis. Hyrcorum ⁊ vitulorum et aqua luſtrationis ad tollendum immundiciaꝫ corporalem ſeu impedimentum irregularitatis de quo predictum eſt. Ueritas propoſitionis huius patet: quia ſanguis chriſti ex eius vnione ad ſuppoſitum diuinum contrahit q̄ꝫdam infinitatem virtutis: Sed predicta veteris legis tollebant immunditiam corporalem contractam ex tactu alicuius immundi ⁊ a diuino cultu impedientem: vt patet numeri. xix. capitulo. Ergo multo fortius ſanguis chriſti mundat animam ⁊ reddit eam aptam ad ſalutem eternam: ⁊ hoc eſt quod dicitur.

Si enim ſanguis hyrcorum ⁊ thaurorum[a] ⁊ cinis vitule[b] inquinatos ſanctificat ad emundationez carnis[c]: quanto magis ſanguis chriſti[d]: qui per ſpirituz ſanctū ſemetipſum obtulit immaculatum deo: emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis ad ſeruienduz deo viuenti[e]? Et ideo noui teſtamēti mediator eſt[f]: vt morte intercedente[g] in redemptionem earū preuaricationum[h]: que erāt ſub priori teſtamēto: repromiſſionem accipiant[i]: qui vocati ſunt eterne hereditatis[k] In xp̄o ieſu domio noſtro

a Si enim ſanguis hyrcoruz ⁊ thaurorum: hoc fiebat in feſto expiationis. b Et cinis vitule aſperſus: q: in aqua illuſtrationis qua debebāt imūdi aſpergi ponebant cineres vitule cō buſti. vt d: numeri. xix. cap. c Inqnatos ſāctificat ad emūdationem carnis: q: animaz mundare nō poterat. d Quāto magiſ ſanguis xp̄i emundabit conſcientiaz noſtrā ab operib⁹ mortis. i. peccatis q̄ mortificant animam morte culpe ⁊ morte gehenne. e Ad ſeruiendū deo viuēti: hoc dicit ad differentiaz illorum: q putant viui. ſed ſunt mortui: vt Jupiter: Hercules ⁊ huiuſmodi. Tangit aūt tria p que ſanguis xp̄i habet efficaciam ad p̄dicta. Primum eſt ip̄e offerens. ſ. xp̄s cuius meritum eſt efficacie infinite ꝓpter coniūctionem ad dininitatē: ⁊ hoc tāgit cum d: Semetip̄m obtulit. Secūdū eſt munus oblatum ꝙ fuit ſanctiſſimū: Jdeo d: imaculatū. Tertium eſt modus offerendi q ꝓceſſit ex maxima charitate quod notat cum d: p ſpiritum ſanctum: cui aūt facta ſit talis oblatio oſtēditur cum dicitur. Deo. ſ. patri. f Et ideo noui teſtamēti: Hic ꝯſequenter ex p̄dictis que ptinent ad vetus teſtamētum ⁊ expoſitione eorum arguit ad p̄ncipale intētum. ſ. ꝙ nouū teſtamētum ſit excellētius ⁊ efficacius veteri: ⁊ hoc oſtēdit cū p̄dixit ꝙ xp̄s p ꝓprium ſanguinē intrauit celū: ⁊ ſic inuenit noſtram redemptionē eternā: hoc aūt nō poterat fieri in veteri teſtamēto: Ex quo ſeqtur ꝙ illud teſtamētū factū eſt p xp̄m: ⁊ per cōſequēs dz dici nouū teſtamentū: q: illud qd̄ ſequitur p̄cedens dicitur nouū reſpectu illius: et hoc eſt quod cōcludit apoſtolus. f Et ideo noui teſtamēti mediator eſt. ſ. ip̄e xp̄s: p quem aūt modum ſit mediator ſubdit. g Ut morte intercedēte. i. xp̄i morte interueniēte p quaz eius teſtamentū eſt ꝯfirmatum. h Redemptionem earum p̄uaricationum q̄ erāt ſub priori teſtamento. i. quas vetus teſtamētum nō poterat auferre ſed per mortem xp̄i ſunt ablate.

i Repromiſſionem eterne hereditatis accipiant. p efficaciam paſſionis. k Qui vocati ſunt ad participandū ip̄m p veram fidem ⁊ ſacrambntorum noue legis ſuſceptionem ⁊ ſic pz ꝙ nouū teſtamētū eſt efficatius veteri: q: mūdat animā ⁊ ꝯfert gloriam. Uetus autē teſtamentū tm̄ exterius mūdabat ⁊ temporalē hereditatem ꝓmittebat.

Queſtio fratris antonij betontini. Sanguis xp̄i q p ſpiritum ſanctum ſemetip̄m obtulit imaculatum deo. emūdabit ꝯſciētiā noſtrā ab operib⁹ mortuis. Paulus ad hebreos. ix. ca.

¶ In qbus verbis queritur: vtrum teneamur ad id quod nobis cōſciētia dictat. Bonauē. in ſecūdo diſti. xxxix. parte ſcd̄a arti. ſecundo. q. iij ꝙ conſciētia aliquādo dictat aliqd qd̄ eſt ſm legem dei: aliquādo aliqd quod ē p̄ter legez dei. aliquādo aliqd qd̄ ē contra legem dei: ⁊ loquimur hic de dictamine p modum p̄ceptionis vl' ꝓhibitionis nō p modum cōſcilij. ſiue pſuaſionis. In p̄mis qdem ꝯſcientia ſimplr ligat ⁊ vlr ꝓ eo quod ad illa homo ligatus p legez diuinā ⁊ cōſcientia que illi ꝯcordat ligatum oſtendit. In ſecūdis v̄o conſcientia ligat q̄zdiu manet: vnde vel tenetur homo ꝯſciētiaz deponere: vl' tenetur illud quod dictat cōſciētia adimplere: vtpote ſi dictat ꝙ neceſſarium ē ad ſalutē feſtucam de terra leuare. In tertijs v̄o conſcientia nō ligat ad faciendum vel nō faciendum ſed ligat ad ſe deponēdum ꝓ eo ꝙ cū talis conſcientia ſit erronea errore repugnāte legi diuine neceſſario q̄zdiu manet ponit hoīem extra ſtatuz ſalutis: ⁊ ideo neceſſarium ē eam deponere: qa ſiue homo faciat quod dictat ꝯſciētia eius ſiue eius oppoſitum mortaliter peccat. Si v̄o facit ꝙ ꝯſcientia dictat: ⁊ illud ē contra legem dei: ⁊ facere ꝯtra legez dei ſit mortale peccatū: abſqz dubio mortaliter peccat. Si v̄o facit oppoſituz eius ꝙ ꝯſcientia dictat ip̄a manēte adhuc mortaliter peccat: nō rōne operis qd̄ facit ſed quia malo modo facit. facit enim in contemptuz dei

dum credit dictante ſibi ↄſcientia hoc deo diſplicere: q̃zuis deo placeāt: ⁊ hoc eſt quod dicit glo. ſup illud Roma. xiiij. ca. Omne quod non eſt ex fide peccatū ē: ibi gloſa. Omne quod ad ↄſcientiā ꝑtinet ſi aliter fiat dicit Apoſtolus eē peccatū: q̃zuis n. fiat ē͛ qḋ bonū eſt ſi nō faciendū credatur peccatum ē. Et rō huiꝰ ē: q2 nō tm̄ attendit deus qd homo faciat ſꝫ quo animo faciat: ⁊ iſte q facit ꝙ deus iubet credens facere contra dei volūtatē non facit bono aīo: ſꝫ malo: ⁊ ideo peccat mortaliter.

Dominica in paſſione Euangelium ſm̄ Joannem. viij. cap.

IN illo tempore: Dicebat Jeſus turbis iudeorum et principibus ſacerdotū. Quis ex vobis arguet me de peccato[a]? Si veritatē dico vobis[b]: quare non creditis mihi[c]? Qui ex deo eſt: verba dei audit. Propterea vos non auditis[d]: quia ex deo nō eſtis[e]. Reſpōderūt ergo iudei[f]: ⁊ dixerunt ei. Nonne bene dicimus nos[g]. quia ſamaritanus es tu: et demonium habes[h]? Reſpondit ieſus[i]. Ego demonium non habeo[k]: ſꝫ

Expoſitio l̄ralis.

HIc euangeliſta declarat ꝓprietatem iudeoꝝ ⁊ phariſeoꝝ: q̄m ꝓprietas eorum erat recipere falſa ⁊ mēdacia: ⁊ non vera: ſed q2 poſſent dicere ꝙ nō credimꝰ tibi: hoc non eſt ꝓpter odium veritatis ſed ꝓpter maliciam tuam: q2 malus homo es: Ideo dicit hoc remouens. a Quis ex vobis arguet me de peccato? quaſi dicat: Si habetis aliquod peccatum quod poſſitis ſup me oſtendere: paratus ſuꝫ audire ⁊ me rationabiliter purgare: ⁊ ideo cum hoc non poſſitis facere. b Si veritatē dico: ſi. ꝑ quia. c Quare nō creditis mihi? ⁊ ſubdit cām dicens: q ex deo eſt: verba dei audit: q2 qlibet audit doctrinam ad quā affectatꝰ eſt: q2 eſt ſibi cōnaturalis: ⁊ ideo concludit. d Propterea vos non auditis. i. recipitis v̄ba dei ex ore meo. e Quia ex deo non eſtis ⁊ ꝑ conſequens ſequitur ꝙ ſitis ex diabolo: nō per creationem ſed per imitationem. f Reſponderunt ergo: oſtenſo patre eoꝝ: ponitur eoꝝ iniurioſa reſponſio: ⁊ diuidit̄ in duas: q2 ꝑmo ponit̄ dicta reſponſio: Secundo ipſius reſponſionis manſueta declinatio: ibi rn̄dit ieſus. Circa ꝑmum ſciendum ꝙ modus hominum q neſciunt rōnabiliter reſpondere eſt ad cōuicia iniuriaſqꝫ ſe cōuertere: ⁊ ideo iudei nō habentes ꝙ xp̄o reſponderēt ad conuicia ſe cōuerterunt dicētes. g Nōne bene dicimus nos: q2 ſamaritanus es: lꝫ enim xp̄s eēt genere iudeus ⁊ non ſamaritanus: tamen vocant eum ſamaritanum duplici de cauſa: vna ē q2 vt dcm̄ eſt cap. iiij. q̃zuis ſamaritani eſſent gentiles tamen legem in parte ſeruabāt. Et ideo erat vulgare apud iudeos ꝙ ille q ī parte legem obſeruabat: ⁊ in parte legeꝫ ſoluebat vocabat̄ ſamaritanus: q̃zuis eſſet iudeus ꝓpter ſimilitudinem ad iudeos: ſicut apud xp̄ianos aliqs dicitur iudeus vl ſaracenus. Qui ritū catholice fidei in parte ſoluēs iudeis ⁊ ſaracenis q̃ztum ad aliqd aſſimilatur. Alia cauſa eſt q2 ſamaritani erāt multū infeſti iudeis et odibiles eis: vt ſupra dcm̄ eſt ca. iiij. Et iō vulgare erat apud iudeos ꝙ homīes malos ⁊ eis odibiles vocabant ſamaritanos q̃zuis eſſent iudei. Talis autem erat xp̄s ſm̄ reputationē eoꝝ. Ideo vocabāt eū ſamaritanū. h Et demonium habes: hoc enim iudicabāt de xp̄o ꝓpter mirabilia q̄ faciebat ⁊ magicis artibus imputabant: Et q2 ſecreta eoꝝ frequēter arguendo dicebat: ⁊ q2 aliquando q̄dam alta ⁊ ſubtilia loq̄batur que nō intelligebāt: ꝓpter quod eū arrepticium dicebant. Sicut ⁊ de ſaul dicitur ꝑmo Regum. xviij. ca. qḋ arreptus a demonibꝰ prophetizabat in aula ſua. i Reſpondit ieſus. hic ponit̄ ipſius xp̄i manſueta declinatio: cum malediceret̄ nō maledicebat vt habet̄ ꝑma petri. ij. cap. Jō manſuete iniuriā declinat dicēs. k Ego demonium nō habeo: qḋ pꝫ q2 demones expellebat: nec doctrinā malam habebat ſꝫ ſanctiſſimā vt pꝫ intuenti. Si enim aliqs hō in nulla lege imbutus videret xp̄i doctrinā ſtatiꝫ ex ſola rōne naturali iudicaret eam mundiſſimam ⁊ honeſtiſſimā reſpectu cuiuſcūqꝫ alteriꝰ doctrine. Similiter miracula xp̄i nō fiebāt virtute demonis: qḋ pꝫ ex h̄ ꝙ faciebat multa non ſolū virtute demonis: ſꝫ virtute cuiuſcūqꝫ creature trāſcēdētis: ſicut ē ſuſcitatio mortuoꝝ: illuminatio cecoꝝ ⁊ illuſtratio hoīum ſimplicium

honorifico patrem meum[a] ⁊ vos inhonoraſtis me[b] Ego autem nõ quero gloriam meaʒ[c]. Eſt q̄ q̄rat: et iudicet[d]. Amē amen dico vobis[e]. Si quis ſermonem meum ſeruauerit mortem nõ videbit in eternum[f]. Dixerunt ergo iudei[g]. Nunc cognouimus q: demoniū habes[h] Abraam mortuus eſt ⁊ prophete: ⁊ tu dicis. Si qs ſermonem meum ſeruauerit[i]: nõ guſtabit mortem in eternum[k]? Nunquid tu maiores patre noſtro Abraam[k] q̄ mortuus ē: ⁊ prophete mortui ſunt: Quem teipſuʒ facis[l]? Reſpõdit ieſus[m] Si ego glorifico meipſum[n]: gl̃ia mea nihil ē[o].

⁊ cõſimilia ex hoc pʒ ꝙ fiebant virtute diuina. ideo ſequitur. a Sʒ honorifico p̄rem meū: declarando eius virtutem in miraculo.
b Et vos inhonoraſtis me: attribuēdo demoni ꝙ v̄tuti diuine deberet attribui: ⁊ ne poſſent dicere ꝙ talia diceret ad iactantiā ſubdit. Ego aūt nõ quero gl̃iam meā Sed q̄rit̃ hic cum xp̄s quereret gloriā dei p̄ris: ⁊ eadeʒ ſit gl̃ia patris ⁊ filij: quomõ põt dicere: Ego auteʒ nõ quero gloriam meā. Dicenduʒ ꝙ dirigit v̄bū ad itētionē eoꝝ quibus loquebat̃ q̄ reputabant eum querere honorem mundanum: ⁊ eſt ſenſus. c Ego aūt non quero gl̃iam meam quaſi dicat: Ego nõ quero gloriaʒ ab honore dei p̄ris deuiantē ſicut vos creditis
d Eſt q̄ querat ⁊ iudicet: quaſi dicat illi q̄ querunt gl̃iam mūdi poſſunt manifeſte iudicare ⁊ ꝑpendere ꝑ facta mea ꝙ ego talia non quero: q: vita xp̄i in paupertate ⁊ abiectione exiſtens gl̃ie mūdane erat ꝯ̄ria. Aliter exponitur. Ego aūt non quero gl̃iam meam. i. exaltationē meā: ꝑ nūc: q: ante paſſionē xp̄s querebat abiectionem. d Eſt q̄ querat. ſ. deus pater q̄ poſt humiliationē in cruce exaltauit eū: ⁊ dedit illi nomē quod eſt ſup omne nomē: vt dicit̃ ad Philipenſes. ij. cap̄. Et iudicet. ſ. deus pater de illis q̄ me inhonorāt vindictam faciendo de ipſis qḋ factum eſt qn̄ in vindictam mortis xp̄i deſtructa eſt ciuitas ⁊ tēplum ⁊ populus occiſus ⁊ captiuatus eſt ꝑ romanos. e Amē amen dico vobis. hic ꝓbat tertium ſupra poſitū. ſ. ꝙ ſequēs xp̄m lumen habeat vite: Et diuiditur in duas: q: p̄mo ponitur xp̄i ꝓbatio. Secundo iudeoruʒ obiectio: ibi dixerūt ergo. In p̄ma parte d̄ ſic.
e Amen amē dico vobis. i. fideliter: ⁊ duplicatur ad maiorem affirmationē. f Si qs ſermonem meum ſeruabit: mortem nõ videbit in eternum: Cuius ratio eſt q: ſemen. i. verbū dei vt habetur Luc. viij. cap̄. In q̄ſtum vita eterna in verbo dei conſiſtit ſicut in quodam p̄ncipio ſeminali q: finaliter ꝑducit in vitaʒ beatam: ſicut virtute ſeruantis ꝑducitur fructus ⁊ ideo ſicut ille qui ſeruat ſemen a corruptiōe peruenit ad fructum: ſic ſeruans verbum diuinū: ꝑuenit ad beatitudinis ſtatum q̄ beatitudo deſignatur cū dicitur. Mortem nõ videbit vita enī beata in viſione ⁊ fruitiōe cõſiſtit: ⁊ ideo per excluſionem mortis gehēne que huic viſioni opponit̃: conſecutio beatitudinis intelligitur ⁊ ſic patet quod ſupra fuit ꝓpoſitum ſ. ꝙ ſequens xp̄m habet lumen vite: q: ſequela xp̄i in obſeruatione verbi eius conſiſtit.
g Dixerūt. hic ponit̃ iudeoꝝ obiectio in contrariū: ⁊ diuidit̃ in duas: q: p̄mo ponitur dicta obiectio. Sc̄do xp̄i rn̄ſio: ibi rn̄dit ieſus. Obiectio aūt eoꝝ incipit a cõuicio q: ſicut hoīes irrationabiles ⁊ turbati ſtatim dixerunt.
h Nūc cognouimus q: demonium habes: q̄ſi dicat p̄us tm̄ opinabamur te habere demonium: Sed mō ſumus certi q: ita eſt ꝙ nulla falſitas a deo eſt: ſed a diabolo q̄ eſt pater mendacij vt tu dixiſti: verbum aūt tuū eſt manifeſtum et aptuʒ mēdaciū ad cui⁹ ꝓbationē īducūt. Abraā mortuus ē ⁊ ꝓphete: q̄ tm̄ ſermonē dei ſeruauerunt q̄ eſt maioris virtutis q̄ʒ ſit ſermo tuus: ⁊ iō pʒ falſum qḋ tu dicis. i Si qs ſermoneʒ meū ſeruauerit ⁊c̄. Ex quo pʒ ꝙ decipiebant̃ in equoco: ex quo xp̄s dicebat de morte ſp̄ūali: ipſi aūt acceperūt de morte corporali: ⁊ iō querunt deriſorie duo: p̄muʒ eſt. k Nunq̄d tu maior es p̄re noſtro Abraā: quaſi dicat nõ: ſc̄ḋm eſt.
l Quē teip̄m facis? q̄ſi dicat. manifeſte pʒ ꝙ ad gl̃iam vanā de te falſa dicis. m Rn̄dit ieſus: hic ponit̃ xp̄i reſponſio ⁊ p̄mo ad ſecūduʒ. ſecūdo ad p̄mum: ibi Abraā: ⁊ q: in vltimo queſito imponebant ei querere vanā gl̃iam: ideo h̄ excludit dicens. n Si ego glorifico meip̄ʒ. i. ſi ego quero gl̃iam meā p̄ter regulā veritatis diuine vt vos mihi īponitis. o Gl̃ia mea nihil eſt. i. falſa q: falſum ē non ens vel nihil. Sʒ

Eſt pater meus qui glo
rificat me[a]: quem vos
dicitis[b]: quia deus ve-
ſter eſt: ⁊ non cognoui-
ſtis eum[c]. Ego autē no
ui eum[d]: Et ſi dixero q͛
non ſcio eum[e]. ero ſimi-
lis vobis mendax: Sed
ſcio eum[f]: ⁊ ſermonem
eius ſeruo[g]. Abraā[h] pa-
ter veſter exultauit vt
videret diem meum:
vidit ⁊ gauiſus eſt[i]. Di
xerūt ergo iudei ad eū.
Quinquaginta annos
nondū habes. ⁊ Abraā
vidiſti[k]? Dixit eis ieſus
Amē amen dico vobis[l]
anteq̄ȝ Abraā fieret ego
ſū. Tulerunt ergo lapi-
des[m]: vt iacerent in eū.
Jeſus āt abſcondit ſe[n]:

nō eſt ita q͛ gloria mea eſt a deo p̄re a quo nul-
lum falſum pōt eſſe: ⁊ hoc eſt quod dicitur hic.
a Eſt pater meus q̄ glorificat me: p̄ miraculo
rum ōpationem: ⁊ poſtea glorificabit p̄ reſurre
ctionis ⁊ aſcēſionis gl̄iam. b Quē vos dici
tis q͛ deus veſter
eſt: p̄ operū imita
tionē: ſed hoc ē fal
ſum quod probat
dicens. c Et nō
cognouiſtis eum:
p̄ fidem formataȝ
in qua cōſiſtit dei
filiatio p̄ adoptio
nem. d Ego au
tem noui euȝ: ſicut
eius filius natura
lis habens eandē
ſciam cum ipo.
e Et ſi dixero q͛
non ſcio eū: ero ſi-
milis vobis mendax: ſicut eſtis mendaces aſſe-
rendo vos eum cognoſcere cū tamē non eū co-
gnoſcatis: ita eſſem mendax ſi aſſererē me eum
ignorare cū inq̄ȝtum deus habeā noticiā eādē
cū eo: ⁊ inq̄ȝtum homo eum clare videā: ⁊ ideo
ſubdit. f Sed ſcio eum. ſ. predicto modo.
g Et ſermonem eius ſeruo: hoc addit q͛ vera
cognitio per opera demonſtratur. Jn omni. n.
opere malo eſt aliqua ignorantia: p̄pter quod
dicit ph̄s. iij. ethi. Omnis malus eſt ignorās.
h Abraam: hic reſpondetur ad p̄mum. que-
ſierant enim p̄mo deriſorie ſi ipē eēt maior q̄ȝ
Abraā. ⁊ reſpondet q͛ ſic dicēs: Abraā pater ve
ſter exultauit vt videret diē meuȝ. Quia abraā
deſiderauit cognoſcere tempus aduentus xp̄i:
quod eſt videre xp̄m in ſpiritu: ⁊ ſic pȝ q͛ ē ma-
ior Abraā: p̄pter hoc enim cognitionē hāc de-
ſiderabat: q͛ ab ipo omnium gentiuȝ redēptio-
nem expectabat. i Uidit ⁊ gauiſus ē: quan-
do. ſ. dictum eſt ei in ſemine tuo benedicentur
omnes gētes. Geñ. xxij. ca. Et quādo in figura
trium angeloꝝ ſibi apparentium cognouit tri
nitatis myſterium. Geñ. xviij. ca. ⁊ in oblatiōe
Jſaac p̄pter quod locus ille dictus eſt. Domin⁹
videt vt habetur Geñ. xxij. ca. q͛ dominus fecit
videre abraam ocultum xp̄i myſterium. Sȝ cō
tra hoc dictum xp̄i veraciſſimū arguūt dicētes
k Quinquaginta annos nondū habes ⁊ abra
am vidiſti: quaſi dicāt hoc eſt impoſſibile q̄a a
morte Abrae vſq̄ȝ ad tempus xp̄i fluxerunt an-
ni circiter duo milia. Solet queri cum xp̄s nō
haberet vltra triginta tres annos quomodo iu
dei aſſumpſerunt tantam ſuperfluitatem dicen
do quinquaginta annos ⁊c̄. Dicendum q͛ pro-
pter labores ⁊ ie-
iunia videbat̄ chri
ſtus lōge maioris
etatis q̄ȝ eſſet: vel
ſm̄ alios p̄pter re
uerētiam anni qn
quageſimi q̄ erat
iubileuſ. Judei. n.
per ipſum cōputa
bāt: ⁊ eſt ſenſus qn
q̄ginta annos ⁊c̄.
quaſi dicāt non vi
xiſti adhuc vnum
iubileum ⁊ abraā
vidiſti. Ex modo
loquendi apparet
eoꝝ falſitas ⁊ calūnia. q͛ xp̄s nō dicit vidi abra
am ſicut ipſi repetierūt: ſȝ ecōtrario q͛ abraā vi
derat ip̄m: q͛ tū̄ eoꝝ obiectio p̄cedebat ex hoc
q͛ ſolū in eo naturā humanā ꝯſiderabāt: ideo
oſtēdit ſe naturā diuinā hīc dicēs. l Amen
amē dico vobis anteq̄ȝ abraā fieret ego ſū: Ubi
oñditur ei⁹ eternitas ꝯiungēdo verbū p̄ñtis tē
poris ego ſum cū verbo p̄teriti tp̄is anteq̄ȝ fie-
ret: q͛ eternitas aſſiſtit omni tēpori: ⁊ q͛ iudei
neſciebant verbis eius ꝯ̄dicere rōnabiliter lo
quendo: ideo ꝯtradixerunt corporaliter pſeq̄n
do ideo ſubdit̄. m Tulerūt lapides vt iace
rent in eū ſicut in blaſphemū: ⁊ pȝ manifeſte q͛
nō mouebant̄ amore iuſtitie: ſȝ liuore inuidie:
q͛ in lapidatione blaſphemi requiritur debi-
tus p̄ceſſus per accuſationem coram iudice et
teſtium depoſitionem ⁊ iudicis ſententiam: et
tunc ſequitur lapidatio extra ciuitatem: vt ha-
betur Leui. xxiiij ca. Jpſi autem volebant eum
lapidare omiſſo p̄ceſſu predicto: ⁊ cum hoc in
loco ſacro quod erat illicitum etiam de conui-
cto: propter quod Joiada pontifex fecit Atha-
liam trahi extra ſepta templi anteq̄ȝ occideret̄
vt habetur. iiij. Regum. xj. ca. n Jeſus autē
abſcondit ſe: non occultando retro parieteȝ vel
aliquod huiuſmodi: ſed virtute diuinitatis ſe
reddendo eis inuiſibilem: ⁊ in hoc nobis exē-
plum patientie dedit ⁊ fidelibus ſuis materiaȝ
conſolationis: q͛ aliquando ſe abſconſuri erāt.

a Et exiuit de tēplo:p mediū illoꝝ inuiſibili/
ter pgens:ſicut dr̄ de illis q voluerūt eū pcipi/
tare:Luc.iiij.ca. Ihs aūt trāſiēs p mediū illoꝝ
ibat:tamē a ſuis diſcipliſ videbat̄:qꝛ ſecuti ſūt
eum. Expoſitio moralis.

Tulerūt ḡ lapides
vt iacerēt in eum.
beda. Miſtice āt
quot malas cogi/
tatōes qs aſſumit
q̄ſi tot lapides in
ieſū mittit ac dei/
de q̄zū ad ſe ptiet
ſi ad deliberatio/
nē trāſit:ieſū exti/
guit. Ihs autē ab/
ſcondit ſe ⁊c̄.qd āt
abſcōdēdo ſe dn̄s
ſignificat:niſi vt q
eis ipa veritas abſcondit̄ q eius v̄ba ſeq ↄtem
nūt?Eam qppe quā nō inuenit humilē veritas
fugit mētē Quid aūt nobis hoc exēplo loquit̄:
niſi cū ēt reſiſtere poſſimus irā ſupbientiū hu/
militer declinemus:hec Beda.

⁊ exiuit de templo[a].
Feria ſecūda poſt dn̄i-
cam de paſſione. Euan
geliū ſm ioānez.vij.ca.
In illo tem
pore: Miſi-
ſerūt prīci-
pes ⁊ pha/
riſei mini-
ſtros vt apprehenderēt
ieſum. Dixit ergo eis
ieſus[b]. Adhuc modicū
tempus vobiſcū ſum[c]:
⁊ vado ad eum qui mi
ſit me[d]. Quereris me[e] ⁊
non inuenietis[f]: ⁊ vbi
ſum ego:vos non pote
ſtis venire[g]. Dixerunt

Queſtio fratris Antonij betontini. Quis ex
vobis ⁊c̄. Ioā.viij.ca. ¶ Sup qbus v̄bis moue
tur talis q̄ō. Utrū ↄfeſſio ſit de neceſſitate ſalu/
tis. Rn̄deo ſm Scotū ⁊ Tho.in q̄rto.di.xvij.ꝙ
ↄfeſſio ē de neceſſitate ſalutis in illo q in pecca
tū actuale mortale cecidit:vel in re qn̄ habetur
oportunitas ſuſcipiēdi:vl' in pposito qn̄ articu/
lus neceſſitatis excludit ſacr̄m ⁊ nō ↄtemptus
religionis. Cōfeſſio v̄o ptinet ad ſacr̄m inſtitu
tum ↄ̄ morbū peccati mortalis:iō tenemur con
fiteri:qꝛ paſſio xp̄i ſine cui⁹ virtute nec origina
le peccatū nec actuale dimittit̄ in nobis opatur
p ſacramentoꝝ receptionē q̄ ex ipa efficaciā ha
bent. Sicut igit̄ baptiſm⁹ ē de neceſſitate ad de
lendū originale peccatū ⁊ methaphorice dr̄ p̄/
ma tabula:qꝛ ſicut nauta naue fracta adherēdo
alicui tabule euadit maris piculū:vt dic̄ Ariſtē/
ſis libro.v.ti.p̄mo.arti.j.q.iij.ita ⁊ poſtq̄ȝ hūa/
na natura in Adā naufragauit ⁊ inocentiā pdi
dit p ei⁹ peccatū hō picula hui⁹ mūdi:euadit p
baptiſmū ⁊ p penitētie ſacr̄m. Sȝ baptiſmus p̄/
ma tabula vocat̄:ita ↄfeſſio ē de neceſſitate ad
remiſſionem culpe actualis q̄ dr̄ a Hieronymo
ad Demetriadē virginē ⁊ ponit̄ ex̄ de peniten
tia di.j.ante ca.medicina. Secūda tabula poſt
naufragiū ē culpa ſimplr̄ ↄfiteri. Prio.n.occur
rit baptiſmi toti⁹ remediū. ſecūdo ſanctitas ſi
fuerit pdita occurrit penitentia ad euadēdum
peccati naufragiū ⁊ ad pueniēdū ad ſalutis por
tum. ſicut etiam habet̄ in lib. de maximis theo
logie regulis. Regula.cxiij. Et q̄ȝuis ſm theo-
logos in locis pre
allegatis cōfeſſio
pp̄e loquendo nō
ſit de iure natura/
li ſȝ diuino ⁊ noue
legis:⁊ concordat
Scotus ibidē di/
cēs:ꝙ cōfeſſio eſt
de iure diuino po
ſitiuo,pmulgato a
chriſto apoſtolis.
Tamē ꝙ ſit neceſ
ſaria. etiaȝ habes
de pn̄ia di.j. fere
p totū vbi ē taciturnitas ↄfeſſionis:nō ē ſperan
da venia criminis. Expoſitio literalis

Hic ponit̄ ab euāgeliſta iniquitas phari
ſeoꝝ q inuidia obtenebrati audiētes tāta
bona de xp̄o doluerūt ⁊ pcurauerūt mi/
niſtros p pncipes ad capiēdū ipȝ:⁊ h̄ ē qd̄ dicit̄
miſerūt pncipes ⁊c̄. b Dixit ḡ eis ihs:poſtq̄ȝ
xp̄s oſ̄ndit ſuā originē:hic ↄ̄ñter declarat termi
nū ad quē tēdebat ⁊ diuidit̄ i duas:qꝛ p̄mo oſ̄n/
ditur ppoſitū.ſcd̄o ex h̄ ſeqtur admiratio turba
rū ibi dixerūt ḡ. Termin⁹ ad quē tēdebat xp̄s ē
ip̄e pr̄ ad quē p mortē rediit:inq̄ȝtum p h̄ gliaȝ
corporis ⁊ exaltationē accepit:⁊ h̄ ē qd̄ dic̄ q̄ſi
rn̄dēdo itentioni q̄rētiū ipm cape. c Adhuc
modicū tp̄s vobiſcū ſū.q.d.nō mō iplebitis qd̄
vltis qꝛ adhuc modico tp̄e volo manē in pplo:
ad docēdū ⁊ miracula faciēdū. d Et vado ad
eū q me miſit:p mortē.n.iuit ad p̄rēȝ pactis tn̄
p̄dictis. e Queretis me:qꝛ poſt aſcēſionē ei⁹ i
celū iudei vidētes ſigna p aplos fieri:pn̄ia du/
cti reuerſi ſūt ad fidē xp̄i dicentes ad aplos:qd
faciem⁹?vt habet̄ Act.ij.ca. f Et nō iuenietis
ſ.ſȝ p̄ſenti ā corporalē:ſȝ penitētes eū iuenerūt
ſm p̄ſentiā ſpūalem. Aliter exponit̄ d̄ pn̄ia cor
porali:qꝛ p⁹ appropinquāte d̄ſtructiōe ciuitat̄
p rōanos:mlti iudeoꝝ cognouerūt hāc miſeriaȝ
eis euenit̄ pp mortē xp̄i quē tūc libent̄ voluiſſēt
hēre pn̄tem ad ſui liberationē.ſeqtur. g Et vbi
ego ſum:vos non poteſtis venire. Quare non
dixit vbi vado quod videtur ↄuenientius dice
re. Dicendū ꝙ ſicut ire ad p̄rēm cōuenit ei ſm

humanitatez in qua eſt mutatio: Ita eſſe ſemꝑ apud patrē conuenit ipſi per diuinitatem in q̄ eſt idem cū patre in eſſentia diſtinctus tñ in ꝑſona: ⁊ ad hoc deſignandū dicit vbi ego ſum. a Dixerunt ergo ei: hic ex verbis xp̄i ponif turbe admiratio.

ergo[a] iudei ad ſemetipſos. Quo hic iturus eſt quia non inueniemus eum? Nunquid in diſperſione gentiū iturus eſt: ⁊ docturus gentes? Quis eſt hic ſermo quē dixit[b]: q̄retis me ⁊ non inuenietis: ⁊ vbi ſū ego vos non poteſtis venire? In nouiſſimo autez die magno feſtiuitatis[c] ſtabat ieſus ⁊ clamabat dicens[d]. Si quis ſitit[e]: veniat ad me[f] ⁊ bibat[g]. Qui credit in me ſicut dicit ſcriptura[h]: flumia de ventre eius fluēt aq̄ viue[i]. Hoc autem dixit de ſpiritu[k] quem accepturi erant credētes in eum[l].

Ex hoc eni q̄ xp̄s dixerat q̄ritis me ⁊ non inuenietis: q̄ſi dubitantes arguebāt q̄ deberet a iudea recedere ⁊ ire ad ꝑdicāduz gētibus extra terram iudeoꝝ ⁊ lr̄a pz: ſed ex fine v̄bi arguūt contrariū dicentes. b Quis eſt hſermo quē dixit queritis me ⁊ non inuenietis ⁊ vbi ego ſum vos nō poteſtis venire q.d. ex hoc qͦ dixit vbi ego ſum: patet illud qͦ dixit queritis me ⁊ nō inuenietis nō intelligitur ꝑ hoc receſſus eius a iudea: q2 dixiſſet vbi ero ⁊ non vbi ſum: q2 tunc erat in iudea cū protulit v̄bū predictū, ⁊ ſic patet eoꝝ dubiuz circa xp̄i v̄bū. Sic eni debebat loqui obſtinatis vt videntes non viderent: ⁊ audientes nō itelligerent ꝑut erat eis ꝓpheratū. Iſai vj. ca. c In nouiſſimo ⁊c̄. Declarata origine doctrine xp̄i ⁊ oſtenſo q̄ erat a deo data ⁊ facta. Hic ꝯſequēt inuitat ad ipſam ⁊ dicit ſic. c In nouiſſimo aūt die magno feſtiuitatis. i. in die ſeptimo: q̄a primus dies ⁊ vltimus erāt ſolēnioꝛes iter medijs: vel aliter in nouiſſimo. i. in octauo: q2 peractis ſeptem diebus feſtiuitatis tabernaculoꝝ in octauo die erat feſtū cetus vel collecte: ⁊ dicebatur illa dies ſanctiſſima in lege. Cuius rō eſt: q2 figurabat cōgregationē ſanctoꝝ in ſuperna felicitate. in illa ergo die magna ⁊ ſolēni. d Stabat ieſus ⁊ clamabat predicando et ex hoc inoleuit conſuetudo vt turbis vulgaribus fiat ſermo ſtando. Religioſis autem ſedendo quia chriſtus docebat diſcipulos ſuos ſedendo: vt habef Matth. v. cap. Et cū ſediſſet acceſſerunt ad eū diſcipuli eius. Et aperiens os ſuū docebat eos: ⁊ in alijs pluribus locis in euangelio turbas docebat ſtando vt hic habef: q̄d aūt docebat ſubdit. e Si qs ſitit. ideſt ſi qs deſiderat doctrinam vite. f Ueniat ad me per fidem foꝛmatā. g Et bibat. aquā ſapiētie ſalutaris: ⁊ non ſolū ad ſufficientiam: ſed etiaz ad redundantiaz: q2 fides ⁊ bonitas vnius fidelis debet ad alios deriuari: qͦ oſtēdit ſaluatoꝛ per ſcripturaz cuius ſentētia habef ꝓuerb. v. ca. Sed v̄ba ſunt hic aliquantulū mutata: ⁊ hoc eſt qͦ di. h Qui credit. ⁊c̄. flumina de vētre eius fluent. ad alios ꝑ redundātiā. i Aque viue. dicif aūt ſapiētia diuina aqua viua: q2 ꝯtinuat hoīez ſuo principio. ſ. deo. k Hoc aūt dixit de ſpiritu. hec ſunt verba euangeliſte exponentis verbū xp̄i predcm̄ de acceptione ſpūs ſcti ī ſigno viſibili ſicut acceperūt apli in die pentecoſtes: q2 ex illa acceptione facta eſt redundantia fidei in predicatione euāgelij ꝑ totū oꝛbē. l Quē accepturi erant credentes in eū: q̄zuis enim apli haberent gr̄am ſpūs ſcī añ illā diem pentecoſtes: non tñ ita plene: ⁊ ꝓpter hoc non receperant in ſigno viſibili qͦ denotat gratie plenitudinem.

Expoſitio moralis.

¶ In nouiſſimo autez die magno feſtiuitatis ſtabat ieſus ⁊ clamabat. Ex hoc inoleuit q̄ turbis fit predicatio ſtando ⁊ magis clamoſe: clauſtralibus aūt ⁊ capitulis ſedendo ⁊ magis remiſſe eo q̄ͦ dicif Mat. v. cap. Et cū ſediſſet acceſſerunt ad eū diſcipuli eius ⁊ aperiēs os ſuū docebat eos. Sed turba hec que nō nouit legē maledicti ſunt. Auguſtinus in me ſit hec maledictio. Ita etiā nūc eſt in eccleſia: qͦ ſimplices ⁊ laici ſunt aliqñ deuotioꝛes ſm̄ illud Iſai. j. ca. Cognouit bos poſſeſſoꝛez ſuū ⁊ aſinus preſepe dñi ſui. Iſrael autem me non cognouit.

¶ Queſtio fratris Antonij betontini: ſi quis ſitit veniat ad me ⁊ bibat. Io. vij. cap.

Super q̄bus verbis oꝛitur queſtio: vtrum ꝑ ſcripturā ꝯfeſſio fieri debeat. Breuiter rñdef

ſm ſnſam Bona.ſancti Tho.ꝛ Ric.ꝛ generali
ter oium theologoꝝ qd' lꝫ ꝓprius actus ſacra-
mentalis ꝯfeſſionis ſit ille quo maxime ꝯſueui
mus manifeſte.ſ.ꝓprium verbum:tñ non nulli
modi inducti ſunt ad ſupplementũ vt ſcripture
interp̃tatio: ſigna
ꝛ hmói. Uñ q lo/
quela puanſ aut
natura aut egritu
dine aut idiomati
ignorãtia:aut alio
quouis mõ tenen
tur vel ſcp̃tura vl'
ſignis:aut iterp̃te
ſacerdoti ꝯfiteri:
ſi inde ſm Ricar.
ſcandalũ euenire
non poſſet p̃cipue
ex parte nũcij aut
mali ſacerdotis q
penitentes ſcp̃to
ꝯuincere pñt cer
ta malicia. Talis aũt obligatio a deo ſtricta tri
bus rõnibus vt Bona.dicit inſtituta eſt. Pria
dicif ſacre cõionis reuerentia:qꝛ ſicut debet i
paſcha cõicare ita ſaltem ſemel in ãno tenef ſe
ab omni defectu purgare iuxta illud apli.j.ad
Corin.xj.cap. Probet ſeipſuꝫ homo ꝛ ſic de pa
ne illo edat ꝛ de calice bibat. Alia rõ dicif peri
culi euitantia ne ſcꝫ heretici gregem dñi deuo
rarẽt. Ideo ſacerdos ꝛ paſtoꝛ debet ſup gregẽ
vigilare ꝛ ſui pecoris vultum.ideſt ꝯſcientiaꝫ
agnoſcere. Uñ cuilibet aiaꝝ curaꝫ gerenti per
ſapientem ꝓuerbi.xxvij.cap.dicif. Diligenter
agnoſcere vultuꝫ pecoris tui tuoſqꝫ greges cõ
ſidera. Tertia rõ dicif ſalutaris medicine in/
digentia.ſcriptũ eſt enim Eccle.vij.ca. Nõ eſt
qui faciat bonũ non eſt vſqꝫ ad vnũ. Itẽ qlibet
meliori modo quo põt debet in ꝯfeſſione pctã
ſua detegere oſtendens ſe diuina grã indigere
quã niſi per ipſam ꝯfeſſionẽ põt hre. Quapro/
pter metaphorice hodie ipſe proclamat dicẽs.
Si quis ſitit veniat ad me ꝛ bibat. Atñ q impe
dimentũ non hñt ꝓprio verbo ꝯfiteri tenenf.
Uñ Augu.in lib.de pnia taliter inquit. Quem
penitet oio peniteat ꝛ doloreꝫ lachrymis oſtẽ/
dat:ꝛ repreſentet vitam ſuã deo per ſacerdotẽ:
preueniat iudiciũ dei per ꝯfeſſioneꝫ: precepit
dñs mandandis vt oſtenderent ora ſacerdoti
bus docens corporali preſentia cõfitenda pctã
non per nuntium non per ſcriptuꝫ manifeſtã/
da:ꝛ hec verba notantur a Gratiano de pe.di.
j. Et in hac ꝯfeſſione que fit ꝓprio v̄bo triplex
error cõmitti ſolet. Quoꝝ p̃mus dicif prepara
tionis:ſcd̃us verecũdatõis:tertius diſcretõis.

Feria.iiij.poſt dñicã de
paſſione euangeliũ ſm
Joannem.vij.cap.

In illo tpe
Ambula-
bat ieſus i
galileam[a].
Nõ eni vo
lebat in iudeam ambu
lare: qꝛ querebãt eum
iudei interficere. Erat
aũt[b] in proximo dies fe
ſtus iudeorum Sceno-
phegia. Dixerunt autẽ
ad eũ frẽs eius[c]. Trãſi
hinc ꝛ vade in iudeaꝫ[d]:
vt ꝛ diſcipuli tui videãt
opera tua[e] que tu facis
Nemo qppe in occulto
qcqꝫ facit:ꝛ querit ipſe
in palã eẽ. Si hec facis
mãifeſta teipſuꝫ mũdo
Neqꝫ eni frẽs eius cre
debant in eum[f]. Dixit

Expoſitio lrãlis.

In hac le/
ctiõe euã/
geliſta a/
git de doctria xp̃i
iudeis collata: qa
ſicut predcm̃ ẽ pi
debet filijs nutri/
mentũ ꝛ documẽ/
tũ exhibere. Et iõ
hic tãgif de origi
ne doctrie chriſti
quantũ ad locum
ſeu aptitudinẽ lo/
ci. Circa qd ſcien
dum vt ſupra dcm̃
eſt qd locus aptus ad predictam manifeſtatio/
nem erat ciuitas hyeroſolimitana vbi ad dieꝫ
feſtũ cõueniebat populus:ꝛ ideo ad manifeſtã
dum ſe in hoc loco inuitaf xp̃s:ꝛ lꝫ primo recu
ſet tñ finaliter ꝯſentit vt videf ꝛ hoc eſt qd dr̃.
a Ambulaba: ieſus in galileaꝫ.docendo in ſy
nagogis coꝝ. Non enim volebat in iudeã am
bulare:lꝫ eni poſſet eſſe inter eos ſine nocumẽ/
to voluit tñ ſe aliqñ abſentare ante tp̃s debituꝫ
paſſioni ſue oſtendendo in ſeveritatẽ humane
nature:ꝛ qd licitum erat fidelibus ſuis aliqñ p
ſecutioneꝫ fugere. b Erat aũt ꝛc̃. ſcenophe/
gia.i.feſtũ tabernaculoꝝ. dicif ãt a ſcenos qd ẽ
vmbraculũ ꝛ phagin qd eſt comedere:qꝛ ſeptẽ
diebus comedebant iudei in vmbraculis.
c Dixerunt aũt ad eum frẽs eius.nõ qd eẽnt
filij Marie matris ſue neqꝫ ioſeph vt alias di
ctum eſt ip̃robando errorẽ Eluidij ſup Mat.j.
cap.nec cognati ſui q erant ad apoſtolatũ voca
ti:qꝛ de iſtis dr̃ infra qꝫ fratres eius nondũ cre
debant in eũ:ſed dicunf hic frẽs qꝛ erãt de co/
gnatione ſua qui ex factis eius volebãt repor/
tare gliam mũdanã ſm Augu. vnde ſequitur.
d Tranſi hinc ꝛ vade in iudeã.hoc eſt in hie
ruſalem metropolim iudee. e Ut diſcipuli
tui videant opera tua. Dubitabant eniꝫ de xp̃i
miraculis vtrũ eſſent vera:ꝓpter hoc ſequif.
f Neqꝫ eni frẽs eius credebant in eum. ꝛ qa

ſuggerebant ei malum ſcꝫ gloꝛiam mundanaꝫ querere: ideo recuſauit dicens.

a Tempus meum nondū aduenit. ideſt tempus glīe mee manifeſtādē: qꝛ poſt reſurrectionem erat manifeſtanda.

ergo eis ieſus: Tēpus meū nonduꝫ aduenit[a]: tēpus aūt veſtrū ſemꝑ ē paratū[b]. Nō pōt mūdus odiſſe vos[c]: me aūt odit[d]: quia ego teſtimonium perhibeo de illo[e] quia opera illius mala ſunt. Vos aſcendite ad diē feſtū hunc[f]: ego aūt non aſcendā ad dieꝫ feſtuꝫ iſtum[g]: quia tēpus meū: nondū impletum eſt[h]. Hec cū dixiſſet mā ſit ipſe ī galilea[i]. Ut aūt aſcenderunt frēs eius[k] tunc ⁊ ipſe aſcendit ad diem feſtū: non manifeſte[l] ſed quaſi ī occulto[m] Judei ergo[n] querebant eum in die feſto ⁊ dicebant. Ubi eſt ille[o].

b Tempus aūt veſtrum ſemꝑ eſt paratum: quaſi diceret tempus glīe mundane quā q̄ritis nūc eſt in ꝓncipio huius ſolēnitatis: qꝛ iudei magis vacabant conuiuijs ⁊ leticie in ꝓncipio feſti quaꝫ in fine quando chꝛiſtus iuit ad feſtum vt infra patebit.

b Tempus aūt veſtrum ⁊c̄. quaſi diceret vos poteſtis ire ſecure non autem ego inquantum homo q̇ui inimicos capitales habeo: pꝛopter hoc ſequitur.

c Non poteſt mundus odiſſe vos. quaſi diceret vos qui gloꝛiam mundanā queritis homines mundanos aduerſarios non habetis.

d Me autem odit qui quero glīaꝫ dei: ⁊ per ꝯñs arguo peccata mundanoꝝ que ſunt ei cōtraria ⁊ hoc eſt qđ dicitur.

e Quia ego teſtimonium perhibeo de illo. ideſt de mundo. ⁊ accipitur hic mundus non quantum ad creaturarum ſubſtantiam: ſed quātū ad hoīuꝫ malitiā: ſicut dcm̄ eſt. cap. j. ſup illud. Et mundus eum nō cognouit.

f Vos aſcendite ad diem feſtum hunc. ideſt ad pꝛincipium ſolēnitatis tabernaculoꝛum: quia in ꝓncipio magis vacabant homines epulis ⁊ leticie vt pꝛedictum eſt, non ꝙ inuitet eos ad talia ſed oſtendendo quid ipſi querebant: quia que mundana ſunt adhuc ſapiebant tm̄: vt viſum eſt.

g Ego autem non aſcendam ad diem feſtuꝫ iſtum. ſ. pꝛimū: vñ ꝙ poſtea venit in medio ſolēnitatis in alia die nō eſt mētitus: ⁊ ſubdit cā.

h Quia tp̄s meū nōdū eſt ipletū: tp̄s enī aptū doctrine veritatis ꝓpter quā venerat ſaluatoꝛ non ſic erat in pꝛincipio ſolēnitatis pꝛopter pꝛedicta ſicut circa finem.

i Hec cum dixiſſet ipſe manſit in galilea: ratione pꝛedicta. k Ut autem aſcenderūt frēs eius tunc ⁊ ipſe aſcendit. ſ. ad diem feſtuꝫ tabernaculoꝝ non tñ cū fratribus ſuis: nec eadem die: quia ipſi iuerunt ad pꝛimū diem illius feſtiuitatis: ipſe auteꝫ venit illuc quarto die: vt patebit infra. Sicut enim noluit eſſe in pꝛincipio feſtiuitatis ne fratribus ſuis malum perſuadētibꝰ videretur fauere: ſic non habuit ſe omnino ſubtrahere ꝗꝫ venerat docere. Modus autem veniendi tangitur cum dicitur.

l Non manifeſte. ideſt cum magna comitiua ne daret iudeis occaſionem maioꝛis inuidie.

m Sed quaſi in occulto. in hoc condeſcendens fidelibus qui timoꝛe moꝛtis occultandi erant. n Judei ergo. poſtꝗꝫ euangeliſta deſcripſit aptitudinem temporis ad manifeſtandum oꝛiginem ſue doctrine. Hinc conſequenter deſcribit occaſionem manifeſtationis dicte. Et diuiditur in duas ſ͂m duas occaſiones huiuſmodi manifeſtationis. Secunda ponitur ibi. Jam autem die feſto. Pꝛima occaſio fuit inueſtigatio iudeoꝛum chꝛiſtum querentium. Quoꝛum aliqui eum querebant vt interficerent. Alij autem vt doctrinaꝫ eius deuote audirent: ⁊ ideo debuit apparere ⁊ docere: vt oſtenderet ꝙ mali nocere nō poterant niſi quantum permittebāt. ſicut enim ſe occultando oſtendit infirmitatem humanitatis: ita confidenter inter inimicos apparendo ⁊ exiſtendo oſtendit potentiam deitatis. Debuit etiam apparere pꝛopter bonos vt eius doctrinam oꝛiginatam a deo oſtenderet: vt attentius eum deſiderarent: ⁊ hoc eſt qđ dicitur.

n Judei ergo querebant eum in die feſto. Duplici de cauſa vt dictum eſt.

o Et dicebāt vbi eſt ille? qꝛ illi qui querebāt

eum ex odio dedignabanꝭ eum noīare ꝓprio noīe. Illi aūt qui querebāt eū ex deuotione:ita reputabāt eū famoſum ꝛ autenticū:ꝙ nō opoꝛtebat exprimere nomē ꝓpriū: ꝛ ideo quātū ad eos ſenſus eſt:vbi eſt ille?quaſi dicāt:vbi ē ille: qui tantus ꝛ talis eſt ꝛ facit tot miracula. a Et murmur multus erat in turba de eo.ꝑꝑ ꝯtrarietatem opinionū de eo. ideo ſequiꝭ. b Quidam eni dicebant qꝛ bonꝰ eſt.approbādo eius doctrinā ꝛ miracula. c Alij autē dicebant non: ſʒ ſeducit turbas.ex hoc ꝙ malignantes dicebant turbas eē ſeductas ab eo pʒ ꝙ maioꝛ pars ſm numerū dicebat ꝯͣriū:qꝛ erant ꝑncipes ppl̄i illi qui dicebant eū ſeductoꝛē: vnde ſequitur.

Et murmur multꝰ erat in turba de eo.[a] Quidam enim dicebant qꝛ bonus eſt[b]: Alij autē dicebant non: ſed ſeducit turbas[c]: Nemo tamen palaʒ loquebatur de illo[d]: Propter metum iudeorum[e].

d Nemo tn̄ palam loquebaꝭ de eo.ſ.in bonū.
e Propꝭ metū iudeoꝝ.ſ.illoꝝ de tribu iuda. ſʒ eni oēs de pplo aliqn̄ noiarenꝭ iudei: tn̄ ſpeciali mō ſic noianꝭ illi de tribu iuda: ꝛ iſti grauius mouebanꝭ cōtra xp̄m: eo ꝙ in ſcripturis xp̄s erat pꝛomiſſus de tribu eoꝝ:ipſi aūt reputabant iſtum galileū ꝛ ab eis extraneū ꝓpꝭ qđ etiā ſacerdotes repudiabāt eū:vt dr̄ in fine huius capituli.

Expoſitio moꝛalis.

Ambulabat ieſus in galileam ꝛc̄. per hͦ oſtēdit xp̄s ꝙ aliqn̄ dandus eſt locus ire maxime qn̄ pſonalis eſt pſecutio:ſicut videꝭ fuiſſe in ꝓpoſito:trāſi hinc ꝛ vade in iudeam:Iſti loquebanꝭ tanq̄ȝ humana gloꝛia eſſet per ſe querēda qđ eſt falſum ꝓpter qđ xp̄s eis non acquieuit: vt daret nobis exemplū talem gl̄iam non querendi:Uerūtn̄ qꝛ ꝓpter hoīuʒ verba:doctrina ſalutis non eſt omittenda.iiij.die feſtiuitatis q̄ erat media:eo ꝙ ſeptem diebus durabat feſtū aſcendit ieſus in templū ꝛ docebat populum q diebus preteritis intentus fuerat ſacrificijs et oblationibus ꝯſuetis:ꝛ per hoc docuit predicatores euangelij vt ſm dictum ſapientis tēpus tacendi conſiderent ꝛ tempus loquendi:in ſequentibus autem mihi non occurrit aliqđ myſticum notabile.

¶ Queſtio fratris Antonij betontini: Tēpus autem veſtrum ſemꝑ eſt paratum. Io.vij.cap. In quibus verbis queriꝭ:vtrū abſente ſacerdote:ep̄s ad ꝯfeſſionem obligeꝭ. Cui petitioni breuiter rn̄detur:ꝙ aliquē ad ꝯfeſſionē obligari tripliciꝭ pōt itelligi. Precepto ſcʒ cōſilio: atqʒ de ꝯgruo. Precepto vͦ ſoli ſacerdoti fienda eſt cōfeſſio. Un̄ magiſter ſententiaꝝ diſt.xvij. quarti libꝛi. Taliꝭ inquit. Sacerdotis examen requirendū eſt ſtudioſe qꝛ ſacerdotibꝰ cōceſſit deus ptātē ligandi atqʒ ſoluendi. Cū dn̄s vt Io.xx.ca.ſcribitur diſcipulis dixit. Accipite ſpm̄ ſcm̄ quoꝝ remiſeritis peccata remittunꝭ eis:ꝛ quoꝝ retinueritis retenta ſunt. Hinc aūt Mat.viij.cap. ſcriptū eſt ꝙ lepꝛoſo dn̄s ait. Uade ꝛ oſtēde te ſacerdotibus. Ex qbꝰ colligiꝭ ꝙ abſn̄te ſacerdote:chꝛiſtianus ad ꝯfeſſionē ex neceſſitate non obligaꝭ ſʒ quātū pōt eū diligenꝭ reqrere teneꝭ Proinde magiſter ſniaꝝ vbi ſupꝛa ca.nūc ꝑus ait. Nec eſt vere humilis penitens:ſi non deſiderat ꝛ reqrit ſacerdotis iudiciū. Cōſilio autē etiā laico chꝛiſtianus ꝯfiteri teneꝭ:vn̄ de peni. diſt.vj.cap. Qui ꝯfiteri dr̄:tanta itaqʒ eſt vis cōfeſſionis:vt ſi deeſt ſacerdos ꝯfiteaꝭ pꝛoximo. De cōgruo ſilr̄ hͦ intelligiꝭ:ꝓpterea magr̄ vbi ſupꝛa dicit. Si defuerit ſacerdos pꝛimo vel ſocio ꝯfeſſio eſt faciēda:hoc aūt de ꝯgruitate:nō de neceſſitate intelligi dʒ.ſ.qn̄:vt Ric. ꝛ doctoꝛ ſubtilis dicūt copia ſacerdotis non habeꝭ:ſʒ ſaluo melioꝛi iudicio vrgente ꝑiculo moꝛtis hāc ꝯgruitatē ꝑ me ꝛ hoc ꝯſiliū non tenerē ꝓpter multa pericula atqʒ ſcādala que inde oꝛiri pn̄t Sed qꝛ vos hodie ſacerdotū copiā habetis:idͦ dn̄s vobis ait. Tp̄s aūt veſtrū ſemꝑ ē paratū.ſ. ꝑ ꝯfeſſionē:in qua etiā triplex erroꝛ ſepius cōmitti ſolet. Et vnꝰ eoꝝ dr̄ hūiliatōis. alter purificatiōis. Ultimus vͦ ſecreti retentionis.

Feria.iiij. poſt dominicam de paſſione Euangelium ſm Ioannem. x.cap.

In illo tp̄e Facta ſūt autē[f] encenia[g] i ieroſolimis ꝛ

Expoſitio litteralis.

f Facta ſunt aūt. Hic deſcribiꝭ iudeoꝝ malignitas xp̄m pſequēdo:ꝛ pmo verbis:ſc̄do factis:ibi. Suſtulerūt ergo la

hiems erat[a] Et ambulabat ieſus in templo ī porticu Salamonis[b]. Circūdederūt[c] ergo eū iudei ⁊ dicebant ei[d]. Quo vſq; animam noſtrā tollis? Si tu es chꝛiſtus[e] dic nobis palam[f]. Reſpondit eis ieſus[g]. Loquoꝛ vobis et non creditis[h]. Opera que ego facio in nomīe patris mei[i]: hec teſtimoniuʒ perhibent de me. Sed vos non creditis[k]: quia non eſtis ex ouib⁹ meis[k]: oues mee[l]: vocem meam audiūt[m]. ⁊ ego cognoſco eas[n]: ⁊ ſequuntur me[o]. Et ego[p]

pides. Pꝛima in duas: qꝛ pͥmo ponif iudeoꝝ interrogatio maligna. Scdo xpi rñſio vera ibi rñdit eis ieſus. Circa pͥmū deſcribif eoꝝ interrogatio quātū ad tps ⁊ locū ⁊ interrogādi modū. Tps tangif cū dī. g Encenia facta ſunt ī ieroſolimis .i. feſtū dedicatōis tēpli. encenia enim idem eſt ꝙ īnouationes: ⁊ dī ab en. ꝙ eſt: in: ⁊ cenos nouū qđ fit qñ aliqua res noua ſuo vſui applicaf ī dedicatōe aūt tēpluʒ applicaf vſui. Sciendū tñ ꝙ feſtum non erat pͥme dedicatiōis q̄ facta ē a Salomone: qꝛ illa facta eſt .x. die ſeptēbꝛis in autūno: vt hꝫ .iij. Regū .vij. ca. Nec etiā ſcđe dedicatōis q̄ facta eſt ſub ʒoꝛobabel templo reedificato: qꝛ illa fcā eſt in martio tpe vernali: ſed fuit feſtū illi⁹ dedicationis ſeu innouatōis q̄ fcā ē ſub Juda machabeo qñ purificatuʒ fuit tēplū ab Antiocho epiphane ꝓphanatū vt hꝫ .j. machabe .iiij. cap. que purificatio facta fuit vigeſimaqnta die noni menſis apud iudeos vt hꝫ .j. machab .iiij. ca. qui pꝛo maioꝛi parte cōiter ꝯcurrit cū decēbꝛi apud nos: ⁊ ideo ad hoc denotandū additur. a Et hiems erat. ⁊ ſic pꝫ tps. Locus autē deſignaf cū dī. b Et ambulabat ieſus in templo in poꝛticu Salomonis. noīe templi ītelligunf atria ⁊ loca ad domū dñi ptinentia. Erat autē ibi qdā locus edificatus vbi Salomon ſtabat ad oꝛandū q dicebaf regis oꝛatoꝛiū. Sed ꝯtra hoc videf ꝙ oīa q̄ edificauerat Salomon in tēplo fuerūt combuſta ꝑ caldeos vt hꝫ .iiij. Reg. vlti. cap. Dicendū ꝙ alia poꝛticus fuit reedificata ī templo ad ſilitudinē pꝛioꝛis: ⁊ iō retinuit nomē ꝓcedentis: ſicut frequēter fit in edificijs reparatis: ⁊ ſic pꝫ interrogatiōis locus: ſubdif etiā interrogandi modus. c Circūdederūt ergo eū iudei: vt citius eū in verbis caparent. d Et dicebāt ei. Quouſq; aīam nr̄am tollis? ideſt crucias dimittendo nos in ſuſpenſo ꝓ ß inuentes ꝙ vellent eius dicto ſtare ⁊ eū libenf ſicē chꝛiſtū recipere cū tñ haberēt ꝯriū ī coꝛde. e Si tu es xps dic nobis palam. Nō querūt ſi tu es filius dei: qꝛ de hoc non curaſſet Pilat⁹ qui erat gentilis apud quē intendebant eū accuſare: ſed querūt ſi tu es xps .i. vnctus q̄ vnctio dedebaf regibus: ⁊ ꝑ ꝯñs ſi reſpondiſſet ſe eſſe xpm ſtatim accuſaſſent eū pꝛeſidi vt rebellare volentem ꝯtra imperatoꝛem romanū cui ſbditi erāt iudei et aſpirare ad regnū. Eadem etiā de cā dixerūt f Dic nobis palā. vt poſſent ꝯ eum hr̄e teſtimonium. g Rñdit ieſus. hic ponif xpi vera rñſio in q̄ pͥmo oſtendif iudeoꝝ malignitas: ſcđo diſcipuloꝝ xpi benignitas: ibi. Oues mee. ī pͥma ergo pte dī ſic. h Loquoꝛ vobis ⁊ non creditis. q.d. Vos q̄ritis verba exꝑimentia ꝙ ego ſim xps nō ad veritatem intelligendū: ſed magis ad calūniādum: qꝛ ſi illa dicerē nō crederetis qđ pꝛobat ꝯſequenter dicens. i Opera que ego facio in noīe pr̄is ⁊c. ſicut patet Jo .iiij. cap. Efficaciſſimū argumentū ad ꝓbandū veritatē excedentem naturalē facultatē intellectus ſunt opa miraculoſa: ⁊ tñ illis nō credebant cū tñ fierēt ad declarationē deitatis ieſu xpi. Cū aūt incredulitatis eoꝝ ſubdif cū dicif. k Sed vos non creditis: qꝛ non eſtis ex ouibus meis .i. innocētes ⁊ humiles: ſꝫ ſuperbi ⁊ maligni: ⁊ ideo dei iudicio excecati. Conſiderādū ꝙ in hac reſpōſione xps non dixit expꝛeſſe ſe eſſe xpm quem querebant: ſed dicit aliqd equiualens vel maius vt reſponderet veritatē ⁊ excluderet calūnie malitiā. l Oues mee. Hic ꝯſequenf oſtēdit diſcipuloꝝ ſuoꝝ benignitatem dicens. l Oues mee .i. humiles quibus reuelaf veritas vt hꝫ Mat .xj. ca. m Vocē meā audiūt. credendo coꝛde ⁊ obediendo opere. n Et ego cognoſco eas non ſolum noticia viſionis ſed etiam appꝛobationis ad vitam eternam. o Et ſequunf me. hic in pn̄ti per gratiaʒ ⁊ in futuro per gloꝛiam: ideo ſequitur. p Et ego vitam eternam do eis. loquitur enim hic de illis qui ſunt oues eius non ſolum ſm p̄ntem iuſticiam: ſed etiam ſm pꝛedeſtinationē diuinaʒ

que fruſtrari nō poteſt. a Et nō rapiet eas. quiſqȝ de manu:per violentiam:qꝺ̄ probat tali ratione. b Pater meus.qꝺ̄ dedit mihi:ideſt ipſa deitas quā habeo a patre:quia omnia ex/cedit in infinitū. c Et nemo poteſt rapere: cum enim ſit infi/nite potētie nihil poteſt ab eo aufer ri per violentiaȝ. d Ego ⁊ pater vnum ſumus : in virtute ⁊ potētia: ſicut in deitate vt ſupra dictum eſt: ergo nemo poteſt rape oues:de ma/nu mea. Notādūȝ aūt qꝺ̄ ex hoc ver bo ſaluatoris. Ego ⁊ pater vnum ſu/mus:excluduntur duo errores cōtra rij : circa articu//luȝ ſanctiſſime trinitatis: Sabellius. poſuit in deo vnitatem perſone ſicut ⁊ eſſentie: ⁊ hoc re mouetur cum dicitur. Ego ⁊ pater vnū ſumus ſi enim pater ⁊ filius eſſent vna perſona dixiſ/ſet ſum in ſingulari. Arrius autem econtrario poſuit diuerſitatem eſſentiarum:ſicut perſona narum ⁊ hoc excluditur per hoc cum dicitur ħ vnum. Si enim pater ⁊ filius haberent diuer/ſas eſſentias non diceret vnum neutraliter : ſȝ plura. e Suſtulerunt ergo lapides. Hic con ſequenter oſtenditur malignitas iudeorum in facto:⁊ diuiditur in duas quia primo chriſtus refrenat eorum ſeuitiam. ſcꝺo excludit impoſi tam ſibi blaſphemiam:ibi. Reſponderunt iu//dei. In prima igitur partē dicitur ſic. e Su ſtulerunt lapides iudei. vt lapidarent eū moti liuore inuidie:nō amore iuſtitie abſqȝ legis or dine:vt ſupra dictum fuit in caſu ſimili.viij.ca. f Reſpondit eis ieſus dulciter eos reprimē do. g Multa bona opera oſtendit ⁊c̄.ſcilicet veritatem docendo īfirmos curando:⁊ alia mi racula faciendo. h propter qꝺ̄ eorum opus me lapidatis.cum tamen ex hoc me honorare deberetis. i Reſponderunt. Hic conſequen ter excludit blaſphemiā ſibi impoſitam:⁊ diui/ditur in duas qa p̄mo huiuſmodi blaſphemia īponitur:⁊ ſcꝺo excluditur ibi. Reſpondit. In prima ergo parte dicitur ſic. i Reſponde/runt iudei. dicentes. k De bono opere non lapidamus te:ſed de blaſphemia:in dictis eoꝝ patet contradictio:quia loquebantur ſicut fu//rioſi:teſtificantur enim euȝ facere bona opera in miraculis cum dicūt. k De bo/no opere non ſcili cet qꝺ̄ facis: ⁊ ta//men dicūt hic euȝ blaſphemum cum dicitur. l Sed ꝺ̄ blaſphemia:iſta enī ſunt incōpoſſi bilia: qꝛ miracula chriſti fiebāt ad te ſtimonium boni/tatis eius: ⁊ ideo cū eēnt bona ope ra ⁊ diuina nō po terant fieri ad te/ſtificandum aliqꝺ̄ falſum qꝺ̄ tamen eſſet ſi ille eēt blaſphem⁹ ad cuius teſtimoniūȝ fierent. Iſta aūt cecitas in eis procedebat ex eo ꝙ ſolum humanā naturā in chriſto conſidera bant iō ſubdit:qꝛ cū hō tu ſis facis te ipſuȝ:deū. m Rn̄dit eis:hic ꝯſequēter ieſus excludit cri/men blaſphemie ſibi ipoſitū.⁊ hoc dupliciť pri mo excludit illud p ſcripturā.ſcꝺo p rōneȝ ibi: Si nō facio. Circa p̄mū ſciēdū ꝙ ſacra ſcriptu/ra cū ſit a deo iſpirata: nō pōt eē falſa: Ipſa aūt attribuit deitateȝ hoibus ſanctis ⁊ ꝓphetis : ⁊ ipſi chriſto. Aliter tn̄ qꝛ deitatē ꝑticipatiue tm̄ attribuit alijs a chriſto ſicut iudices locum dei tenētes dicūtur dij Exo.xxij.ca. Dn̄s domus ap plicabitur ad deos:⁊ ibidē:Dijs non detrahes ⁊c̄. xp̄o aūt attribuit deitateȝ ꝓprie dictam. ſm̄ qꝺ̄ habetur Iere.xxiij. cap. Ecce dies veniūt di cit dn̄s:⁊ ſuſcitabo Dauid germen iuſtū:ſeqtur poſtea. Hoc ē nomē qꝺ̄ vocabūt eū dn̄s iuſtus noſter:⁊ vbi hēm⁹ dn̄s poniť nomē dn̄i tetha/gramaton in hebreo:qꝺ̄ nullo mō attribuiť ali cui niſi deo vō Iō pȝ qꝺ̄ ſicut ſcriptura veteris ṫeſti attribuit alijs a xp̄o deitatē ꝑticipatiue di ctā. Ita ipſi xp̄o deitatē ꝓp̄e dictā. Scꝺm ħ igiť exponēda ē lr̄a. m Rn̄dit eis ieſus declarādo ſe nō eē blaſphemū dicēdo ſe eē deū vl dei filiū nālē qꝺ̄ idē ē qꝺ̄ ꝓbat p ſcripturā dicēs. n Nō ne ſcriptū ē ⁊c̄. qꝛ ego dixi dij eſtis:ħ hēť i pſal.

vitam eternam do eis ⁊ non peribunt in eter num:⁊ non rapiat eas quiſqȝ de manu mea[a]. Pater meus qꝺ̄ dedit mihi[b]:maius eſt omni bus: Et nemo poteſt ra pere de māu pr̄is mei[c]. Ego ⁊ pater vnū ſum⁹[d] Suſtulerunt ergo lapi des iudei vt lapidarēt eum[e]. Reſpondit. eis ieſus[f]. Mlta bōa opa oſtendi[g]. vobis ex pr̄e meo: propter qꝺ̄ eorū opus me[h] lapidatiſ. Re ſponderunt[i] ei iudei. De bono opere nō la pidamus te[k]:ſed de bla ſphemia[l]: ⁊ quia tu ho mo cū ſis:facis teipſuȝ deum. Reſpondit eis ieſus[m]. Nonne ſcriptū eſt in lege veſtra[n]:quia ego dixi dij eſtis? Et ſi illos dixit deos[o]:ad q̄s

lxxxj. ⁊ dr̄ de iudicibus ⁊ prophetis iō ſubditur o Si illos dixit deos ꝑticipatiue. p Ad q̄s ſermo dei factus eſt: ſicut fuerunt ꝓphete ⁊ iudices. a Et nō poteſt ſolui ſcriptura .i. non pōt dici qd̓ contineat falſuz. b Quā pater ſcificauit .i. me ipſuz: quē ſāctificauit .i. ſanctuz gn̄āuit ab eterno ſm̄ deitatem: vel ſanctificauit .i. plenitudine grē adipleuit q̄ꝫ tū ad humanitatē c Et miſit in mundū ad ſuādū ipm ſicut ṗdcm̄ erat p ꝓphas. d Uos dicitis q: blaſphemas q: dixi filius dei ſuz? q̄ſi di. irrationabiliter loqmini: q: ſcriptura ſacra que ſolui nō pōt: expreſſe loqtur de diuinitate mea: vt pꝫ per predicta. e Si nō facio. Hic cōſequēter excludit crimen blaſphemie ſibi īpoſitum p rōnē. Circa qd̓ ſciendū qd̓ oīa determinantur ꝓprio oper: vt habeẗ. iiij. Methaurorū: iō per ꝓpriā operationē certificamur de nā rei xp̄s aūt faciebat opera diuinitatis propria. ſ. miracula totā facultatē creature tranſcendentia: ⁊ etiā virtute ꝓpria: q: nō ſolū faciebat illa obſecrando diuinam potentiā: ſed aliqn̄ iperādo ex quo cōcluditur qd̓ in eo vere erat nā diuina ⁊ per ꝯn̄s non erat blaſphemus dicendo ſe eē deū vel dei filium: ⁊ hoc eſt qd̓ dicit. e Si nō facio opera patris mei. ⁊c. iō cōcludit ex operibus. f vt cognoſcatis ⁊ credatis quia pater in me eſt ⁊ ego in patre in q̄ꝫtum eſt vna natura amborum ſicut ⁊ vna operatio.

Sermo dei factus: eſt[p]: ⁊[a] non poteſt ſolui ſcriptura quaꝫ paẗ veſter ſanctificauit:[b] ⁊ miſit ī mundum[c]: vos dicitis quia blaſphemas[d]: qa dixi filius dei ſum? Si non facio[e] opera patris mei: nolite credere mihi. Si autem facio: ⁊ ſi mihi non vultis credere: oper. bꝰ credite. Ut cognoſcatis ⁊ credatis q: ī me ē[f] pr̄ ⁊ ego ī pr̄e

Expoſitio moralis.

Ego ⁊ pater vnū ſumꝰ. Auguſtinus. Utrūqꝫ audi vnū ⁊ ſumꝰ ⁊ a caribdi ⁊ ſilla liberaberis. qd̓ dicit vnū liberat te ab Arrio: qd̓ dicit ſumus A ſabellio Suſtulerunt ergo lapides iudei. Hillarius nunc hēticoꝝ furor iaꝫ dn̄o in celis ſedēte pari infidelitate dictis non obedientes odiuꝫ impietatis exercent v̓boꝝ: lapides iaciunt ⁊ ſi poſſent de trono ſuo in crucē detrahēt.

¶ Qō fratris Antonij betontini ſup v̓bis Si non facio opa patris mei nolite credere mihi Joan. x. ca. In qbus v̓bis q̄riẗ. Cui ſacerdoti ſit faciēda ꝯfeſſio. Ad h̓ breuiẗ dico ſm̄ doctoris nr̄i Durādi ſniaꝫ qd̓ tria ſunt neceſſaria ꝯfeſſori cui faciēda eſt ꝯfeſſio vt ſufficiēter poſſit penitentibus ꝓuidē vita. ſ. ſcia: ⁊ auctoritaẗ. Prio igiẗ ꝯfeſſori eſt neceſſaria vita hōeſta. ſ. ⁊ deuota qd̓ ꝓbaẗ: vbi eni de cōfeſſoribus dr̄ ṗma petri. iiij. c. Sicut boni diſpēſatores multiformis grē dei: adeo vt d̓ ipſis illud apli ad cor. iiij. ca. dicē valeāt. Sic vos eſtimet hō vt miſtros xp̄i ⁊ diſpēſatores miſterioꝝ dei. Et Aug. ait ſicut d̓ peni. diſ. ij. c. j. dr̄: Sacerdos cui oīs peccator offerẗ: ⁊ ante quē ſtatuiẗ oīs languor in nullo eoꝝ iudicādꝰ ſit: q̄ ī alijs iudicare ē ꝓmptꝰ: Judicās. n. aliū q iudicādꝰ ē ſeipꝫ ꝯdēnat. ſo necīa ē ꝯfeſſori ſcia: qd̓ ſiliẗ ꝓbaẗ. q: nll̄s artē aliquā docē ṗſumit: niſi ṗus ipe didicerit: Difficilior āt ars nulla ē vtiqꝫ aiaꝝ regimie. vn̄ Gre. li. paſtoral. c. j. ait: Nlla ars doceri ṗſumiẗ iniſi ṗus itēta meditatōe diſcaẗ. Ab ipitis g̊ paſtorale magiſteriū: q̄ temeritate ſuſcipiẗ. Jta ⁊ qn̄ ē ars artiū. ⁊ regimē aiaꝝ: Quis cogitationū vulnera eē neſciat v̓herib̓ viſceꝝ ⁊ tn̄ ſepe q ṗcepta ſp̄ūalia cordis ñ noverūt ſe medicos profiteri nō metuūt: dūqꝫ pigmētoꝝ ſeu confectionū vī neſciūt: videri medici corꝑis nō erubeſcūt. Tertio neceſſaria ēt ē ꝯfeſſori Auctoritas q̄ poſſit abſoluē penitētes. Et l. h ille textꝰ g. xxxij. di. ca. ad h̓. a Gratiano denotaẗ d̓duci poſſe: vbi dr̄. Ceteꝝ ſciſmaticoꝝ ⁊ hēticorum ſacra. qm̄ ex̄ eccliaꝫ ſt: iuxta ſanctoꝝ pr̄um traditiones. ſ. Pellagij: Gregorij. Cipani: Auguſtini Hieronymi: Formā qdā ſacroꝝ ñ āt v̓tutis effectū hr̄e ꝓfitemur in q̄rū numero ſm̄ Hoſtiē. publici fornicarij ⁊ ſymoniaci ⁊ eoꝝ ſm̄ Tho. mediatores numeranẗ: ṗcipue cū ſymoniaci hodie ſint excōicati: tn̄ q: p ꝯciliū ꝯſtātiēſe ſtatutū ē vt a quocūqꝫ ſacerdote: Dūmodo ab ecclia tolleret ſacra recipianẗ oīa: h̓ ṗtermittē ſtatui Solū h̓ ſciēdū ē q cū ſacerdos nō ſoluit niſi ligādo ad aliqd faciēdū: ille ſolꝰ abſoluē pt vt dictū ē: Nā ſacerdotibꝰ dūtaxat io. hiſ. ij. c. dn̄s ait. Quoꝝ remiſſeritis pctā: remittūẗ eis: ⁊ q̄rū retinueritis retētā ſt. Et tn̄ nō oīs ſacerdos ſꝫ proprius q: lꝫ oībꝰ ſacerdotibꝰ clauis auctoritatis in ꝯſecratiōe tribuaẗ: non tamen executio eius

Proprius vo ſacerdos:vt habeẜ ex ſacris ⁊ ex
gloſa ſup cap.illo. Oīs vtriuſqȝ ſexus. Ille ē q
illius hȝ curā ordinariā vt papa:legatus:dioce
ſanus:epͥs:⁊ preſbr:parochialis:⁊ breuiẜ oīs il
le q ab iſtis hȝ iuriſditionē delegatā ideſt cui
aliqs p̄dictoꝝ cō/
mittit auctēm au/
diendi cōfeſſiōes
abſoluēdi ⁊ pnias
iniungendi. Ex q
bꝰ apparet ꝙ frēs
minores ⁊ p̄dica/
tores q a pleriſqȝ
ſummis pontifici
bus Alexandro ⁊
Clemente et alijs
auctēm hn̄t audiē
di ꝯfeſſiones ex p
miſſione epi irre/
quiſitis parochia
libus ⁊etiā ꝯvelle
epi:ſi ex malitia n̄
pmitterent ꝓprij
ſacerdotes vocari
debēt. Et ideo eſt
qꝛ illud qđ ꝯuenit
alicui ex ordina/
ria iuriſditōe:pōt
ipſe cōmittere al/
teri hn̄ti ordinem
ꝯuenientē ad illđ
offm̄ exequendū:
ſicut aq̄.ex̄ de ꝯſe.
eccle. apte notaẜ.
Illi ergo qui ꝯfitenẜ hn̄ti auctēm a papa etiam
inuitis epis ſi malitioſe ꝯtradicere voluerint:
⁊ ab eodē abſoluunẜ vere ſunt abſoluti: nec ea/
dem peccata in numero teneẜ ſuis parochia
libus ꝯfiteri hoc de predicatoribꝰ ⁊ minoribꝰ
patet in ex̄uaganti Jo.xxij.ca.q̄ icipit:Uas ele
ctionis ⁊c̄.

Feria.v.poſt dn̄icaȝ de paſſione. Euangelium ſm̄ lucam.vij.ca.

IN illo tem
pore. Ro-
gabat ieſū
qdā phari
ſeus vt mā
ducaret cum illo. Et in
greſſus in domū phari
ſei diſcubuit[a]. Et ecce
mulier[b] que erat in ciui
tate peccatrix vt cogno
uit ꝙ ieſus accubuit in
domo phariſei attulit
alabaſtrū vnguenti: et
ſtās retro[c] ſecus pedes
eius lachrymis cepit ri
gare pedes eius[d]. Et ca
pillis capitis ſui terge-
bat[e]: et obſculabaẜ pe-
des eius[f]: et vnguento
vngebat[g]. Uidēs aūt[h]
phariſeus qui vocaue-
rat eū: ait itra ſe dicēs[i]
Hic ſi eēt ꝓpheta ſciret
vtiqȝ que ⁊ qualis eſſet
mulier[k] que tangit euȝ
qꝛ peccatrix. Et reſpon
dens ieſus[l] dixit ad illū
Simon habeo aliquid
tibi dicere. At ille ait.
Magiſter dic. Et reſpō
dens ieſus dixit. Duo
debitores[m] erāt cuidaȝ
feneratori: vnus debe-
bat denarios qngētos
⁊ alius qnqḡinta. Nō
habentibus illis vnde
redderēt: donauit vtriſ
qȝ. Quis ergo eū plus
diligit? Rn̄dēs ſimon[n]
dixit. Eſtimo qꝛ is cui
plus donauit. At ille di
xit ei: Recte iudicaſti.

Expoſitio litteralis.

DE ſcripta ꝯfirmatōe doctrine xp̄i ſigno
viſibili in ſuſcipiēdo filiū vidue vt ſup̄
dictū eſt. Hic ꝯſequeẜ eiuſdē ꝯfirma/
tio deſcribiẜ facto in viſibili:videlȝ p remiſſio
nē peccatoꝝ mulieris peccatricis vbi pmo de
ſcribiẜ locus cū diciẜ. a Et ingreſſus domuȝ
phariſei diſcubuit. Legiẜ aūt xp̄s manducaſſet
cū peccatoribus vt eos ad pniam ꝓuocaret: vt
habeẜ Mat.ix.ca. Itē cū amicis familiaribus
vt eoꝝ deuotionē nutriret:vt dr̄ Jo.xij.cap.de
martha ⁊ maria. Itē cū cognatis pauperibus
vt eoꝝ inopiā ſuppleret vt hr̄ Jo.ij.ca.de nup/
tijs ſibi deficiente vino xp̄s aquā vertit ivinū.
Iteȝ cū phariſeis
ſupbientibꝰ vt eo/
rum ſupbiā ꝯfuta
ret: ꝓut hic hr̄ vt
videbiẜ ꝓſequēdo
b Et ecce mulier.
de peccatis plene
⁊ pfecte ꝯtrita.
c Et ſtans retro
qꝛ pre verecūdia
ſui peccati nō au/
diebat ſe aīponē.
d Lachrymis ce
pit rigare pedes
eiꝰ. ex quo pȝ ma/
gnitudo ꝯtritiōis
ex q̄ tātū fleuit ꝙ
poterāt lauari pe
des vniꝰ hois nu
dis pedibus in ce
dentis. e Et ca
pilis capiti ſui ter
gebat: qbus aň ad
cōpoſitionē vultꝰ
ſui fuerat abuſa.
f Et obſculabaẜ
pedes eiꝰ vt totuȝ
deo ſuiret i pnia
qcqd ex ſe deū cō
tēpſerat in culpa ſm ꝙ dicit Gregorius.
g Et vnguēto vngebat ad refrigeriū caloris
⁊ mitigationē doloris ex labore itineris.
h Uidens aūt. Hic ꝯſequenter poniẜ phari/
ſei indignatio: vnde ſubdiẜ. i Ait intra ſe di
cens. Hic ſi eſſet ꝓpheta verus ſciens occulta.
k Sciret vtiqȝ que ⁊ qualis eēt mulier. ⁊ per
ꝯn̄s nō pmitteret ſe tangi ab ea. l Et rn̄dens
ieſus ad ꝯfutationē illius: p hoc eni ꝙ reſpōdit
ad eius cogitationē que ſoli deo nota eſt oſten
dit ſe pluſq̄ȝ prophetā. m Duo debitores ⁊c̄.
Parabola eſt vt cōuenientius ꝯcludaẜ contra
phariſeum de reſpōſione: que ſubdiẜ cū diciẜ.
n Reſpondēs Simon ⁊c̄. qꝛ amor in huma/
nis plerūqȝ cauſaẜ ex precedētibꝰ donis: ⁊ per
conſequens maior amor ex maioribꝰ donis.

Et conuerſus ad mulie
rem dixit ſimoni: videſ
hanc mulierem? Intra
ui in domum tuã: aquã
pedibus meis nõ dedi-
ſti[a]. Hec autem lachry
mis rigauit pedes me-
os: ⁊ capillis ſuis terſit
Oſculum mihi non de-
diſti[b]: hec autem ex quo
ĩtraui nõ ceſſauit oſcu-
lari pedes meos. Oleo
caput meum nõ vnxiſti
Hec aũt vnguento vn/
xit pedes meos ꝓpter
quod dico tibi. Remit
tuntur ei peccata mul-
ta[c]: qm̃ dilexit multuʒ.
Cui aũt minus dimitti
tur minus diligit[d]. Di-
xit aũt ieſus ad illã. Re
mittuntur tibi peccata
tua[e]. Et ceperunt qui ſi
mul diſcũbebant dice-
re intra ſe. Quis ẽ hic
qui etiaʒ peccata dimit
tit[f]. Dixit auteʒ ad mu
lierem. Fides tua te ſal
uã fecit[g]. Uade in pace

Hic ꝯñter xp̃s redarguit phariſeum ex tri/
plici defectu pietatis cũ dr̃. Et ꝯuerſus ⁊c̃. ſeqꝛ.
a Intraui in domũ tuã: aquaʒ pedibus meis
non dediſti: qui tamen erant feſſi ⁊ dolẽtes ex
labore itineris: ⁊ lucuoſi ſeu puluerizati eo qđ
ſine calciamentis
incedebat: Secun
do redarguit euʒ
ex defectu charita
tis cum dicitur.
b Oſculũ mihi
nõ dediſti: quod ẽ
amicicie ſignum.
Tertio ex defectu
hilaritatis ſeu leti
tie que noĩe olei ꝯ
ſignaꝛ vt dicitur
pſa. xliiij. ꝓpterea
vnxit te deus deꝰ
tuus ⁊c̃. Tria autẽ
dicta reqruntur ĩ
hoſpitalitate gra/
tioſa. et ecõtra lau
dat mulierẽ ꝯ tri/
plici ꝑfectione op
poſita: vt pꝫ in littera ⁊ ideo concluditur.
c Remittunꝛ ei peccata multa: videtur aũt ꝙ
deberet dici ꝯ̃rium: qꝛ ꝓmo ꝑdixerat donuʒ eẽ
cauſam amoris: Hic aũt econtrario infert amo
rem eẽ cãm doni. Dicendum ad hoc ꝙ ꝓmo in
parabola loquebatur modo humano vbi amor
ex dono cauſatur: ſed in applicatione parabo/
le ad ꝓpoſitum ꝯuertit ſe ad loquendũ de amo
re dei erga nos: q non ꝓcedit ex bonis meritis
noſtris: ſed magis cauſat bonum in nobis: ⁊ iõ
ꝯuenienter ꝯcludit dicto modo. vel aliter põt
dici ꝙ in peccato ſunt duo remittẽda. ſ. culpa ⁊
pena: Culpa aũt ex dei liberalitate remittiꝛ: cũ
nullũ bonum meritorium poſſit eẽ in nobis ſi/
ne gratia quã nõ habemus ante culpe remiſſio
nem: ſʒ habita gratia ⁊ culpa dimiſſa adhuc re/
manet pena remittenda: ad cuius remiſſioneʒ
facit bonum opus noſtrũ charitate informatuʒ
⁊ de hac remiſſione loquitur dñs: vñ ſequitur.
d Cui aũt minus dimittiꝛ: minus diligit: Re-
miſſio aũt culpe aut nulla eſt: aut totalis ſimul:
ſed remiſſio pene fit ꝑ partes ⁊ non tota ſimul
de cõmuni curſu: lʒ aliquãdo fiat tota ſimul pro
pter feruorem penitentis ex liberalitate dei: et
hoc fuit in ꝓpoſito in hac muliere: ideo ſequiꝛ.

e Remittunꝛ tibi peccata nõ ſolum q̃ʒtum ad
culpam: ſed etiam q̃ʒtum ad penam ex vehemẽ
ti amore dei ⁊ horrore peccati preteriti.
f Quis eſt hic: hoc dicebãt qꝛ videbãt tm̃ hu/
manitatem exterius apparentẽ: ſed ignorabãt
deitatẽ ĩterius la/
tentem que poteſt
peccata dimittere
g Fides tua te ſal
uam fecit: qꝛ iſta
fides fuit formata
charitate: ⁊ iõ fecẽ
habentem dignaʒ
vita eťna. De iſta
muliere peccatri/
ce dubitãt aliq do
ctores vtrum fue/
rit maria ſoror la/
zari vel alia: De q̃
dictũ eſt qđ ſenti/
ant doctores Joã
nis. xij. ca. Ibi eni
hoc poſui qꝛ priuſ
ſcripſi ſuꝑ ioãneʒ:
q̃ʒ ſuꝑ lucam.

Expoſitio moralis.

Rogabat aũt illum qdam phariſeus ⁊c̃. ꝑ mu/
lierem peccatricem ad dñi pedes accedentem
ſignificatur quelibet ꝑſona vere de peccatis pe
nitens ⁊ contrita: ad quod reqritur ꝙ ſicut de/
um offendit ꝑ culpam: ita ſeruiat ei per penitẽ/
tiam ad Rom. vj. ca. Sicut exhibuiſtis mẽbra
veſtra ſeruire ĩmunditie ⁊ iniqtati ad iniqta/
tem: ita exhibere nunc ſeruire iuſticie in ſancti/
ficationem. Et ſic fecit mulier iſta: vnde dicit
Gregorius Omelia. xxv. Liquet fratres ꝙ illi
citis actibus ꝓus mulier intẽta vnguẽtum ſibi
ꝓ odore ſue carnis adhibuit: ꝙ ergo ſibi turpe
exhibuerat hoc iam deo laudabiliter offerebat
Oculis terrena cõcupierat: ſʒ hos iam ꝑ peni
tentiã ꝯterens flebat. Capillos ad compoſitio/
nem vultus exhibuerat: ſed iam cũ capillis ma
culas tergebat: Ore ſupba dixerat ſʒ pedes do
mini oſculans hoc in redemptoris ſui veſtigia
figebat. quot ergo in ſe habuit oblectamẽta: tot
de ſe inuenit holocauſta. Cõuertit ad virtutum
munera numerũ criminũ vt totuʒ ſeruiret deo
in penitẽtia quicqđ ex ſe deũ ꝯtempſerat in cul
pa. Uidens aũt phariſeus ⁊c̃. ꝑ iſtum qui xp̃m
notauit de ignorãtia ⁊ mulierem de immunditia

ſignificaꝭ hypocrita de ſua falſa iuſticia p̃ſumēſ
ꝛ alios ꝯtēnens q: ſicut dicit Joānes os aureū
vera iuſticia cōpaſſionem hꝫ:falſa v̇o indigna/
tionem ꝓpter quod iſte phariſeus arguitur de
pietatis omiſſione in modicis reſpectiue:ꝛ mu
lier cōmendaꝭ de
maioꝛibus valde
cum diciꝭ. Intra/
ui in domum tuā:
aquam pedibꝰ me
is nō dediſti: Hec
autem lachꝛymis
ꝛc̄. ꝓpter quod ſi/
bi dr̄. Remittunꝭ
tibi peccata tua.

Feria ſexta poſt domi/
nicā de paſſione. Euan
gelium ſm̄ Joannem.
xj. capitulo.

In illo tem
poꝛe. Colle
gerūt pon
tifices[a]: et
phariſei[b]:

Queſtio fratris antonij betontini. Ecce mu/
lier que erat in ciuitate peccatrix: vt cognouit
qꝫ ieſus accubuiſſet in domum phariſei attulit
alabaſtrum vnguēti:ꝛ ſtans retro ſecus pedes
eius lachꝛymis cepit rigare pedes eius. Luce
vij. cap̄. ¶ Ex quibus oꝛitur queſtio:q̄ talis eſt
Utrum ad peccati deletioneꝫ neceſſaria ſit ip̄a
contritio. Ad quod breuiter dicitur ſm̄ duran
dum noſtrum. Quod cum peccatum ſufficiēter
per actum voluntatis poſſit naſci ſufficienter ꝑ
eūdem actum valet vtiqꝫ diſſolui. Nam vt Jo/
annes criſo. ait. ꝛ poniꝭ extra de regulis iuris.
Unūqdqꝫ qꝫ per quaſcūqꝫ cauſas naſcitur ꝑ eaſ
dem diſſoluitur: Cum igitur per actum volēdi
ad quem ſequitur delectatio peccatuꝫ naſcatur
per actum nolendi ipſiuſmet volūtatis ad quē
ſequitur triſticia: opoꝛtet vt deſtruatur: Sꝫ qa
ſm̄ beatum Auguſtinū. Nihil eſt magis in po/
teſtate hominis: q̄ꝫ ip̄a voluntas: deus autē nō
requirit ab homine: niſi qd̄ eſt in eius poteſta/
te. Hinc Eccleſiaſtici. xv. ſcribitur. Ante homi
nem vita ꝛ moꝛs bonum ꝛ maluꝫ quod placue/
rit ei dabitur illi: Propterea vt doctoꝛ nr̄ Fran
ciſcus ait: Illud eſt ſimpliciter neceſſariuꝫ ſine
quo finis vltimus haberi non poteſt: ſicut me/
dicina infirmis vł apoſtematis inciſio neceſſa
ria eſt: q: ſine ip̄a ſanitas non habetur. Cum fe
licitas igitur que finis vltimus ꝛ neceſſariꝰ hu
mani generis eſt que per peccatum amittitur
ſine contritione haberi non poſſit nemini du/
bium eſſe debet qꝫ ſumme neceſſarie eiuſdem
generis ſit ad ſalutem: quid enim vtilius ſacra/
mento baptiſmi: de quo Joan. iij cap̄. ſcribitur.
Niſi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ ſpiritu ſan/
cto non intrabit in regnum celoꝛum. ꝛ tamē in
adultis ſine contritione nō valet q: ficte bapti/
zatur qui de peccato non dolet: vnde ſacramen
tum: ꝛ non rem ſacramenti ſuſcipit. qui ficte ad
eum accedit. Quod preterea neceſſaria eucha/
riſtia cum Joā. vj. cap̄. dicat. Niſi manducaue/
ritis carnem filij
hominis: ꝛ biberi
tis eius ſanguineꝫ
non habebitis vi/
tam in vobis et ſi
quis ſine cōtritio
ne cōicaret: iudici
um ſibi manduca/
ret ꝛ biberet: Iuxͣ
illud apoſtoli ad
Coꝛin. xj. cap̄. Qui manducat et bibit indigne
iudicium ſibi manducat ꝛ bibit. Super hec oīa
quid maius dicere poſſumꝰ de paſſione domi/
ni: de qua vt Joānes. xj. ca. ſcribitur Cayphas
dixit. expedit vt vnus homo moꝛiatur ꝓ popu
lo ꝛ non tota gens pereat. Et luce vltimo cap̄.
dicitur. Opoꝛtebat pati xp̄m. Et tamen ſine cō
tritione non ꝓdeſt: Nam ſi oppoſitum tenereꝭ:
ita iudam ſicut latronem ſaluari potuiſſe crede
retur: quod non tm̄ dicere: ſed etiam cogitare
nepharium eſt Et pꝛopterea cum tantam vir/
tutem habeat ip̄a contritio ſine ea ꝑfecto nō va
let vlla confeſſio. Sepius enim ſine confeſſio/
ne ad ſalutem pꝛoficit ip̄a contritio. vnde pꝛo/
pheta dixi inquit. Confitebor aduerſum me. et
tu remiſiſti impietatem peccati mei. Et hieꝛo/
nymus ait. O lachꝛyma humilis: tua eſt poten
tia: tuum regnuꝫ: tribunal iudicis nō vereris:
cunctoꝛum tuoꝛum peccatoꝛum accuſatoꝛibus
ſcilentium imponis: non eſt qui te vetet acce/
dere: ſi ſola intras vacua nō redibis: magis cru
cias diaboluꝫ q̄ꝫ pena infernalis: Quid plura?
vincis inuincibilem: ligas omnipotentem: in/
clinas filium virginis: hec ille.

Expoſitio litteralis.

HJc pōitur effectꝰ ſuſcitationis lazari re
ſpectu abſētiū a bethania vt narrat Euā
geliſta: q: audita ſuſcitatōe lazari: ex ira
ꝛ īuidia moti ſūt phariſei ꝛ ſcribe ad tractādū
de moꝛte xp̄i. Et diuidiꝭ ī tres: q: p̄mo poniꝭ eo
rū ꝯgregatio. Scd̄o ꝯgregatoꝝ dubitatio: ibi ꝛ
dicebāt. Tertio dubij deꝭminatio: ibi: vnꝰ ex ip/
ſis. In p̄ma ḡ parte dicit ſic. a Collegerunt ḡ
pontifices. q erāt maioꝛis auctoꝛitatis ꝛ magis
ſtrati. b Phariſei: q videbanꝭ pꝛe alijs reli/

concilium aduerſus ieſum[a]: ⁊ dicebãt[b]. Quid facimus: quia hic homo multa ſigna facit[c]? Si dimittimus eũ ſic: omnes credent in eũ[d]. Et venient romani[e]: et tollent locum noſtrũ[f] ⁊ gentem[g]. Unus autẽ ex ipſis cayphas nomine[h] cũ eẽt pontifex anni illius[i]: Dixit eis[k]. Uos neſcitis qcq̃[l]: nec cogitatiſ: q2 expedit vobis[m] vt vnꝰ moriaꝶ hõ ꝓ populo[n] ⁊ ñ tota gẽs ꝑeat[o]

gioſi ex qbus factũ eoꝝ grauiꝰ erat. a Cõciliũ ſ. aduerſus ihm: h nõ ẽ ex textu ſ3 ſubintelligiꝶ. Circa h notãdũ ꝙ pontifices erãt de tribu leui Phariſei aũt ꝓ magna parte erãt de tribu Simeon: q2 ex illa tribu habuit oꝛtum ſecta phariſeoꝝ. Jõ in figura huiꝰ fuit ꝑdictum Geñ. penultio ca. Symeõ ⁊ leui fratres vaſa iniqtatꝭ bellãtia: in ↄſiliũ eoꝝ nõ veniat aĩa mea. b Et dicebãt. hic poniꝶ eoꝝ dubitatio qd facerent de ieſu: q2 habebãt rationes ad vtrãq3 partem: ex euidẽtia. n. miraculoꝝ cogebanꝶ dicere. c Quia h hõ multa ſigna facit: ⁊ ex h ſeqtur ꝙ erat ei credẽdũ magis q̃3 moyſi: q2 moyſes nõ tot nec tãta ſigna fecit ⁊ maxie qñ ppl's ei ꝑmo credidit: imo valde pauca: vt p3 Exo. iiij. cap. ⁊ ſic habebãt argumẽtũ ad ipm recipiẽdũ ⁊ honoꝛãdũ tanq̃3 verũ xp̃m: S3 ecõuerſo arguebãt ad ↄ̃rium dicẽtes. d Si dimittimꝰ eũ. ſic oẽs credẽt in eũ: ſicut in xp̃m: ⁊ q2 xp̃o debebaꝶ regimẽ ſcd'm ſcripturas quas male itelligebant de tpali regno. Jõ ex hoc videbaꝶ ſeq ↄ̃ Jmpatoꝛẽ romanũ rebellio q tũc tẽpoꝛis dñabatur eis: ⁊ h videbaꝶ ꝓpinqua occaſio deſtructiõis ciuitatis ⁊ tẽpli ꝑ poteſtatẽ romani impij q̃ tũc erat maxima: ⁊ iõ ipſi nõ habebãt aliquã virtutẽ reſiſtẽdi: ⁊ h eſt qd dꝛ. e Et veniẽt romani: in tãta foꝛtitudine ꝙ nõ poterimꝰ reſiſtere. f Et tollẽt locum nr̃m. i. ciuitatẽ ⁊ tẽplũ. g Et gẽtẽ captiuãdo pplm: ⁊ ſic p3 ꝙ paſſio timoꝛis ſubuertebat in eis iudiciũ rõnis. h Unus aũt ex ipſis. h poniꝶ dubij d̃terminatio: ⁊ diuiditur in tres: q2 ꝑmo dubiũ d̃terminaꝶ. Scd'o deꝶminatio appꝛobaꝶ: ibi: Ab illo autẽ die. Tertio a xp̃o euitaꝶ: ibi: Jhs aũt iam nõ in palã. Pꝛia in duas: q2 ꝑmo poniꝶ cayphe deꝶminatio: ſcd'o huius deꝶminationis expoſitio: ibi. h aũt a ſemetipſo. Jn ꝑma igiꝶ pte dꝛ ſic. h Unus ãt ex ipſis cayphas noĩe: nõ ẽ d̃ textu ſ3 itelligiꝶ nomẽ eiꝰ ꝓpter auctoꝛitatẽ ſui officij: vñ ſubdiꝶ. i Cũ eẽt pontifex anni illiꝰ: dñs aũt ꝑceperat tm̃ vnũ ſummũ ſacerdotẽ ⁊ ꝑ totã vitã ſuã quo moꝛiẽte aliꝰ ſibi ſuccederet: vñ ⁊ in moꝛte eiꝰ reuertebã

tur fugitiui. Sed ꝓpter cupiditatẽ ⁊ ambitionẽ ſuã ſtatuerũt inter ſe illi q erãt de gñe ſacerdotali: vt quolibet anno vnꝰ eẽt q illo officio fungereꝶ. Aliã aũt rõnẽ aſſignat Joſephus dicẽs. A tẽpoꝛe Herodis aſcalonite q auxilio romanoꝝ occupauit regnũ iudee. Sacerdotiũ cõiter vẽdebatur: ⁊ ſic ꝓpꝶ maius lucrũ tpale ſũmus ſacerdos frequenter mutabaꝶ. k Dixit eis. ꝓpꝶ auctoꝛitatẽ officij ſic loqutꝰ ẽ dicẽs. l Uos neſcitis qcq̃3: quaſi dicat ꝓ ma facie qlibet intelligẽs videre põt: ꝙ ad moꝛtẽ huiꝰ hoĩs debemus laboꝛare. Cuius rõ eſt q2 bonũ cõe magis eſt eligẽdũ q̃3 bonũ particulare: Si aũt homo iſte dimittaꝶ bonum totiꝰ ppli diſſipabiꝶ: vt p3 ꝑ ꝑdicta ſcd'm eoꝝ exiſtimationẽ: ⁊ ſic ↄcludit ꝙ ſit agẽdũ ad moꝛtẽ xp̃i: ẽt ſi ex pte eiꝰ nõ iueniatur aliq cã: ⁊ h ẽ qd dꝛ. m Expedit vobis. vt vnꝰ moꝛiaꝶ hõ. ẽt ſi eẽt bonꝰ ⁊ iuſtꝰ. n Pꝛo populo. i. ↄſeruatione ppli. o Et nõ tota gẽs pereat: ſ3 maneat in vita: hic p3 mãifeſte ꝙ paſſio ĩuidie ⁊ liuoꝛis ↄ̃ xp̃m ⁊ paſſio timoꝛis ꝑdẽdi gẽtẽ ⁊ locũ ſbuertebãt ĩ eis rõnis iudiciũ: q2 in nullo caſu licitũ ẽ ĩterficẽ inocentẽ: ꝑ h. n. nõ ꝓcuraꝶ bonũ cõe: ſ3 magis deſtruiꝶ: ꝓpꝰ qd dei iudiciũ factũ ẽ ꝙ illud malũ qd credebãt ꝑ moꝛtẽ xp̃i euadẽ. ſ. d̃ſtructionẽ loci ⁊ gẽtis quã ꝑ moꝛtẽ xp̃i ĩcurrerũt. q2 ĩ penã huiꝰ peccati romani ꝑ Titũ ⁊ Veſpaſianũ locũ ⁊ gẽtẽ deſtruxerunt: Anno q̃dtrageſimo ſcd'o poſt paſſionẽ xp̃i: ſicut fuerat a danielle ꝓphetatũ. ix. c. Et ciuitatẽ ⁊ ſãctuariũ diſſipabit ppl's cũ duce vẽturꝰ ⁊c. ⁊ a ſaluatoꝛe ꝑdictũ. Luc. xix. c. Uidẽs ciuitatẽ ſactã hierl'3 fleuit ſup illã. a Hoc ãt: h poniꝶ ꝑdicte deꝶminatõis expõ: q̃ qdẽ expõ ẽ Johis euãgeliſte oñdẽtis q̃lr cayphas ꝑdictã deꝶmĩationẽ ꝓtulit q̃3uis. n. eẽt ĩtẽtio cayphe dare ſolũ ↄſiliũ d̃ xp̃i moꝛte ꝓ tpalis ꝑicli euaſiõe circa ppl'3 iudeoꝝ: tñ v̄bũ eiꝰ ſic ſonabat ꝙ xp̃s erat moꝛiturꝰ ꝓ gẽte ⁊ pplo: ⁊ ꝙ ſic fuit ꝓlatũ: fuit ꝓphetia q̃dãmõ de futuro ꝙ xp̃s erat moꝛiturꝰ ꝓ ſalute ſpirituali: nõ ſolum iudeoꝝ ſed ẽt oĩum gẽtium q credituri erant in ipm: et hoc eſt quod dicitur.

a Hoc autem a ſemetipſo nō dicit ſupradictū
verbū hoc modo ꝓtulit:ſed ꝑ motionē alteriꝰ.
b Sȝ cum eſſet pontifex anni illius ꝓpheta-
uit:qꝛ ipſo ignorante dictum ꝓpheticum ꝓtulit:
non rōne ſui meriti.ſed dignitatis officij.

Hoc autez[a] a ſemetipſo
nō dixit:ſed cū eēt pon
tifex anni illius ꝓpheta
uit[b] qꝛ ieſus moriturus
erat pro gēte[c]:⁊ non tm̄
ꝓ gente[d] ſȝ vt filios dei
q̄ erant diſperſi[e] cōgre
garet in vnum[f]. Ab illo
ergo die cogitauerunt
vt interficerēt euȝ[g]. Je
ſus ergo iam nō in palā
ambulabat apud iude-
os[h]:ſȝ abijt in regionē[i]
iuxta d̄ſertū in ciuitatē
q̄ dicit̄ effrē[k]. ⁊ ibi mo-
rabat̄ cū diſcipl'is ſuis[l].

c Quia ihs erat
moriturus ꝑ gēte.
ſ.iudeoꝝ qꝛ multi
de iudeis ſaluati
ſunt ꝑ ipm̄.
d Et nō tm̄ ꝑ gē-
te ſua:ſed vt filios
dei:non qꝛ adhuc
eēnt filij dei actu:
ſed in potētia ad
actum reducenda
qꝛ erāt p̄deſtinati
e Qui erāt diſp
ſi ꝑ diuerſos ritus gentilium. f Cōgregaret
in.vnū.i.in vnā eccleſiam ex iudeis ⁊ gentilibꝰ
ꝯſtitutam vt eēnt vnum ouile:ſicut eſt vnꝰ pa-
ſtor vt ſupra dcm̄ eſt p̄cedenti ca. ꝓpter qd̄ Gē.
penultimo ca.dr̄ de xp̄o. Ipſe erit expectatio gē
tium nō ſolum iudeoꝝ:nec hoc eſt ꝯ̄ illud quod
dicit ſaluator Matth.xv.ca. Nō ſum miſſus ni
ſi ad oues que perierāt domus iſrael:qꝛ ibi ſal
uator loqtur de ſua miſſione ad p̄dicandum in
ꝑſona ꝓpria:ꝓpter quod apoſtolus dicit Rom.
xv.ca.Dico enim dn̄m ieſum xp̄m miniſtrū fu-
iſſe circūciſionis. g Ab illo.hic ponit̄ d̄ter
minationis cayphe approbatio:q̄ȝuis eſſet ini-
qua:qꝛ omnes alij erant affectati ad ꝓcurāduȝ
mortem xp̄i ſicut ⁊ ipſe:⁊ hoc eſt quod dicitur.
Ab illo ergo die cogitauerunt vt interfice-
rent ieſum:ſȝ enim ante habuiſſent voluntateȝ
interficiendi ipm̄ vt patuit ꝑ p̄dicta:tamē ex
ꝯſilio Cayphe diffinierunt hoc adimplere q̄ȝ
citius poſſent. h Jeſus aūt.hic ꝯ̄nter ponit̄
huius determinationis declinatio:nō eniȝ ad-
huc erat tēpus paſſionis xp̄i a deo p̄ordinatuȝ
⁊ iudei querebant occidere eum vt viſum eſt.
Ideo receſſit ad tempus:⁊ hoc eſt qd̄ dicitur.
h Jeſus aūt nō in palam ambulabat apud iu-
deos q̄ȝuis inter eos exiſtens poſſet eoꝝ impe
tum refrenare:tamen voluit ad tempus latere
⁊ ſe occultare rōnibus p̄dictis cap.viij.⁊.x.vbi
ſimiliter agitur de ſua occultatione.
i Sed abijt in regionem iuxta deſertum:vbi
pauci de iudeis erāt. k In ciuitatē que dicit̄
effrem:que erat parua ⁊ parum populata.

l Et ibi morabatur cum diſcipulis ſuis:vſq̄
ad tempus propinquum ſue paſſioni. Super
euangelium iſtud non habetur moralitas.

Queſtio fratris Antonij betontini. Expedit
vt vnus homo moriatur.Joannis.xj.cap.

¶ Sup̄ q̄bus ver
bis mouet̄ dubita
tio: Utrū cōtritio
ſit ꝯgruiſſima ad
deletionem culpe
mortalis. Ad qd̄
rn̄detur ſm̄ Fran
ciſcum q̄ ſic:⁊ ra-
tio talis eſt qꝛ ma
xima atq̄ penoſa
egritudo cura ma
xima idiget. hinc
Hieronymus ad
mr̄em ⁊ filiam in gallijs cōmorantes ait. Pu-
tride carnes ferro curantur ⁊ cauterio venena
ſerpētino curant̄ antidoto:qd̄ ſatis dolet maio
ri dolore expellitur:Cum aūt mortalis culpa:q̄
diuina maieſtas offenditur maxima ſit egritu-
do ſp̄ūalis ⁊ omniuȝ maloꝝ exceſſiua pena ma
xima ⁊ doloroſiſſima ad eius expiationem de-
betur:aliter ꝑfecto diuina iuſticia non ſeruare
tur. Nempe in.xv.ca.Deutero.ſcriptum eſt: ꝓ
menſura peccati erit plagarū modus:ſed cōtri
tionis triſtitiā eē omnium penarū maximam:
nō modo rōne ſed auctoritate ⁊ exemplo a do-
ctoribus demonſtrat̄:maxime igit̄ ꝯgruum eſt
vt mortalis culpa deleatur ex ꝯtritionis triſti-
tia:que ē dolor in volūtate i.diſplicentia pecca
ti p̄teriti:ſit oīum penarū maxima:qꝛ cū moro
pho teſte. Sit vltimū terribiliū ⁊ arduoꝝ:a tri
ſtitia ſepius ſupari videt̄:cū multi potius mor-
tem eligāt vt ipſam triſtitiaȝ fugiāt:ſicut in ple
riſq̄ monſtratum ē. Quos Auguſtinus in lib.
de ci.dei hiſtoria longa lataq̄ deſcribit:profe-
cto vt de multis aliquos rumo[.]ores cōmemo
rem:Saul ⁊ Sanſon mori citius voluere q̄ȝ tri
ſtitiā eos nimis affligentē ⁊ cruciantē longius
ſuſtinere. Quod ēt exēpla demonſtrant. Nā vt
Auguſtinꝰ ait in eodē loco:Sp̄ūs q̄ ſunt i pur-
gatorio ⁊ in inferno nulla ꝓrius afflicti ſūt pe
na acriori triſtitia:⁊ hoc fit vt q̄ delectantur in
culpa correſpondēti crucient̄ ⁊ ipſi pena:ꝓpte-
rea vt quod diximꝰ auctoritate ꝓbetur. Ricar.
de ſancto victore:Si pena inferni cum amore
poſſet aſſumi:pena nō eſſet ſicut ⁊ ſuperna glīa

eterna felicitas minime teneref: ſi a beatis cuz triſtitia poſſideretur.

Sabbato poſt dominicam de paſſione Euāgeliuz ſm̄ Joan. xij. ca.

In illo tempore. Cogitauerūt p̄ncipes ſacerdotuz:[a] vt Lazarū interficerēt: qꝛ multi ꝓpt' illū abibant ex iudeis ⁊ credebāt in Jeſuz. In craſtinū aūt turba multa:[b] que conuenerat ad diem feſtuz cuz audiſſent: qꝛ Jeſus venit. Hyeroſolimā[c]: acceperunt ramos palmaruz[d]: ⁊ proceſſerunt obuiā ei[e]: ⁊ clamabāt. Oſanna[f] benedictus q venit: i noīe domini[h]. Rex. Iſrael[i] Et inuenit. Jeſus aſellum: ſedit ſupeū[k]: ſicut ſcriptū ē[l]. Noli tiere filia ſyō[m]

Expoſitio litteralis.

Pro declaratione hui⁹. Euāgelij ē itelligēdū p̄rio ꝙ occaſio cogitatōis talīnōtis. ſ. Lazari fuit inuidia iudeoꝛuz ex fama ⁊ glīa Chriſti. quoniā videntes phariſei ꝙ mlt̄i ex iudeis venerant de Jeruſalez: vt Lazarum viderēt: quē ſuſcitauit a moꝛtuis: ſcā eni mirabilia libēter: videntur: Mirabiliſſimum autez erat vidē quo triduanum moꝛtuuz ſuſcitatum comedentem ⁊ bibentē ⁊ alia opera faciētem: ſperabant etiam audire ipſum referentez ſtatuz alterius vite: quē omnes ſcire deſiderāt: ⁊ quia in hoc gloꝛia chriſti manifeſtaf de quo dolebant p̄ncipes populi. Jdeo dicitur. a Cogitauerūt autez p̄ncipes ſacerdotum vt Lazarum interficerent ⁊c̄. Ex quo patet eoꝛuz malignitas: quia volebant interficere illum quem deus viuificauerat ad occultandum miraculuz Si autem queratur: quare magis Lazarum ꝑſequebantur quā cecum illuminatuz de quo dictum eſt. ix. cap. ⁊ languidum ſanatū de quo fuit dictum. v. cap. Dicendum ꝙ hoc erat qꝛ Lazarus erat hō nobilis ⁊ famoſus: ⁊ iō miraculum in ipſo factū erat magis publicum ⁊ famoſum. b In craſtinuz. Hic deſcribitur honoꝛ exhibitus Chriſto in turbe obuiatione: ⁊ diuiditur in duas: quia p̄mo deſcribitur ipſa obuiatio. Secūdo ſubditur huius obuiationis ratio: ibi. Teſtimonium ergo. Ergo In p̄rima parte dicitur ſic. b Incraſtinum autem turba multa: que venerat ad diem feſtum: quia omnes tenebantur venire in hieruſalem in ſolemnitate paſce. c Cum audiſſent quia Jeſus venit hyeroſolimaz Jſtud fuit. v. die ante paſca illa die accipiebaf agnus ⁊ ſeruabatur vſq; ad verſperam quarte decime diei: ⁊ tunc ymolabatur vt habetur Exodi. xij. Jdeo Chriſtus illa die venit i hyeruſalem vbi erat īmolandus tanq̄ʒ verus agnus ꝓ nobis vt ſic veritas reſpōderet figure. d Acceperunt ramos palmarum ꝙ diuina diſpoſitione factum eſt ad deſignandum victoꝛiā quā chriſtus de hoſte in p̄roximo erat habiturus: Unde antiquitus dabatur ram⁹ palme victoꝛi in certaminibus. e Et proceſſerunt obuiam ei. reuerēter. f Et clamabant Oſanna. ideſt ſalua obſecro q̄a petebant ab eo ſalutem. g Benedictus qui venit: In hoc laudant ⁊ cōfitētur eius aduētum: Dicere enim hominis: non eſt ſuum facere: ſed tātum fateri: ⁊ Jdeo quando deum benedicimus non eum bonum facimus: ſed tantummodo eius bonitatem fatemur ⁊ laudamus: Dicere autem dei: eſt ſuuz facere ſm̄ ꝙ dicitur Pſal. xxxij. Dixit ⁊ facta ſunt ⁊ ideo quando deus homini benedicit ei beneficium īpendit. h In nomine domini. i. ſicut dominus: non ſic autem venit Moyſes: ſʒ tantummodo vt ſeruus vt habetur Hebꝛe. iij. capi. vel aliter. h In nomine domini: ideſt a deo patre miſſus ad explendum voluntatem eius. i Rex iſrael. in. hoc confitentur eius potentiam tamē diminute: quia credebant euz regnaturum tempoꝛaliter ⁊ liberaturum eos a tributo: ipſe autem venit ad regnandum ſpiritualiter: ⁊ ad liberandum totum genus humanum a diabolo qđ erat maius propter hoc in Pſal. cxvij. Ubi iſta laus predicta fuit: dicitur Benedictus qui venit In nomine domini deus dominus ⁊ illuxit nobis: in quo exp̄rimitur eius diuinitas ⁊ regnum ſpirituale. k Et inuenit Jeſus Aſellum ⁊ ſedit ſuper eum: modum autem ⁊ qualiter ⁊ per quē Chriſtus hūc aſellum habuit, ſcilicet permiſſionem diſcipuloꝛum Euangeliſta tranſit quia ſufficienter fuit expreſſum ab alijs. ſ. Mathei. xxi. capi. ⁊ mar. xj. l Sicut ſcriptum eſt. Zacharie. ix. cap. m Noli timere ſyon ⁊c̄. h̄ fuit expoſitū: Mar·

xxj.capi.

a Hoc non cognouerunt diſcipuli eius:pri//mum ideſt pro tunc: quia adhuc erant ſimpli/ces ⁊ illiterati.

b Sed quando glorificatus eſt Jeſus.id eſt per reſurrrectio-nem ſuam quan/do fuit glorioſus ſimul in anima ⁊: corpore:tunc eniȝ aperuit illis ſen/ſum vt intellige//rent ſcripturas vt habet. Luce vlti/mo cap.

c Teſtimonium ergo. Hic põit di/cte obuiatiõis rõ que fuit promul/-gatio ſuſcitatiõis Lazari ipſis tur//bis ꝑ illos qui ꝑ/ſentes fuerant in ſuſcitatione ⁊ hoc eſt ꝙ dicitur.

c Teſtimoniuȝ ergo perhibebat ⁊c. d Phariſei ꝰ. Hic cõſequẽter ponitur phariſeorum zelus ſiue emulatio cum dicitur.

d Phariſei ergo dixerunt ad ſemetipſos.id eſt intra ſe

e Uidetis q: nihil proficimus: hoc exponitur dupliciter: vno modo de bono zelo quia aliqui de phariſeis in eum crediderant vt pa/tet Joannis.iij.cap.de nicodemo. Et iſti vole/bãt alios retrahere a chriſti perſecutione:quaſi dicat q̃ȝtumcunque laborauerimus ad eum impediendum:nihil tamen proficimus ⁊ ideo videtur ꝙ ſit factum diuinum: Cui ſimile di//ctum fuit Gamalielis retrahentis iudeos a perſecutione Apoſtolorum vt habetur actuũ v. capitu. Diſcedite ab hominibus iſtis ⁊ fini/te illos:quoniam ſi ex hominibus eſt consiliuȝ hoc opus diſſoluetur: ſi autem ex deo eſt non poteritis diſſoluere: ne forte ⁊ deo repugnare videamini. Alio autem modo exponitur de malo zelo q̃ȝtum ad illos qui non crediderant chriſto ⁊ ideo inuidia moti talia dicebant.

f Ecce mundus totus poſt eum abijt. Ser-

ecce rex tuus venit ſedens ſuper pupillũ aſine. Hec non cognouerunt diſcipuli eius primum[a]. Sed quãdo glorificatꝰ eſt[b]. Jeſus:tũc recordati ſũt: quia hec erãt ſcripta de eo:⁊ hec fecerũt ei. Teſtimoniũ ergo[c] ꝑhibebat turba que erant cum eo: quã do Lazarum vocauit. de monumento ⁊ ſuſcitauit eum a mortuis. Propterea ⁊ obuiã venit ei turba: q̃a audierunt eum feciſſe hoc ſignum. Phariſei ergo[d] dixerũt ad ſemetipſos. Uidetis quia nihil ꝓficimus[e]: Ecce mundꝰ totus poſt eum abijt.[f] Erant autem[g] gẽtiles quidaȝ ex his qui aſcẽderant vt adorarent in die feſto: Hi ergo acceſſerunt ad Philippuȝ:[h] qui erat A betſaida galilee: ⁊ rogabant eum dicentes. Domine volumus Jeſum videre. Uenit Philippus

mo eſt hyperbolicus ad exprimendum ꝙ multi Chriſtum ſequebantur.

g Erant autem: Hic oſtenditur glorificatio chriſti a gentilibus: ⁊ diuiditur in duas: q: primo exprimitur eorum deuotio: Secundo chriſti reſpõſio: ibi: Jeſus autem reſpondit. Jn prima er//go parte dicitur: ſic.

h Erant autem quidam gentiles ex his qui aſcen//derant vt adorarent in die feſto: Nam aliqui de gentilitate cõuer/tebantur ad rituȝ iudeorum qui di/cebãtur proſeliti ⁊ iſti tenebantur eẽ in ſolennitate pa/ſchali: ſicut ⁊ alij. Dicuntur enim ħ gentiles quia re//manebat eis no/men priſtinum. Aliomodo exponitur hoc ⁊ melius de gentilibus ſm veritatem quia templum pro ſui ſanctitate habebatur in reuerentia a gentilibus qui erant in circuitu. Judeorum vt habetur ſecundo Machabe.iij. capitu. ⁊ Jdeo multi de eis aſcendebant ado/rare in Hyeruſalem ⁊ maxime in ſolennitate paſchali: non tamen admittebantur ad eſum agni paſcalis niſi prius dimiſſo ritu gentilita/tis eſſent circunciſi vt habetur. Exodi.xij.cap. Jſti igitur quia audierant chriſti miracula: Jdeo volebant eum videre ⁊ eius doctrinam audire:ideo ſubditur.

h Hi ergo acceſſerunt ad Philippum: quia videbant eum manſuetum et pium: et Jdeo prius ei expoſuerunt ſuum deſiderium.

i Uenit philippus ⁊ dixit Andree. quia Andreas principalior erat ipſo cum eſſet primus Chriſti diſcipulus ⁊ per eum fuerat conuerſus vt dictum eſt ſupra capitulo primo: ⁊ ideo vo//lebat circa hoc agere de eius conſilio: ⁊ mari//me quia forte memor erat verbi Chriſti dicentis Apoſtolis Mathei.x. capitulo. Jn viam

gentium ne abieritis:propter quod ipſe Chri/ſto nolebat hoc nunciare proprio capite.

l Andreas rurſum ⁊ Philippus dixerunt Jeſu hoc diuina diſpoſitōe factum eſt ad pre/noſticandum ꝙ gentiles erant in proximo ad ducendi ad fidē Chriſti per predicationem Apoſtolorum.

l

i Jeſus autē reſpondit.eis dicēs Hic ponitur Chriſti reſponſio in q̄ primo denunciat ſuam paſſionem: Secūdo exhorta/tur ad eius imita/tionem: ibi: Qui

et dixit[i] Andree. Andreas rurſum ⁊ philipus dixerūt Jeſu[k]. Jeſus autem reſpondit. eis dicēs[l]. Uenit hora vt clarificetur fili⁹ hominis.[m] Amen amen dico vobis: niſi granū frumenti[n] cadens in ter

amat animam.Circa primū ſciendum ꝙ xp̄s Reſpondendo denunctationi ſibi facte de gentilium deuotione prenunciauit ſuam paſſio/nem:quia immediate poſt illam gentiles erāt recipiendi ad fidem:⁊ hoc eſt qđ dicitur.

m Uenit hora vt clarificetur filius hominis: Amen amen dico vobis:in paſſione fuit clari/ficatus per ſigna oſtenſa in ſolis obfuſcatione in terremotu:⁊ ſepulcrorum apertione: ⁊ veli templi ſciſſione: fuit etiam clarificatus in ſua reſurrectione ⁊ aſcenſione:ẜm qđ dicitur Phi lippeñ. ſecundo capitulo. Humiliauit ſemet/ipſum:ſequitur.propter quod ⁊ deus exaltauit illum.⁊ dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen. Fuit etiam clarificatus in gentilium conuerſione qui eius deitatē confitentur: propter qđ vbiq̄ ibidem ſubditur: Et omnis lin/gua confiteatur. Et quia Chriſtus preuidebat iſta futura in proximo:Jdeo audiens deuotionem Gentilium qui iam erant diſpoſiti ad credendum dixit /

m Uenit hora:ſicut aliquis videns meſſes diſpoſitas ad collectionem dicit: Uenit hora vt mittantur falces.Uerum tamen per congruū exemplum oſtendit ꝙ mors eius debebat pre/uenire conuerſionem gentilium dicens.

n Niſi granum frumenti cadens in terram mortuū fuerit ip̄m.ſolū manet: quia non facit fructus multiplicationem niſi per ſuam prece/dentem corruptionem:ſic mortuo Chriſto quo ad ſuam humanitatem: multiplicata eſt fides in gentilibus:vnde ſimile eſt ac ſi chriſtus ex/preſſe dixiſſet: Jſti gentiles qui modo volunt venire ad me poſt mortem meam venient ad me per fidem.

ra mortuum fuerit: ipſum ſolū manet.[n] Si autem mortuum fuerit: multū fructum affert.

Alia pars textus.

Qui amat animam[o] ſuam: perdet eam:[p]

o Qui amat aīaꝫ ſuam. perdet eaꝫ. Hic hortatur chriſtus ad ſue mortis imitationem: Ad cuius intellectum ſciendū ꝙ amare aliquem eſt ei velle bonum: ⁊ ſi bo/num volitum ſit vere ⁊ ſimpliciter bonum: eſt verus amor ⁊ aliter nō.

ſunt autem quedam hominis bona que ſunt bona ſimpliciter ⁊ vera que ſunt bona ſpiritua lia:quedam autem ſunt bona ẜm quid vt tēpo/ralia bona corporalia ⁊ mundi delectabilia ⁊ ẜm hoc Auguſtinus exponit dupliciter hanc litteram.Primo ſic:

o Qui amat animam.ſcilicet vere quo ad ſpi ritualia. p Perdet eam.in preſenti non for midans ſuſtinere mala preſentis vite pro chri ſto.vnde dicit:Si cupis vitam tenere cū chri ſto noli mortem timere pro chriſto. Jn morte enim dicitur quodammodo animam perdi quo ad preſentem vitam quia ſeparatur a cor/pore.Alio modo exponitur ad ſenſum contra/rium.

Expoſitio literalis.

p Qui amat animam ſuam:ſcilicet non ve/re volendo ſibi delectabilia huius mūdi. p Perdet eaꝫ in futuro quia priuabitur vita beata.Et ẜm hunc ſenſum dicit Auguſtinus: Noli amare.ſcilicet animam in hac vita ne perdas eam in eterna vita.Et vltima expoſitio magis conuenit textui:quia ſeqtur: Qui odit aīam ſu am in hoc munda in vitā eternā cuſtodit eam.

Sequitur in gloſa: Et ideo quando prius dixit:Qui amat ⁊c̄

Et Ideo quando prius dixit:qui amat animaȝ ſuam:ſub intelligitur in hoc mando: ⁊ quando ſubditur perdit eam intelligitur in futuro. Et ꝙ debeamus ipſum imitari in paſſione oſten/ dit per rationem dicens. a Si quis mihi mi niſtrat me ſequa/ tur.q d. Rationa/ bile eſt ꝙ mini// ſter ſequatur do/ minum. Et cū hoc oſtendit huius ſe/ quele premiuȝ: ip ſam.ſ.beatitudinē dicenſ. Et vbi ego ſuȝ:qꝛ Chriſtus in ꝙ̄ȝtum deus eſſen/ tialiter ipſa beati/ tudo eſt:⁊ ꝙ̄ȝtū ad humanitateȝ erat actu beatus in ani ma que eſt princi palioꝛ pars homi nis: Ideo ipſa anima aliqñ noīatur homo vt habetur.x.Ethi. a Siquis mihi miſtrat:mi/ hi miniſtrat:obediendo mandatis meis. b Honorificabit eum pater meus: Honoꝛ eñi da tur hoī ab alijs hoībus in vita preſenti in teſti/ moniū virtutis:Sed honoꝛ daṫ a deo in gloria celeſti in premiū virtutis. c Nunc aīa mea. Hic oñdiṫ qualiter. Chriſtus gloꝛificatus eſt a patre. Et diuidiṫ in duas:qꝛ prīo ponitur hui⁹ gloꝛie petitio:Secundo ſubdiṫ ipſius ꝓmiſſio: ibi:venit ergo. Circa p̄mū Chriſtus p̄mittit ſue petitioni oſtenſionē affectionis nālis ad decla rationem v̄e humanitatis in ip̄ſo dicens. c Nunc aīa mea turbata eſt:Turbari.n.aliquem dr̄ qñ cōmouetur: Ideo mare motū dr̄ turbatū in Chriſto āt ps ſenſitiua dimittebaṫ agere qd̄ erat ſibi ꝓpriū: Ideo īminente paſſione affect⁹ ſenſitiuus cōmouebatur timoꝛe ex horroꝛe nā/ li:⁊ hoc eſt ꝙ dr̄ hēc aīe turbatio:tñ iſta turba/ tio nō erat ꝯ rōnē ſed magis cōueniens ratio/ ni ⁊ p rōnē excitata:ad oſtendendū veritatem humane nature vt dictū eſt:⁊ ad merendū no/ ſtram redēptionē:ſicut ⁊ alie afflictiones Chri ſti:⁊ qꝛ dixerat alios Imitari moꝛtē ſuā:ne foꝛ/ te aliqs ei diceret. Secure potes moꝛtē ſubire: qꝛ nihil mali ſentis: Ideo ꝯriū voluit oſtēdere per talem turbationem:⁊ per conſequens non eſt recedendū ab eius imitatione ꝓpter nāleȝ

⁊ qui odit animam ſuā ī hoc mūdo:ī vitā eter nam cuſtodit eam. Si quis mihi miſtrat me ſequaṫ:[a] ⁊ vbi ſum ego illic ⁊ miniſter me⁹ erit Siquis mihi miniſtra uerit: honoꝛificabit eū pater meus.[b] Nunc anima mea[c] turbata eſt Et quid dicam:[d] Pa ter ſaluifica me ex hac hoꝛa[e]: Sed propter ve ni in hoꝛam hanc.[f] Pa er clarifica nomen tu um:[g] Uenit ergo vox d̄ celo dicens.[h] Et clarifi caui:[i] ⁊ iterum clarifi cabo[k] Turba ergo que ſtabat:⁊ audierat[l] dice bat tonitruum factum eē. Alij[m] dicebant. An gelus ei loquut⁹ eſt.[n] Reſpondit. Jeſus:[o] ⁊

hoꝛreoꝛem. d Et quid dicā? quaſi dicat ſm ap petitum ſenſitiuū factaȝ hanc petitionem. e Pater ſaluifica me ex hac hoꝛa. liberādo me a paſſione īminente:verumtñ qꝛ ſm appetitum rationalē:q dñabatur in eo volebat pati ꝓpter obedientiā pr̄is:⁊ propter hūani ge neris ſalutē: Ideo aliṫ loqtur dicēs. f Sed pp h̄ ve/ ni in hoꝛā hāc:q̄ſi dicat ad hoc veni in mūdū vt patiar pp p̄dicta: Jō oꝛā do dicit. g Pa/ ter clarifica nom̄ tuū.i.fac illud in q̄ relucet gloꝛia tui noīs.ſ. paſſionem filij in qua ipſe pa ter eſt clarificatuſ ⁊ p ꝯñs filius q ē idē cū patre in ſubſtātia:qꝛ p paſſioneȝ filij di/ uulgatam p Apoſtoloꝝ p̄dicationē noticia pa/ tris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti diffuſa eſt per totuȝ oꝛbē. h Uenit ergo. hic poniṫ glīe petite pro miſſio:⁊ diuidiṫ in tres:qꝛ prīo poniṫ vox pa/ tris gloꝛiā ꝓmittentis. Scd̄o opinio turbe de illa voce varie ſentiētis:ibi:turbe ergo. Tertio expoſitio ꝓlate vocis:ibi: Reſpondit Jeſus Cir ca p̄mū ſciendū qd̄ illa vox fuit: foꝛmata a tota trinitate cū eius opa ſint īdiuiſa:verūtñ dr̄ vox patris:qꝛ fuit foꝛmata ad repreſentandū pſo/ nā eius ⁊ hoc eſt qd̄ dr̄. h Uenit ergo vox de celo:a deo pr̄e mō p̄dicto. i Et clarificaui: qa xp̄s nō clarificauit ſemetipſum vt pōtifex fiet: vt dr̄ hebre.v.ca.ſed pr̄ clarificauit euȝ p̄mo in miraculis in vita xp̄i factis. k Et iterū clarifi cabo:qꝛ poſtea clarificauit eū in moꝛte p ſigna diuinitatis oſtēſa reſuſcitādo eū ⁊ exaltādo euȝ ad celū. l Turba ḡ. Hic poniṫ opinio diuer/ ſa de illa voce: In illa turba aliq erāt magis ru des q tm̄ ſonū vocis pceperāt nō ſignificatiōeȝ ⁊ ꝙ̄ȝtū ad illos dr̄. l Turba ḡ q̄ ſtabat ⁊ audie rat:dicebat tonitruū factū eē.i.aliqd p modum ſoni ꝯfuſi. m Alij āt magis pſpicaces itellexe rūt articulationē vocis ⁊ iſti. n Dicebāt: Ange lus ei loquut⁹ ē:credebāt.n.eū eē purū hoīeȝ. ⁊ iō dicebāt angelū ei loq:ſic aliqñ i ſcriptura dr̄ ꝙ Angeli ꝓphetis loq̄banṫ. o Rñdit Jeſus:

dixit. Nõ propter me venit hec vox:[a] ſed pp vos[b]. Nunc iudiciū eſt mūdi[c]: nunc princeps huius mūdi eiicietur foras[d]. Et ego ſi exaltat⁹ fuero a terra[e]: oīa trahā ad meipſum[f]. Hoc aūt dicebat ſignificās qua morte eſſet moriturus[g] Rñdit ei turba[h]. Nos audiuimus ex lege: qȝ xp̄s manet in eternuȝ[i]. Et quō tu dicis: oportet exaltari filiū hoīs[k]? Quis eſt iſte filius hominis? Dixit ergo eis ieſus[l]. Adhuc modicū

Hic ponit expoſitio audite vocis: ⁊ diuidit in tres: qȝ pmo ponit xp̄i expoſitio. Scd̄o iudeoꝝ cōtradictio: ibi: Nos audiuim⁹. Tertio xp̄i reſponſio: ibi: Adhuc modicū. In prima pte oſtē dit xp̄s ꝙ non erat tonitruū: nec ſonus confuſionis ſicut aliqui credebant: ſȝ vox diuina ppt inſtructionē ppli circūſtantis: vt cognoſcerēt ipſuȝ ieſum eſſe veꝝ xp̄m: cui de celo dabat teſtimoniuȝ: ⁊ hoc eſt qd̄ dicitur.

a Non ppt me hec vox venit. qa vox fit ppter inſtructionem alicuius. xp̄s aūt inſtructione nō indigebat ſȝ qd̄ deus: ſilr nec iquātū hō: qa ab iſtāti ɔcēptōeſ oīa pfecte cognouit q̄ cognoſcit deus ſcientia viſionis. Ideo vox illa nō eſt fcā propter eius inſtructionē: qȝ ſciebat ſe p paſſionem glificandū a patre. b Sed ppter vos. i. propter inſtructionē veſtram. c Nūc eſt iudicium mundi. i. iudiciū diſcretionis: qȝ tēpore paſſionis xp̄i diſcreti ſunt fideles credētes ab obſtinatis p infidelitatē. In futuro āt erit iudicium condēnationis infideliū: ⁊ premiationis credentiū. Uel aliter. c Nunc iudiciū ē mūdi. ideſt pro mundo quātum ex diuina ſentētia mundus a ptāte diaboli ereptus eſt in paſſiōe xp̄i: ideo ſubdit. d Nunc princeps mundi eiicietur foras. Diabolus eni hic dicit pnceps: non ꝙ ſit dn̄s ſubſtantie mundi: ſed hominum mundialiter viuentiū inquantū ſe ſubiiciūt ei per pctm̄: Dicit eiectus diabolus p paſſionem xp̄i: per quā aperta ē ianua glie: ⁊ ſic diabolus: non pōt impedire ſanctos a ɔſecutione glie ſicut faciebat ante: tn̄ pmittit tentare hoīes ad exercitium ⁊ meritum electorū. e Et ego ſi exaltatus fuero a terra. ſ. in cruce: vbi exaltatus eſt moriens in aere debellando aereas ptāteſ. Dicitur etiā in cruce exaltatus: qȝ per hoc meruit glificationē ⁊ exaltationē ſui corporis: ſubiecta eſt ſibi multitudo gentiū p fidē: vt habetur ad Phili. ij. ca Propt qd̄ ⁊ deus exaltauit illū ⁊c. ſeqt: ⁊ oīs lingua cōfiteat: qȝ dn̄s ieſus xp̄s in gloria eſt dei patris. f Omnia traham ad meipſum. ex amore eni in cruce oſtenſo ad genus humanū habet cām attractiuā mentium. g Hoc aūt dicebat ſignificans qua morte eēt moriturus. iſta ſunt verba euāgeliſte: interpretantis quid xp̄s itelligeret per illam exaltationem. ſ. ſuam crucifixionē. h Rñdit. hic ponitur iudeoꝝ cōtradictio arguentiuȝ ex eius morte: audito ꝙ ipſe nō eēt xp̄s dicentium. i Nos audiuim⁹ ex lege: ꝙ xp̄s manet ī eternū: noīe legis Iudei aliqñ accipiunt totū vetus teſtamentum: ⁊ non ſolum qnqȝ libros moyſi: qui a proprietate dicuntur lex. In prophetis auteȝ fit mētio de eternitate chriſti: vt patet Iſai. ix. Et vocabitur nomen eius admirabilis: conſiliarius: deus fortis: pater futuri ſeculi: pnceps pacis: multiplicabitur eius imperium: ⁊ pacis non eris finis. Similiter Daniel. vij. cap. Poteſtas eius poteſtas eterna ⁊c̄. Et Michee. v. cap. Et tu bethleem ephreta ⁊c̄. ſequitur ex te mihi egredietur qui ſit dominator in iſrael: ⁊ egreſſus eius ab initio a diebus eternitatis: talis autem permanentia videtur contrariari morti. Ideo arguunt.

k Et quomodo tu dicis oportet exaltari filium hominis. ideſt mori in cruce: quaſi dicāt ſi tu loqueris de teipſo ſequitur ꝙ tu nō ſis Chriſtus qui manet in eternum. Si autem loquaris de alio: dic nobis quis eſt iſte filius hominis: lȝ enim Chriſtus non vocauerit ſe in iſto loco filium hominis: tamen cōmuniter ſic ſe vacabat. Et ideo iudei repetēdo verba eius hoc addiderunt. Si autem queratur qualiter iudei intellexerunt ꝙ Chriſtus ſuam futuram vocaret exaltationem. Dicendum ꝙ prouerbium erat apud iudeos ꝙ crucifixio vocabatur exaltatio: ⁊ adhuc homines tali modo loquendi vtuntur ſicut cum aliquis imprecatur alteri ſuſpenſionem dicit ei: tu ſis in altum eleuatus. ſequitur.

l Dixit ergo eis Ieſus. Hic ponitur Chriſti reſponſio in qua cōmendat eos de aliquali cōgnitione chriſti per ſcripturas: quantū ad eius eternitatē. Sed oſtendit eam impfectā dicēs.

a Adhuc modicum lumen in vobis: q̄ꝛ non intelligebant mortem xp̄i ⁊ paſſionē in humanitate ſtare ſimul cum deitatis eternitate: ⁊ tñ vtrunq̄ꝫ ponit ſcriptura de xp̄o. De eternitate iaz dictū eſt. de eius paſſione ſcribitur Jſai. liij.ca. Tāq̄ꝫ ouis ad occiſionē ducetur ⁊c̄. Et ſm̄ antiquos doctores hebreoꝝ totuz illud ca. xp̄o ad litterā ītelligiṫ ab illo loco qui poniṫ capitulo precedenti. Ecce intelligit ſeruus meus ⁊c̄. Similiter Daniel. ix. cap. expreſſe diciṫ paſſio xp̄i ⁊ poſt ebdomadas. lxxij. occideṫ xp̄s. Et ideo mouet eos ad querendū pfectam cognitionez de xp̄o dicens. b Ambulate. i. in cognitione proficite. c Dum lucē habetis. i. me preſentialiter qui ſum lux illuminans per veritatem doctrine ⁊ lumen gratie. d Ut non tenebre vos comprehendant. ſ. ignorantie ⁊ culpe.
e Et qui ambulat in tenebris. ſ. predictis.
f Neſcit quo vadat: q̄ꝛ declinat a rectitudine vie. g Dum lucem habetis credite in lucem id eſt in meipſuz. h Ut filij lucis ſitis: p imitationem ⁊ gratie adoptionem. i Hec locutus eſt ieſus ⁊ abijt. q̄ꝛ non recipiebant eius doctrinam. k Et abſcondit ſe ab eis. eodem modo: ⁊ eiſdem cauſis ſicut dictum ē cap. viij. ⁊ x. Sed non videṫ verum: q̄ꝛ ſupra ſe abſcundit eo q̄ꝺ vellent occidere eum. hic autem non dicitur hoc. Dicendum q̄ ipſe videbat cogitationes eorum ad hoc tendentes: lꝫ adhuc non ꝓrupiſſent in opere: Et ideo voluit eos p̄uenire ſe abſcondendo: quia nondum venerat hora paſſionis ſue ⁊c̄.

lumē in vobis eſt[a]. Ambulate[b] dum lucem habetis[c]: vt non tenebre vos comprehendant[d]. Et qui ambulat i tenebris[e] neſcit quo vadat[f]. Dum lucē habetis credite in lucez[g]: vt filij lucis ſitis[h]. hec locutus ē ieſus: ⁊ abijt[i]: ⁊ abſcondit ſe ab eis[k].

iſtos ſignificātur illi qui gaudent ⁊ deum laudant de mutatione tali: Oſanna clamare: ē ſalutem ſupnā a dn̄o poſtulare: nam oſanna interpretatur obſecro ſalua: p aſſellum q̄ erat oneribus aſſuetus: ſignificaṫ iudea: que legis oneribus erat ſubiceta: de quo dicit petrꝰ Act. xv. Quid tentatis imponere iugum ſup ceruicez diſcipuloꝝ q̄ neq̄ꝫ nos: neq̄ꝫ pr̄es noſtri portare potuimus. Erāt gētiles quidam ⁊ ſequiṫ. Dn̄e volumꝰ ieſuz videre ⁊c̄. Augu. Ecce volunt eum iudei occidere: ⁊ gentiles videre: ſed ⁊ illi ex iudeis erāt qui clamabant: benedictus qui venit in nomīe dn̄i. Ecce iſti ex circunciſione: ⁊ illi ex preputio velut duo parietes de diuerſo venientes ⁊ in vnam fidē xp̄i parati oſculo cōcurrentes: Ideo ſeqṫ. Uenit hora vt clarificetur filius hominis Clarificatus eſt eni in eccl̄ia ex iudeis ⁊ gentilibus collecta. Q̄ꝺ ſequitur morale eſt vſq̄ꝫ ibi. Et ego ſi exaltatus fuero a terra omnia trahaz ad meipſum ⁊c̄. Nā amore quo pro nobis paſſus eſt trahit nos ad ipſum ſicut magnes lapis trahit ad ſe ferrū ⁊c̄. ſic omnia trahit ad ſe: nā homo diciṫ omnis creatura. Marci vlti. cap. Predicate euangeliū omni creature. i. oī hōi: ſicut fuit expoſitum ibi: dicit ergo eis ieſus adhuc modicum lumen vobis eſt ⁊c̄. Moraliter attritus de peccatis modicū lumen habet ꝓpṫ q̄ꝺ vſq̄ꝫ ad contritionez pfectā dꝫ ꝓcedere ne cōprehendant eū tenebre per recidiuū mortal' culpe. Dilexerunt enim magis gl̄iam hoīuz q̄ꝫ gl̄iaz dei ⁊c̄. Jſti hodie multos hn̄t ſequaces. ſ. pro mūdi gl̄ia ſe ⁊ ſua ꝓdigaliter exponentes ⁊ parum aut nihil p merēda dei gl̄ia faciētes.

Expoſitio moralis.

¶ Cogitauerunt aūt pncipes ſacerdotum vt Lazarum interficerent ⁊c̄. Augu. O ceca ſeuitia quaſi dn̄s ſuſcitare potuerit mortuum: ⁊ nō poſſit occiſum. Ecce vtrūq̄ꝫ dn̄s fecit nā Lazaꝝ mortuū: ⁊ ſeipſum occiſum ſuſcitauit. Jn craſtinum autem conuenerat: nā qn̄ aliq̄s inſolens perfecte conuertiṫ ad deū alij plures animari ſolent ad ſimile faciēdū Acceperūt ramos oliuarum: per quos ſignificaṫ leticia: ꝓpter q̄ꝺ p

¶ Queſtio fratris Atonij betontini. Qui odit aīam ſuam in hoc mundo in vitā eternā cuſtodit eam. Joā. xij. cap. Ex q̄bus verbis q̄riṫ: vtrū poſt hanc vitā aīe de peccatis ꝯteraṫ. Ad q̄ꝺ breuiter rn̄deṫ. Ex ſn̄ia Tho. ⁊ Aſtexani q̄ in ꝯtritione tria ſunt ꝯſideranda eius. ſ. gn̄s q̄ eſt dolor: eius forma que eſt actus virtutis gr̄a informatus: eius efficatia q̄ꝛ eſt actꝰ meritoriꝰ ⁊ ſacramentalis: ⁊ quodāmō ſatiſfatorius: poſt

igit hanc vitā aīe q̄ ſunt btē ꝯtritionē hr̄e non pñt: qꝛ carent dolore ꝓpt gaudij plenitudinez. Que vo ſunt in inferno: carent ꝯtritōe: etiaʒ ſi dolorē hēant: qꝛ defic eis grā dolorē iformās: que vo ſunt in purgatorio dolorē hñt grā iformatā: ſʒ nō meritoriū: qꝛ nō ſunt i ſtatu merēdi. In hac aūt vita oīa tria pdcā iueniri pñt: vñ de pe. diſt. vij. dr̄. Tps vo penitentie eſt vſqʒ i vltimū articulum vite. Et Aug. in li. de pnīa dic. Studeat qſqʒ ſic delicta ſua corrigē: vt poſt mortez nō oʒ tollerare: idcirco dñs ad peccatores ait. Qui odit aīaʒ ſuā in hoc mūdo i vitā eternā cuſtodit eam.

Dñica in palmis. Euāgelium ſm Mat. xxj. ca.

In illo tpe Cū appropinquaſſʒ ieſus hieroſolimis[a] et veniſſet betphage: ad montē oliueti[b]: tūc miſit duos diſcipulos[c] dicens eis. Ite in caſtellū qđ contra vos eſt: et ſtatim inuenietis aſinam alligatam[d]: et pullū cuʒ ea. Soluite et adducite mihi. Et ſi qs aliqd dixerit vobis: dicite quia dñs his opus habet et confeſtim dimittet vos Hoc aūt totū factū eſt[e] vt adimpleref qđ dcm̄ eſt per prophetā dicētē Dicite filie ſyon. Ecce rex tuus venit tibi māſuetus ſedēs[f] ſup aſinā et pullū filiū ſubiugalis Eūtes aūt diſcipuli fecerūt: ſicut preceperat illis ieſus: et adduxerūt aſinam et pullū: et impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua: et eum deſuper ſedere fecerunt.

Expoſitio litteralis.

Hic ponitur ab euangeliſta veritas ad impletionis prophetie que ponebatur zacha. ix. cap. et hoc oñditur duplici ſigno: ſcđa ibi. Plurima aūt turba. Circa qđ ſciendū q̄ ſignum aduentus xpi in hieruſalez ad redēptionem populi fuerat predcm̄: et celebri fama diuulgatum. zacha. ix. cap. videlʒ q̄ xp̄s venturus erat in hieruſalem in paupertate et humilitate ſedens ſuper aſinam et pullum eius et ideo legis periti hoc videntes in ipſum xp̄m adimpletum oſtendunt ſe contēptores ſue maieſtatis: qꝛ non receperūt eū: ſed magis tanq̄ deceptores pſecuti ſunt et hoc eſt qđ dicitur.

a Et cum appropinquaſſet hieroſolimā. ſ. xp̄s et diſcipuli eius. b Et veniſſet Betphage ad montem oliueti: mons oliueti eſt ꝓpe hierlm̄ diſtans ab ea per vnū miliare: qꝛ dicit Act. j. c. q̄ diſtat tm̄ ab ea pariter ſabbati: q̄ ꝯtinet mille paſſus: qꝛ faciūt vnū miliare Betphage ē q̄dam parua villa in deſcenſum montis oliueti verſus hieruſalem: et erat villa ſacerdotum: qꝛ lʒ ſacerdotes non haberēt hereditates ad excolendum: habebāt tñ domos ad animalia nutriendum et ad manendum tpe quo non vacabant cultui diuino in hierlm ex loco illo.

c Miſit diſcipulos dicēs. Ite in caſtellū etc. ideſt i hierlm: que erat clauſa triplici muro cū propugnaculis et fortalicijs ad modū caſtri vt hr̄. iij. Regū. et iō dicitur caſtellum.

d Et ſtatim inuenietis aſinam etc. Iſta aſina erat cōmunis pauperibus non habētibus animalia: et qui opabatur in ea dabat ſibi pabulum et facto opere reducebat ad locū determinatum vt alius indigens poſſʒ reperire eam et pullus eius nutriebatur cum ea pro ſili opere.

e Hoc autem factum eſt vt adimpleretur qđ dictū eſt per zacha. ix. cap. Dicite filie ſyon etc. hoc eſt ciuitati hieruſalem que dicebatur filia ſyon: qa in monte ſyon erat fortaliciū ciuitatis illius: et ꝓtegebatur ciuitas ab illa pte: ſicut filia a matre. Conſiderandū etiaʒ q̄ hic accipitur continens pro ꝯtento. ſ. ciuitas pro habitantibus in ciuitate.

f Ecce rex tuus etc. ideſt chriſtus: quia hec auctoritas a doctoribus hebreis exponitur ad litteram de chriſto.

g Sedens ſuper aſinam et pullum etc. non qꝛ ſederit ſuper vtrūqʒ ſimul ſed ſucceſſiue: quia primo ſedit ſuper pullum qui tamē nō erat domitus: quia adhuc non fuerat applicatus humanis vſibus: vt habetur Marci. xj. capi. Et Luce. xix. ideo poſtea ſedit ſuper aſinam. hoc autem factum eſt in figura: quia per pullum ſignificabatur populus gentilis: qui non fuerat ſubiectus iugo legis: per aſinam vo populus iudaicus qui laborauerat ſub lege. ad hoc autē veniebat chriſtus vt vtrūqʒ populum ſubiugaret ſibi per fidem catholicam.

Sequitur Plima aūt.

Plurima autez turba^a ſtrauerunt veſtimenta ſua in via. Alij autez cedebant ramos de arboribus^b: et ſternebant in via. Turbe aũt q̄ p̄cedebant ⁊ q̄ ſeq̄bant clamabant dicẽtes^c. Oſanna filio dauid benedictus q venit i noie domini^d.

a Plurima autez turba. Hic ponit̃ ſm̃ ſignũ qḋ dictũ fuerat per zacha. q̄ chriſto aduenie͂te ſup aſinã ⁊ pullũ ciuitas Hyeroſolima exultaret ⁊ letaretur: ⁊ hoc factũ fuit tũc vt dr̃ hic. Et hoc pz in tribus p̄io q: dr̃ hic. Plurima turba ſtrauerũt veſtime͂ta in via ⁊ hoc fuit in ſignũ exultatio nis ⁊ honoris: ⁊ ne aſina ⁊ pullus offenderent ad lapides. Scḋo in eo qḋ dr̃. b Alij ãt cedebãt ramos ḋ arborib⁹ ⁊c̃. Viriditas ráoꝝ erat ſignũ letitie ⁊ exultatóis. Tertio i eo q̄ dr̃. c Clamabãt dice͂tes. Oſanna filio dauid. Oſanna ẽ vbũ hebraicũ cõpoſitũ ex oſi q̄ ẽ ſalua: ⁊ anna qḋ ẽ aduerbiũ optãdi ⁊ valet vtinã: ⁊ dr̃ Oſanna remota vltia lr̃a prime dictóis: vñ ẽ ibi cõpoſitio ex corrupto ⁊ integro: ⁊ iõ tñ valet Oſanna q̄ſtũ vtinã vel obſecro ſalua: ⁊c̃. de qua ſalute itelligit̃. ſubtiliter. d Bñdictus q̄ venit in noie dñi q: xp̄s veniebat ad dandũ bñdictione celeſtẽ et ſalutem eternam.

Expoſitio moralis

Et cũ appropinq̄ſſ; hyroſolimã ⁊c̃. p aſinã q̄ erat oneribus aſueta ſignificat̃ iudea: que legis onerib⁹ erat ſubiecta de quo dicit Petr⁹ actuũ xv. cap. Quid te͂ptatis iponẽ iugũ ſup ceruicez diſcipuloꝝ: qḋ neqz nos neqz p̄res portare potuimus: p pullũ võ de quo dr̃. Marci. xj. capi. In quo nemo ſedit ſignificat̃ ppl's ge͂tilis q nõ erat ſubiect⁹ onerib⁹ legis: xp̄s aũt ſup vtrũqz ſedit q: ex ambobus vnã eccleſiã ſibi ſubiectaz fecit: Et ipoſuerũt veſtime͂ta ſua ⁊c̃. ſ. apl'i p quorũ veſtime͂ta ſignificat̃ eoꝝ doctrina q̄ recepta a iudeis ⁊ ge͂til' b⁹ ſedit in eis xp̄s: Plurima ãt turba ſtrauerũt veſtime͂ta ſua ⁊c̃. Greg omelia. xxiiij. Quid ſunt terrena oia niſi q̄dã corpis indume͂ta: veſtime͂ta igit̃ in via ſternẽ eſt in via vite preſentis bona terena paupibus erogare Ramos ḋ arborib⁹ cedẽ eſt ſanctoꝝ exe͂pla accipere Oſanna clamare ẽ ſalutẽ ſupnã a dño poſtulare nã Oſanna iterpretatur obſecro ſalua.

Queſtio fratris Antonij Betontini.

Alij aũt cedebãt ramos de arboribus: ⁊ ſternebant in via Mathei. xxj. cap. Sup q̄bus vbis q̄rit̃. Cur alma mr̃ eccleſia hãc q̄libet anno fiendã celebritatẽ voluit iſtituẽ. Ad qḋ breuit̃ trib⁹ ratióibus rñdet̃. Primo rõne cõformationis qm̃. n. vt beat⁹ Job. vij. cap. dicit Militia eſt vita hominis ſuper terrã: Et p̄cipue tempore penitentie quando magis ac magis a demonib⁹ ipugnat̃ vt igit̃ fortes manemus in p̄lio ſignũ voluit demõſtrare victorie: cũ palmis. n. victores coronabant̃ antiq̄tus: adeo vt ſponſus xp̄s aie ſue ſpõſe illud cãticorum vij. ca. dicere poſſit. Statura tua aſſimulata eſt palme ratione rectitudis. Scḋo rõne letificationis: Nã q ſtadio currũt cũ brauiũ tangẽ vel ſaltem aſpicẽ p̄nt, pfecto letant̃. Cũ igr̃ palma vite eterne ſignificet brauiũ eã nõ ſolũ videẽ: ſ; ẽt tenere nos ordinauit eccleſia q̄ten⁹ fortius pugnãtes in p̄nti cũ inimicis fortius cure͂tees ad bonum brauiũ palme portem⁹ in glia ⁊ cũ ſcis portãtibus palmam ſtemus in eterna letitia. Et pinde apoc. vij. cap. ſcribit̃ Vidi turbã magnã quã dinumerare nemo poterat ex oibus ge͂tib⁹: ⁊ tribubus: ⁊ pplis: ⁊ liguis ſtantes añ tronũ dei in cõſpectu agni amictis ſtolis albis ⁊ palme i manibus eoꝝ. Ultio rõne nr̃e iſtructióis: p hãc. n. ſole͂nitatẽ palmaꝝ iſtruimur q̄libet anno vt iudeos confundam⁹: q hodie dño clamauerunt Oſanna in excelſis. Oſanna ſm̃ Hyer. dictũ ẽ hebraicũ ⁊ ẽ ꝯpoſitũ ex integro ⁊ corrupto Oſi. eni apud hebreos: idẽ ſonat q̄ obſecro ⁊ anna idẽ ẽ qḋ ſalua: Vñ oſanna q̄ſi idẽ obſecro ſalua i excelſis vñ deſce͂diſti. Sed ⁊ feria ſexta ſeque͂ti clamauerũt. Crucifige Crucifige eum ⁊ iõ q̄; q̄z nõ debeãt ad xp̄ianiſmũ cogi: tñ debent apud xp̄ianos ꝯfundi Tũ vt tpe paſſióis nõ appeant ex̄ vel apiant hoſtia vel feneſtras. vt in ca. Nullus Ex̄ de iudeis habet̃: Tũ vt deferant ſignata veſtime͂ta. Tũ vt obſeruẽt nonnulla alia q̄ b cã breuitatis omitto. Per hãc ẽt celebritatẽ iſtruimur vt pſperitatẽ mũdanã ſalubri exe͂plo te͂perem⁹: xp̄s. n. tm̃ honorẽ ſuſcipie͂s nõ i palloſredo: nõ icurru aureo: vt ioh. Chriſo. ait: S; ſup aſinã ⁊ pullũ ſedẽ voluit: ⁊ vide͂s ciuitatẽ ierl'm ſup eam amariſſime fleuit. Vñ Ber. ait Diſcamus i nulla letitia hui⁹ ſeli fiduciã eẽ ponendã ſcie͂tes: qḋ extrema gaudij luct⁹ occupat. Per hãc igit̃ palmaꝝ feſtinatiõnẽ iſtruimur q̄ ma

gis ad ꝓpoſitū eſt vt pacē ⁊ ꝯcordiā inter nos
hēamus.qd.n. ꝑ palmā niſi pax ⁊ ꝯcordia de/
ſignaꝶ ꝓpea ꝺ xp̄o Criſo.ait. Non hꝫ ĩcircuitu
ſplēdētes gladios aut certe ornamēta terribi
liū armatorum:Sed quid per ramos fronden
tes:teſtimonia pa
cis ꝓfecto oīa ele
mēta vel lr̄e pal/
me ad pacē xp̄ia/
nuꝫ pplm̄ vocant.
Quid.n.per.p.ni
ſi ꝙ ꝑſto remitten
dū ⁊ dimittēdum
ſit odiū ſignificaꝶ.
teſte dn̄o matthe.
v.cap. ſic dicente:
Eſto ꝯſentiens ad
uerſario tuo cito.⁊ quid p.n. Niſi qꝺ cū amore
⁊ benignitate ⁊ hilaritate diligēdꝰ ſit inimicꝰ
deſignaꝶ. Hinc apl̄s ad cor.ix.ca.dicit hilarem
n.datorē diligit deus.Et qd p.l.niſi lōgeuitas
dilectionis monſtraꝶ. Nepe nō v̄e dimittitur
odiū qn̄ memoria doceꝶ in futurū.Proīde Sa
piens Eccleſiaſtici.x.ca.dicit Oīs iniurie ꝓxi/
me ne memīeris. Et qd p.m.niſi miſericordia
denotaꝶ ꝙ hoc totū qꝺ ꝺiximus ad finē ꝓduciꝶ
Propterea Ambro.ait. ſine cā ramū oliue por
tat:q opa miſericordie nō amat.Et iō xp̄s hūili
ter ⁊ pacifice ad locū paſſionis ad inimicos ve
niens cū palmis voluit recipi vt eū cuꝫ pace ſe
quentes ſine odio debeamus ꝯfiteri: hac de cā
apl̄s ad philip.ij.capi.inqt. Hoc eni ſentite in
vobis qꝺ ⁊ in xp̄o ieſu. Quid aple in nobis ſic
⁊ xp̄o ieſu ſentire debemꝰ:ꝓfecto ait ipſi rn̄dē/
do:hūilitatē:q cū in forma dei eēt nō rapinam
arbitratꝰē eē ſe eq̄lē deo: ſemetipſum exinani/
uit factꝰ ē obediēs vſqꝫ ad mortē. Quā obiam
aple ſanctiſſime exēplo hūilitatis xp̄i facē obli
gamur.b̄ Hiero.p̄ Paulo rn̄deat dicens. Pre
dilectiſſimi filij mei diligite vos īuicē.Nō eni
accepi h̄ ab hoīe ſꝫ a ſaluatore h̄ inqt ē ꝓceptuꝫ
meū vt diligatis īuicē.In ſola.n.dilectione oīa
virtutū bona ꝯſiſtūt:ſic ex vna radice multi ex
eunt rami:ſic ex charitate oēs gnāꝶ virtutes.
Si linguis hoīuꝫ loq̄r inqt appl̄s ⁊ Angelorū:
⁊c̄.et ſeqtur:ſi oēꝫ habuero ꝓphetiā ſi nouerim
oīa miſteria ⁊ oēm ſciam ⁊ ſi habuero oēꝫ fidē
ita vt mōtes trāſferā charitatē aūt nō habeam
nihil ſuꝫ:q verā charitatē hꝫ benignus ē ⁊ pa/
tiens.Ille verā.charitatē hꝫ q nō tm̄ ꝓxios di/
ligit p affectionē cognatiōis ⁊ carnis ſic Ethni
ci ⁊ publicani faciunt:ſed ita diligit inimicum
ſicut amicū:in hoc vno poteſt homo cognoſce/
re ſi manet in charitate ſi ipſe ab eo diligiꝶ qui
ab eo aduerſatur. Hec ille doctiſſimus hoīum.

Dominica in ramis palmarum paſſio domini noſtri ieſu chriſti ſm̄ Mattheum viceſimoſexto capitulo.

In illo tempore. Dixit Jeſus diſcipulis ſuis. Scitis. qa poſt biduū paſcha fiet[a]

Expoſitio litteralis.

Poſtq̄ euāgeliſta le/
ctionibus.
ſuis euāgelicis ꝺ/
clarauit ꝑſonā me
diatoris ⁊ vlteriꝰ
legē euangelicam
a deo datā ad in/
ſtructionem hoīs
tranſgreſſoris:Hic cōſequēter deſcribit ipſius
mediatoris paſſionē p quā ſolutum eſt preciuꝫ
noſtre redemptionis:⁊ diuiditur in duas par
tes:q: primo oſtenditur maligna chriſti cōpre
henſio per explorationem iudeoꝝ:ſcꝺo eius in
iuſta condēnatio per executioneꝫ gentiliū cap.
ſequēti:Prima diuidiꝶ in quattuor partes. qa
primo deſcribitur Chriſti venditio facta nō ex
eius ignorantia ſed magis ex ꝓſcientia ⁊ volū/
tate:Secūdo ipſius venditi traditio nō ex di/
ſplicentia:ſed ex charitate:ibi ꝑmo aūt die azi
morum.Tertio ipſius traditi cōprehenſio non
ex ipſius impotētia:ſꝫ ex ſua manſuetudine:ibi.
Adhuc eo loquēte. Quarto cōphēſi illuſio nō
ex eius iniuſtitia: ſed ex eius humilitate:ibi ꝑn
cipes aūt ſacerdotū.Circa ꝑmū quattuor p or/
dinem ponūtur:ꝑmum eſt ipſius venditionis
prenūciatio.Secūdū venditionis conſultatio.
ibi:Tunc congregati ſunt.Tertium venditiōis
occaſio:ibi:Cum autem eſſet Jeſus. Quartum
venditionis modus ⁊ ordo:ibi: tunc abūt vnꝰ
⁊c̄.Circa ꝑmum conſiderandum quod ea que
predicta ſunt.c.xxv.chriſtus ꝓdicauit feria ter
tia ante paſſionem ſuam:⁊ eadem die predixit
diſcipulis ſuis paſſionem ſuam futuram poſt
duos dies ſicut poſtea fuit completum.Ex quo
patet ꝙ non fuit ex ignorantia traditus:ſed ex
ſua preſentia ⁊ voluntate vt dictum eſt: ⁊ hoc
eſt quod dicitur.

a Scitis quia poſt biduum paſcha fiet. id/
eſt imolatur agnus paſchalis qui debebat imo
lari veſpere. Ferie quinte. a quo incipiebat
ſolemnitas ſequentis diei.

⁊ filius hominis tradetur[a] vt crucifigatur[b] Tūc cōgregati ſūt[c] pn cipes ſacerdotū: ⁊ ſeniores populi ī atrium pncipiſ ſacerdotū[d] q dicebatur Cayphas: et cōciliū fecerūt vt ieſuȝ dolo tenerent ⁊ occiderent[e]. Dicebant autem. Non in die feſto[f]. Ne forte tumultus fieret in populo[g].

Cum autez eſſet ieſus[h] in bethania in domo ſymonis leproſi[l] acceſſit ad euȝ mulier[k] habens alabaſtrū[l] vnguēti precioſi[m]: ⁊ effudit ſup caput ipſius[n] recūbētis[o]. Videntes autem diſcipuli: indignati ſunt[p] dicentes. Vt quid perditio hec[q]? potuit enī iſtd vnguētū venūdari multo[r]: ⁊ dari pauperib⁹[v].

a Et filius hoīs tradet: qꝛ eadē nocte tradit⁹ eſt a Juda iudeis. b Vt crucifigat: qꝛ vlteri⁹ iudei tradiderūt ipſuȝ pilato ad crucifigendū. c Tunc congregati ſunt. hic ponit ipſius vēditionis ꝯſultatio q̄ facta eſt feria q̄rta añ paſſionē. ⁊ tunc Jeſus nō venit in hyeruſalem ſicut fecerat alijs tribus dieb⁹ precedentibus: ſȝ māſit in bethania vt daret iudeis locum tractandi liberi⁹ de morte ſua ⁊ hoc eſt q̄d dr̄ hic. c Tūc. i. ſequēti die poſtquā dixit Jeſus apoſtolꝭ verba premiſſa. c Cōgregati ſūt principes ſacerdotum: q cōceperant erga xp̄m rācoreȝ ⁊ odiū vt pȝ ex premiſſis. i. ⁊ ſeniores ppl̄i. Jſti erāt iudices ordinarij de qbus ſupradictū eſt. xv. cap. in pncipio. d In atriū pncipis ſacerdotū q dicebat Cayphas: iſte eſt q pmus dederat Judeis ꝯſiliū de morte xp̄i vt habet Joannis. xj. ca. e Et ꝯſiliū fecerūt vt ieſū dolo tenerent ⁊ occiderent: pus. n. determinauerāt ip̄m īterficere: ſed cōciliuȝ q̄rebant de mō faciendi: qualiter poſſent facē occulte ⁊ ſine populi ſeditione: ⁊ hoc eſt q̄d ſubdit. f. Dicebāt aūt non in die feſto. i. in ſolēnitate paſchali iminēte in proxio vt viſuȝ eſt. g Ne forte tumult⁹ fieret ī populo: multi. n. pp ſolēnitatē paſche venerant hyeruſalē: ⁊ qꝛ aliq reputabāt Jeſuȝ eē veꝝ xp̄ȝ Alij aūt ſeducti a ſacerdotibus reputabāt eum magnū: ⁊ ideo ſi occideretur durāte ſolēnitate paſchali timebant periculoſam ſeditionem populi: propter q̄d cōſulebant mortē eius vſqȝ poſt feſtum differri tamen iſtud conſilium poſtea mutauerunt quia inuenerunt oportunitatem enim capiendi per iudaȝ vt dicetur infra. h Cum autem eſſet ieſus: Hic ponitur venditionis chriſti occaſio: Judas eniȝ cupidus motus fuit ad chriſti venditionem: vt poſſet recuperare per hoc valorem vnguenti ſuper caput eius effuſi: ⁊ hoc eſt q̄ dicitur. h Cum autē eſſet Jeſus in bethania. Jſtud fuit factum ſexta die ante paſſionē chriſti vt habetur. ioh̄is. xij. capi. Sed hic recolitur a Mattheo: quia fuit occaſio venditionis chriſti vt dictum eſt iam. l In domo ſymonis leproſi: Jſte enim non erat leproſus quia iaȝ fuerat curatus a chriſto retinuerat tamen nomen leproſi ſicut Mattheus. poſt vocationē ad ſtatum apoſtolorum adhuc vocabatur Publicanus: vt dictum eſt ſupra. x. capi. k Acceſſit ad eū mulier. Jſta fuit Maria ſoror Lazari vt dicitur Joannis. xij. capi. l habens alabaſtrum. i. vaſculum factū de alabaſtro q̄d eſt genus marmoris candidi qꝛ tale vaſculum optime cōſeruat vnguenta in terra illa: ⁊ hoc eſt q̄ dicitur. m Vnguenti precioſi. i. contētiui vnguenti. Aduertenduȝ tñ q̄ vnguentuȝ hic vocatur lachryma fluens de arboribus que eſt multum precioſa in terra illa: quia valet ad multa medicinalia. n Et effudit ſuper capud ipſius: ſicut effunditur aqua roſacea propter refrigeriuȝ ⁊ odorem. o Recūbentis. i. reſidentis in menſa quia faciebāt magnum feſtum chriſto ⁊ diſcipulis eius ⁊ Lazarus qui fuerat reſuſcitatus ab eo erat vnus de diſcūbentibus ſicut habetur Joannis. xij. capi. p Videntes autem diſcipuli eius indignati ſunt. Hic ponitur plurale pro ſingulari ſm̄ cōmunem modum loquendi: quia q̄ vnus de aliqua ſocietate facit tota ſocietas dicitur facere: Solus enim iudas murmurauit vt habetur expreſſius Joannis. xij. Vel ſi forte aliqui cum eo murmurauerunt fuerunt ab eo incitati. q Dicentes vt quid perditio hec: Putabat enim iudas vnguentum perdituȝ propter hoc q̄ nō habebat apud ſe precium. r Potuit enī venundari multo Jſtud expreſſius ponitur Joannis. xij. capitu Vbi dicitur q̄ poterat vendi pro trecentis denarijs v Et dari pauperibus: non dicebat iudas compatiens pauperibus vt habetur Joannis. xij. ſed quia dolebat q̄

vnguentum non fuerat ſibi traditum vt eius precium. ſibi retineret ⁊ furaretur. a Sciens autem Jeſus cogitationem. ſ. malignam iude. b Ait illis: quid moleſti eſtis huic mulieri? ꝗ ſi di. ſine cā: cuius rationē ſubditur. c Opus enī bonū opata ē in me: nā paupes ſemp hētis vobiſcū ⁊ q̄ſi dicat ſemper poteſtis recuperare ad faciendū illis elemoſinā. d Me autē non ſēp hēbitis. Sed cōtrariū videtur Matth. vltio. ca. Ubi dicit diſcipulis ſuis. Ecce vobiſcum ſuz vſq; ad conſumationē ſeculi. Sed hoc itelligitur de eſſe cuz hoibus per graciam ⁊ etiā ſacramentaliter in ſacramento altaris. Sed iſtis modis non poſſūt ſibi corporalia obſequia exhiberi: ſequitur.

e Mittens enim hec vnguentum hoc in corpus meum ad ſepeliendū me fecit. q. d. in hoc facto prefigurauit ſepulturam meam futuram de propinquo: vnde Joan. xij. dicitur ꝙ precepit partem vnguenti: ad ſepulturam ſuā reſeruari: vnde credendū eſt qđ hec mulier hoc fecit edocta a ſpiritu ſancto: ſequitur.

f Amen dico vobis vbicumq; predicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo: Hoc eſt factum huius mulieris pertinens ad euangelium chriſti.

g Dicitur ⁊ ꝙ hec fecit in memoriam eius ideſt ad laudem eius recitabitur tanq̄ factū virtuoſum ⁊ hoc patet ad impletum.

h Tunc abijt vnus. Hic conſequenter deſcribitur venditionis chriſti modus ⁊ ordo: ⁊ primo q̄ntum ad tempus: cum dī tūc id eſt feria quarta quando principes ſacerdotum fuerunt congregati ad tractanduz de morte chriſti vt dictum eſt.

h Abijt vnus ex duodeciz ideſt ex p̄ncipalibꝰ diſcipulis chriſti.

i Qui dicebatͬ iudas ſcharioth hoc dicitur ad differentiam alterius iude: qui fuit frater Jacobi minoris: Et notanduum qđ ſcharioth eſt nomen ville de qua erat oriundus: iudas proditor: propter q̄ ide cognominatur.

Sciens autem[a] Jeſus ait illis[b]. Quid moleſti eſtiſ huic mulieri? Opꝰ eni bonum operata eſt in me[c]. Nam ſemp pauperes hēbitis vobiſcū. me autem non ſemper habebitis[d]. mittēs eni hec vnguentum[e] hoc ī corpus meum ad ſepeliendum me fecit Amē dico vobis vbicūq; p̄dicatum fuerit hoc euā gelium in toto mūdo[f]: dicetur ⁊ qđ hec fecit in memoriam eius.[g] Tūc abijt vnꝰ[h] de duodecim qui dicebatur iudas ſcharioth[i] ad principes ſacerdotum: ⁊ ait illis[k]. Quid vultis mihi dare: ⁊ ego eum vobis tradam[l]? At illi cōſtituerunt: ei[m] triginta argenteos[n]. Et exinde querebat opportunitatem[o] vt eum traderet[p]. Prima autem die[q] azimorum acceſſerunt diſcipuli ad ieſuz dicētes.

k Ad principes ſacerdotum quod audierat eſſe congregatos ad tractanduz de morte chriſti.

l Quid vultis mihi dare ⁊ ego eum vobis tradam? Occulte. ſ. ſine ſtrepitu propter qđ mutauerunt conſiliuz predictum.

m At illi conſtituerunt ei. ideſt ex pacto firmiter promiſſerunt

n Triginta argenteos: Argenteus nummus valebat decem nummos vſuales: ⁊ per conſequens triginta argentei valebant trecentos de nummis vſualibus vt patet manifeſte ſi multiplicentur triginta per decem: ⁊ ſic in venditione chriſti recuperauit valorem predicti vnguenti.

o Et exinde querebat oportunitatem ſcilicet temporis ⁊ loci.

p Ut eum traderet. ſcilicet occulte. quod adimpleuit in nocte diei ſequentis vt infra patebit.

q Prima autem die azimorum: Hic conſequenter deſcribitur ipſius chriſti venditi traditio: vbi q̄ttuor tanguntur quia primo premittitur paſchale conuiuium ad proditoris reuocationem: ſecundo inſtituitur eucariſtie ſacramentum ad fidelium refectionem ibi: Cenantibus autem. Tertio predicitur diſcipulorum ſcandalium ad ipſorum promotionem: ibi: tūc dixit illis. Quarto ſubiungitur chriſti deſiderium ad noſtram redemptionem: ibi: Tunc venit Jeſus: Dicit ergo ſic.

q Prima autem die azimorum. dies iſta fuit feria quinta que erat vigilia paſce: in qua imolabatur agnus paſchalis ad veſperam illius diei que erat dies . xiiij. primi menſis

Ubi vis paremus tibi comedere paſcha[a]? At ieſus dixit[b]. Ite in ciuitatẽ ad quedã ⁊ dicite ei. Magiſter dicit. Tẽpus meũ[c] prope eſt: apd te facio paſcha cũ diſcipulis meis[d]. Et fecerũt diſcipuli: ſicut cõſtituit illis ieſus: ⁊ parauerũt paſcha. Ueſpere autẽ facto[e]: diſcũbebat cum duodecim diſcipulis ſuis[f]. Et edentibus illis[g] dixit. Amẽ dico vobis quia vnus veſtrum[h] me traditurus eſt. Et contriſtati valde[i]: cepe rũt ſinguli dicere[k]. Nũ qd ego ſum domine?

⁊ tũc tenebant veſci panibus azimis vſq ad ve ſperã vigeſimeprime diei eiuſdem menſis: vt hr̃ Exo. xij. cap. Aduertendũ tñ eſt q greci dicunt xp̃m cenaſſe cũ diſcipulis ſuis añ paſſionẽ ſuã xiij. die primi menſis: Ita q anticipauit imo lationem agni pa ſchalis p vnã diẽ q2 puidebat ſe paſ ſurũ in craſtinum: qñ debebat agnꝰ imolari ſm legẽ hoc aũt pbãt ex euã gelio Jo. xviij. ca. vbi dr̃ q iudei du centes xp̃m ad pi latũ nõ itrauerũt in ptoriũ vt nõ cõ taminarent: ſ3 vt manducarent pa ſcha ex quo cõclu dunt q eadẽ die paſſus eſt in qua imolabant agnũ paſchalẽ q eſt. xiiij. dies menſis pmi ⁊ p ↄñs die tertiadecima cenauit cũ aplis. Ex q vl terius ↄcludũt q xp̃s ↄfecit corpus ſuũ i pane fermentato: q2 iudei nõ veſcebant azimis añ veſperã. xiiij. diei ex quo vlterius in tantã iſa niam prũpũt q dicũt Mattheũ Mar. ⁊ Luc. falſum ſcripſiſſe: q2 deſcribũt xp̃m cenaſſe cum aplis pma die azimorũ in qua agnus paſchalis imolabat pp qd dicũt vlteriꝰ q Joã. q ſcripſit poſterior in hoc correxit eos. xij. cap. dicens. Ante diem feſtũ paſche ⁊c. vbi ↄñter agit quõ lauit pedes diſcipulorũ ſuorũ: ⁊ eadẽ nocte tra ditꝰ eſt. S3 iſta ſunt falſa ⁊ erronea. dicere eñi q in ſcriptura canonica ſit aliqd falſum eſt er roneũ: cũ ſit tradita a ſpũ ſctõ: ⁊ iterũ ſi ↄcedant eſſe falſam in aliquo loco: p ↄñs nõ põt hr̃e ali qd firmitatis in alijs locis vt arguit Augu. in epla ad Hieronymũ. Itẽ q dicũt xp̃m ↄfeciſſe in fermẽtato hoc eſt ↄ Criſo. qui fuit doctor gre cus: qui dicit ſup matth. apertiſſime dñs demõ ſtrauit: q2 a pncipio circũciſiõis ſue vſq ad diẽ paſche extremũ nõ erat ↄtrius diuinarũ legũ. In lege aũt precipiebat q carnes agni paſchalis comederent cũ panibꝰ azimis: ergo i illa cena vltima in qua confecit corpus ſuũ erant panes azimi: ⁊ ppter hoc bñ ſcribit Mat. q ſcribit pma die azimorũ ⁊c. Qd aũt arguũt de ioãne q dicit q iudei nõ introierũt ptoriũ ne ipedirentur a mãducatõe paſche. Dicendũ q paſcha accipit nõ pro agno paſchali q fuerat imolatus nocte precedente: ſed pro azimis panibus qbus vte bant ſeptẽ diebꝰ: ad quorũ comeſtionẽ reqreba tur q hõ eẽt mũdus. Ad ſcdm q arguũt d euã gelio Jo. xij. ca. Ante diẽ feſtũ ⁊c. Dicendum q v. dies mẽſis pri mi: illa erat dies feſtiuitatis paſcha lis: q tñ feſtiuitas incipiebat a veſpe diei pcedentis et pp hoc illa eadẽ die incipiebãt come dẽ panes azimos in veſpe vt p3 ex p dictis. Ex q p3 q Joãnes nõ ↄdicit alijs: ſ3 magis cõ uenit cũ eis: ſeqr.

a Ubi vis paremus tibi comedẽ paſcha. i. agnũ paſchalem.

b At ieſus dixit. Ite in ciuitatẽ ad quendam Matth. hic loqr generalr: q2 xp̃s nõ expreſſit illis nomẽ illius ad quẽ debebant ire: tñ dedit eis ſignũ: p qd poterant determinate cognoſcẽ ſm q hr̃ Marci. xiiij. cap. vbi dr̃ ſic. Occurret vobis hõ lagenã aque baiulãs ſeqmini eum et quocũq itroierit dicite dño domꝰ ⁊c. c Tp̃s meũ. ſ. patiendi. d Prope eſt apd te facio pa ſcha cũ diſcipulis meis. q. d. puide mihi de lo co ⁊ cibo: vñ creditur q ille erat diſcipulus xp̃i occultus: tñ p3 etiã q xp̃s ita paup erat q nec domiciliũ hẽbat nec vñ poſſet cibũ paſchalem emere: ſeqr. e Ueſpe aũt ſcõ. q2 illa erat hora comedendi agnũ paſchalẽ. f Diſcũbebat cũ duodecim diſcipulis ſuis. ex q p3 q quãtũ erat in ſe reuocabat pditorẽ pmo amore cũ eẽt vnꝰ ex duodecim: ⁊ tñ illũ nõ repulit a ↄuiuio agni paſchalis: l3 eñi eius pditio nõ lateret cum. g Et edentibꝰ illis. Hic ſcdo reuocat pditorẽ dolore pdicendo corã eo paſſionẽ ſuã q debe bat eſſe diſcipulis ſuis materia doloris: ⁊ hoc eſt qd dr̃. h Amẽ dico vobis: q2 vnꝰ veſtrũ. i. duodecim diſcipulorũ principaliũ. i Me tra diturus ẽ ⁊ ↄtriſtati valde ⁊c. Nõ ſolum pp ter mortẽ magiſtri ſui futurã ↄtriſtati ſunt: ſed q a qlibet timebat de ſe ne eſſet ille q debebat eũ tradere ppter qd. k Ceperũt ſinguli dicere. Nunqd ego ſum dñe: q2 quilibet debet ſibi ti mere de peccato futuro quãtũcũq ſit ſanctus.

At ipſe reſpōdens ait. Qui intingit mecum[a] manu in parapſide: hic me tradet. Filius qdez hoīs vadit[b] ſicut ſcriptum eſt de illo[c]. Ue āt homini illi: per quē filius hominis tradetur[d]. Bonum erat ei ſi nat⁹ non[e] fuiſſet homo ille. Reſpondens autem iudas qui tradidit eum[f] dixit: Nūqd ego ſū rabi? Ait illi: Tu dixiſti[g]. Cenantibus autē eis[h]: accepit ieſus panem[i] ⁊ benedixit[k] ac fregit[l]: deditqꝫ diſcipulis ſuis et ait. Accipite ⁊ comedite hoc eſt corpus meū[m]. Et accipiēs calicē[n]: gratias egit[o]: et dedit illis dicens. Bibite ex hoc omnes. Hic ē ſanguis meus: noui teſtamenti[p] qui pro multis effunde

a At ipſe reſpōdēs ait qui intingit mecū ⁊c. Per hoc non poterant perpendere quis eſſet determinate: qꝛ omnes comedebāt in eodem vaſe in quo erāt carnes agni paſchalis poſite.
b Filius quidem hoīs vadit. ad paſſionem. ſ.
c Sicut ſcriptuꝫ eſt de illo. Iſai. liij cap. vbi dicit̃ ſic. tāqꝫ ouis ad occiſionē ducetur ⁊c. Dani. ix. ca. Poſt ebdomadas. lxxij occidetur xp̄s: ⁊ i pluribus alijs locis ſimile habet̃.
d Ue aūt. hic tertio reuocat proditorem timore predicendo ei penaꝫ dānationis ſue dicens. d Ue aūt homini illi p quē fili⁹ hoīs tradet̃.
e Bonū erat ei ſi natus non ⁊c. Minus enim maluꝫ hic accipit̃ pro bono: minus aūt malum eſt non eſſe ſimpliciter: qꝫ eſſe dānatum: qꝛ ⁊ ſi non ſit minus malum rōne pene adiuncte: que non priuat totuꝫ eſſe creatum minus tñ malum eſt rōne culpe mortal' q̄ inſepabilr̃ adheret dānatis ⁊ ipa nō ſolū priuat q̄ddā eē creatuꝫ ſicut pena ſed etiam priuat bonum in infinitum ſcꝫ diuinum: ꝓpter qȯ eſſe miſeꝝ meſeria culpe mortalis eternaliter hoc eſt peius qꝫ ſit non eſſe ſimpliciter.
f Reſpondens autem iudas. Hic quarto reuocat ꝓditorē pudore: quia illi oſtendit ſe ſuaꝫ proditionem cognoſcere: et hoc ē qȯ dicitur.
f Reſpondēs āt iudas q tradidit eū. Nunqd ego ſum rabi? Si eni iudas alijs de hoc querētibus tacuiſſet reddidiſſet ſe eis ſuſpectum.
g Ait illi: Tu dixiſti. Et in hoc delictum ſuum alijs nō publicauit ſed ꝯſcie iude ſignificauit ſe ei⁹ delictū ſcire: pot̃at eni p h̄ vbū mētē iude ſic mouere ꝙ alios latebat. h Cenantibus. Hic inſtituitur euchariſtie ſacramentum ad dn̄ice paſſionis recordationem. Et diuiditur in tres partes: qꝛ primo deſcribitur huius ſacramenti inſtitutio. ſcd̄o predicat̃ imortalis vite inchoatio ibi: Dico aūt vobis. tertio pro vtroqꝫ redditur grāꝝ actio: ibi ⁊ hymno dicto. Circa pmū aduertendum ꝙ iſtud ſacramētum ſub duplici ſpecie inſtitutum eſt. ſ. panis ⁊ vini: quia panis conuertitur in xp̄i corpus ⁊ vinum in ſanguinem ⁊ iſte conuerſiones fiunt ſeparatim: quia xp̄i ſanguis fuit ſeparatus a corpore vel a carne i paſſione: hoc autē ſacramentuꝫ vt dc̄m eſt iſtitutū eſt quaſi quoddaꝫ memoriale illius paſſiōis. ⁊ ideo cōſecratio carnis et ſanguis fit ſub ſpeciebus diſtinctis. Conſiderādū etiā ꝙ ſb vtraqꝫ ſpecie eſt totus xp̄s: qꝛ ſb ſpecie panis ē tantū corp⁹ ex vi ꝯuerſionis vl' ſacr̄i. ſanguis āt ⁊ aīa ⁊ diuinitas ſunt ibi ex ꝯcomitantia nāli: ⁊ iſeparabili. Silr̃ ſub ſpecie vini: ſanguis tm̄ eſt ibi ex vi ſacr̄i. Cetera aūt ex cōcomitantia vt diffuſius tractat̃ iiij. ſn̄iaꝝ. Dicit ergo. h Cenātibus aūt illis. ideſt poſtqꝫ comederāt carnes agni paſchalis anteqꝫ ſurgerent de cena. i Accepit ieſus panem. qꝛ vbi terminat̃ figura ibi debet incipe veritas. Agnus aūt paſchalis erat figura hui⁹ ſacr̄i: ⁊ ideo inſtitutū eſt poſt comeſtionē agni. k Et benedixit. in hoc dedit nobis exempluꝫ ꝙ añ ſumptionem huius ſacr̄i debet mens eleuari in deū. l Ac fregit deditqꝫ diſcipulis ſuis: inter q̄s erat iudas vt dicunt ſcti͂ cōiter: lꝫ Hyllarius dicat ꝯriū. Rō āt q̄re xp̄s dedit eis corpus ſuū fuit q̄a pctm̄ ei⁹ erat diſcipulis alijs occultū ⁊ ꝓpt̃ hoc i eccl'ia obſeruat̃ ꝙ peccatori occulto euchariſtia nō negatur m Et ait. Accipite ⁊ comedite: hoc ē corpus meum. Si eni vbū xp̄i tāte ē v̄tutis ꝙ fecit de nihilo oēꝫ creaturā: nō eſt mirū ſi vnā creaturā ꝯuertit in aliā n Et accipiens calicem: ſeparatim cōſecrabat ſanguinē a corpore rōne predcā. o Gratias egit. eadē rōne ſicut in ꝯſecratōe corporis dc̄m eſt: ſeqt̃. p Hic eſt ſanguis meus noui teſti. i. ad ꝯfirmationē noui teſti: qꝛ ſicut vetus teſtm̄ ꝯfirmatū eſt in ſanguine aīalium imolatoꝝ vt habet̃ Exo. xxiiij. ca. Ita nouū teſtm̄ ſanguine

tur in remiſſionē pecca
toꝛuz[l]. Dico aūt vobis[k]
non bibam ām̄odo de
hoc genimie vitis vſq̄
in diem illum[m]: cum il-
lud bibam vobiſcū no-
uum i regno pr̄is mei[n].
Et hymno dicto[o]: exie-
runt in mōtem oliueti[p]
Tunc dixit illis ieſus[q].
Omnes vos ſcandaluz
patiemini[r] in me[s] i iſta
nocte[t]. Scriptuz ē eni[v]
Percutiam paſtoꝛem[x]:
⁊ diſpergenꝯ oues gre
gis[y]. Poſtq̄ autem re
ſurrexero[z] p̄cedā vos
in galileam[ꝛ]. Rn̄dens
autem petrus[ꝛ]: ait illi[ꝑ]
Et ſi omnes ſcādalizati
fuerint in te ego nunq̄
ſcandalizaboꝛ. Ait illi
ieſus. Amen dico tibi
quia in hac nocte anq̄

xp̄i ꝯfirmatū eſt: in quo apparet excellentia no
ui teſti reſpectu veteris vt arguit apl's ad heb.
ix. ca. i Qui pro multis effundeꝰ in remiſſio
nem pctōꝝ. dicit aūt pro multis qꝛ ſanguis xp̄i
pro oībus offuſus fuit quātū ad ſufficientiam.
quātū aūt ad effi-
catiā non fuit effu
ſus pro oībus.
k Dico aūt. Hic
ꝯn̄ter p̄dicit eter-
ne vite inchoatio:
qꝛ pceptio huius
ſacri dat vitā eter
nā ſm̄ ꝙ dicit ſal-
uatoꝛ Joā. vj. Qui
mādticat meā car
nem ⁊ bibit meū
ſanguinē h̄z vitā
eternā: dicit ergo
k Dico aūt vo-
bis nō bibā amō.
hoc eſt ab hoꝛa q̄
inſtituit hoc ſacramentum. l De hoc.
genimine vitis: hoc ē de vino qd̄ gn̄atur i vite.
m Uſq̄ in diem illū cū illud bibā vobiſcum
nouū. i. nouo mō: hoc fuit īpletū qn̄ poſt reſur-
rectionē ſuā comedit ⁊ bibit cū apl'is: ad decla-
rationē ſue reſurrectiōis vt h̄r Luce vlti. ⁊ tūc
bibit nouo mō: qꝛ coꝛpus ſuū non erat paſſibile
⁊ moꝛtale ſed glioſum non indigens cibo vel
potu. ſed ſolum comedit ad declarandum ve-
ritatem ſue reſurrectionis vt dictum eſt.
n In regno patris mei. i. ego tunc exiſtens i
regno patris mei bibam tunc vobiſcum modo
p̄dicto. l3 enim xp̄s fuerit beatꝰ ex p̄te aīe ab
inſtanti ſue conceptionis: ex parte tn̄ coꝛpoꝛis
erat viatoꝛ ⁊ paſſibilis ante reſurrectionē ſuā
ſed completa reſurrectione fuit beatus in aīa ⁊
coꝛpe. o Et hymno dicto. Hic ꝯſequēꝰ poniꝰ
p̄ p̄dictis gratiaꝝ actio. Dicit ergo: ⁊ hymno
ideſt cātico diuine laudis dicto pro ſacramēti
inſtitutione ⁊ noue vite denuntiatione. ſ. i loco
vbi iſta erant facta. p Exierunt in montem
oliueti: quia locus ad quē chꝛiſtus exijt ⁊ i quo
fuit captus erat ſitus in pede montis oliueti:
vt dictum eſt ⁊c̄. q Tunc dixit illis. Hic p̄e
dicitur ſcandalū diſcipuloꝝ ad eoꝝ p̄moni-
tionem: ⁊ p̄imo p̄edicitur in generali reſpcū
omniū: ſcd̄o in ſpeciali reſpectu petri: ibi. reſpō
dens: diciꝰ igiꝰ. r Omnes vos ſcandalum

patiemini. i. ruinam in pctm̄. s In me. i. re-
cedētes a me p̄pter timoꝛem humanum.
t In iſta nocte. Futura enim cōtingentia p̄e
dicit eis certitudinaliter: Et determinato tp̄e
vt cognoſcant ipſum eſſe deum qui pōt talia co
gnoſcere p̄op̄ia
virtute. v Scri
ptum eſt enim. za
charie. xiij. cap.
x Percutiā pa-
ſtoꝛem. i. chꝛiſtū.
y Et diſpergenꝰ
oues gregis. i. di-
ſcipuli ex timoꝛe
fugiēteſ. Aduertē
dum tn̄ ꝙ zacha.
xiij. ca. mutantur
verba l3 ſit eadē
ſn̄ia: qꝛ ibi poniꝰ
p̄ophetia ac ſi p̄-
pheta loquaꝰ ad
dn̄m dicēs. Per
cute paſtoꝛē ⁊c̄. Hic aūt poniꝰ ac ſi dn̄s loquaꝰ
dicens. pcutiam paſtoꝛem ⁊c̄. qꝛ idem eſt v̄bū
dn̄i ⁊ p̄phete: l3 diuerſimode: qꝛ ipſius dn̄i p̄n
cipaliter: ⁊ ipſius p̄phete inſtrumentaliter.
z Poſtq̄ aūt ſurrexero. hoc addit ad conſo-
lationē eoꝝ vt qui audita eius moꝛte erant de
ſolati: audita eius futura reſurrectōe eſſent ali
qualiter conſolati. ⁊ Precedam vos in ga-
lileam: non ſolum p̄mittit eis viſionē ſuā in bea
titudine: ⁊ in loco multum diſtanti: ſed in p̄o-
pinqua regione ſc3 in galileā. ꝛ Reſpōdēs
aūt. Hic ſpāliter p̄edicit ſcandalum Petri.
ꝛ Reſpondēs aūt petrus. qꝛ erat ceteris fer-
uentioꝛ. ꝑ Ait illi. ⁊ ſi oēs ſcandalizati fue-
rint in te ⁊c̄. In hoc non mentiebaꝰ: qꝛ ſic habe
bat in mente: ſed p̄eſumptuoſe loquebaꝰ nō cō
ſiderans debilitatem fragilitatis ſue p̄pter qd̄
grauiꝰ ceteris p̄miſſus eſt cadere. Et iteꝝ quia
futurus erat paſtoꝛ eccleſie: vt ex ſuo caſu ſciret
alijs conſcendere. a Ait illi ieſus. Amen di-
co tibi: qꝛ anteq̄ gallus cantet ter me negabis.
Mar. xiiij. diciꝰ exp̄eſſius. Anteq̄ gallus bis
vocem dederit ter me es negaturus. Auguſti.
lib de concoꝛdia euāgeliſtaꝝ: dicit ꝙ tertia ne
gatio petri fuit inchoata etiā ante p̄mū cantū
galli: anteq̄ tn̄ eſſet ꝯſumata gallus cantauit:
qꝛ negatio ſm̄ totalitatē ſuā accepta h̄z aliquē
tractū tp̄is. In hoc enim includiꝰ verbū illoꝝ

gallus cantet: ter me ne
gabis[a]. Ait illi petrus[b]
Etiam ſi oportuerit me
mori tecum: non te ne-
gabo. Similiter omnes
diſcipuli dixerũt. Tũc
venit ieſus cum illis[c] in
villam que dicit̃ gethſe
man[d] ⁊ dixit diſcipulis
ſuis[e]. Sedete hic: do-
nec vadam illuc ⁊ orem
Et aſſumpto Petro et
duobus filijs zebedei[f]
cepit cõtriſtari ⁊ meſt⁹
eſſe[g]. Tũc ait illis. Tri-
ſtis eſt anima mea vſq;
ad mortem[h]. Suſtinete
hic ⁊ vigilate mecum[i].
Et progreſſus[k] puſillũ
procidit in faciem ſuã
orãs ⁊ dicẽs. Pat̃ mi ſi
poſſibile ẽ trãſeat a me
calix iſte. Verũtñ nõ ſic̃
ego volo ſꝫ ſic̃ tu. Et ve
nit ad diſciplos ſuos ⁊
inuenit eos dormiẽtes

qui dicebant petro: tu ex illis es: ⁊ argumentũ
qđ adducebant ex loquela eius ⁊ negatio petri
ſequẽs: ⁊ ſic pꝫ ꝙ bene potuit inchoari illa ne-
gatio anteq̃ꝫ gallus p̃mo cantaret: ⁊ poſt termi
nari. Mattheus ergo Lucas ⁊ Joãnes q̃ dicũt
petrũ ter negaſſe
xp̃m añ p̃mũ galli
cantũ loquunt̃ ha
bendo reſpectum
ad negatiõis icho
ationẽ. Marcus
aũt qui dic̃ tertiã
negationẽ petri
eſſe poſt p̃mũ gal-
li cantũ: ⁊ añ ſcđm
loquit̃ habẽdo re
ſpectũ ad negatio
nis ꝯſumationẽ.
b Ait illi petrus.
⁊ ſi oportuerit ⁊c̃.
Petrus ⁊ alij diſci
puli hoc dicendo
nõ dixerũt mẽda-
cium: qꝛ ſic cogitabant fore: dixerũt tñ falſum
qꝛ ꝯtrariũ accidit c Tunc venit ieſus. Hic
ꝯſequẽter oſtendit̃ xp̃i deſideriũ ad noſtrã re-
demptionẽ: qđ oſtendit tripliciter. Primo an-
xiando. Scđo orando: ibi ⁊ ꝓgreſſus puſillum.
Tertio ꝓditori occurrẽdo: ibi. Ecce appropin-
quabit. Circa p̃mũ aduertendũ ꝙ anxietas ẽ
paſſio cauſata ex apprehẽſione magni mali de
proximo iminentis ĩpoſſibilis ad euadendũ.
xp̃s aũt videbat mortẽ acerbiſſimã ſibi de pro-
ximo iminentẽ: ⁊ non euaſibilẽ: qꝛ ſciebat h̃ eẽ
determinatũ a deo patre a cui⁹ determinatĩe
nõ poterat declinare: cũ nõ poſſet peccare: iſta
tñ veritas libertatẽ arbitrij nõ tollebat: igit̃ ex
tali morte ſic iminente xp̃s habebat materiam
maxime anxietatis. Itẽ pars ſenſitiua nõ alle
uiabat̃ a tali anxietate ⁊ ꝯtemplatõe diuine eſ-
ſentie ſeu ꝓmptitudine voluntatis que erat in
ſuperiori parte aĩe: qꝛ diuina virtute fiebat vt
ex ſupiori pte aĩe nõ fieret influẽtia in inferio
rẽ: vt ſic eẽt ibi dolor partis ſenſitiue maximus
ad noſtrã redẽptionẽ: ex quo ergo ex tali anxie
tate xp̃s non fugiebat: ſed magis venit ad locũ
vbi ꝓditorẽ venturũ ſciebat: oſtendit deſideriũ
ad noſtrã redẽptionẽ: ⁊ hoc eſt qđ dicit̃ hic.
c Tunc venit ieſus cũ illis. i. diſcipulis ſuis.
d In villam que dicit̃ Gethſemani. illa enim
villa erat in pedemontis oliueti: ⁊ ꝓpter h̃ dr̃
Luc. xxij. Qđ venit in monte oliuarũ. In fine ẽt
illius ville: erat q̇dam ortus contemplationi
aptus ⁊ illuc intrauit ieſus: vt dicit̃ Joã. xviij.
ca. ⁊ eſt vltra torrentẽ cedron: vt dr̃ ibidẽ: quia
vallis ioſaphat ẽ
inter medie inter
montẽ oliueti ⁊ ci
uitatẽ hieruſalem
Torrẽs aũt cedron
currit p̱ mediũ il-
lius vallis: ⁊ ſic pꝫ
ꝙ euangeliſte cõ-
cordãt de loco lꝫ
ipſũ diuerſimode
noĩent. e Et di
xit diſcipulis ſuis
ſedete hic: h̃ dixit
octo aplis qꝛ Ju-
das nõ erat ibi: et
tres ſecũ duxit: vñ
ſequit̃. f Et aſſũ
pto petro ⁊ duob⁹
filijs zebedei. Iſti enĩ tres erãt magis familia-
res ipſi xp̃o: ⁊ ad eius ſecreta magis admitte-
bant̃ q̃ꝫ alij: rõ aũt tacta ẽ ſup̃. xvij. ca. g Cepit
ꝯtriſtari ⁊ meſtus eſſe: hoc fuit ad oſtendendũ
veritatẽ humane nature: ⁊ ꝙ iſta triſtitia fue-
rit maxima ſubdit̃. h Triſtis ẽ aĩa mea vſq;
ad mortẽ: ⁊ põt vſq; accipi dupliciter. Uno mõ i-
tenſiue: qꝛ tantũ intenſa erat q̃ꝫtũ poterat eẽ vt
viſũ eſt. Alio mõ extẽſiue qꝛ durauit vſq; ad ho
rã mortis. i Suſtinete hic ⁊ vigilate mecũ
tãq̃ꝫ amici ſp̃ales q̃ debẽt in anguſtijs amicis
ſiſtere. k Et ꝓgreſſus. hic oñdit̃ xp̃i deſide-
riũ ad noſtrã redẽptionẽ: qꝛ p̱ orõnem offere-
bat ſp̃m deo patri pro nobis: que q̇dẽ orõ oſtẽ-
dit̃ pfecta: qꝛ ſolitaria: cũ dicit̃. k Et ꝓgreſſus
recedens aliquantulũ a predictis tribus aplis
qꝛ orõ eſt eleuatio mentis in deum: qđ melius
fit qñ hõ eſt ſequeſtratus ab alijs: Scđo qꝛ hu-
milis: qđ notat̃ cũ dicit̃: ꝓcidit in faciẽ ſuam.
Tertio quia deuota cum dicitur. Pater mi.
Quarto quia recta: quia noluit contrarie pre-
deſtinationi diuine: qđ notat̃ cum dicitur. Si
poſſibile eſt tranſeat a me ⁊c̃. ſed voluntatem
ſuã ſupponit voluntati diuine dicens. Verũtñ
nõ ſicut ego volo ſed ſicut tu. Quinto charitati
ua: qꝛ ĩ agonia mortis poſitus dulcit̃ ſuos diſci
pulos viſitabat: vñ ſeq̃t̃ ⁊ venit ad diſciplos ſuos

Et dicit petro^a. Sic? nō potuiſtis vna hora vigilare mecum? Uigilate ⁊ orate vt non intretis in tentationem^b. Spiritus quidem promptus eſt^c: caro aūt infirma^d. Iteruz ſcd̄o abijt ⁊ orauit^e dicens. Pater mi: ſi nō poteſt hic calix trāſire niſi bibam illū: fiat volūtas tua. Et venit iterū ⁊ inuenit eos dormientes. Erant eni oculi eorum grauati. Et relictis illis iterum abijt ⁊ orauit^f tertio eundez ſermonez dicens. Tūc venit ad diſcipulos ſuos^g: ⁊ dixit illis^h. Dormite iam ⁊ requieſcite^i Ecce appropinquabit^k hora ⁊ filius hoīs tradetur in manibus peccatorū. Surgite eam^l ecce appropinquabit q me tradet. Adhuc eo loquēte^m: ecce iudas vn⁹ de duodecim^n venit: et cum eo turba multa^o cū gladijs ⁊ fuſtibus miſſi a principibus ſacerdotum ⁊ ſenioribus ppl̄i. Qui aūt tradidit eum dedit illis ſignū^p dicēs. Quēcūq̄ oſculat⁹ fuero: ipſe eſt tenete eū. Et confeſtim accedens ad ieſum dixit. Aue rabbi Et obſculatus eſt eum^q Dixitq̄ illi ieſus^r. Amice ad qd veniſti? Tunc acceſſerunt^s ⁊ manus iiecerunt in ieſum^t ⁊ tenuerunt eum^v. Et ecce vnus ex his qui erant^x

a Et dicit petro ſic? quaſi dicat: nō oſtēdis tātū feruorē facto quantū verbo. ſeqr̄. b Uigilate ⁊ orate vt nō intretis in tētationē. i. vt nō ſeparemini a tētatōe de p̄xīo iminente ſicut fuerūt poſtea ſuperati. c Spiritus quidē pmptus eſt ad dicenduz. ſ. q̄ eſtis parati pro me mori: vt pz ex precedentibus. d Caro aūt infirma. ad ſuſtinēdaz iminentem tentationem. hoc autez dixit xp̄s q2 apl̄i dixerāt ex magno ſpiritu ꝑus mortē ſubire q̄ȝ ipſuz negare: cuius tn̄ ↄ̄riū fecerunt ī ſi pulſu carnali. e Iterz ſcd̄o abijt ⁊ orauit ⁊c̄. vbi iterat orōnem oſtendens q̄ orō debet eſſe ↄtinua. Similiter iterat viſitationem diſcipulorum ſuoꝝ: q2 opa caritatis debēt eē coniuncta oratōi. f Et relictis illis iterum abijt ⁊ orauit ⁊c̄. ter oratiōez replicat ſic ter fuerat tentatus vt ſupra patuit. iiij. cap. vt liberat nos: pmo a malis preteritis perveniam. Scd̄o a p̄ntibus per tutelam. Tertio a futuris p cautelam. g Tunc venit ad diſcipulos ſuos: ter diſcipulos viſitat ſicut ter orat rōne predicta. h Et dixit illis: quaſi compatiens eis propter tentationem eis de proximo iminentem. i Dormite iam ⁊ requieſcite. quaſi di. parum poteritis ħ facere. k Ecce appropinquabit. Hic tertio oſtenditur xp̄i deſiderium ad nr̄az redemptionē: q2 nō ſolum proditorem cū turba veniētem expectauit: ſed etiam occurrit eis vt habeṫ ioānis. xviij. cap. ⁊ hocē qd̄ diciṫ hic. k Ecce appropinquabit hora. Poſtq̄ȝ eni dixerat diſcipulis ſuis: Dormite iā ⁊ requieſcite vt predictū eſt: dimiſit eos aliquātulū quieſcē: poſtea cum ſciebat iudam appropinquantem dixit eis: Sufficit: vt habeṫ Marci. xiiij. Et tūc euigilauit eos dicēs. Ecce appropinquabit hora ⁊c̄. l Surgite eam⁹. obuiā. ſ. iude pditori m Adhuc eo loquente. Hec eſt tertia pars pn̄cipalis huius capituli vbi deſcribitur ipſius xp̄i traditi comprehēſio: vbi tria deſcribūtur per ordinem. Primū eſt ipſius iude fraudulentia Scd̄m eſt xp̄i patientia: ibi. Et ecce vnus. Tertium diſcipulorū ignauia ibi: Tunc diſcipuli Circa pmū dr̄ ſic. m Adhuc eo loquente. ſ. xp̄o cum diſcipulis ſuis. n Ecce Iudas vn⁹ de duodecim. ideſt de pncipalibus xp̄i diſcipulis o Uenit ⁊ cū eo turba mlta ⁊c̄. Talem autem turbaz adduxit ne forte alij credentes in xp̄m: ipſum vellēt eripere: ſequiṫ. p Qui aūt tradidit eum dedit eis ſignū ⁊c̄. Hoc aūt fecit ne lo co xp̄i caperent Iacobum minorem qui erat ſimilis xp̄o in facie pp̄ qd̄ dicebaṫ fraṫ dn̄i: ſeqr̄. q Et oſculatus eſt eum in quo apparet maxia xp̄i manſuetudo qui non negauit oſculum proditori ſuo. r Dixitq̄ illi ieſus. Amice ad qd veniſti. q. d. tu oſtēdis amicitiam ſigno ⁊ agis proditionem de facto: q̄ pz ex hoc qd̄ ſequitur. s Tunc acceſſerunt illi. ſ. qui erant in comitiua iude. t Et manus iniecerunt in ieſum. violentas quantum erat ex parte ipſorum. v Et tenuerunt eum. qn̄ enim voluit tentus ē ⁊ non ante. x Et ecce vnus. hic deſcribitur ipſius xp̄i patientia: ⁊ hoc dupliciter. Primo facto. Scd̄o verbo: ibi: in illa hora. Patientia autem xp̄i facto oſtēditur in hoc q̄ diſcipulos

cum ieſu: extendēs manum exemit gladium ſuum[b] ⁊ percutiens ſeruum principis ſacerdotū amputauit auriculam eius[c]. Tunc ait illi ieſus. Conuerte gladium tuum ī locū ſuū[d] Omnes enim qui acceperint gladiuꝫ, gladio peribūt[e]. An putas q: non poſſum rogare patrem meū[illegible]: ⁊ exhibebit mihi mō pluſq̄ȝ duodecim legiōes angeloꝝ[f]? quō ergo implebūtur ſcripture[g]? Quia ſic oꝫ fieri[h]. In illa hora[i] dixit ieſus. Tāq̄ȝ ad latronem exiſtis[k] cū gladijs et fuſtib⁹ cōprehēdere me? Quottidie[l] apud vos[m] ſedebam[n] docēs in templo: ⁊ non me tenuiſtis. Hoc aūt totuꝫ factum eſt[o] vt adimplerētur ſcripture ꝓphetarum. Tunc diſcipuli omēs relicto eo[p] fugierūt[q]. At illi tenuerūt ieſum: ⁊ duxerūt ad Cayphā[r] principem ſacerdotū: vbi ſcribe[s] ⁊ ſeniores[t] conuenerant[v]. Petrus aūt[x] ſequebaꝰ eū a longe[y] vſq̄ȝ in atriū

ſuos ꝓhibuit a defenſione eius: ⁊ hoc eſt qd dr. x Et ecce vnus ex his qui erant cuꝫ ieſu. Iſte fuit Petrus: vt habeꝰ Ioā. xviij. cap. b Extēdens manū exemit gladiū ſuū. habebat enī duos gladios: vt habeꝰ Luc. xij. cap. Quos credo fuiſſe duos cultellos magnos qbus vſi fuerūt in deciſiōe agni paſchaꝉ. c Et pcutiēs ſeruum ⁊c. quē tñ ſanauit chriſt⁹ tactu ſuo. vt hꝫ Luc. xxij cap. ⁊ ī hoc adimpleuit xp̄s qd predixerat. Matt. v. cap. Bñfacite his qui oderunt vos. d Tunc ait illi ieſus: cōuerte gladium tuū in locuꝫ ſuū. prohibēdo defenſionē armoꝝ. Et ad hoc inducit multiplicē rōnē. Prima rō tangiꝰ: ibi. e Oīs enī qui gladium ⁊c. gladiū enī accipit qui eo vtiꝰ ad vindictam ꝓpria auctē: ⁊ hoc eſt illicitū: gladio aūt vtitur ſibi tradito qui eo vtitur ad punitionem maloꝝ zelo iuſticie ſicꝰ pncipes qui auctē hñt a deo: qꝛ in hoc pnceps miniſter dei eſt: vt dicit Paulus aplus ⁊ ſimiliter miniſtri ad hoc a pncipibus ꝯſtituti. Scdam rōnem aſſignat cum dicit. e An putas qꝛ nō poſſum ⁊c. q. d. per aliam viam poſſum euadē ſi vellem. f Et exhibebit mihi mō pluſq̄ȝ. xij. legiones angeloꝝ. Legio aūt vna ꝯtinet ſexmilia ſexcentos ſexagintaſex. Aduertenduꝫ tñ ꝙ xp̄s non dicit hoc ꝓpter hoc ꝙ indigeret auxilio angeloꝝ: ſed magis econuerſo ipſi indigēt ſuo auxilio: ſed vt oſtendat ꝙ pluribus modis poterat euadere. Tertiā rōnem cum dicit. g Quomodo ergo implebūꝰ ſcripture. Scripture enim diuinitus reuelate loquunꝰ expſſe de paſſione xp̄i vt pꝫ Iſai. liij. cap. Et Dani. ix. ⁊ in pluribus alijs locis que non implerenꝰ niſi xp̄s patereꝰ: qd eſt inconueniens cum ſint deriuate a prima veritate propter qd ſubditur.

h Quia ſic oportet fieri. quia ex quo aliquid eſt ſm predeſtinationem a deo dictuꝫ oportet illud impleri: ibi enim eſt neceſſitas conſequētie non tamen conſequentis: quia diuina preordinatio non tollit contingentiam a rebus. i In illa hora. Hic oſtendiꝰ xp̄i patientia verbo: quia non impatienter ſed rationabiliter alloquut⁹ ē turbam ipſum cōprehendentem. k Tanq̄ȝ ad latronē ex iſtis ⁊c. quaſi dicat ſine cā feciſtis hoc: cuius rationeꝫ aſſignat dicens. l Quottidie. i. frequenter. m Apud vos. i. in loco in quo habetis poteſtatem. n Sedebam pacifice ⁊ ſine armiꝰ quaſi dicat tūc potuiſtis me cōprehendere: ſequiꝰ. o Hoc autem totum factum eſt. quia ſcriptuꝫ erat de eo ꝙ tractaretur ſicut malefactor ⁊ latro. Iſai. liij. ca. Cum ſceleratis reputatus eſt. p Tunc diſcipuli. Hic deſcribitur diſcipuloꝝ chriſti ignauia: primo omnium in generali cū dicitur. p Tunc diſcipuli omnes relicto eo. ideſt chriſto magiſtro ſuo. q Fugierunt timore. perterriti ⁊ dimiſſerunt magiſtrum ſuū ſicut latronem deduci propter qd ſequitur. r At illi tenentes ieſum duxerunt eū ad Caypham. lꝫ primo fuerit ductus ad Annam vt dicitur Ioānis. xviij. cap. tamen Mattheus de hoc non facit mentionem: quia non fuit ibi ductus niſi propter quandam reuerentiam: quia erat ſocer Cayphe vt ibidem dicitur. s Vbi ſcribe. ideſt legis periti. t Et ſeniores populi. ideſt iudices ordinarij vt ſupra viſum eſt cap. xx. v Conuenerunt. ad examinandum ⁊ iudicandum chriſtum. x Petrus autē. Hic ponitur ignauia petri in ſpeciali cū diciꝰ. y Sequebaꝰ eū a lōge: qa

timebat ne pciperet eius eſſe diſcipulus. ſeqr.
z Et egreſſus intro. qualiter autē ingreſſus
fuerit dicitur Joã. xviij. ſ. per impetrationem
alterius diſcipuli qui erat notus pontifici.
⁊ Ut videret finem. lʒ autē non auderet xp̃m
confiteri ſeu deſē/
dere: tñ volebat vi/
dere quid finalr
fieret de eo.
a Principes. Hec eſt quarta ps
principalis huiuſ
capituli ĩ q̃ deſcri/
bitur ipſi⁹ xp̃i ap/
p̃henſi illuſio: vbi
quatuor tãgunt p
ordinem. Primū
eſt eius accuſatio
maligna: per fal/
ſos teſtes. Scõm
accuſati iniuſta cõ
dēnatio p malos
iudices: ibi: ⁊ ſur/
gens. Tertium cõ

principis ſacerdotum. Et ingreſſus intro[z] ſedebat cum miniſtris: vt videret finē[⁊]. Principes aũt ſacerdotū ⁊ omne cõſiliū querebãt falſum teſtimoniū contra ieſum[a]: vt eum morti traderent[b]. Et nõ inuenerunt[c] cū multi falſi teſtes acceſſiſſent[d]. Nouiſſime aũt venerũt duo falſi teſtes[e] ⁊ dixerunt. Hic dixit. Poſſū deſtruere templū dei: ⁊ poſt triduū reedificare illõ. Et ſurgẽs princeps ſacerdotū[f] ait illi. Nihil reſpõdes[g] ad ea que iſti aduerſū te teſtificantur? Jeſus autem tacebat: ⁊ princeps ſacerdotū ait illi. Adiuro te per deū viuum: vt dicas nob ſi tu es xp̃s filius dei[h]. Dicit illi ieſus. Tu dixiſti[i]. Uerūtñ dico vobis ãmodo

dēnati vituperatio: per malignos apparitores
ibi: Tunc expuerunt. Quartum petri negatio
per tres vices: ibi: Petrus autem ſedebat. Cir
ca primum dicitur ſic. a Principes autē ſa
cerdotum ⁊ omne concilium querebant falſū
teſtimonium. quia verū nõ poterant inuenire.
b Ut eum morti traderent. per Pilatū pre
ſidem: quia ipſi non habebant aliam iuſticiam.
c Et non inuenerunt. vnde poſſent eum accu
ſare tanq̃ʒ dignum morte coram Pilato.
d Cum multi falſi teſtes acceſſiſſent ad id qð
dictum eſt procurandum. e Nouiſſime aũt
venerunt duo falſi teſtes ⁊c̃. Sed queritur quõ
iſti dicuntur falſi teſtes: q2 Jo. ij. cap. ſcribit q͛
xp̃s dixit iudeis. Soluite templū hoc ⁊ in tri
bus diebus excitabo illud: qð videt idem eſſe
cum eo qð hic dicitur. Dicendū q͛ illa verba q̃
dixit xp̃s Jo. ij. ca. intelliguntur de templo cor
poris ſui: vt ibidem dicitur. Et hoc ſonant v̄ba
ibidem poſita: quia dixit ibi. Soluite templū
hoc non precipiendo eis: ſed predicendo eis
quid eſſent facturi diſſoluendo corpus eius qð
erat templū ſpeciale dei: vnde ſenſus eſt. Sol/
uite: ideſt ſoluetis corpus meū per mortē quã
mihi inferetis: vnde ſequitur ibidē: ⁊ in trib⁹
diebus excitabo illud. Excitare enim eſt a ſom/
no mortis reuocare qð non competit templo
materiali: ſed templo ſpirituali. ſ. ſuo corpori.
Jſti autem teſtes loquebantur: ac ſi de templo
materiali xp̃s intellexiſſet: cum dicebat in tri/
bus diebus reedificabo illud: quia reedificare
proprie reſpicit tē
plum materiale.
Itē non dixit de/
ſtruam vel poſſū
deſtruere vt ipſi
imponunt: ſed di/
xit. Soluite: ideſt
ſoluetis mõtē mihi
inferendo: predi/
cens mortem ſuā
⁊ reſurrectionē vt
patet ex predictis
⁊ ſic patet q͛ iſti te
ſtes mutauerũt v̄
ba eius ⁊ ſententiã
ĩ quo apparet fal/
ſitas eorum: dato
etiā q͛ bene repe
tiſſent verba eius
⁊ ſententiam: tamē poſſunt dici falſi teſtes alia
ratione. ſcʒ ex falſa intentione: quia intendebãt
procurare mortem innocentis: f Et ſurgẽs.
Hic conſequenter oſtenditur qualiter chriſt⁹
condēnatus eſt per malos iudices: dicit ḡ ſic.
f Et ſurgens princeps ſacerdotum. ex patien
tia ſurrexit de tribunali: quia non inueniebat
vnde poſſet iuſte chriſtus condēnari.
g Ait illi nihil reſpondes ⁊c̃. quia ea que cõ/
tra chriſtum dicebantur erãt falſa ⁊ reſponſio/
ne indigna: ideo nolebat reſpondere. Item q͛a
volebat adimplere illð qð de ipſo ſcriptū erat.
Jſai. liij. capitu. Quaſi agnus coram tondente
ſe obmuteſcet: ⁊ non aperiet os ſuum. ſequit.
h Adiuro te per deum viuum. ad hoc autem
reſpondet chriſtus propter reuerentiam diui
ni nominis inuocati dicens.
i Tu dixiſti. ſupple veritatem qð patet ex ſe
quentib⁹. k Uerũtamen dico vobis ãmodo
videbitis filium hominis ſedentem a dextris
virtutis dei: quia iudicio extremo ſic videbit
ab illis qui eum iniuſte condēnauerunt: dicit
igitur: ãmodo: quia a tempore ſue paſſionis eū
vlterius non viderunt. l Tunc principes ſa
cerdotum ſcidit veſtimenta. Jſte erat mos iu/
deorum ſcindere veſtimenta in ſignū doloris:

videbitis filium hoīs ſedentem a dextris vir tutis dei[k]: ⁊ venientem in nubibus celi. Tunc princeps ſacerdotū ſci dit veſtimenta[l] dicēs. Blaſphemauit[m]. quid adhuc egem⁹ teſtibus? Ecce nūc audiſtis blaſ phemiaꝫ. Quid vobis videtur? At illi reſpō dentes dixerūt. Reus eſt mortis. Tūc expue runt in faciem eius[n]: ⁊ colaphis euꝫ cederūt[o]. Alij autem palmas ī fa ciem eius dederunt di centes. Propheriza no bis chriſte: quis eſt qui te percuſſit[p]? Petrus vero ſedebat foris in atrio[q]: ⁊ acceſſit ad euꝫ vna ancilla dicēs[r]. Et tu cū ieſu galileo eras. At ille negauit corā oī bus dicēs. Neſcio qd dicis. Exeunte autem illo ianuam vidit eum alia ancilla: ⁊ ait his q erāt ibi. Et hic erat cuꝫ ieſu nazareno. Et iteꝝ negauit cū iuramento quia nō noui hominē. Et poſt puſillum acceſ ſerunt q ſtabāt: ⁊ dixe runt Petro. Uere ⁊ tu ex illis es: nā ⁊ loquela tua manifeſtū te facit[s]

quando audiebant blaſphemiam diuini noīs hoc autem imponebat princeps ſacerdotū xpo propter qḋ ſubdit. m Blaſphemauit. ꝑpter qḋ ipſe ⁊ alij aſſiſtentes iudicauerunt eum di gnum morte cum tamen diceret veritatem: vt pꝫ multipliciť ex predictis ī h̄ euā gelio. n Tunc expuerūt. Hic cō ſequenter oſtendi tur qualiť xp̄s fuit turpiter vitupera tus per malignos apparitores. et h̄ dupliciter primo facto cum dicit ex puerunt. in facieꝫ eius: tāq̄ꝫ in hoīeꝫ peſtiferū ⁊ dignū morte. Mos eniꝫ erat iudeorꝫ ſup tales cōſpuere in contemptum. o Et colapis euꝫ cederunt: ſine cau ſa percutiendo et vituperando euꝫ. Scḋo v̄bo dicētes p Propheriza nobis ⁊c̄. quaſi di cerent: tu es falſus Propheta. q Petrus v̄o Hic oſtenditur qualiter chriſtus fuit negatus a ſuo diſcipulo ꝑ tres vices. Prīo ſimplici v̄bo Scḋo cum iuramento. Tertio per deteſtatio nem cum iuramento: ideſt per execrationeꝫ ꝙ eſt quando aliquis non ſolum iurat per deum ſed etiam imprecatur ſibimet aliqḋ maluꝫ niſi id qḋ dicit ſit verum. dicit igitur. q Petrus v̄o ſedebat foris in atrio. nō enim petrus erat ſimpliciter extra domum: vt iam dictum eſt ſꝫ erat extra locū vbi chriſtus illudebatur in quo dam atrio in quo erat ignis accēſus in medio: ſm̄ qḋ dicitur Luc̄. xxij. cap. r Et acceſſit ad eum vna ancilla. de iſtis negationibus Petri videntur euāgeliſte diuerſimode ſcribere: ma xime de ſcḋa ⁊ tertia: quia de ſcḋa dicitur hic ꝙ fuit ad vocem ancille. Lucas autem dicit ꝙ fuit ad vocem hominis. Joannes autem dicit ꝙ fuit ad vocem vnius qui erat cognatus illi⁹ cuius Petrus abſcidit auriculam. Mattheus autem hic dicit ꝙ fuit ad vocem illorꝫ q aſta bant. Dicendum igitur ꝙ principalis intentio euangeliſtarum erat negationeꝫ trinam petri exprimere: ⁊ in hoc conueniunt omnes euan geliſte. Exprimere autem perſonas accuſantes Petrum. nō erat principalis inten tio eorum: ſed tm̄ ex accidēti: tamē non contrariant̄ ī hoc quia veriſimi le eſt ꝙ multi ad illa verba concur rebāt circa petrū ⁊ cōſimilia verba proferebant ipſuꝫ accuſando. Et ſic vnus euangeliſta vnam perſonā no minat. Alius aliā vnam vel plures nec eſt ibi falſitas ratione dicta. Ui detur auteꝫ ſm̄ ve ritateꝫ hiſtorie ꝙ prima negatio ſit facta ad voceꝫ ho ſtiarie principalr Scḋa ad vocem il lorum qui ſtabant ad ignem: fuerūt tamen excitati ab alia: ꝑpter qḋ Mattheus illam exprimit hic ⁊ de alijs ta cet: qḋ autem hic dicitur ꝙ facta eſt petro exeū te ianuam: intelligendum eſt ſic: ideſt ſe diſpo nente ad exitum: quia adhuc erat prope igneꝫ vt dicit Joannes. Sed timēs ne perciperetur nolebat exire. Tertia negatio autē facta ē mul tis eum accuſantibus: inter quos principalis erat cognatus illius cuius petrus abſcidit au riculam: propter qḋ exprimit illum Joannes de alijs tacendo. His dictis littera patet vſq̄ ad illum locum. s Nam ⁊ loquela tua mani feſtum te facit. lꝫ enim lingua hebrea ſit vna tm̄ aliquo modo variebatur ſm̄ diuerſitatem pro uinciarum: ⁊ ideo illi de galilea aliter loquebā tur aliquo modo: q̄ꝫ illi qui erant de hieruſaleꝫ ſicut lingua gallica eſt vna ⁊ tm̄ aliter loquunt̄ illi qui ſunt de pichardia: q̄ꝫ illi qui habitant pariſius: ⁊ per talem varietatem poteſt perci pi vnde aliquis ſit oriundus. vnde ſequitur.

s Tunc cepit deteſtari ⁊ iurare. in hoc ſigni/
ficatur iuramentum per execrationem.
t Et recordatus eſt petrus. Dominus eniꝫ re
ſpexit petrum: vt dicit Luc. xxj. ca. ⁊ ex hoc pe/
trus recordat⁹ ē d v̄bo chriſti qd̄ dixerat eũ ne
gatuꝝ: ⁊ ad pen i/
tentiã deduct⁹ ē.
v Et egreſſus fo
ras fleuit amare.
Et ex tunc petrus
traxit in ꝯſuetudi
nem vt a pmo gal
lorum cantu vſqꝫ
ad horam matuti
nam ſtaret in ora/
tione flens ꝑ iſta
negatione: vt hẽ i
itinerario Clemẽ
tis. x Mane aũt
facto. Oſtenſo q̃/
liter paſſio xp̄i fu
it per iudeos in/
choata. Hic oſten
ditur qualiter fu/
it per gentiles conſumata. Et diuiditur i duas
partes: quia pmo deſcribit ipſius chriſti crude
lis occiſio. Scd̄o eius fidelis ⁊ deuota tumula
tio: ibi: Cum ſero factum eſſet. Prima adhuc i
duas: quia primo deſcribitur ipſius xp̄i iniqua
condẽnatio. Scd̄o ipſius ſententie iniqua exe/
cutio: ibi: ⁊ poſtq̃ꝫ illuſerunt ei. Prima in qua/
tuor: quia primo deſcribitur ipſius chriſti corã
preſide preſentatio. Scd̄o ipſius preſentati di/
ligens interrogatio: ibi: ⁊ ieſus ſtetit. Tertio in
nocentie eius declaratio: ibi: per diem antẽ ſo/
lẽnem. Quarto innocentie condẽnatio: ibi: Ui
dens autem pilatus. Prima adhuc in duas:
quia primo deſcribitur ipſius chriſti preſenta
tio vt dictum eſt. Scd̄o incidentaliter ſubditur
iude deſperatio: ibi tunc videns. Circa pmuꝫ
dicitur ſic. x Mane autem facto. q: a me/
dia nocte vſqꝫ ad illam horam illuſerunt eum
conſpuendo ⁊ palmis cedendo: vt viſum eſt.
y Conſilium inierunt ⁊c. non enim ex teſti/
monijs prehabitis habebant aliquid vñ poſſet
accuſari coram pilato ſicut reus mortis. ⁊ ideo
vlterius conſulebant qualiter eum ſicut dignũ
morte accuſarent vt patebit infra: ſequitur.
z Et vinctum adduxerunt. illi enim qui repu
tabantur digni morte ducebant coram iudice
ligati.

Tunc cepit deteſtari ⁊
iurare: q: non nouiſſet
hoĩeꝫ[s]. Et cõtinuo gal
lus cantauit. Et recor
dat⁹ eſt Petrus verbi
ieſu qd̄ dixerat: prius
q̃ꝫ gallus cantet ter me
negabis[t]. Et egreſſus
foras fleuit amare[v].
Mane autem facto[x] cõ
ſilium inierunt omnes
principes ſacerdotum
⁊ ſeniores ppl'i aduer
ſus ieſum: vt eũ morti
traderent[y]. Et vinctum
adduxerũt eum[z]: ⁊ tra
diderũt pontio pilato
preſidi[⁊]. Tunc videns
iudas qui eũ tradidit
qd̄ dãnatus eẽt: pnia⁹
ductus[ꝝ] retulit trigin
ta argenteos principi
bus ſacerdotuꝫ ⁊ ſenio
rib⁹[a]. Peccaui tradẽs
ſanguinem iuſtum. At
illi dixerũt[b]: Quid ad
nos? tu videris[c]. Et ꝓ
iectis argenteis in tem

⁊ Et tradiderunt pontio pilato pre/
ſidi. Aliqui dicunt ꝙ pilatus erat propriuꝫ no
men eius compoſitum ex nomine matris que
dicebatur pila: ⁊ pater qui dicebat atus Pon/
tius autem cognomen eius qui fuerat iudex
miſſus a romanis
ad inſulaꝫ pontia
nam: hoc autẽ dif
fuſe habetur in q̃/
dam legenda que
vocatur aurea: ſꝫ
quia ibi multa di/
cũtur de hoc que
vidẽtur prima fa/
cie falſa que ꝑpter
prolixitateꝫ omit
to. Ideo aliter di/
cendum ꝙ ponti⁹
erat proprium no
men ei⁹ qd̄ patet
ex duobus. primo
quia poſtponitur
cognomen ⁊ non
preponitur ꝓprio
nomini: ſaltem de curſu cõmuni. Scd̄o quia hoc
nomen ſatis cõmune eſt in burgundia: vnde
iſte Pilatus erat oriundus: erat enim lugdu/
nenſis: vt dicit magiſter in hiſtorijs: ⁊ idem di
cit Joſephus libro antiquitatuꝫ. Pilatus aũt
erat eius cognomen. preſes autem erat nomẽ
officij ſui: ⁊ dicitur a preſidendo: quia a iudea
preſidebat iudeis: Ibidem miſſus a romanis.
ꝝ Tunc videns. Hic incidentaliter ſubditur
Jude deſperatio cum dicitur. Uidens iudas
ꝙ dãnatus eſſet. Hec autem deſperatio proceſ
ſit ex duobus. Primo ex magnitudine ſceleris
tradendo ad mortem illum cuius tantam ſan/
ctitatem expertus fuerat. Scd̄o quia dãnatio/
nem ſuam audierat a chriſto vt dictum eſt ca.
precedenti quẽ ſciebat prophetam veriſſimũ.
ꝑ Penitentia ductus. infructuoſa tamen q2
erat ſine ſpe venie: ſicut de his qui ſunt in infer
no. dicitur Sapien. v. capi. Dicentes intra ſe
penitentiam agentes.
a Retulit triginta argenteos ⁊c. Ex quo pa/
tet ꝙ cupiditas ſua nihil valuit ſibi: ſequitur.
b At illi dixerunt quid ad nos. quaſi diceret
non curamus ſi peccaſti vel non.
c Tu videris. ideſt ad te pertinet videre
factum tuum.

plo receſſit: ⁊ abiens laqueo ſe ſuſpēdit[a]. Principes autē ſacerdotum acceptis argenteis dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam[b]: quia preciū ſanguinis eſt. Conſilio autē inito emerunt[c] ex illis agruȝ figuli ī ſepulturā peregrinoꝝ[d]: propter hoc vocat⁹ eſt ager ille Acheldemach[e]: hꝫ ē ager ſanguinis vſqȝ in hodiernū diem. Tūc impletum eſt qđ dictuȝ eſt ꝑ Jeremiam prophetam dicentē[f]. Et accepeunt triginta argenteos preciū appreciati[g] quem appreciauerunt a filijs iſrael[h]: et dederūt eos in agrum figuli[i]: ſicut ꝯſtituit mihi domin⁹[k] Jeſus autez ſtetit ante preſidem[l] ⁊ interrogauit eum preſes dicens. Tu es rex iudeorum? Dic̄ illi ieſus tu dicis[m] Et cum accuſaretur a principibus ſacerdotū ⁊ ſenioribus[n] nihil reſpondit[o]. Tūc dicit illi pilatus[p]. Non audis

a Et abiens laqueo ſe ſuſpēdit ex deſperatiōe ⁊ in hoc plus peccauit q̄ȝ in tradendo xp̄m vt dicit Hieronymus: cuius ratio eſt qꝛ in traditione chriſti peccauit contra eius humanitatē directe: ſed in deſperatione illa peccauit directe contra eius diuinitatem: qꝛ contra infinitateȝ diuine miſericordie

b Nō licet eos mittere in corbonā. Corba hebraice idem eſt ꝙ oblatio: Corbonam erat locus ad ponenduȝ oblatiōes factas in tēplo ꝓ reparatione templi ⁊ alijs neceſſarijs: magna igiť apparet ſacerdotum excecatio qui occiſionem xp̄i reputabant ſibi licitam: Jmmo tanq̄ȝ ſacrificium deo facerent: ⁊ tū ꝓcium venditionis eius reputabant nepharium: ⁊ indignum applicari ad vſus templi.

c Concilio autem inito emerunt ex eo agruȝ figuli: quia ille cuius ille ager erat figulus fuit Jdeo ſic vocabatur: vł forte quia ibi erat terra apta ad faciendum vaſa fictilia.

d Jn ſepulturam peregrinoꝝ. quia non habebant proprium ſepulchrum. e Propter hꝫ vocatus eſt ager ille acheldemach ⁊c̄. Hoc ex dei ordinatione factum eſt ad memoriam perditionis Jude ⁊ paſſionis xp̄i. f Tūc impletum eſt qđ dictū eſt per Jere. quia ſꝫm qđ dixit Hieronymus: lȝ auctoritas ſequens non ſit in libro Jeremie quem habemus: tū Hieronym⁹ vidit auctoritatem iſtam de verbo ad verbum in quodā libro hebraico qui dicebať eſſe Jere. prophete. multi enim libri prophetaꝝ non habentur vel aliter li. Jeremiam non eſt de textu vt dicit Hieronymus: nec etiā in antiq̄s libris eſt: ⁊ tunc qđ diciť per prophetam intelligere debemus zachariam: qꝛ ȝ zcha. xj. ca. Habetur iſta ſententia: lȝ verba aliquantulū ſint mutata.

g Et acceperunt triginta argenteos precium apreciati. ideſt ipſius xp̄i. h Quē apreciauerunt a filijs iſrael. qđ iſtud precium fuit conſtitutum inter Judam ⁊ ſacerdotes erāt de filijs iſrael. i Et dederūt eos in agrū figuli. ideſt pro agro figuli. k Sicut cōſtituit mihi dn̄s. hoc eſt additū ab euangeliſta: quia iſta predicta erāt a deo ꝑordinata.

l Jeſus āt ſtetit. Hic poniť ipſius ꝑſentati interrogatio. Ad cuius euidentiam ꝯſiderādum ꝙ iudei accuſauerūt xp̄m coraȝ pilato de trib⁹: vt hꝫ Lu. xxiij. c. Primū fuit ꝙ ſubuertebat gētē iudeoꝝ a cultu legiſ. Scđȝ ꝙ auertebat pplm a redditōe tributi īpatori romano. Tertiū ꝙ dicebat ſe eē regē: ⁊ ſic volebat ſibi vſurpare regnū. De ꝑmo nō curauit pilatus: qꝛ erat hō gentilis: ⁊ iō nō curabat de obſeruatōe ſeu violatōe iudaice legis. Scđm ſciebat eē falſū: qꝛ audierat a xp̄o rn̄ſum fuiſſe iudeis. Reddite que ſunt Ceſaris Ceſari ⁊c̄. vt ſupra habitū ē. xxij. c. De tertio aūt interrogauit ip̄m xp̄m: qꝛ ꝯ̄ īpatorē videbať eſſe directe ꝙ aliq̄s diceret ſe eē regē iudeoꝝ q ſeruiebant īpatori romano ſub tributo ꝓpť qđ romani abſtulerāt a iudeis nomen regiū a tp̄e Pompei: ⁊ hꝫ eſt qđ dꝛ hic. Et īterrogauit eū preſes dicēs: Tu es rex iudeoꝝ?

m Dixit ei ieſus tu dicis. ſ. veritatē qꝛ nō negauit ſe eē regē: ſꝫ magis ꝯſenſit: Uerūm̄ expoſuit dcm̄ ſuū dicēs: Regnū meū nō ē de hꝫ mundo: vt hꝫ Jo. xviij. Et in hꝫ ſatiſfecit pilato: qꝛ regnū īpatoris nō pōt eē niſi in hꝫ mūdo: ⁊ ſic regnū xp̄i nō erat ꝯ̄riū īpatori. n Et cū accuſareť a ꝑncipib⁹ ſacerdotū ⁊ ſeniorib⁹. de alijs q̄ dcā ſꝫ q̄ expſſius tāguť Luc. xxiij. ca. o Nihil rn̄dit. tū qꝛ mānifeſte falſa erāt ⁊ rn̄ſione īdigna tū qꝛ volebat īplere illđ qđ erat ſcriptū de eo. Jſai. liij. c. Sic agn⁹ corā tondēte ſe obmuteſcet ⁊ nō apiet os ſuū. p Tūc dixit illi pilatus. ⁊c̄.

eade3 rōne nōn reſpondit ei:ꝛ iteꝝ q꞉ nolebat
impedire paſſionē ſuam:ſequit. a Ita vt mi
raretur preſes vehemēter. de xp̄i patientia ſic
tacendo cum omnia que contra eum dicebant
poſſet exſufflare vno verbo. b Per diē aūt.
Hic cōſequenter
ponitur innocen/
tie chriſti declara
tio. ꝛ p̄mo oſtēdit
eius innocentia.
Scd̄o iudeoꝝ reſi
ſtētia: ibi: p̄nceps
autem. Prima in
duas: q꞉ innocen/
tia xp̄i p̄mo decla
ratur de verbo iu
dicis. Scd̄o ex te/
ſtimonio ſue vxo/
ris: ibi: Sedente
autem. Ad euidē
tiam p̄me partis
aduertendū q̄ in
fauorem iudeoru3
conceſſum erat a romanis: vt in ſolēnitate pa/
ſchali dimitteret vnꝰ incarceratus ſm̄ volunta
tem eoꝝ in memoriā liberatiōis eoꝝ d̄ egypto
q꞉ in ſolēnitate paſchali fiebat memoria illius
beneficij. Pilatus aūt ſciebat eos cupidos de
obſeruanda illa ↄſuetudine: ex altera parte vo
lebat xp̄m liberare: ideo propoſuit eis optionē
dicens q̄ liberaret eis ieſum vel barabā ꝛ nul/
lum alium per hoc ſubtiliter credens xp̄m libe
rare de conſenſu eoꝝ: q꞉ non credebat aliq̄ mō
q̄ peterent liberationē Barabe q꞉ erat homi/
cida ꝛ ſeditioſus ꝛ peſſimꝰ: vt habet Luc̄ xxiij.
cap. ꝛ ideo credebat q̄ preelegerent liberatio
nem ieſu: ꝛ hoc eſt qd̄ dicit. b Per diem aūt
ſolēnem: non quēcū93 ſed in ſolēnitate paſchali
vt dictū eſt. c Conſueuerat preſes dimittere
populum vnū vinctum. rō dicta eſt.
d Habebat autem tūc vinctum vnū inſignē.
dicit autem hic inſignis non nobilitate gene/
ris: ſed ex famoſitate ſui criminis: q꞉ etiam bo
num ad mala trāſſerimus: vt dicit. v. Metha.
ſicut aliquis dicit bonus latro: ita poteſt dici in
ſignis: ſequit. e Quē vultis dimittam vobis
Barabam an Ieſum. q. d. nullum aliū habetis
ꝛ per hoc credebat liberare ieſum vt dictu3 eſt
cuius ratio ſubditur.
f Sciebat enim q̄ per inuidiam tradidiſſent

quāta aduerſum te di
cunt teſtimonia? Et nō
reſpondit ei ad vllū ver
bu3: ita vt miraretur p̄
ſes vehementer[a]. Per
diem aūt ſolēnem[b] con
ſueuerat preſes pp̄lo di
mittere vnū vinctum[c]
quē voluiſſent. Hēbat
aūt tūc vinctū inſignē
qui dicebat barabas[d].
Congregatis ergo illis
Pilatꝰ dixit: Quē vul
tis dimittā vobis bara
ban: an ieſum[e] qui dici
tur chriſtus? Sciebat
enī q̄ per inuidia3 tra
didiſſent eum[f]. Seden
te āt illo pro tribunali[g]
miſit ad eum vxor eius
dicens[h]. Nihil tibi ꝛ iu
ſto illi. Multa enī paſ
ſa ſum hodie[i] per viſu3
propter eū. Principes
aūt ſacerdotu3 ꝛ ſenio
res perſuaſerūt pp̄lo[k]:

eum. quia publice arguebat vitia ſacerdotum
ꝛ phariſeorum. g Sedente. Hic declarat
innocentia chriſti per teſtimonium vxoris Pi
lati ad cuius euidentia ſciendū q̄ diabolus
qui captionem chriſti ꝑcurauerat per iudeos
ꝑ aliqua ſigna ꝑ/
pendit q̄ ipſe eſſ3
vere chriſtus: ꝛ ꝑ
conſequens qd̄ ꝑ
eius mortem ſpo/
liaretur infernus
Hoc autem perpē
dit per eius pati/
entiam ꝛ ſcriptu/
rarū impletione3
ꝛ forte per ſancto/
rum patrum i lim
bo exiſtentiū exul
tationem. Et ideo
morte3 chriſti im
pedire volebat ꝑ
vxorem pilati cu/
ius preces effica/
ces credebat in conſpectu viri ſui. Et hoc eſt qd̄
dicitur hic. g Sedente aute3 eo pro tribu/
nali iudicando. ſ. chriſtum.
h Miſit ad eum vxor eius. dicēs. Nihil tibi
ꝛ iuſto illi: quaſi. d. nullo modo condēnes eum
ſed magis eum dimitte. i Multa enim paſ
ſa ſum ꝛc̄. quia diabolus apparuerat ei mouēs
eam terroribus ad liberationem chriſti: Utrū
autem talis apparitio fuerit ei facta ſomno vel
vigilia expreſſe non habetur hoc videtur tamē
q̄ fuerat in ſomno: per hoc qd̄ dicitur per viſū:
chriſtus enim fuit preſentatus pilato valde ma
ne: vt dictum eſt in principio huius capituli.
Et ideo parabolice eſt q̄ vxor eius iacebat ad
huc in lecto: quia domine non ſolent ita mane
ſurrgere: ſicut viri ſui.
k Principes. Deſcripta chriſti innocētia hic
ſubiungitur iudeorum reſiſtentia: intantū eni3
odiebant eum qd̄ preelegerunt liberare homi
nem peſtiferum ne chriſtus liberaretur: ꝛ hoc
eſt qd̄ ſubditur hic. k Principes ſacerdotū ꝛ
ſeniores perſuaſerunt populo falſas rationes
inducendo. l Ut peterent Barraban ꝛc̄.
Et patet vſq3 ibi. m Quid enim mali fecit.
quaſi dicat non allegatis cauſam ſufficientem
ſue mortis. n At illi magis clamabant. per
clamorem autem ꝛ tumultum populi voluerūt

obtinere ꝙ non poterant per rationem habere dicentes. o Crucifigatur. morte turpiſſima ⁊ acerbiſſima moriatur.

p Uidens autem Pilatus. Declarata chriſti innocentia vt viſum eſt. Hic ponitur ipſius innocētis iniuſta cōdēnatio: que ꝓceſſit ex parte pilati ex timore ne ſi dimitteret eum contra clamorē ppli accuſaret poſtea ad Ceſarē: ⁊ hoc eſt qđ dicitur hic.

p Uidens autē pilatus ꝙ nihil ꝓficeret. oſtendēdo chriſti innocentiā ad eius liberationem.

q Sed magis tumultus fieret populi. ſ. clamātiſ ad contrariū per ſeductionem ſacerdotum vt viſū ē.

r Accepta aqua lauit ⁊c. Ad h vt iudei totū peccatum ſuper ſe acciperent ⁊ ipſe immunis eſſet a paccato. Sed hoc non ſufficit ad omnimodam eius excuſationem: quia cum eſſet iudex tenebatur ex officio ſeruare iuſticiam: ⁊ inde grauiter peccauit faciendo contra eam ad habendum populi fauorem: minus tamen peccauit q̄ʒ iudei: q: eius motiuum fuit minus malum. Iudei enim ad occidendum chriſtum moti ſunt per rancorē ⁊ odium. Pilatus autem propter timorem Ceſaris ⁊ fauorem iudeorum habendum.

s Tunc dimiſit illis Barraban. facta reſpōſione a iudeis ꝙ totum peccatū reciperent ſuper ſe ⁊ filies ſuos. t Ieſum autem flagellatum tradidit ⁊c. lʒ iſta flagellatio Chriſti ponatur hic poſt ſententiam iudicis: tamen fuit ante facta: vt habetur Ioannis xix. cap. quoniā hac intentione eum precepit pilatus flagellari ⁊ illudi vt iudei eſſent ſaciati ſanguine eius videntes eum ſic punitum etiā vltra condignū ⁊ ideo ponitur hic quaſi per recapitulationē.

v Tunc milites. ideſt poſt flagellationem immediate: ⁊ ante ſententiam.

x Suſcipientes ieſuʒ in pretorio. vt magis illi illudurent in loco patenti ⁊ corā multitudine.

y Exuentes euʒ. ſcilicet veſtimētis ſuis.

z Clamidē coccineā. ideſt rubeam in ſimilitudinē purpure qua vtuntur reges.

⁊ Circūdederūt illi. ipſum veſtiendo.

ꝫ Et plectentes coronā de ſpinis. ideſt đ iuncis marinis, ad modum ſpinarum acutis. Et ego qui ſcripſi hec audiui a quodam qui fuerat vltra mare cum ſancto Ludouico rege francie: qđ ī littore maris ſenſerat puncturas iuncorum per ſotulares inter medios.

ꝶ Poſuerunt ſuper caput eius pro ſimilitudine corone regie.

a Et arundinem in dextera eius. pro ſceptro regio. b Et genuflexo ante eum. ⁊ ſic illudebāt ei: facto ſimiliter ⁊ verbo vnde ſequitur.

c Dicentes aue rex iudeorum. quaſi diceret voluiſti regnare ⁊ non potuiſti: ⁊ ſic eorum illuſio accuſationi iudeorū correſpondebat.

d Et expuentes in eum. tāq̄ʒ in perſonam cōtemptibilem ⁊ vilem.

e Acceperunt arundinem. de manu eius.

f Et percutiebant caput eius. ⁊ ratione contemptus ⁊ ratiōe doloris infligendi: q: ex tali ꝑcuſſione acculei corone intrabāt caput eius.

vt peterent barraban[l]: Ieſū vero perderēt. Reſpondēs aūt preſes ait illis quē vultis de duobus dimitti? At illi dixerunt: barraban. Dicit illis pilatus: Quid igitur faciam de Ieſu q dicitur chriſtus? Dicūt oēs crucifigatur. Ait illis preſes. Quid eni mali fecit[m]? At illi magiſ clamabant[n] dicētes: Crucifigatur[o]. Uidens aūt pilatus[op] q: nihil ꝓficeret ſed magis tumultus fieret[q]. Accepta aqua lauit[r] manus corā pplo dicens: Innocens ego ſum a ſanguine huius iuſti: Uos videritis. Et reſpondens vniuerſus populus dixit. Sanguis eius ſuper nos ⁊ ſuper filios noſtros. Tunc dimiſit illis barraban[s]: Ieſum autem flagellatuʒ tradidit[t] eis: vt crucifigeretur. Tunc milites[v] preſidis: ſuſcipientes ieſum ī pretorio[x] cōgregauerunt ad eū vniuerſam cohortem. Et exuentes euʒ[y] clamidē coccineam[z] circūdederunt ei[⁊]. Et plectentes coronam de ſpinis[ꝫ] poſuerūt ſup caput eius[ꝶ]. ⁊ arundinem in dextera eius[a]. Et genu flexo ante eum illudebant ei[b] dicentes. Aue rex iudeorum[c]. Et expuentes in euʒ[d]: acceperūt harundinem[e] ⁊ percutiebant caput eius[f].

Et poſtq̃z[a] illuſerũt ei: exuerunt clamidem: ⁊ induerunt euz veſtimẽtis eius[b]: ⁊ duxerũt eũ vt crucifigerent. Exeũtes autem inuenerunt hominem[c] Cyreneum nomine Symonẽ: hũc angariauerunt vt tolleret crucem eius. Et venerunt in locum qui dicitur golgotha: q̃d ẽ caluarie locus[d]. Et dederunt[e] ei vinum bibere cum felle mixtum. Et cum guſtaſſet noluit bibere[f]. Poſtq̃z autẽ crucifixerunt eum[g]. Diuiſerunt veſtimẽta eius[h]: ſortem mittentes[i]: vt impleretur ꝙ dictum eſt per prophetam dicentem[k]. Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea: ⁊ ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Et ſeden-

a Et poſtq̃z. poſtq̃z deſcripta eſt ipſius Chriſti condemnatio iniuſta. Hic ponit̃ inique ſententie executio: ⁊ ṗmo ponit̃ ipſius chriſti iudicati crucifixio. Secũdo crucifixi illuſio: ibi: pretereuntis. Tertio illius expiratio ibi a ſexta ãt hora. Circa chriſti crucifixionem quattuor tanguntur: Loci vtilitas: Judeorum crudelitas: ibi ⁊ dederunt: militum cupiditas: ibi: poſtq̃z autẽ: Latronuz ſocietas: ibi: Tũc crucifixi ſunt. Circa ṗmum dicit ſic poſtquaz illuſerunt ei clamidem illã coccineam ĩpoſuerũt ſibi ſolum ad deridendũ euz ſicut falſum Regem.

b Et induerunt eum veſtimentis eius. q̃bus ſpoliauerunt eum vt predictum eſt: ⁊ hoc fecerunt vt ductus ad mortem magis cognoſceret̃ in propria veſte quã aliena. c Exeuntes autẽ inuenerunt hoiem ⁊c̃. Hoc non eſt cõtra id q̃d dicitur Joannis. xix. capi. Et baiulans ſibi crucem ⁊c̃. Ipſe eñi primo portauit crucem ſuam quãdo exiuit de domo Pilati: vt dicit Joãnes Sed q̃z erat fatigatus ex ṗcedenti labore Jeiuniis: ⁊ vigiliis: Ideo milites coegerũt Symonem ad portandum ei⁹ crucẽ vt citius poſſent ꝑuenire ad locũ crucifixionis vt dicitur hic.

d Et venerũt in locũ qui dr̃ golgotha: q̃d eſt caluarie locus. Ille locus nõ eſt ſic noiat⁹ a caluaria Ade ibi ſepulti: vt dicunt aliq̃: q̃z Adam fuit ſepultus in hebron vt habetur Joſue. xiiii. capi. ꝑꝑ q̃d hebreon dicebat̃ antiq̃t⁹ cariathar be. i. Ciuitas quattuor: q̃z quattuor magni patriache ſunt ibi ſepulti cum vxoribus ſuis. ſcilicet Adam: ⁊ Eua. Abraaz: ⁊ Sara. Jſaac: ⁊ Rebeccha. Jacob: ⁊ lia. dr̃ ergo caluarie loc⁹. q̃z locus ille erat plenus capitibus mortuorum: qui ibi decolabant̃ q̃z ibi malefactores puniebant̃ ⁊ ſic p̃z Loci vilitas in quo chriſtus crucific⁹ ẽ.

e Et dederũt. Hic cõſequẽter ponitur Judeorum crudelitas: cum dicitur ⁊ dederunt ei vinum cũ felle mixtum. Joannes aũt dicit q̃d dederunt ei accetum. Ad euidentiaz huius conſiderandum. ꝙ aliqui dicũt hoc eſſe factũ vt citius moreretur: ⁊ ſic milites de eius cuſtodia citius expedirentur q̃z debebant eum cuſtodire quouſq̃z expiraſſet Dicunt enim ꝙ exiſtentes in tormento ſi potentur aceto citius moriunt̃. Sz hoc non videtur multum probabile q̃z acetũ eſt frigidum: ⁊ per conſequens videt̃ magis mortem taliuz differre: ꝓpt̃ q̃d aliter dicenduz ẽ. Scribitur eniz in q̃dã libro hebreyco qui apud eos intitulatur liber iudicum ordinariorum q̃d q̃z Salamon dixerat prouer. xxxj. capi. Date ſiceram. i. potũ ebriatiuum merẽtibus ⁊ vinũ his q̃z amaro ſunt aío vt bibãt ⁊ obliuiſcant̃ egeſtatis ſue ⁊ doloris ſui nõ recordent̃ amplius. Ideo ex occaſiõe hui⁹ verbi ſeniores Judeoꝝ ſtatuerãt vt condẽnatis ad mortẽ daret̃ vinũ aromaticũ ad bibendũ vt facilius tollerarent paſſionẽ. In hyeruſalez autẽ matrone erant deuote ⁊ cõpaſſiue q̃ hoc vinuz dabant ex deuotiõe. Judei igit̃ ex nimia crudelitate moti: tale vinũ datũ ꝓ xp̃o ⁊ aliis duob⁹ cũ eo crucifixis acceperũt ſibi ſm̃ q̃d dictũ erat amos. ii. cap. Vinũ dãnatoꝝ bibebãt: ⁊ loco ei⁹ poſuerũt acetũ cũ felle mixtũ. f Et cũ guſtaſſet noluit Mar. dicit ⁊ nõ accepit ad bibendũ ſed ſolũ ad guſtandũ modicũ: vt ſic ĩpleretur in eo ꝙ ſcriptũ eſt in Pſal. Dederũt in eſcam meã fel: ⁊ in ſiti mea potauerũt me aceto. g Poſtquã aũt crucifixerũt eũ: Hic ponit̃ Militũ crucifigentiũ cupiditas in hoc q̃d abſtulerunt ſibi veſtimẽta ſua oía cũ tñ dãnatis ad mortẽ dimittatur aliq̃d veſtimentũ ad carnis ſue operimẽtum: ⁊ hoc eſt q̃d dicitur. h Diuiſerũt ſibi veſtimenta eius: in quattuor ꝑtes: ſm̃ q̃d dicitur Joannis. xix. capi. q̃z quattuor erant milites ipſum crucifigentes. i Sortem mittentes Iſta ſors fuit miſſa ſup tunicã dñi in conſutilem que erat facta quaſi reticulato opere. ⁊ iõ non pote/

rat bñ diuidi cum nõ hẽret aliquã futurã: ⁊ idõ
miſſerunt ſortes quis haberet eam integram.
k Ut adimpleret̃ qḋ dictũ eſt per ꝓphetam:
Diuiſerũt ſibi ⁊c. Sed ſm hyeronimuz. Jſtud
nõ eſt de textu math. nec eſt in antiquis libris
ſed tñ in euange/
lio Joãnis Expoſi
tio tñ huius aucto
ritatis pz ex dictiſ
a Et ſedẽtes ſer
uabant euz: ne ali/
quis rapet euz de
cruce anteq̃z eſſet
mortuus. b Et
ĩpoſuerunt ſup ca/
put eius cãm ipſi⁹
ſcriptaz. Jſte erat
modus iudeoꝛuz
qḋ ſup caput cruci
fixorum ponabat̃.
cã condẽnationis
ipſorum. Jpſe aũt
accuſat⁹ fuerat qḋ
ſibi volebat vſur/
pare regnũ iudeo
rum vt viſuz ẽ ⁊c.

tes ſeruabant eum[a]. Et
impoſuerunt ſuper ca/
put eius cauſam ipſius
ſcriptam.[b] Hic eſt Je/
ſus rex Judeorũ. Tũc
crucifixi ſunt cum eo[c].
duo latrones vn⁹ a dex
teris ⁊ vnus a ſiniſtriſ.
Pretereuntes[d] autem
blaſphemabant eũ mo
uentes capita ſua ⁊ di/
cẽtes: Uah[e] qui deſtru
is tẽplũ dei ⁊ in triduo
illud reedificas? Sal/
ua temetipſum:[f] ſi fili⁹
dei es deſcende de cru
ce. Similiter ⁊ pꝛĩcipes
ſacerdotum[g] illuden/
tes cum ſcribis ⁊ ſenio/
ribus[h] dicebant. Alios
ſaluos fecit[i]: ſe ipſz ñ pt
ſaluum facere. Si rex
iſrael eſt[k]: deſcẽdat nũc
de cruce[l]: ⁊ credmus
ei[m]. Cõfidit in deo libe
ret nunc eum ſi vult: di
xit eniz: quia filius dei
ſum. Jdipm[n] autem ⁊
latrones[o] qui crucifixi
erant cum eo ĩpropera
bant ei. A ſexta autez[p]
hora tenebꝛe facte ſunt

c Tunc crucifixi ſunt eo ⁊c. Hic deſcribitur.
Latronum ſocietas: ad hoc enim crucifixi ſunt
cuz chꝛiſto ex intentione iudeoꝛuz: vt chꝛiſtus
videretur pꝛĩcipes: ⁊ magiſter ĩ malefactis eo
rum: ſed ex intentione dei hoc pmittẽtis factũ
eſt vt ĩpleretur qḋ de chꝛiſto ſcriptuz erat Jſai.
liij. capi. Et cum ſceleratis reputatus eſt.
d Pretereuntes. Hic deſcribitur ipſius chꝛi
ſti crucifixi deriſio: qꝛ ꝑmus fuit Deriſus a pꝛete
reuntibus hoc eſt a vulgaribus ⁊ plebeis ho//
minibus circa locũ crucis cõcurrentibus dicẽ
tibus. e Uah. interiectio eſt ĩſultantis ſeu de
ridentis q deſtruijs tẽplũ dei ⁊c. Imponebãt
ſibi qḋ hoc dixerat: ſed hoc falſum erat vt viſum
eſt capi. pꝛecedenti. f Salua temetipſum. q.
di. non poteſt: ex quo patet falſitas tua. Secun/
do fuit deriſus a ſacerdotib⁹ ⁊ hoc eſt. qḋ dicit̃
g Similiter ⁊ pꝛĩcipes ſacerdotuz ⁊c. i. legis
periti. h Et ſenioꝛibus. i. Judicib⁹ oꝛdinarijs
dicebant. i Alios ſaluos fecit. q. d. non eſt ve/
ruz: ſi poſſet talia facere ſaluaret ſemetipſum.
k Si rex iſrael eſt: non quicũq̃z: ſed meſſias ꝓ
miſſus in lege. l Deſcendat nũc de cruce: qꝛ
alij reges nõ poſſent talia facere. m Et credi

mus ei. falſuz dixerunt: qꝛ maioꝛa fecit quando
Lazarum ſuſcitauit: ⁊ quando poſt moꝛtem de
ſepulchꝛo ſurrexit: ⁊ tamen non crediderũt ei.
Tertio fuit deriſus a latronibus ⁊ hoc eſt qḋ di
citur. n Jdipſum. i. verba pꝛemiſſa. o Et la/
trones impꝛope/
rabant ei. contra/
riuz Luc. xxiij. ca.
vbi dicitur qḋ vn⁹
increpabat euz: al/
ter autez rogabat
eum dicens: Do//
mine miſerere mei
duz veneris in re/
gnum tuum. Dicẽ
dum qḋ math. loq
tur: ſm illum mo/
dum loquẽdi quo
ſocietas dicit̃ ali/
quid facere quan
do vnus de ſocie/
tate hoc facit: vel
aliter dicenduz qḋ
vterq̃z impꝛope/
rauit pꝛimo chꝛi/
ſto: ſz alter vidẽs
poſtea patientiam chꝛiſti penituit ⁊ miſericoꝛ
diam petijt: ⁊ ſic inuenit. o A ſexta autem.
Hic conſequenter deſcribitur ipſius chꝛiſti cru
cifixi ex deriſi expiratio vbi ꝑmo notatur per/
turbatio elementoꝛum quaſi chꝛiſto morienti
compatientium. Secundo confeſſio aſſiſtentiũ
ibi Centurio autem. Pꝛima in duas: quia ꝑmo
deſcribitur perturbatio coꝛpoꝛum ſuperioꝛuz.
Secundo inferioꝛum: ibi: Ecce veluz. circa pꝛi
mum dicitur ſic. p A ſexta autez hoꝛa tene
bꝛe facte ſunt ⁊c. hyeronimus dicit ſuper illuz
locum qḋ iſte tenebꝛe fuerunt per retractionez
radioꝛum ſolis diuina virtute: Oꝛigenes aũt
dicit: quod hoc factum eſt per interpoſitionez
nubium denſarum. Sed in hoc magis creden
dum eſt dyoniſio qui dicit in epiſtola ad Poli
carpum hoc fuiſſe interpoſitionem Lune inter
terram ⁊ ſolem: ſicut fit in eclipſi ſolis. Et ibidẽ
dicit qḋ ipſe hoc vidit tunc exiſtens in Egypto
vbi eſt aeris puritas: quia rariſſime fiunt ibi
nubes ⁊ pluuie pꝛopter quod talia potuit tunc
magis perpendere. vidit ergo ⁊ dicit lunã ab
oꝛiente aſcendentem verſus meridiem et ſup/
ponentem ſe ſoli. Hyeronimus aũt ⁊ Oꝛigeñ.

ſuper vniuerſaꝫ terrā[a]: vſque ad horaꝫ nonā[b]. Et circa horam nonam clamauit Ieſus voce magna dicēs. heli heli lamazabatani[c] Hoc eſt deus meus deus me⁹: vt quid dereliqſti me? Quidam autem illic[d] ſtantes ⁊ audiētes. dicebant. Heliā vocat iſte[e]. Et continuo currens: vnus ex eis acceptam ſpongiam impleuit aceto: ⁊ impoſuit arūdini: ⁊ dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant: Sine videamus an veniat helias liberans eū Ieſus autem iterum clamās voce magna [f] emiſit ſpirituꝫ. Et ecce velum[g] tēpli ſciſſum eſt in duas ꝑtes: a ſummo vſqꝫ deorſum: terra mota eſt[h]: ⁊ petre ſciſſe ſunt[i]: ⁊ monumenta aperta ſunt[k]: Et multa corpora ſanctoruꝫ[l] qui dormierant ſurrexit. Et exeuntes

non locuntur de illa eclypſi aſſerendo ꝙ ſic fuerit vt dicunt: ſed qḋ potuit ſic fieri: Ex dictis patet ꝙ illa eclipſis non potuit naturalis eſſe. ſed miraculoſa: Et hoc multipliciter: primo qꝛ Luna erat quintadecima: vt patuit. capi. precedenti. ⁊ tunc luna diſtat a ſole ꝑ dyametrum celi: eclipſis autem Solis nō poteſt fieri naturaliter niſi tempore coniunctionis ſolis ⁊ lune: ꝓpter qḋ dicit Dyoniſius qḋ mirabatur qꝛ non erat tēpus cōueniens ad talem coniunctionem: Secundum miraculuꝫ fuit ibi quia tranſacta eclipſi: Lūa rediꝫt ad orienteꝫ Ita ꝙ in veſpere fuit i oriēte ſole exiſtente in occidente. ⁊ ſic orbes eorum fuerunt ad priſtinum ſtatum reſtituti. Tertium miraculuꝫ fuit ibi quia pars orientalis Solis primo fuit obſcurata. ⁊ iterum vlterius illuminata: contrario autem modo fit in eclipſi naturali. a Super vniuerſam terram: Intelligendum eſt de terra Iudee. b vſqꝫ ad horam nonam: ex quo patet ꝙ luna fuit imobilis ſub ſole per tres horas: ⁊ in hoc fuit quartum miraculū illius eclypſis: quia in naturali eclipſi: luna continue mouetur ſub ſole. c Et circa horā nonam clamauit. voce magna dicens. Heli Heli lamazabatani. El in hebreo: idem eſt ꝙ deus yota littera ebraica adiuncta facit ſignificare cum hoc meus. ⁊ ideo Heli idem eſt ꝙ deus meus La ma: eſt vna dictio per ſe ⁊ idem valet ꝙ quare ⁊ in latino Zabatani: non eſt vna littera: qꝛ non ſignificat ideꝫ ꝙ dereliquiſti me ſꝫ debet preponi ibi quedam littera que vocatur: ayn. ⁊ ſonat ſicut a. formatum in guttere: vnde debet ſic ſcribi: Azabatani: tunc ſignificat ꝙ dereliquiſti me: ſed per ignorantiam ſcriptorum corrupta eſt littera in latinis libris Dicit autem Chriſt⁹ ſe derelictum a deo patre: quia dimittebat euꝫ in manibus occidentiuꝫ. d Quidam illic ſtātes. ſcilicet milites ipſum cuſtodiētes qui erāt gentiles: propter qḋ linguam hebraicam ignorabant: dicebant. e Heliā vocat iſte cetera patent vſqꝫ ibi. f Ieſus autem iterum clamans voce magna emiſit ſpiritum: Ex quo patet ꝙ illa vox non fuit naturalis: ſed miraculoſa: quia homo magno cruciatu ⁊ longo afflictus: ⁊ ex tali afflictione morti ſic proxim⁹ non poſſet ſic clamare virtute nature. g Et ecce velum. Hic ſecundo declaratur perturbatio elementorum inferioruꝫ quia ad motuꝫ terre ⁊ aeris velum templi ſciſſum eſt: Illud autem velū erat ſꝫm aliquos i introitu templi ꝓhibens aſpectum eorum que erant intra templum ⁊ ideo per talem ſciſſionem declarata eſt impletio veritatis in morte chriſti que latebat in figuris veteris teſtamenti. Secundum alios vero non fuit velum qḋ erat in introitu templi: ſed veluꝫ qḋ erat intra templum inter ſanctum ⁊ ſanctum ſanctorum ⁊ ſciſſio eius idē ſignat ꝙ prius dictum eſt. Hoc dicunt communius doctores de vtroqꝫ vero velo dictum. fuit plenius Exo. xxv. capi.

h Et terra mota eſt: quaſi non potens ſuſtinere mortem chriſti.

i Et petre ſciſſe ſunt: in ſignum huius ꝙ corda q̄ꝫtumcunqꝫ dura, deberent Chriſto morienti compati. k Et monumenta aperta ſunt ex terre motu ad denotanduꝫ ꝙ reſurrectio chriſti propinqua erat ⁊ aliorum cum ipſo reſurgētium. l Et multa corpora ſanctorum q dormierant ſurrexerunt non tunc quando monumenta aperta ſunt. ſcilicet hora mortis chriſti: ſed poſtea quando reſurrexit: quia cum eo ſurrexerunt tanqꝫ teſtes ſue reſurrectionis. ⁊ hoc eſt ꝙ ſubditur.

m Et exuntes de monumentis poſt reſurrectionem eius. ideſt chriſti.

n Uenerunt in ſanctam Ciuitatem hyeruſalem que dicebatur ſancta propter templum diuino cultui deputatum ꝙ erat ibi.

o Et apparuerunt multis. ad declarationem dominice reſurrectiõis.

p Centurio. hic ponitur aſſiſtentium confeſſio. Et primo Centurionis ⁊ ſue ſocietatiſ qui vidẽtes ſigna predicta in morte Chriſti cõfeſſi ſũt veritatem ſue diuinitatis dicentes.

q Uere filius Dei erat iſte: ⁊ per conſequens eiuſdem nature cum eo. Secundo ponitur cõfeſſio mulierum deuotaruz que confitebantur eum facto in quãtum aſſiſtebant ipſi morienti: ꝙ non audebant facere apoſtoli: quia ſolus Joannes legit ibi ſtetiſſe ⁊ h̄ ē qͦd dr̄. r Erãt ãt ibi mulieres multe a longe. Contrarium videtur Joannis.xix.capi. Ubi dicitur qͦd ſtabant Juxta Crucem. Dicendum ꝙ erant longe reſpectu militum chriſtum crucifigentium ⁊ cuſtodientium: ſed prope erãt reſpectu aliorum aſtantium: non erant ei ita longe quin poſſent eum loquentez audire quando dixit matri ſue. Mulier ecce filius tu⁹ ⁊c. s Que ſecute erãt Jeſum a galilea: ex deuotione q̃z habebant ad audiendum verbum.

t Miniſtrantes ei: neceſſaria vite ſue de facultatibus ſuis. Jſte enim erat mos iudeorum qͦd neceſſaria vite adminiſtrabant doctoribus.

v Inter quas erat Maria magdalene ſic nominata a magdolo caſtello.

x Et maria iacobi ⁊ Joſeph mater iſta erat ſoror marie matris chriſti. y Et mater filiorꝫ zebedei. ſcilicet iacobi ⁊ Joannis.

y Cum ſero factum eſſet. Hic deſcribitur ipſi⁹ chriſti mortui deuota tumulatio: vbi duo ponuntur Primum eſt ſepelientium deuotio ſm iudeorum malignantium machinatio: ibi:

de monumẽtis poſt reſurrectionem eius[m]. venerunt in ſanctam ciuitatẽ[n]: ⁊ apparuerũt multis[o]. Centurio[p] autem ⁊ qui cum eo erant cuſtodientes Jeſum: viſo terremotu ⁊ his que fiebant timuerunt valde dicentes. Uere filius dei erat iſte[q]. Erãt autẽ ibi: mulieres multe[r]: q̄ ſecute erant ieſuꝫ a galilea[s] miniſtrantes ei[t]: inter quas erat maria magdalene:[v] ⁊ maria Jacobi ⁊[x] Joſeph: ⁊ mater filiorum zebedei. Cuꝫ[y] autem ſero factuꝫ eſſet[y] venit quidam homo diues[z] Abarimathia[⁊]: nomine ioſeph[?] qui ⁊ ipſe diſcipul⁹ erat ieſu[ꝫ]. Hic acceſſit ad Pilatuꝫ[a]: ⁊ petijt corp⁹ ieſu[b]. Tunc pilat⁹ iuſſit r̄ddi corp⁹[c]

Altera autem die Circa primum aduertenduꝫ ꝙ licet mors chriſti fuerit ignominioſa vt patet ex predictis. Sepultura tamen eius fuit nobilis ⁊ ſumptuoſa cuius ratio eſt. quia paſſibilitatem ⁊ humanitatem aſſumpſit chriſtus propter noſtram redemptionem ⁊ iõ ipſa completa in ſua morte predicta debuerunt ceſſare: ⁊ ea que ſeq̄bantur quodammodo ad gloriam ſue reſurretionis pertinere vtrumque autem: fuerat predictum per Jſai. prophetam de turpitudine mortis eius. Jſai.liij. Tanquaz ouis ad occiſionem ducetur ⁊c. Et ſequitur ibidem Cum ſceleratis deputatus eſt. De nobilitate ſepulture eius dicitur. Jſai. xj.capi. Radix ieſſe que ſtat in ſignũ populorũ ipſum gentes deprecabuntur. ⁊ erit ſepulchrũ eius glorioſum: hoc eſt ergo qͦd dicitur hic.

y Cum ſero factum eſſet. qua circa veſperam ferie ſexte depoſitus eſt de cruce.

z Uenit quidam homo diues. ⁊ propter hoc potuit de facili accedere ad Pilatum: ⁊ qꝛ erat nobilis: ⁊ vnus de curia vt habetur Luce. xxiij.capitulo.

⁊ Abarimathia. Jſta eſt ciuitas que primo Regum dicitur Romatha de qua fuit oriundus. Samuel.

? Nomine ioſeph. nomen autem eius exprimitur quia erat homo famoſus.

ꝫ Qui ⁊ ipſe diſcipulus erat ieſu. occulte tamen ne expelleretur de ſinagoga: quia ſm qͦd dicitur Joannis.xij.capitu. Ex principibus multi crediderunt in ieſum: Sed propter phariſeos nõ ꝯfitebant ne de ſignagoga eicerent.

a Hic acceſſit ad pilatum: depoſito enim timore confidenter.

b petijt corpus ieſu. ad ſepeliendum honorifice.

c Tunc pilatus iuſſit reddi corpus. tum quia

BIBLIOTECA MARES

Et accepto corpore Joſeph[a]: inuoluit illud in ſyndone munda: ꝛ poſuit illud in monumento ſuo[b] nouo[c]: qꝺ exciderat in petra[d]. Et aduoluit ſaxum[e] magnuꝫ ad hoſtium monumenti[f] ꝛ abijt. Erat autē ibi maria magdalene ꝛ altera maria ſedentes cōtra ſepulchrum[g]. Altera autēꝫ die que ē poſt paraſceuen[h]: conuenerunt principes ſacerdotum ꝛ phariſei ad pilatum dicētes. Domine recordati ſumus[k] ꝙ ſeductor ille dixit adhuc viuens: poſt tres dies reſurgā. Jube ergo cuſtodiri ſepulchruꝫ vſqꝫ in diem tertium: ne forte veniant diſcipuli ei⁹ ꝛ furentur euꝫ: ꝛ dicāt plebi ſurrexit a mortuis. Et erit nouiſſim⁹ error peior priore. Ait illis pilatus habetis cuſtodiam[l]. Jte cuſtodite ſicut ſcitis. Jlli autē abeuntes munierunt ſepulchrū[m]: ſignātes lapidem[n] cum cuſtodibus.

Joſeph erat homo valens ꝛ nobilis ꝓpter qꝺ pilatus petitioni eius voluit acquieſcere: tū qꝛ ſciebat xp̄m crucifixuꝫ iniuſte. a Et accepto corpore Joſeph inuoluit in ſyndone mūda: h̄ ē in pāno lineo mundo: ꝓpꝫ qꝺ corpus xp̄i non ꝯſecraꝫ i altari ſuper pānū ſericum ſed lineū: qꝛ corp⁹ xp̄i i ſepulchro tali pāno fuerat iuolutum. b Et poſuit in monumento ſuo. quod erat ſumptuoſe factū. c Nouo. qꝛ ſi aliquis fuiſſet ibi āte ſepultus calūniari poſſet a iudeis ꝙ ille ſurrexiſſꝫ ꝛ non chriſtus. d Qꝺ exciderat in petra: eadē rōe factū eſt hoc ne ſi xp̄s fuiſſet ſepult⁹ in terra diceretꝫ a iudeis ꝙ diſcipuli rapuiſſent corpus eius fodientes in terra deſubtus ꝑ viam ſubterraneā. e Et aduoluit ſaxum magnuꝫ. qꝺ nō poſſet defacili moueri: ne aliqs veniēs poſſet rapere corpus xp̄i. f Ad hoſtiū monumenti. Monumentū illud factum erat ad modum cuiuſdā domūcule: in cuius medio erat ſepulchrum. ꝛ i domūcula erat quoddā hoſtiolū ad habendū illuc ingreſſum. g Erat āt ibi. Maria magdalene ꝛ altera maria aſſiſtentes ſepelientibus chriſtū ex deuotione ad vidēdū qualiter poſſent reuerti ad ip̄m inungenduꝫ. h Altera autem. Hic poniꝫ iudeoꝝ machinatio: qꝛ impetrauerūt cuſtodiri ſepulchrum ne diſcipuli chriſti raperent corpus eius ꝛ diuulgarent eum reſurrexiſſe: ſed quia non eſt conſilium ꝯtra dominum: vt dicitur Prouer. xxj. c. ideo factum iudeorum magis fecit ad oppoſitum ſcꝫ ad certitudinem dominice reſurrectionis: quia ab ipſis cuſtodibus teſtificata eſt: vt habetur ſequenti cap. ꝛ hoc eſt magnum ſcilꝫ habere teſtimoniū ab aduerſarijs: dicit ergo. h Altera die que ē poſt paraſceuen. ideſt ſabbato: quia feria ſexta in qua paſſus eſt chriſtus dicta eſt paraſceues: ideſt preparatio: quia de illa die preparabantur cibaria pro ſequēti die in craſtino igitur dominice paſſionis. i Conuenerunt principes ſacerdotū: ꝛ phariſei ad pilatū dicētes. k Domine ꝛc. Et pꝫ vſqꝫ ibi. l Ait illis pilat⁹ habetis cuſtodiaꝫ ideſt cōcedo ꝙ accipiatꝭ millites ad cuſtodiendum eū pro voluntate veſtra. m Jlli autēꝫ abeuntes munierūt ſepulchrum. militibus armatis. n Signantes lapidem. ſigillo ſuo ne aliquis poſſet igredi ſine ſcitu eorum ꝛc.

Expoſitio moralis.

Mane autem facto ꝛc. ſequiꝫ tūc videns iudas ꝙ dānatus eſſet ꝛc. Origen. Si autem locum penitentie requiſiſſet ꝛ tempus penitentie obſeruaſſet forſitan inueniſſet eum qui dicit. Nolo mortem peccatoris: ſed magis vt conuertaꝫ ꝛ viuat. Emerunt ex illis agrum figuli in ſepulturam peregrinoꝝ: Augu. Peregrinis i qua ſine domo: patria: ꝛ toto orbe exules iactanꝫ requies chriſti ſanguine prouideꝫ. Jſtos aūt peregrinos dicimus eſſe deuotiſſimos chriſtianos q renūciantes ſeculo ꝛ nihil poſſidentes in mūdo in xp̄i ſanguine reqeſcūt Jeſus aūt ſtetit ante preſidem ꝛc. ſeqꝫ. Et nō reſpondit ei ad vllum verbū: ratio dicta eſt cap. precedenti: ſm̄ Auguſtinū ꝛ Hiero. Uel ideo nihil reſpondit ne crimen diluens dimittereꝫ a preſide ꝛ crucis vtilitas differretur. Principes autem ſacerdotum ꝛ ſeniores perſuaſerūt populis ꝛc. Origen. Eſt ꝛ nunc videre quomodo populus iudeorum a ſenioribus ſuis et iudaice culture doctoribus ſuadeꝫ ꝛ excitaꝫ aduerſus ieſum vt ꝑdant eū. Et hodie in locis plurib⁹ fit ideꝫ aduerſus mēbra ei⁹: Jnnocēs ego ſum a ſanguine iuſti hu⁹. Leo papa. Exceſſit ꝙ

Pilati culpam facinus iudeorum ſed nec ipſe euaſit reatum qui reliquit proprium iudiciuz: ⁊ in crimen tranſijt alienum. Tunc dimiſit eis Barabam ⁊c. hylarius. In quo archanum infi delitatis future oſtenditur ſcilicet antichriſtuz chriſto preferendum. Tunc milites preſidis ſuſcipientes ieſum ⁊c. Chriſtoſo. Que igit erit nobis cura de cetero ſi contumelias ab aliquo patiamur: poſtq̃ȝ chriſtus hoc paſſus eſt. etenîz ꝙ fiebat in chriſto vltimus contumelie termi/ nus erat: nec vna particula tantum ſed vniuer ſum corpus patiebatur iniurias. Capud per co ronam ⁊ arundinē ⁊ colaphas facies: quia con ſpuebantur gene ⁊ alapis cedebantur: Corpus totum per flagella de nudatum ⁊ circundatio/ nem clamidis ad fictam adorationem: Man⁹ per arundineȝ quam dederunt ei pro ſceptro: ac ſi timerent ne pretermitterent aliquid gra/ uiſſime preſumptionis. Moraliter. Rabanus: Caput chriſti deus igitur calamo chriſti caput percutiunt qui diuinitati eius contradicentes errorem ſuum auctoritate ſacre ſcripture que calamo ſcribitur firmare conantur: Spuunt in faciem eius qui preſentiam gratie ſue verbis execrandis reſpuunt ⁊ eum in carne veniſſe de negant. falſo autem illum adorant qui eum cre dunt ſed peruerſis actibus deſpiciunt: Et duxe runt eum vt crucifigeretur: extra ciuitatem vt per hoc oſtenderetur qḋ pro totius mundi ſa/ lute patiebatur. Hebreoꝝ. xiij. cap. Jeſus vt ſan ctificaret populum ſuum extra portam paſſus eſt. Exeuntes autem inuenerunt hominem ci/ reneum ⁊c. Hierony. miſtice crucem ſuſcipiūt rationes ⁊ peregrinus obediens portat igno/ miniam ſaluatoris. Et dederunt ei bibere vinū cum felle mixtuȝ ⁊c. hoc moraliter faciunt qui mēbra eius amaritudinibus affligunt Diuiſe/ runt veſtimenta eius ⁊c. hoc nequiter atten// dant qui eccleſias ſpoliant. tūc crucifici ſunt cū eo ⁊c. Remigius. Per iſtos duos latrones de ſignantur omnes qui artioris vite continentiā apprehendunt: quicūqȝ enîz in intentione pla/ cendi deo hoc faciunt deſignantur per illum qui a dextris chriſti crucifixus eſt: qui vero ꝑ appetitu laudis hunc: vel aliqua minus digna intentione per illum q̇ a ſiniſtris: ꝑtereuntes aūt blaſphemabant ⁊c. ſic ⁊ mō qui viam ꝑter grediuntur iuſtitie nō ceſſant illū blaſphema/ re. Si filius dei es deſcende de cruce. Raban⁹. Si aūt tūc de cruce deſcenderet virtuteȝ pacie nō demonſtraret. ſed expectauit paululū irri/ ſionem ſuſtinuit: ⁊ qui de cruce deſcendere uo/ luit de ſepulcro reſurrexit. A ſexta autem hora ⁊c. Origine. Sicut moyſe extēdente manus i celū ſecute ſūt tenebre ſuper egiptios: ſic ⁊ xpo hora ſexta manus extēdente in cruce ad celum ſup populū q̇ clamauerat crucifige eū facte ſūt tenebre ⁊ oī lumine ꝑuati ſunt in ſignū futuraꝝ tenebraꝝ q̄ apprehen ſure erant iudaicam gen tem. Deus meus vt quid dereliq̄ſti me. gloſa: ſubtraxit captionem: ſed non ſoluit vnionem. Sic martires in manibus carnificuȝ dereliq̇t quos tñ charitate firmiſſima ſibi iunxit. Jeſus aūt clamans voce magna emiſit ſpirituȝ. Oſtē dens ex clamore ſuper naturali qḋ ex maxima charitate tradidit noſtre ſalutis preciuȝ. Et ec/ ce velū templi ſciſum eſt ⁊c. Del tēplū eſt fide/ lis aīa. Prio corin. iij. cap. Templū dei ſanctuȝ eſt: qḋ eſtis vos. Cuius velum ſcinditur quan/ do velamen hypocriſis diſſipatur: terra moue tur quando terrenum deſiderium in amorem celeſtium cōmutatur: ⁊ petre ſcinduntur quan do duritia cordis per pietatem emollitur. Et mortui reſurgunt quando ſomnus pigritie ad boni operis exercitium excitatur. Cum ſero fa ctum eſſet ⁊c. ſequitur. Et petijt corpus ieſu. ille corpus domini poſtulat q̇ pro digna receptio/ ne eucharistie deum ſupliciter exorat. Et inuo luit ſyndone munda quando recipit mente pu ra. Et ponit in monumento nouo. i. in corde ꝑ gratiam renouato. Et aduoluit ſaxum magnuȝ ad hoſtium: quando ponit diligens obſtaculuȝ contra peccati recidiuum. Et mulieres ſedent contra ſepulcrum cum anime deuote conſide/ rant paſſionis chriſti miſterium. Altera auteȝ die ⁊c. ſequitur Jube ergo cuſtodiri ſepulcrum ⁊c. Notandū ꝙ volentes impedire diuinaȝ ꝓ uidentiam contra ſuam intentionem promo/ uent illam: ſicut fratres ioſeph vēdiderunt ip/ ſum ne adorarent eum: ⁊ per hoc cōpulſi ſunt eum adorare ſm ordinem prouidentie diui/ ne: ſic principes iudeorum volentes impedire celebritatē nois chriſti fuerūt valde diligētes de cuſtodia ſepulcri: ⁊ per hoc celebrata eſt fa/ ma de vitate ſue reſurrectiōis ⁊ ꝑ ꝯñs ſui nois Et erit nouiſſim⁹ error peior priore: veritateȝ ignoranter dixerūt: ſicut ⁊ Cayphas. naȝ error eoꝝ q̄ milites pecūia corrupert vt furatū corp⁹ xpi mētirēt: peior fuit errore q̄ petiuerūt cuſto/ diā ſepulchri ne diſcipli corp⁹ xpi furrarēt. ⁊c.

Feria.ij.poſt dominicā palmarum. Euangeliū ſm Joannem.xij.capi.

In illo tempore. Ante ſex dies paſce[a]: venit ieſus bethaniā[b]: vbi lazarus fuerat mortuuſ. quē ſuſcitauit ieſus[h]. Fecerunt autem ei cenam ibi[c]: ⁊ Martha miniſtrabat[d] Lazarus vero vnꝰ erat ex diſcumbentibus cū eo[e]. Maria ergo[f] accepit liberam[g] vnguenti nardi[h] piſtici[i]. precioſi[k]: ⁊ vnxit pedes Jeſu: et exterſit pedes eius capillis ſuis[k]:

Expoſitio litteralis.

Pro declaratiōe huiꝰ lectiōis euāgelice ē itelligēdū: ꝙ occaſio mortis xp̄i fuit īuidia iudeoꝝ ex fama ⁊ gloria xp̄i. Diuiditur hec lectio euāgelica ī duas: quia primo ponit glorificatio chriſti ab amicis familiaribus: ſecundo a turbis vulgaribus ibi Cognouit ergo turba: Prima adhuc ī duas: quia primo ponit obſequium chriſti factum ab amicis in generali ſecundo a Maria ī ſpeciali: ibi: Maria ergo. In p̄ma parte dicit ſic. a Ante.vj.dies paſce. Immediate enim poſt ſuſcitationem Lazari Judei diffinierunt occidere Chriſtum: vt predictum eſt ⁊ Ideo receſſerat quouſqꝫ appropiquaret paſcha: ī quo imolabatur agnus paſchalis vt ſic chriſtus: qui eſt agnus verus imolaretur pro nobis: imediate poſt imolationem agni paſchalis figuralis: vt veritas figure ſuccederet. b Uenit bethaniā que ē prope hyeruſalē ad duo miliaria vbi Lazarus fuerat mortuꝰ quē ſuſcitauit Jeſus. Jliuc enim venit vt ex memoria miraculi ibidem facti turba populi moueretur ad eum honorifice recipiendum in hyeruſalem ante paſſionem ſuam: ſicut fuerat predictuꝫ per Zacha. prophetam.ix.capi. Exulta filia Syon Jubila filia hyeruſalem Ecce Rex tuus venit ⁊c̄. c Fecerunt autem ei cenam ibi: Homines illius loci: ⁊ fuit hec Cena in domo Symonis leproſi: vt cōmuniter tenent doctores: fuerat tamē prius a xp̄o curatus: ſed nomen remanſerat ad memoriam miraculi. Origenes auteꝫ dicit ꝙ illa Cena fuerat in domo marthe. ꝙ probat ex eo qđ ſubditur. d Et martha miſtrabat: Sed poteſt dici ꝙ iſte Symon erat vicinus marthe: ⁊ propter hoc ipſa miniſtrabat in domo eius ſicut homines ſolent facere in domibus amicorum ſuorū ⁊ maxime propter reuerentiam ipſius Chriſti comedentis ibideꝫ. e Lazarus vero vnꝰ erat ex diſcumbentibus cum eo: inuitatus a Symone. Hoc autem factum eſt ad declarationē veri miraculi de eius ſuſcitatione. f Maria autē. hic deſcribitur obſequium chriſto impenſum a Maria in ſpeciali: quia poſtponitur marie deuotio. Secūdo Jude idignatio: ibi Dixit ergo vnꝰ. Tertio eius reprehenſio: ibi: dixit ergo ieſus. In p̄ma ergo parte dicitur ſic. f Maria ergo. ſ. ſoror lazari. g Accepit librā: in quo notatur q̄ntitas vnguenti non eſt veriſimile qđ eſſet aliquid groſſe materie. ſic vnguenta communiter dicta: quia indecens eſſet: tale quid ponere ſuper caput hominis ſedentis in menſa. Maria autem non ſolum vnxit pedes. dn̄i. Sed etiam caput vt mattheus. exprimit. xxvj.capi. Et marcus.xiiij. licet hic omittatur. Et ideo dicendum ꝙ hic vocatur vnguentum liquor precioſus de aromatica hreba expꝛſſus ſicut aqua roſacea de roſis exprimitur. Aliter dicitur ꝙ fuit lacrima fluens naturaliter de arbore aromaticha. h Nardi: nomen eſt herbe nigre aromatice habentis. ſpicas: propter hoc dicitur. marci.xiiij.capi. Nardi ſpicati. ⁊ de illis ſpicis extrahebatur liquor predictus ꝑ artificium vel nām ſm alios. i Piſtici. ſm Auguſtinum Nomen eſt loci vbi creſcit herba vnde talis liquor exprimitur. ſed melius dicitur piſtici ideſt fidelis: piſtis enim grece fides eſt latine hoc eſt dictum ꝙ ille liquor erat purus ⁊ verus non habens aliquid aliud admixtum. nec ſophiſticatus. k Precioſi: que valebat trecentos denarios vt habetur marc.xiiij. capi. ideſt trecentos nūmos vſuales: erat enim liquor ille refrigeratiuus ⁊ confortatiuus mēbrorum ⁊ conſolidatiuus. k Et vnxit pedes ieſu. ⁊ exterſit capillis ſuis pedes eius ordine conuerſo factum fuit q̄ꝫ hic ſcribatur quia primo lauit pedes eius ⁊ exterſit ⁊ poſtea vnxit.

Et domus impleta ē ex odore vnguēti: ex quo patet precioſitas vnguenti ⁊ deuotio marie expedientis rem tam precioſaꝫ in obſequꝫ domini. Utrum autem iſta fuit mulier de quā

narrat lucas dictum fuit capi. precedenti. m Dixit ergo. Hic ponitur iude murmuratio cum dicitur. n Unus ex diſcipulis eius iu/das ſchariotis: hoc dicitur ad differentiam al/terius iude. o Qui erat eū traditurus: licet eni primo fuerit bonus quando vocatus fuit ad apl'atum vt ſupra dcm̄ eſt: tamen poſtea lapſus eſt in peccato ꝙ autem domi/nus in ſua ſocieta/te tollerauit eum dedit nobis exemplū tollerandi malos. p Quare hoc vnguentū non venit trecētis denarijs idest venditur vnde verſus De re q̄ venijt gratia nulla venit: habet eni ſenſum paſſiui ſub voce actiua. q Et datum eſt egenis: hoc dixit ſimulans pietatem ad operiendum ſuam cupiditatem propter qđ ſubdit euangeliſta. r Di/xit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum .i. de illis non curabat licet enim portaret ea que dabantur chriſto ad dandum pauperibus non tamen faciebat ſed retinebat ſibi. iō ſubditur. s Quia fur erat ⁊ loculos habens in quibus abſcondebat ea que debebat ī alios vſus expendi vnde ſubditur. t Ea que mittebantur .i. chriſto dabantur ad ſubueniendū neceſſitatibus chriſti ⁊ diſcipulorum eius ⁊ ad dandum pauperibus. v Portabat .i. officiū portandi ⁊ ſeruandi habebat ad iſtos vſus: licʒ hoc infideliter ageret. ex hoc patet ꝙ chriſtus ⁊ diſcipuli eius de elemoſinis viuebant. Scien/dum etiam qđ iſta portatio pecunie in via nō pertinet ad perfectionem. ſed chriſtus hoc fa/ciendo ſuſcepit perſonam infirmorum eis condeſcedentis: ſicut fecit ſe abſcondendo a iudeis vt ſupra dictum eſt. viij. ⁊ x. capi. Et hoc habe/tur extra de verborum ſignificatione libro ſex/to capi. Exijt qui ſeminat. ⁊ propter hoc male arguunt illi qui ex hoc loco dicūt ꝙ habere aliqua mobilia in communi ad perfectionē pertineat. ¶ Queſtio. Quare chriſtus permiſit iudam portare pecuniam relictam cum ſciret eū latronem Dicendum ꝙ a principio quādo fuit

Et domus impleta eſt ex odore vnguēti[l]. Dixit ergo vnus[m] ex diſcipulis ſuis[n]. Judas ſchariothis: qui erat eū traditur[o]. Quare hoc vnguentum non venit trecentis denarijs[p]: ⁊ datum eſt egenis[q]? Dixit autem hoc[r]: nō quia de egenis pertinebat ad eum[s]: ſed quia fur erat[t] ⁊ loculos hn̄s ea que[v] mittebātur portabat[x]. Dixit ergo ieſus[y]. Sinite illam vt in diē ſepulture mee ſeruet illud[z]. Paupes .n. ſemp habebitis vobiſcum[⁊]: me autem nō ſemp hēbitis[ɔ].

ſibi traditum portandi officium latro non erat ⁊ q̄uis chriſtus ſciret eum futurum latronem. tamen tradidit ſibi iſtud officium quia minor erat inter apoſtolos alios. propter qđ vltimus inter eos nominatur vt pʒ math. x. c. Et marci iij. talibus autem tēporalia ſunt tra/dēda. maiores autē debēt circa doctrinā ⁊ ſpiritua/lia occupari pro/pter qđ in pmitiua eccleſia apoſtoli ſeptē dyacones ordinauerunt ſub eis ad temporalia adminiſtrāda vt ipſi apoſtoli libe/rius poſſent intendere orationi ⁊ p/dicationi: vt hētur actuū. v. caplō. y Dixit ergo. Hic ponit̄ iude rephēſio cū dr̄. z Sinite illā q̄ſi dicat nō habetis cām ſufficientē murmurandi qꝛ egit opus bonū. vnde pʒ ꝙ iudas non ſolum murmurauit ſed ēt alij diſcipuli vt habet̄ mathe. xxvj. capi. ⁊ marci. xiiij. Uerūtamen qꝛ fuerunt incitati p iudā. ⁊ iteꝫ moti pietate. iudex aūt cupiditate ideo Joānes ſolū nominauit iudā. ⁊ vt in diē ſepulture mee ſeruet illud. non loqtur de hoc ꝙ iaʒ erat effuſum ſed de alio ſimili. q. d. illud qđ ſepultura mea ppa/rauit illud reſeruabat qꝛ nō poterit illud ī me expendere preuenta acceleratiōe reſurrectio/nis mee qꝛ q̄n venit ad monumētū ad vngēdū corp⁹ dn̄i cū xp̄s iā reſurrexit vt pʒ īfra ca. xx. math. āt h̄ expſſius dicit pùenit vngē cop⁹ meū in ſepulturā ⁊ iō exp̄mit̄ hic obſcuri⁹ cū dr̄. z Sinite illā vt in diē ſepulture mee ⁊c. q̄ſi di/cat dimittēda ē nūc facē ꝙ tūc facēt ſi poſſet. ⁊ illud vnguētū tūc ſuabit ī loco iſti⁹ nunc in me expēſi ⁊ qꝛ iudas ita murmurādo ⁊ alios ad h̄ īcitādo cām pietatis ptēderat. iō hāc excludit dicēs. ⁊ Paupes .n. ſp hētis vobiſcū. q. d. pōt recupare ad bn̄faciēdū paupib⁹. ſʒ n̄ poterat recupare ad īungēdū me corpalr̄ pp ꝙ ſeqt̄. ɔ Me āt nō ſp hēbitis. ſ. pn̄tia corpali ad hitādū in carne paſſibili q̄ idiget tali vnctiōe p h̄ pʒ ꝙ aliqđ op⁹ min⁹ neceſſariū pōt pponi magis neceſſario quando imminet caſus quod illud minus neceſſarium non poteſt alias recuperari.

a Cognouit ergo turba. Hic cõſequenter oſtẽ ditur qualiter chriſtus fuit honorat⁹ a turbis viſitando eum cuʒ dicitur. a Cognouit ergo turba multa ex iudeis qd̕ illic eſſet. Bethania enim erat prope hyeruſalem ad vnam leucam ⁊ ideo de facili poterat hoc cognoſcere. b Et venerunt non propter ieſuʒ tm̃. in hoc innuitur duplex cã vna propter ipſuʒ ieſum reuerenter viſitandum. Alia que ſubditur. c Sed vt Lazaꝝ viderent quẽ ſuſcitauit a mortuis. facta eniʒ mirabilia libenter videntur Mirabiliſſimum autem erat videre quadriduanuʒ mortuuʒ ſuſcitatum comedentem ⁊ bibentem ⁊ alia opera facientem. ſperabant etiam audire ipſuʒ referentem ſtatum alterius vite quã omnes ſcire deſideãrt.

Cognouit ergo turba multa ex iudeis[a]: quia illic eſſet ⁊ venerũt[b] nõ propter ieſum tm̃: ſed vt Lazarum viderent quem ſuſcitauit a mortuis[c].

Feria.iiij.poſt dominicam palmaruʒ Paſſio dñi noſtri ieſu chriſti ſʒ marc.xiiij.capi.

Expoſitio moralis.

Jeſus ẽ añ ſex dies paſce. Alcuin⁹. miſtice: ꝙ añ ſex dies vẽit. Betthaniã ſignificat ꝙ ille q ſex dieb⁹ oĩa fecẽat ⁊ ſexto die hoĩeʒ creauerat ipſe ſexta mũdi etate. ſexta feria. ſexta hora redimẽ mundum venerat. maria ergo accepit libram vnguẽti ⁊c̃. Exponatur ſicut ſupra mathe.xxvj. capi. Marci.xiiij. Jſta autem eſt expoſitio marci. Sinite illam eius approbando operationeʒ ⁊c̃. Aliam expoſitionem ſ. mathe. non inueni

Queſtio fratris Antonij betontini.

Domus ipleta ẽ ex odore vngueti Jo.xv.ca. Super quibus verbis queritur a doctoribus. Quando ſ. ſit iteranda cõfeſſio. Ad qd̕ ſanctus Bona. Ric. ⁊ Aſteranus libro.v.tit.xviij. Dicunt ꝙ in pluribus caſibus iterãda eſt. Ut primo ſi ſacerdos non potuit abſoluere: argumentum: eſt cap. Ex hoc xxxiij. q. ij. cap. Latorem. ſecundo ſi inſtitnit diſcernere. ⁊ ideo querẽdus eſt ſacerdos ſciens ligare ⁊ ſoluere vt Auguſti ait in libro de pnĩa diſti.vj.cap. qui vult. vbi dicitur. Qui vult confiteri peccata ſua vt iueniat gratiam querat ſacerdotem ſcientem ligare ⁊ ſoluere cum negligens cõtra ſe extiterit negligatur ab illo. qui eum miſericorditer monet ⁊ petitt. ne ambo in foueam cadant. Tertio ſi cõtemſit vel neglexit ſatiſfacere ⁊ oblitus eſt ſatiſfactionem iniunctam. nam ſi ſciret eam ⁊ iplere vellet confeſſionem iterare tenetur qui confeſſus eſt non contritus exiſtens in propoſito non deſerendi peccatuʒ. Sunt alij duo caſus vn⁹ eſt propter peccati obliti recordationeʒ. Alius propter recidiuationem in quibus ſanum conſiliuʒ eẽt ꝙ penitẽs omnia iteraret quãdo ſacerdotem mutat vel quando reuertitur ad eũdem qui propter diuturnitatem peccati eius ẽ oblitus: non credo tamen ꝙ teneantur niſi in generali alia peccata narrare vt ſi dicat vel ſe peccaſſe ⁊ confeſſum fuiſſe: ⁊ ſibi talem penitentiaʒ iniunctam fuiſſe ⁊ ſic ſatis poterit eius conditio ⁊ ingratitudo tñ addit ſe nuper hoc cõmiſiſſe peccatum vel recordatum eſſe. Ultimo iteranda eſt confeſſio ſi non fuit integra: q2 ſcienter penitens tacuit aliquod mortale peccatum quia tunc non contritus apparet. Et ideo iterãda eſt confeſſio: vt paulo ante dictum eſt.

In illo tẽpore. Erat autem paſca[a] ⁊ azia poſt biduum. Et querebant ſũmi ſacerdotes ⁊ ſcribe quõ ieſuʒ dolo tenerẽt ⁊ occiderent. Dicebãt. eni. Nõ i die feſto. Ne forte tumult⁹ fieret in

Expoſitio litteralis

a Erat aũt paſca. Poſtq̃ꝫ deſcripta eſt reductio peccatoris in deũ p mediatoris pdicationem. Hic conſequẽter deſcribitur: eadem reductio per paſſionis ſue redemptionẽ: ⁊ quia ſuperius predixit paſſionem ſuaꝫ per iudeos inchoandam. ⁊ per gentiles conſumandam ad quos tunc pertinebat iudiciuꝫ ſanguinis in Hyeruſalem. ideo primo deſcribitur ei⁹ paſſio per iudeos inchoata. Secundo per gentiles conſumata capi. ſequenti. Circa primum: quattuor per ordinem deſcribuntur. Primum eſt ipſius chriſti venditio non ex eius ignorantia ſed ex eius preſcientia ⁊ voluntate. ſecundo venditi traditio non ex eius diſplicentia ſed charitate ibi. Et primo die azimorum. Tertio

tradití comp̄hensio non ex sua impotentia ſꝫ
mititate ibi. Sed adhuc eo loquente. Quarto
comprehensi condēnatio non ex sua iniuſtitia
ſed humilitate: ibi ſummi ſacerdotes: Circa p̄/
mam partem premittitur venditionis occaſio
que fuit duplex: p̄/
ma ſacerdotuꝫ in
uidia: ꝛ hoc ponit̄
in p̄ncipio ſecūda
fuit iude auaritia
qui voluit recupe
rare pretium vn/
guenti effuſi: q̄ po
nitur: ibi. Et cum
eēt bethanie. Ter
tio ponit̄ ipſa ven
ditio. ibi: ꝛ Judas
ſchariothis: ſecun
da pars p̄ncipalis
incipit ibi: ꝛ p̄ria
die azimorum vt
dictuꝫ eſt. Et diui
ditur in quattuor
qꝛ primo ponitur
paſchale conuiuiū
ad p̄ditoris reuo
cationem: ſecūdo
inſtituitur eucha
riſtie ſacramentū
ad charitatis vni
onem: ibi Et man
ducantibus illis.
Tertio predicitur
diſcipulorum ſcan
dalum ad eorū cō
firmationē: ibi: Et
ait illi Jeſus: oēs
vos ſcandalizabi/
mini. Quarto deſcribitur chriſti d̄ſideriū ad
noſtrā redemtionem: ibi: Et veniunt in p̄diuꝫ
Tertia pars p̄ncipalis huius capituli que inci
pit ibi. Et adhuc eo loquēte. Diuiditur in tres
quia primo deſcribitur iude frandulētia. ſcd̄o
chriſti patientia: ibi: Unus autem de circunſtā
tibus. Tertio diſcipulorum ingnauia: tūc diſci
puli relicto eo fugierunt. Quarta pars p̄ncipa
lis: que incipit ibi: Summi vero ſacerdotes: di
uiditur in quattuor: qꝛ primo deſcribitur accu
ſatio chriſti per falſos teſtes. ſecundo eius con
demnatio per iniuſtos indices: ibi: Exurgens

populo. Et cum eēt be/
thanie in domo ſymo/
nis leproſi ꝛ recūberet
venit mulier hn̄s ala/
baſtrū vnguēti nardi:
ſpicati[a]: p̄cioſi: Et fra/
cto alabaſtro effudit ſu
p̄ caput ei[9]. Erāt aūt q
dā idigne ferētes itra
ſemetipſos ꝛ dicentes.
Ut qd perditio iſta vn
guēti fcā ē? poterat. n.
vnguētū iſtud venūda
ri pluſq̄ꝫ trecētis dena/
rijs ꝛ dari paupib[9]. Et
fremebāt i eā. Jeſus āt
dixit. Sinite eā. Quid
illi moleſti eſtis? Bonū
opus opata eſt in me.
Semp eni paupes ha/
bebitis vobiſcū: ꝛ cum
volueritis poteſtis illis
bn̄ facere: me āt nō ſem
per hēbitis. Qd̄ habuit
hec fecit: p̄uenit vnge/
re corpus meū in ſepul
turā Amen dico vobis
vbicūq̄ꝫ predicatuꝫ fu/
erit euangeliū iſtud in
vniuerſo mundo: ꝛ qd̄
fecit hec narrabitur in
memoriā ei[9]. Et iudas
ſcariothis vn[9] de duo/
decim abijt ad ſummos
ſacerdotes: vt prode/
ret euꝫ illis. Qui audiē
tes gauiſi ſunt: ꝛ p̄miſe
runt ei pecuniā ſe datu
ros. et q̄rebat quō illuꝫ
oportune traderet. Et
p̄ria die azimorū[b] quā/
do paſcha imolabant:
dicūt ei diſcipuli. Quo
vis eamus ꝛ parem[9] ti
bi: vt māduces paſcha?
Et mittit duos ex diſci
pul'ſuis ꝛ dicit eis. Jte
in ciuitatem ꝛ occurret
vobis homo lagenaꝫ a
que baiulans[c]. Segmi
ni eum. Et quocūq̄ꝫ in
troierit dicite domino
domus: quia magiſter
dicit: vbi eſt refectio[d]

autem ſummus ſacerdos. Tertio p̄demnati vi
tuperatio per malignos ſatellites. Et ceperunt
quidam conſpu. euꝫ. Quarto negatio Petri p̄
tres vices ibi ꝛ cū eſſet petrus. Sententia autē
huius totius capituli patet ex dictis Matthe.
xxvj capi. vbi iſta
ſunt expoſita eodē
ordie quo hic po/
nūtur: ꝛ ſub eiſdeꝫ
verbis p̄ magna
parte ꝛ reſtat pau
ca exponēda que
diſcurrentur in p̄
ma parte p̄ncipa/
li: dicit̄. a Erat
auteꝫ paſcha ꝛ azi
ma poſt biduum.
Solēnitas autem
paſchalis iudeorū
celebrat̄. xv. die p̄
mi menſis vt ha/
betur Leui. xxiij.
capi. Hec ſolenni/
tas icipiebat a ve
ſpere. xiiij. diei qn̄
imolabatur agn[9].
ꝛ tunc veſcebant̄
azimis vſq̄ꝫ ad ſe/
ptimum diem.
a Alabaſtruꝫ vn
guenti nardi ſpi/
cati. Dicūt aliqui
q̄ nardus eſt her/
ba faciens ſpicas
in cacumine de q
bus extrahitur li/
quor optimus: ſic̄
aqua roſacea d̄ ro
ſis: ꝛ talis liquor vocatur hic vnguentum. Alij
dicūt: q̄ eſt fructex vel arbor paruula. Et inde
fluit vel extrahitur liquor modo predicto.
b Et p̄ria die azimorum. De iſta die eſt con
trouerſia inter grecos ꝛ latinos: que plenius
tractata eſt. Matthe. xxvj. capitulo. Et Jo. xiij.
c Occurret vobis homo lagenam aque ba/
iulans. Jſtud ſignum dedit eis ad inueniendū
locum pro cena creditur q̄ dominus illius do
mus eſſet diſcipulus chriſti occultus.
d Ubi eſt refectio mea. id eſt agnus paſchalis
quia dominus illius domus non ſolum proui/

dit de loco: ſz ēt d̄ agno. a Uobis demonſtrabit ce/ naculū. in illo ce/ naculo paſcha co/ mederunt ⁊ in il/ lo poſt reſurrectō nem ſtrauerūt di ſcipuli ꝓpter me/ tum iudeorum: ⁊ in illo ſpiritū ſan ctum receperunt: in die pētecoſtes: vt habetur: act. ſe/ cundo capi.

b Qui intīgit me cum manum in ca tino: vas eſt fictile ad refrigerandū vinū: ⁊ in illo erat ius lactucarum a/ greſtium cū quo carnes agni debe bant comedi vt di citur Exo. xij. cap.

mea vbi ī paſcha cū di- ſcipulis meis mādicē? Et ipſe voƀ demonſtra bit cenaculū grāde ſtra tūᵃ: ⁊ illic pare noƀ. Et abierūt diſcipli eiꝰ ⁊ ve nerūt ī ciuitatē ⁊ iuene rūt ſicͤ dixerat illͥ: ⁊ pa- uerūt paſcha. Ueſpere aūt facto: venit cū duo deci ⁊ diſcūbētibꝰ eis ⁊ mādicantibꝰ ait ieſus. Amē dico voƀ: q2 vnꝰ ex voƀ tradet me: q mā ducat mecū At illi cepe rūt ꝯtriſtari ⁊ dicē ei ſi gilatī Nūqd ego? Qui ait illͥ: vnꝰ ex duodeci q ītīgit mecū manū ī cati noᵇ Et filiꝰ qdē hoīs va dit ſicut ſcriptū ē de eo. Ue aūt hoī illi: ꝑ quē fi liꝰ hoīs tradet. Bonū erat ei ſi nō eēt natꝰ hō ille. Et mādicātibꝰ illis accepit ihs panē ⁊ bñdi cēs fregit: ⁊ dedit eis ⁊ ait. Sumite hoc ē corpꝰ meū: ⁊ accepto calice: grās agēs d̄dit eis: ⁊ bi berūt ex illo oēs. Et ait illͥ. Hic ē ſāguis meꝰ no ui teſti q ꝓ mltis effun det. Amen dico voƀ ꝙ iā nō bibā d̄ genimīe vi tis vſq ī diē illū cū illō̄ bibā nouū ī regno dei. Et hymno dicto: exiert ī mōtē oliuaꝝ: et ait eis ihs Oēs ſcādalizabimi ī me in nocte iſta q2 ſcri ptū ē Percutiā paſtorē ⁊ diſpgēt oues Sz poſt ꝙ̄ reſurrexero ꝑcedam vos ī galileā. Petrꝰ āt ait illi: ⁊ ſi oēs ſcādaliza ti fuerit: ſz nō ego. ⁊ ait illi ihs. Amē dico tibi: q2 tu hodie ī nocte hac priꝰ ꝙ̄ gallꝰ vocē bis de derit: ter me es negatu rꝰ. At ille āpliꝰ loqbat: ⁊ ſi oportuerit me ſilͥ cō mori tibi: nō te negabo Siliͭ āt: ⁊ oēs dicebant ⁊ veniūt ī prediū cui no mē getſemāi ⁊ ait diſci/ pulͥ ſuis. Sedete h̄ do- nec orē. ⁊ aſſumit petrū ⁊ iacobū ⁊ ioāne ſecū. ⁊ cepit pauē ⁊ tedē. ⁊ ait illͥ. Triſtis ē aīa mea: vſ ꝙ̄ ad mortē: ſuſtinete h̄ ⁊ vigilate. ⁊ cū ꝓceſſiſſꝫ paululū: ꝓcidit ſup trā ⁊ orabat vt ſi fieri poſſꝫ trāſiret ab eo hora ⁊ di xit: Abba patͤ: oīa tibi poſſibilia ſt trāſfer cali cē hunc a me. Sz nō qd̄ ego volo: ſz q tu. ⁊ vēit ⁊ iuenit eos dormiētes ⁊ ait petro: Symō dor- mis? Nō potuiſti vna hora vigilare? Uigilate ⁊ orate: vt nō itretis ī tē tationē. Spūs qdē prō ptꝰ ē: caro vō infirma. ⁊ iterū abiēs orauit eūdē ſmonē dicēs. ⁊ reuerſus d̄nuo iuenit eos dormi entes. Erāt. n. ocli eorū grauati: ⁊ ignorabant qd rñderēt ei. ⁊ vēit ter tio: ⁊ ait illis. Dormite iā ⁊ requieſcite. Sufficit vēit hora ecce filiꝰ hoīs tradet in manꝰ pctōrū ſurgite eamꝰ: ecce qui me tradet ꝓpe ē. Et adhuc eo loquēte iudas venit ſcharioth vnꝰ d̄ duode ci ⁊ cū eo turba mlta cū gladijs ⁊ lignis miſſi a

c Abba pater Idem ſignificant tamen vnum eſt grecum ⁊ aliud la tinum.

ũmis ſacerdotibꝰ ⁊ ſcri
bis ⁊ ſenioribꝰ. Dede-
rat ãt traditor eis ſignũ
dicẽs. quẽcũq; oſculatus
fuero ipſe ẽ tenete eũ: ⁊
ducite caute[c]. Et cũ ve
niſſet ſtatĩ accedens ad
eũ ait. aue rabbi. ⁊ oſcu
latꝰ ẽ eũ. At illi manus
iniecerũt ĩ ieſũ: ⁊ tenue
rũt eũ. Unꝰ ãt de circũ
ſtãtibꝰ educẽs gladiũ p
cuſſit ſeruũ ſũmi ſacerdo
tis: ⁊ ãputauit illi auri-
culã. Et rñdẽs ieſus ait
ill'. Tãq; ad latronẽ exi
ſtis cũ gladijs ⁊ lignis
cõphẽdẽ me. Quot-
tidie erã apd vos ĩ tem
plo docẽs: ⁊ non me te-
nuiſtis: ſ; vt ĩpleãt ſcri
pture. Tũc diſcipuli eiꝰ
reliquẽtes eũ oẽs fuge
rũt Adoleſcẽs ãt qdã[d]
ſeqbat eũ amictꝰ ſindo-
ne[e]: ſup nudo[f]: ⁊ tenue
rũt eũ. at ille reiecta ſin
done: nudus pfugit ab
eis. Adduxerũt ieſu; ad
ſũmũ ſacerdotez ⁊ ꝯue-
nerũt oẽs ſacerdotes ⁊
ſcribe ⁊ ſeniores. Petrꝰ
ãt a lõge ſecutꝰ ẽ eũ vſ-
q; ĩtro in atriũ ſũmi ſa
cerdotis ⁊ ſedebat cu;
miſtris ad ignẽ ⁊ caleſa
ciebat ſe. Summi vo ſa
cerdotes ⁊ oẽ cõſiliũ q̃
rebãt aduerſus ieſũ te-
ſtimõiũ vt eũ morti tra
derẽt nec ĩuẽiebãt. Mul
ti ãt teſtioniũ falſũ dice
bãt adũſus eũ. ⁊ ꝯueiẽ
tia teſtionia nõ erãt. Et
qdã ſurgẽtes falſũ teſti
mõiũ q̃rebãt aduerſus
eũ dicẽtes. Qm̃ nos au

diuimꝰ eũ dicentẽ[g]. Et
diſſoluã tẽplũ h̃ mãu' fa
ctũ ⁊ pꝰ triduũ aliõ ma
nu fcm̃ edificabo. ⁊ nõ
erat ꝯueniẽs teſtioniu;
illoꝝ. exurgẽs ãt ſũmꝰ
ſacerdos ĩ mediũ: ⁊ iter
rogauit ieſũ dicẽs. Nõ
rñdes qcq̃; ad ea q̃ tibi
obiciũt ab his? Ille ãt
tacebat: ⁊ nihil rñdit.
Rurſu; ſumꝰ ſacerdos
ĩterrogabat eũ: ⁊ dixit
ei Tu es xp̃s filiꝰ dei bñ
dicti? ieſus ãt dixit illi[h]
Ego ſu;. ⁊ videbitis fi-
liũ hoĩs ſedẽtẽ a dextris
ṽtutis dei ⁊ veniẽtẽ cũ
nubibꝰ celi. Sũmꝰ ãt ſa
cerdos ſcidẽs veſtimẽ-
ta ſua ait. Quid adhuc
deſideramꝰ teſtes? Au-
diſtis blaſphemia;? qd
vob vi. Qui oẽs ꝯdẽna
uerũt eũ eẽ reũ mortis?
Et ceperunt qdã cõſpuẽ
eũ ⁊ velare faciẽ eiꝰ. Et
colaphis cedẽ ⁊ dicẽ ei
pphetiza. Et miſtri ala
pis eũ cedebãt. ⁊ cũ eẽt
Petrꝰ ĩ atrio deorſum:
venit vna ex ãcill' ſũmi
ſacerdotis: ⁊ cũ vidiſſ;
Petrũ caleſaciẽtẽ ſe: a-
ſpiciẽs illũ ait. Et tu cũ
ieſu nazaꝛeno eras. At ille
negauit dicens. Neq;
ſcio nq; noui qd dicas. ⁊
exijt foras añ atrium. ⁊
gallꝰ cãtauit. rurſus ãt
cum vidiſſet illum an-
cilla cepit dicẽ circũſtã
tibꝰ: q2 hic ex ill' ẽ. At il
le iterꝝ negauit. ⁊ pꝰ pu
ſillũ rurſusq; aſtabãt di
cebant Petro. ve ex ill'
es nam: ⁊ galileus es[i]

In tertia parte pn
cipali dicitur.
c Et ducite eum
caute ne forte ra/
piatur de manibꝰ
veſtris. quia po//
pulus communis
habebat deuotio/
nem ad eum.
d Adoleſcens. ãt
quidã: q2 iſte non
nominatur hic di
cunt aliqui q fuit
Jacobꝰ frater do/
mini: Alij autez q
fuit Joannes euã/
geliſta qui iunior
erat inter apoſto/
los. Alij autem di
cunt q fuit qui//
da; iuuenis de il/
la domo in qua co
mederunt paſcha
e Amictꝰ ſindo
ne. i. veſte linea.
f Super nudo
ſc; corpore q2 non
habebat aliam ve
ſtem. In quarta p
te pncipali dicit.
g Audiuimꝰ eu;

dicentem: ego diſ
ſoluam templum
hoc manu factum
⁊c. falſu; eni ĩpo/
ſuerunt ei q2 hoc
non dixerat. vt ha
betur Joan. ij. ca.
ſ; ſic dixerat. Sol
uite templu; hoc
⁊c. predicẽs mor-
tem ſuam in qua
corpus eiꝰ qd erat
tẽplũ deitatis ſolu
tu; eſt. Et ſi de ma
teriali tẽplo ĩtelli
gat adhuc falſum
impoſuerũt quaſi
abſolute dixerit.
qd tñ cõditionate
dixerat: ⁊ iõ bene
ſubdit. Et nõ erat
ꝯueniens teſtimo
niũ illoꝝ. h Je/
ſus ãt dixit illi ego
ſu;: Interrogatus
de veritate diui//
norum reſpondet
qui prius in alijs
tacuerat quia de
diuinis non de//
bet ita taceri veri
tas ſi ĩterrogetur.
ſicut de humanis:
In quarta parte
minus principali
dicitur ſic.
i Nam ⁊ gali/
leus es: licet enim
eſſet vna lingua
omnium hebreo/
rum tamen ſm va
rias partes iudee
variebatur in ali/
qua proprietate:
ſicut lingua galli/
ca in picardia ⁊
normandia p quã
percipitur in lo/
quela de qua na/
tione ſit aliquis./

a Cepit anate/
matizare.i.male//
dicere ſibi ipſi ſi
cognouiſſet ieſuȝ.
vnde anatemati/
ȝatio ſignat iura/
tioneȝ que eſt per
execrationem ſci/
licet quando ali/
quis iprecaꝛ ſibi/
metipſi maluȝ pe/
ne ſi ita ſit ſicut i/
ponitur ei. In ca.
xiiij. vbi dꝛ abba
pater idem ſignifi
cat. Additio Ab/
ba pater eſt pro -
prie nomen ſiruȝ
ideſt caldaicum ꝛ
frequenter habeꝛ
in tra̅ſlatione cal
daica.
b Et confeſti ma/
ne facto. Hic con/
ſeque̅ter deſcribi/
tur chriſti paſſio p
gentiles conſuma
ta. Et pmo deſcri/
biꝛ ipſius chriſti
crudeliſ occiſio. ſe
cundo eius fideliſ
ꝛ deuota tumula/
tio ibi. ꝛ cum ſero
eſſet factum pma
in duas quia pri/
mo deſcribiꝛ chri
ſti iniqua co̅dem/
natio. ſecundo ini
que ſententie exe/
cutio ibi: Et poſtq̄ȝ
illuſerunt ei. Pri/
ma i quatuor quia
primo chriſtus ge̅
tili iudici preſen/
tatur. ſecundo ab
eo examinatur: ibi
Et iterrogauit eu̅
Pilatus. Tertio
eius innocentia d
claratur ibi: p die̅

Ille a̅t cepit anathema
tiȝare[a] ꝛ iuraꝛ q꞉ neſcio
hominem iſtu̅ quem di
citis. Et ſtatim gallus
iteruȝ cantauit. ꝛ recor
datus eſt petrus verbi
qd̄ dixerat ei ieſus pri/
uſqua̅ gallus ca̅tet bis:
ter me negabis. ꝛ cepit
flere. Et co̅feſti mane[b]
co̅ſciliu̅ facie̅tes ſummi
ſacerdotes cum ſeniori
bus ꝛ ſcribis ꝛ vniuer
ſo co̅ſcilio: vincie̅tes ie
ſum duxeru̅t ꝛ tradide
runt pilato. ꝛ interroga
uit eum pilatus: Tu es
rex iudeoru̅: At ille r̄n
dens ait illi. tu dicis. ꝛ
accuſaba̅t eu̅ ſummi ſa
cerdotes in multis: pila
tus au̅t rurſum interro
gauit eum dicens. No̅
r̄ndes quicq̄m. Uides
in qua̅tis te accuſant. ie
ſus aute̅ amplius nihil
reſpondit ita vt mirare
tur Pilatus. per diem
autem feſtum ſolebat
dimittere illis vnuȝ ex
vinctis que̅cunqȝ petiſ
ſent. erat a̅t qda̅ q dice
batur Barrabas q cuȝ
ſeditioſis erat vinctus
qui in ſeditione fecerat
homicidium. ꝛ cu̅ aſce̅
diſſet turba cepit roga
re ſicut ſemper faciebat
illis. Pilatus a̅t reſpo̅
dit eis ꝛ dixit. Uultis
dimitta̅ vobis regeȝ iu
deoru̅? Sciebat. n. qd̄ p
inuidia̅ tradidiſſent euȝ
ſummi ſacerdotes Po̅
tifices au̅t co̅citaueru̅t
turba̅: magiſ Barraba̅
dimitteret eis Pilatus
autem iterum r̄ndens
ait illis. Quid ergo vul
tis faciaȝ regi iudeoru̅?
At illi iteꝝ clamaueru̅t
Crucifige eum Pilat⁹
vero dicebat illis. quid
enim mali fecit? At illi
magis clamabant. Cru
cifige eum. Pilatus au
tem volens populo ſa/
tiſfacere dimiſit illis:
Barraban. ꝛ tradidit
Jeſum flagellis ceſum
vt crucifigeretur. Mi
lites autem duxerunt
eum in atrium pretorij
ꝛ conuocant totam co/
hortem ꝛ induunt euȝ
purpura: ꝛ imponunt
ei plectetnes ſpineam
coronam. et ceperu̅t ſa
lutare eum. Aue rex iu
deorum. ꝛ percutieba̅t
caput eius harundine:
ꝛ conſpuebant euȝ ꝛ de
ponentes genua adora
bant eum: ꝛ poſtq̄ȝ illu
ſerunt ei[c]: exuerunt il/
lum purpura: Et indu
erunt eum veſtimeutis
ſuis. ꝛ educunt illuȝ vt
crucifigerent eum. Et
angariauerunt preter/
eunteȝ quempiam Sy
monem cireneum ve/
nientem de villa prate̅
alexandri ꝛ Ruffi[d]: ut
tolleret crucem eius. ꝛ
perducunt illum in gol
gota locum quod eſt in
terp̄tatuȝ caluarie loc⁹
Et dabant ei biberere
mirratu̅ vinu̅[e]. Et no̅ ac
cepit ꝛ crucifige̅tes euȝ
diuiſerunt veſtimenta

autem feſtu̅ Quar
to inique condem
natur ibi. Pilatus
autem volens ſa/
tiſfacere populo.
Sententia iſtaruȝ
partium patet ex
dictis Matthei.
xxvij. capi. vbi iſta
ponuntur eodem
ordine a p̄ricipio
illius capituli. vſ/
que prope mediu̅
tamen aliqua ſunt
ibi iterpoſita que
hic omittu̅tur. q꞉
Marcus breuita/
ti ſtudebat.
c Poſtq̄ȝ illuſe/
runt. Hic co̅ſeque̅
ter deſcribitur ini
que ſententie late
in chriſtum execu
tio vbi primo po/
nitur ipſius chri/
ſti iudicati crucifi
xio. Secundo cru
cifixi illuſio ibi: ꝛ
preter euntes blaſ
phemabant. Ter/
tio illuſi expiratio
ibi. Et facta hora
ſexta. Sententia
iſtarum partium
pȝ ex dictis Mat
thei. xxvij. Exce/
ptis que ſecuntur
d Patrem Alexa̅
deri ꝛ Ruffi. hic
dicit Hierony. qd̄
nomen iſtius Sy
monis hic expo/
nitur ratione filio
rum ſuorum qui
era̅t diſcipuli xpi.
e Et dabant ei
bibere vinuȝ mir
ratum. Dicunt ali
qui qd̄ iſtud vinu̅
dicitur mirratum

ex propetate mir
re que eſt valde a
mara: iſta tamen
amaritudo caula
batur ex admixtõ
ne fellis: Alij autẽ
dicunt ꝙ non ſo/
lum fuit ibi: mix/
tio fellis ſed etiaꝫ
mirre.
a Et nõ accepit.
Contrariuꝫ tamẽ
videtur Joã. xix.
capit. vbi dicitur.
Cum accepiſſet ie
ſus acetum. Ad ꝙ
dicendum qð ali/
qd accepit ad gu/
ſtandum modicũ
tamẽ propter iple
tioneꝫ pphetie di
centis In ſiti mea
potauerũt me ace
to: ⁊ quia illud qð
modicum eſt qua
ſi nihil reputatur
ideo hic dicit ꝙ
non accepit. ſcili/
cet ad perfecte bi/
bendum.
b Erat auteꝫ ho
ra tertia ⁊ crucifi/
xerunt euꝫ Joan.
xix. capit. dĩ. Erat
autem hora quaſi
ſexta. ſm veritatẽ
erat hora media
inter ſextam ⁊ ter
tiam medium ve/
ro denotatur ab
vtroqꝫ extremorũ
⁊ ideo ab euange
liſtis aliquãdo de
nominatur tertia
aliquando ſexta.
c Uidens auteꝫ
Cẽturio qui ex ad
uerſo ſtabat quia
ſic clamans expi/
raſſet ⁊c̃. Uidebat

eius: mittẽtes ſortẽ ſu-
per eis quis quid tolle
ret. Erat autem hora
tertia[b] ⁊ crucifixerunt
eum. Et erat titulus
cauſe eius inſcriptus.
Rex iudeorum. et cum
eo crucifigunt duos la
trones vnum a dextris
⁊ aliuꝫ a ſiniſtris eius.
⁊ impleta eſt ſcriptura
que dicit. ⁊ cum iniqs
reputatus eſt. Et pre-
tereuntes blaſphema-
bant euꝫ mouentes ca-
pita ſua: ⁊ dicẽtes: vah
qui deſtruis templum
dei ⁊ in tribus diebus
reedificas Saluum fac
temetipſum deſcendẽs
de cruce. Similiter ⁊
ſummi ſacerdotes illu
dentes ad alterutrum
cum ſcribis dicebant.
Alios ſaluos fecit: ſeip
ſum non poteſt ſaluum
facere. Chriſtus rex iſra
el deſcendat nunc de
cruce vt videamus ⁊
credamus. Et qui cuꝫ
eo crucifixi erant cõui/
tiabantur ei. ⁊ facta ho
ra ſexta: tenebre facte
ſunt per totam terram
vſqꝫ in horam nonam.
Et hora nona exclama-
uit Jeſus voce magna
dicens. Heloy heloy la
mazabatani: quod eſt i
terpretatũ. Deus meꝰ
deus meus vt quid de
reliquiſti me? ⁊ quidaꝫ
de circunſtantibus au/
dientes dicebant. ecce
heliaꝫ vocat. Currens
autem vnus ⁊ implens

ſpongiam aceto circũ-
ponenſque calamo: po
tum dabat ei dicens.
Sinite videamus: ſi ve
niat helias ad deponẽ-
dum eum Jeſus auteꝫ
emiſſa voce magna ex-
ſpirauit. Et velum tem
pli ſciſſum eſt in duo a
ſummo vſqꝫ deorſum.
Uidens autem centu-
rio: qui ex aduerſo ſta
bat: quia ſic clamans
exſpiraſſet ait[c]. Uere
hic homo filiꝰ dei erat
Erant autem ⁊ mulie-
res delonge aſpicien-
tes: inter quas erat ma
ria magdalene ⁊ Ma-
ria Jacobi minoris: ⁊
Joſeph mater: ⁊ Salo-
me. ⁊ cum eſſet in gali-
lea ſequebantur eum
⁊ miniſtrabant ei ⁊ alie
multe que ſimul cuꝫ eo
aſcenderant hyeroſo-
limam. Et cum iam ſe-
ro eſſet factum[d]: quia
erat paraſceue[e] quod ẽ
ante ſabbatum: venit
Joſeph[f] ab arimathia[g]
nobilis decurio[h] qui ⁊
ipſe erat expectans re-
gnum dei. Et auda-
cter introiuit ad Pi-
latum: ⁊ petijt corpus
Jeſu[i] Pilatus autẽ mi
rabatur ſi iam obijſſet
Et accerſito Centurio/
ne: interrogauit eum ſi
iam mortuus eſſet. Et
cum cognouiſſet a cen-
turione: donauit cor-
pus Joſeph. Joſeph
autem mercatus ſindo
nem: ⁊ deponens eum

enim qð illa vox
non poterat natu
raliter formari ab
homine ſic propi/
quo morti: ⁊ ideo
concluſit ꝙ eẽt for
mata virtute dei
dicens. Uere hic
hõ filius dei erat.
d Et cum iaꝫ ſe/
ro factuꝫ eẽt. Hic
deſcribitur ipſius
chriſti deuota tu/
mulatio: ⁊ patet
ſentẽtia ex dictis.
Matth. xxvij. ca.
exceptis que ſecũ
tur. e Qð erat
paraſceue. ideſt p̱/
paratio quia tunc
erat feria ſexta in
qua preparaban/
tur ea que ðbebãt
comedi die ſequẽ
ti. f Uẽit ioſeph
ad ſepeliẽdũ chri
ſtum anteq̃ꝫ intra
ret ſabbatuꝫ ĩ quo
non erat licitum
facere talia.
g Ab arimathia
que antiquitꝰ di/
cta eſt ramatha ð
qua fuit Samuel:
vt habetur primo
regum.
h Decurio ideſt
vnus de curialibꝰ
Decuriones eniꝫ
dicuntur qui ſunt
de curia alicuius
magni principis:
Dicuntur etiaꝫ cu
riones q̃ accipiũt
curam plebis.
i Et audacter in
troiuit ad Pila/
tum ⁊c̃. Priuſ. n.
erat diſcipulꝰ chri
ſti occultus ꝓpter

metum iudeorum.ſed exemplo mortis chriſti animatus oſtendit ſe publice eſſe chriſti diſci/pulum petendo eius ſepulturam:⁊ exequendo a Et aduoluit lapidem ad hoſtium monumē ti Circa enim ſepulchrum erat quedam clauſu ra ad hoſtium il/lius clauſure fuit poſitus lapis ma/gnus non a ſolo ioſeph: ſed etiam ab alijs qui fuerūt cum eo in ſepultu ra chriſti.

inuoluit ſindone: ⁊ po ſuit eum in monumen/to: quod erat exciſſum de petra. Et aduoluit Lapidem ad hoſtium monumenti.[a]

Expoſitio moralis Marci.xiiij.capi.

Erat autē Paſcha ⁊c. Theophilus. Uoluit enim dominus in paſchate crucifigi quia ipſe erat verum paſcha. Et querebant ſummi ſacer dotes ⁊c. Adhuc aliqui de iſtis Chriſtum per ſequentur in membris ſuis. Et cum eſſet in do/mo Symonis leproſi. Per hoc oſtendit quod predicatores non debent abhorrere peccato/res. Uenit mulier habens alabaſtrum ⁊c. mu lier iſta rationalis eſt anima que frangit alaba ſtrum cum rationabiliter domat corpus pro/prium:⁊ qñ hoc cedit ad honorem dei effun/dit ſuper caput chriſti. Prime corin.ij. Caput chriſti deus. Erant autem quidā indigne ferē tes. Iſti ſunt ſimiles illis qui grauius portant expenſas decem ſolidorum pro chriſto:q̄ꝫ.l. vel cētū.pro mūdo: Ideo ſeq̄tur. Sinite illam eius approbando operationē. Et iudas ſchariothis ⁊c. Beda. mult hodie ſcelus iude ſcilicet quo dominum ad magiſtrum deuinque ſuum pecu nia vendiderit velut in mane ac nephariū ab horrent: nec tamen cauent: nam cū pro mune ribus charitatis ac veritatis vitam ſpernunt: deum qui veritas ⁊ vita eſt ſpernunt. Et pmo die azimorū: ſequitur ⁊ mittit duos ex diſcipu lis ſuis ⁊c. Scilicet Petrum ⁊ Joannem vt di citur Luce.xxij.capi. per Petrum ſignificatur actio bona: per Joannem contemplatio deuo/ta que preparant paſcha ideſt diſponūt ad chri ſti corpus debite ſumendum: preparant autem in cenaculo. Ideſt in homine per orationē in deum eleuato grandi longitudine lōganimitatis: Lato latitudine charitatis ſtrato varietate virtutis Ueſpere autem facto ⁊c p h aūt ꝙ xps ī mēſa denuntiauit ſuū pditorē deſignauit ꝙ multi proditores veniunt ad menſam ſuā. hie/ronymus. Dic ſacerdos dic clerice quomodo eiſdem labijs deoſcularis filium virginis qui bus deoſculatus es filiam meretricis: o Juda oſculo filium hominis tradis? Et manducanti bus illis accepit ieſus panem ⁊c. per ieſū qui ſalus interpretatur intelligitur bonꝰ prelatꝰ chriſti vi/carius ⁊ de ſua ſb ditorumq̄ꝫ ſuorū ſalute ſolicitꝰ. Hic accipit panem cū diligenter ſtudet ſacram ſcripturam: ⁊ benedicit quando deo a/tribuit eius intelligentiam: Frangit autem ⁊ dat deuote predicando. Econtra de ignorante dicitur Treno.iiij. Paruuli petierunt panem: ⁊ non fuit qui frangeret eis. Et accepto calice ⁊c. per quem perſecutio deſignatur in ſcriptu ra. Hic calix ſumitur patienter tollerando ⁊ datur alijs ad ſimile exhortādo. Et hymno di/cto exierunt in montem: per hoc oſtendens ꝙ aſcendens ad vitam artiorem primo debet im plorare clementiam diuinam. Et ait illi Jeſus omnes vos ſcandalizabimini ⁊c. Criſoſto. car nale eſt cadere: ſed dyabolicum eſt iacere. Pe/trus autem ait illi: ⁊ ſi omnes ſcandalizati ⁊c. Communiter accidit ꝙ illi qui alijs in virtute ſe preferunt. turpius alijs cadunt. Ideo ſubdi/tur: Amen dico tibi ⁊c. Et veniunt in predium qđ dicitur getſemani qđ interpretatur vallis pī guedinis: Ideo ſignificat humilitatem gratio ſam. per hoc igitur ꝙ chriſtus orauit ibi humi liter: ſignatur quod oratio humiliantis ſe vera citer deo eſt accepta: Eccleſiaſtici.xxxv.capitu. Oratio humiliantis ſe nubes penetrat ⁊c. Per hoc autē ꝙ dicitur dominus hic ter oraſ/ſe. Docuit nos orare perfecte: quia perfectio cō ſiſtit in tribus.ſ. pncipio medio ⁊ fine: Quēcun que oſculatus fuero ⁊c. Amicitie ſignis prodi/tores vtuntur vt eorum dolus latentius paga/tur ⁊ amputauit illi auriculam ⁊c. Hoc ſignum fuit dementis aures iudeorum amputanda ſicē patet per effectum: q2 nihil audire volunt de ſalute ſua. At ille relicta Sindone nudus pfu/git ab eis. Beda qui vult fugere manꝰ iniquo/rum reliquens mentē que mundi ſunt ſugiat poſt chriſtum ſicut Joſeph relicto pallio fugit de dñe manibus ipudice. Petrus autē a longe ſecutus eſt ⁊c. Beda merito a longe ſequebatur

qui erat de ꝓximo negaturus:non.n.negare
poſſet ſi chriſto ꝓrimus adheſiſſet. Et ſedebat
cū miniſtris Hieronymus. Atriū ſacerdotis ē
circuitus ſecularis:miniſtri demonia cū q̄bus
qui ſedet non pōt flere peccata. Ignis aūt deſi
derium eſt carnis:Sūmi vero ſacerdotes ⁊ oē
concilium querebāt aduerſus Jeſum teſtimo-
nium. Modus autē iniquorum eſt aduerſus
Innocētes querere teſtimonia:⁊ recipere fal-
ſa Sūmus autem ſacerdos ſcindens veſtimen
⁊c̄. per hoc fuit ſignificatum ꝙ preſcindenduꝫ
erat ſacerdotium iudeoruꝫ:ſicut ⁊ ſtabilitas ſa
cerdotij chriſti:per hoc ꝙ eius tunica etiam a
crucifigentibus eum non fuit ſciſſa. Et ceperūt
quidam conſpuere eum ⁊c̄. Hyeronymus vt
ſputaminibus ſuſceptis facieꝫ anime noſtre la/
uaret:⁊ velamine faciei ſue velamen cordium
noſtrorū aufferret. Et colaphis q̄bus in capi/
te percuſſus eſt caput humani generis qd̄ eſt.
Adā ſanaret ⁊ alapis q̄bus expalmatꝰ eſt laus
eius maria manibus noſtris labijs q̄ plaude/
retur vt dī. Omnes gentes plaudite manibꝰ.
Et ſtatī iterū gallus cantauit ⁊c̄. Hieronymus
Gallus lucis Nuncius qd eſt niſi ſpūs ſanctus
cuius voce in ꝓphetis ⁊ Apoſtolis nos de tri/
na negatione excitamur ad amariſſimos poſt
lapſuꝫ fletus qui male de deo cogitamus ⁊ ma
le locuti ſumus proximo ⁊ male facimꝰ ad nos
ipſos. Et interrogauit eum Pilatus ⁊c̄. Juſte
traditi ſunt romano exercitui qui ſaluatorem
tradiderunt Romanoruꝫ preſidi. Ita vt mira/
retur Pilatus.ſ. de eius patiētia quē audierat
peritum in lege ⁊ potentē ad oīa reſpondere.
pontifices autem concitauerunt turbam ⁊c̄.
Adhuc hodie aliqui magis nituntur ſaluare ⁊
etiam promouere malos homines:quā bonos
Pilatus autē volens ſatiſfacere populo ⁊c̄. ſic
faciunt mali Judices pro fauore humano iuſti/
tiam ſubuertentes. Et ceperunt eū ſalutare ⁊c̄.
Ita faciunt multi in eccleſia deuote ſalutantes
eū in apparentia ſed eū expoliant bonis ⁊ affli
gunt ⁊ percutiunt in mēbris ſuis. Et angaria/
uerunt quēpiā ⁊c̄. Sic multi portant hodie in
agnaria crucē penitentie. Et dabant ei vinum
mirratū bibere ⁊c̄. Similiter hodie multi dāt
Chriſto bibere potum amarum. Et diuidunt ſi
bi veſtimenta ſua rapientes bona ſimplicium
chriſtianorum. Et eum iniquis deputatus eſt:
ſic fit hodie ipſius mēbris per iuſtitie ſubuer-
ſionem in multis locis. Et preterceūtes blaſphe
mabant eum ⁊c̄. Hoc ſimiliter faciunt de tra/
ctores bona ſacra membroruꝫ Chriſti denigrā
tes Deus meus vt q̄ dereliq̄ſti me ꝓpter qd̄ nō
debet Chriſtianus mirari ſi a deo permittit
per malos tribulari:qꝛ ſic ſuo capiti cōformat
Et velum templi ſciſſum eſt. prime Corin.iij.
capi. Dicitur templum dei ſanctum eſt ꝙ eſtis
vos:⁊ ideo velum huius templi ſcinditur quā
do per compaſſioneꝫ mortis chriſti fidelis ab
omni terrenorum inordinato amore ſepara/
tur. Uidens autem. Centurio ⁊c̄. per hoc quod
iſte gentilis confitebatur in chriſto veritatem
deitatis ſignificata fuit illuminatio futura gen
tium:⁊ excecatio. iudeoruꝫ. Uenit ioſeph ab ari
mathia:ſequitur. Et petijt corpus Jeſu ⁊c̄. Mo
raliter ioſeph:qui īterpretatur accreſcens cor
pus Jeſu petit:quando perſona creſcens in vir
tutibus euchariſtiam ſumit. Et inuoluit in ſin/
done:quando deuotionem ſuam abſcondit ab
humana laude:⁊ ponit in monumēto qn̄ iugit
cogitat de ipſo:qꝛ monumētū dr̄:quaſi mouēs
mentem:per hoc aūt ꝙ ſancte Mulieres aſpi/
ciebant vbi poneret ſignificatū fuit qd̄ religio
ſe ꝑſone que ſunt in mundo mortue debēt cuꝫ
eo per cōpaſſionem ſepeliri vt reſurrectionis
eius participes fieri mereantur.

¶ Queſtio fratris. Antonij Betontini. Su/
mite hoc eſt corpus meū ⁊ accepto calice gra/
tias agens dedit eis. Marci. xiiij. capi. Ex qui
bus v̄bis q̄rit. Quid.ſ. in hoſtia cōſecrata. qd
ve in mero exiſtēte calice ꝯſecrato eē credē de
bemus. Ad qd̄ breuit r̄ndet:qꝛ ſm̄ beatū. Gre/
goriū in omelia paſchali:in h̄ ſacro aliud ē: ꝙ
vid̄r:⁊ aliud eſt qd̄ ītelligit. ⁊ illud ꝙ cernit eſt
ſpecies panis in hoſtia:⁊ vini in calice:ſꝫ illud
ꝙ creditur eſt veritas carnis ⁊ ſanguinis ieſu
xp̄i: Intelligendū tn̄ ꝙ ſub panis ſpecie q̄ vide
tur in hoſtia quattuor eē credunt. Primo credi
tur qdē ibi eſſe corpus chriſti ex vi verboꝝ: qꝛ
verba cōſecrationis de ſolo corpore faciūt mē
tionē. ſcd̄o eſt ibi ſanguis xp̄i ex cōcomitātia ꝓ
pinq̄ qꝛ lꝫ aīa non viuificat corpus niſi ſangui
ne mediātetn̄ ꝑtinet ad eandē nām: ⁊ iō con/
comitatur ipſuꝫ ꝓpinq̄. Quarto eſt ibi deitas
v̄bi ex cōcomitātia remota q̄ lꝫ diuinitas cū tri/
bus precedētibus faciat ſuppoſitū vnuꝫ tn̄ nō
pertinet ad vnam naturam:hec etiam eadem
quattuor in calice eſſe creduntur. Primo equidē
eſt ibi ſanguis ex virtute v̄boꝝ:eo ꝙ verba cō/

ſecrationis calicis de ſolo ſanguine faciũt mẽtionẽ3. ſcđo credit᷑ ibi eſſe corpus xp̄i ex cõcomitantia imediate: qꝛ corpus eſt ſanguinis im mediatũ receptaculũ. tertio credit᷑ ibi eſſe aĩa ex concomitantia ꝓpinqua: qꝛ ꝑtinent ad eandem naturã hũanam: quarto credit᷑ ibi diuinitas ex concomitantia remota: qꝛ non ꝑtinet ad eandẽ naturam: q̃uis bene ad idem ſuppoſitũ. Qđ aũt iſta i hoc digniſſimo ſacr̃o ſint: probat᷑ ꝑ btm̃ Ambroſiũ i libro de ſacra. qui ait. Illa que fuerunt i vtero virginis inueniunt᷑ in hoc digniſſimo ſacramẽto. Iſta quatuor inſuper ibi eſſe ſaluator oſtendit Ioãnes. vj. ca. dicens. Ego ſum panis viuus qui de celo deſcendi. per hoc eni qđ dr̃ panis dat intelligere corpus: vñ ait. Caro mea vere eſt cibus: propter hoc qđ dicit viuus: dat intelligere aĩa3 per quã corpus viuificat᷑. Et qꝛ anima ſine ſanguine corpus viuificare nõ põt: iõ ſubintelligit᷑ ſanguis: idcirco infert: ſanguis meus vere eſt potus. Dicit aute3 qui de celo deſcendi: ꝓpter diuinitatem. Ex quibus omnibꝰ tria poſſunt elici documenta ſm̃ tres catholicas veritates. Primũ documentũ eſt ꝙ cum in primitiua eccleſia ſacramentũ hoc ſub vtraq3 ſpecie toti populo miniſtraret᷑ rationalis fuit iſtitutio moderna: vt ſub ſpecie panis: tantũ populus cõicaretur propter multa pericula: q̃ acciderunt: qꝛ non eſt ſicut heretici imaginãtur: vt ſit tm̃ corpus i hoſtia ⁊ ſanguis i calice: imo corpus eſt in calice: ⁊ ſanguis in hoſtia. Scđm documentũ eſt: qꝛ ex quo ſm̃ Gregoriũ aliud ẽ qđ cernit᷑: ⁊ aliud qđ credit᷑: i hoc ſacramento adoratio non eſt dirigenda ad illud qđ cernit᷑ ſc3 ad ſpecies: ſed ad id qđ credit᷑ tm̃: qꝛ illud ẽ dignum dãnatione qđ adorari nõ debet niſi ꝑ ſe: nos adoret᷑ vel eleuetur a ſacerdote ꝓpter periculum idolatrie: ex quo verba conſecratõis merito ſecrete ꝓferuntur. Tertiũ documentu3 eſt qđ l3 proprie in hoc ſacramento non videatur chriſtus: qꝛ ſm̃ Grego. aliud eſt qđ cernitur: ⁊ aliud qđ credit᷑: nam ibi accidentia cernuntur que non ſunt in corpore xp̄i ſicut in ſubiecto: tñ non errant fideles: qui dicũt in ſacerdotis manibus ſe vidiſſe deum: qꝛ nullus errat cuius v̓ba pñt verificari: eo modo quo verificatur diuina ſcriptura in qua dicitur ꝙ aliqui viderunt deu3 oculo corporali: ſicut moyſes vidit deũ corporaliter cernendo rubũ: ſicut Exo. iij. c. ſcriptũ ẽ. nõ ꝙ ibi diuinitatẽ videret ſ3 qꝛ diuinitas ibi aſſiſtebat illi rubo ⁊ ita corpus chriſti ſuo mõ ſpeciebus aſſiſtit q̃ in h̃ ſacr̃o cernũt᷑: ⁊ q̃ ista abſcõdita erãt ab oculis eoꝝ hominũ. Ideo ſaluator hodie dicit vt h̃r Mar. xiiij. ca. Sumite hoc eſt corpus meũ: ⁊ accepto calice ⁊c̃.

Feria.iiij. poſt dñicam palmaru3. Paſſio dñi noſtri ieſu xp̄i ſm̃ Luc. xiij. cap.

In illo tp̃e appropinquabat ãt dies feſtꝰ[a] azimorũ[b] que dicitur paſcha.[c] Et querebant principes ſacerdotum ⁊ ſcribe[d] quomodo ieſum interficerent[e]. Timebãt vero plebem.[f] intrauit autem ſathanas in iudam[g] qui cognominabatur ſcarioth vnus de

Expoſitio litteralis.

a Appropinquabat. poſtq̃3 euãgeliſta deſcripſit xp̄i predicationẽ. Hic ꝯſequenter deſcribit ipſius paſſionem ꝑ quam ſolutũ eſt preciũ noſtre redẽptionis: vbi primo deſcribit᷑ maligna xp̄i cõprehenſio: per explorationẽ iudeoꝝ. ſcđo eius cõdẽnatio iniuſta ꝑ executionẽ gentiliũ ca. ſequẽti. Prima diuiditur in quatuor partes: qꝛ ṕmo deſcribit᷑ xp̄i vẽditio facta non ex eius ignorantia: ſed magis ex preſcientia ⁊ voluntate. ſcđo ipſius venditi traditio non ex eius diſplicentia: ſed ex charitate. tertio traditi cõprehenſio: non ex xp̄i ipotentia: ſed ex ſua mititate. quarto cõprehenſi illuſio: non ex ſua iniuſticia: ſed humilitate. ſcđa ibi: Venit aũt dies azimoꝝ. tertia ibi cõprehendentes aũt eũ. quarta ibi: Et viri qui tenebãt eũ illudebant ei. Circa ṕmũ dr̃. a Appropinquabat aũt dies feſtus. i. ſolẽnitas paſchalis q̃ celebrat᷑ ṕmo menſe. xv. die mẽſis: vt h̃r Leuit᷑. xxiiij. ca. Incipiebat tñ a veſpe precedẽtis diei. b Azimoꝝ. qꝛ fermentũ ⁊ fermentatũ non debebant apparere in domibus iudeoꝝ ſeptẽ diebus huius ſolẽnitatis: vt h̃r Exo. xij. cap. c Qui dr̃ paſcha. i. trãſitus: qꝛ tũc trãſiuit angelus dñi ꝑ egyptũ interficiẽs ṕmogenita egyptioꝝ hebreos ſaluãs. d Et querebant ṕnci pes ſacerdotũ ⁊c̃. moti iuidia ꝯ̃ xp̄m. e Quõ

duodecim. Et abijt ꝛ lo
cutus est cum principi-
bus sacerdotum[a] ꝛ ma
gistratibus queadmo-
dum illū traderet eis.
Et gauisi sunt ꝛ pacti sunt
pecuniam illi dare[b]. Et
spopōdit. Et querebat
oportunitatē vt illū tra
deret sine turbis. Uenit
autē dies azimoꝝ[c] in q̄
necesse erat occidi pa-
scha[d]. Et misit petrum
ꝛ ioannē dicēs. Euntes
parate nobis pascha: vt
māducemus. At illi di
xerūt. Ubi vis parem⁹
Et dixit ad eos. Ecce i
troeuntibus vobis i ci
uitatem[e] occurret vobis
hō quidā amphorā aq̄
portans: sequimini euz
in domū in qua intrat[f]
Et dicetis patrifamili-
as domus dicit tibi ma
gister[g] Ubi est diuerso
rium vbi pascha cuz di-
scipulis meis māducez
Et ostendet vobis cena
culū magnum stratū: ꝛ
ibi parate. Euntes aūt
inuenerūt sicut dixit illis
Et parauerunt pascha.
Et cuz facta esset hora
discubuit ꝛ duodecim
apostoli cū eo. Et ait illis
Desiderio desideraui[h]
hoc pascha māducare[i]
vobiscuz anteq̄ patiar.
Dico eni vobis: qa ex
hoc nō māducabo illd:
donec impleatur i regno
dei.[k] Et accepto calice
gratias egit ꝛ dixit. Ac
cipite ꝛ diuidite inter
vos. Dico eniz vob: q
nō bibā de generatiōe
vitis[l] donec regnuz dei
veniat. Et accepto pa-
ne grās egit[m] ꝛ fregit ꝛ
dedit eis[n] dicens. Hoc
est corpus meū qd pro

eū interficerēt. l3 enī hoc summe desiderarent
tñ erat eis difficile ꝓpter fauorē ppli ad xp̄m:
ideo subdit. f Timebant vo plebē: ne ꝯ eos
isurgerēt: si i xp̄m man⁹ mitterēt. g Intrauit
aūt sathanas i iudā. i. aiaz iude nō ꝑ illapsuz: q2
hoc est deo ꝓpriū
sed ꝑ effectū vēdi
tionē xp̄i ei sugge
rendo.
a Et abijt ꝛ locu
tus est cū principi
bus sacerdotū ꝛc̄.
motiuū autē iude
hic tacet: sed exp̄
mitur Mat. xxvj.
ꝛ Joan. xij. s. vt re
cuperaret valorē
vnguenti preciosi
effusi super xp̄m a
maria sorore La
zari. b Et gauisi
sunt. q2 ille mod⁹
capiēdi xp̄m per
suū discipulū vide
batur magis possi
bilis ꝛ secretus.
c Uenit aūt dies
azimoꝝ. Hic cōse
quenter describit
ipsius xp̄i venditi
traditio: ꝛ primo
traditio prenūcia
tur. scd̄o executói
datur: ibi Et egres
sus ibat. Prenun
ciatio dicte tradi
tionis fc̄a ē a xp̄o
cum cenaret cum discipulis. ꝛ ideo p̄mo descri
bitur paschale cōuiuiū. scd̄o instituit euchari
stie sacr̄m: ibi accepto pane. tertio ponit dicte
traditionis prenūciatio: ibi verūtñ. quarto di
scipuloꝝ informatio: ibi facta est ꝯtentio. Circa
primū dr̄. c Uenit aūt dies azimoꝝ. Ista erat
xiiij. dies mensis p̄mi: in cuius vespe debebāt
comedere agnū paschalē cū azimis panibus.
d In qua necesse erat occidi pascha. ꝛ accipit
hic pascha non ꝓ die solēni sicut supra: sed pro
agno paschali q illo vespere debebat occidi.
e Ecce introeuntibus vobis in ciuitatē. s. hie
rusalem. f Occurret vobis hō ꝛc̄. In hoc de
dit eis signū directiuū in preparatione conui
uij paschalis. g Et dicetis patrifamilias do
mus ꝛc̄. Hic aūt credit fuisse xp̄i discipulus: et
ideo prouidit de loco ꝛ de agno ꝛ alijs necessa
rijs in celebratiōe agni paschalis: vt dictū fuit
pleni⁹ Mar. xiiij.
ca. h Desiderio
desideraui. i. val
de desideraui.
i Hoc pascha mā
ducare. q2 tunc fi
niuit vetus testm̄
ꝛ inchoauit nouū
qd erat sibi i desi
deriū. k Dico
eni. q2 ex hoc non
manducabo illud
donec impleatur in
regno dei ꝛc̄. qa
post illā cenā non
comedit nec bibit
nisi post resurre
ctionē suā in q̄ im
pletū est regnum
dei: q2 tunc apta ē
ianua: ꝛ xp̄s resur
rexit ad vitā imor
talem: ꝛ tūc xp̄s cū
multis comedit ꝛ
bibit ad probādū
sue resurrectionis
veritatem: vt ha
betur infra. xxiiij.
cap. l Non bi
bam d generatōe
huius vitis. gene
rationem vitis vo
cat vinū: quia exprimit de fructu vitis. m Et
accepto pane. Hic consequenter instituitur eu
charistie sacramentū post legale conuiuium cū
dicitur. m Et accepto pane gratias egit. per
hoc ostendit q in ꝯsecratione huius sacramēti
preexigit deuotio ꝛ oratio. n Et fregit ꝛ de
dit eis dicens. Hoc est corpus meū ꝛc̄. non est
sic intelligendū q prius frangeret ꝛ daret di
scipulis: ꝛ postea diceret vba ꝯsecratōis: s3 ma
gis ecōuerso: q2 xp̄s dedit aplis suis corp⁹ suū
ꝯsecratū: ꝛ ideo p⁹s dixit vba ꝯsecratōis q̄ sunt
Hoc est corpus meū: q2 verba ꝯsecrationis effi
ciunt q figurant: postea fregit ꝛ dedit.

vobis datur. Hoc faci-
te in meam cōmemora
tionem[a]. Similiter ⁊ ca
licem poſtq̄ȝ cenauit di
cens. Hic eſt calix no-
uum teſtamentū in ſan
guine meo qui pro vo-
bis effundetur. Uerū-
tamen ecce manus tra
dentis me[b] mecum eſt
in menſa. Et quidem fi
lius hominis[c] ſm q̄ dif
finitum eſt vadit: verū
tamen ve homini illi p
quem tradetur[d]. Et ip
ſi ceperunt querere in-
ter ſe[e]: quis eſſet ex eis
qui hoc facturus eſſet[f]
Facta eſt autem contē-
tio[g] inter eos quis eorū
videretur eſſe maior[h].
Dixit autem eis. Re-
ges gentium dominan
tur eorum: ⁊ qui pote-
ſtatem habent ſup eos
benefici vocantur.
Uos autez non ſic: ſed
qui maior eſt in vobis
fiat ſicut minor. Et qui
preceſſor eſt: ſicut mini
ſtrator. Nam quis ma
ior eſt: qui recūbit an
qui miniſtra[i]t? Nonne
qui recumbit? Ego aūt
in medio veſtrum ſum
ſicut qui miſtrat[k]: vos
autem[l] eſtis qui per-
manſiſtis mecum in tē-
tationibus meis[m]. Et
ego diſpono vobis: ſicͣ
diſpoſuit mihi paťr me-
us regnum[n] vt edatis
et bibatis[o] ſuper men/
ſam meā in regno meo

a Hoc facite in meam cōmemorationē. quia
euchariſtie cōſecratio eſt quedam dn̄ice paſſio
nis rememoratio ⁊ ꝑpter hoc ꝯſecraẜ corpus
ſeparatim a ſanguine: q2 in paſſione ſanguis ſu
it ſeparatus a corpore. ideo ſubditur. Silr ⁊ ca
licē ⁊c̄. Cetera aūt
que ad iſtud ſacra
mentū pertinent
tractanda ſunt in
quarto ſententiaꝝ
Hic. conſequen
ter Chriſtus ꝑnū/
ciat traditionem
ſui dicens.
b Ecce man⁹ tra
dentis me. mecuȝ
eſt in menſa: ex q̄
patet maxima in/
gratitudo ⁊ prodi
tio Jude qui inge
rebat ſe comeſtiōi
cum xp̄o quē non
latebat ſua ꝓditio
c Et qdem fili⁹
hoīs. q2 lȝ ſit deus
⁊ hō: non tn̄ trade
batur et patiebaẜ
ſm diuinitatez in
qua impaſſibilis ē
ſed tn̄ ſm huma/
nitatez: ſm qđ diſ
finitū eſt in ꝓuidē
tia dei pro ſalute
mundi. d Uerūtn̄ ve homini illi per quem
tradetur ⁊c̄. q2 lȝ Judas poſt factū penituerit:
hoc tn̄ fuit inutiliter q2 per deſperationē ſe ſu/
ſpendit: vt habeẜ Matth. xxvij. ca. e Et ipſi
ceperūt querere inter ſe. ſ. apli. f Quis eēt
ex eis qui hoc facturus eſſet. tn̄ neſciuerunt qa
hoc xp̄s non reuelauit manifeſte: ſed tm̄ Joāni
ſecrete: vt hẜ Joānis. xiij. cap. g Facta eſt cō
tentio. Hic conſequenter poniẜ informatio di/
ſcipuloꝝ. ⁊ ꝑmo oſtendiẜ qualis ſit aptus ad of
ficium prelationis. Scđo qđ foret eis licitum
tpe perſecutionis: ibi ⁊ dixit eis. Adhuc ꝑmo
poniẜ informatio diſcipuloꝝ ī generali. Scđo
ipſius Petri in ſpāli: ibi Ait aūt dn̄s Simoni.
Adhuc primo informat diſcipulos de ꝑlatiōis
aptitudine. Scđo de premij magnitudine: ibi
vos aūt. Circa ꝑmū ſciēdū q̄ cū apli audierūt
Chriſtum predicentē traditionez ſui ad mortē
crediderunt firmiter hoc eſſe futurꝝ: ⁊ ideo ce/
perunt querere inter ſe qs inter aplōs eſſet cō
uenientior ad tenēdū xp̄i locū: ⁊ hoc eſt qđ dẜ.
g Facta eſt aūt inter eos cōtentio. i. diſqſitio.
h Quis eoꝝ vi/
deretur eē maior
ideſt aptior ad ꝑ/
ſidendū alijs loco
xp̄i: ⁊ xp̄s de hoc
eos docuit: vt q̄ il
le eſſet ad hoc ap/
tior qui eſſe vere
humilior: per con
trarium ad terre/
nā dominationez
⁊ ad hoc inducit
exemplū ſui dicēs
i Quis maior ē
qui recūbit an qui
miniſtrat? non ne
q recūbit? q. d. ſic
ſm iudiciū huma
num: ⁊ infert.
k Ego autem in
medio veſtrū ſum
ſicut qui miſtrat;
hoc iam oſtende/
rat in lotione pe/
dum ſuoꝝ diſcipu
lorum: ⁊ ex hoc in
tendit cōcludere
q̄ ille eſt aptus ad
ſuccedendum ſibi in regimine eccleſie qui eſt
fundatus in vera humilitate. l Uos autem.
Poſtq̄ȝ oſtendit aptitudinē prelati. Hic conſe/
quenter oſtendit magnitudinē ꝑmij dicens:
l Uos aūt eſtis. qui permanſiſtis mecū. Jam
enim Judas exierat de ſocietate eoꝝ accepto
pane intincto: vt hẜ Joan. xiij. ca. m In ten/
tatōib⁹ meis. q2 iminebat agonia ſue paſſiōis.
n Ego diſpono vobis regnū. qđ intelligiẜ du
pliciter. vno modo de regno militātis eccleſie:
cuius regimen xp̄s tradidit aplis. Alio modo
de regno triumphātis eccleſie ad qđ erāt apli
aſſumendi poſt laborem vite preſentis.
o Ut edatis ⁊ bibatis. Hoc ſilr dupľr intelli/
giẜ: vno mō de ſacro euchariſtie cui⁹ ꝯſecratio
nē: acceptionē: ⁊ diſpēſatōez xp̄s tradidit aplis
alio mō de fruitiōe glie ad quā apli erant pre/

Et ſedeatis ſuper tro- nos[a] iudicātes duode- cim tribus iſrael. Ait autem[h] dominus Si- moni: Simon ecce ſa- thanas expetiuit vos[c] vt cribraret[d] ſicut triti- cum. Ego autem roga- ui pro te: vt non defici- at fides tua[e]. Et tu ali- quando conuerſus[f]: cō firma fratres tuos[g]. Qui dixit ei. Domine tecum paratus ſum: et in carcerem ⁊ in mortē ire[h]. Et ille dixit. Dico tibi Petre: non canta- bit hodie gallus: donec ter abneges noſce me[i]. Et dixit eis[k]. Quando miſi vos ſine ſaculo et pera ⁊ calciamētis: nū aliqd aliqd defuit vob? At illi dixerūt. Nihil. Di xit ergo eis. Sed nunc qui habet ſacculū[l] tol lat[m] ſimiliter ⁊ peram[n] Et qui non habet[o]: vē dat tunicam ſuam: et emat[p] gladium. Dico enim vobis quoniam adhuc hoc qđ ſcriptū eſt oportet impleri in me[q]. Et cum iniquis deputatus eſt[r]. Etenim ea que ſunt de me[s] fi- nem habent[t]. At illi dixerunt. Domine: Ec ce duo gladij hic[v]. At ille dixit eis. Satis eſt[x]

deſtinati. a Et ſedeatis ſuper tronos: q: in iu dicio extremo erunt aſſeſſores xpi iudicātes. b Ait aūt. Poſita informatiōe diſcipulorū in generali: ſic ponit informatio petri in ſpāli de fragilitate humana ꝯſideranda ⁊ de cōſtantia de dei adiutorio habenda cū dicit.

c Simon ecce ſa thanas expetiuit vos. i. ſtudioſe q̄ſi uit p tentatiōes ſb uertere q: multū nititur ad ſubuer ſionem ſanctorū. illos enī pulſare negligit quos q̄ſi iure quieto poſſi dere ſe ſentit vt di cit Gregorius.

d Ut cribraret. ideſt tentationū i pulſu concuteret: ⁊ ſicut in tali con cuſſione remanet palea ⁊ tranſit fa rina. ſic Judas re māſit diabolo ad penam eternam. Alij vo apli tran ſierunt ad gliam.

e Ego aūt rogaui pro te. vt nō deficiat fides tua. ſ. finaliter non enim rogauit ꝙ Petrus nō caderet: ſed vt in caſu non remaneret. iō ſeqr.

f Et tu aliqn̄ conuerſus. ſ. de peccato ad grāz.

g Cōfirma frēs tuos. hoc dr̄ ei: q: eccl̄ia erat ſibi cōmittenda: vt habet Joā. vlti. ca. vbi ter dr̄ ei a Chriſto. Paſce agnos meos: ⁊ hoc etiā pz fidem non deficere vſqꝫ ad finem mūdi: potiſſi me in eccl̄ia romana: que a Petro poſt Chriſtū fundata eſt. h Dñe tecum paratus ſum ⁊ in carcerem ⁊ in mortem ire. hoc dixit ex feruore ⁊ confidens de ſua ꝯſtantia ⁊ virtute. Jō ꝯñter predicit ſibi ſua fragilitas. i Non cantabit hodie gall9 donec ter abneges noſce me. poſt binam aūt negationē petri gallus cantauit: ꝑ ut fuit expoſitum plenius Mar. xiiij. cap.

k Et dixit eis. Hic ꝯñter oſtendit quid foret aplis licitum tpe perſecutionis: quia cum pmo xps miſit eos ad predicandū dedit eis formaꝫ incedendi: vt ſine pecunia ⁊ prouiſiōe alia ne ceſſariorum incederent: vt dictum fuit ſupra. x. ca. Et ideo forte crederent ꝙ tpe perſecutiōis que immineret non liceret eis talia portare ꝙ re mouet dicens. l Sed nunc qui hꝫ ſacculū ad portandū pecuniā pro ꝓuiſiōe neceſſariorū.

m tollat. i. portet.

n Silr ⁊ perā: ideſt repoſitoriū victualiū: ⁊ q: nō ſolū erat eis licitū talia portare: ſed ēt ſeipſos a pſecu toribus moderate defendere ſaltem pro tunc iō ſbdit.

o Et qui non hꝫ. ſcilicet gladium.

p Uendat tuni cam ſuam ⁊ emat per hoc innuens qđ licita eſſet eis defenſio modera ta tempore perſe cutionis. iō ſbdit.

q Dico enim vo bis qm̄ adhuc hoc qđ ſcriptū ē opor tet impleri ī me. ſcꝫ mortem acer biſſimam ⁊ contē ptibiliſſimam per iudeorum perſecutionem.

r Et cum iniquis deputatus eſt. hoc ſcribit Iſai. liij. ca. s Etenim ea que ſunt de me. ſcri pta ſuple per prophetas. t Finem habent. ideſt ſunt prope complementum.

v Dñe ecce duo gladij hic. non curauerunt apoſtoli loqui de ſacculis vel peris: ſed tm̄ de gladijs: quia erant diſpoſiti ad defenſionē ſui magiſtri lꝫ poſtea fugierunt: timore humano percuſſi. Dicit autem Criſoſt. ꝙ illi duo gladij erant duo magni cultelli ad ſcindendum car nes agni. x Satis eſt. quia vnus euaginā dus ſufficienter oſtendit licentiam ſe defendi ⁊ audatiam Petri ad defendendum ſuum ma giſtrum: ⁊ voluntariam paſſionem chriſti qui cum haberet qui pro eo pugnaret: ipſe tm̄ hoc prohibuit: alius nō euaginatus oſtendit aplos nō fuiſſe pmiſſos facere quātum poterāt ad de fenſionem ſui magiſtri vt p hoc oñderet ꝙ ꝑ fectior eſt patientia quā defenſio etiam licita.

Et egreſſus ibat[a]. Secundũ cõſuetudinẽ[b] in montẽ oliuaꝝ. Secuti ſunt ãt illũ ⁊ diſcipuli. ⁊ cũ ꝑueniſſet ad locuʒ dixit illiſ. Orate ne itretis in tẽtationẽ[c]. Et ipſe auulſuſ ẽ ab eis[d] q̃ʒtũ iact⁹ eſt lapidis. Et poſitis genib⁹ orabat[e] dicẽſ Pat̃ ſi vis trãſfer calicẽ iſtum a me[f]. Verũtñ nõ mea volũtas: ſʒ tua fiat. Apparuit illi autẽ angelus[g] de celo cõfortans eũ[h]. Et fact⁹ ĩ agonia[i] prolixius orabat[k]. Et factus ẽ ſudor eius ſicut gutte ſanguinis[l] decurrẽtis in terram. Et cũ ſurrexiſſʒ ab orõne ⁊ veniſſet ad diſcipulos ſuos inuenit eos dormientes[m] p̃ triſtitia Et ait ill̃. qd dormitis? Surgite orate ne intretis ĩtentationẽ. Adhuc eo loquẽte[n]: ecce turba et qui vocabaẗ Judas vn⁹ de duodeci añcedebat eos[o]. Et appropinq̃uit. Jeſu[p] vt oſcularetur eũ. Jeſus ãt dixit illi. Juda oſculo filium hoĩs tradis[q]? Videntes aũt hi[r] q circa ipʒ erãt qđ futuꝝ erat[s] dixerũt ei: Dñe ſi ꝑcutimus in gladio? Et ꝑcuſſit vn⁹ ex illis[t] ſeruum principis ſacerdotum: et amputauit auriculam eius dexteram. Reſpõdens autem Jeſus ait.

a Et egreſſus ibat. Hic ponitur tradirionis chriſti executio. ⁊ primo ex parte chriſti ſe voluntarie offerentis. ſecundo ex parte iude euʒ prodictorie tradentis. ibi adhuc eo loquente. Circa primum dicitur. a Et egreſſus de loco cene predicte.

b Ibat ſm ꝯſuetudinem. qꝛ aſſuetus erat illuc exire de nocte cauſa oratõis. c In mõtẽ oliuaꝝ vbi ſciebat traditorẽ vẽturũ.

c Orate ne intretis in tẽptationem. orõ eniʒ ſm Damaſc. eſt eleuatio mentis in deũ: Quãto aũt mens eleuatur in deũ tãto facilius temperatio ab eo ſeperatur. d Et ipſe auulſus eſt ab eis: qꝛ orõ dʒ eſſe ſolitaria. e Et poſitis genibus orabat: qꝛ dʒ eẽ reuerẽs ⁊ deuota. f Pr̃ ſi vis tranſ. ⁊c̃. qꝛ dʒ eẽ diſcreta ſb mittẽdo ꝓpriã volũtatẽ volũtati diuine. g Apparuit illi ãt angelus: viſione corporali ĩ ſpecie hũana h Cõfortans eũ: ꝑ modũ ſeruientis: qđ factũ fuit ad cõfirmandũ fidẽ diſcipulorũ ꝙ chriſtus ſit maior angelis rõne deitatis. Per hoc ẽt oſtẽdebatur ꝙ in eo vera hũanitas erat q̃ cõfortabatur cõtra triſtitiam inſurgẽte in parte ſenſitiua ex apprehẽſione mortis imĩnẽtis. i Et fact⁹ in agonia. erat. n. iſta agonia reluctatio ſenſualitatis mortem horrentis: ⁊ rationis ipſam acceptantis: qꝛ virtute diuina quelibet pars ꝑmittebatur agere ⁊ pati ꝙ erat ſibi proprium.

k Prolixius orabat. oſtẽdens ꝙ in maiori neceſſitate magis dʒ homo orationi inſiſtere.

l Et factus eſt ſudor eius ſicut gutte ſanguinis: ex vehementi eñi anxietate ſenſualitatis q̃ permittebatur agere ⁊ pati ꝙ erat ſibi propriũ vt dictũ eſt fiebat vt non ſolum humores exirẽt per ſudorẽ ſed cũ hoc aliqđ de ſanguine ſudorem fingente Secũdũ vero alios ſuper nãliter factuʒ eſt vt ſanguis pro ſudore exiret: vt ſic xp̃s iã ſuũ ſãguinẽ ꝓ ſalute nr̃a effũdere ĩciperet. m Inuẽit eos dormiẽtes p̃ triſtitia. triſtitia. n. ẽ paſſio cauſata ex malo p̃ſenti ꝙ nõ poteſt repelli ⁊ ſic cauſat aggrauationem animi quaſi depreſſi pondere mali preſentis: qđ nõ põt amoueri: ⁊ ſic per ꝯñs impedit vlterius motũ ſpirituum a corde ad organa ſenſuũ exterioꝝ: ſed quia hmõi ſpũs cauſãt opera vigilie ĩde eſt ꝙ triſtitia ĩpediens talem motum ſpirituũ cauſat aggrauationẽ ſẽſuũ ⁊ ceſſationẽ ab actib⁹ ꝓpis ſicũt ĩ ſõno ꝓpe dcõ q cãtur ex vaporatiõe hũoꝝ ex cibiſ ⁊ potib⁹ aſcẽdẽte v̇ſus cerebrũ: q humores ibidem ingroſſati ex frigiditate cerebri deſcendunt verſus organa ſenſuũ opilantes meatus per quos ſpũs ꝓgredientes a corde debẽt ad organa ſenſuũ trãſire ⁊ ſic ceſſat ſenſus ab actibus vigilie.

n Adhuc eo loquẽte hic ꝯſequẽter poniẗ executio traditiõs ex pte iude tradẽtis eũ dicitur. o Judas vnus de duodeci añcedebat eos. tanq̃ʒ ductor illoꝝ q volebat cõprehendere ieſuʒ. p Et appropinq̃uit ieſu vt oſculareẗ eũ dederat. n. iudas cõprehẽſorib⁹ iſtud ſignũ: ne ꝑ ieſu capent Jacobũ frẽʒ dñi q fuit ei valde ſilis vt dictũ. fuit. Matth. xxvj. ca. q Juda oſculo filiũ hoĩs tradis. i. ĩ ſigno charitatis ꝓditionẽ hõicidij facis ex q̃ factuʒ iude aggrauabaẗ valde. r Videntes ãt hi: q circa ipʒ erãt. i. xp̃i diſcipli. ſ Qđ futuꝝ erat. ſ. captionẽ magr̃i ſui vt ducereẗ ad mortẽ. t Dixerunt ei domine ſi percutimus in gladio ⁊ percuſſit vnus ⁊c̃.

Sinite vſq́ȝ huc[a]. Et cū tetigiſſet auriculā eius ſanauit eum[b]. Dixit āt ieſus ad eos qui venerant ad ſe principes ſacerdotuȝ[c] ⁊ magiſtrat⁹ tēpli ⁊ ſeniores. Quaſi ad latronem exiſtis cū gladijs ⁊ fuſtibus: cuȝ quotidie vobiſcū fuerim in templo[d]: nō extēdiſtis manus ī me. Sȝ hec ē hora veſtra[e]: ⁊ poteſtas tenebraruȝ[f]. Cōprehendētes aūt eum[g] duxerūt ad domū principis ſacerdotum. Petrus vo[h] ſequebaſ euȝ a longe. Accenſo auteȝ igne ī medio atrij ⁊ circunſedentib⁹ illis: erat Petrus in medio eoꝝ. Quē cū vidiſſȝ ancilla quedam ſedentem ad lumen: ⁊ eū fuiſſet ītuita dixit. Et hic cum illo erat. At ille negauit eū dicens. Mulier nō noui illuȝ. Et poſt puſillū alius videns eū dixit. Et tu de illis es. Petr⁹ vo ait. O homo nō ſum ⁊ īteruallo facto quaſi hore vnius alius qdaȝ affirmabat dicens. Uere ⁊ hic cuȝ illo erat: nā ⁊ galileus eſt. Et ait petrus. Homo neſcio qd dicis. Et continuo adhuc illo loquēte cantauit gallus: Et cōuerſuſ dominus reſpexit Petrum. Et recordatus ē petrus verbi domini ſicut dixerat: quia prius q̄ȝ gallus cantet ter me negabis. Et egreſſus foras petr⁹ fleuit amare. Et viri[i] qui tenebāt Jeſum: illudebāt ei cedentes: Et velauerunt ⁊ percutiebant faciem eius: ⁊ interrogauerūt eum dicētes. Prophetiza quis eſt qui te percuſſit[k]? ⁊ alia mlta blaſphemantes dicebant ī eum. Et vt fact⁹ ē dies conuenerunt ſeniores plebis: ⁊ principes ſacerdotuȝ ⁊ ſcribe: ⁊ duxerunt illuȝ in conſiliū

Alijs diſcipulis licentiaȝ petentibus ꝑcutiēdi ad magiſtri ſui defenſionem petrus q erat audatioꝛ ceteris ⁊ feruentioꝛ nō petiuit licentiaȝ nec expectauit reſpōſionē: ſed amputauit vni⁹ auriculam intendens eū interficere vel grauiſ vulnerare.

a Sinite vſq́ȝ huc. quaſi dicat nō moueat vos qd ē futurū: q2 pmittendi ſunt vt me comprehendāt: vt impleanſ ea que de me ſcripta ſunt.

b Et cū tetigiſſȝ auriculam eius ſanauit eum. in quo apparet maxima xp̄i charitas ſanādo illum qui venerat ad cōprehendendum ipſum.

c Dixit aūt ieſus ad eos q venerāt ad ſe principes ſacerdotū ⁊c. Cōtrariū videtur Matt. xxvj. cap. vbi dicit videſ q ꝑncipes ſacerdotū nō fuerunt in captione ieſu: ſed ductus fuit ad eos per comprehenſores ad locum vbi conuenerant. Ad qd rūdetur dupliciſ. vno modo q lȝ nō venerint ad cōprehendendū ieſum ī ꝓprijs ꝑſonis venerūt: tñ in vtute in miniſtris ab eis miſſis. Alio modo q aliqui de principib⁹ ſacerdotū venerunt cū miniſtris ad comprehendendū ieſum vt diligentius fieret negocium plures tñ expectabant in domo vt dicit Matt. d Quaſi ad latronē exiſtis cum gladijs ⁊ fuſtibus cū quotidie vobiſcū fuerim ī templo. quaſi dicat tunc non cepiſtis me: quia nolebam: nec modo caperetis niſi permitterē: ideo ſequiſ. e Sed hec ē hora. vobis ꝯceſſa ad me cōprehendendum. f Et ptās tenebrarum. q2 diabolus tenebraruȝ princeps eos ad hoc incitabat. g Comprehendens autem. Hic conſequenter ponitur chriſti traditi comprehenſio: ⁊ ſubditur petri negatio cum dicitur.

h Petrus vero de negatione eni petri varie loquūtur euangeliſte q varietas expoſita fuit ⁊ concordata Matth. xxvj. cap.

i Et viri. Hic conſequenter deſcribitur Chriſti comprehenſi illuſio cum dicitur.

k Prophetiza nobis Chriſte ⁊c. Per hoc enim deſignabant q eſſet falſus propheta: ⁊ q ignoraret quis eum percuteret: ⁊ non ſolum illudebant ſed etiam calūnioſe interrogabant.

l Si tu es chriſtus dic nobis. q́aſi reſpondiſſet ſic ſtatim īpoſuiſſent q voluiſſet ſibi vſurpare dignitatem regiam: contra Ceſaris ordinationem: qui dignitatem regiam a iudeis abſtulerat: ſicut dicitur. iij. cap. Si autem dixiſſet non obieciſſent contra euȝ de redargutione: q2 pluries v̄bis ⁊ factis dixerat ſe eſſe Chriſtū: vñ Jo. x. ca. dicentib⁹ ei iudeis. l Si tu es xp̄s dic nobis palā: reſpōdit eis Jeſus loquoꝛ vobis et non creditis: opera que ego facio in nomine patris mei hec teſtimonium perhibēt de me: ideo ſequitur.

ſuum dicẽtes. Si tu es chriſtus dic nobis[l]. Et ait illis. Si vobis dixero non credetis mihi. Si autem ⁊ interrogauero non reſpondebitis mihi[b]: neqꝫ dimittetis[c]. Ex hoc autem[d] erit filius hominis ſedens a dextris virtutis dei[e]. Dixerunt aũt omnes[f]. Tu ergo es filius dei? Qui ait. Vos dicitis quia ego ſum[g]. At ille dixerũt. Quid adhuc deſideramus teſtimonium[h]. Ipſi enim audiuimus de ore eius. Et

ſurgens omnis multitudo[i] eorum duxerunt illum ad Pilatum. Ceperunt autem illum accuſare[k] dicentes. Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram ⁊ prohibentẽ tributa dari Ceſari: ⁊ dicentem ſe chriſtum regem eſſe. Pilatus autem interrogauit eum dicens. Tu es rex iudeorum? At ille reſpondens ait. Tu dicis. Ait autẽ Pilatus ad principes ſacerdotum: et turbas. Nihil inuenio cauſe[a]

a Si dixero vobis non creditis mihi. ſicut ⁊ alias nõ credidiſtis nec v̾bis meis nec factis.
b Si vos autem interrogauero non reſpondebitis: ſicut cum alias petiuerat de Chriſto q̊modo ſit filius dauid non reſponderunt: et in pluribus alijs eiꝰ queſtionibus ſilẽ inuenitur.
c Neqꝫ dimittetis. quia obſtinationem ſciebat eorum.
d Ex hoc autẽ. ideſt poſt paſſionem meã ⁊ reſurrectionem.
e Erit filius hominis ſedẽs a dextris virtutis dei qđ impletũ eſt in aſcenſione chriſti ſ̃m ꝙ dicit̃ Mar. vlti. cap. Et dñs quidem ieſus poſtq̃ꝫ locutus eſt eis aſſumptus eſt in celum ⁊ ſedet a dextris dei.
f Dixerunt autem omnes ⁊c̃. Matth. xxvj. c. dicit̃ ꝙ ſummus ſacerdos hoc dixit: dicendum ꝙ ille dixit ꝑmo ⁊ principaliter: ⁊ ideo Matt. ipſum ſolum exprimit. Alij aũt ꝯſequenter idẽ dixerũt volentes ex hoc concludere ꝯdẽnationem xp̃i fore iuſtaꝫ. ⁊. tu ergo es filius dei hoc non ſequebat̃ ex dicto precedenti: quia dixerat erit filius hominis: verũtñ quia hoc erat verũ noluit negare nec etiaꝫ affirmare: ne aperiret locũ calũnie: ſꝫ rñdit. g Vos dicitis q2 ego ſum qđ v̾bũ erat verꝝ ⁊ taliter ꝓlatũ ꝙ calũniã non h̾ret ſ̃m veritatẽ: ſed tñ ſ̃m iudeoꝝ maliciam: ex qua ꝯcluſerũt. h Quid adhuc deſideramus teſtimoniũ. q. d. ꝯuictus eſt ꝓpo v̾bo vñ ſubdit̃. Ipſi enim audiuimꝰ de ore eius. Jo. ca. xvij. vbi dicit̃ in poſtilla: q2 ille modus capiendi xp̃m p ſuũ diſcipulũ videbat̃ magis poſſibilis. i Et ſurgẽs oĩs multitudo. Poſtq̃ꝫ deſcripta eſt xp̃i cõprehenſio per malitiã iudeoꝝ Hic ꝯſequenter deſcribit̃ eius occiſio p executionẽ gentiliũ vbi ꝑmo deſcribit̃ ſollicita examinatio. Scđo inique ꝯdẽnatio ibi Pilatꝰ aũt

Tertio impia occiſio ibi: ⁊ cũ ducerẽt eũ. Quarto deuota tumulatio ibi: Et ecce vir noĩe ioſeph Circa primũ ꝑmo deſcribit̃ examinatio coram Pilato preſide. Scđo coram Herode ibi: Pilatus aũt. Circa ꝑmũ dr̃. i Et ſurgens oĩs multitudo eoꝝ duxerunt illũ ad pilatũ qui erat ibi preſes loco romanoꝝ.
k Ceperũt autẽ accuſare illũ. Et h̾ de tribꝰ. Primo de auerſione populi a lege Moyſi ſeruanda: cũ dicitur. Hunc inuenimus ſubuertenteꝫ gentem noſtrã. Scđo ꝙ per doctrinam ſuã ĩpediret reddere Ceſari tributũ: ⁊ hoc notat̃ cũ dicit̃: ⁊ ꝓhibenteꝫ. Tertio ꝙ volebat ſibi vſurpare regnũ iudeoꝝ: ideo ſeq̇t̃: ⁊ dicenteꝫ ſe xp̃m regem eſſe. Primũ aũt erat manifeſte falſum: q2 nõ venit ſoluere legẽ ſed adimplere: vt h̾r̃ Matth. v. c. Et legẽ moyſi vſqꝫ ad mortẽ ſeruauit: vt declaratũ fuit ibidẽ. Silr̃ ſcđm q2 iudeis querentibꝰ lꝫ nobis cenſuꝫ dare Ceſari: an nõ: rñdit. Reddite que ſunt Ceſaris Ceſari: vt h̾r̃ Matth. xxij cap. Silr̃ tertiũ: q2 cũ xp̃s ſciret turbas venturas vt eũ raperent ⁊ facerẽt ſup ſe regẽ fugit: vt h̾r̃ Jo. vj. ca. Pilatus aũt de ꝑmo non curauit: q2 gentilis erat: ⁊ ideo de lege moyſi non curabat. Scđm reputabat falſuꝫ: q2 reſponſione xp̃i audierat p reuelationẽ de tributo ceſari reddẽdo vt predictũ eſt. Sed de tertio inquiſiuit: q2 videbat̃ eſſe ꝯ dñm ſuũ: vñ ⁊ iudei corã eo dixerunt nõ habemꝰ regẽ niſi Ceſarẽ. Jo. xix. ca. Et ibidẽ dr̃. Oĩs eni qui ſe regẽ facit ꝯdicit Ceſari. Chriſtus aũt ſe regẽ eſſe nõ negauit neqꝫ affirmauit: ſed medio mõ rñdit dicẽs. Tu dicis: verũtñ expꝛſſit ꝙ ſi eẽt rex: regnũ eiꝰ nõ erat de h̾ mũdo: vt h̾r̃ Jo. xviij. ca. Et q2 Pilatꝰ ⁊ ĩperator dñs ſuus nõ curabãt niſi de regno terreno: ideo Pilatus habuit Jeſum excuſatuꝫ dicens.

in hoc homine[b]. At illi
inualeſcebãt dicentes.
Commouit populum[c]
docens per vniuerſam
iudeam incipiens a ga
lilea[d] vſqꝫ huc. Pilat⁹
autem audiens[e] galile-
am interrogauit ſi ho-
mo galileus eēt. Et vt
cognouit ꝙ de Hero-
dis poteſtate eſſet: re-
miſſit eum ad herodeꝫ
qui ⁊ ipſe hieroſolimis
erat illis diebus[f]. He-
rodes autem viſu ieſu
gauiſus ē valde[g]. Erat
enim cupiens ex mul-
to tempore videre euꝫ:
eo qꝺ audierat multa
de eo[h]: et ſperabat ali-
quod ſignum[i] videre
ab eo fieri[k]. Interroga
bat autem eum multis
ſermonibus[l]. At ipſe
nihil illi reſpondebat.
Stabant autem princi
pes ſacerdotum ⁊ ſcri-
be conſtanter accuſan-
tes eum. Spreuit autē
illum Herodes[m] eum
exercitu ſuo. Et illuſit
indutum veſte alba[n];
Et remiſſit ad pilatuꝫ[o]
Et fci ſt amici herodes
⁊ pilat⁹ i ipſa die[p]. Nã
antea inimici erãt[q] ad i
uicē. Pilatus aũt[r] ↄuo
catis ꝑncipib⁹ ſacerdo

a Nihil inuenio cauſe. ſ. criminis vl' mortis.
b In hoc hoīe. at illi inualeſcebant vt clamo/
ribus obtinerent ꝙ rõne non poterant.
c Cõmouit populum. q. d. turbauit pacem
cõmunem. d Incipiens a galilea. volebant
enim eum notare
qꝺ eſſet filis iude
galileo qui tempo
re natiuitatis xp̄i
inducebat popu/
lum ad rebellan/
dum imperatori
romano dicēs eē
illicitum iudeis ꝓ
fiteri aliquem do
minum terrenuꝫ:
ſed ſolum deum:
vt habet Act. v. c.
Ante hos dies exi
ſtit Judas galile⁹
q aduertit popu/
lum in die profeſ/
ſionis: ſed Pilat⁹
hoc falſuꝫ reputa/
uit eo qꝺ audie/
rat Chriſtum di/
xiſſe. Reddite q̃ ſt
Ceſaris Ceſari: et
que ſunt dei deo:
per hoc oſtendēs
ꝙ poterant eſſe ſubiecti non ſolum deo ſꝫ etiaꝫ
temporali domino. e Pilatus autem. Hic
conſequenter ponitur examinatio chriſti corã
herode.. e Pilatus autem audiens ꝙ ieſus
eſſet de galilea remiſſit eum ad herodem. Tũ
vt herodi deferret. Tũ quia credebat ꝙ libent
liberaret hominem qui eſſet de terra ſua ⁊ ma
xime innocentem. Sciendum etiam ꝙ lꝫ xp̄s
fuerit in bethleem natus vt dictum eſt. ij. cap.
Tamen dicitur hic de galilea: quia fuit ibi nu/
tritus ⁊ conuerſatus. f Qui ⁊ ipſe hieroſo/
limis erat his diebus. ſ. paſchalibus propter ſo
lēnitatem: quia iudeus erat. Pater enim ſuus
fecit ſe circũcidi tranſiens ad ritum iudaiſmi:
ſm qꝺ dicit Joſephus. g Herodes autem
viſo Jeſu gauiſus eſt. non propter deuotioneꝫ:
ſed propter curioſitatem. ideo ſubditur.
h Eo qꝺ audierat multa de eo. ſ. de miraculis
eius ⁊ doctrina. i Et ſperabat ſignuꝫ aliqꝺ.
ideſt mirabile factum.

k Uidere ab eo fieri. ſperabat etiam ab eo
audire quedam curioſa ⁊ inſolita. ideo ſubdit.
l Interrogabat autem eum multis ſermo
nibus. Jeſus autem in conſpectu eius noluit
aliquod ſignum facere: Tum quia herodes
erat indignus cuꝫ
moneretur ex cu/
rioſitate vt dicũt
eſt. Tũ quia Jeſus
voluit oſtendere
ꝙ predicator ver
bi diuini non de/
bet coram princi/
pibus oſtentatio/
nem ſuam quere/
re: ⁊ eiſdem ratio
nibus non reſpon
dit eius interro/
gationibus.
m Spreuit autē
Herodes. reputãſ
euꝫ idiotam ⁊ fa/
tuum.
n Et illuſit indu
tum veſte alba. ſic
enim illudebatur
tunc fatuus.
o Et remiſſit ad
Pilatum: vt eum
honoraret: ſicut ⁊
Pilatus ei detulerat.
p Et facti ſunt amici propter mutuam
reuerentiam factam: vt dictum eſt. Et ideo
ſequitur.
q Nam ante inimici erant ad inuicem pro
pter galileos quos Pilatus occiderat miſcens
ſanguinem eorum cum ſacrificijs: vt dictum
eſt. xiij. capi.
r Pilatus autem. Hic conſequenter deſcri
bitur Chriſti condēnatio iniuſta: vbi primo de
claratur Chriſti innocentia ex triplici confeſ/
ſione iudicis cauſam examinantis: et etiam
ex allegatione Herodis: qui ipſum non con/
demnauerat. Judei autem econtrario con/
tra verba iudicis ter clamauerunt: vt ob/
tinerent per importunitatem clamoris: quod
non poterant via rationis: propter quod Pi
latus finaliter declinauit a iuſticia condem/
nans ad mortem innocentem Jeſum incli/
natus ad hoc ex populi fauore quem querebat

tum ⁊ magiſtratibus:
et plebe dixit ad illos.
Obtuliſtis mihi hunc
hominem quaſi auer-
tentem populum. Et
ecce ego coram vobis
interrogans nullā cau
ſam inuenio ī homine
iſto ex his in quibus
euȝ accuſatis: ſed neq̧
herodes. Nam remi-
ſit illum ad nos[a]: ⁊ ecce
nihil dignuȝ morte ac-
tum eſt ei[b]. Emenda-
tum ergo[c] illum dimit
tam[d]. Neceſſe autē ha
bebat dimittere eis[e] p
diem feſtū vnum. Ex-
clamauit autem ſimul
vniuerſa turba dicens
Tolle hunc et dimitte
nobis Barrabā. Qui
erat propter ſeditionē
quandam factam in ci
uitate et homicidium
miſſus in carcereȝ. Ite
rum autem Pilatus lo
cutus eſt ad eos: volēs
dimittere Jeſum. At il
li magis clamabant di
centes. Crucifige: cru-
cifige eum. Ille autem
tertio dixit ad illos.
Quid enim mali fecit
iſte? Nullam cauſam
mortis inuenio in eo.
Corripiam ergo et di-
mittaȝ. At illi inſtabāt
vocib⁹ magnis poſtu-
lantes vt crucifigere-
tur. Et inualeſcebant
voces eoruȝ. Et Pila-
t⁹ adiudicauit fieri pe-
titionem eorum. Dimi
ſit autem illis eum qui
propter homicidium ⁊
ſeditionem miſſus fue
rat in carcerem quem
petebant. Jeſum vero
tradidit voluntati eo-
rum. Et cuȝ ducerent
eum[f] apprehenderunt
Simonem quēdam ci
renenſem venientē de
villa ⁊ impoſuerunt il-
li crucem portare poſt
Jeſum. Sequebatur
auteȝ illum[g] multa tur
ba populi ⁊ mulierum
que plangebant et la-
mentabantur euȝ. Cō-
uerſus autem ad illas

⁊ Ceſaris timore cuius indignationem formi/
dabat: eo q̇ð dixerant iudei in cōſpectu ſuo. Si
hūc dimittis non es amicus Ceſaris: vt habet
Joānis.xix.cap. ⁊ ex dictis patet littera paucis
exceptis que exponentur. Nam remiſſit illum
ad nos.i. ad nr̄m
iudicium: libri an
tiqui ⁊ correpti ſic
habent.
a Nam remiſſi
vos ad illum. ſcȝ
ad herodeȝ: vt pȝ
ex dictis: ⁊ littera
ſequens conſonat
cum dicitur.
b Et ecce nihil
dignū morte actū
eſt ei.ſ. coram He/
rode.
c Emendatum
ergo. ideſt verbe/
ratum.
d Illum dimit/
tam. liberū a mor
te. Sed cōtra hoc
videtur q᷑ pilat⁹
ſciebat ipſum eſſe
innocentem. quo
modo igitur vole
bat ipſum iniuſte
verberare. Dicen
dum q̄ volebat fa
cere vt iudei vidē
tes hanc flagella
tionem ſatiarētur
hac pena ⁊ ceſſa/
rent a morte Jeſu
querenda.
e Neceſſe auteȝ
habebat dimitte/
re eis ⁊c̄. Quia in
nocte paſche āge/
lus domini ſaluauit hebreos: ⁊ percuſſit primo
genita egyptiorum: ⁊ ideo in memoriam hui⁹
beneficij in ſolēnitate paſchali ſaluabant vnum
propinquum morti. Et aliquos condēnates ad
mortem interficiebant ad repreſentandum ſal
uationem hebreoꝝ: ⁊ interfectioneȝ egyptioꝝ:
⁊ iſtam conſuetudinem eis obſeruari impetra
uerāt ab imperatore romanoꝝ ſicut fuerat ob/
ſeruata anteq̄ȝ iudea eſſet romanis ſubiecta et
hoc eſt q̇ð dicit.
e Neceſſe aūt habebat ⁊c̄.
quia tenebatur obſeruare illud q̇ð erat conceſ/
ſum ab imperatore. Pilatus ſciēs Jeſum inno
centem volebat eum liberare per hanc viā p/
ponēs q̄ nō expe
diret eis dimitte/
re: niſi Jeſum aut
Barraban: cuius
liberationem cre
debat iudeos nul
lo modo preeligē
propter nimiā ip
ſius malitiā: ſȝ ipſi
nimio odio moti
contra Chriſtum
preelegerūt Bar
raban liberare pe
tētes Jeſum cruci
figi eo q̇ð erat mo
dus mortis aſpe/
rior ⁊ durior: cete
ra patent.
f Et cuȝ ducerēt
eū. Hic conſequen
ter ponit xpi ipſa
occiſio cum dicit.
f Et cū ducerēt
eū ad crucifigēdū
apprehenderunt
ſimonem ⁊c̄. quia
coegerunt euȝ ad
portandū crucem
vt citius venirent
ad locū crucifixio
nis: q᷑ ieſus vide/
bat nimis debili/
tatus ex afflictiōe
precedēti: et ideo
q̄uis ieſus primo
portaſſȝ crucē ſuā
tamen illi qui euȝ
ducebant acceperunt eam ⁊ poſuerūt ſupra Si
monem ratione predicta. ille autem inuite por
tabat. Tum quia hoc erat turpe. Tum quia for
ſitan erat diſcipulus ieſu. occultus tamen.
g Sequebatur aūt illū ⁊c̄. q᷑ aliqui ſequebant
eū. ad ipſum crucifigenduȝ: aliqui ad deridē/
dū eū: ⁊ aliq ad videndū ſpectaculuȝ: ⁊ aliq ad
plangendū: ſpālr mulieres deuote q̇b⁹ dixit.

a Filie hyeruſalem ⁊c̃. q2 non ſoluʒ alique de galilea ſecute fuerant ipſum ſed etiam aliq̃ de hyeruſalem ſibi adheſerant per deuotionem.
b Nolite flere ⁊c̃. non prohibet cōpaſſioneʒ ſed predicit aliam luctus cauſam in obſidione Hyeruſalem futurā per Titū ⁊ Ueſpaſianum: iō ſubditur.
c Quoniā ecce dies venient ſcʒ quadrageſimo ſcd̃o anno p⁹ paſſionem xp̃i in quo fuit dicta obſidio.
d Beate ſteriles q2 agiliores erunt ad fugiendum q̄ʒ grauide.
e Et ventres qui non genuerūt: q2 mulieres habētes pueros in obſidione fuerūt anxiate non ſolum pro ſe: ſed etiaʒ ꝓ pueris ſuis ⁊ alique pre famis anxietate ꝓprios pueros comederunt: ſm̃ q̄ dicit Joſephus li. de iudaico bello.
f Tunc icipient dicere montibus. ⁊c̃. q2 aliq̃ ꝑ horrore miſerie q̃ tūc fuit in populo iudeorum: dicebāt ad montes cadite ſuper nos.
g q2 ſi in viridi ⁊c̃. xp̃s h̃ dr̃ lignū viride faciēs fructuʒ: ⁊ per ɔ̃ñs in dignuʒ abſciſione ꝑ mortē: populus autem iudaicus hic dicitur lignum aridum infructiferum cum ⁊ per conſequens dignum abſciſione per mortem ⁊ conbuſtionem gehenne: que eſt pena extrema ⁊ maxima.
h Pater dimitte illis quia neſciunt quid faciūt: erāt.n. ibi aliq̃ ſimplices ⁊ illiterati a ſacerdotibus iudeoꝝ decepti: qui perſeq̄bantur xp̃m zelo legis: ⁊ ꝓ iſtis orauit xp̃s. Alij autem erant litterati. q̃ ipſum eſſe xp̃m probabilit̃ nouerāt ſeu agnoſcē debuerāt ſʒ ex odio ⁊ inuidia fuerūt excecati. ⁊ ip̃m ꝑſecuti ſ̃t vſq; ad mortē: ⁊ ꝓ illis nō orauit.
i Erat ſupſcriptō ſcripta ſup eū lr̃is grecis latinis ⁊ hebraicis q2 iſte erāt tres ligue ꝑncipales: vt oēs poſſent legē.
k Neq; tu times deū q̃ in eadē dānatiōe es q̃ſi dicat lʒ hoīes ñ timueris: tñ deberes deū timē maxie i articulo mortis in q̃ tu es iō ſb̃ditur.
l Qui in eadē dānatiōe es ſcilicet mortis.
m Momento mei dñe: magna fides huius latronis. q̃ nec ꝑꝑ acerbitateʒ pene quaʒ ſuſtinebat nec ꝑꝑ īfirmitatē carnis quā i xp̃o videbat cōfeſſionē vere ſidei omiſit.
n Cum veneris in regnum tuum: māifeſte patet q̄ð non loquebatur ð regno temporali: ſed eterno iō ſubditur.
o hodie mecuʒ eris in paradiſo: accipitur hic paradiſus ꝓ orto voluptatis nec pro celo empireo: ſed pro fruitione beata quā habuerunt ſancti patres in morte chriſti qui erant in lymbo detenti: ſtatim cuʒ eius anima deſcendit ad eos ⁊ eadem die illuc deſcendit

dixit Jeſus Filie hyeruſalem[a] nolite flere[b] ſuper me ſʒ ſup vos ipas flete: ⁊ ſup filios vr̃os: Qm̃ ecce veniēt dies[c] in quib⁹ dicetis. Beate ſteriles[d] ⁊ ventres q̃ non genuerunt[e] ⁊ vbera que nō lactauerūt. Tunc incipient dicere montibus[f] cadite ſup nos: ⁊ collibus operite nos Quia ſi in viridi[g] ligno hec faciunt in arido qd fiet? Ducebātur aūt ⁊ alij duo nequam cum eo vt interficerentur. Et poſtq̄ʒ venerūt in locū qui vocatur caluarie ibi crucifixerunt eum: ⁊ latrones: vnum a dextris alteruʒ a ſiniſtris. Jeſus āt dicebat Pater dimitte illis nō enim ſciunt qd faciūt[h] Diuidētes vero veſtimenta eius miſerunt ſortes. Et ſtabat populus expectans ⁊ deridebant eum principes cū eis dicentes. Alios ſaluos fecit ſe ſaluum faciat: ſi hic eſt chriſt⁹ dei electus. Illudebāt autem ei ⁊ milites accedētes ⁊ acetum offerentes ei dicētes. Si tu es rex iudeorum. ſaluum te fac. Erat autem ⁊ ſuperſcriptō[i] ſcripta ſup eum litteris grecis ⁊ latinis ⁊ hebraicis. Hic eſt rex iudeorum Un⁹ autem de his qui pendebant latronibus blaſphemabat eum dicens Si tu es chriſtus: ſaluum fac teipſum ⁊ nos. Reſpondens autem alter Increpabat euʒ dicens. Neque tu times deum[k]: Qui in eadem damnatione[l] es: ⁊ nos quidem iuſte: nam digna factis recipim⁹: hic vero nihil mali geſſit. Et dicebat ad Jeſum. Domine memēto mei[m] Cum veneris in regnū tuum[n]. Et dixit illi Jeſus: Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiſo[o]. Erat autem fere hora ſexta: ⁊ tenebre facte ſunt in vniuerſaʒ terram vſq; in horam nonam. Et obſcuratus eſt ſol: Et velum templi ſciſſum eſt medium. Et clamans vo-

anima illius latronis facta pricipes beate frui tionis. a In manus tuas comendo ſpirituz meum:oſtendens ꝙ in articulo mortis maxi/ me debemus recurrere ad eum.

b Videns autem Centurio:qui erat conſtitu tus ad cuſtodien/ dum chriſtum in cruce quouſqz ex/ piraſſet. c Qd factum fuerat ſcili cet miracl'a i chri ſti paſſione facta: vt pote terremo/ tus:ſciſſio petrarũ obſcuritas ſolis ſu per naturalis:⁊ ꝙ cum clamore ma/ gno expiraſſet:qd non poterat fieri virtute nature.

d Glorificauit de um.fidei confeſſio ne dicens.

e Vere hic hõ iuſtꝰ erat Matth. xxvij.dicitur vere filius dei erat iſte: Dicẽdum ꝙ vtrũ qz dixit Centurio Sed Matthęꝰ expreſſit vnũ Lucas aliud de altero tacendo.

f Percutiẽtes pectora ſua. penitentes ⁊ dolẽ tes de chriſti perſecutione: ⁊ iſti fuerunt qui a peritis decepti fuerant vt predictum eſt.

g Stabant autem omnes noti eius a lõge: cõ trarium videtur Joãnis.xix.capi.vbi dicitur. Stabant iuxta crucem ieſu mater eius ⁊ ſoror matris eius ⁊c. Reſpondit Auguſtinus qd nõ erant imediate iuxta illam propter turbam cõ primentem nec ita longe quin poſſent eum vi/ dere:ideo poſſunt dici fuiſſe longe ⁊ prope di/ uerſis reſpectibus.

h Et ecce vir. Hic deſcribitur deuota chriſti tumulatio que fuit ſolẽnis ⁊ precioſa licz mors fuerit ignominioſa:prout de vtroqz fuerat pro phetizatuz per Eſaiam ſicut plenius fuit decla ratum.Matthe.xxvij.capi.

i Decurio.ideſt exiſtens de curia ſcilicet preſi dis vel imperatoris.

k Hic non conſenſerat conſilio ⁊ actibus eo/

ce magna ieſu ait. Pater in manus tuas co/ mendo ſpiritum me/ um[a]. Et hec dicens ex/ pirauit Videns autez[b] Centurio qd factuz fu erat[c] glorificauit deum dicens[d]. Vere hic ho/ mo iuſtus erat[e]. Et om nis turba eorum qui ſi mul aderant ad ſpecta culũ iſtud. Et videbãt que fiebant percutien tes pectora ſua reuerte bantur[f]. Stabant autẽ omnes noti eius a lon ge[g] ⁊: mulieres q̃ ſecu te eum erant a galilea hec vẽdentes.. Et ecce vir[h] noie Joſeph q erat decurio[i] vir bonus ⁊ iu ſtus: Hic non conſenſe rat conſilio ⁊ actibꝰ eo rum[k]. Abarimathia[l] ci uitate iudee quia expe ctabat ⁊ ipſe regnum[m] dei. Hic acceſſit ad Pi/ latum[n] ⁊ petijt corpus ieſu.et depoſitum inuo luit[o] i ſyndone ⁊ poſuit eum in monumẽto ex/ ciſo[p] in quo nondum quiſpiam poſitus fue/ rat[q]

rum.ſ.aliorum iudeoruz chriſtuz perſequẽtiũ.

l Abarimathia. Jſta eſt ciuitas que vocata eſt ramata de qua fuit helchana pater Samuelis vt habetur primi Regum primo capi.

m Qui expectabat ⁊ ipſe regnum: non tem/ porale ⁊ terrenũ. ſed celeſte ⁊ eter/ num.

n Hic acceſſit ad Pilatum erat enim de curia et propter hoc habe bat maiorem ac/ ceſſum.

o Et depoſitum inuoluit i ſyndone ideſt in panno li/ neo:⁊ ex hoc ordi natum eſt ꝙ cor/ pus chriſti nõ cõ ſecratur niſi ſuper pannum lineum.

p Et poſuit eum in monumento ex ciſo.i in vno lapi/ de concauato: ſm quãtitatem homi nis; ne ſi ex pluribus lapidibus eſſet factum poſſet dici a iudeis ꝙ ſuffoſſa fuiſſet ſepul/ chrum ⁊ corpus inde ſublatum.

q In quo nondum quiſquam poſitus fue/ rat:ne poſſet dici ꝙ ille qui prius ibi fuiſſet ſe/ pultus reſurrexiſſet ⁊ non chriſtus.

Expoſitio moralis.Luce.xxi.ca.

Appropinquabat autem dies feſtus azi/ morum ⁊c. Exponatur ſicut ſupra. Matthei. xxvj.⁊ Marci.xiiij. Intrauit autem ſathanas in iudam ⁊c. Jam ante intrauerat cuz eſſet fur ⁊ loculus habens:vt dicitur Joannis.xij. Sed tunc intrauit ad ipſum amplius poſſidendum ex quo patet qd in omni mortali peccato dya/ bolus intrat hominem vt ipſum de nouo poſ ſideat vel amplius quam ante. Et abijt ⁊ locu/ tus eſt cum principibus ſacerdotum ⁊c. Expo/

natur ſicut ſupra. Mathei. xxvj. Marci.xiiij.
Et ait illis deſiderio deſideraui hoc paſcha mã
ducare vobiſcum ⁊c̄. hoc eſt eucharistie ſacra/
mentum ꝙ nos per fidem ſpiritualiter man//
ducemus ⁊ ipſe manducat nobiſcum incorpo/
rando nos ſibi per iſtud ſacramentum: quod
alloquens Auguſtinꝰ dicit. Cibus es grandiũ
non mutaberis in me ſed tu me mutabis in te.
Cetera moraliter ſunt expoſita. Matthe.xxvj.
Facta eſt ⁊ contentio inter eos quis eorum vi/
deretur eſſe maior ⁊c̄. Similis contentio fre/
quenter fit in eccleſia pro dignitatibus obti/
nendis: ⁊ non ſolum inter ſeculares ſed etiam
inter regulares diuitias habentes: ſicut Canes
contemnunt ad optinendum os carnibus ⁊
medullis repletum propter quod viliores car
nibus videntur ⁊ religioſi mendicantes qui ꝓ
officijs preſidendi contendunt ꝙ nihil anne/
xum hebeant niſi miſeriam ⁊ laborem propter
quod ad repellendum talem ambitionem ſub
dit ſaluator. Sꝫ qui maior eſt in vobis ⁊c̄. vos
autem eſtis qui permanſiſtis mecum ⁊c̄. per//
manentibus enim firmiter in tribulationibus
cum ipſo diſponit fruitionem Beatam in cele
ſti regno. Ait autem dominus Symoni Ecce
ſathanas expetiuit vos ⁊c̄. Per hoc patet ꝙ
dyabolus fideles temptare non poteſt niſi ex
dei licentia: ſicut de ſancto Job: dicitur Job pri
mo capitu. Ut cribraret ſicut triticum: Ex hoc
habetur ꝙ dyabolus homines ſanctos magis
ſatagit cõcutere temptationibus q̄ꝫ alios. vn/
de refert Gregorius in dyalogo: qd̕ ille Dya//
bolus qui per magnum tempus Andream epi
ſcopum temptando de quadam muliere ipſuꝫ
ad hoc induxerat ꝙ illius mulieris tergum
blandiendo manu percuſſerat: plus fuit a ſuo
principe commendatus: q̄ꝫ ille qui procura/
uerat homicidium ⁊ alia multa mala. Ego au/
tem rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Cri
ſoſto. Non autem dixit rogaui vt non neges
ſed vt fidem non deſeras: nam ⁊ ſi paululum
agitandus ſis: habes tamen reconditum ſemẽ
fidei. Et tu aliquando conuerſus confirma fra
tres tuos Nam illi qui conſecuti ſunt a deo do
num miſericordie debent quantum poſſunt in
bono ceteros corroborare. Qui dixit ei dñe, te/
cum paratus ſum. Exponatur vt ſupra: Mat/
thei.xxvj.capitu. ⁊ marci.xiiij. Et dicit eis quã
do miſſi vos ſine ſacculo. ⁊c̄. quando miſſi fue/
runt Apoſtoli ad predicandum ſine prouiſio/
ne aliqua neceſſariorum fuit diuinitus eis lau
te prouiſum: quia nihil eis defuit: vt dicitur in
textu. quando vero relaxatum fuit illis ſibi pro
uidere de neceſſarijs in via paſſi fuerunt pe//
nurias multas: vt patet in actibus Apoſtolo//
rum ⁊ in legendis eorum: hoc autem fuit ad
dandum fiduciam pauperibus predicatoribus
exequendi conſtanter officium predicandi.
Uendat tunicam ſuam: vt emat gladium. Gla/
dius ſpiritus eſt dei verbum in ſacra ſcriptu/
ra contentum: pro quo emendo in ſacre ſcri/
pture ſtudio vendenda eſt tunica. ideſt exte/
riora bona ſunt exponenda: hec eſt illa marga
rita pro cuius emptione omnia ſunt venden/
da vt dicitur. Matthei.xiij. ⁊ ſapien.vij. Om
ne aurum in comparatione illius harena eſt
exigua. ⁊ tanquam lutum extimabitur argen/
tum in comparatione illius. Sacra vero ſcri/
ptura continetur in duobus teſtamentis. Ideo
ſubditur. Ecce duo gladij hic: ⁊ quoniam ſuffi/
ciunt ad omnem falſitatem fidei contrariam
deſtruendam ſequitur. Satis eſt. Et egreſſus
ibat ⁊c̄. ſcilicet ad locum vbi ſciebat traditorem
venturum ⁊ obtulit ṗmo ſpiritũ per feruorem ora
tionis ideo ſubditur. Et factus eſt ſudor eius
ſicut gutte ſanguinis decurentis in terram ex
feruore orandi: ⁊ ex apprehenſione imminen
tis tormenti. Et cum ſurrexiſſet ab oratione.
⁊c̄. exponatur ſicut Matthei.xxvj. capitulo ⁊
Marci.xiiij. vſque ibi. Et cuꝫ tetigiſſet auricu/
lam eius ſanauit eum ſicut preciſio auriculi ſer
ui pontificis ſignificauit in obedientiaꝫ iudai
ci populi ad chriſtum ſic eius ſanatio ſignifi//
cat eius obedientiam circa finem mundi: quia
tunc tanget chriſtus ſua clementia corda iu/
deorum. Comprehendetes autem eum ⁊c̄.
Exponatur ſicut matthei.xxvj.capitu. et mar/
ci.xiiij. vſqꝫ ibi. Et vt factus eſt dies. ⁊c̄. Expo/
natur ſicut matthe.xxvj.capitu. et marci. xiiij.
Et ait illis ſi dixero vobis non credetis mihi
⁊c̄. Homines enim in malis obſtinati verita/
tem dicentibus non credunt: nec interrogati
de veritate reſpondent: nec ad bonam perſua/
ſionem: a nequitia ſua ceſſant ⁊ tales erãt iſti.
Reſiduũ huius capituli exponatur. ſicut mat/
thei.xxvj.capi. ⁊ marci.xiiij.

Alia expoſitio moralis. Luce.xxiij.

Et ſurgens multitudo eorum ⁊c̃. ſequitur: hūc
inuenimus ſubuertentem gentem noſtraꝫ ⁊c̃.
Iſta contra chriſtum propoſita: erant ſimplici
ter falſa propter qđ Pilatus reſpondit. Nihil
inuenio cauſe in hoc homine: ſed hic eſt modꝰ
iniquorum ꝙ per mendatia querunt condem/
nationem iuſtorum: ex hoc etiam patet ꝙ ali/
quando iuſtius agitur in curia laycali: quā cle
ricali: Principes enim ſacerdotum chriſtum
condemnauerunt tanq̄ꝫ mortis reum quē Pi
latus pronuntiat innocentem ⁊ iuſtum: ⁊ ſic ho
die fit in pluribus locis ꝙ homicidie notorij
qui per ſecularem iudicem ſuſpenderentur: ꝑ
eccleſiaſticum iudicem in magnum populi ſcā
dalum liberentur. At illi in valeſcebant ⁊c̃. ſic
faciunt maligni querētes obtinere per clamo/
rem: ꝙ non poſſunt per rationem. Herodes aūt
viſo ieſu gauiſſus eſt ⁊c̃. per hoc autem ꝙ chri
ſtus coram Herode inceſtuoſo ⁊ homicida no/
luit facere miraculum: nec ſuis interrogationi
bus reſpondere ſignificauit ꝙ tales digni non
ſunt opera videre diuina nec eius habere re/
ſponſa. Spreuit autem illum herodes ⁊c̃. ſicut
hodie ſectatores chriſti a malis hoibꝰ ſpernū
tur: ⁊ ab eis fatui reputantur. Et facti ſunt ami
ci Herodes ⁊ Pilatus ⁊c̃. hoc fuit ſignum ꝙ iu
deorum principes ⁊ romanorum conuenirēt
in perſecutione chriſtianorum: cetera exponū
tur ſicut Matth. xxvij. ⁊ Mar. xv. vſqꝫ ibi Fi-
lie hyeruſalem nolite flere ſuper me: ſed ſuper
vos ⁊c̃. Secundum ſenſuꝫ litteralem fletus ad
quem induxit chriſtus mulieres fuit propter
miſeriam per romanos ſuper iudeos ventu/
ram: ⁊ illa miſeria figura fuit miſerie ſuper in
credulos venture per ſpiritus malignos pro
cuius euaſione flendum eſt ⁊ orandꝫ ante ter
minum huius vite. Ducebantur aūt ⁊ alij duo
nequā cum illo ⁊c̃. hoc ad litteram procuratuꝫ
fuit per principes iudeorum vt a vulgaribus
chriſtus participaſſe videretur in criminibus
eorum ⁊ ſic ipſi viderentur iuſte mortem eius
procuraſſe ⁊ ſic frequēter faciunt maligni que
rentes operire ſuam nequitiam per infamiam
iuſti. Et poſtq̄ꝫ venerunt in locum qui vocatur
caluarie ⁊c̃. Exponatur ſicut Mat. xxvij. cap. ⁊
Mar. xv. Jeſus autem dicebat pater dimitte
illis ⁊c̃. Beda. Neqꝫ putandū eſt cum hoc fru
ſtra oraſſe: ſed in eis qui poſt eius paſſionem
crediderunt ꝙ orabat impetraſſe. Notandum
ſane ꝙ non pro eis orat qui quē filium dei in/
tellexerunt magis crucifigere q̄ꝫ confiteri ma
luerunt ſed pro eis qui neſcierunt ꝙ fecerunt
zelum dei habentes: ſed nō ſm̄ ſciam vnde ſub
dit. Non enim ſciunt quid faciunt. Cetera ex/
ponātur ſicut Matth. xxvij. ⁊ Marci. xv. vſqꝫ
ibi. Unus autem de his qui pendebant latroni
bus ⁊c̃. per iſtos duos ſignificantur illi q. ꝓ pec
catis ſuis expiandis cum chriſto crucifigūtur
per profeſſionem in religione factam: ſed aliq
reuertuntur actu ⁊ ſi non habitu ad vitam ſecu
larem de quibus dicitur Roma. ſcđo capi. No
men dei per quos blaſphematur inter gentes
quia ſcandalizant ſeculares: ⁊ iſti ſignificantur
per latronem blaſphemantem. Alij vero pro/
feſſi crucem penitētie per pacientiam deuote
ſuſtinent ⁊ iſti ſignificantur per latronem chri
ſtum confitentem ⁊ eius gratiam poſtulanteꝫ:
propter qđ ſibi dicitur. Hodie mecum eris in
paradiſo: q: tales iam chriſti ſunt per gratiam
⁊ erunt per gloriam in futuro. Erat autem fere
hora ſexta ⁊c̃. Exponat̄ ſicut M atth. xxvij. ca.
⁊ Marci. xv. Pater in manus tuas comendo
ſpiritum meuꝫ: In hoc docuit nos ſemper deo
comendare ſpiritus noſtros quorum corpora
quotidie tendunt ad mortem ⁊ horam penitꝰ
ignoramus. Uidens autem Centurio qđ factū
fuerat ⁊c̃. per hoc autem ꝙ iſte gentilis confeſ
ſio fuit chriſtum tam clare ſignificata fuit glo/
rioſa confeſſio gentilium in eorum conuerſio/
ne ⁊ duritia iudeorum in infidelitate. Ambro.
Duriora ſaxis pectora iudeoruꝫ: iudex arguit:
credit miniſter. ꝓditor ſcelus ſuum morte cō/
demnat: elementa fugiunt: terra cōcutitur mo
numenta reſera ntur: iudeorum tamen auari/
tia imobilis atqꝫ duritia manent orbe cōcuſſo.
Et ecce vir nomine Joſeph ⁊c̃. exponatur vt ſu
pra. Matth. xxvij. capi. ⁊ Marci. xv.

¶ Queſtio fratris Antonij Betōtini. Calcaui
eos in furore meo: ⁊ cōculcaui eos in ira mea.
Iſai. lxiij. capi. Sup̄ quibus v̄bis querit̄. Utruꝫ
peccator ſumens corpus dni cum cōſcia pecca/
ti mortalis. ſumat corpus dn̄i dānabiliter. Ad
ꝙ rn̄det̄ ſm̄ Aſteranū qđ nemini dubium eſſe
dꝫ ꝙ qui cū cōſcia pcti mortalis ſuſcipit corpꝰ
xp̄i peccet mortaliter ⁊ in ſuā dānationē cōice
tur Proinde aplus. j. ad corin. xj. capitu. dicit.
Qui mādūcat ⁊ bibit indigne iudiciū ſibi mā
ducat ⁊ bibit. ſ. ꝯdēnationis. Quidā tn̄ docto/
res de conſcia diſtingunt dicētes. ꝙ aliqui ha/

bent conſcientiā ſcrupuloſaʒ ſicut illi qui ſanta/
ſtice ⁊ ſine aliqua ratione timent de leui dele/
ctatione ꝙ fuerit culpa mortalis:⁊ hi cōicādo
nō peccāt:qꝛ talis conſcia ſm Petrum de tarē
taſio tanꝗꝫ vana ⁊ erronea abici debet. De his
enim ſcriptum eſt. Illic trepidauerunt timore
vbi non erat timor:Tantū vexantur proculdu
bio tales timore nocturno ď quo propheta dic̄
Non timebis a timore nocturno. De nocte ti-
met homo magis errare ꝗꝫ de die: eo ꝙ ſepe
rupes ⁊ arbores credūtur hoſtes:ſic ⁊ talis cō
ſcientia timet ea q̄ nō ſunt timenda. Unde in ꝑ
ſona huius propheta dicit. Collocauit me ī ob
ſcuris ſicut mortuus ſeculi.i.ſicut qui in ſeculo
mortaliter peccant:⁊ anxiatus eſt ſuper me ſpi
ritus meus in me turbatū eſt cor meum.ſ.timo
re inani. Aliqui habent conſcientiaʒ dubioſaʒ
quādo ſcilicet timent probabili rationem mo/
roſam delectationem habui ł ⁊ mortale con/
ſenſum:hij cōmunicando.ſm eundem doctorē
mortaliter peccent:quia a contrario ſenſu non
trepidauerūt timore vbi erat timor. Aliqui ha
bent conſcientiam illuminoſam ideſt cecam qꝛ
habent peccatum mortale ⁊ non aduertunt qꝛ
conſcientiam non diſcurrunt. Unde ſciendum
ꝙ duplex eſt conſcientie examinatio ſcilicet ſuf
ficiens ⁊ deficiens. Nam primo aut quis cōica
turus diligentiſſime ꝯſciam ſuam examinauit
conſulēdo peritos ⁊ ſic cōicando non peccat:ſʒ
remiſſionem peccatoruʒ etiam ſi qua latent ac/
cipit ⁊ meretur. Aut probabilia examinauit ⁊
confeſſus eſt:⁊ ſic etiam meretur.licet non tan/
tum: aut virtute ſacramenti obligata peccata
ad memoriam reducit aut iſta negligenter fa/
cit:⁊ cum negligentia ſe preparauit ⁊ ſic morta
liter peccat ⁊ demeretur facit enim contra di/
ctum appoſtoli ad corrin.xj.capi.dicentis.pro
bet ſeipſum homo ſcilicet diligenter ⁊ ſic de pa
ne illo edat. Sed forte aliquis cōtradiceret.qꝛ
eccle.ix.capi.ſcriptū eſt. Neſcit homo an amo
re vel odio dignꝰ ſit. Et pſal.dicitur delicta qs
intelligit. Ad qď dicitur:ꝙ non requiritur ad
peccati periculum precauendū conſcientie cer
titudo:ſed probabilis coniectura: ⁊ cuius ſunt
quattuor ſigna ſm Ber. Primum eſt preteri/
torum peccatorum contritio. Secundum ē ab
ſtinendi propoſitum. Tertium bene operandi
promptitas: ⁊ Quartum diuini verbi deuota
auditio: Aliqui preterea habere videntur con/
ſcientiam fatuoſam quia contriti ⁊ non confeſ/
ſi ad ſacram cōmunionem accedunt. Circa qď
aduertendum eſt: ꝙ tales aut habent copiam
ſacerdotis:⁊ confitendi tempus ⁊ liberam lo/
quelam: ⁊ tunc mortaliter peccant ſine confeſ/
ſione cōmunicando.quia ad hoc ſacramentuʒ
ſm iudicium eccleſie requiritur ipſius eccleſie
reconciliatio. Proinde Ugo de ſancto victore
libro de poteſtate ligādi ⁊ ſoluendi capi.xxj.di
cit. Si abſqꝫ ſacerdotis abſolutiōe criminoſus
ad cōmunionem corporis chriſti accedit: pro
certo iudicium ſibi manducat ⁊ bibit: etiam ſi
eum ante multum peniteat:etiam ſi vehemen/
ter doleat ⁊ ingemiſcat. Aut vero predicta non
habet:⁊ tunc diſtinguendum eſt quia aut imi/
net aliqua neceſſitas celebrandi ⁊ cōmunican/
di timendo ſcandalum perſone proprie ſcilicet
populi vel iam ceperunt ſacrum miſterium: vł
amiſſerunt loquelam:⁊ tunc non peccant cōi/
cando contriti. cum propoſito confitendi: aut
non iminet neceſſitas ⁊ tunc peccant. Hic ſm
Ricar. Pet. ⁊ Scot. Et ſciendum eſt ſm eun/
dem doctorem ſubtilem diſtin.ix.quarti ſentē/
tiarum voluminis: ꝙ ſimiliter eſt intelligen/
dum de alio communicaturo: qui conſtitutus
ante ſacerdotem cum alijs communicandis re
cordatur mortalis criminis non cōfeſſi:poteſt
contritus communicare cum propoſito confi/
tendi. Aliqui habent conſcientiam prauoſam ⁊
damnoſam ſeu temerariam ſcienter ſumentes
corpus domini in peccato mortali qui propter
indignitatem incurrunt.xij. maledictiones.
Prima dicitur. Illaqueationis. ſecunda retri
butionis. Tertia ſcandalizationis. Quarta ex/
cecationis. Quinta incuruationis. Sexta irri/
tationis. Septima conturbationis. Octaua ab
breuiationis. Nona priuationis. Decima mul/
tiplicationis. Undecima indurationis: Duode
cima damnationis Quas omnes maledictio/
nes propheta pſal.lxviij.tangit dicēs. Fiat mē
ſa eorum coram ipſis in laqueū:⁊ in retributio
nem ⁊ in ſcandalū: Obſcurent oculi eoꝝ ne vi
deāt:⁊ dorſum eius ſemꝑ incurua. Effunde ſuꝑ
eos iram tuā.⁊ furor ire tue cōprehendat eos.
Fiat habitatio eorum deſerta.⁊ ī tabernaculis
eorum non ſit qui inhabitet. Quoniam quem
tu percuſſiſti perſecuti ſunt:⁊ ſuper dolorē vul/
nerum meorum addiderunt. Appone iniqui/
tatem ſuper iniquitatem eorum:⁊ non intrent
in iuſtitiam tuam: Deleantur de libro viuen/
tium:⁊ cum iuſtis non ſcribantur.

Hic euāgeliſta incipit deſcribere mortē chriſti qualiter morte ſua iminente animos diſcipulorum confortauit ⁊ hoc exemplis: ⁊ diuiditur in tres: quia primo factum deſcribit. ſecundo eius vtilitas oſtenditur: ibi: Uenit ergo ad ſymonem. Tertio facti imitatio diſcipulis īdicitur: ibi poſtꝗ̄ ergo. Prīa in duas qꝛ primo premittitur affectus chriſti ad diſcipulos. Secūdo per factuʒ inſtruit ipſos. ibi: Et cena facta. Circa pmuʒ ſciendum: ꝙ affectus chriſti ad diſcipulos premittitur vt eius factum magis gratum oſtendatur: ⁊ diſcipuli eius libentiꝰ inuitentur. Dicit ergo ſic. a Ante diem feſtum. ſ. xiiij. luna in cuius veſpera imolabatur agnus: ⁊ incipiebat ſolennitas paſchalis que celebratur luna. xv. ⁊ ſm hunc modum in eccleſia ſolēnitates īcipiūt a veſpere precedentis diei. b Sciens ieſus: ex quo patet ꝙ non ignorans nec in voluntarius venit ad paſſionē: ſed voluntarie obediēs deo patri. c Quia venit hora eius: non fatalis: ſed a deo patre determinata ⁊ hoc conuenienter vt imolatio agni qui tollit peccata mūdi imediate poſt imolationem agni figuralis ſequeretur: ⁊ ſic veritas figure reſponderet. d Ut trāſeat ex hoc mūdo ad patrē. Dicebat enim paſcha iudeorum tranſitus: eo ꝙ tunc angelus tranſiuit per egiptum interficiens pmogenita egiptiorū: ⁊ filios iſrael ſeruans: ⁊ ſimiliter paſcha chriſtianorū dicitur tranſitus inꝗ̄tum filius dei tranſijt per mortem ad patrem: non per loci mutationem: ſed ſicut dicitur a patre veniſſe aſſumendo noſtram naturam mortalem ita dicitur ad patrem rediſſe faciendo ipſam conſortem fraterne glorie per īmortalitatem in ſua reſurrectione. e Cum dilexiſſet ſuos In quo oſtenditur eius dilectio gratuita: quia prior dilexit ſuos oſtēditur diſcreta qꝛ iſta dilectio ſpecialis non fuit ad omnes ſed ad ſibi familiares: cuius modi erant apoſtoli qui erant in mundo: oſtenditur hec dilectio neceſſaria quia apoſtoli remanētes in periculo mūdi indigebant conſolatione diuina.

Feria quīta in cena domini. Euangelium ſm Joannem xiij. capitu.

Ante diez feſtuʒ[a] paſche ſciēs ieſus[b]: q͞a venit hora eius[c]: vt tranſeat ex hoc mundo ad patrē[d]: cum dilexiſſet ſuos[e]: q erant in mundo in finem dilexit eos[f]. Et cena facta[g]. Cum dyabolus iaʒ miſiſſet in cor vt traderet eum iudas. Symonis ſchariothis[h] Sciens ieſus q͞r oīa dedit ei pater in manus[i]: Et quia adeo exiuit: ⁊ ad eū vadit[k]: Surgit a cena[l]: ⁊ ponit veſtimenta ſua[m]. Et cum accepiſſet lintheum precinxit ſe[n]. Deide miſit aquā i pleuī[o]. Et cepit lauare pedes diſcipulorum ſuoruʒ ⁊ extergere lintheo quo erat precintꝰ[a]

f In finē dilexit eos. i. ī morte ſpecialia ſigna dilectionis oſtēdit vl aliter. f In finē. i. pfectā aīam ſuaʒ pro eis ponēdo. g Et cena facta. hic deſcribitur imitabile fcm̄ ſcilicet lotio pedū diſcipulorum ſuorum vbi premittitur tempus ⁊ modus huius lotionis cum dicitur. g Et cena facta. non eſt intelligenda ꝙ eſſet totalit cōpleta qꝛ poſtea dicitur: ⁊ cum recubuiſſet: ſed erat facta: quātuʒ ad hoc qn̄ comederant agnum paſchalē: ⁊ tūc ſurrexit ad lauandum pedes diſcipulorum ſuorum: antequam daret eis ſui corporis ſacramētum ad deſignandum ꝙ ſpiritualis munditia requiritur ad percipiendum ipſum. h Cuʒ dyabolus iam miſiſſet in cor vt traderet euʒ iudas ſymonis ſchariothis: die enim precedenti cum vendiderat ſuggeſtione dyaboli hanc proditionem in cor ipſius mittentis. i Sciens Jeſus quia omnia dedit ei pater in manus ex quo patet in chriſto plenitudo ſcientie ⁊ poteſtatis. k Et quia a deo exiuit: ⁊ ad deum vadit hoc iam ſupra expoſitum eſt qualiter dicit filius a patre exiſſe: ⁊ ad deum redire.
l Surgit de cena: quia miniſtrare volebat.
m Et ponit veſtimēta ſua. i. deponit vt ɔueniētius ħ miniſteriū exhibēt. n Et cū accepiſſet lintheū pcinxit ſe: ⁊ ſic ad lauādū ſe optie diſpones nihil obmittēs de his que ad iſtud officiū requirūtur: ⁊ ſequitur ſimplex humilitatis miniſterium cum dicitur. o Deinde miſit aquā in peluim: proprijs manibus non per miniſterium aliorum. Et cepit lauare pedes diſcipulorum ſuorū lutoſos quia diſcalciati incedebant.

Uenit ergo[b] ad ſimonē petrū[c]. Et dic̄ ei petrꝰ Domine tu mihi lauaſ pedes? Rn̄dit ieſus: ⁊ dixit ei[d]. Quod ego facio: tu neſcis mō ſcies autē poſtea[e]. Dicit ei Petrus[f]. Nō lauabis mihi pedes in eternū Reſpondit ei ieſus: Si non lauero te: non habebis partem mecum[g] Dicit ei Symō petrꝰ[h]. domine non tantū pedes meos ſed ⁊ manus ⁊ caput. Dicit ei ieſus[i]. Qui lotus eſt non indiget niſi vt pedes lauet[k] ſed eſt mundus totus. Et vos mundi eſtis: ſʒ non omnes ſciebat enī quiſnam eſſet qui traderet eum Propterea dixit: ſi eſtis mūdi oēs.

a Et extergere lintheo: quo erat precinctus vt īpleret humilitatis officium. b Uenit ergo Hic oſtenditur huius facti vtilitas ⁊ oſtendiť: ex quadam cōcertatione petri ⁊ chriſti per qᵭ oſtenditur factum eſſe miſticum dicit ergo.
b Uenit ergo ad Symonē Petrū ſm̄ originē lotis alijs diſcipulis venit vltimo ad Petrum quia cepit lauare a minoribus ex hoc ſumens argumentum qᵭ dicitur. Cepit lauare pedes diſcipulorum ſuorū ⁊ poſtea ſubdit. venit ergo ad ſymonē per hoc oſtendēs ꝙ alij iam erāt loti: ſed nō videtur veriſimile ſi trāſiſſet per oēs alios quin aliqs eorum vel plures recuſaſſent hanc lotionem ſicut ⁊ Petrus: ⁊ ideo alij doctores dicūt: ꝙ primo venit ad Petrum ꝓpter qᵭ alij diſcipli audita reprehenſiōe petri hoc ꝙ recuſauerat eiꝰ lotionem non fuerunt auſi eam vltra recuſare ꝙ ergo dicit Euangeliſta cepit lauare: ⁊ poſtea ſubdit. Uenit ergo ad ſimonem: non eſt ꝑ hoc intelligendum ꝙ alios lauerit ante ipſum ſed euangeliſta prius dicit factum in generali poſtea explicat modum in particulari: incipiens a Petro. c Et dicit ei Petrus: Domine tu mihi lauas pedes. i. lauare mihi peccatori tu q̄ es filius dei. q. d. nullomodo decet. ſimile verbum dixit in principio ſue conuerſionis. luc. v. capi. Exi a me domīe quia homo peccator ego ſum. d Reſpondit ieſus ⁊ dixit ei: ꝙ ego facio tu neſcis modo. q. d. non ſolum hoc facio ꝓpter pedum corporalium emundationem: ſed propter humilitatis eruditionem vt poſtea expoſuit ideo ſubdit. e Scies autem poſtea: ꝑ hoc autem deſignauit munditiam pedum ſpiritualium qui ſunt affectus mentis que requiritur in euchariſtie perceptione. f Dicit ei Petrus: non lauabis mihi pedes in eternum. i. nunq̄ȝ lauabis: ac ſi diceret ego nullo modo ſuſtinerem: licet autē petrus faceret hoc bono zelo tamen indiſcrete hoc faciebat qꝛ cū chriſtus non poſſet errare: non debebat voluntati eius aliquo mō reſiſtere. ideo ſequitur. g Reſpondit ei ieſus ſi non lauero ⁊c̄. Si hoc ītelligatur de lotione interioris macule littera eſt plana: quia nullꝰ pōt hēre partē cū chriſto ī gloria celeſti niſi lotus fuerit a macula peccati: ſm̄ ꝙ ſcribiť apocalipſis. xxj. c. Nihil coinquinatum intrabit in illam. Si autem intelligatur de lotione corporali pedū ipſius Petri eodē mō eſt dicēdum: ſicut enī aliquid eſt illicitum non ex natura ſua ſed tantum prohibitum: vt patet de eſu ligni vetiti ꝓmo parenti. Ita ſimiliter aliqd eſt neceſſariū ad ſalutem non ex natura ſui: ſed propter preceptū dei vel p̄lati: ⁊ ſic erat in ꝓpoſito. Ex q̄. n. xp̄us volebat ſimplr̄ hͦ facē petrus de neceſſitate ſalutis tenebať ſuſtinere. h Dicit ei ſymon petrus: dn̄e nō tm̄ pedes meos: ſed ēt manus ⁊ caput. Pedes ſunt ꝑs corporis inferior manus media caput ſuꝑior ⁊ iō ꝑ expſſionē iſtā partiū ītelligiť totū corpus: eſt igiť ſenſus. Dn̄e nō tm̄ ⁊c̄. q. d. ꝑuus ſuſtinerē a te totū corpꝰ lauari: q̄ȝ a te ſeꝑari qꝛ q̄ȝuis eēt durū Petro ſuſtinē ſeruitium magiſtri: tn̄ grauiꝰ erat ei ab ipſo ſeꝑari. Unde dr̄ in itinerario clemētis: Quocūq̄ȝ petrus memor erat dulciſſime ſocietatiſ xp̄i reſoluebatur in lachrimas ita qᵭ facies eiꝰ aduſta videbať ex frequēti lacrimaꝝ fluxu. i Dixit ieſus q̄ lotꝰ ē Per baptiſmū: ex q̄ accipiť ꝙ apoſtoli fuerūt baptizati a xp̄o vt dictū ē. iij. capi. a k Nō īdiget niſi vt pedes lauet: ſʒ ē mūdꝰ totꝰ ſi. n. aliqs baptizatꝰ ſtatī moriať euolat ad p̄riā nec īdiget aliq̄ alia lotiōe tn̄ ſi ſuꝑuiuat ēt ſecū indiget lotiōe pedū ſpūaliū. i. affectionū mētis qꝛ ex ꝯditiōe mortalis vite affectꝰ eiꝰ aliq̄ñ maculas ꝯhit ex tp̄alibꝰ: ſʒ nō īdiget lauare caput ideſt ptē cōtēplatiuā: q̄ ītēdit ſuꝑioribꝰ ⁊ eternis: nec manꝰ. i. vite actiue oꝑa q̄ ī eo ſſ ſcā. Talis āt erat petrꝰ ⁊c̄. alij apoſtoli excepto iuda ꝓditore ꝑꝑ qᵭ ſeqť. Et vos mūdi eſtis: ſʒ nō oēs.

Poſtq̄ ergo[a] lauit pe-
des eorum[a] accepit ve.
ſtimenta ſua[b]: ⁊ cum re
cubuiſſet iterum[c] dixit
eis. Scitis qd fecerim
vobis[d]. Uos vocatis
me magiſter ⁊ domine
⁊ benedicitis[e]. Sum et
enim. Si ergo ego laui
pedes veſtros domin⁹
⁊ magiſter[f]: ⁊ vos debe
tis alter alteri⁹ leuare
pedes[g]. Exemplū eniȝ
dedi vobis: vt quēad-
modum ego feci vo-
bis[h]: ita et vos faciatis

a Poſtq̄ ergo. oſtenſa facti vtilitate in pre/
dicta lectione: hic inducit diſcipulos ad imitā/
dum in opere. Et diuiditur in duas: quia p̄mo
propoſitum declarat. Scđo ꝯfirmat ibi: Exem
plum enim dedi. dicit ergo. a Poſtq̄ ergo
lauit pedes eorū.
In hoc oſtēdit cō
uenientem modū
docendi. In mo/
ralibus enim ma
gis mouent facta
q̄ verba: vt poteſt
haberi ex .x. Ethi.
⁊ ideo Chriſt⁹ do/
ctrine de humili/
tate premiſit hu/
militatis factum.
b Accepit veſti
menta ſua. ſicut enim ad miniſtrandū congrue
debent veſtimenta deponi: ita ad docendū ho
neſte debent aſſumi: ꝑpter qđ magiſtri ſolent
legere ī habitu ad hoc diſpoſito ⁊ ordinato ſ̄ꝫ
diſpoſitionem facultatis ſue. c Et cum re/
cubuiſſet iterū. quia ſedendo debet doctor do-
cere. doctrina enim non capitur niſi in quiete
propter qđ dicit̄. vij. Phiſi. Sedendo ⁊ quie/
ſcendo fit anima ſciens ⁊ prudēs. ſeq̄t̄ doctrīa.
d Dixit eis ſcitis quid fecerim vob̄. quaſi. d.
vos debetis h̄ ſcire: ⁊ in h̄ reddit eos attētos.
e Uos ⁊c̄. bene dicitis: ſum etenim. Aliqd. n.
dicitur bene dictum quando ꝯgruit dicenti et
rei dicte. Congruit autem rei dicte quando ſic
eſt in re ſicut dicitur. Congruit autem dicenti
quando dicens talem ſe oſtendit facto qualem
verbo: vtroq̄ꝫ modo apoſtoli bene dicebant q̄z
ſic erat in re ex parte Chriſti qui ſuperior erat
Similiter ex parte apoſtolorum qui facto ſe ei
ſubijciebant ſicut ⁊ verbo: propter qđ ꝯtra di/
ſcipulos ſolo verbo dicit̄ matth. vij. ca. Multi
dicent mihi in illa die. Dn̄e dn̄e nonne in no/
mine tuo ꝓphetauimus: ⁊ tunc confitebor illis
quia nūq̄ꝫ noui vos ⁊c̄. Ex predictis concludit
ſaluator intentum dicens. f Si ergo ego la
ui pedes ⁊c̄. multo fortius. g Debetis alter
alterius lauare pedes. per hoc intelligit̄ quod
libet pietatis ⁊ humanitatis officiū primo im
penſum ad qđ impendendū quilibet tenetur ī
caſu neceſſitatis: extra autem talem caſuȝ tenet̄
debito honeſtatis ⁊ congruitatis. h Exem/
plum. hic confirmat concluſionem predictam
exemplo dicens. h Exemplum enim dedi
vob̄ ⁊c̄. q. d. ad h̄ feci vt oñderē vos ad h̄ teneri

Expoſitio moralis.

¶ Ante diem feſtum paſche ⁊c̄. paſcha. i. tran
ſitus: ⁊ nos hoc fe
ſtum debite cele/
bramus cum a vi/
tijs ad v̄tutes: vel
a minoribus bōis
ad maiora tranſi/
mus: in fine dile/
xit eos. per ieſum
qui ſalus interpre
tatur bonus prela
tus ſignificatur: fi
nis aūt vltim⁹ eſt
beatitudo vera q̄
conſiſtit in clara dei viſione ⁊ fruitione ꝑfecta
lȝ autem omnis homo debeat ad hunc fineȝ ꝓ
ximū diligere: prelatus t̄n qui eſt xp̄i vicarius
tenet̄ erga ſuos ſ̄bditos hoc facere. Et fcā cena
ideſt preparata ſ̄m ſenſum litteralem: nō eniȝ
erat terminata cū xp̄s a cena ſurrexit ad lauan
dum pedes diſcipuloꝝ vt dicit̄ infra codeȝ. pȝ
ergo q̄ iudas cū alijs cenauit: ⁊ corporalit̄ lot⁹
fuit: ſic igit̄ exemplo xp̄i bon⁹ prelatus ſ̄bditis
etiam malis dȝ exhibere beneficia: vt quantuȝ
ī ſe eſt eos a ſua reuocet vita mala. Uenit ergo
ad Simonē petrū. ſ. p̄mo, put dictū fuit in expo
ſitione litterali: ⁊ in hoc xp̄s dedit exemplū ſu
perioribus illos inter ſubditos principalit̄ ho
norare: qui p̄mi ſūt etate vel dignitate. Dn̄e tu
mihi lauas pedes q. d. hoc indecens eſt: ⁊ nul
lo modo ſuſtinendū ⁊ in hoc petrus ſignificat
diſcipulū ignorantē indiſcrete loquentē de fcō
ſuperiori ſui cuius ignorat rōnem. frequenter
enim ꝯtigit q̄ illud indicat̄ irrationabiliſſimū
ab ignorante cām. qđ t̄n rōnabiliſſimū eſt ſ̄m
veritatē. h̄ aūt ꝯtigit in hoc caſu petro: ꝓpt̄ qđ
dicit ei xp̄s. Qđ ego facio tu neſcis mō: ⁊ ī hoc
docemur bn̄ iudicare ⁊ loqui đ factis ſup̄ioris
boni: niſi de eo qui ꝑmittente deo erraret ma/
nifeſte. Si non lauero te: non habebis p̄tē me/
cum. Chriſtus eni non lauabat pedes diſcipu/
loꝝ pro corporali mūdatione: ſed pro exemplo
humilitatis docēde: ꝑpter qđ dixit eis. Exem/
plum enim dedi vobis ⁊c̄. q̄ ergo dixit petro
ſi non lauero te non habebis partē mecū. Idē
eſt ac ſi dixiſſet partem mecū non habebis niſi

a me receperis exẽplũ humilitatis: ⁊ i h̃ facto
xp̃s dedit ſuperioribꝰ ⁊ prelatis exemplũ vere
humilitatis. Poſtq̃ꝫ ergo lauit pedes eoꝝ ⁊c̃.
per hoc oſtendens ꝙ ſupior poſt actũ humili/
tatis dꝫ reſumere debitũ exercetiũ auc̃tatis.

¶ Queſtio fratris Antonij betontini. Qui lo/
tus eſt non indiget niſi vt pedes lauet ⁊c̃. Ioã.
xiij. ca. Super quibus verbis querit: Utrum
hoc ſacramentũ eucharistie inter cetera ſubli/
mius habeat. Ad qđ breuiter rñdet ex ſñia il
luminati doctoris Franciſci de maronis. ꝙ h̃
ſacramentũ non tm̃ eſt ceteris ſublimiꝰ: ſꝫ etiã
celebrius atqꝫ dignius oĩbus ſacramẽtis noui
teſtamenti. Primo inquit eſt oĩbus ſublimius
reſpectu cauſe efficientis: qr efficit ⁊ ꝯſecratur
ab ordine ſacerdotali qui eſt dignior oĩbus or
dinibꝰ. lꝫ Dionyſius ponat ep̃atuꝫ vt includit
ſacerdotium: tñ ſacerdotiũ per ſe acceptũ vt di
ſtinguit ꝯtra ep̃atũ eſt incõparabiliter digniꝰ
ipſo: quia plus eſt conſecrare q̃ꝫ quicũqꝫ alius
actus. Nobiliſſimus aũt eſt actus ep̃alis inquã
tum talis confert ordines in q̃bus hoĩes conſe
crantur. In hoc v̊o ſacramento ꝯſecrat ille q ẽ
verus deus. Uñ beatus Franciſcus admirans
iſtam excellentẽ dignitatẽ monuit preſbros ꝑ
cunctis reuereri ⁊ ex tanti ordinis reuerentia
tenuit eſſe ſacerdos. Scđo eſt ſublimius reſpe/
ctu cauſe materialis: qr ſicut cetera ſacramenta
verſant circa corpus xp̃i miſticum. Ita iſtđ im
mediate circa corpus xp̃i veꝝ: qr hoc ꝯſecrat: ⁊
ideo ſicut corpus xp̃i veꝝ eſt digniſſimũ vltra
miſticũ: ita ⁊ hoc ſacramẽtũ queadmodũ theo
logia ꝑfert ceteris diſciplinis: qr circa digniꝰ
ſubiectuꝫ verſat. Tertio eſt ſublimius reſpectu
cauſe formalis: quia illa forma in qua excedit
nobiliſſima creatura: oportet ꝙ ſit nobiliſſima
ſicut homo excedit bruta ⁊ per illud ſolũ ĩ quo
natura humana eſt nobiliſſima: ſed ꝑ iſtud ſolũ
ſacramentũ hoĩes precellunt angelos ſm apo
ſtolum ad hebreos. xiij. ca. dicentem. Habemꝰ
altare de quo edere non habent poteſtatẽ niſi
qui tabernaculo deſeruiunt. Quarto eſt ſubli/
mius reſpectu cauſe finalis: qr cũ finis ſit ſemꝑ
melioris his que ſunt ad finem iſtud ſacramẽ/
tum ſm Diony. cap. iij. de angelica ierarchia.
Eſt finis omniũ ſpiritualiũ perfectionũ: ⁊ etiã
hoc ſacramentũ celeberrimũ ſuper oĩa ſacra/
menta: vñ eius officium celebratio vocat. In q̃
officio eccleſia militans imitatur eccleſiã triũ
phantem. Nam ſicut in celeſti ierarchia admi
niſtrandũ xp̃o inſtituti ſunt ſex ordines ange/
loꝝ: quia tres ſunt aſſiſtentes: ita in hac vita in
ſtituti ſunt ordines ad miniſtrandũ ſacerdoti
Sed primo eſt ibi preſens dum hoc ſacramen
tum conſecrat tota trinitas rõne tanti miracu
li que non p̃ot effici niſi a tribus ꝑſonis modo
mirabili: qui ſicut pater ⁊ filius ſunt vnũ prin/
cipium ſpiritus ſancti. Ita pater ⁊ filius ⁊ ſp̃us
ſanctus vnum ꝑncipium tm̃: extra de ſũma tri.
⁊ fide catho. cap. j. Scđo eſt ibi preſentia ſctoꝝ
angeloꝝ. Unde de conſe. diſt. ij. capi. Quid ſit.
Et ſunt verba Grego. in omelia paſchali. Quis
inquit fidelium habere dubium poſſit vt ĩ ipſa
ĩmolationis hora ad ſacerdotis vocem celos
aperiri: ⁊ in illo ieſu chriſti myſterio angeloꝝ
choros adeſſe. Tertio eſt ibi preſentia ſanctaꝝ
animaꝝ. Unde Hieronymus cõtra vigilantiũ
ſanctoꝝ reliquias reprobantem. Anime inq̃t
ſanctoꝝ in hoc comitantur xp̃m quocũqꝫ ierit.
iuxta illud Apoc. xiiij. cap. Hi ſequunt agnum
quocũqꝫ ierit. Quarto eſt ibi p̃ñtia matris xp̃i
que eſt regina virginũ atqꝫ virtutũ. Nam cum
ſm Hierony. officium aſſociandi xp̃m ſit offiñ
virginum: iuxta illud Apoc. Uirgines eni ſũt
⁊ ꝙ mater dei ſit virgo virginũ: ſeq̃t ꝙ ipſa in
hoc ſit ſpecialiſſima ꝑncipalis. Eſt inſuper hoc
ſacramentum dignius oĩbus ſacramentis re/
ſpectu quatuor priuilegioꝝ quoꝝ primũ dicit.
Gratie quia confert maiorem gratiã q̃ꝫ cetera
ſacramẽta. Unde Dionyſius đ angelica ierar/
chia cap. iij. dic̃. Euchariſtia eſt ꝑfectio ꝑfectio
num ſpiritualiũ ⁊ non eſt vltra ipſum laudan/
dum aliqđ ſacramentũ. Aliud priuilegiũ dicit
veritatis. nã in ceteris ſacramentis inuenitur
ſacramentũ frequẽter ſine re ſacramenti: vt cũ
quis ad ſacramentũ fictus accedit. hic aũt res
ſacramenti ſemꝑ eſt cũ ſacramento quãtũcũqꝫ
fictus conficiat: qr ſemꝑ eſt ibi ⁊ vere corpꝰ xp̃i
Aliud ꝑuilegiũ dicit durabilitatis: qr oĩa eccle
ſie ſacramenta habent naturaꝫ ſucceſſiuam cũ
tranſeant cũ vſu. Iſtud aũt ſacramentum eſt ꝑ
manens cũ tam diu maneat ſacrm̃ iſtud: vt no
tat in. iiij. ſententiaꝝ: quãdiu ſpẽs durare p̃ñt.
Aliud priuilegiũ dicit glorificationis: qr alia
ſacramenta ordinãt ad gratiam quã recte figu
rant. Iſtud aũt ſacramentũ ordinat ad gloriã.
quia dicit beatus Diony. đ angelica ierarchia
cap. j. Sicut noticia diuinaꝝ ſcripturaꝝ eſt no
bis imitatio future contemplationis in patria

ita ſumptio diuine euchariſtie eſt imitatio illius fruitionis beatifice: qꝛ ſatiabunt ſancti cum apparuerint in gloria eius: ⁊ ideo dicit ſaluator Luc. xxij. ca. Non manducabo illud donec impleatur ī regno dei. Sʒ ad maiorem veritatem habendā dici poteſt ꝙ lʒ baptiſmus excedat alia ſacramēta rōne efficatie. vñ Ambroſius dicit in libro ð ſacra. Per aquā baptiſmi tranſitꝰ ē ð terrenis ad celeſtia ſicut notat de conſec. diſt. iiij. c. p aquā. Et lʒ ꝯfirmatio excedat ratiōe cōferentis: qꝛ a ſolo epō confert: vt habet de ꝯſe. diſt. v. ca. manus. Et lʒ etiam matrimoniū excedat rōne ſigni qui ſignificat coniunctioneʒ chriſti ad eccleſiam per vnionē diuine ⁊ humane nature. extra de bigamis. c. debitū. tñ excedit euchariſtia rōe dignitatis ⁊ ſanctitatis vt his rationibus reſponſum eſt. Vñ de ꝯſec. diſt. ij. ca. Nihil. ſic dicit. Nihil in ſacrificijs maius eſſe pōt ꝙ̄ corpꝰ ⁊ ſanguis xpi: nec vlla oblatio hac potior eſt: ſed hoc omnes precellit. vñ ſaluator ipſe Paulo teſtante in epiſtola hodierna etiaʒ ait vbi dicit. Hoc facite in meam cōmemorationem ſcʒ glorie mee.

In die veneris ſancti. Paſſio dñi noſtri Jeſu chriſti ſm Joā. xviij. c.

In illo tēpore. Egreſſus eſt ieſus cum diſcipulis ſuis trans torrentem cedron[a] vbi erat ortus[b] in quem introiuit ipſe et diſcipuli eius[c]. Sciebat autem ⁊ iudas qui tradidit euʒ locum[d]: quia frequenter ieſus conuenerat illuc cum diſcipulis ſuis. Judas ergo[e] cū accepiſſet cohortem[f]: ⁊ a pontificibus ⁊ phariſeis miniſtros[g]: venit illuc cum laternis et facibus et armis. Jeſus itaqʒ ſciēs omnia[h]: que ventura erant ſuper eū

Expoſitio litteralis.

a Et egreſſus eſt ieſus. Hic incipit euangeliſta deſcribere Chriſti paſſioneʒ ⁊ mortē. ipſa aūt fuit p iudeos inchoata: ⁊ per gentiles conſumata: ſm ꝙ xp̄s predixerat Matth. xx. cap. Filius hoīs tradet principibus ſacerdotū ⁊ ſcribis ⁊ condēnabunt euʒ morte ⁊ tradent eū gentibus ad illudenduʒ et flagellandū ⁊ crucifigendū. Et ideo euāgeliſta primo oſtendit qd chriſtus a iudeis ſit paſſus Scōo quid a gentibus: ſequenti cap. ibi. Tunc ergo apprehēdit. Prima in tres qꝛ primo deſcribit euangeliſta qualiter xp̄s a miniſtris iudeoꝝ fuit captus. Scōo qualiter a miniſtris ſuꝭ pontificibus traditꝰ: ibi cohors quoqʒ. Tertio qualiter a pontificibus coram Pilato eſt accuſatus: ibi Adducunt ergo. Circa p̄mum euāgeliſta tria deſcribit. Primo proditionis locū. Scōo proditoris apparatū: ibi. Judas ergo. Tertio animū chriſti ad ſuſtinendū preparatū: ibi Jeſus itaqʒ ſciens. Circa primū ſciendum ꝙ chriſtꝰ iuit ad locū extra ciuitatem ad quē ſciebat venturꝰ pditorem vt oſtenderet ſe voluntarie ſubire mortem ⁊ hoc eſt qd̄ dicitur.

a Et egreſſus ⁊c. trans torrenteʒ cedron: nomē ē torrentis inter ciuitatem hieruſalem ⁊ montem oliueti currens per vallē ioſaphat que eſt iter media: ⁊ dicebatur ille torrens cedron eo qd̄ in ripa illius fluminis ſiue illius torrentis naſcebantur multi cedri. hic enim fluuius appellat torrens pro eo qd̄ ad modū torrētis quādoqʒ habebat aquas quādoqʒ non. b Vbi erat ortus. ⁊ ſic erat locus clauſus conueniens ad capiendum illos q eſſent intra ipſum. c In quē itroiuit ipſe ⁊ diſcipuli eius: offerens ſe captioni.

d Sciebat aūt ⁊ iudas qui tradidit eū locuʒ. Ex quo patet aptitudo loci ad capienduʒ xp̄m ex tribus. Prima quia erat a ciuitate remotus ⁊ ipſi querebant eum capere ſine ſtrepitu turbarum: vt habet Matth. xxj. c. Scōa quia erat clauſus. Tertia qꝛ pditori cognitꝰ. e Judas ergo. Hic deſcribit pditoris apparatus: quia iudas de tribus ſe muniuit. Primo de magna ſocietate forti ⁊ autentica. ⁊ ideo dicitur.

f Cum accepiſſet cohortem. ſ. militū a preſide aſſignatā vt ſi multitudo populi ſi ſupueniret non auderet īpedire eius pditorē ppt̄ iuſticie publice timorē. g Et a pontificibus ⁊ phariſeis miniſtros: vt ſic hēret fulcimētū ab vtraqʒ curia. ſ. pontificis ⁊ impatoris. Scōo muniuit ſe iudas de lumine contra noctis tenebras: qd̄ notat cum dicit. Venit illuc cū laternis ⁊ facibus. Tertio muniuit ſe de armis ſi vellent eius proditioni reſiſtere. Ideo ſubditur ⁊ armis.

h Jeſus itaqʒ. Hic oſtendit promptitudo xpi

ad patiendu3:⁊ hoc dupliciter. Primo q2 xp̄s
ſe non occultauit. Scd̄o q2 defenſionē ꝓhibuit
ſibi. Simon ergo. In prima igitur parte dī ſic.
b Jeſus itaq3 ſciens oīa q̄ ventura erant ſup
eum. proceſſit ⁊ dixit. a Quē queritis? ex q̄
māifeſte apparet
ꝙ ſua volūtate cap
tus eſt: quia cū ſci/
ret omnia futura
vt declaraẜ primo
cap. non ſe occul/
tauit ſed magis q̄
rētibus eū obuiā
fuit. b Reſpō/
derunt ei Jeſū ⁊c̄.
Uirtute enim di/
uinitatis factū eſt
ꝙ veniētes ad ca/
piendum eum pri
mo non cognoſce
rent eum etiā ſu⁹
diſcipulus qui ve
nerat ad tradēdū
eum. vnde ſubditur. c Stabat autem ⁊ Ju/
das qui tradebat eum cum ipſis. vt ꝑ hoc ſcd̄o
oſtenderetur ꝙ de voluntate ſua caperetur: q̄a
ex quo eis erat incognit⁹ poterat ab eis rece/
dere ⁊ non ſolum potuit hoc per predicta: ſed
etiam manifeſtius per hoc qd̄ ſubditur.
d Ut ergo dixit eis: Ego ſum abierūt retror/
ſum ⁊ ceciderunt in terram. Si enim vno v̄bo
omnes proſtrauit: de facili poterat ab eis eua/
dere. Omnia enim iſta facta ſunt ex diuina or
dinatione vt declararetur virtus diuinitatis
eius per predicta ſicut fragilitas humanitatis
per captionem eius ſequentem ⁊ paſſionem.
e Iterum ergo interrogauit eos. Quē queri
tis? Hoc fuit facto interuallo a prima interro/
gatione: quia q̄3diu iacuerunt proſtrati nō mo
uit ſe de loco vt magis declararetur ſua volun
taria captio. f Illi autem dixerunt Jeſum
nazarenum. non enim cognoſcere poterāt eu3
nec capere donec ipſe vellet. propẜ hoc ſb̄diẜ.
g Dixi vobis quia ego ſum. ⁊ tunc habuerunt
ipſius noticiam ⁊ capiendi eum licentiam ꝓpẜ
quod ſubditur. h Si ergo me q̄ritis ſinite
hos abire. quaſi dicat ſic do vobis poteſtatem
me capiendi: tn̄ meis diſcipulis nō facietis ali
quid mali. i Ut impleretur ſermo. quem
dixit precedenti capitulo.

ꝓceſſit ⁊ dixit eis. Quē
queritis[a]: reſponderūt
ei[b]: Jeſum nazarenum
Dicit eis ieſus: Ego ſū
Stabat autem ⁊ iudas
qui tradebat eum cum
ipis[c]. Ut ergo dixit eis
Ego ſum: abierunt re-
trorſum ⁊ ceciderūt in
terram[d]. Iterum ergo
iterrogauit eos. Quē
querilis[e]? Illi autez di
xerunt. Jeſum nazare-
num[f]. Reſpondit ieſus
Dixi vobis q2 ego ſu3[g]
Si ergo me queritis ſi-
nite hos abire[h]: vt iple
retur ſermo quē dixit[i]:
quia q̄s dediſti mihi:
nō perdidi queq̄3[k]. Si-
mon ergo petrus hn̄s
gladium eduxit eum[l] ⁊
percuſſit pontificis ſer
uum[m] ⁊ abſcidit auricu
lā ei⁹ dexterā[n]. Erat āt
nomē ſuo Malchus[o].

k Quia quos dediſti mihi non perdidi ex
eis queq̄3. Iſtud enim verbum dixerat Jeſus
non tn̄ de ſalute ſpirituali: ſed etiam de ſalute
corporali eorum: qd̄ patet ex hoc qd̄ inde exce/
pit iudam qui ꝑditus eſt ⁊ ſpiritualiter ⁊ cor/
poraliter: quia ex
deſperatione ſe ſu
ſpēdit: ⁊ ideo euā/
geliſta applicans
verbum predictū
ad perditionē cor
poralem nō diſce
dit ab intentione
littere.
l Simon ergo.
Hic oſtendiẜ ꝓm
ptitudo chriſti ad
patiendu3 ex hoc
ꝙ defenſione3 ꝓ/
hibuit: ⁊ hoc ē qd̄
dicitur.
l Simon ergo
Petr⁹ habēs gla
dium eduxit eum. Dicunt hic aliqui ꝙ diſcipu
li emerāt gladios de precepto domini ſm̄ qd̄
habetur Luc̄. xxij. capi. Ubi dicitur ſic. Et qui
non habet vendat tunicam ſuam et emat gla/
dium. Sed non eſt veriſimile: quia ibidem di
citur ꝙ apoſtoli ſtatim reſponderūt. Ecce duo
gladij hic: ⁊ Chriſtus dixit. Sufficit ex quo pa
tet ꝙ ante: illos gladios habebant. Dicendum
igitur ꝙ apoſtoli fuerunt piſcatores. in piſca/
tione autem oportet aliquando retia cum pa/
xillis affigere: et cum particis nauiculas diri/
gere. Et ideo in talibus ⁊ cum ſimilibus vſus
magnorum cultellorum eſt neceſſarius: ⁊ pro/
babile eſt ꝙ aliqui de apoſtolis illos cultellos
ſibi retinuerant ad ſcindendum cibaria: vnde
etiam cum illis carnes agni paſchalis conſi/
derant. Petrus autem vnum ex illis retinue/
rat apd̄ ſe: quia erat magis promptus ad defē/
ſionem ſui magiſtri q̄3 alij.
m Et percuſſit pontificis ſeruum qui magis
de prope ſe ingerebat ad Chriſtum capiendū.
n Et abſcidit auriculam eius dexteram. cre
didit eum magis ledere: ſ3 diuina ordinatiōe
ictus declinauit. Ideo ſequitur.
o Erat autem nomen ſeruo Malchus. Hoc
addit euangeliſta ad oſtendendum certitudi
nem rei geſte exprimendo propria nomina.

BIBLIOTECA
MARES

Dicit ergo ieſus. Petro Mitte gladiuz tuū i vaginam[a] Calicē quē dedit mihi[b] pater non vis vt bibam illum. Cohors autē[c] et tribunus[d] et miniſtri iudeorum[e]: comprehenderunt[e] Jeſum et ligauerunt euz[f]: et adduxerunt eum ad Annam primum[g]. Erat eniz ſocer Cayphe[h] qui erat pōtifex anni illi[i]. Erat autez Cayphas q conſilium dederat iudeis: quia expedit vnū hoiem mori pro populo. Sequebatur[k] autem Jeſum Symon petrus et alius diſcipulus. Diſcipulus. autez ille erat notus pontifici[l]. Et introiuit cū ieſu[m]: i atriū pontificis. Petrus aūt ſtabat ad hoſtiū foris[n]. Exiuit ergo diſcipulus qui erat notus pontifici: et dixit hoſtiarie: et introduxit Petrum. Dixit ergo Petro ancilla hoſtiaria[o]. Nūquid et tu ex diſcipulis es hominis illius? Dixit ille[p]. Nō ſū. Stabāt āt ſui et miſtri ad prunas[q]: qr frigus erat et calefaciebāt ſe. Erat āt cū eis et petr[9] ſtans et calefaciens ſe.

a Dixit ergo Jeſus Petro. mitte gladiū tuū in vaginā quaſi dicat: noli vti ad defenſſionem meam: et ſubditur cauſa. b Calicem quē dedit mihi paf nō vis vt bibā illū quaſi dicat paſſionem quā ordinauit pr celeſtis ad ſalutē humani generis debeo patienter tollerare: et iō nō eſt loc[9] deffenſiōis et reſiſtentie: ſed magis patientie.
c Cohors āt etc. Hic oſtēdif qualiter xps a miſtris cōprehenſus pontificibus preſentatur. Et diuidif in duas: qr primo deſcribitur ipſi[9] preſentatio Anne. ſecūdo Cayphe: ibi: Et miſit eum Annas. Pria i duas: qr prio ponif xpi preſentatio. Secūdo eius examinatio ibi pōtiſex ergo. Pria adhuc in duas: qr primo deſcribitur predicta pſentatio. Scdo incidēter ponitur Petri pria negatio ibi: Seqbaf āt: Dr ḡ ꝑ ſic. c Cohors quoqz. ſ. militum. d Et tribunus qui eis preerat: et illi erāt gētiles. e Et miſtri iudeoz. iſti erāt iudei. e Cōprehēderūt Jeſuz tex quo patet obſtinatio eorum quia non fuerunt auerſi a ſuo malo: viſis predictis ſignis: ſed magis atribuebant artibus magicis. f Et ligauerunt eum: quaſi morte dignum illi enim qui reputabantur morte digni iudicibus preſentabantur ligati. g Et adduxerunt eum ad Annaz primum. i. primo: cuius cauſa ſubditur. h Erat enim ſocer Cayphe: et quia eundo ad domum. Cayphe habebant tranſire ante domum iſtius anne: Jdeo introierunt domum eius propter eius reuerentiam. Alia autem ratio fuit qr pōtificatus tunc ſingulis annis vendebatur: et iſti duo ſcilicet annas et Cayphas quaſi alternatim erant pontifices: propter qꝫ quaſi pontifex habebatur quia anno precedēti fuerat Tertia ratio eſt vt chriſtus coram iudicibus pluribus cōdemnatus videretur magis dignus morte. i Qui erat pontifex anni etc. Jſta ſunt expoſita ſupra. xj. ca. k Sequebatur. hic interponif prima negatio Petri cum dicitur. k Sequebatur ieſuz Symō Petrus et alius diſcipulus. ſ. Joānes: licet enim iſti ſicut et alij fugiſſēt primo tamen poſtea ſecuti ſunt ieſum: quia feruentiores erant alijs. l Diſcipulus aūt ille erat notus pōtifici. Dūt aliq qꝫ Joānes erat peritus et pp hoc habebat noticiā cū pōtifice: ſꝫ hoc nō ē veriſimile: qr piſcator erat: et de naui a chriſto vocatus fuerat vt habetur matth. iiij. ca. Unde dicit Hieronym[9] in epiſtola ſua ad Paulinū: Joānes ruſticus piſcator indoctus etc. Et iō alia fuit cā ſue noticie cū pōtifice: qr forte miſſus a pre ſuo pluries portauerat piſces ad domū pontificis: vel forte quia aliqd de cognatiōe ei[9]: ibidē ſuiebat: vl aliqua alia cā quā aliq aſſignāt qr dſcēderat d dauid: et ſacerdotes habebant iſtas geneologias. m Et itroiuit cū ieſu in atriū pōtificis: pp noticiā pdictā pmiſſus ē itrare. n Petr[9] āt ſtabat ad hoſtiū foris: tanqꝫ icognit[9]: tū pp Joanē pmiſſus ē itrare. o Dixit ergo Petro ancilla hoſtiaria nūqd et tu ex diſcipulis es hois iſtius. quaſi dicat vr qꝫ ſic: vidit eum timide intrantem: et ſic habuit de eo ſuſpitionē. p Dixit ille nō ſum: ex quo pꝫ fragilitas Petri: qr ita cito negauit: et ad vocē vnius mulieris: q nō loqbatur acrif: nō. n. dicebat es tu de familia hui[9] pditoris vl aliqd hmōi: ſꝫ hois iſti[9] qſi cōpaſſiue loquendo. q Stabāt autem ſui et miniſtri ad prunas: qr frigus erat ſicut ſolet eē i maritio poſt mediam noctem. Et calefaciebant ſe etc.

BIBLIOTECA NAC. ... MADRID

Pontifex ergo interrogauit Jeſum[a]: de diſcipulis ſuis[b]: ⁊ de doctrina eius[c]. Reſpondit ei Jeſus[d]. Ego palam locutus ſum mundo[e]. Ego ſemper docui i ſynagoga ⁊ i templo: quo oēs iudei conueniunt: ⁊ in occulto locutꝰ ſū nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt[f]: quid locutus ſum ipſis? Ecce hi ſciūt que dixerim ego. Hec autem cum dixiſſet[g]: vnus aſſiſtēs miniſtrorum: dedit alapam ieſu dicens. Sic reſpondes pontifici[h]? Reſpondit ei Jeſus[i]. Si male locutus ſuꝫ teſtimoniū phibe de malo[k]: ſi auteꝫ bene: quid me cedis? Et miſit eum Annas[l] ligatum ad Caypham pontificem[m]. Erat autem Simon petrus ſtans[n]

a Pontifex ẟo. Hic ponit̄ Chriſti examinatio: ⁊ diuiditur in tres. quia primo ponit̄ dicta examinatio. Scd̄o xp̄i reſpōſio ibi. Dic̄ ei ieſus Tertio reprehenſionis reprobatio ibi. Hec cū dixiſſꝫ. Circa primū ſciendū ꝙ xp̄s reputabat̄ a iudeis ſeductor hoīuꝫ: ⁊ doctor falſe doctrīe. Jō examinatꝰ fuit ẟ vtroqꝫ. ⁊ hoc eſt qd̄ dr̄.
a Pōtifex ergo interregauit Jeſū dicit̄ autē Annas pontifex: nō quia eſſet actu: ſed quia ante fuerat: ⁊ quia ſocer erat pontificis vt dictum eſt.
b Et de diſcipul' ſuis. vt videret ſi poſſet eū deprehēdere ꝙ fuiſſent ab eo ſeducti.
c Et de doctrina eius. ad videndum ſi poſſent ibi inuenire falſitatem vel calūniam: ⁊ aliquod dictum contra legem. d Reſpondit ei Jeſus. Hic ponit̄ Chriſti reſponſio: De diſcipulis autē ſuis nihil boni poterat pro tunc bene reſpondere: qꝛ pn̄cipaliorem inter eos ſtatim audierat ipſum in ſua preſentia negaſſe. Sed de doctrina ſua reſpondit oſtendens ꝙ non erat mala vel ſuſpecta: ſed ſana: qd̄ declarat ex duobus. p̄mo ex loco cum dicit̄. e Ego palam locutus ſum mūdo ⁊c̄. doctrina ſuſpecta in angulis ⁊ lateribus docet̄ non in loco publico ⁊ ſacro. Secūdo ex auditorum teſtimonio dicens. f Interroga eos qui audierūt ⁊c̄. q. d. paratus ſum teſtimonium eoꝝ ſubire qd̄ eſt ſibi magis credibile q̄ꝫ meum dictum: q̄ꝫuis ẜm veritatem deberet eē contrariū. g Hec cum dixiſſet. Hic ponitur huius reſponſionis reprobatio: ⁊ hoc duplicit̄ primo per factū cum dicit̄ vnus aſſiſtens miniſtroꝝ dedit alapam ieſu. ſcd̄o per verbū. ſb̄dit̄.
h Sic reſpondes pontifici? Jlle enim miſter ſceleris accepit reſponſioneꝫ ieſu quaſi notaſſꝫ pontificem de ſtulta intorrogatione.
i Reſpondit ieſus. humilit̄ veritatē oñdēdo.
k Si male locutus ſuꝫ teſtimoniū perhibe ẟ malo. i. potes perhibere: ⁊ non me iniuſte percutere. Sed hic videtur ꝙ chriſtus fecit cōtra doctrinam ſuam: quia Matth. v. cap. dicit. Si quis percuſerit te in maxillaꝫ dexteram prebe ei ⁊ alteram: ipſe aūt hoc non fecit: ſed magis ꝑcutientem ſe correxit. Dicendum ꝙ illud xp̄i p̄ceptuꝫ plura alia que ibi ponuntur non dantur abſolute: ſꝫ qd̄ dic̄ Auguſtinus ſꝫ magis ẜm preparationē animi quia homo debet habere animum ſemꝑ preparatum ad hoc faciendum vbi videt̄ ħ expedire ad honorem dei ⁊ vtilitatem eccleſie: alś autem nō. imo aliquando expedit i iuriantibus reſpōdere ad ipſoruꝫ ⁊ alioruꝫ inſtructionem ſicut fecit hic Chriſtus ⁊ aliquando etiam ſcō reſiſtere ne det̄ occaſio malis male agēdi.
l Et miſit. Hic oſtenditur qualiter Chriſtus preſentatus eſt Cayphe ⁊ diuiditur in duas: qꝛ primo deſcribitur dicta preſentatio. Scd̄o ſubditur ſcd̄a ⁊ tertia Petri negatio ibi. Erat autē In p̄ma igitur parte dicitur ſic. l Et miſit eū Annas ligatum. quaſi morte dignum. ⁊ iam coram eo condēnatuꝫ. m Ad Caypham pontificem. Tum quia ad ipſum pertinebat principaliter Chriſti examinatio. Tum vt videretur xp̄s magis morte dignus: qui fuiſſet coram iudicibus pluribus condēnatus. Sciendum tñ ꝙ Joānes hic docet qualiter Cayphas eū examinauit: ⁊ qualiter Cayphas veſtimēta ſua ſcidit ⁊ qualiter in domo eius illuſus fuit: qꝛ alij̄ euangeliſte hoc ſufficienter expreſſerant
n Erat autem. Hic reuertitur euāgeliſta ad narrandum denegationeꝫ Petri: ⁊ ideo quaſi eadem verba que dixerat in fine prime negationis reaſſumit dicens. n Erat aūt ſimon petrus ſtans ⁊ calefaciens ſe. Jlle enim q narrat hyſtoriā aliquaꝫ quando occurrunt aliqua incidentia narranda interrūpit principale ad illud incidēs narrandū quo facto reuertit̄ ad propoſitum: ⁊ ſic facit hic Joannes vt dictū eſt.

a Dixerũt ergo ei. miniſtri ad ignẽ ſtantes. b Nunqd ⁊ tu ex diſcipulis ei⁹ es. q. d. ſic: q̃ videbant eũ timidum ⁊ pauidũ. c Negauit ille ⁊ dixit: Nõ ſum. De iſta ſcđa negatõe petri videt Matth. ↄtradicere Joãni: pmo quo ad pſonã q: dicit ipꝫ ſecũdo negaſſe ad vocem alteri⁹ ancille. Matth. xxvj cap. Joannes aũt hic dicit ꝙ fuit ad vocem miniſtroꝝ ad ignem ſtantiũ Scđo quo ad locum quia Matth. dicit ꝙ ſcđo negauit ĩ exitu ianue: h aũt dicitur ꝙ ſt. ĩs ad ignez, ꝓpter qđ ſciendum ꝙ principalis intentio euangeliſtarum erat exprimere trinam Petri negationez: ⁊ in hoc omnes conueniũt. De perſonis autem accuſantibus: ſeu de negationis loco non erat eorum principalis intentio ⁊ probabile eſt ꝙ multi ad verba Petri cõcurrebant circa eum: ⁊ conſimilia verba dicebant improperãdo ei magiſtrum ſuum: ⁊ ideo vnus euangeliſtarum exprimit vnam perſonã accuſantem: ⁊ alius aliam: ⁊ vterqꝫ dicit veruꝫ vnde ſm veritatem hiſtorie videtur ꝙ prima negatio ſit facta ad vocem ancille hoſtiarie Petro domum intrante. Secunda autem negatio facta eſt in domo: quia poſt primam negationẽ Petrus timuit diu ſtare inter iudeos propter quod voluit exire: et tunc alia ancilla videns eum timidum accuſauit eum: ⁊ ſimul in hoc concurrunt illi qui ad ignem ſtabant: ⁊ idem dicebant cuꝫ illa ancilla: propter quod matth. dicit ꝙ ad vocem ancille alterius negauit. Joannes autem miniſtros concomitantes exprimit. Item matth. dicit ꝙ negauit ipſo exeunte ianuam. ideſt volẽte exire: ⁊ ad hoc ſe preparante propter timorem vt dictum eſt: quia tamen adhuc erat in domo nec ab igne lõge receſſerat. Ideo dicit Joannes ꝙ prope ignem facta eſt illa negatio. Tertia autem negatio facta eſt multis eum accuſantibus ⁊ concurrentibus propter predicta tamẽ inter illos erat principalis vnus ſeruus pontificis ꝓpter quod Joãnes illum exprimit tacendo de alijs Ideo ſubditur.

⁊ calefaciens ſe. Dixerunt ergo ei[a]. Nunqd ⁊ tu ex diſcipulis eius[b] es? Negauit ille. et dixit: Non ſum[c]. Dixit ei vnus ex ſeruis pontificis cognatus eius cui⁹ abſcidit Petrus auriculam[d]. Nonne ego te vidi in ortu cum illo[e]. Iterum ergo negauit Petrus[f]. Et ſtatim gallus cãtauit[g]. Adducũt ergo Jeſum a Caypha in pretoriũ[h]. Erat autẽ mane[i]. ⁊ ipſi nõ intro-

d Dicit ei vnus ex ſeruis pontificis cognatus eius cuius Petrus abſcidit auriculam. et ideo acrius ceteris eum accuſabat: ⁊ in accuſationis ſue aſſertionem adduxit factum precedentis: cum dicit.

e Nõne ego te vidi in orto cum illo: quaſi diceret ſic.

f Iterum ergo negauit. Aliqui autez volentes excuſare Petruꝫ dicunt ꝙ non negauit eum ex timore mortis: ſꝫ ex amore nolens ab eo ſeparari: ſꝫ ſemper eum ſequi. Sciebat enim ꝙ ſi diceret ſe eſſe diſcipuluꝫ eius ſtatim ab eo ſepararetur: ſed hoc eſt contra verba domini vt patet. xiij. cap. Ubi exprobrauit Petro dicens. Animaꝫ tuam pro me pones: quod fuit dictum negatiue: ſicut fuit ibidem expoſitum. ⁊ ideo patet ꝙ Petrus negauit timens animam ſuam exponere pro xpo ideo ſubditur.

g Et ſtatim gallus cantauit. ſ. ſecunda vice: quia poſt primam negationem ſemel cantauit gallus: ſed Petrus timore perturbatus nõ percepit ſm qđ fuit expoſitum. matth. xxvj. cap.

h Adducunt ergo. Hic oſtenditur qualiter Chriſtus a iudeis coram Pilato accuſatur: ⁊ diuiditur in tres: quia primo deſcribitur xpi preſentatio. Secundo, preſentati examinatio ibi. Exiuit ergo. Tertio innocentie Chriſti declaratio. Et cum hec dixiſſet. In prima parte dicitur ſic.

h Adducunt ergo Jeſum ad Caypham in pretorium. ideſt a domo Cayphe põtificis ad domum Pilati preſidis: ad quem pertinebat iudicium in cauſa ſanguinis: ⁊ locus vbi iudicabat pretorium vocabatur. Aliqui autem libri male habent ad Caypham: quia in domo Cayphe iam erat Chriſtus: nullus autem adducitur ad locum, in quo eſt. Propterea Joannes ſcripſit in greco hoc euangelium: et ideo pro veritate textus habenda: recurrendum eſt ad grecum: in greco autem ponitur a Caypha Et ideo ſequitur.

i Erat autem mane. Hoc addit euangeliſta

ad oſtendendum quantum iudei ſitiebant ſan/guinem Jeſu chriſti qui ſummo mane quere/bant ſententiam de eius morte dari.

a Et ipſi non introierunt in pretorium vt nõ contaminarentur ex ingreſſu homĩs gentilis ⁊ tamen non time/bant inquinari ex procuratiõe mor/tis innocentis: ex quo patet eorũ ſu/ſpitio vana.

b Sed vt manducarent paſcha. ideſt azimos pa/nes: qui a iudeis comedebantur in paſcha per ſepteꝫ dies. non eñi erat licituꝫ illos comedere niſi perſoniſ mundis. ⁊ ideo ꝑ paſchatis mandu/cationem non intelligitur hic comeſtio agni paſchalis: vt male dicunt greci: quia illud comederant die pre/cedenti. ſequitur.

c Exiuit ergo. Hic ponitur Chriſti examinatio: ⁊ hoc dupliciter: quia primo examinatur coram iudeis. Scd̃o ad partem ſine ipſis ibi. Introiuit iterum. In prima parte dicitur ſic.

c Exiuit ergo Pilatus ad eos foras. Judei enim non audebant domum eius ingredi ne ſuas obſeruationes violarent: ideo volens eis deferre exiuit ad eos.

d Et dixit quã accuſationem affertis aduerſus hominem hunc? videbat enim ligatum in ſignum damnationis. ideo querebat de cauſa: quia non erat conſuetudo romanis condẽna/re aliquem: niſi prius audirent accuſationem ſuam: ⁊ haberet locum ſe defendendi: vt habe/tur Actuum. xxv. cap. Et ideo Pilatus qui erat iudex ab imperatore romano illuc miſſus vo/luit modum romanorum tenere.

e Reſponderunt ⁊ dixerunt ei. Si non eſſet hic malefactor ⁊c̃. quaſi dicãt nos eius factum diligenter examinauimus: ⁊ inuenimus eum dignum morte: ac ſi dicerent non oportet aliaꝫ examinationem facere.

f Dicit ergo eis Pilatus. quaſi indignatus ex eorum reſpõſione: quia ſciebat eos ipſum ꝑ

ierunt in pretorium vt non contaminarentur[a] Sed vt manducarent paſcha[b]. Exiuit ergo[c] Pilatus ad eos foras: et dixit. Quam accuſationem affertis aduerſus hominem hunc[d]? Reſponderunt et dixerunt ei[e]. Si non eſſet hic malefactor non tibi tradidiſſemus euꝫ. Dicit ergo eis Pilatus[f]. Accipite euꝫ vos: ⁊ ſm legem veſtram iudicate eum[g]. Dixerunt ergo iudei. Nobis non licet interficere quenquã[h]. Ut ſmo Jeſu impleret̃ quẽ dixit ſignificans qua morte eẽt moriturꝰ[i]. Introiuit ergo iteꝝ in pretoriũ pilatꝰ ⁊ vocauit ieſũ: ⁊ dixit ei[k].

inuidiã tradidiſſe: vt habetur matth. xxvij. ca.

g Accipite eum vos ⁊ ſm legem veſtram iudicate. quaſi diceret ſi ſufficit veſtra examina/tio ſufficiat ⁊ veſtra ſententia. Sciendum eniꝫ ꝙ romani aliqua minora iudicanda dimiſerãt iudeis: ſed nõ po/terant pro talibus inferre penã mortis: quia romani retinuerãt ſibi cãꝫ ſanguinis: ⁊ ideo per hanc reſpon/ſionem inhibebãt inferre xp̄o mor/tem. Ipſi autẽ nõ poterant vitã eiꝰ ſuſtinere: et ideo renuerunt hoc accipere dicentes.

h Nobis nõ licet interficere quẽꝙ̃. ſi enim potuiſſent dare mortis ſen/tentiam libenter iudicium accepiſſent.

i Ut ſermo Jeſu impleretur quem dixit ⁊c̃. Chriſtus enim predicens mortem ſuam apo/ſtolis matth. xx. cap. Dicit ꝙ a principibus ſa/cerdotum traderetur gentibus ad illudenduꝫ ⁊ crucifigẽdũ. ⁊ hoc fuit impletũ ꝑ hoc qḋ renuerũt iudiciũ: et dimiſerũt ipm pilato q erat gẽtilis iudicandũ: ⁊ ſniẽ executionẽ ſuis militibꝰ.

k Introiuit ergo. Hic ponitur examina/tio Chriſti in ſecreto: ⁊ diuiditur in tres: quia primo ponitur Pilati interrogatio. Scd̃o xp̄i roſponſio ibi. Reſpondit Jeſus. Tertio Pilati obiectio ibi: Dixit itaqꝫ. Circa primum ſci/endum ꝙ iudei cum tumultu irrationabili pe/tebant mortem Chriſti: propter quod Chriſtus non reſpondebat: ſm illud Eccleſiaſtici. xxxij. Ubi non eſt auditus non effundas ſermonem propter hoc matth. ⁊ mar. dicunt ꝙ cum ac/cuſaretur a principibus ſacerdotum nihil re/ſpondit: propter quod Pilatus intrauit preto/rium qḋ erat in domo: vt ibi Chriſtum magis pacifice examinaret extra tumultum iudeoruꝫ qui non audebant intrare pretorium vt dictuꝫ ẽ xp̄s ꝯ tribꝰ fuerat accuſatꝰ corã eo: vt hr̃ Luc. xxiij. c. Huc iuenimꝰ ſbuertentẽ gentẽ nr̃am: ⁊ prohibẽtẽ tributa dari Ceſari: ⁊ dicẽtẽ ſe xp̄m regem eſſe. Pilatus autẽ de duobus p̄mis non

curauit inquirere:quia de primo ſcꝫ de ſubuerſione obſeruationum legalium non curauit: vtrũ eſſet verum vel falſum: quia non erat iu/deus:ſed gentilis. Scd̃m cognouit eſſe falſum per famam publicam:quia audierat xp̃i reſpõ/ſionez qua iudeis de hac materia reſponderat. Mat. xxij.cap. Reddite que ſũt Ceſaris ceſari ⁊c̃. ſed de tertio qd̓ videbat̃ eẽ cõ/tra honorem im/peratoris inquiſiuit.ſ.de regno: qa Imperatores ro/mani nomẽ regiũ a iudeis abſtule/rant:vt frangerẽt eoꝝ ſuperbiam:et tollerent rebellandi occaſionem: et ideo q̃ſiuit a xp̃o.

Tu es rex iudeorum[a]. Reſpõdit Jeſus[b]. A temetipſo hoc dicis[c]: an alij dixerunt tibi de me. Reſpõdit pilatus: Nũquid ego iudeus ſuꝫ[d]? gens tua: et pontifices tui tradiderũt te mihi[e]. Quid feciſti[f]? Reſpondit Jeſus[g]. Regnũ meum non eſt de hoc mundo[h]: ſi ex hoc mundo regnum meũ eẽt miniſtri mei[i] vtiqꝫ decertarent: vt non traderer iudeis. Nunc autem regnum meum nõ eſt hinc[k]. Dixit itaqꝫ[l] ei Pilatus. Ergo rex es tu[m]? Reſpondit Jeſus[n]. Tu dicis: quia rex ſuꝫ ego[o]. Ego ĩ hoc natus ſum[p]: et ad hoc veni in mundum[q] vt teſtimonium perhibeam veritati[r]. Omnis qui eſt ex veritate[s]:

a Tu es rex iudeoꝝ.q.d. Hoc eſt veꝝ qd̓ tibi imponit̃.ſ.qd̓ velis tibi vſurpare regnum?
b Reſpondit Jeſus. Hic ponitur Chriſti re/ſponſio in qua ꝑmo examinauit Pilati inter/rogationẽ dicens. c A temetipſo hoc dicis an alij ⁊c̃.q.d.concepiſti hanc opinionẽ de me per teipſum. d Reſpondit Pilatus: Nũqd ego iudeus ſum?q.d. ex me non concepi: quia non ſum iudeus ⁊ ſic non poſſum inueſtigare ex libris iudaicis quis debeat eſſe rex eoꝝ: ſed hoc ad peritos legis pertinet.ideo ſubditur.
e Gens tua ⁊ pontificens tui tradiderunt te mihi.accuſantes te ſuper hoc. f Quid feciſti? quaſi.d. videt̃ ꝙ tu ſis in aliquo culpabilis: ex quo illi qui ſunt de gente tua ⁊ tante auc̃tatis ſicut ſunt pontificens te accuſant. g Reſpon/dit ieſus. Examinata iterrogatõe Pilati: ieſus primo reſpondit ad queſtionẽ ꝑmo factam: de vſurpatione regni temporalis. h Regnum meũ non eſt de hoc mũdo. non enim negat ſe eẽ regem:ſed magis concedit:qꝛ ſꝫm veritatem ipſe erat rex regum. Verũtñ ad tollendũ occa/ſionem calũnie temperat ſuam reſponſionem dicens: ꝙ non querit huius mundi temporalẽ dñationem:qd̓ probat conſequenter dicens.
i Si ex hoc mundo eſſet regnum meum mi/niſtri mei ⁊c̃. Omne enim regnum tempora/le habet infirmitatem non ſolum ab ipſo rege cum ſit vnus ſolus homo: ſed etiaꝫ a miniſtris contra aduerſarios pro ipſo pugnantibus: qd̓ non querebat Chriſtus: ⁊ ſic patet ꝙ ſatiſfec̃ ad queſtionez oſtendendo ꝙ non querebat inter iudeos tẽporalez dñationẽ: verũtñ qꝛ cõceſſerat ſe eẽ regẽ:ideo ꝯcludit
k Nũc aũt regnũ meũ non eſt hinc ideſt quãtũ ad tẽ/poralia iſta querẽda. Sꝫ ꝯ͂ hoc videtur qd̓ dr̃ pſal.xlvj. Rex oĩs terre deꝰ ipe ãt ẽ verus deꝰ ſicut verꝰ hõ: g̊ regnũ eius eſt de hͦ mũdo. Dicenduꝫ ꝙ ſꝫm veritatẽ di/uinitatis oĩa ſunt ſubiecta xp̃o:tamẽ quantũ ad humanitatẽ in ꝑmo aduentu ſuo nõ venit ad dñandũ tpalia:ſꝫ magis ad ſeruiẽduꝫ ⁊ patiendũ: ⁊ ſic pꝫ ꝙ ſufficient̃ excludit illd̓ qd̓ ſibi imponebat̃ de vſurpatõe regni iudee: qꝛ ñ fiebat qd̓ de ipſo:niſi inquãtũ hõ ⁊ ꝑ ſtatu pñti in quo erat:q ad ꝑmũ eius aduentũ ptinebat.
l Dixit itaqꝫ. Hic ponit̃ pilati obiectio:ſic̃ enĩ viſum eſt ꝙ xp̃s in ſua rñſione cõceſſerat ſe eſſe regem:ſed dixerat regnũ ſuũ non eſſe hinc. id̓ Pilatus ad plenũ verba eius nõ intelligens accepit ꝑ hͦ ipſum eſſe regẽ alicuius regni de q̊ ñ intromitterent ſe romani:ſed ꝙ xp̃s ꝑ hͦ intel/ligeret regnũ celeſte: ⁊ ſpũale non intellexit. ⁊ ideo voluit ſcire magis determinate ꝯcludẽs ex verbis xp̃i predictis. m Ergo rex es tu? quaſi.d.ex quo cõcedis te eẽ regẽ regni nõ ꝑti/nentis ad dñiuꝫ imperatoris: declara magis qd̓ ſit illud regnũ. n Rñdit ieſus.ꝑmo ꝯcluſio/nem factã ꝯcedendo dicens. o Tu dicis qꝛ rex ego ſum. ⁊ ita eſt ſꝫm veritatẽ:ſed ꝯñter de/clarat huius regni ꝯditionẽ dicẽs. p Ego ĩ hoc natus ſum.tpaliter. q Et ad hoc venit in mũdũ: ꝑ carnis aſſumptionẽ. r Vt teſtimo/niũ ꝑhibeã veritati:docendo ⁊ radicando ve/ritatẽ de diuinis ĩ cordibꝰ fideliũ. s Oĩs q eſt ex veritate.ꝑma que deus eſt:nõ ſolũ ꝑ crea/tionem ſed ꝑ imitationem ⁊ ſubiectionem.

Audit vocem.[a] Dicit
ei Pilatus. Quid ē ve
ritas[b]? Et cum hoc di
xiſſet Iteruꝫ exiuit ad
iudeos[c]. Et dicit eis.
Ego nullaꝫ inuenio in
eo cauſam[d]. Eſt autem
conſuetudo vobis[e]: vt
vnum dimittaꝫ vobis
in paſcha. Uultis ergo
dimittam vobis regeꝫ
iudeoruꝫ. Clamauerūt
rurſum omnes dicen
tes[f]. Non hūc ſed bar
rabaꝫ. Erat autē. Bar
rabas latro[g]. Tūc ergo
apprehendit pilatus ie
ſum ⁊ flagellauit[h]. Et
milites plectentes co
ronaꝫ de ſpinis[i]. impo-

a Audit vocem meam: corde credēdo ⁊ ope
re obediendo: ⁊ per conſequens in talibus ſpi/
ritualiter ego regno ⁊ tale regnuꝫ in nullo im
pediebat imperatoris Romani dominium de
quo querebat Pilatus.
b Dicit ei Pila/
tus: Quid eſt veri
tas? nō querit dif/
finitionem verita
tis: ſed querit que
eſt illa veritas cu
ius virtute ⁊ par/
ticipatione homi
nes efficiuntur de
regno chriſti: In
tellexit enim per
hoc in quoddam
generali aliquod
dominum exiſtēs
extra communem
modum hominum ⁊ hoc eſt verum ſi intelli//
gatur determinate: ⁊ magis in particulari: qa
veritas diuina filio appropriatur: veritas per
quam homines in preſenti efficiūtur de regno
chriſti: eſt quedam impreſſio ⁊ participatio ve
ritatis diuine: huius autem queſtionis Pila//
tus non expectauit Reſponſionem duplici de
cauſa: Una eſt quia erat de regno ſpirituali vt
viſum eſt: Ipſe autem non habebat ſe intromit
tere niſi de temporalibus: ⁊ Ideo hoc aduer/
tens dimiſit illius queſtionis perſecutio/
nem. Alia cauſa fuit quia iam perceperat chri
ſti innocentiam: ⁊ iudeorum malitiam ſciens
ꝙ tradidiſſent eum per inuidiam: Igitur pre/
termiſſa queſtione predicta voluit procedere
ad eius liberationem vt ſtatim patebit.
c Et cū hoc dixiſſet. Hic cōſequēter ponitur
innocentie Chriſti declaratio: cum enim Pila
tus vellet eum liberare vt dictum eſt: occurrit
eius memorie modus cōueniens liberationis
ne videlicet de conſuetudine iudeoruꝫ qua da
batur eis a preſide in ſolennitate paſchali vnꝰ
vinctus in memoriam liberationis filiorum
iſrael de terra egypti: ⁊ propt hoc voluit chri/
ſtum liberari per hunc modū: Et primo ad hoc
faciendum allegat chriſti innocentiam dicēs:
d Ego nullam in eo inuenio cauſam. ſcilicet
dignam morte. Secundo allegat conſuetudi//
nem de cuius obſeruatione ſciebat eos eſſe cu/
pidos dicens. e Eſt autem conſuetudo ⁊c̄.
vultis ergo dimittam vobis regem iudeoruꝫ.
quaſi dicat vos debetis hoc velle: Ad cuius in/
tellectum ſciendum ꝙ pilatus volens chriſtuꝫ
liberare poſuit eis ſub diſtictione de liberatio
ne Chriſti vel Barrabe: ⁊ de nullo alio: vt ma/
gis exprimit mat
thei. xxvij. capitu.
Sciebat enim ꝙ
conſuetudinem ſu
am nullo modo
dimitterent: Ex al
tera parte Barra
bas erat ita peſſi/
mꝰ ⁊ populo odio
ſus ꝙ firmiter cre
debat vt eius libe
rationē nullo mo
do vellēt: ⁊ ſic per
cōſequens libera/
tioni Chriſti con/
ſentirent: ſed ſacerdotes deceperunt populum
inducentes eum ad petendum liberationem
Barrabe: ⁊ non chriſti: ⁊ hoc eſt ꝙ ſubditur.
f Clamauerunt rurſum ⁊c̄. ſed Barraban: di
mitte nobis.
g Erat autem Barrabas latro. ſcilicet publi/
cus ⁊ famoſus: hoc addit Euangeliſta ad oſten
dendum eorum malitiam: qui ad procurandū
mortem chriſti petierunt latronis publici libe
rationem: contra bonum publicum ⁊ contra iu
ſtitiam. h Tunc ergo apprehendit pilatus
Hic conſequenter Euangeliſta deſcribit quid
paſſus ſit chriſtus a gentibus. Paſſus eſt auteꝫ
tria ab eis ſcilicet flagelationem: Illuſionem: ⁊
crucifixionem ſm ꝙ p̄dixerat Saluator. Mat
thei. xx. capitu. Tradent eum gentibus ad illu
dendum ⁊ flagellandum: ⁊ crucifigendum: ⁊
ideo euāgeliſta. Primo agit de illuſione ⁊ fla
gellatione Secundo de crucifixione ibi: tūc er/
go tradidit. pria in duas: qr prio deſcribit xp̄i
flagellatio ⁊ illuxio. Scd̄o circa h̄ oſtendit pi/
lati intentio ibi. Exiuit iterum. Circa primum
ſciendū ꝙ pilatus vidit ex clamore eorum ꝙ
nullo mō poterat dimittere Ieſum oīno liberū
cum pace ipſorū. Ex altera parte durum erat ſi
bi innocenteꝫ interficere: ⁊ ideo ad ſatiſfacien
dū eis fecit xp̄ꝫ flagellari ⁊ illudi: Et hoc ē qđ
dr̄. h Tūc ergo apprehēdit pilatus Ieſuꝫ ⁊
flagellauit: nō p ſe ipꝫ imediate ſed p milites
ſuos ⁊ miſtros. i Et milites coronā d̄ ſpinis.

dest de iuncis marinis ad modum ſpinarum duris ⁊ acutis.

a Impoſuerunt capiti eius: tanq̃ volenti re gnare ⁊ non potenti ꝙ fecerunt vt eorum illuſio reſponderet Judeorum accuſationi.

b Et veſte purpurea circũdederũt eum: Tali eniz veſte vtebantur reges.

c Et veniebãt ad eum ⁊ dicebãt: ⁊c̃. Hoc totum factuz eſt in illuſione. Unde ſequitur.

d Et dabant ei alapas vt illuderent factis ſicut illuſerunt ſignis ⁊ verbis.

e Exiuit iterum Hic oſtẽditur circa predicta pilati intentio que erat bona quantum ad hoc: quia predicta Juſſerat fieri vt iudei tali afflictione chriſti eſſent ſaciati ⁊ ſic conſentirent in eius liberationem ſine morte: tamẽ per hoc non excuſatur a peccato: quia cuz eſſet iudex ſuper eos non debebat ei quem ſciebat innocentem etiam minimã penam inferre: igitur Euãgeliſta circa ſequentia ſic procedit: quia primo declarat conatum pilati ad chriſti liberationẽ Secundo iudeorum reſiſtentiam ad eius condemnationem ibi. Cum ergo vidiſſent. In prima igitur parte dicitur ſic. Exiuit iterum pilatus foras: vbi iudei ſtabant: quia domum eius ingredi non audebant vt ſupra dictum eſt.

f Et dicit eis. primo allegans chriſti Innocẽtiam. g Ecce adduco eum vobis foras: poſtquam diligenter examinaui eum ⁊ flagellaui ad vobis ſatiſfaciendum: vt cognoſcatis quia nullam in eo inuenio cauſam Secundo oſtendit ipſius punitionem Jam factam vltra eum dignum cum dicitur.

h Exiuit ergo ieſus. ex precepto pilati.

i Portans coronam ſpineaz ⁊c̃. Volebat eni pilatus vt ſenſibiliter viderent qualiter fuiſſet illuſus ⁊ flagellatus vt ſic mouerentur ad cõpaſſionem.

ſuerunt capiti eius[a]: ⁊ veſte purpurea circundederunt eum[b]. Et veniebãt ad eum ⁊ dicebant[c]. Aue rex Judeorum. Et dabant ei alapas[d]. Exiuit ergo iterũ Pilatus foras[e]: ⁊ dicit eis[f]. Ecce adduco vobis euz foras vt cognoſcatis[g]: quia nullam in uenio in eo cauſaz. Exiuit ergo Jeſus[h] portãs ſpineam coronam[i]: ⁊ purpureum veſtimentuz. Et dicit eis. Ecce homo[k]. Cũ ergo vidiſſent eum pontifices ⁊ miniſtri[l]: clamabant dicentes[m]. Crucifige crucifige eum[n] Dicit eis Pilatus. Accipite eũ vos: ⁊ crucifigite[o]. Ego eni non inuenio in eo cauſam[p]. Reſponderũt ei iudei[q]. Nos legem habemus[r]: ⁊ ſm legem debet mori[s]: quia filiũ dei

k Et dicit eis. Ecce homo quaſi dicat ⁊ ſi in aliquo male egiſſet: tamen vltra cõdignum punitus eſt ⁊ ideo deberet vobis ſufficere.

l Cum ergo vidiſſent. Hic ponitur iudeorum reſiſtentia: ⁊ hoc dupliciter primo per irrationabilem clamorẽ: Secundo per rationez ibi: Reſpõderunt iudei: in pͥma parte dicit̃ ſic.

l Cum ergo vidiſſent eum pontifices ⁊ miſtri ſic flagellatũ ⁊ illuſũ ⁊ cognoſcerent ꝙ pilatus ſic volebat dimittere ipſum.

m Clamabant tumultuoſe: ⁊ alios ad clamandum excitabant dicentes.

n Crucifige crucifige eum. quaſi dicãt. Hec pena nullomodo nobis ſufficit: ſed petimus ꝙ moriatur. o Dicit eis pilatus: Accipite ⁊c̃. deriſorie ⁊ indignanter hoc dixit: quia non habebant poteſtatem iudicandi aliquem ad mortem vt ſupra dictum eſt: ⁊ eſt ſimilis modꝰ loquẽdi ac ſi diceret: Si haberetis poteſtatem dare mortis ſententiam cito ⁊ ſine cauſa faceretis ſ; ego hoc agere nolo. Ideo ſequitur.

p Ego enim non inuenio in eo cauſam: dandi talem ſententiaz.

q Rñderũt. videntes iudei ꝙ Pilatus nõ acquieſceret eoꝝ clamori: inceperunt allegare rõnes alias Sicut ſupra allegauerant ſed illas non audebant reiterare: qꝛ Pilatus Jam illas euacuauerat: ⁊ ideo hic aliud allegant: ⁊ pͥmo allegant ipſum feciſſe contra legem dei. Secũdo contra legem Imperatoris romani ibi. Et inde querebant: In prima igitur parte allegãt ſicut iudei.

r Nos legem habemus. ſcilicet a deo datam in monte ſynai.

s Et ſm legez debet mori: qꝛ leuit. xxiiij. cap. precipitur ꝙ blaſphemi occidantur: ⁊ tale crimen imponebant ei: vnde ſequitur.

t Quia filium dei ſe fecit. veruntamen xpõ

ſe fecit[t]. Cū ergo audiſſet Pilatus hunc Sermonem timuit[x]: Et ingreſſus eſt pretoriuꝫ iterum[y]: ꝛ dicit ad Jeſuꝫ. vnde es tu[z]? Jeſus autem reſponſum non dedit ei[z]. Dicit ergo ei pilatus. Mihi nō loqueris[?]? Neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te[x]: ꝛ poteſtatem habeo dimittē te. Reſpōdit Jeſus[a]: Non haberes poteſtatem aduerſum me vlam niſi ti datum eēt deſuper[b]. Propterea qui me tradidit tibi[c]: maius peccatum habet. Et exinde querebat Pilatus dimittere eum[d]. Judei autēꝫ clamabant dicentes. Si hunc dimittis: non es amicus Ceſaris[e]. Omnis enim qui ſe regem facit: contradicit Ceſari[f] Pilatus autem cuꝫ audiſſet hos ſmones[g]: adduxit foras Jeſum: ꝛ ſedit ꝑ tribunali[h] ī loco qui dr̄ lichoſtratos[i] Hebraice āt gabbata. erat āt paſceue[k] paſche

hoc dicendo non blaſphemauit ſed veritatem dixit ꝛ per ſcripturaꝫ habitam: vt ſupra probatum eſt capi.x. x Cum ergo audiſſet pilatus hos ſermones magis timuit: nō propter legeꝫ iudeorum quā non obſeruabat: ſed ne verum eſſet vt ieſus ſibi oblatus eſſet vere dei filius: ꝛ ſic factum enorme feciſſet ipſum flagellādo: ꝛ iō de h̄ voluit certius ingredi: vnde ſequitur. y Et igreſſus eſt in ꝑtoriū iterū: vt veritatem magis poſſet cognoſcere ex tumultū iudeorū. z Et dicit ad ieſuꝫ. vñ es tu? ꝓ h̄ q̄rēs ſi eēt ex origine diua ſm veritatē. ꝛ Jeſus āt rñſuꝫ nō dedit ei: Prīo q̄ illi hō erat gētil ꝛ idolatra ꝛ gnātionē filij i diuinis cape nō poſſet. Scd̄o q: nolebat paſſionē ſuā īpedire. Tertio q: ꝓphetatū erat d̄ eo Jſai. liij. Et ſic agn⁹ corā tondēte obmuteſcet ꝛc̄. Et iō volebat illud ꝓphericū īplere. ? Dicit ḡ Pilatus mihi nō loq̄ris? Mirabat̄ de ei⁹ taciturnitate cū eēt ī pūcto liberatiōis vel ꝯdēnatiōis ſue: ſeq̄t. x Neſcis q: ptāte hēo ꝛc̄. q.d. mihi ſaltē debēs rñdē. a Rñdit Jeſus: nō ad īpediēdū ſuā paſſionē: ſꝫ ad reꝑmendū Pilati iactātiā. b Nō hēres ptāte ad vluꝫ me vllam niſi tibi datū eēt deſup. i. a ꝑncipib⁹ romanoꝝ: ꝛ vlteri⁹ ꝑmiſſuꝫ a deo q̄ ē ptās ſupiorꝛ ex h̄ arguit ei⁹ pctm̄: q: nō accepat ptātē a Ceſare ꝛ a deo ꝯdēnādi inorios: ſꝫ magis liberādi eos: ꝛ cū h̄ oſtendit pctm̄ Jude ꝛ iudeoꝝ eē maius q̄ꝫ pctm̄ ipſi⁹ pilati: q: ad occiſiōeꝫ xp̄i iudas fuit motus cupiditate. iudei āt inuidia ꝛ rācore. Sꝫ Pilat⁹ fuit mot⁹ hūano timore: vt magis patebit: ꝛ h̄ ē qd̄ dr̄. c Propterea q̄ me tradidit tibi mai⁹ pctm̄ hꝫ: ī q̄ icludit̄ pctm̄ Pilati: q: maius nō dr̄ niſi ꝑ cōparationē ad min⁹. d Exinde. Hic ꝯſequēter allegāt Judei xp̄ꝫ feciſſe ꝯ legē īpatoris q: videbāt q̄ Pilat⁹ paꝝ erat mot⁹ ƀ eoꝝ ꝑdicta allegatiōe: ſꝫ volebat Jeſuꝫ oīno dimittē ꝛ h̄ eſt q̄ dr̄. d Exinde q̄rebat pilat⁹ dimittē eū: Uiderat. n. pilat⁹ tanq̄ꝫ hō aſtutus q̄ xp̄s rōnabilr̄ ꝯuincerat eū de pctō ſi eū inocētē ꝯdēnaret: ꝛ Jō q̄rebat occaſionē dimittendi eū: qd̄ vidētes iudei clamabant. e Si hunc dimittis nō es amicus Ceſaris. i. nō zelaſ ꝓ honore ꝛ ſtatu dñi tui cuſtodiē do q̄ arguūt ꝯſequēter dicentes. f Oīs. n. q̄ ſe regē facit ꝯdicit Ceſari: Jmꝑatores. n. romāi abſtulerāt a iudeis regiā dignitatē: ne hērent rebellādi occaſionē ꝛ iō q̄cūq̄ꝫ iter iudeos dicebat ſe regē q̄litercunq̄ꝫ videbat̄ ꝯ ordinationeꝫ Jmꝑatoris facē: xp̄s āt ꝯceſſerat ſe regē eē vt pꝫ ex ꝑdictis: ꝛ iō q̄uis ſm veritatem hoc regnum non eſſet cōtra dominiuꝫ Jmperatoris vt ſupra dictū eſt: tamen hoc arguebant apparenter. Pilatus autē non audebat etiam ſm minimam apparentiā facere cōtra Jmperatoris honorem: Jdeo ſequitur. g Pilatus ꝛc̄. adduxit foras Jeſum: vt coraꝫ iudeis euidētius de facto inquireret: ꝛ eorum dictū falſius oſtenderet. h Et ſedit pro tribunali. ideſt ī loco ſedis iudiciarie. i Jn loco q̄ dicitur lichoſtratos. i. lapidum ſtratura: ꝛ dicitur a liquos qd̄ ē lapis: ꝛ ſtratos q̄ eſt pauimētum ſiue ſtratura: ꝛ ē nomē grecum: Hebraice autem gabbata: ꝛ hoc nomen Hebraicum idē ſignificat ſicut grecum: ille enim locus erat ante domum Pilati: aute enim domos magnatorum ſolet eſſe locus de lapidibus preparatus. k Erat autem paraſceue: quia erat feria ſexta: ꝛ prima dies ſolennitatis paſchalis: Dicebatur autem feria ſexta paraſceue. ideſt preparatio: quia illa die preparabant iudei cibaria pro die ſabbati: ī quo non erat licitum aliquid decoqui: vt habetur Exodi. xi. capitulo.

hora quaſi ſexta[a]: Et dicit iudeis[b]. ecce rex veſter[c]: illi aũt clamabant[d]. Tolle tolle: crucifige eum[e]. Dicit eis Pilatus[f]. Regem veſtrum crucifigam[g]. Responderunt pontifices: nõ habemus regẽ niſi Ceſarem. Tunc ergo tradidit eis illum[h]: vt crucifigeretur[i]. Suſceperunt autẽ Jeſum ⁊ eduxerunt. Et baiulans ſibi crucem[k] exiuit in eũ qui dicitur caluarie locũ[l] Hebraice aũt golgatha: vbi crucifixerũt eũ[m] ⁊ cũ eo alios duos hic ⁊ hinc mediũ[n] autẽ ieſuȝ.

a Hora quaſi ſexta. Contrarium videtur. Marcus.xv.capi.vbi dicitur. Erat autem hora tertia: ⁊ crucifixerunt eum: prius autem fuit iudicatus quã crucifixus ergo ⁊c̃. Dicendum ꝙ ſm veritatem erat tempus mediuȝ inter tertiam ⁊ ſextam: medium aũt ab vtroque extremo poteſt denominari: ⁊ Ideo Mar. Expreſſit illud tempus medium per horam tertiaȝ. Joannes vero ꝑ ſextam.

b Et dicit iudeis allegans pro chriſti liberatione.

c Ecce rex veſter: q̃ſi dicat mirum eſt ꝙ hũc hominem abiectum ⁊ flagellatum dicitis ſibi velle vſurpare regnum iudeorum.

d Illi autem clamabant: ſicut furibundi.

e tolle tolle crucifige eum. quaſi dicãt non poſſumus videre eum.

f Dicit ei Pilatus allegans in crucifixione chriſti eorum verecundiam dicens.

g Regẽ veſtrũ crucifigã q̃ſi dicat ex q̄ euȝ regnare formidatis: ⁊ Jam de hoc fuit fama magna: erat vobis verecundia: ſi morte moriatur ſic abiecta: vnde ⁊ poſtea Pilatus ſcripſit titulum crucis ad eorum verecundiam. Jeſus nazarenus: rex iudeorum: Dixerunt põtifices: nõ habemus regem niſi Ceſarem: ex quo patet ꝙ ex tunc perpetue ſubiectioni romanoruȝ ſe obligauerunt renunciantes omni alteri regie dignitati patet etiam eorum obſtinatio ad procurandum chriſti mortem: cum pro eius procuratione confeſſi ſunt in perpetuũ ſe ipſos ſubiectos ſeruituti.

h Tunc ergo. Hic incipit agere Euangeliſta de crucifixiõe Chriſti: ⁊ diuiditur in tres quia primo agit de crucifixione: Secundo de morte ibi. Poſtea ſciẽs Jeſus Tertio de ſepultura ibi Poſt hec autem rogauit. Prima in duas: quia primo deſcribit ipſam crucifixionem. Secundo agit de conſequentibus ad ipſam ibi: Scripſit autem titulum. Circa primum ſciendum ꝙ Pilatus videns: ꝙ propter mortem chriſti obligabãt ſe iudei perpetue ſeruituti Romanoꝝ: timuit ſi iſ refutaret ne accuſaret apud Ceſarẽ: ⁊ ideo motus timore Imperatoris: ⁊ fauore iudaici populi cui preerat: ⁊ a quibus pecunias leuare ſperabat: contra iuſticiam dedit ſententiam de morte innocẽtis ⁊ hoc eſt qđ dicitur.

h Tunc ergo tradidit eis illuȝ per ſententiam diffinitiuam.

i Ut crucifigeretur: tñ prius lauit manus ſuas imponens peccatuȝ de morte chriſti inde iis ipſis hoc recipientibus: vt habetur Matth.xxvij. q̃uis nõ eſſet per hoc excuſatus ſm veritatem.

k Et baiulãs ſibi crucem. primo enim portauit eaȝ: vt hic dicitur tamen poſtea inuenientes Symonem Cirenenſem fecerunt ſibi portare crucem vt citius venirent ad locuȝ paſſionis. quia chriſtus per totam noctem precedentem afflictus fuerat ⁊ Ideo lento gradu incedebat.

l Exiuit in eum qui dicitur caluarie locum: Iſte locus erat prope ciuitatẽ hyeruſalem: ⁊ dicunt aliqui ꝙ dicitur locus caluarie a caluaria ade ibi ſepulti: Sed hoc eſt falſum: qui ſepultus fuit in ebron: vt dicitur Joſue.xiiij. capitu. ſed ſic nominatur locus caluare: quia in illo loco malefactores decapitabãtur ⁊ ſic patet mortis chriſti turpitudo ex cõditione loci: ⁊ ex modo mortis cum dicitur.

m Ubi crucifixerunt eum Crucifixio eni erat turpiſſimum genus mortis.

n Et cum eo alios duos Hinc ⁊ hic medium autem Jeſum ex quo apparet turpitudo mortis chriſti ratione ſocietatis: q͛ inter duos malefactores fuit crucifixus hoc autem factum eſt ex iudeorum intentione: ⁊ diuina ordinatione tamen diuerſimode: quia iudei per hoc intendebant inducere ſuſpitionem populo ꝙ ieſus eſſet particeps ⁊ principalis in eorum malefactis. Ex ordinatione autem diuina factum eſt hoc vt impleretur ſcriptura. Eſa.liij.capitu. Et cuȝ iniquis deputatus eſt.

Scripſit autez[a] ⁊ titulū Pilatꝰ: ⁊ poſuit ſuper crucem[b]. Erat autē ſcriptum Jeſus[b] Nazarenus[c] rex iudeorū[d]. Nūc ergo titulum multi iudeorum legerunt[e] quia prope ciuitatem erat locus vbi crucifixus eſt. Et erat ſcriptuz hebraice: grece: ⁊ latine[f]. Dicebant ergo Pilato pōtifices iudeorum. Noli ſcribere rex iudeorū[g] ſed quia ipſe dixit rex ſum iudeoruz[h]. Reſpōdit Pilatꝰ. Quod ſcripſi ſcripſi[i]. Milites ergo cum crucifixiſſent eum: acceperunt veſtimenta eius[k]: ⁊ fecerūt quatuor partes[l] vnicuiq; militi partem: ⁊ tunicam[m]. Erat autem tunica inconſutilis[n]: deſuper contexta per totum[o]. Dixerunt ergo ad inuicem. Non ſcin

a Scripſit autem. Hic ponuntur quedam cōſequentia ad Chriſti crucifixionem: ⁊ ſunt tria: quia primum pertinet ad Pilatum. Scōm ad milites crucifigentes Jeſum. Tertium ad parētes chriſti exiſtentes prope eum. Scōm ponitur ibi. Milites autem. Tertiū ibi Stabant autem. Circa primū ſciendum ꝙ modus romanorum erat ſcribē cauſaz mortis crucifixoruz ſuper lignuz crucis iudei autem cōtra voluntatem Pilati petierunt Chriſtum crucifigi vt patet ex predictis ⁊ ideo per talem modum ſcripſit titulum: vt redundaret in verecundiam eoruz: ⁊ hoc eſt ꝙ dicitur.

a Scripſit autem ⁊ titulum Pilatus. in quadam carta tabule affixa. b Et poſuit ſup crucē. illā tabulā. b Erat autem ſcriptum: Jeſus: in quo exprimitur nomen proprium.

c Nazarenus. quo ad patriam: quia ibi fuit nutritus vt dictum eſt. d Rex iudeorū. in quo exprimitur cauſa mortis.

e Hunc ergo titulum multi iudeorum legerunt. ⁊ cauſa ſubditur: quia prope ciuitatē erat locus vbi crucifixus eſt Jeſus: ⁊ multi de ciuitate poterant de facili illuc venire.

f Et erat ſcriptum hebraice: grece: ⁊ latine. vt omnes qui de diuerſis partibus orbis ad feſtum paſchale venerant poſſent illum legere. Venerunt enim ibi aliqui gentiles vt ſupra dictum eſt. cap. xij. ⁊ ideo titulus fuit ſcriptus in tribus linguis principalibus.

g Dicebant ergo Pilato pontifices iudeorū noli ſcribere rex iudeorum. quia videbant ꝙ talis modus ſcribendi redundabat in verecūdiam eorum: et maxime propter gentiles qui hoc verbuz erant reportaturi ad diuerſas partes orbis. ⁊ ideo voluerunt titulum ſic corrigē.

h Sed quia ipſe dixit rex ſum iudeorum. hoc enim modo non ſonaret in eorum verecundiam. i Reſpondit Pilatꝰ qđ ſcripſi ſcripſi. qđ ſcripſerat confirmando ne ſortuitu factum eſt hoc: ſed diuina preordinatione: qꝛ hoc erat ante prophetatum propter quod pſal. lviij. qui loquiẛ de paſſione Chriſti ⁊ duo pſal. ꝓcedētes ſic intitulantur: ne corrūpas tituli inſcriptionem: ⁊ ideo titulus crucis Chriſti tripliciter deſcriptus non fuit mutatus: ſed magis confirmatus.

k Milites aūt. hic ponit̄ ſc̄m conſequens ad Chriſti crucifixionem: ⁊ pertinet ad milites qui crucifixo Chriſto diuiſerūt ſibi veſtes ſuas: et hoc eſt ꝙ dicitur.

k Milites ergo cum crucifixiſſent eum acceperunt veſtimenta eius. Ex quo apparent duo. Primum eſt Chriſti paſſionis ignominia: in hoc ꝙ nudum eum crucifixerunt: qđ non fit niſi abiectis ⁊ vilibus perſonis. Scōm eſt crucifigētium auaritia: quia Chriſti veſtes: qꝛuis eſſent parum valentes tamen ſibi rapuerunt. l Et fecerūt quatuor partes ⁊c. quia erant quatuor milites ipſuz crucifigētes.

m Et tunicam. ſcꝫ citra partes predictas quā non diuiſerunt: eo qđ erat inepta diuiſioni qđ patet ex eo quod ſubditur.

n Erat autem tunica inconſutilis. ideſt ſine ſutura. o Deſuper contexta. per totum. Ex hoc dicunt aliqui ꝙ Chriſtus precioſis veſtibꝰ vtebatur. Sed Criſoſtomus dicit cōtrarium. ſ. ꝙ in paleſtina pauperes induebantur talibus indumentis reticulato opere factis ad modū ciliciorum: ⁊ hoc videtur verius: quia Chriſtus cōmendauit vilitatem veſtimentorum in Joanne baptiſta. Matth. xj. ca. dicens. Quid exiſtis in deſertum videre hominez mollibus veſtitum. quaſi dicat non. Et precioſitatem ibidez reprobauit dicens. Ecce qui mollibus veſtiuntur in domibus regum ſunt ⁊c. Jeſus autem cepit facere ⁊ docere: vt habetur Actuū. j. capi. et

ideo non eſt veriſimile ꝙ vſus fuerat precioſis veſtibus. p Dixerunt ergo ⁊c. Non ſcindamus illam: quia partes nihil valuiſſent.

a Sed ſortiamur de illa cuius ſit: vnde patet ꝙ ſuper ſolam tunicam miſerunt ſortem. Sed contrarium videtur Mar.xv.cap. Ubi dicitur Diuiſerũt ſibi veſtimẽta eius mittentes ſortem ſuper eis quiſquis tolleret. Dicendum ꝙ dictum Mar. debꝫ diuiſiue ſic intelligi. Diuiſerunt ſibi veſtimẽta eius .ſ. alia a tũica: ⁊ poſtea ſequitur mittẽtes ſortem ſuꝑ eis qḋ ꝑ ſynodochez debet intelligi ſuper eis. ideſt ſuper aliquod eorum. ſ. ſuper tunicam: quiſquis tolleret. ideſt quis tolleret illã tunicam. ſequitur. b Ut ſcriptura impleretur. que dicit pſal. xxj. c Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi. ſ. alia a tunica inconſutili.

d Et in veſtem meam miſerunt ſortem. ideſt ſuper illam tunicam inconſutilem. Ex quo etiã patet ꝙ proprie habebat plura veſtimenta.

e Et milites quidem hoc fecerunt. ſ. ſicut erat ſcriptum pſal. predicto hoc addit euangeliſta vt oſtendat prophetiam impletam per factum eorum patet etiam per predicta falſitas iudeorum exponentium pſal. predictum de perſecutione quã habuerunt iudei per Annam dicentes ꝙ mardocheus fecit predictum pſal. quia titulus pſal. oſtendit contrarium quia ille pſal. intitulatur a Dauid ⁊ non a mardocheo. Item in ꝑncipio pſal. dicitur longe a ſalute mea verba rugitus mei ſꝫm veritatez hebraicam: ⁊ trãſlationem Hierony. qḋ verificatũ eſt in paſſiõe Chriſti: qui non fuit liberatus a paſſione: q̃uis de hoc clamaret ad patrem ſicut ſupra dictum eſt. xij. cap. Pater ſaluifica me ex hac hora. Tẽpore autem mardochei iudei fuerunt liberati celeriter poſt orationem eorum: quia prius fuerunt liberati q̃ʒ veniret tempus ſtatutum interfectionis eorum. Item ibidem ſubditur. Foderunt manus meas ⁊ pedes meos: qḋ non eſt impletum in mardocheo nec in aliquo iudeo illius temporis. Sed magis econuerſo ipſi iudei aman ⁊ filios eius crucifixerunt.

damus eam: ſed ſortiamur de illa cuius ſit[a]: vt ſcriptura ipleretur[b] dicens. Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi[c]: ⁊ in veſtem meaꝫ miſerunt ſortem[d]. Milites quidem hec fecerũt[e]. Stabant autem iuxta crucem Jeſu[f] mater eius: ⁊ ſoror matris eius maria cleophe: et maria magdalene. Cuꝫ ergo vidiſſet[g] Jeſus matreꝫ et diſcipulum ſtantem quẽ diligebat dicit matri ſue. Mulier ecce filius tuus[h]. Deinde dicit diſcipulo. Ecce mater tua[i]. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus i ſuã.[k] Poſtea ſciens[l] Je.

f Stabant. Hic ponitur tertium conſequens ad Chriſti crucifixioneꝫ: ⁊ pertinet ad eius parentes: quia Chriſtus in cruce poſitus anteq̃ʒ moreretur voluit matri ſue de cuſtodia et miniſtro prouidẽ dans exẽplũ alijs vt ipſi ſint ſolliciti impendere debitum obſequiũ parentibus ſuis: ⁊ hͦ eſt ꝙ dicitur.

f Stabant autẽ iuxta crucem ieſu ⁊c. Contrariũ aũt videtur Luc. xxiij capi. vbi dicitur. Stabant autem omnes noti eius a longe. Dicendum ꝙ primum fuerunt prope vt hic dicit ⁊ tunc Chriſtus hec verba dixit: ſed procedente paſſione propter turbam comprimentem ſe detraxerunt: ſꝫm ꝙ dicit Lucas. Uel forte iſte ꝑſone hic nominate: tanq̃ʒ magis feruentes in amore Chriſto propinquius ſtabant: ſicut dicit Joannes. Alie autem multe perſone erãt Chriſto note: que pre timore a Chriſto longe ſtabãt ⁊ de illis loquitur Lucas. Dicit tamen ꝙ om̃es noti eius ſtabant a longe: q: multo plures erãt ſtantes a longe q̃ʒ a prope. g Cũ vidiſſet ⁊c. quem diligebat. ſ. Joannem qui ſcripſit hͦ euangelium ⁊ propter hoc de ſe loquitur tanq̃ʒ de quodam altero vt ſupra dictum eſt.

h Dicit matri ſue. mulier ecce filius tuus. quaſi dicat vſq̃ʒ nũc fui tibi ad obſequium. De cetero iſte erit loco mei. Et nota ꝙ loquẽs mr̃i ſue de cruce non dixit ei mater ſed mulier vocans eam cõmuni nomine: ne ex teneritudine nominis matrem ſi exprimeretur aggrauaretur animus virginis videntis paſſionem filij.

i Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. q̃ſi dicat deputo te ad eius obſequium.

k Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſuam. ſcꝫ curam ⁊ diligentiam.

l Poſtea ſciens. Hic agit euãgeliſta de Chriſti morte ⁊ diuiditur in duas: quia primo poni

tur Chriſti conſumatio per mortem. Scdo ei⁹ lanceatio poſt ipſam: ibi iudei ergo. Circa p/mum ſciendu3 ꝙ conſumatio noſtre ſalutis cō/ſumanda erat per venerabilem mortē Chriſti vt declarat apoſtolus ab hebre.ij.⁊ hoc eſt ꝙ hic dicit. Poſtea ſup/ple que dicta ſūt.

a Sciens Ieſus quia omnia conſu mata ſunt: ſc3 que ſcripta erāt d̄ xp̄o paſſuro: quia pau/ca reſtabāt an̄ mō tem eius implen/da ſc3 ei⁹ potatio q̄ i̇ promptu erat. vnde ſequitur.

b Ut conſuma ret ſcriptura pſal. lxviij. In ſiti mea potauerūt me ace to.⁊ ideo ad illud reſiduam implen dum. c Dicit ſitio. tantum laborauerat ⁊ d̄ ſanguine emiſerat ꝙ corpus eius erat deſicca/tum ⁊ aduſtū: ⁊ propter hoc ſitiebat ſupra mo/dum: ⁊ talis ſitis eſt maximum tormentum.

d Uas autem erat poſitum aceto plenum. illud enim portauerant milites vt darent cru/cifixis ad bibendum vt per hoc citius morerē tur: ⁊ ſic de cuſtodia eorum in cruce expediren tur. talis enim potatio aceti mortem accelerat crucifixi: vt dicunt aliqui. Aliam autem cauſa3 huius aceti tetigi matth.xxvij.cap. que videtur probabilior iſta: ⁊ eſt ibidem ſatis diffuſe poſi/ta: propter quod hic omitto.

e Illi autem ſpongiam plenam aceto hyſo/po. ideſt ligno hyſopi. f Circumponentes obtulerunt ori eius. Erat enim eleuatus a ter/ra ita ꝙ ſola manu non poterant attingere ad os eius. g Cum ergo accepiſſet Ieſus acetū Contrarium videtur matth.xxvij.cap. vbi di/citur. Noluit bibere. Dicendum ꝙ illud quod eſt modicum quaſi nihil reputatur dicitur.ij. phiſi. et ideo quia parum de il'o aceto accepit vt dicit hic Ioānes. matth. dicit Noluit bibe/re per talem etiam modum loquendi dicimus cōmuniter de parum bibente ꝙ non vult bibē.

h Dixit conſumatum eſt. ſc3 quicquid erat ſcriptum de me: vel aliter. conſumatū eſt opus redemptionis humane.

ſus quia omnia conſu-mata ſunt[a]: vt cōſuma-retur ſcriptura[b] dicit: Sitio[c]. Uas autem erat poſitum aceto plenu3[d]. Illi autem ſpongiā ple nam aceto[e] hyſopo cir-cumponentes[f]: Obtu-lerunt ori eius. Cum er go accepiſſ3 Ieſus ace tum[g]: dixit. Conſuma-tum eſt[h]. Et inclinato capite tradidit ſpiritū[i] Iudei ergo quoniam paraſceue erat[k] vt non remanerēt in cruce cor pora ſabbato[l]. Erat eni magnus dies ille ſab-bati[m] rogauerūt Pilatū vt frāgerēt eo4 crura[n] Et tollerent. Uenerūt ergo milites: ⁊ p̄mi q. dē fregerūt crura[o]: ⁊ al teri⁹ q crucifix⁹ ē cū eo

i Et inclinato capite tradidit ſpiritum: oſtē dens ex modo moriendi ꝙ moriebatur ex obe dientia patris: ⁊ non inuoluntarie ſicut ſupra dixerat capi.x. Nemo tollit a me animam: ſed ego pono eam.

k Iudei ergo. Hic deſcribit vul neratio xp̄i mor/tui. Et diuiditur i̇ tres partes: quia p̄mo ponitur vul/nerationis occaſio. Scdo ipſa vulne/ratio ibi: venerūt ergo milites. Ter tio dicti certifica/tio ibi: Et qui vi dit. Circa p̄mu3 ſciendum ꝙ occa/ſio vulnerationis Chriſti mortui fu it: quia iudei vole bant cadauera de cruce deponere propter ſo/lēnitatem craſtinam īminentem que incipie/bat a veſpera illi⁹ diei in quo Chriſtus fuit cru cifixus. l3 enim fuerit crucifixus prima die pa/ſche que erat ſolēnis apud iudeos: tamen ſcd̄a dies pro tunc fuit ſolēnior ratione ſabbati apd̄ iudeos. dies enim ſabbati occurrens infra oc tauam paſche erat dies ſolēnior: quia tūc feſtū duplicabatur: ⁊ hoc eſt ꝙ dicitur.

k Iudei ergo qm̄ paraſceue erat. ideſt ipſe dies veneris: in cuius veſpera icipit ſolēnitas ſabbati ſequentis. l Ut non remanerent in cruce corpora ſabbato. erat enim hoc indecens in tanta ſolēnitate: vnde ſequitur. m Erat enim magnus dies illa ſabbati. quia ſicut dcm̄ eſt ſolēnitas eius duplicabatur propter octauā paſche concurrentem. n Rogauerunt Pi latum vt frangerentur eorum crura: ne aliquo modo euadere poſſent ⁊ tollerent de patibul.

o Uenerunt ergo milites ⁊ primi quidē ⁊c. Sed videtur ꝙ veniſſent ad Ieſum anteq̄3 fre gerūt crura ſcd̄i: quia Ieſus erat in medio am borum. Dicendum ꝙ duo milites frangebant ⁊ vnus fregit crura vnius latronis ex vna par/te ⁊ alter crura alterius ex altera pte. ⁊ ſic am/bo venerunt hincinde ad Ieſum qui erat in medio: ⁊ hoc eſt ꝙ dicitur.

Ad ieſum autem cum veniſſent[a]: vt viderunt eum iam mortuum: nõ fregerunt eius crura: ſed vnus militum lancea latus ei⁹ aperuit[b]. Et cõtinuo[c]: exiuit ſanguis ⁊ aqua. Et qui vidit[d] teſtimonium perhibuit[e]: ⁊ verum eſt teſtimonium eius: Et ille ſcit: quia veruʒ dicit: vt ⁊ vos credatis. Fcã ſunt eniʒ hec: vt ſcriptura impleretur[g]: os non cõminuetis ex eo. Et iterum alia ſcriptura dicit[h]: Uidebunt in queʒ trãſfixerunt[i]. Poſt hec autem[k] rogauit Pilatum Joſeph ab arimathia[l]: eo ꝙ eſſeʒ diſcipulus ieſu[m]: occultus auteʒ propter metum iudeoruʒ[n]: vt tolleret corpus ieſu[o] Et permiſit Pilatus[p]. Uenit ergo ⁊ tulit corpus Jeſu[q]: Uenit autem ⁊ Nichodemus q venerat ad ieſũ nocte[r].

a Ad ieſum autem cuʒ veniſſent: vt viderunt eum iam mortuum non fregerunt eius crura: quia hoc non fiebat niſi ad hoc ꝙ euadere non poſſent depoſiti de patibulis. b Sed vnus militum lancea latus eius aperuit. vt certificaret de morte ei⁹.

c Et cõtinuo exiuit ſãguis ⁊ aqua: Sanguis ad noſtram redemptionem: Aqua ad peccatorum ablutionem Sciendũʒ tamẽ ꝙ iſta aqua miraculoſe exiuit: qr non fuit hũor fleumaticus vt dicũt aliqui: ſʒ aqua pura ad oſtendendũ ꝙ corpus chriſti erat ex veris elementis compoſituʒ contra errorẽ eoruʒ qui dixerũt euʒ habere corp⁹ celeſte ſicut dixit Ualentinus ⁊ ſequaces ſui: ⁊ eorum qui dixerunt eum habere corpus fantaſticum. ſicut Manichei. d Et qui vidit. Hic ponitur certificatio: quia ipſe Joannes qui ſcripſit hoc euangelium preſentialiter exiſtens vidit hoc factum: ⁊ ideo eius teſtimonium ẽ efficax ad credendum: ⁊ hoc eſt qđ dicitur.

d Et qui vidit. ideſt ego ipſe: loquitur enĩ de ſe per modum alterius: ſicut ſupra dictum eſt.

e Teſtimoniũ perhibuit ⁊c. patet littera per predicta ſequitur. g Facta ſunt hec vt ſcriptura impleretur. Exo. xij. capi. hos non cõminuetis ex eo. Agnus enim paſchalis fuit figura expreſſiua paſſionis chriſti. ideo ordinatione diuina conſtitutum eſt. vt oſſa agni paſchalis nõ frangerentur. vt ſic figura ⁊ veritas correſponderent quia veri agni oſſa non ſunt fracta i cruce vt predictum eſt. h Et iterum alia ſcriptura dicit de eius trãſfixione. zacha. xij. i Uidebunt in quem transfixerũt. littera Hier. habet Aſpicient ad me quẽ confixerũt: propheta eniʒ loquitur in perſona chriſti loquens in prima pſona. ſed euangeliſta refert illud ad chriſtuʒ loquens in tertia perſona: ⁊ eadem eſt ſententia Jlla autem tranſfixio proprie fuit in laucee vulneratione. Sed hec videbitur a iudeis in iudicio futuro quia cicatrices vulnerum reſeruate ſunt in corpore chriſti reſurgente non ſolum ad certificationem ſue reſurrectionis oſtendẽdo illas cicatrices Apoſtolis: Sed etiaʒ ad cõuincendum iudeos in futuro iudicio de peccato ſue mortis ⁊c.

k Poſt hec autẽ Hic agitur conſequenter de chriſti ſepultura: que fuit glorioſa: ſʒ ꝙ erat predictum. Jſai. xj. capi. Et erit ſepulchrum ei⁹ glorioſum: ꝗuis precedens mors fuit Jgnominioſa: ⁊ hoc eſt qđ dicitur.

k Poſt hec autem rogauit Pilatum Joſeph: Erat eniʒ ei familiaris cum eſſet nobilis decurio: vt dicitur Mar. xv. capi. ⁊ ideo ſecurus eum rogauit.

l Ab arimathia oriundus eadem eſt ciuitas que primo reguʒ dicitur Ramatha de qua fuit Samuel.

m Eo ꝙ diſcipulus eſſet ieſu. ideſt fideliter credens eius doctrine.

n Occultus tamen propter metum iudeorum: ante enim paſſionem ex imperfectione timebat de Synagoga expelli ꝙ erat ignominoſum ſi confiteretur chriſtum tamen poſt paſſionem feruentior factus exemplo chriſti animatus manifeſtauit ſe volens chriſtum honorifice ſepelire: ⁊ ideo ſequitur.

o Ut tolleret corpus ieſu ad ſepeliendum.

p Et permiſit Pilatus. Tum propter reuerẽtiam petentis: Tum propter innocentiam chriſti paſſi quem ipſe cognouerat.

q Uenit ergo ⁊ tulit corpus ieſu de cruce: Corpora enim damnatoruʒ non poterant ſepeliri: niſi de licentia preſidis.

r Uenit autem ⁊ Nicodemus qui venerat ad ieſum nocte: vt ſupra dictum eſt. iij. capitu.

s Ferrens mixturam mirre ⁊ aloes quaſi libras centum: iſte etiam Nicodemus ante paſ-

ſionem chriſti ſicut Joſeph erat chriſti diſcipu
lus occultus ſed poſt paſſioné ex feruore ſe ma/
nifeſtauit ſicut ⁊ ioſeph: Sciendum etiam ꝙ li/
cet ex deuotione: iſtam vnctionem faceret: vi/
detur tamen ꝙ plenam noticiam de chriſti re
ſurrectione nō ha
beret quia de eo
erat ſcriptū p ſal.
xv. Nō dabis ſan/
ctum tuum vide/
re corruptionem:
propter qd̄ nō in
digebat vnctione
conſeruante con//
tra putrefactionē.
t Acceperūt er/
go corpus ieſu ⁊ li
gauerunt eum in
lintheis idest pannis lineis inuoluerunt pro/
pter qd̄ ſtatutum eſt ꝙ corporalia ſuper que cō
ficitur corpus chriſti non fiant de panno ſeri/
co: ſed tantum lineo: vt habetur de conſe. diſti.
prima capi: Ex conſultu omnium.
v Erat autem in loco vbi crucifixus eſt ortus.
ideſt prope locum crucifixionis.
x Et in orto monumentum nouū in quo nō
dum quiſquam fuerat poſitus: hoc autem factū
eſt propter certitudinē dominice reſurrectio/
nis: quia ſi fuiſſet ſepultus in monumento: vbi
iā alij fuiſſent ſepulti: poſſet reſurrectio domi
nica a iudeis alteri imputari.
y Ibi ergo propter paraſceuem iudeorum
quia iuxta erat monumentū poſuerunt ieſum:
hoc eſt dictum quia feria ſexta in qua licitum
erat operari ⁊ corpora ſepeliri iam declinabat
ad veſperam ⁊ ideo ſepelierunt ieſum in loco
propinquo: quia non poterant longe portare
propter ſolēnitatem ſabbati de propinquo im/
minentem.

primum ferrens mixtu
rā mirre ⁊ aleos quaſi
libras centum[s]. Accepe
rūt ergo corpus Jeſu:
⁊ ligauerunt eum in lin
theis [t]cum aromatibus
ſicut mos eſt iudeis ſe-
pelire. Erat autem in
loco vbi crucifixus eſt
ortus[v] ⁊ in orto Monu
mentum nouū[x]: i quo
nondum quiſquam po
ſitus erat. Ibi ergo pro
pter paraſceuem iudeo
rū q: Juxta erat monu
mētū: poſuerūt Jeſum[y].

volens ad martyrium debet imminens ſuppli
cium precogitare: ⁊ per patientiam ſe armare
Unde dicit Grego. omelia. xxxiiij. Minus enim
feriunt iacula que preuidentur: ⁊ nos tollerabi
lius mala mundi ſuſcipimus ſi contra hec per
prouidentie clipe
um munimur. ſcie
bat autē ⁊ iudas
qui tradebat eum
locū quia frequē
ter ieſus conuene
rat illuc cum diſci
pulis ſuis: iter qs
erat iudas vt chri
ſtum traderet: ſi/
cut ſathan fuit in/
ter filios dei vt ſan
ctum Job afflic/
tionibus moleſtaret. Jeſus autem ſciens om/
nia que ventura erant ſuper eum proceſſit ⁊c.
queſitus autem a turbis vt facerent eū regem
fugit ſolus in montem: docēs in hoc fugere mū
danos honores: ⁊ promptum eſſe ad labores:
vt ergo dixit eis: Ego ſum abierūt retrorſū ⁊c.
Ille qui cadit retrorſū non videt ſui caſus pe/
riculum: ſic etiam labentes in culpam: non vi/
dent ſui lapſus miſeriam. Sinite hos abire: p
hoc oſtenditur ꝙ ſuperiores debent ſuos ſub/
ditos fideliter adiuuare ⁊ ſe mortis periculo
exponere pro ipſorum defenſione. Symon au/
tem. Petrus habens gladium ⁊c. exponatur ſi
cut ſupra Math. xxvj. capi. ⁊ Mar. xiiij. ⁊ Lu.
xxij. Erat autē ſeruo nomen Malchus qui in/
terpretatur rex eorum ⁊ ideo per abſciſſionē
auricule ſue ſignificata fuit abſciſio regalis ⁊ pō
tificalis eminentie iudeorum. Et adduxerunt
eum ad Annam primū querentes ei placere:
quia cum Caypha fuerat in conſilio de chriſti
morte: ſic multi faciunt querētes de malis pla/
cere hominibus peruerſis: Ego palā locutus
ſum mundo tanq̄ habens ſanam doctrinā cō
tra hereticos que magis docēt in occulto. Nū/
quid ⁊ tu de diſcipulis es hominis iſtius: dixit
ille non ſum. Exponatur vt ſupra. Math. xxvij.
capi. ⁊ Marc. xiiij. ⁊ Luc. xxij. Adducunt ergo
ieſum a Caypha in pretorium ſcz Pilati: ⁊ ipſi
nō introierunt vt non contaminarētur ⁊c. iſti
ſunt ſimiles illis qui faciunt conſcientiam ma/
gnam de minimis: ⁊ multo grauiora cōmittūt
ſicut iſti timebant contaminari per ingreſſum

Expoſitio moralis Joannis. capi. xviij.

¶ Egreſſus eſt ieſus cum diſcipulis: ſuis tranſ/
torentem cedron: qui interpretatur triſtis me
ror: per hoc igitur ꝙ chriſtus iuit illuc immi//
nente ſua paſſione ſignificatur ꝙ chriſtianꝰ ire

domus Pilati qui gentilis erat: ⁊ tamen toto conatu procurabant mortem chriſti qui innocentiſſimus erat. Si non eſſet hic malefactor non tibi tradidiſſemus eum. quaſi dicāt nos ſumus tante veritatis ⁊ iuſtitie ꝙ nobis deberet credi ſimplici verbo ſine alia diſquiſitiōe: ⁊ ſic homines malitioſi ſe iuſtificant coram iudicibus vt magis nocere valeant innocēti. Nobis non licet interficere quemq̃. Sic dicunt mali clerici de corporali morte layci: ⁊ tamen habent pro modico multos interficere ſuo malo exemplo morte ſpirituali que peior eſt interfectione corporali. Reſpondit ieſus regnum meum non eſt de hoc mundo. Multi prelati qui tamen ſunt eius vicarij contrarium videntur dicere facto in pompis equantes ſe principibus terrenis vel etiam excedentes. Omnis qui eſt ex veritate audit vocem meam quam non audiunt multi doctores ⁊ ſcholares theologi: qui neglecta ſacra ſcriptura circa curioſa ⁊ inutilia ſunt intenti. Quid eſt veritas: per hoc autem ꝙ non expectauit chriſti reſponſuȝ ſignificata fuit eius inſtabilitas qua timore Ceſaris ⁊ fauore iudeorum a veritate declinauit dando ſententiam contra chriſtuȝ: ⁊ ſic hodie faciunt multi iudices timore vel fauore a veritate iudicij declinantes. Clamauerunt ergo rurſus omnes ⁊c̃. Exponatur ſicut Matthei. xxvij. capitulo. ⁊ Marci. xv. ⁊ Luc. xxiij.

Expoſitio moralis eiuſdeȝ paſſionis, Joānis xix. capitulo.

Tunc ergo apprehendit eum Pilatus ⁊ flagellauit ⁊ milites plectentes coronam ⁊c̃. Beda. Et q̃uis milites hoc illudendo facerent nobis tamen operabantur miſteria: nam per ſpineam coronam noſtroruȝ deſignatur ſuſceptio peccatorum que ſicut ſpinas terra noſtri corporis germinat in veſtimento purpureo: caro eius paſſionis obiecta ſignificatur. Purpura etiam veſtitur cum de triumphis ſanctorum martirum gloriatur. Aue rex iudeorum ſic faciunt illi qui in eccleſijs deuotionis oſtendunt ſigna: cito poſt iniurias chriſto graues in mēbris ſuis faciunt. Clamabant dicentes crucifige ⁊c̃. Nam obſtinata nequitia non emolitur miſericordia. Reſponderunt pontifices: non habemus regem niſi Ceſarem: hoc facto Clamant noſtri pontifices ⁊ curati qui ſuas eccleſias dimittentes ingerunt ſe negocijs temporalibus principatus vel regni. Et baiulans ſibi crucem ⁊c̃. per hoc nos inducens ad ſui ſequelam: ſicut dixerat Matth. xvj. capi. Si qs vult poſt me venire abneget ſemetipſum ⁊ tollat crucem ſuam ⁊ ſequatur me. Et cuȝ eo alios duos ⁊c̃. Exponatur ſicut Matth. xxvij. capit. ⁊ Mar. xv. ⁊ Luc. xxiij. Quod ſcripſi ⁊c̃. per hoc autem ꝙ iudeis petentibus: Pilatus delere titulum qui ſonabat confuſione iudeorum noluit: ſed magis ipſum confirmauit: ſignificatum fuit ꝙ chriſti mors ad confuſſionem eoruȝ erat futura per exercitium romanorum: ⁊ ad regni chriſti exaltationem propter ſequentem reſurrectioneȝ propter qđ tunc dixit. Matth. vltimo capi. Data eſt mihi omnis poteſtas in celo ⁊ in terra. Milites ergo cum crucifixiſſent eum acceperunt veſtimenta eius ⁊c̃. Exponatur ſicut Matthei. xxvij. ⁊ marc. xv. Cum ergo vidiſſet ieſus matrem ⁊c̃. Per hoc autem ꝙ poſitus in tanto tormento matri ſue prouidit de miniſtro: docuit nos in quocunq̃ ſtatu ſimus honorare parentes debemus quantum poteſt fieri bono modo: Et inclinato capite tradidit ſpiritum. Theophi. Tradidit autem dominus ſpiritum deo patri oſtendens ꝙ nequaquam ſanctorum anime conuerſantur in tumulis: ſed deueniunt ad manus patris omnium peccatoribus ad locum penarum delatis videlicet in infernum. Sed vnus militum lancea latus eius aperuit ⁊c̃. Theophi. Ut iudeis placeant lanceant chriſtum circa corpus ⁊ anime contumelias inferentes. Iſti autem ſunt ſimiles illis qui mortuos perſecuntur. Et continuo exiuit ſanguis ⁊ aqua: ex quibus habent efficatiam ſacramenta. Poſt hoc autem rogauit ioſeph pilatum ⁊c̃. Exponatur ſicut matth. xxvij. ⁊ marc. xv: Uenit autem ⁊ Nicodemus ⁊c̃. ſequitur ferens mixturam mirre et aloes ⁊c̃. per ipſum ſignatur doctor bonus ferens mixturam. ideſt doctrinam ex auctoritatibus ſacre ſcripture confectam ad vnguendū corpus chriſti miſticum ad eius ſalutem ⁊c̃.

Sequitur. Sabbato ſancto. Euangelium ſm Mattheum. xxviij. capitulo.

Expoſitio litteralis.

Sabbato ſancto. Euangelium ſm mattheum. xxviij. capi.

Veſpere autem[a] Sabbati: q̃ Luceſcit in ꝑma ſabbati[b]: venit maria magdalene ⁊ altera maria videre ſepulchꝛuȝ[c]. Et ecce terremotus factus ē magnus[d]. Angelus enī domini deſcendit de celo[e]: Et accedens reuoluit lapidē ⁊ ſedebat ſuper eum[f]: Erat autem aſpectus eius ſicut fulgur[g]. ⁊ veſtimēta eius ſicut nix[h]. Pꝛe timoꝛe autez eius exterriti ſūt cuſtodes ⁊ facti ſūt velut moꝛtui[i]. Reſpōdens autem Angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos. Scio eniȝ ꝙ Jeſum[k]: qui crucifixus eſt queritis[l]. Non ē hic Surrexit enim ſicut dixit[m]. Venite ⁊ videte locum[n]: vbi poſitus erat dominus[o]. Et cito euntes dicite diſcipulis: eius quia ſurrexit. Et ecce pꝛecedet vos in galileā[p]. Ibi eū videbitis ecce pꝛedixit vobis.

Veſpere autem. Poſtq̃ȝ Euangeliſta deſcripſit chꝛiſti paſſionem ⁊ ſepulturaȝ hic conſequenter deſcribit ipſius reſurrectionem. Et ꝑmo deſcribitur dominice reſurrectionis manifeſtatio per Angelum deſcēdentem. Circa qd ſunt tria notanda Pꝛimo mulierū deuotio. ſecundū Angeloꝛum apparitio ibi. Et ecce terre motus. Tertio referrectionis manifeſtatio ibi. Scio eniȝ Ad euidentiam pꝛimi cōſiderandum ꝙ denomiatio fit a nobilioꝛi ideo apud iudeos omnes dies hebdomade dnoiabātꝛ a ſabbato ita ꝙ dies imediate ſequēs ſabbatuȝ dicebatꝛ ꝑma ſabbati. i. pꝛia a ſabbato. Alia ſcḋa ſabbati: ⁊ ſic conſequēter ab illa autē hoꝛa qua chꝛiſtus fuerat ſepultus non poterāt mulieres emere aromata ad inungendum chꝛiſtum vſq; ad veſperam diei ſequentis quia ſolēnitas ſabbati incepta erat ab hoꝛa ſepulture: in qua nō licebat aliquid emere: vſq; ad veſperam ſequentis diei. ſcilicet ſabbati. Et tunc. ſ. veſpere ſabbati emerunt aromata ⁊ pꝛeparauerunt ſe ad veniendū non tamen venerunt pꝛopter noctem de pꝛoximo iminentem: ſed in mane ſequenti venerūt in ꝑma hoꝛa diei ſequētis: q̃ dicebatꝛ ꝑma ſabbati. Sic ergo conſtruenda eſt littera. a Veſpere autem ſabbati. que ſcilicet veſpera. b Luceſcit in pꝛima ſabbati. i. incipit illuceſcere in pꝛincipio diei ſequentis. c Venit maria ⁊c. pꝛemittitur autem ibi veſpere ſabbati: non qꝛ illa hoꝛa venerunt ad monumentum vt dictum ē: ſed qꝛ tūc ſe pꝛeparauerūt ad veniendum videre ſepulchꝛum ideſt qualiter poſſent ingredi ad vnguēdum chꝛiſtū. d Et ecce terre motus Hic deſcribitur angelica apparitio: nō ad hoc ꝙ Angelus pꝛepararet exituȝ de ſepulchꝛo domino reſurgenti: qꝛ chꝛiſtus exijt clauſo ſepulchꝛo ⁊ intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis: ſȝ vt oſtenderet ſepulchꝛum vacuū ⁊ reſurrexiſſe dominuȝ hoc eſt ergo ꝙ dicitur. d Et ecce terre motus fact9 eſt magnus cuius cauſa ſubditur. e Angelus autez domini deſcendit de celo. i. virtute eius factus eſt ille terre motus: quia coꝛpoꝛalia obediunt angelis ad nutum q̃ȝtum ad motum localem. f Et accedēs reuoluit lapidem: vt oſtēderet xpi reſurrectionē cōpletā. g Erat aūt aſpectus eius ſicut fulgur: ad icuciendū terroꝛē cuſtodib9 h Veſtimentuȝ eius ſicut nix: ad dandum conſolationeȝ mulierib9 ꝓpter qd ſubditꝛ. i Pꝛe timoꝛe autez eius ⁊c. ⁊ illud qd ſeqtur. Rñdens āt Angelus dixit mulierib9 nolite timere ⁊c. k Scio. n. Hic ponitꝛ dñice reſurrectionis manifeſtatio: q̃ qdē reſurrectio ꝑ manifeſtatꝛ mulierib9 ipſuȝ deuote q̄rētib9 ⁊ h̄ eſt qd dꝛ. k Scio. n. ꝙ ieſuȝ q crucifixus ē. h̄ additur ad drīam alioꝝ qa multi erāt q vocabātꝛ noīe ieſu. l Queritis. in ſepulchꝛo ſicut moꝛtuum m Nō eſt hic: ſurrexit. n. ſic dixit. Hoc āt addidit angelus vt reduceret ad memoꝛiā vba xpi dei añ paſſionē ſuā vt ſic magis crederēt reſurrectionē ei9 factā. n Venite ⁊ videte locū: vacuum. ſ. o Vbi poſitus erat ⁊ pȝ lr̄a ſequitur. p Pꝛecedet vos in galileā ibi. euȝ videbitis. non ſolum in beatitudine ſed in ꝓpinquo tpe ⁊ pꝛopinqua regione anteq̃ȝ aſcendat in celum.

Expoſitio moꝛalis.

Veſpere aūt ſabbati. ſeqtur. Et ecce terremot9 ⁊c. Beda. Qd terremotus reſurgente dño: ſicut ⁊ ipſo moꝛiēte in cruce factus eſt magnus;

ſignificat terrena prius corda per fidem paſſionis ac reſurrectionis eius ad penitentiam concutiendo ſalubri, fauore cõmota. Angelus eniʒ dñi deſcẽdit de celo. Angelus iſte ſignificat bonum prelatũ: de quo dr̃ Malach. ij. ca. Angelꝰ dñi exercituũ ẽ q̲ deſcendit de latitudine contẽplationis diuine ꝑpt releuationẽ neceſſitatis fraterne. Et reuoluit lapidem impedimentũ tollens accedẽdi ad xp̃i monumentũ: qꝛ monet mentes ſubditorum ad cõſiderationem mortis xp̃i p̲ cõpaſſionem ⁊ reſurrectionis eius per celeſtiũ amorem: aſpectꝰ eius ſicut fulgur nam obſtinatos terret. Et veſtimenta eius ſicut nix quia penitentes demulget: in ſignum huius ſubditur. Pre timore aũt eius exterriti ſunt cuſtodes: ⁊ mulieribꝰ dixit. Nolite timere vos venite ⁊ videte locum ⁊c̃. per diligentem meditationem predictorum. Et cito euntes. i. alios inducentes ad ſilẽ bonũ. Precedet vos in galileam ⁊c̃. que tranſmigratio interpretat̃ q̃ xp̃s trãſmigrans ad celeſtia preceſſit ad preparãdũ electis ſuis loca. ibi eũ videbitis. facie ad faciem in gloria.

¶ Queſtio fratris Antonij betontini. Scio enĩ q̃ Jeſum qui crucifixus eſt q̃ritis Matth. xxviij. cap. Sup̲ quibus verbis querit̃. Utruʒ ſi ꝯtingat aliquẽ ex ignorãtia ſacr̃m ſumere cũ mortali peccato peccet mortaliter. Ad qđ breuiter dicit̃ q̃ huius ignorantie cã duplex eſſe põt. Prima negligentia: qꝛ homo vel negligit audire doctoris verbũ vñ poſſit illuminari de malis cõmiſſis ⁊ de bonis amiſſis: vel negligit querere recta conſilia ⁊ confeſſorem perituʒ q̲ eum erudiat ⁊ examinet de predictis: vel quia negligit examinare ꝯſciam ſuam: ſed impreparate ⁊ intrincate: atq̲ʒ quadam inani leuitate: ⁊ p̲nitioſa tarditate eligit in fine quadrageſime confiteri. ꝓpter que oĩa peccata ⁊ eoꝝ circũſtãtias non cognoſcit vel recolit: ⁊ per ꝯñs nõ plene ꝯfitet̃ ex culpa ſua. Et qꝛ ſm̃ doctoreʒ ſubtilẽ hec eſt ignorantia craſſa ⁊ affetata taliter ſuſcipiens corpus xp̃i mortaliter peccat: q̲a facit ꝯ

Ecce predixi vobis.

Dominica in reſurrectione domini epiſtola Pauli p̲me epiſtole ad Corin. v. cap.

FRẽs: Expurgate vetus fermentuʒ: vt ſitis noua conſpſio[a] ſicut eſtis[b] azimi[c] Eteni paſcha noſtruʒ[d]

illud apl̃i. j. ad Corin. xj. ca. Probet aũt ſeipſuʒ hõ ⁊ ſic de pane illo edat ⁊ de calice bibat: qui mãducat ⁊ bibit indigne iudiciũ ſibi mãducat ⁊ bibit non diiudicãs corpus dñi. Scđo ſi ignorat culpam: nã lʒ ſufficienter examinauerit cõſcientiam ſuã: ⁊ q̃ſierit ꝯfeſſorẽ peritũ: ⁊ diſcreta cõſilia ac plene q̃ʒtũ valuit doluit, đ cõmiſſis: tñ q̃nq̲ʒ remanet in eo mortalis culpa: cuius oĩo non recordat̃ vel forte nõ plene contritus eſt: ⁊ tal̃ inſufficiẽtia excuſabilis eſt: qꝛ hõ de cõi lege certus eſſe nõ põt: vtrũ peniteat digne iuxta illud Eccle. ix. ca. ſcriptũ eſt. Nemo ſcit. vtrũ odio vel amore dignꝰ ſit. Et ꝓph̃a in pſal. dicit. Delicta q̲s intelligit: ab occult[is] meis mũda me dñe: ⁊ ab alienis parce ſeruo tuo. Hoc igit̃ mõ vſq̲ʒ ad ſacramẽti cõmunionẽ accedere debet: vt iuxta verba Pauli ad Colo. iij. Que ſurſum ferventer voluit diſponere q̃rat. Ad qđ exequẽdũ nouẽ ꝑparationes req̲rũt̃. videlʒ ꝯſcie examinatio: peccatoꝝ cõtritio. Eoꝝ vera ꝯfeſſio. Oĩs imũditie extirpatio. Oĩs negligẽtie excuſſio: Diſcreta p̲meditatio: Deuota ⁊ hũilis orõ. Charitatiua ferueñſq̲ʒ deuotio. Finis queſtionis Betoni.

Expoſitio litteralis.

a IN hac ep̃le lectione. Paulus apoſtolus arguit culpe radicem. ſ. ꝯtẽtationẽ: quã Corinthij hẽbant ad inuicẽ: p̲ q̃nã non ſolũ correptionẽ negligebãt: ſed etiã alijs imminebãt periculũ infectiõis vt pʒ per exempulm adductũ in hac ep̃la dũ dicit q̃ modicũ fermẽtũ totã maſſam corrũpit: circa qđ exẽplũ ẽ itelligendũ q̃ in fermento duo ſunt. ſ. ſapor ṽtualit̃ inquãtũ reddit panẽ ſapidũ ⁊ ſic doctrina euãgelica cõparat̃ fermẽto. Matth. iiij. ca. Aliđ eſt corruptio: ⁊ ſic cõparat̃ pctõ: ne igit̃ eoruʒ pctã alios inficerent: ideo ap̃ls arguit eos dicens. a Expurgate vetus fermentuʒ: vt ſitis noua ꝯſpſio. p̲ aſpſionẽ aque baptiſmalis. b Sicut eſtis. i. eſſe debetis. c Azimi. i. ſine fermẽto pctĩ: qđ declarat p̲ figurã veteris teſtamẽti dicẽs d Etenim paſcha noſtrum ⁊c̃. Agnus enim

paſchalis: de quo habet Exo.xij.cap. figura fuit
imolatiōis xp̄i: ꝑ quē liberati ſum⁹ a demonis
poteſtate: ſicut filij iſrael per ſanguinem agni
paſchalis ab angelo deuaſtante. Carnes autē
illius agni cū azimis panibus ꝯcedebant: qb⁹
ſeptē diebus filij
iſrael vtebant ⁊ ꝑ
h̄ ſignificabat: ꝙ
vita populi chri/
ſtiani dꝫ eſſe ſine
fermēto mortalis
peccati: iō ſbdit.
a Itaqꝫ epule/
mur. i. vitā pūrem
tranſeamus.
b Non in fermē
to veteri. i. in pec
cato qd̄ aiaꝫ ineue
raſcere fac̄ ſpūalr.
c Neqꝫ in fermento malitie ⁊ nequitie: per h̄
intelligit peccatuꝫ ex certa malitia: ⁊ a ꝓpoſito
factū qd̄ ꝯtingit dupliciter: vno mō ex hītu ac/
quiſito: ex actibus malis: qd̄ intelligit ꝑ fermē
tum malitie. Vn̄ dicit ꝓuerb. Qui letant cum
male fecerint: ⁊ exultant in rebus peſſimis. Si
gnum eni habitus generati eſt delectatio i ope
ij. Ethi. Alio mō ex corruptōe nature ſicut aliq
ex malitia cōplexiōis inclinant ad aliqua: que
ſm ſe ſūt horrida: vt effuſio ſanguinis humani
vitium ꝯtra naturā maxime cū beſtijs: ⁊ vocat
hic factum neqtie. d Sed i azimis ſinceri
tatis quantū ad puritatē affectus. e Et ve/
ritatis quantū ad puritatem intellectus.

¶ Queſtio Alexandri de ales in. iij. ſniaꝝ.
Etenim paſcha noſtrū imolatus eſt xp̄s. Pau.
ad Corin. v. cap. Sup quibus querit: vtrū re/
ſurrectio xp̄i debuerit differri vſqꝫ in diē tertiū
Et pro parte negatiua ſic arguit. Nō eſt maior
dignitas ſerui q̄ꝫ dn̄i: ſi ergo ex indignitate eſt
reſurrectionis dilatio: ergo non magis dꝫ dif/
ferri reſurrectio xp̄i q̄ꝫ alicuius ſerui: ſed aliq
ſerui rapient ob viam xp̄o in aera. j. Teſſa. iiij.
cap. Et erit eoꝝ reſurrectio in momento tp̄is:
ergo multo fortius reſurrectio xp̄i. Contra. j.
Corin. xv. ca. Reſurrexit tertia die glo. ꝓbata
vera morte ⁊ hoc tertia die vt credat eadē po
teſtate nos poſſe ſuſcitare. Sed ſi ſtatim retur/
rexiſſꝫ non crederet vere mortuus: cū ergo nō
debuerit reſurgere ita vt probaret verā mortē

imolatus eſt chriſtus
Itaqꝫ epulemur[a]: non
in fermento veteri[b]: ne
qꝫ in fermēto malitie ⁊
nequitie[c]: ſed i azimis
ſinceritatis[d] ⁊ vitatis[e].

Dñica in reſurrectiōe domini euāgelium ſm Marcum. xvj. cap.

In illo tp̄e Et cuꝫ trā
ſiſſꝫ ſabba
tū[f] Maria
magdale
ne ⁊ maria iacobi ⁊ Sa
lome emerūt aromata:
vt venientes vngerent

debuit differri reſurrectio vſqꝫ in diem tertiū
vt ſic in ore duoꝝ vel trium teſtiū ſtaret omne
verbuꝫ ⁊ in illis tribus diebus experiri poſſet
omne factū. Rn̄deo dicendū ꝙ cōueniens fu/
it ꝙ expectaret tertiū diem ꝓpter tria. Primo
propter ſignifica/
tionem Luc. xxiij.
ca. Oportuit xp̄m
pati ⁊ reſurgē ter
tia die. glo. Meri
to vna die ⁊ dua/
bus noctibus i ſe
pulchro iacuit: qa
lucem: ideſt grām
ſue mortis que tm̄
in carne erat tene
bris noſtre duple
mortis: quia i car
ne ⁊ anima erant
oppoſuit ⁊ hoc ad ſignificanduꝫ ꝙ lux ſue mor
tis curauit noſtram duplam morteꝫ. Scd̄o pro
pter probationem: quia ſicut in ore duorum vel
trium teſtium ſtat omne verbum: ſic in tribus
diebus experitur omne factum. Unde hec eſt
ratio litteralis: ſcilicet vt probaret veram mor
tem ſm gloſam predictam. Tertio propter ſue
poteſtatis oſtenſionem: quia ſi ſtatim reſurre/
xiſſet non videretur habere poteſtatem ponē/
di animam ſuam ſicut reſumendi: ⁊ hoc eſt qd̄
dicit gloſa ꝑma Corin. xv. cap. Probata vera
morte ⁊c̄. Ad illud ergo qd̄ obijcitur ꝙ nō eſt
maior gloria ſerui q̄ꝫ domini. Dicendum ꝙ h̄
non eſt propter dignitatem ſeruorū: ꝙ ipſi ſta/
tim reſurgant: ſed propter gloriam electorum
que amplius non debet differri: vnde in inſtā/
ti morientur: ⁊ incinerabūtur ⁊ reſurgent ⁊c̄.

Expoſitio litteralis.

f Et cum tranſiſſet ſabbatum. Poſtq̄ꝫ de
ſcripta eſt reductio peccatoris in deū
per xp̄i predicationē ⁊ ſue paſſionis
redēptionē. Hic ꝯn̄ter deſcribit dicta reductō
per manifeſtam reſurrectionē: qd̄ dupliciter ſcm̄
eſt. ꝑmo per mulieres. ſcd̄o per angelos ibi: Et
introeuntes. Circa ꝑmā parteꝫ deſcribit aduē
tus mulieꝝ ex deuotione ad ſepulchrū vbi au/
dierūt ab angelo reſurrexiſſe dn̄m. ⁊ h̄ ē qd̄ dr̄.
f Cum tranſiſſet ſabbatū: quādiu eni durare
rat ſabbatū non erat eis licitū aliqd emere: ſed
in veſpere eiuſdeꝫ diei terminabat ſolēnitas ⁊

tunc emerunt aromata vt in craſtino bene ma
ne venirent ad ſepulchrum.ideo ſequitur.
a Et valde mane vna ſabbatorum.i. pͥma die
illius hebdomade,poſt ſabbatū ſicut dͥ Gen.
j.ca.Et factum eſt veſpere ⁊ mane dies vnus.i.
primus. Sciendū
etiam q oēs dies
illiꝰ hebdomade
vocabanł ſabbata
pro tanto qꝛ erāt
feſtiue eo qꝺ ſolē/
nitas paſchal' du/
rabat ſeptē diebꝰ.
prima tñ die ⁊ ſep
tima erāt celebrio
res inter mediꝭs
ita q in illis pote
rant emi aromata
illa. b Orto iā
ſole.i.ad ortuꝫ ap
propinquāte.Sol
eniꝫ pōt intelligi
oriri dupliciter.
Uno modo perfecte quando primo egreditur
⁊ apparet ſuper terram:⁊ ſic non accipitur hic
Alio modo quando lux eius incipit apparere
ſcꝫ in aurora.⁊ ſic accipitur hic ortus ſolis:⁊ iō
Joannis.xx.cap.dicitur.Adhuc tenebre erant
quia aurora media eſt inter tenebras noctis ⁊
lucem perfectā diei:⁊ ideo ab vtroqꝫ poteſt no
minari ſicut medium ab extremis:quia parti/
cipat naturam vtriuſqꝫ extremi.
c Quis reuoluet nobis lapidem. quaſi dicat
non poſſumus reuoluere per nos ipſas:qꝛ erat
magnus valde: ⁊ poſtea ſubditur.
d Uiderunt reuolutum lapidem per angelū
qui venerat ad manifeſtandum Chriſti reſur/
rectionem factam.
e Et introeuntes in monumentum. Hec eſt
ſcđa pars manifeſtationis reſurrectiōis.ſ. per
angelos:⁊ ideo dicitur.
e Et ideo introeuntes in monumentum.
i deſt intra clauſuram:que erat circa monumē/
tum.dicitur autem monumentuꝫ quaſi monēs
mentem.ſ.illius qui aſpicit: vt oret pro anima
ſepulti:⁊ precogitet de morte propria.
f Uiderunt iuuenem. Luce.xxiiij.cap.dicit.
Ecce duo viri aſtiterunt ſecus illos in veſte ful
genti:ideſt duo angeli in ſpecie virorum: ppͤ
hoc dicit Auguſtinus.q ibi apparuerunt tres
angeli.Unus extra monumentum intra tamē
predictam clauſuram ſedēs ſuper lapidem re/
uolutum.Sed intra monumentuꝫ apparuerūt
duo vnus ad caput ⁊ alius ad pedes vbi poſitū
fuerat corpus Jeſu vt dicitur Joannis.xx. cap.

Jeſum. Et valde mane
vna ſabbatoruꝫ veniūt
ad monumētum[a]: orto
iam ſole[b]. Et dicebant
ad inuicem. Quis re-
uoluet nobis lapidem
ab hoſtio monumēti[c]?
Et reſpiciētes viderūt
reuolutum lapidem[d].
Erat quippe magnus
valde. Et introeuntes ī
monumētum[e] viderūt
iuuenem ſedentem in
dexteris[f]: coopertū ſto
la candida:⁊ obſtupue
rūt. Qui dicit illis. No
lite expaueſcere Jeſuꝫ
queritis nazarenū cru
cifixum ſurrexit nō eſt
hic. Ecce locus vbi po-
ſuerūt eū. Sꝫ ite dicite
diſcipulis eiꝰ ⁊ petro[g]:
quia precedet vos ī ga-
lileam. Ibi eum videbi
tis:ſicut dixit vobis.

g Dicite diſci/
pulis eiꝰ ⁊ petro:
Specialiter noīat
Petruꝫ aliter nō
fuiſſet auſus veni
re ad preſentiam
domini quem ne/
gauerat.

¶ Expoſitio mo/
ralis.

Et cum tranſiſ/
ſet ſabbatum.ſeq/
tur vt venientes
vngerent Jeſum.
Gregorius. Nos
autem in eū qui mortuus eſt credētes ſi odore
virtutum referri cum opinione bonorum ope
rum deum querimus ad monumentum ipſius
cum aromatibus venimus:⁊ viderunt reuolu/
tum lapidem.per hoc autem reſeratio myſte/
riorum Chriſti ſignificatur que velamine le/
gis in lapide ſcripte tegebātur. Precedet vos
in galileam ⁊c. que tranſmigratio interpreta/
tur:propter quod qui vult eum videre debet ā
vitiꝭs ad virtutes tranſmigrare ⁊c.

¶ Queſtio Alexandri de ales in tertio ſenten
tiarum. Surrexit non eſt hic. Mar.xvj.capi.
Super quibus verbis queritur. Utrum reſur
rectio Chriſti ſit cauſa iuſtificationis animarū
⁊ quomodo ⁊ vtrum ſit in genere cauſe effici
entis. Ad hoc ſic primo arguitur: Roma.iiij.
cap. Reſurrexit propter iuſtificationeꝫ noſtrā
glo. Utraqꝫ mors Chriſti ⁊ reſurrectio iuſtifi/
cant. Contra reſurrectio Chriſti ordinatur ad
futuram gloriam:iuſtificatio ad preſentem gra
tiam:ergo nulla eſt cauſalitas reſurrectiōis re
ſpectu iuſtificationis. Ad qꝺ dicēdū q reſur
rectio Chriſti poteſt dupliciter conſiderari: vt
eſt in re vel vt eſt in anima per conſideratione

ſm q̄ conſideratur in re:ſic ſe habet duob⁹ mo
dis ad noſtram iuſtificationem ſcilicet ꝑ mo/
dum diſpoſitionis:⁊ per modum exemplaris:
per modum diſpoſitiōis quia tota humana na
tura ordinatur ad naturam humanam in xp̄o.
Unde cuʒ vnitur
in Chriſto deitas
tota ſublimat̄. Ita
vt ſit i maiori par
ticipatione deita
tis. Hinc eſt q̄ ha
betur in reueren/
tia a ſanctis ange
lis:vt dicit̄ Apoc̄.
xix.ca.⁊ hoc patet
quia diabolus qui
ante incarnatiōeʒ
adorabatur ab ho
mine:iam non adoratur etiam a barbaris na/
tionibus . Diſponitur ergo magis ac magis ꝑ
incarnationem ⁊ paſſionem:⁊ etiam ꝑ reſurre
tionem ad maiorem gratiam. Unde pſal. Re/
ſpice in faciem chriſti tui.glo Fac chriſtum in/
noteſcere omnibus vt poſſimus ire de virtute
in virtutem. Item ſe habet per modum exem/
plaris ad noſtrā iuſtificationem: ſm q̄ dicitur
Roma.vj.cap. Quēadmodum chriſtus reſur/
rexit ita nos in nouitate ambulem⁹: ⁊ iſto mō
ſe habet ad iuſtificationem noſtrā preſentem.
Duplex eſt enim iuſtificatio. Nam iuſtificatio
eſt rectitudo a curuitate in rectitudinē. Iuſtifi
catio in preſenti eſt a curuitate culpe ad recti/
tudinē gratie. Futura v̄o iuſtificatio erit a cur
uitate miſerie ad omnimodam rectitudinem:
⁊ ſic iuſtificationis future eſt exemplar ſeu cau
ſa exemplaris:⁊ ſic ſe habet ſm q̄ conſideratur
in re:ſm autem q̄ cōſideratur in anima:vt cre
dita ⁊ amata iuſtificat:⁊ in gloria conſumatur.
Ad illud quod obijcitur q̄ vtraq̄ mors chri/
ſti ſcʒ ⁊ reſurrectio iuſtificant. Dicendum q̄ ve
rum eſt quātum creduntur ⁊ amantur ſed hoc
eſt diſponēdo. Reſurrectio eni̅ credita ⁊ ama/
ta diſponit ad iuſtificationem. Reſurrectio v̄o
ſignum eſt ⁊ cauſa iuſtificationis ſoluʒ. Paſſio
autem cauſa eſt ſm qđ dicit glo. Bede. Et ideo
magis attribuitur iuſtificatio reſurrectioni q̄ʒ
paſſioni:quia ſignum ⁊ cauſa eſt ⁊ complemen
tum.

Feria ſcđa poſt paſcha
Epiſtola actuū apoſto-
lorum.x. cap.

In diebus illis: Stās Petrus in medio ple
bis dixit. Uiri frēs. Uos ſcitis[a]
qđ factum eſt verbum[b]
per vniuerſam iudeam
Incipiens enim a gali
lea[c] poſt baptiſmuʒ[d] qđ
predicauit ioannes[e] Je
ſum a nazaret. Quō vn
xit eū deus[f] ſpū ſancto[g]

Expoſitio litteralis.

a Vos ſcitis qđ factuʒ eſt verbum ꝑ vni
uerſam iudeam incipiens enim a ga/
lilea poſt baptiſmum quod predicauit
Ioānes Jeſum a nazaret. Pro intelligētia hu/
ius lectionis eſt intelligenduʒ q̄ fides media/
toris ſemper fuit
neceſſaria ad ſalu
tē:non tamen vni
formiter ſcʒ omni
tempore ⁊ omni/
bus populis. poſt
publicationē eniʒ
euangelij omnes
tenētur habere fi/
dem explicatā de
mediatore quan/
tum ad articulos
incarnationis: na
tiuitatis ⁊ huiuſmodi: ⁊ etiam cōmuniter in
eccleſia ab omnibus proponunt credenda. Añ
declarationem v̄o natiuitatis Chriſti maiores
iudeorum quibus data fuit lex. Et prophete de
iſtis facientes mentionem tenebantur habere
fidem de mediatore:minus tamen explicitam
q̄ʒ in nouo teſtamento:quia veritas eſt; magis
elucidata. Minores v̄o iudeorum adhuc mi/
nus explicite ⁊ ſufficiebat eis ad ſalutem credē
meſſiam futurum ſicut lex ⁊ prophete nuncia/
bant quodam tamen in generali lʒ ſignificet le
ges ⁊ prophetas: non tamen eas intellexit in
ſpeciali. Ante v̄o legem ⁊ prophetas tempore
legis nature ſufficiebat omnibus credere vnū
deum remuneratorem bonorum per modum
ab eo cognitum:ideo dicitur hebre.xj.ca. Ac/
cedentem ad deum oportet credere quia eſt. ⁊
hoc eſt q̄ dicitur. Uiri fratres.
a Uos ſcitis. quia inter iudeos habitaſtis.
b Quod factum eſt verbuʒ ⁊c̄. ideſt res ver
bo ſignata: ⁊ que ſit illa ſubditur poſt Jeſum a
nazaret. ſ. veniſſe ad predicandum ſalutem.
c Incipiēs enim a galilea. ibi enim incepit
predicare:vt patet Luc̄.iiij.cap.
d Poſt baptiſmum. ſcʒ Joannis. quia ante
non legitur publice predicaſſe.
e Quod predicauit Joannes. ideſt q̄ my/
ſterium Chriſti futuri Joannes predicauit vt
patet ex de curſu euangelij.
f Quomodo vnxit eum deus. ſcilʒ Jeſum in
humana natura. Et ideo ſequitur.
g Spiritu ſancto. ideſt plenitudine gratie

⁊ virtute[a] qui pertrāſiuit benefaciendo[b]: ⁊ ſanando omnes oppreſſos a diabolo[c]: q̄m deꝰ erat cū illo[d]. Et nos teſtes ſumus[e] omniū que fecit in regione iudeorum ⁊ hieruſalem: quē occiderunt ſuſpendentes in ligno. Hunc deꝰ ſuſcitauit tertia die: et dedit eum manifeſtum fieri[f]: nō omni populo: ſed teſtibus preordinatis a deo[g]: nobis q̄ manducauimus ⁊ bibimus cum illo poſtq̄ ſurrexit a mortuis[h]. Et p̄cepit nobis p̄dicare populo ⁊ teſtificari[i] quia ipſe ē deus qui conſtitutus ē a deo[k] iudex viuorum ⁊ mortuorum[l]. Huic oēs prophete teſtimoniū[m] perhibent remiſſionē peccatorum accipere p̄ nomē eius omnes qui credunt in eum.

Feria ſc'da poſt paſcha Euāgelium ſm̄ Lucam xxiiij. cap.

In illo t̄pe Duo ex diſcipulis ieſu[n]: ibant ipſa die[o] i caſtellum quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab hierl'm[p] noīe hemaꝰ. Et ipi loquebātur ad iuicē d' his oibꝰ q̄ acciderāt. Et factū ē dū fabularent̄[q] ⁊ ſecū q̄rerent. ⁊ ipſe Jeſus appropinquās ibat cū ill'. Oculi āt illoꝝ tenebāt̄

a Et virtute in opatione miraculoꝝ in q̄bus humanitas xp̄i erat inſtrumentū cōiunctiuū. b Qui pertranſijt benefaciendo quantū ad īformationē moꝝ ⁊ ſanationem languidoꝝ. c Et ſanādo oēs oppreſſos a diabolo. mente ⁊ corpore. d Quoniā deus erat cū illo. p̄ plenitudinē grē: ⁊ p̄ vnionē p̄ſonalem in ſuppoſito vbi. e Et nos teſtes ſumus ⁊c̄. p̄ viſum ⁊ auditum. f Et dedit eū manifeſtū fieri. p̄ multa argumenta ſuā reſurrectionē declarantia que poſita ſunt. j. cap. g Non omni populo: ſed teſtibus p̄ordinatis a deo: ſm̄ enim q̄d dicit Dionyſiꝰ libro celeſtis ierarchie ⁊ hec eſt lex diuinitus inſtituta: vt ea que trāſcendūt cognotionē naturalem p̄mo ſup̄ioribus reuelentur: ⁊ ſuperiores alijs manifeſtent̄ ſic pȝ in ſpiritibꝰ angelicis in ordine ierarchie: nā ſuperiores imediate a deo illuminant̄: medij v'o a ſuperioribus: ⁊ inferiores a medijs. Reſurrectio aūt xp̄i eſt de trāſcēdentibus. ⁊ ideo p̄mo manifeſtata ē apoſtolis: ⁊ cum ipſis manentibus per quos tanq̄ per teſtes idoneos alijs manifeſtata eſt: de qua idoneitate ſubditur. h Nobis qui manducauimus ⁊ bibimus cum illo poſtq̄ reſurrexit a mortuis. ad declarandum veritatem ſue reſurrectionis vt dictum eſt. j. c. i Et p̄cepit nobis predicare populo ⁊ teſtificari: vt habet̄. j. c. Et eritis mihi teſtes ⁊c̄. k Quia ipſe eſt q̄ conſtitutus eſt a deo. patre. l Iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ: ideſt iuſtoꝝ qui viuunt vita gratie ⁊ iniquoꝝ qui mortui ſunt morte culpe: p̄pter q̄d dicit̄ Joannis. v. ca. Pater omne iudicium dedit filio. m Huic oēs prophete perhibēt teſtimonium. q. d. nos ſoli ſumus eius teſtes: ſȝ etiam omnes p̄phete antiqui diuinitus inſpirati. Unde dic̄ Rabbi Samuel hebreus ſuper Zacha. Qꝫ vniuerſi p̄phete non ſunt locuti niſi ad dies meſſie. ſ. d' principali intētōe.

¶ Expoſitio litteralis.

n Duo ex diſcipul' Jeſu. Hic cōſequēter deſcribitur apparitio ſcā duobus diſcipulis itinerantibus: ⁊ p̄mo deſcribit̄ iſta apparitio. Sc'do apparentis cognitio ibi. Et factum eſt. Tertio cognitionis relatio ibi. Et ſurgentes. Circa primum dicit̄. n Duo ex illis. ſ. ex ſeptuaginta diſcipulis quoꝝ vnꝰ vocabat̄ cleophas vt infra habetur. Alius dicitur fuiſſe Lucas euangeliſta propter q̄d ⁊ nomen ſuum tacuit. o Ibant ipſa die. ſ. die reſurrectionis. p In caſtellum quod erat ī ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab hieruſalē. Sexdecim ſtadia faciūt vnam leucam: ex quo patet q̄ non diſtabat ab hieruſalem per quattuor leucas integre ſed deficiunt quatuor ſtadia. q Et factum eſt dum fabularentur. non dicit̄ hic fabulari a fabula: ſed a for faris quia non loquebantur de vanis: ſed de operibꝰ Jeſu ⁊ morte eius. Et ideo ſequitur. r Oculi autem eorum tenebantur. quia incredulitas eorum ⁊ dubietas demerebatur: q̄ Chriſtus cognitionem ſui corporis ab eis retardaret. ſequitur. s Qui ſunt hi ſermones. non querit ex ignorantia: ſed vt ex eorum reſponſione incredulitas eorum conuenientius arguatur.

ne eum agnoſcerēt. Et ait ad illos. Qui ſunt hi ſermones quos confertis ad inuicem ambulā tes ⁊ eſtis triſtes? Et reſpondens vnus cui nomen Cleophas dixit ei Tu ſolus peregrin⁹ es in hyeruſalem[a]: ⁊ nō cognouiſti ea q̄ facta ſunt in his his diebus. Quibus ille dixit[b]. Que? ⁊ dixerunt. De Jeſu nazareno qui fuit vir propheta potens in opere[c] et ſermone[d] coram deo ⁊ omni populo: et quomodo eū tradiderunt: ſummi ſacerdotes[e] et principes noſtri in dampnationeȝ mortis: ⁊ crucifixerunt euȝ. Nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet redempturus Jſrael[f]. Et nunc ſuper hec omnia tertia dies ē hodie q̄ hec facta ſũt.[g] Sed ⁊ mulieres quedā ex noſtris terruerunt nos[h] que ante lucem fuerunt ad monumentū: ⁊ non inuento corpore eius venerunt dicētes: ſe etiam viſionem Angelorum vidiſſe[i]: qui dicunt euȝ viuere: Et abierunt quidā ex noſtris ad monumentum[k]: Et ita inuenerũt ſicut mulieres dixerunt ipſum vero non inuenerunt[l]. Et ipſe dixit ad eos[m] O ſtulti[n] et tardi corde[o] ad credendum in omnibus[p] que locuti ſunt prophete. Non ne hec oportuit pati xp̄m[q]: et ita itrare in gloriā ſuā? Et incipiens a moyſe ⁊ omnibus prophetis[r] i.

a Tu ſolus peregrinus es in Hyeruſalez ⁊c̄. ſi. ſolus non facit excluſionem aliorum peregrinorum cum multi valde pergrini: ⁊ de diuerſis partibus veniſſent in hyeruſalem ad diem feſtum paſche: vt habetur Joannis. xij. cap. ſed notat excluſionez cognitiõis ab iſto ſic apparente. ſcilicet noticia mortis Jeſu: vt ſit ſenſus: cum multi peregrini his dieb⁹ venerunt in hyeruſalem: mirum ē quod tu ſolus inter alios peregrinos ignores ea q̄ ſũt nota alijs omnibus.

b Quibus ille dixit: Que non querit ex ignorantia: ſicut prius dictuȝ eſt.

c De ieſu nazareno qui ſuit vir propheta potens in opere. ſcilicet miraculorum.

d Et ſermone predicationis ⁊ doctrine.

e Et quomodo tradiderunt eum ⁊c̄. quia procurauerunt eius captionem ⁊ perſuaſerunt populis vt coram Pilato peterent eius crucifixionē ⁊ Barrabe dimiſſionē: vt habet̃ matth. xxvij.

f Nos autem ſperabamus ⁊c̄. quaſi dicat. Jā euaneſcit ſpes noſtra cuius ſubditur cauſa.

g Et nunc ſuper hec omnia tertia dies eſt hodie qua predixit ſe reſurgere ⁊ tamē adhuc nō apparuit diſcipulis: licet tertia dies ſit prope finem: ſicut dicitur infra: adueſperaſcit: ⁊ inclinata eſt iam dies.

h Sed ⁊ mulieres quedam ex noſtris terruerunt nos: non de reſurrectione chriſti quam nunciabāt ſed de ablatione corporis eius quā diſcipuli timebant.

i Dicentes ſe etiam ⁊c̄. Sed diſcipuli modo credebant plene timentes ne tanq̄ mulieres de facili fuiſſent deluſe.

k Et abierũt quidam ⁊c̄. ſcilicet Petrus ⁊ Joannes vt ſupra dictuȝ eſt.

l Et ita inuenerunt ſicut ⁊c̄. non q̄ʒtum ad viſionem Angelorũ ſeu auditionē verborum ab ipſis: ſʒ quia inuenerunt ſepulchrum vacuum corpore: ⁊ ſola lintheamina remanſiſſe: Jdeo ſubditur: ipſum vero non inuenerunt.

m Et ipſe dixit ad eos: ex reſponſione eorum arguens eos.

n O ſtulti. propter cecitatem intellectus.

o Et tardi corde: propter tarditatem affectus.

p ad credenduȝ in omnib⁹ de chriſti morte ⁊ reſurrectiõe: quas ſcripturas debebant intelligere maxime: quia fuerant cuȝ xp̄o q̄ diſcipul' ꝺ talib⁹ loquebat̃.

q Non ne oportuit pati xp̄m ⁊c̄. Tũ ꝓpt̃ pr̄is ꝑordinatiõeȝ. Tũ etiā ꝓpt̃ chriſti exaltationem Tum propter humanam redemptionem: Tum propter ſcripturarum implectionem Jdeo ſubditur.

r Et incipiens a moyſe ⁊ omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus ſcripturis: non q̄ omnes ſcripturas que de chriſto ſunt explicaret: quia in tam breui tempore non fieret: ſed explicauit quantum ſufficiebat ad ꝓpoſitum oſtendenduȝ: ⁊ Jdeo ſi omnibus non facit diſtributionem pro ſingulis generum: ſed pro generibus ſingulorum: ſicut dicitur: omne animal fuit in archa Noe. de qualibet ſpecie animalium fuerunt ibi aliqua in diuidua: ⁊ ſic Chriſtus in ꝓpoſito de lege prophetis: ⁊ Agio/

graphis induxi aliqua teſtimonia.

a Et ipſe finxit ſe longius ire: non fuit ibi aliqua falſitas: quia fuit talis fictio ad deſignādū veritatem: ſcʒ diſtantiam eius a cordibus eorū propter fidei defectum: tales enim apparitiones vt cōmuniter fiūt ſm̄ diſpoſitionem interiorē illorum quibus fiunt.

b Et coegerunt illum .i. obnixe rogauerunt deſiderantes adhuc audire illum.

c Et intrauit cuʒ illis. quia p̄ dictū deſiderium diſponebantur ad fidei complementum.

d Et factum eſt. Hic cōſequenter deſcribit Chriſti apparentis cognitō cum dicitur.

e Accepit panē benedixit fregit. ⁊ porrigebat illis: ſicut cōſueuerat facere ante paſſionem: ſic enim frangebat paneʒ ac ſi ſcinderet cum cultello.

f Et aperti ſunt oculi eorum. quia voluntarie ſe eis oſtendit: in effigie qua erat cognoſcibilis ab eis: ⁊ cum hoc cognouerunt eum per modum fractionis panis.

g Et ipſe euanuit ab oculis eorum. oſtendens diſcipulis ꝙ habebat corpus glorioſum: quod ſubito poteſt diſparere per dotem agilitatis. Et ideo ſequitur

h Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in hieruſalem. Quāuis enim iam eſſet tarde vt patet ex predictis: tamen ex fidei feruore ⁊ remoto iudeorum timore ſtatim regreſſi ſunt ī hieruſalē ad illos diſcipulos qui erant incluſi propter metum iudeorum: vt habetur Joannis .xx. cap. ad nunciandum eis Chriſti reſurrectionem. ideo ſubditur.

i Et inuenerunt congregatos vndecim. quia adhuc Thomas erat cuʒ alijs decem dicentes

[…] terpretabatur illis ī oībus ſcripturis q̄ de ipſo erant. Et appropinq̄uarūt caſtello quo ibāt Et ipſe finxit ſe lōgius ire[a]. Et coegerunt illū[b] dicētes. Mane nobiſcum quoniam adueſperaſcit: ⁊ inclinata ē iam dies. Et intrauit cum illis[c]. Et factum[d] eſt dum recumberet cum eis: accepit panem: ⁊ benedixit ac fregit[e]: ⁊ porrigebat illis. Et aperti ſt oculi eorum[f]: et cognouerūt eum. Et ipē euanuit ab oculis eorum[g]. Et dixerunt ad inuiceʒ Nonne cor noſtruʒ ardens erat ī nobis dum loqueretur ī via: ⁊ aperiret nobis ſcripturas. Et ſurgentes eadē hora regreſſi ſunt ī hieruſalem[h]: ⁊ inuenerūt cōgregatos vndecim[i]: et eos qui cuʒ illis erant dicentes: Surrexit dominus vere: ⁊ apparuit Simoni. Et ipſi narrabāt[k] que geſta erāt ī via ⁊ quomodo cognouerūt eū ī fractōe panis

qꝰ ſurrexit dominus vere: ⁊ apparuit Simoni Quando autem iſta apparitio fuerit non legitur expreſſe: ſed tūc creditur fuiſſe facta: quādo Petrus cucurrerat ad monumentum ⁊ viderat linteamina poſita abijt mirans ſecū quod factum fuerat: vt dictum eſt ſupra.

k Et ipſi narrabant apparitionem eis factam: prout deſcripta ē per ordinem: tamen nec iſtis nec alijs Thomas credidit: ſed per aliquod ſpatium ab alijs diſceſſit.

Expoſitio moralis.

Duo ex diſcipulis: per quos ſignificatur bonus actiuus: ⁊ contemplatiuus. Ibant ipſa die ⁊c̄. Nam ipſa die reſurrectionis aperta fuit via beatitudinis que per Emaus ſignificatur eo ꝙ mater dulcedinis interpretatur: ⁊ ex tunc Chriſti diſcipuli per viam conſequende beatitudinis gradiunt. Et ipſi loquebant ad inuicem de his oībus que acciderant: ſcilicet de Jeſu conuerſatione ⁊ eius morte prout patet ex littera ſequēti. Et ipſe Jeſus appropinquans ibat cuʒ illis. Nam ipſe dicit Matth. xviij. cap. Ubi ſunt duo vel tres cōgregati in nomine meo in medio eorum ſum: propter quod iſtorum exemplo cum per viam incedimus combinati de ſalutiferis loqui debemus vt Chriſtum nobiſcum per gentem habeamus ⁊ non ſolum per gentem ſed etiaʒ nos docentem ſicut iſtis duobus diſcipulis cum quibus ibat ſcripturas prophetarum aperiebat: ſʒ quoniam auditores legis non iuſtificantur ſʒ factores. Jdeo eorum oculi non fuerunt aperti audiendo ſcripturas: ſed opera pietatis facien

do ipſum in ſpecie peregrini trahendo ad hoſpitium ꝛ apponendo cibum. ideo ſequitur. Et aperti ſunt oculi eorum: ſcilicet cordis ꝛ corporis ad cognoſcendum ipſum. Et ſurgentes eadem hora ꝛc. Nam ea que ſunt ad cōmunem ſalutē: nō ſt ūtacē/da ſed revelanda. Thob.xij. captu. Opera autez dei reuelare ꝛ confiteri honorificū eſt. Ideo ſubditur: Ipſi narrabant ꝛc.

Queſtio Alexandri de ales in tertio ſententiarum. Oportuit Chriſtum pati: ꝛ ita intrare in gloriam ſuam? Luce.xxiiij. capi. Super quibus verbis mouetur queſtio talis. Utrum reſurrectio Chriſti ſe habeat ad reſurrectionez noſtram vt cauſa coniuncta vł vt remota: ꝛ ſi efficiat modo in ſanctis reſurrectionē corpoꝝ. Et arguit Prio ꝙ ſic. Nā Ambroſius inqt. Gaudiū patriſſamilias fideliū ſibi leticia comitaꝛ vt quē ſubſecuti ſunt ſimilitudine paſſionis comittantur gloria reſurrectionis ſm ꝙ dicitur. ij. Corinthi. j. cap. Si ſocij fuerimus paſſionum ꝛc. ergo videtur ꝙ reſurrectio eius ſit cauſa coniuncta. Cōtra pſal. Ad veſperū demorabitur fletꝰ ꝛc. glo. Flectus ē miſeria originalis culpe que demorabitur vſqȝ ad diem domini: quo reſurrectio noſtra futura eſt: ergo non ſumus reſurrecturi vſqȝ ad diem domini. Reſponſio dicendum ſm Auguſtinum ad Paulinum. Alij ſunt humani limites reſurrectionis. Alij diuinarū ſigna virtutum. Aliaqȝ mirabiliter ſiunt. Dicē dum ergo ꝙ ſm curſum nature non debet eſſe reſurrectio ante innouationem mūdi per paſſionem. Igitur Chriſti fuit meritū ꝛ noſtre iuſtificationis ꝛ noſtre reſurrectionis ꝛ glorie q̄ ad corpus ꝛ quo ad animam: vnde per ſufficientiam reſtituetur homo per illam priſtinam dignitatem: ſed adhuc non erat effectus productus: quia duplex erat adhuc tentio: ſcilicet animarum in limbo ꝛ corporū incineratione ad ſoluendum tentionez animarum apparuit verbum in anima apud inferos. ſimiliter ad ſoluē

Feria tertia p⁹ paſcha epiſtola Actuū apoſtolorum .xiij. cap.

In diebus illis: Surgēs Paulus[a] ꝛ mānu ſcilentium indicens ait: Uiri fratres filij generis Abraam: ꝛ qui i vobis timēt deum: vobis verbum[b] ſalutis miſſū eſt[c]. Qui enim habitāt hieruſalem[c] et principes eius ignorantes Ieſum[f]:

dum tentionem corporum oportet ꝙ verbum cum anima ꝛ corpore appareat vniuerſaliter: qꝺ fiet poſt innouationem. Primus effectus. ſ. liberationis animarum factum eſt ſtatim poſt paſſionē. Reliquum fiet poſt innouationē mūdi: vt dictum eſt: proportionabilia enī ſſ locus ꝛ locatum. ideo ad gloriam corporū exigitur inouatio locorū. Scōm ergo limites rerum nō debet eſſe reſurrectio corporū niſi cum apparebit in iudicio innouato mundo. Innouatio autem non debet eſſe niſi completa mortali generatione: ſed ſm diuina ſigna virtutum non eſt negandum quin aliquorum reſurrectio ſit: ſm Hieronymum qui non eſt auſus negare reſurrectionem beate virginis. Dicendum ergo ad illud Ambro. ꝙ gaudiū patriſſamilias ꝛc. ꝙ eſt reſurrectio in merito ꝛ in re: Unde Ambroſius. Eſt plane ſocietas quia ſi non reſurrexerunt corpore reſurrexerunt iam mente. Uñ Ambroſius intelligit de merito non de re.

Expoſitio litteralis.

a SUrgens autem Paulus. Deſcribitur ī hac lectione publicatio euangelij facta per predicationez Pauli apoſtoli: manifeſtando ad impletionem promiſſionis patribus: quoniam promiſerat redemptionem iſrael in ſemine David: ꝛ hoc eſt qꝺ dicitur.

a Surgens Paulus: vt melius audiretur in tanta multitudine. b Uobis verbum. ſ. incarnatum. c Salutis huius miſſum eſt. ſ. principeliter. Tum quia in propria perſona iudeis predicauit. Tum quia in medio iudee. ſ. ī hieruſalem operatus eſt ſalutem. ideo ſubdit. d Qui eni habitāt hierlm quātū ad vulgares. e Et pncipes eiꝰ. quātū ad maiores. f Nūc ignorantes. ſ. Ieſum nazarenū eſſe chriſtum verum. Alia tamen fuit ignorantia pncipū. Alia vulgarium: tamen neutra excuſabat a peccato: imo pma aggrauabat qꝛ pcedebat ex malitia.

a Et voces prophetarum:de Chriſto loquentium quas ſacerdotes ⁊ ſcribe per inuidiaz excecati male interpretati ſunt:⁊ ſic populum deceperunt.
b Indicantes ſcilicet ieſuz morte eſſe dignū.
c Impleuerunt prophetias de ei⁹ paſſione predictas ſm qd dicitur Iſai.liij.capi.Tanquam ouis ad occiſionem ducetur ⁊c.Et i m̄ltis alijs prophetaꝝ dictis
d Et nullam cauſam mortis inueniētes in eo:ſicut patet in euangelio:⁊ Pilati teſtimonio.
e Petierunt a pilato:vt interficerent eum per milites ipſius.⁊ licet primo reſiſtēte tamen finaliter petitioni eoruz acquieuit iudeorum fauore:⁊ Ceſaris timore.

Et voces prophetarū[a] que per omne ſabbatū leguntur iudicantes[b]. impleuerunt[c]. Et nullam cauſam mortis inuenientes in eo[d]: petierunt vt interficerent eum[e]. Cumqz conſumaſſent omnia[f]:que de illo ſcripta erant deponentes eum de ligno[g]:poſuerunt eum in monumento. Deus vero ſuſcitauit eum a mortuis tertia die[h]: qui viſus ē[i] per dies multos[k]: His qui ſimul aſcenderant cuz eo de galilea in hyeruſalem[l]:qui vſqz nunc ſunt teſtes ad plebem. Et nos vobis anunciamus eaz que ad patres noſtros repromiſſio facta eſt[m]: quoniaz hanc deus adimpleuit filijs veſtris:reſuſcitans Jeſum chriſtum dominuz noſtrum.

f Cum conſumaſſent omnia:iudei mali:
g Deponentes eum de ligno.ſcilicet boni iudei Joſeph:⁊ Nicodemus:vt habetur Joannis.xix.capi.Sacra eni ſcriptura ſub vno contextu frequenter tranſit de bonis ad malum:⁊ econtrario ſicut pſal.lxxvij.Cum occideret eos querebant eum:occiſi enim non poterant eum querere:⁊ ideo cum dicitur.Cuz occideret eos intelligitur de obſtinatis in peccato:⁊ ꝙ ſubditur querebant eum:intelligitur de penitentibus ⁊ reuerentibus a malo:⁊ hoc ſm illum modum exponendi ſacram ſcripturaz qui dicitur de corpore domini vero ⁊ ſimulato prout plenius dixi in principio gene.⁊c.
h Deus vero ſuſcitauit eum.ſcilicet hominem chriſtum.
i Qui viſus eſt.viuens.
k Per dies multos.ſcilicet.xl.vt dictum eſt primo capitulo.
l His qui ſimul aſcenderāt.i.Apoſtolis:qui vſqz nunc ſunt teſtes eius per viſum auditum ⁊ operationem miraculoruz in nomine ipſius.
m Et nos vobis.Hic conſequenter inducit ſacram ſcripturam ad ſuum propoſitum dicens.
m Et nos vobis anunciamus eam que ad patres nr̄os repromiſſio facta eſt:de verbi incarnatione:⁊ ei⁹ a mortuis reſurrectione.

Feria tertia poſt Paſcha. Euangelium ſm Lucam.xxiiij.capitulo

In illo tēpore. Stetit[n] Jeſus in medio diſcipuloruz ſuoruz:⁊ dixit. Pax vobis. Ego ſum nolite timere[o]. Cōturbati vero[p]:

Expoſitio litteralis.

Poſtquam euāgeliſta deſcripſit progreſſuz per ſuam predicationez regreſſum de mūdo per ſuam paſſionem. Hic vltimo deſcribit eius regreſſum ad patrem per ſuam reſurrectionem. Circa qd duo facit p̄mo deſcribit chriſti reſuſcitati vera apparitio. Secūdo reſurrectionis approbatio:ibi Conturbati vero. Circa primum intelligendum ꝙ chriſtus poſt reſurrectionem:primo apparuit mulieribus. Secundo diſcipulis itinerantibus Tertio omnibus diſcipulis:preter Thomam. Agitur hic igitur:de tertia apparitione per quā manifeſtatur vera chriſti reſurrectio ⁊ primo manifeſtatur vera Chriſti reſurrectio quātum ad humanitatem:Secundo q̄ztum ad diuinitatem. Secunda ibi:Tunc apparuit. Circa primuz dicitur ſic. n Stetit ieſus ⁊c.ſubito enim inter diſcipulos apparuit qz ad eos ianuis clauſis intrauit vt habetur Joannes.xx.capi.
o Ego ſum.non res fantaſtica ſeu illuſio dyabolica. p Conturbati vero.Hic conſequenter deſcribitur reſurrectionis probatio:per hoc ꝙ oſtendit ſe verum hominem ⁊ verum deum ⁊ ſm humanitatem vere ſuſcitatum:vt patebit proſequendo.

a Extimabant ſe ſpiritum videre. diuina enī prouidentia permiſſi ſunt dubitare ad maiorem certificationē fidei de dominica reſurrectione. Et ideo ſequitur.

b Videte manus meas ⁊ pedes. per cicatrices clauorum: ibi remanentes: oſtēdit ꝙ erat idē corpus numero.

c Palpate ⁊ videte. per hoc eniz oſtendebatur habere corpus verū non fantaſticum.

d Habetis hic aliquid quod māducef: per comeſtionē enim oſtendit ſe habere corpus viuum anima vegetatiua animatum.

e Hec ſunt verba. per hoc qđ loquebatur ſenſibiliter: et etiam rationabiliter reducens ad memoriam que eis dixerat ante mortem ſuam: oſtendēs ſe habere corp⁹ animatum anima ſenſitiua ⁊ intellectiua: ⁊ eadem ſicut prius.

f Tunc aperuit illis ſenſum ⁊c. ſicut per precedentia probauit veritatem ſue reſurrectionis quantum ad humanitatem: ſic per hoc illam probauit quantum ad deitatem: quia illuminare mentes ignorantium intellectum ſacre ſcripture: ⁊ ſubito eſt ipſius deitatis proprium. ⁊ ideo ſubditur.

g Sic oportebat Chriſtum pati: ⁊ reſurgere: quia ſicut ante paſſionem declarauit ſe eſſe verum deum ⁊ hominem: ita etiam poſt reſurrectionem ſuam. Reſurrectio enim vera eſt eiuſdem in numero iterato ſurrectio.

h Et predicare in nomine eius penitentiaz ⁊ remiſſionem peccatorum in omnes gentes. incipiendo ab hieroſolima. Hieruſalem enim eſt in medio terre habitabilis: quia eſt in quarto climate: ⁊ ideo ab illo loco conuenienter incipit predicatio euāgelij: vt per apoſtolos xpi aliosq͡z diſcipulos circūquaq͡z per orbez diſperſos in omnem terram exiret ſonus predicationis eorum ſm ꝙ fuerat predictum. pſal. xviij.

et conterriti exiſtimabant ſe ſpiritum videre[a]. Et dixit eis. Quid turbati eſtis: et cogitationes aſcendunt ī corda veſtra? Videte manus meas ⁊ pedes[b]: qa ego ipſe ſum. Palpate et videte[c] quia ſpiritus carnem ⁊ oſſa non habet: ſicut me videtis habere. Et cuz hoc dixiſſet: oſtendit eis manus et pedes. Adhuc autem illis non credentibus ⁊ mirantibus pre gaudio dixit. Habetis hic aliquid qđ manducetur[d]? At illi obtulerūt ei partem piſcis aſſi ⁊ fauum mellis. Et cuz māducaſſet coram eis: ſumens reliquias dedit eis. Et dixit ad eos Hec ſunt verba[e] que locutus ſum ad vos: cum adhuc eſſem vobiſcum quoniam neceſſe eſt implere omnia q̄ ſcripta ſunt in lege moyſi: ⁊ ꝓphetis ⁊ pſalmis đ me. Tunc aperuit illis ſenſuz[f] vt intelligerēt ſcripturas. Et dixit eis. Quoniam ſic ſcriptuz eſt: ⁊ ſic oportebat Chriſtuz pati: et reſurgere[g] a mortuis tertia die: ⁊ predicare in nomine eius penitentiam[h] et remiſſionem peccatoruz in omnes gentes.

¶ Expoſitio moralis.

Et dixit illis pax vobis. ex quo patet ꝙ illi ſūt pacifici: qui vere ſūt diſcipuli Chriſti. Et dixit eis. Quid turbati eſtis ⁊c. ſꝫ ſenſum litteralem certificauit eos đ ſua reſurrectione per tria: ſcilicet ꝑ viſum dicens. Videte manus meaſ ⁊ pedes meos. et per tactuz dicens Palpate ⁊ videte quia ſpiritus carnem ⁊ oſſa nō habet. Et per guſtuz: ibi cum dixit: Habetis aliqd quod manducetur ⁊c. Miſtice v̄o Chriſtum reſurrexiſſe vident qui reſurrectionis eius gloriam meditentur. Ipſum v̄o tangunt ⁊ palpant qui ſibi charitate copulantur. p̄ma Joannis. iiij. capi. Qui manet in charitate in deo manet: ⁊ deus in eo. Piſcem aſſum offerūt ei qui patientiam igne tribulationis decoctaz habent pro nomine Chriſti: ſed illi offerunt fauum mellis: qui membrin ſuis exhibent opera pietatis: de quibus dicit Matthe. xxv. capi. Eſuriui ⁊ dediſtis mihi manducare: tunc aperuit illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas: ex quo patet ꝙ ſacre ſcripture non poſſunt ſufficienter intelligi niſi ille aperiat qui habet clauē Dauid: qui aperit: ⁊ nemo claudit.

¶ Queſtio Alexandri de ales in tertio ſententiarum. Videte manus meas: ⁊ pedes meos:

quia ego ipſe ſum. Luce. xxiiij. capitu. Super quibus verbis queritur. Utrū cicatrices quas Chriſtus ſeruauit quādo oſtendit eas diſcipu/lis ſuis remanſerint in ipſo tm̄ ad tempus: vel manſure ſint ſemper ꝛ in perpetuum. Et p̄mo arguitur ꝙ remā/ſerint ad tempus. Dicit eni Damaſ. ꝙ tm̄ ƀm diſpen/ſationem fuerunt in ipſo: ſed qȯ eſt ƀm diſpenſationē eſt temporale. Sꝫ contra. Beda in fine glo. ſuper Lu cam vltimo: oſten dit eis manus et pedes: inquit. Nō ex impotentia cre andi cicatrices ſer uauit: ſed vt in per petuum victorie ſue circunferat triumphum. Reſponſio de hoc neutrum diffinimus: ſed tm̄ de hoc dicit Auguſtinus ꝺ̄ ciuitate dei: ꝙ ſi ad decentiam ſunt martyrij: inditia remanebunt ſemper ad decentiam: et ad oſtendanda ſigna victorie ſemper. Unde ꝛ ſi alie cauſe que deter minantur in illa glo. Bede. ſcilicet ad fidem reſurrectionis aſtruendam: ꝛ vt pro nobis pa/tri ſupplicans quale genus mortis pro homīe pertulerit ſemper oſtendat et vt ſua morte re/dempti quā miſericorditer ſint adiuti propoſi tis eiuſdem mortis inſinuauit inditijs: ꝛ vt in iudicio quā iuſte dānentur impij denunciēt oſtenſa q̄ꝫ ab illis accepit cicatrice: temporales ſint: iſta tamen eſt perpetua ſcilicet vltima. Ad illud ergo qȯ dicit Damaſcenus ꝙ ƀm di/ſpenſationem fuerunt in ipſo: dicimus ꝙ ſi ad hec ita eſt diſpenſatio: tamen iſta non opponū/tur veritati nature et perpetuitati: ſed dicitur diſpenſatio reſpectu aliorum hominum in qui bus non eſſet ita cōueniens ſeruari cicatrices ſicut in ipſo ac circunferendum perpetuum vi ctorie triumphum ꝛ redemptionis titulū qua nos ꝑ iſta vulnera redemit ꝙ nullus aliꝰ alio/rum ſanctorum fecit.

Dominica ī albis: Epiſtola Joannis. j. ca. v.

Chariſſimi: Om̄e qȯ natū ē ex deo[h] vicit mū dum[i]: ꝛ hec eſt victoria que vincit mundum[k]: fides noſtra[l]. Quis eſt autem qui vincit mun dum[m]: niſi qui credit: quoniam Jeſus eſt fili us dei[n]. Hic eſt[o] qui ve nit[p] per aquam[q] et ſan/guinē[r] Jeſus chriſtus[s] Non in aqua ſolum[t]: ſꝫ in aqua et ſanguine[v].

Expoſitio litteralis.

Chariſſimi. In hac lectione concludit Joānes ꝙ qui diligit natos dei: diligit ꝛ ipſum deum: nam dilectio dei inclu dit dilectionē proximi: ſed quia amor dei nō eſt ocioſus. operatur enim magna ſi eſt: ſicut re ſiſtere peccato cer tari cum inimico: ꝛ vincere munda na ꝛc̄. Hoc eſt qȯ ſubditur.

h Chariſſimi: omne qȯ natum ē ex deo: ſcilicet per fidē charitate for/matam.

i Uincit mun/dum. ideſt tenta/tiōes diaboli mū/di et perſecutio/nes. Et ideo ſub/ditur.

k Et hec eſt. Hic determinat de emenda/tione verbi. Et primo ponitur determinatio. Secundo determinationis manifeſtatio: ibi. Et ſpiritus eſt. Circa primum continuando ſe ad hoc qȯ dixerat imediate omne qȯ natū eſt ex deo vincit mundum oſtendit quid ſit illud quod facit vincere dicens.

k Et hec eſt victoria que vincit mundum. ideſt facit vincere. l Fides noſtra de ver/bo dei. Ideo ſubditur. m Quis eſt autem qui vincit mundū. niſi qui credit fide formata. n Quoniam Jeſus eſt filius dei. naturalis ꝛ per conſequens eiuſdem nature cum eo non idemptitate ſpecifica: quia natura diuina non eſt diuiſibilis ſicut humana: ſꝫ idemptitate nu/merali diſtinctus tamen in perſona: quia natu ra non patitur nec ratio quo gignens: ꝛ geni/tus ab eo. Unum in ſuppoſito. o Hic eſt. ſ. filius dei eternaliter a patre genitꝰ. p Qui venit in mundum. ad nos ſaluandū. q Per aquā baptiſmalē: q: per tactū ſue ſacratiſſime carnis ī baptiſmo dedit vim regñatiuaꝫ aqs. r Et ſanguinē. effuſum in ꝑcium nr̄e ſalutis. s Jeſus xp̄s verus hō: verus deus. t Nō in aqua ſolū. ſicͭ Joānes baptiſta cuius baptiſ/mus ſolū lauabat corpora: ſꝫ nō auferebat pctā ſicut facit baptiſmꝰ xp̄i. v Sꝫ in aq̄ ꝛ ſangui ne. i. ī baptiſmo vͭtutē regñatiuā hñtē ꝛ ſangui ne ad īfini: as aīas ſi eēnt redimēdas ſufficiēt.

Et ſpiritus eſt[a] qui teſtificatur[b] quoniam chriſtꝰ eſt veritas[c]. Quoniam tres ſunt[d] qui teſtimonium dant in celo: Pater[e]: verbum[f] ⁊ ſpiritꝰ ſctūs[g]. Et hi tres vnū ſt[i] Et tres ſunt[k] qui teſtimonium dant in terra. Spiritus[l] aqua:[m] ⁊ ſanguis: ⁊ hi tres[n] vnum ſunt. Si teſtimoniū hominum accipimus[o] teſtimoniū dei maius ē[p]: quoniam hoc eſt teſtimoniū dei qđ maius eſt: quoniam teſtificatꝰ ē de filio ſuo[q]. Qui credit in filium dei habet teſtimonium dei in ſe[r].

Dominica i albiſ. Euāgelium ſm Joannem. xx. capitulo.

a Et ſpiritus eſt. Hic conſequenter ponit̃ dicte determinatiōis manifeſtatio: ⁊ eſt quadruplex non tamen ponitur hic ſm ordinem temporis: Una fuit per ſpiritus ſancti miſſionem ſuper Apoſtolos in ſigno viſibili in teſtimoniū qđ Jeſus ad dexterā pr̄is glorificatꝰ eſt eius naturalis filius: vnus cū ipſo deus: ⁊ de hoc teſtimonio predixit Saluator. Joannis. xv. capitu. Cum autem venerit paraclitus quē ego mittā vobis q a patre ꝓcedit: ille teſtimonium perhibebit de me ⁊ hoc eſt qđ dicit̃.

a Et ſpiritus ſcilicet ſanctus.

b Eſt qui teſtificatur cuius teſtimonium non poteſt eſſe falſum.

c Quoniā chriſtus eſt veritas. ideſt dei patris filius qui procedit a patre per modum intellectus: ⁊ ſic eſt eius verbum: Idem enim eſt verbū ⁊ filius: ꝓpter hoc ꝙ illa que pertinent ad intellectum: vt veritas ⁊ ſapientia ⁊ huiuſmodi appropriantur filio in diuinis.

d Quoniam tres ſunt. Hic ponitur ſecunda manifeſtatio que eſt per apertam viſionē: nā ipſa beata trinitas manifeſtat ſe beatis quantum ad perſonarum diſtinctionem ⁊ ṽbi emanationem a patre ⁊ ſpiritus ſanctus ab vtroqꝫ: ⁊ hoc eſt quod dicitur.

d Quoniam tres ſunt qui teſtimoniū dant in celo veritatem manifeſtando: nam teſtimonium dare eſt veritatem manifeſtare.

e Pater. ingenitus.

f verbum: ab eo genitum.

g Et ſpiritus ſanctus procedēs: a patre ⁊ ṽbo

h Et hi tres vnum ſunt in eſſentia: ⁊ ſic vnus deus ſuper omnia glorioſus.

i Et tres ſunt. Hic ponitur tertia manifeſtatio: que eſt per chriſti paſſionem in qua anima chriſti fuit a corpore ſeparata ⁊ a corpore mortuo fluxerunt ſanguis ⁊ aqua. Joannis. xix. ca. dicitur. igitur.

i Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra veritatem fili dei manifeſtanda.

l Spiritus id eſt anima chriſti: in qua ad limbum patrum deſcendit: ⁊ eis ſe manifeſtauit oſtendendo ſuam deitatem ⁊ paternalem proprietatem ex tunc enim deum clare viderunt: propt̃ qđ dixit dominus Latroni. luc. xxiij. capi. Hodie mecū eris in paradiſo.

m Aqua ⁊ ſanguis que veritatē manifeſtant in eccleſie ſacramētis habentibus efficatiam ex ipſis: que quidem ſacramēta conferuntur in fide ⁊ confeſſione trinitatis.

n Et hi tres vnū ſunt. quia conueniunt in aſſertione vnius veritatis.

o Si teſtimonium. Hic ponitur quarta manifeſtatio que fuit per ſenſibilem vocem: nam in baptiſmo chriſti ⁊ eius tranfiguratione audita fuit vox ſenſibilis patris dicentis de chriſto. Hic eſt filius meus dilectus hic ſingulariter dicitur per hoc oſtendens ꝙ ipſe ſolus eſt naturalis filius ⁊ per conſequens vnus cum ipſo in natura ⁊ perſona diſtinctꝰ: ceteri vero qui plurificantur ſunt eius filij adoptiui dicitur ergo.

o Si teſtimonium accipimus: accipitur hic ſi pro quia: nam teſtimonium hominum accipimus tanquam ſufficiens in rebus humanis.

p Teſtimonium dei maius eſt. ideſt certius: nam ei non poteſt ſub eſſe falſum: ſicut ſub eſſe poteſt teſtimonio hominum: ⁊ per conſequens eſt magis credibile in rebus Diuinis quam teſtimonium hominum in humanis.

q Quoniam teſtificatus eſt de filio ſuo: in trāſfiguratione ⁊ baptiſmo vt predictum eſt.

r Qui credit in filiū dei habet teſtimonium dei in ſe. ideſt effectū illius teſtimonij.

Expoſitio litteralis.

In illo tē⸗pore. Cum eſſet ſero[a]. die[h] vna ſabbatorū[c] ⁊ fores eſſent[d] clauſe vbi erant diſcipuli cō gregati propter metū iudeorum. Venit ieſus ⁊ ſtetit in medio eorū: ⁊ dixit eis[e]. Pax vobis Et cū hoc dixiſſet: oſtē dit eis manus ⁊ latus[f] Gauiſi ſunt ergo[g] diſci puli viſo domino. Di xit ergo eis iterū[h]. pax vobis. Sicut miſit me paf[i]. ⁊ ego mitto vos[k]. Hec cuz dixiſſet[l]: inſufflauit: ⁊ dixit eis. Accipite ſpiritum ſanctum. Quorum remiſſeritis peccata remittūf eis[m]. Et quorum retinueritis[n] retēta ſt[o]. Thomas āt[p] vn⁹ ex duodeciz[q]: q dr̄ didimus: non erat cū eis qñ venit Jeſus[r].

a Cum ſero eſſet. Hic cōſeqñter oſtēdif māifeſtatio reſurrectiōis xp̄i diſcipul' facta oibus cōiter: ⁊ diuiditur in duas qr pmo manifeſtatur oibus excepto Thoma abſente. ſcdo thoma cum eis exiſtente Ibi ⁊ poſt dies octo. Prima in tres quia Primo deſcribif chriſti apparitio. Secundo apparitionis dnūciatio: ibi Thomas autem. tertio diſcipuli audiētis obſtinatio. Ibi ille autem dixit. Prima adhuc in duas: quia primo deſcribitur apparitionis actus. Secūdo eius effectus: ibi: gauiſi ſūt In pma ergo pte dr̄ ſic. a Cum eēt ſero: In die. n. Apoſtoli erant diſperſi propter metū Judeoꝝ: ſed in ſero conueniebant ad locū vnū: ⁊ ideo tali hora apparuit. b Die: illo. ſ. pma die reſurrectionis. c Una ſabbatorum. i. prima die poſt ſabbatū vt predictū eſt. d Et fores ⁊c̄. ppter metū iudeoꝝ. hoc ēt ex diuina ordinatiōe factū eſt: vt ieſus intrans ad diſcipulos ianuis clauſis oſtēderet ſe habere corpus glorioſum. e Et dicit pax vobis: ⁊ hoc cōtra duplicez eorum pturbationez: erāt eni cōturbati de morte ipſius chriſti: ⁊ de perſecutione iudeoꝝ eius iminente: poterat eni eos per ſuam preſentiaz cuſtodire ⁊ de reſurrectione certificare vnde ſubditur. f Et cum hec dixiſſet oſtēdit eis manus ⁊ latus: vt p cicatrices remanētes oſtēderet idemptitate numeralē corporis pus paſſi iſta eniz in corpore xp̄i remanſerunt non ad effectum ſed magis ad gloriā ppter victoriam ex illis vulneribus conſecutam. g Gauiſi ſunt. hic conſequēter ponitur huius apparitionis effectus que eſt duplex. Primus eſt diſcipulorum exultatio contra duplicem triſtitiam ipſorum amotam. ſ. de morte chriſti ⁊ iudeorum motu: ⁊ qz̄tum ad hoc dicit. g Gauiſi ſunt ergo diſcipuli viſo domino: ſecundus eſt eoꝝ inſtructio: ⁊ qz̄tum ad hoc ſubditur. h Dixit ergo eis iterum: Pax vobis qr volebat eos inſtruere de pace futura que erat perpetua. i Sic miſit me pr̄. ad veritatē fidei docēdā i iudea. k Et ego mitto voſ. i. mittā ad hāc vitā publicandā p totū mūdū: ⁊ qr executio hui⁹ officij nō pōt conuenienf fieri ſine grā ſpiritu⁹ ſcti: Jō ſeqtur. l Hec cū dixiſſet inſufflauit: ⁊ dixit eis: Accipite ſpm̄ ſcm̄ p illam inſufflationē oñdē voluit ſpm̄ ſctm̄ a ſe procedere: ſicut procedit a patre. m Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis: licet eni ſolus deus principaliter peccata dimittat: tamen miniſtri eccleſie per virtutez clauium ad hoc miniſterialiter operantur. n Et quorum retinueritis ideſt retinenda iudicaueritis. o Retenta ſunt: hoc tamen intelligendum eſt: quando iudicium eccleſie diuino iudicio cōformatur. p Thomas. Hic ponitur apparitionis chriſti denunciatio ab. ſenti diſcipulo cum dr̄. p Thomas autē q dr̄ didimus: hoc erat cognomen eius: ⁊ ſonat idē qꝫ geminus. qr forte erat de tribu Beniamin de cognatione gemini: vel ſm alios ſonat idē qd̄ dubius: qr pp dubiū de reſurrectione qꝫ thomas habuit Jō ſic cognominatus fuit. q Unus de duodecim nō qꝫ tūc eēnt duodeci: cū iudas eēt mortuus: ſz qr erat vnus de duodeciz electis in pncipio a xp̄o: vel qr cōnumeraf. hic matthias poſtea electus in loco iude: qr Jokes hoc Euāgeliū ſcripſit poſt ei⁹ electionē. r Non erat cū eis qñ venit Jeſus: ipſe. n. īter alios Apploſ vr̄ fuiſſe magis timidus: vt ſupra dictū ē. xj. ca. Et iō tardius ceteris venit ad locum vbi congregabanf diſcipuli: ⁊ Jō pp tarditatē ſuā puatus eſt de viſione xp̄i: Hoc autem factū eſt diuina ordinatione vel permiſſiōe ſm quod dicit Grego. vt ex ſua abſcētia ſeqref dubitatio: ⁊ vlterius in dubitatiōe obſtinatio: ⁊ per cōſequēs diligens inquiſitio ad noſtraz confirmationē.

a Dixerũt ergo ei alij diſcipuli. quia boni rumores cito denunciant̄. b Uidimus dñm. ſic enim ante paſſionē eũ appellauerant: vt dictum eſt ſupra. xiiij. cap. Uos vocatis me magr̄ ⁊ dñe. ⁊c. c Ille aũt dixit: Niſi videro ⁊c. Ridiculoſe petit iſte thomas: quia maius eſt videre reparationē toti⁹ corporis. Itē fuit durus ad credendũ: qꝛ volebat certificari duplici ſenſu ⁊ tactu. iō ſeqt̄. d Et mittam digitum meum ⁊c. Iſti eniȝ ſunt duo ſenſus q min⁹ pñt decipi: qꝛ viſus inter alios plures differentias rerũ demonſtrat: vt hr̄ j. metha. Tact⁹ aũt in hoie eſt certiſſimus. Alij aũt ſenſus bene inueniũt̄ viuatiores in alijs animalibus: vt habet̄. iij. de anima.

e Et poſt dies octo. Hic ponit̄ ſcda apparitō facta apoſtolis in pñtia thome ⁊ diuidit̄ in duas: qꝛ pmo deſcribit̄ dicta apparitio. Scdo ponitur quedam breuis epilogatio ibi multa quidem. In pma parte dicit̄ ſic. e Et poſt dies octo. facto enim interuallo: ieſus apparebat diſcipulis: qꝛ non conuerſabat̄ cōtinue cuȝ eis: vt oſtenderet ſe ſurrexiſſe ad vitam mortaleȝ ab hoibus huius vite ſeparatam. f Stetit Jeſus in medio: vt poſſet ab omnibus videri.

g Et dixit eis: Pax vobis. ſicut prius exponat̄.

h Deinde dicit thome infer digituȝ tuũ huc. quaſi reſpōdens petitioni eius ſupra poſite. In hoc etiam ſuam deitatem declarat inquantum abſñs corporaliter eius verba ſciebat. i Et vide manus meas. videt̄ enim ꝙ deberet dicẽ tange manus meas. Dicendo ꝙ viſus ppt̄ ſui certitudinem accipitur pro omni ſenſu. immo etiam aliqñ accipit̄ pro intellectu: ſicut dicitur alicui vides tu hoc. i. intelligis. Et Exo. xx. cap. Cunctus populus videbat voces. i. audiebat ita ꝙ ibi accipitur viſus pro auditu. ⁊ eodē modo hic accipitur pro tactu. Uel aliter: qꝛ ſicut dcm̃ eſt. Thomas volebat certificari duplici ſenſu. ſ.

Dixerũt ergo ei alij diſcipuli[a]. Uidimus dominum[b]. Ille auteȝ dixit eis: Niſi videro in manibus eius fixuraȝ clauorum[c] ⁊ mittam digitum meum in locum clauorum[d] ⁊ mittaȝ manum meam in latus ei⁹ nō credā. Et poſt dies octo iterum erāt diſcipuli eius intus[e]: ⁊ thomas cuȝ eis. Uenit Jeſus ianuis clauſis: ⁊ ſtetit ī medio[f]. ⁊ dixit eis. Pax vobis[g]. Deinde dicit Thome: Infer digitum tuum huc[h]: ⁊ vide man⁹ meas[i]: ⁊ affer manum tuam[k]: ⁊ mitte in latus meũ: ⁊ noli eē incredulus: ſed fidelis. Reſpondit thomas: et dixit ei[l]: Dñs meus et deus meus[m]. Dixit ei Jeſus[n]. Qꝛ vidiſti me thoma credidiſti: beati qui non viderunt ⁊ cre

viſu in aſpectu manuũ ⁊ tactu per lateris tactũ ideo ſeqt̄. k Et affer manũ tuā ⁊ noli eſſe incredulus ſed fidelis. hoc dixit ieſus: quia Thomas dixerat diſcipulis nũtiantibus Chriſti reſurrectionem ſe aliter non crediturum eam.

l Rñdit Thomas. nō ſoluȝ corde credendo: ſed etiam ore confitēdo: qꝛ vtrũqȝ requiritur ad ſaluteȝ vt frequenter dictuȝ eſt ſupra.

m Dñs meus et deus meus. In h̃ manifeſte confitetur deitateȝ i xpo contra perfidiam Arriani. Sup̄ enī bene vocauerant ipſuȝ Jeſum dñm ſed non vocabant eum deum expſſe lȝ dixerint aliqua verba p que eius deitas pōt intelligi: vt patuit ex ſupra dictis: ſed thomas factus hic pfectior in cognitiōe poſt xpi reſurrectionē manifeſtatā ꝯfeſſus eſt ipm deũ eſſe. n Dicit ei ieſus qꝛ vidiſti me thoma credidiſti. Cōtrariũ vr̄ p hoc qđ dr̄ ad hebre. xj. cap. Fides eſt ſubſtantia reꝝ ſperandaꝝ argumentũ nō apparētiũ: ⁊ ſic pȝ ꝙ fides ſaltē quātũ ad actũ nō pōt eſſe de viſis. Utꝝ aũt poſſit eſſe de eis quātũ ad habituȝ non eſt pñtis ſpeculatōis. Dicendũ ꝙ thomas aliud vidit ⁊ aliud credidit: qꝛ humanitatē vidit: deitatē que in pñti videri nō pōt credidit.

o Bti q ñ viderũt ⁊ crediderũt. i h̃ cōmēdat alioꝝ pmptitudinē ad vidēdũ: ⁊ in hoc ſtat cōſolatio noſtra q non vidimus ⁊ tñ credimus p doctrinam xpi: ⁊ aploꝝ xpm videntiuȝ ad nos deriuatũ. Sȝ huic dcō videt̄ ꝯtrariũ ꝙ Luc. x. c. dr̄ Beati oculi q vident q̄ vos videtis. Dicendũ ꝙ duplex eſt beatitudo: Una rei q̄ cōſiſtit pncipaliter in aſpectu ⁊ fruitiōe deitatis: ⁊ ex ꝯñti i viſione humanitatis xpi: vt dcm̃ eſt cap. x. Et d̄ hac beatitudine intelligit̄ verbũ Luce. Alia eſt beatitudo ſpei: q̄ hr̄ in pñti. ⁊ cōſiſtit in merito future beatitudinis: ⁊ iō beatior ē h̃ mō q plus meret̄. Plus aũt meret̄ q credit nō videns: q̄ȝ vidēs predicto mō: ⁊ ſic intelligit̄ verbũ xpi q

non viderunt. hoc aũt dictuȝ licet ſit verum tñ q̃ztum ad primã ptẽ nõ valet ad propoſituȝ: qꝛ appoſtoli qbus xp̃s loquebatur luce. x. capi. intelligitur de viſione xp̃i in preſenti a mortali: q̃ fuit multũ deſiderata a ſanctis patribꝰ veteris teſtĩ: ſicut pȝ p lr̃aȝ ſequẽteȝ Luce. x. c.

a Multa quideȝ. Hic ponitur epilogatio reſpectu predictoꝝ: in quo oſtẽditur inſufficiẽtia huiꝰ ſcripture reſpectu excellentie

diderunt[a]. Multa quidem ⁊ alia ſigna fecit ieſus i conſpectu diſcipulorum ſuorum[b]: que nõ ſunt ſcripta ĩ libro hoc.

xp̃i in opere ⁊ doctrĩa q̃ tãta ẽ ꝙ nõ poſſit litteris cõprehendi ⁊ hoc eſt qđ dĩ. a Multa quidem ⁊ alia ſigna fecit ieſus ⁊c̃. hoc ſignãter dixit ne aliqs forte crederet ea nõ eſſe vera que ſunt ab alijs euãgeliſtis ⁊ a Joãne dimiſſa. oſtẽditur ẽt in hec epilogatione vtilitas huius doctrine cũ ſubdiř. b Hec aũt ſcripta ſunt vt credatis. fide formata charitate. c Qđ ieſus eſt filius dei. ſ. nãlis in potẽtia ſibi equalis ⁊ p eq̃lis ⁊ p ꝯñs idẽ in deitate: qꝛ nã dĩna eſt indiuiſibilis ſicut enĩ fuit dictũ a pͥncipio pͥncipalis ĩtẽtio Joãnis ẽ ĩ h̃ euãgelio declarare dĩnitatẽ xp̃i ⁊ eternã eiꝰ gnãtionẽ a p̃re. d Ut credẽteſ vitã hẽatis. ſ. eťnã: ĩ q̃ clare videbiř qđ nũc crediř. e In noĩe eiꝰ. i. p fidẽ noĩs xp̃i qꝛ ꝺm ꝙ dĩ act. iiij. c. Neq̃ȝ. n. aliđ nomẽ ẽ ſub celo datũ hominibus in quo oporteat nos ſaluos fieri.

Expoſitio moralis.

¶ Cũ ſero eẽt factũ ĩ die illa ſeqř: venit ieſus ⁊ ſtetit ĩ medio diſcipuloꝝ ⁊c̃. p ieſuȝ q ſalus ĩterpretabař p̃latꝰ bonꝰ ȝelũ ſalutis aĩaꝝ hñs ſignificař: q ſaluãs clauſurã v̾tutũ ad ſ̾bditos ĩgrediř ⁊ ſtat ĩ medio v̾tutis ad dãdũ eis exẽplũ. Et ĩ medio debita affectiõis ſine acceptiõe pſonarũ. ⁊ ſic dicit eis bis. Pax vobis: optãdo eiſ ⁊ p q̃ztum poteſt pacem dupliceȝ: ſcilicet fraternã ⁊ ſupernam: Et oſtendit eis manus ideſt opera virtuoſa. Et latꝰ ideſt vere charitatis ſigna. Et dicit eis. Accipite ſpiritum ſanctuȝ illos ad ordines ſacros promouẽdo qui ſunt idonei ad laborem ſalutis animaruȝ ideo ſubditur Quorum remiſeritis peccata ⁊c̃. Thomas autẽ vnꝰ de duodecim ⁊c̃. ſequitur: Ille autem dixit eis niſi videro ⁊c̃. per iſtum q̃ztum ad hoc ſignificantur illi qui bonitatem vel poteſtatem prelati ab alijs auditam credere nolunt niſi habeãt propriam experientiam: propter hoc reprehẽdendi ſunt nam in talibus credendum eſt teſtimonio bonoruȝ. propter qđ ſubditur. Beati q non viderũt ⁊ crediderunt.

Hec autem ſcripta ſũt: vt credatis: quia ieſus eſt filius dei[c]. Et vt credentes vitaȝ habeatis[d] in nomine eius[e].

Queſtio. Alexandri de Ales in tertio ſententiarum. Infer digitum tuum huc et vide manꝰ meas: ⁊ mitte in latus meum: ⁊ noli eſſe incredulus ſed fidelis. Joannis. xx capi. Super quibus verbis de cicatricibus que in carne chriſti apparuerunt talis mouetur queſtio. Utrum eas tetigerit thomas. Dicunt enim quidam ꝙ non tetigit illas: ſed ſuffecit ei ꝙ dominus oſtendit ſibi illas. ⁊ obtulit palpandas: ⁊ ad hoc etiam inducunt ꝙ in penultimo Joãnis nõ dĩ: qꝛ tetigiſti me thoma credidiſti ſed qꝛ vidiſti me ⁊c̃. ergo videtur ꝙ viderit tñ ⁊ non tetigerit. Sed contra Leo. papa: Quis dubitet a mortuis rediſſe ſaluatorẽ cuius preſentia agnouit oculus attractauit manus: digitus perſcrutatus eſt. Ex quo vĩ ꝙ tetigerit: ⁊ ſi hoc reddit qđ quare dĩ qꝛ vidiſti ⁊ nõ qꝛ tetigiſti. Rñſio: Dicimꝰ ꝙ Thomas ⁊ vidit ⁊ tetigit: ſȝ ad ſuã fidẽ ſuffecit eius videre: q̃ȝ cito. n. vidit credit. Unde de ipſo dĩ qꝛ vidiſti ⁊c̃. qꝛ in viſu fuit pͥmũ ⁊ ſufficiẽs motiuuȝ ad credendũ: Quia aũt nos poſſemꝰ de eo dubitare: qꝛ crediderat in viſu tñ: iđ tetigit vt nos crederemus ſibi: ergo vidit ſoluȝ cicatrices: nobis autem non ſolũ vidit. ſed ⁊ tetigit. vt nullatenus dubitemꝰ. Unde Leo papa. Thomas cũ eſſet ſanctus ⁊ fidelis nõ dubitauit ſed vt oẽm ſuſpitionem in credulitatis a nobis excluderet ſuffecit ad ſidem propriam vidiſſe ꝙ viderat: ſed nobis operatus eſt vt tangeret quem videbat ⁊c̃.

Finis

Euangelia quadrageſime cum epl'is ⁊ expoſitionibus ⁊ moralitatibus Nicolai de lyra: nec non ⁊ queſtionib⁹ fratris Antonij Betontini emendata ⁊ correcta p venerabilē mg'rm Nicolaū de Mutina ordinis minoruʒ ſacre theologie doctorem. Impreſſum venecijs per Joannem Emericum de Spira alemanuʒ Anno ſalutis. M.cccc.xciiij. octauo kal'as Junias.

Regiſtrum iſtius libri.

a b c d e f g h i k l m n o omnes ſunt quaterni p que eſt ternus.

BIBLIOTECA MARÉS

BIBLIOTECA DE CATALUNYA
1001961188

8au.
DIPUTACIÓ DE BARCELONA
Biblioteca de Catalunya
Reg. 478.510
Sig.
Mar 262-8°-